Академія управління персоналом

Проблеми модернізації України

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
ГО “ВСЕУКРАЇНСЬКА АСАМБЛЕЯ ДОКТОРІВ НАУК
З ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ”
МІЖНАРОДНА КАДРОВА АКАДЕМІЯ
UNIVERSIDAD CENTRAL DEL ECUADOR
UNIVERSIDAD TECNOLOGICA ISRAEL (REPÚBLICA DE ECUADOR)
“ANANIA SHIRAKATSI” UNIVERSITY OF INTERNATIONAL RELATION (ARMENIA)

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 8

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 30-річчю МАУП

“Актуальні проблеми модернізації
недержавного сектору освіти в Україні
у контексті світових тенденцій і національної практики”

м. Київ, МАУП, 11 квітня 2019 р.

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2019

ББК 63.3(4УКР)я43
С76

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 3 від 27.03.19)

Редакційна колегія:
М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
Є. О. Романенко (заступник голови), д-р наук з держ. упр., проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
А. М. Кислий, д-р юрид. наук., проф.;
О. Л. Фещенко, канд. екон. наук, доц.;
Л. В. Янюк (виконавчий редактор)

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2008 —

С76 Вип. 8: Матеріали Міжнар. наук. конф. "Актуальні проблеми модернізації недержавного сектору освіти в Україні у контексті світових тенденцій і націо нальної практики", 11 квітня 2019 р. / редкол. : М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2019. — 460 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2019
© ДП "Видавничий дім "Персонал", 2019

ЗМІСТ

Романенко Є. О., Чаплай І. В.
Становлення та розвиток недержавних закладів вищої освіти в Україні *12*

Бідзюра І. П., Грабовенко Н. В.
Навчальні заклади приватної форми власності в українській системі освіти: історія і сучасність *15*

Головатий М. Ф.
Політико-правова та суспільно-соціальна інституціалізація недержавного сектору вищої освіти в Україні: стан та проблеми вдосконалення *18*

Юлдашев О. Х., Шукюров А.
Договірні відносин у галузі освіти *21*

Лігоцький А. О., Білоус А. О.
Трансформаційні процеси недержавного сектору національної та зарубіжних моделей вищої освіти *26*

Гуменникова Т. Р.
Інвестиції в навчання управлінського та викладацького складу недержавних ЗВО як чинник забезпечення його конкурентоспроможності *30*

Дмитренко Г. А., Головач Н. В.
Питання модернізації недержавної освіти в Україні: змістовний компонент *34*

Вишневський М. В., Діденко С. В.
Інноваційні аспекти викладання у ВНЗ сучасних адміністративно-правових норм діяльності апарату суду *38*

Тітова Н. А.
Стратегія недержавних ЗВО щодо формування інтелектуального потенціалу України в умовах конкуренції на міжнародному ринку освітніх послуг *42*

Мелков Ю. А.
Негосударственное высшее образование: история, перспективы и гуманистические интенции *45*

Сафонова В. Є., Фещенко О. Л.
Вибір конкурентних стратегій у розвитку недержавних закладів вищої освіти на ринку освітніх послуг *48*

Варзарь И. М.
Историолого-субъективные размышления о юбилейном образе МАУП *53*

Попов В. Ж.
Функціонування приватних навчальних закладів в умовах соціальної кризи в Україні у 1917–1920 рр. *57*

Романова Л. В., Романов О. В.
Управління кадровим потенціалом освітніх закладів у контексті розвитку внутрішнього маркетингу *60*

Литвиненко В. І., Кісілевич-Чорнойван О. М.
Історико-правові аспекти розвитку приватної вищої освіти у США *63*
Bakhov I. S.
Active and interactive teaching methods as instruments for efficient activity of non-governmental institutions of higher education *66*
Костенко Р. В.
Соціальна адаптація та соціалізація майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки у приватному ЗВО *69*
Бойченко Н. М.
Викладання етики як приклад значущості дисциплін гуманітарного профілю в освітніх програмах недержавних ЗВО *73*
Пархоменко-Куцевіл О. І.
Формування національної ідеї в системі освіти України *75*
Недюха М. П.
Концептуальні засади державної освітньої політики (на прикладі класичного приватного університету) *77*
Білий Л. Г.
Перспективи діяльності закладів вищої освіти приватної форми власності в контексті впровадження Закону України "Про вищу освіту" *79*
Коляденко Н. В.
Концептуальні основи підготовки медичних психологів у сучасних умовах реформування медичної та освітньої галузей *81*
Гула Р. В.
Мілітарний аспект в теоретичних проблемах розвитку освіти при використанні досвіду бойових дій *84*
Житник Н. В.
Особливості діяльності недержавного ЗВО в умовах ринку освітніх послуг: регіональний аспект *87*
Шаповалова А. М.
Модернізація недержавного сектору освіти в Україні: питання часу *90*
Мурашко М. І., Назарко С. О.
Особливості функціонування державних та приватних закладів вищої освіти *93*
Лісовський П. М.
Феномен недержавної освіти в сучасній Україні: стан, пріоритети, імперативи *96*
Мартишин Д. С.
Основні тенденції соціальної політики православних церков України в умовах процесів модернізації *98*
Дєгтяр О. А.
Інноваційний характер освітнього процесу недержавних закладів вищої освіти *104*
Лелик Л. І., Гринькевич О. С., Гринькевич В. М.
Ефективність вищої освіти в умовах глобальної академічної революції *106*
Dikarev O. I.
In search of a conceptual approach to "strategic culture" in elite preparation *109*

Угоднікова О. І.
Механізми державного регулювання недержавної освіти при підготовці фахівців у галузі туризму та готельно-ресторанного господарства *114*

Колпаков В. М., Колесник Л. О.
Відсутність стратегії модернізації недержавної освіти України як проблема *116*

Пальм Н. Д.
Стан та розвиток недержавної вищої освіти в Україні *119*

Шантырь Е. Е., Кривонос А. А.
Актуальные социально-психологическне аспекты негосударственного образования в Украине *121*

Лісовська Ю. П.
Законодавче забезпечення сучасної геодинаміки в інноваційному кіберпросторі: системний метод аерокосмічного моніторингу *125*

Веклич В. О.
Зміна концепції вищих навчальних закладів України приватної форми власності за сучасних умов *128*

Кузнецова Ю. В.
Інноваційна діяльність недержавних закладів вищої освіти як фактор забезпечення високої якості підготовки фахівців *131*

Яровой Т. С.
Реалізація інтересів недержавних закладів вищої освіти України: цивілізоване лобіювання як єдина альтернатива корупції *134*

Найдьонов І. М.
Місце і роль недержавних ВНЗ у наданні освітніх послуг *136*

Morales G. P.
Educational non-governmental sector: a cross-sectional study of the educational system of minority leagues Ukraine and Ecuador: politicals, laws and organizational principles of operating management *139*

Коцюк В. Д., Коцюк Н. В.
Співвідношення державних та недержавних закладів вищої освіти в країнах Європи *143*

Remache A. P., Celi S. F.
El uso de internet para la gestión universitaria *146*

Jurado Pruna F. X.
Las microempresas y su relación con las tecnologías de Información *149*

Carrera J. F.
Globalization, culture and changes in higher education Institutions *154*

Monteros E. R.
El papel de la enseñanza artística (música) en el diseño curricular en la enseñanza de nivel básico y medio en países con sociedades de conocimiento emergentes *159*

Головач Н. В.
Організація профорієнтаційних послуг у недержавних закладах вищої освіти *163*

Костюк Т. О.
Інституційні механізми впровадження інтернаціоналізації вищої освіти в українських ЗВО різних форм власності *167*

Sobol T. V.
Interaction of systems: civil society — state — non-state university in terms of freedom and responsibility *170*

Циганюк Ю. В.
Нормативно-правове регулювання принципів функціонування недержавного сектору освіти *173*

Celi S. F., Remache A. P.
Tutorías académicas para la mejora del desempeño en instituciones de educación superior *175*

Lopez M.
Education in private universities that teach masters related to public activities in ecuador for the benefit of civil society *178*

Mayorga T. C., Yarad P. V.
Experiencia de estudiantes ecuatorianos en programas de posgrados en educación superior ucraniana *181*

Shestopalova I. O.
Peculiar features of teaching a professional foreign language in a private institution of higher education *185*

Абдулов Р. М.
Неформальное бизнес-образование как фактор повышения мобильности негосударственных вузов *187*

Бондаренко Н. О.
Політико-правові та організаційно-управлінські засади функціонування недержавної освіти в Україні *189*

Матюхін В. О., Кобзєва О. В., Шульжик Ю. О.
Гнучкі компетенції SOFT SKILLS — інструмент модернізації сектору недержавної освіти *193*

Каракасіді О. Ф., Золотарьова О. А.
Проблемні питання правового статусу недержавного вищого закладу освіти *197*

Коломієць І. С.
Окремі питання модернізації вищої освіти України у контексті Болонського процесу *200*

Беспала А. П.
Основні засади і принципи діяльності університетів третього віку *202*

Панасюк О. П., Волошина С. М.
Недержавна вища освіта в Україні та Польщі: порівняльний аналіз *204*

Горбач Л. М., Борбелюк І. В.
Правовий статус недержавних ЗВО в контексті реформування вищої освіти в Україні *208*

Мороз І. В.
Вивчення актуальних інститутів права в недержавних закладах вищої освіти як гарантія розбудови держави та формування громадянського суспільства *211*

Самойленко О. М.
Хмаро-орієнтовані середовища в освіті та їх класифікація *214*
Харабуга С. В.
Концепція управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи *216*
Цумарєв М. І.
Роль недержавних закладів освіти у політичній соціалізації молоді та формуванні культури локальної демократії громадянського типу *220*
Богданенко А. І.
Визначення поняття альтернативності системи вищих навчальних закладів, заснованих на недержавній формі власності *223*
Циганенко Г. В., Меліченко Т. Д.
Проектний підхід в управлінні діяльністю недержавного закладу вищої освіти *226*
Башук О. Г., Іванчук Н. О., Трохліб М. В.
Основні освітні принципи платонівської філософії та сучасні реалії *229*
Копик Ю. В., Шнайдер О. В., Ременчук Н. В.
Порівняльна характеристика правових та організаційних засад функціонування державних і приватних вищих навчальних закладів *232*
Свистович Р. С., Карпюк С. В., Лук'янчук А. М.
Адміністративно-правовий шлях забезпечення ефективної діяльності приватного вищого навчального закладу *235*
Зошій І. В.
Модель ефективного формування професійної компетентності майбутніх фахівців галузі права *237*
Кадебська Е. В., Рябушенко Н. П.
Сучасні підходи до забезпечення освіти населення впродовж життя *241*
Олешко О. М.
Короткострокові фахові навчальні курси як альтернативна освітня практика у вищих навчальних закладах *244*
Посвистак О. М.
Щодо аспектів інноваційної діяльності бібліотеки закладу вищої освіти *246*
Кириченко Г. В.
Формування позитивного іміджу державних службовців у процесі їх навчання в недержавних ЗВО *249*
Рудь А. А., Рябенко Г. М.
Досвід недержавної вищої освіти у зарубіжних країнах *252*
Шантырь Е. Е., Чекушина Ю. Н.
Авторитет личности преподавателя как психологическая основа успешной деятельности заведений высшего образования негосударственного сектора *254*
Маньгора В. В.
Роль дистанційної освіти на сучасному етапі *258*

Сарабун О. Б.
Екзистенційний вимір освітнього самоздійснення як спосіб протистояння безособовості людини *261*

Чолишкіна О. Г., Домків Т. С.
Алгоритм пошуку пароля до PDF файла із застосуванням технології CUDA *264*

Ліскін В. О.
Система моніторингу навчального процесу в системі Moodle на основі чанк-орієнтованого підходу *266*

Бацуровська І. В., Грубань В. А.
Проблеми розвитку STEM-освіти: педагогічний аспект *271*

Дяченко М. П., Людвиченко В. О.
Про розробку веб-застосунку "моніторинг і обчислення вартості продовольчого кошика в Україні" *274*

Яворська В. Г.
Історія та перспективи вдосконалення приватних навчальних закладів в Україні: правові та практичні тенденції *277*

Магас Н. В.
Стан недержавної вищої освіти в сучасній Україні *280*

Дмишко О. С., Гудиш В. Г.
Психологія управління недержавними ЗВО *283*

Співакова Н. О.
Сучасні ризики розвитку недержавної вищої освіти в України *287*

Кривоберець М. М.
Особливості надання недержавних освітніх послуг у сфері туризму в Україні *290*

Вейнгард К. О.
Інноваційний характер недержавної системи вищої освіти як одна з важливіших її ознак і пріоритетів *292*

Черкаска В. В.
Підтримка розвитку недержавної освіти в аграрній сфері *294*

Негода Ю. В.
Особливості трансформації аграрних комплексів у контексті розвитку недержавної освіти *296*

Миколаєць А. П.
Вплив комерційних і неприбуткових організацій на формування соціального партнерства з органами влади у сфері освіти *298*

Доносо Варгас Дієго Хосе
Формування нової моделі підготовки фахівців поліції в Україні та Еквадорі на основі компетенцій тісного підходу *300*

Rosero L. M., Cobos A. R., Calahorrano C. R.
Transformational leadership of teachers as competition race police sciences and safety of quito in the period 2018–2020 ..... *304*

Cobos A. R., Rosero L. M.
Technology as a fundamental tool in the formation of police officers of Ecuador in the period 2018–2020 ..... *307*

Гордієнко М. Г.
Політична освіта як чинник національно-демократичних перетворень *312*

Тьорло В. О., Мірошниченко В. В.
Удосконалення екологічної підготовки фахівців економічних спеціальностей у недержавних навчальних закладах України *315*

Близнюк А. С.
Застосування в освітніх програмах маркетингових інструментів рекреаційної сфери *318*

Парандій В. О.
Формування патріотизму в процесі вивчення Історії України у закладі вищої освіти *319*

Колпаков В. М.
Человек в системе модернизации *321*

Дорошенко Л. С., Грабовська М. Д.
Використання інформаційних технологій у документаційному забезпеченні навчального закладу *324*

Кабанцева А. В.
Європейські виклики інноваційної освіти в Україні *326*

Ткачук А. І., Мкртчян Р. С.
Українська історична освіта в контексті євроінтеграційних процесів *330*

Ксенжук Н. І.
Мережеве навчання та компетентнісний підхід в національній системі вищої освіти *333*

Чорна К. П.
Особливості державного управління на українських теренах після жовтневого перевороту та напередодні завершення Першої світової війни *335*

Коцюк В. Д., Коцюк Н. В.
Особливості використання рекреаційного потенціалу урбанізованих територій *338*

Юсеф Н.
Перспективы развития экономического сотрудничества между Украиной и арабскими странами *341*

Федоров О. В.
Недержавна вища школа країн центральної і східної Європи як соціокультурне новоутворення *344*

Ахекян А. М., Шульжик Ю. О.
Проблеми розвитку недержавних вищих навчальних закладів в Україні *347*

Пугач В. Г.
Вища освіта в контексті викликів "плинної сучасності": З. Бауман про кризу сучасного університету *352*

Погорєлова І. С.
Інноваційні технології у підготовці висококваліфікованих фахівців: проектне навчання *354*

Авсієвич А. В.
Передумови доступу до вищої юридичної освіти
в країнах Європи: досвід для України *357*

Твердохліб А. І., Медвідь Ф. М., Мельниченко Я. Б., Чорна М. Ф.
Правова культура українського суспільства в умовах модернізації освіти *360*

Жук І. І.
Ефективність системи вищої освіти країн з розвиненою
ринковою економікою в основі моніторингу кар'єри випускників *363*

Медвідь Ф. М., Курчина Т. О., Чорний Е. В.
Адміністративно-правова доктрина України про національну безпеку *367*

Дорошенко Л. С.
Роль вищої освіти в умовах соціально-економічної ринкової трасформації *371*

Олійник В. В.
Формування національної свідомості молоді на заняттях української мови
та літератури у Хмельницькому економіко-правовому коледжі МАУП *374*

Трембіцький А. М.
До історії творення та діяльності українського народного університету
в Кам'янці-Подільському (1919–1920 рр.) *376*

Карбовська Л. О.
Державне регулювання попиту ринку праці та пропозиції
фахівців з вищою освітою в країнах Європи *379*

Бисенбаев Ф. К.
Высшее образование: поиски смысла и верность традиции *382*

Тюріна О. М., Боринська О. Л.
Вплив процесу глобалізації на розвиток освіти в Україні *386*

Савчук Л. О.
Інноваційний характер інформатичної складової фахової
підготовки майбутніх економістів *388*

Згалат-Лозинська Л. О.
Удосконалення процесу організації професійного навчання
як фактор інноваційного розвитку будівельних підприємств *392*

Згалат-Лозинська Л. О., Мартиненко О. В.
Професійне навчання на виробництві як складова
управління професійною кар'єрою *396*

Каплонюк А. О.
Зарубіжний досвід у підготовці професійних кадрів
як запорука розбудови успішної держави *399*

Круглик Б. В.
Науково-теоретичні та практичні проблеми професійної підготовки державних
службовців та осіб місцевого самоврядування в епоху діджиталізації *402*

Чорна М. Ф., Курчина Т. О., Мельниченко Я. Б.
Система цінностей громадянського суспільства посттоталітарної України *405*

Гордієнко М. Г., Медвідь Ф. М.
Інноваційне мислення як вимога соціального розвитку *409*

Приказка С. І., Моронюк О. В., Антонюк І. І.
Інновації в закладах вищої освіти — основа ефективності господарювання в сучасних умовах *413*

Гончаренко Є. Ю.
Професійно-орієнтоване навчання перекладу ділової німецької мови у недержавному вищому навчальному закладі *416*

Кобржицький В. В.
Інтенсифікація вивчення іноземних мов студентами — майбутніми менеджерами міжнародного туризму як засіб підвищення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці *420*

Тьорло В. О., Вдовенко О. С.
Проблеми підвищення ефективності транспортування вантажів і поштових відправлень компаніями України та значення недержавних закладів освіти у їх вирішенні *424*

Тьорло В. О., Терещенко О. Г.
Дослідження проблем модернізації управління імпортною діяльністю українських компаній на ринку електронних компонентів в НН ІМЕФ МАУП *427*

Охман О. В.
Вища освіта для осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі: сучасний погляд *430*

Бортник В. А.
Теоретико-методологічний аналіз дослідження честі та гідності особи як об'єкта злочину *433*

Міхатуліна О. М., Ковальов А. В.
Іпотека як особливий вид застави за цивільним законодавством *436*

Кабанова І. А.
Сутність та особливості вітчизняного податкового регулювання *439*

Сєров С. Л.
Щодо змістовного наповнення понять "державний нагляд" і "контроль" господарської діяльності *443*

Літвінов О. П., Логвінов Ю. В.
Транспортний менеджмент та інформаційні технології *446*

Кравцов М. О.
Проблеми розвитку механізму забезпечення конституційного права громадян на інформацію *450*

Печенюк С. І.
Гендерні аспекти розвитку вищої освіти в Україні: підготовка жінок-військовослужбовців у вищих військових навчальних закладах *453*

Пономаренко А. О.
Підготовка фахівців у сфері електронного урядування та інформаційних технологій як форма організації державного управління *456*

Майсара Алкум
Практические методы мониторинга и оценки эффективности взаимодействия государства и гражданского общества *458*

Є. О. РОМАНЕНКО
д-р наук з держ. упр., проф., проректор МАУП

І. В. ЧАПЛАЙ
канд. наук з держ. упр., доц., зав. каф. проф. освіти та упр. навч. закл. НН ІМВСН МАУП

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК НЕДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Дев'яності роки XX ст. пов'язані з появою у пострадянських системах освіти принципово нового феномена — недержавного сектора освітніх послуг.

Його виникнення обумовлено рядом причин. Перш за все, це було пов'язано з тим, що структура державного управління, яка склалася в пострадянських країнах, в умовах кризи планової економіки, призвела до перенасичення ринку праці фахівцями з вищою освітою [1]. Вируючі політичні події початку 90-х рр. минулого століття, розвиток ринкових відносин і національне відродження вимагали тих знань і компетенцій, які були заборонені в радянській системі вищої освіти. При цьому, державна система вищої освіти мала досить високий ступінь інерції і недостатнє фінансування, щоб задовольнити попит на нові знання, вміння і навички. З іншого боку, в силу демократизації з'явився простір свободи для виявлення індивідуальної ініціативи, більш гнучкої і чутливої до кон'юнктури ринку праці та попиту на освітні послуги. Це була природна і найбільш оптимальна форма компенсації повсталого дефіциту освітніх послуг. У формуванні недержавного сектора вищої освіти можна виділити кілька етапів, які відображають загальну логіку його інституційного розвитку.

Перший з них припадає на 1990–1994 рр., коли недержавний сектор вищої освіти переживав бурхливе зростання. В Україні, за цей період, було відкрито 30 приватних вузів. В Україні із кінця 1994 р. по початок 1995 р. понад 500 організацій позиціонували себе вищими навчальними закладами на ринку освітніх послуг [2]. Значне кількісне зростання, крім названих причин, було обумовлене ще й тим, що наявна на той період правова база містила дозвільні норми і практично не містила заборонних. Це дозволило розвиватися приватному сектору стихійно і досить автономно. Незважаючи на відносно невелику питому вагу студентів, це був серйозний інституційний виклик для державної системи вищої освіти.

Другий етап (з 1995 по 1998 роки) став переломним для недержавних вузів у зв'язку з появою заборонних норм і форм контролю у вигляді процедури державної акредитації приватних вузів [3]. Це вже був серйозний виклик для приватних вузів. З огляду на їх лавиноподібне зростання, заходи регулювання та контролю були неминучі. Однак питання про форми цього контролю залишалося відкритим. По суті, поява необхідності акредитації приватних вузів вперше поставила на порядок денний проблему оновлення стандартів і критеріїв якості освіти, у цілому. Вирішення цієї проблеми мало двоякий ефект. З одного боку, специфіка приватних вузів змушувала державу коригувати критерії та стандарти вищої освіти, роблячи тим самим крок в напрямі розвитку більш різноманітного ринку освітніх послуг, який розширює горизонти розуміння ролі і значення вищої освіти в цілому, з іншого

боку, державна система вищої освіти прагнула відновити свій status quo, використовуючи адміністративний ресурс у боротьбі з недержавним сектором. У цей період процедура акредитації була зорієнтована переважно на недержавні вузи, що деколи мало непрозорий, а іноді і дискримінаційний характер. При цьому, в основу процедур акредитації були покладені стандарти державних (тобто радянських) університетів, щодо яких приватні вузи складали, скоріше, винятку з правил. У результаті процес акредитації одночасно означав одержавлення приватних вузів. У свою чергу, державні вузи освоювали встановлену завдяки приватним ВНЗ практику платних освітніх послуг. Особливо яскраво в Україні це проявилося у 1994 р., коли прийом на бюджетні місця в державних вузах був скорочений на 50 % [4]. В цілому цей період можна назвати періодом балансу сил, що містять в собі потенціал для продуктивного оновлення системи вищої освіти в Україні, в цілому.

Етап, який охоплює період з 1999 по 2004 рр. є визначальним для приватних вузів в плані затвердження їх права на існування, легалізації відносин між державним і недержавним секторами вищої освіти та затвердження напрямів реформування системи вищої освіти в цілому. Протягом більшої частини цього періоду, в Україні у приватній освіті протікають такі процеси як: зміцнення матеріально-технічної бази, визначення лідерів і аутсайдерів, зародження перших наукових шкіл, поява перших професійних видань та інше [5].

В Україні цей період розвитку приватного сектора вищої освіти завершився легалізацією багатоукладності вищої школи. Законом України "Про вищу освіту" [6] затверджувалися вищі навчальні заклади чотирьох форм власності: державної форми власності, вищий навчальний заклад, що перебуває у власності Автономної Республіки Крим, вищий навчальний заклад комунальної форми власності, вищий навчальний заклад приватної форми власності. Так, Закон України "Про вищу освіту" ввів у дію процедуру обрання керівників вищих навчальних закладів через відкритий конкурс, що сприяло розвитку навичок академічного самоврядування. У 1999 році з ініціативи провідних вищих навчальних закладів недержавної форми власності була створена Конфедерація недержавних вищих навчальних закладів України, яка налічувала 28 членів майже з усіх регіонів України, у період з 2004 р. по 2005 р.

Нарешті, період з 2005 р. по сьогоднішній день — час боротьби за виживання у ситуації різкого скорочення кількості абітурієнтів і обсягу фінансування [7]. Ця ситуація знову поставила на порядок денний питання про рівні умови існування державних і недержавних вузів не тільки de jure, але і de facto.

Підсумовуючи, відзначимо, що виникнення і розвиток приватного сектора вищої освіти, перш за все, став прикладом потужної ініціативи "знизу", яка відкривала, як мінімум, три можливості: 1) створення конкурентного середовища, яке сприяє самовідновленню системи вищої освіти, в цілому 2) адаптація до пострадянських (ринкових) умов і 3) європеїзація вищої освіти.

Також варто відзначити, що ефектом інтенсивного розвитку приватного сектора вищої освіти в Україні стало подолання державної монополії в сфері вищої освіти, поява багатоукладності та диверсифікації освітніх програм, створення різноманітності джерел фінансування, вдосконалення і демократизація форм управління. Найважливішим результатом реформування вищої школи в Україні стала активна участь громадськості в академічному житті. За час реформ був створений ряд громадських організацій різного рівня, які репрезентують усі три групи академічної корпорації: студентів, адміністрацію та викладачів. Все це стало приводом для оздоровлення та оновлення системи вищої освіти України, що зробило її більш адаптованою до європейських умов існування.

Джерела

1. Ватковська М. Г. Освіта як фактор становлення “суспільства знання” // Грані. Серія: Філософія. 2014. № 8. С. 6–11.
2. Денисенко М. П., Бреус С. В. Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи // Вчені записки університету “КРОК”. 2013. Вип. 33. С. 17–24.
3. Ніколаєв Є., Длугопольський О. Реформа вищої освіти України: реалізація профільного закону в 2014–2016 рр. Київ, 2016. 23 с.
4. Курбатов С. Феномен університету в контексті часових та просторових викликів. Суми: Університетська книга, 2014. 262 с.
5. Горбунова Л. С. Філософія трансформативної освіти для дорослих: університетські стратегії практики. Суми: Університетська книга, 2015. 710 с.
6. Про вищу освіту: Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 10.03.2017).
7. Romanenko Yevhen Public-civilian communicative network as a phenomenon in public administration / Yevhen Romanenko, Volodymyr Kozakov, Irina Chaplay // International Journal of Legal Studies. — 2017. — №2 2017. — С. 287–294.

І. П. БІДЗЮРА
д-р політ. наук, проф., директор НН ІМВСН МАУП

Н. В. ГРАБОВЕНКО
канд. пед. наук, доц., НН ІМВСН МАУП

НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ ПРИВАТНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

За останнє 20–30 років в житті українського суспільства відбулися величезні зміни, які торкнулися всіх сфер суспільного життя: економіки, політики, права, охорони здоров'я тощо. Не стала винятком і освіта. Поява платної освіти в Україні наприкінці XX століття викликало неоднозначну оцінку громадськості. Деякі учасники дискусії вважають, що залучення комерційних засад у систему освіти призведе до її руйнації і зниження інтелектуального та духовного потенціалу суспільства.

Прибічники пріоритетного розвитку приватних форм освіти, навпаки, говорять, що в найближчій перспективі держава буде не в змозі забезпечувати необхідні фінансові витрати на освіту, що, у свою чергу, не дозволить задовольнити зростаючий попит на освітні послуги, призведе до зниження освітнього потенціалу нації. На користь закладів освіти приватної форми власності говорить і той факт, що навчальні заклади, які не мають бюджетного фінансування, є більш незалежними, менш консервативними та мають вищі інноваційні можливості, ніж державні, що зберігають жорсткі зв'язки з адміністративними структурами та залежать від бюджетного фінансування. Хоча сьогодні в України складно знайти заклади освіти, які повністю фінансово залежать від бюджету. Економічні труднощі останніх років посилили процеси комерціалізації освіти.

Крім того, наявність таких двох процедур, як ліцензування та акредитація, робить штучним протиставлення: державний — приватний освітній заклад. Ліцензування та акредитація — це своєрідний подвійний "фільтр", покликаний не допустити на ринок освітніх послуг псевдонавчальні заклади. Виходить, що недержавної освіти просто не існує. По-перше, приватні заклади освіти мають ліцензії, отримання яких пов'язане з наданням величезної кількості документів. Ті ж самі документи надають і державні заклади освіти. По-друге, всі навчальні плани складаються на підставі державних стандартів, єдиних і обов'язкових для закладів будь-якої форми власності. Отже, всі існуючі заклади освіти можна розділити на дві групи: бюджетні і ті, які знаходяться на самофінансуванні. Відповідно до цього принципу багато державних закладів освіти сьогодні поступово перетворюються у приватні, тому, що все більше орієнтуються на навчання на платній основі.

Не слід ігнорувати і досвід, накопичений світовим співтовариством: приватна освіта за рубежем, перш за все, престижна і елітарна. Більше того, увага до приватного сектора освіти, його підтримка з боку держави неухильно зростають.

Разом з тим в розвинених країнах з великим досвідом діяльності приватних навчальних закладів є ще один механізм контролю — громадська думка. Цей механізм являє собою легітимацію, тобто суспільне визнання інституту приватної освіти.

Крім того, Україна у плані розбудови приватного сектору освіти має ретельно вивчити і власний історичний досвід. Так, наприкінці XIX — початку XX століття

у нас існували позабюджетні навчальні заклади. Прикладом приватного елітного навчального закладу в історії України можна вважати Колегію Павла Галагана, яка функціонувала у Києві з 1871 до 1917 року. Даний заклад середньої освіти — ліцей українського типу — був заснований нащадком великоземельної козацької старшини на Лівобережній Україні Григорієм Ґалаґаном. Колегія була покликана плекати й виховувати нову українську інтелектуальну еліту. Скориставшись зв'язками у Петербурзі, Г. Ґалаґан домігся затвердження Міністерством освіти Росії спеціального статуту колегії, яка керувалася у своїй діяльності засадами корпоративності й поглибленого вивчення гуманітарних предметів, передусім філології і літератури, а також правничої науки та історії права. Для пошуку талановитої молоді у маленьких містах і містечках України колегіальна рада щороку їздила по державних гімназіях і прогімназіях для відбору юнаків до завершення навчання у Колегії Павла Ґалаґана.

Викладачі й директори дбайливо підбиралися родиною Ґалаґанів. Практично всі викладачі мали україно фільські симпатії і були активними учасниками українського руху в 60–80-х рр. XIX ст. У колегії викладали такі світила науки, як П. Житецький, Є. Трегубов, П. Нечипоренко, В. Науменко тощо. Викладати українською було заборонено, проте в позаурочний час учні могли вивчати українознавчі дисципліни.

Колегія Павла Ґалаґана вирізнялася з-поміж інших навчальних закладів панування народних традицій і родинною атмосферою. Між викладачами й вихованцями були дружні і приязні стосунки. Атмосфера, яка панувала в колегії, добре поставлена навчальна робота сприяли тому, що в учнів вироблялася самостійність думки та прагнення постійного самовдосконалення, пошуку нового, цікавого. Наприклад, вважалося ганебним готуватися до уроків літератури та історії лише за підручником. Вихованці готували реферати, писали твори на різні теми, які потім обговорювали. Відбувалися дискусії між учнями та викладачами. Оцінок поточних не було, лише за чверть та рік. Замість оцінок були рецензії й замітки на твори.

Загальний навчальний ухил — гуманітарний. У колегії були створені природничо-науковий кабінет, фізична лабораторія, клас музики з фортепіано та органом, фундаментальна бібліотека з нумізматичною колекцією, власна церква, лікарня, їдальня, спортивний зал. Тут вивчали російську мову та літературу, Закон Божий, загальну історію, грецьку, латинську, французьку, німецьку мови, малювання, креслення, географію, космографію, фізику, алгебру, геометрію, тригонометрію.

У закладі була добре поставлена наукова робота, проводилися досліди з фізики, хімії, практикувалося написання рефератів, організовувалися літературно-музичні вечори, екскурсії. Викладалися столярна й токарна справи. При цьому від учнів вимагали напруженої аналітичної праці, застосовуючи методи, які ми зараз називаємо інтенсивними. У 1879–1890 рр. учні випускали журнал "Слово", утворили історико-літературне товариство, на засіданнях якого читали й обговорювали реферати різноманітного змісту. Колегія видавала свій "Ежегодник" і періодичний збірник "Педагогічна думка". Випускники колегії здобували міцні знання та вступали до Київського університету Св. Володимира або ж до Санкт-Петербурзького чи Московського університетів.

Інформаційно насичені лекції доповнювалися самостійними письмовими роботами. У класах навчалося по 10–12 учнів, і викладач прекрасно знав можливості кожного. Багато уваги приділялося загальному розвитку вихованців.

Хоч кількість випускників Колегії майже за п'ятдесят років була незначною — лише близько 1000 осіб, та лише науковцями і професорами гімназій, ліцеїв і університетів стало близько сотні її випускників. Її випускниками були академік-медієвіст Д. Петрушевський, історик літератури Н. Котляревський, професор Й. Покровський.

П'ять академіків ВУАН та кілька її членів-кореспондентів були вихованцями колегії. Це майже третина першого складу Української академії наук: сходознавець і філолог А. Кримський; правник О. Малиновський; лікар П. Нечай; президент ВУАН, ботанік В. Липський; правник-міжнародник В. Грабар; психолог Г. Костюк; поет і літературознавець М. Драй-Хмара; композитор Б. Янівський; літературознавець С. Савченко; мовознавець М.Калинович та багато інших, які прославили свою alma-mater.

Отже, навіть короткий історичний досвід функціонування приватних навчальних закладів в Україні показує переваги такої освіти, а саме: а) висока якість підготовки здобувачів освіти (учнів/студентів) за рахунок залучення кращих науково-педагогічних кадрів; б) більш творчий підхід у навчанні, наближеність освітнього процесу до запитів тих, хто навчається; в) індивідуалізація освітнього процесу за рахунок більшої кількості викладачів на одного учня/студента; г) можливість створювати у приватних закладах освіти спеціалізовані служби (соціологічну, психологічну тощо), покликаних удосконалити освітній процес; д) більш гнучке і динамічне реагування на зміни ринку праці і освітніх послуг. Ще одна перевага приватних навчальних закладів — гарна матеріально-технічна база. Здобувачі освіти у приватних закладах навчаються в комфортних умовах: інтерактивні дошки, новітній інтер'єр і техніка, прекрасний дизайн тощо.

Становлення України як самостійної демократичної держави неможливе без відродження й розбудови національної системи освіти як найважливішої ланки виховання свідомих громадян Української держави, формування освіченої творчої особистості, становлення її фізичного й морального здоров'я, забезпечення пріоритетності розвитку людини.

Одним із завдань сучасної системи освіти й виховання є формування української інтелектуальної еліти, яка забезпечила б високий рівень розвитку держави й народу. Історичний досвід показує, що з цією місію успішно можуть впоратися і приватні заклади освіти.

Джерела

1. Колегія Павла Галагана в Києві [Електронний ресурс] // Київська старина. — 1896. — № 12. — С. 418–433. — http://iht.univ.kiev.ua/library/ks/1896/pdf/kievskaya-starina-1896-12-D-(5239-5254).pdf.
2. Коваленко Т. А. Некоторые аспекты историографии и источниковедения частного образования // Учен. зап. Харьк. гуманитар. ин-та "Нар. укр. акад.". — 1996. — Т. 2. — С. 59–65.

М. Ф. ГОЛОВАТИЙ
д-р політ. наук, проф., зав. каф. політол., соціол. та соц. робітник, НН ІМВСН МАУП

ПОЛІТИКО-ПРАВОВА ТА СУСПІЛЬНО-СОЦІАЛЬНА ІНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЯ НЕДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

1. Терміни “приватна освіта” або “приватний ВНЗ”, які найчастіше вживаються не лише на побутовому, але й науковому та інших планах, не є достатньо “виправданими”, оскільки вони відсутні у Конституції України, в законах України “Про вищу освіту” (в тому числі і у Законі від 2014 року), інших нормативно-правових актах. В ст. 27 (п. 3) закону України “Про вищу освіту” (2014 р.) зазначається, що “вищий навчальний заклад утворюється у формі державної, комунальної, приватної установи і працює на засадах неприбутковості” [2, с. 45].

В Конституції України маємо лише таке визначення: “Громадяни мають право безоплатно здобувати вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі” [3, с. 22]. Підкреслимо — комунальних, тобто нічого не говориться про так звану приватну освіту. Відтак, доцільніше називати приватні ЗВО “закладами вищої освіти, що базуються на недержавній формі власності” а в цілому — “недержавним сектором вищої освіти”.

2. Так звані приватні ЗВО (недержавний сектор вищої освіти) пройшов у своєму формуванні чотири етапи.

Перший етап — 80-ті рр. — період зародження, коли в СРСР все більше ставало критики на рахунок діяльності вищої школи. Вже у 1990/1991 році приватні ЗВО здійснили перший набір студентів.

Другий етап — перша половина 90-х років. Зародження ринкової економіки спричинило інтенсивну зміну багатьох ЗВО. Тоді ж, у 1989 році і зародилася Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП).

Третій етап — із середини 90-х років, коли, власне, народжувалося як державне, так і громадське визнання приватних ЗВО.

Четвертий етап — з проголошення незалежності України. Для багатьох приватних ЗВО це час боротьби за своє виживання. МАУП цей етап пройшла як ніякий інший ЗВО. Вже на 2000/2001 навчальний рік в Україні функціонувало 206 державних та 92 приватних ЗВО III–IV рівнів акредитації. 132 тисячі студентів (11 % від усієї кількості студентів) навчалося у недержавних ЗВО [4; 6].

3. Фактично ЗВО державної і недержавної форми власності різняться тим, що перші виконують завдання держави, її замовлення щодо підготовки фахівців, а другі — замовлення суспільства, а тому, становлення громадянського суспільства [4, с. 23].

4. Як вже вказувалося вище, ст.53 Конституції України, окрім закріплення загального права усіх громадян на освіту, зазначає: “Громадяни мають право безоплатно здобувати вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі” [3, с.22]. разом з тим, таке право головним чином декларується, але в реальному житті суттєво не забезпечується. Як відомо, між державними та, так звани-

ми, недержавними ЗВО існують багато розбіжностей. Тобто їх правовий, соціальний і інші статуси є досить різними.

Ведучи мову про конкурсність у здобутті вищої освіти, зазначимо, що в Україні за усі роки незалежності фактично не було (окрім рейтингу "Софія Київська", який організовували декілька років поспіль вчені і організатори МАУП), належного рейтингу ЗВО [1], а тому багато ЗВО, особливо державної форми власності засвідчували свій статус не стільки інноваційним характером діяльності, скільки адміністративним ресурсом, а то і "війною" з ЗВО інших форм власності, тобто приватними вузами.

5. По великому рахунку, до сьогодні статус ЗВО приватної форми власності остаточно і однозначно залишається невизначеним. Вкажемо при цьому на найболючіші проблеми, що не були прописані у всіх редакціях Закону України "Про вищу освіту", у тому числі і в останній його редакції (2014 року).

а) наявність різних структур управління і систем підпорядкування, за рахунок чого приватні ЗВО значною мірою "віддалені" від держави;
б) державні і приватні ЗВО мають постійно різні умови і можливості працювати на ринку освітніх послуг, здійснювати набір абітурієнтів;
в) наявність сильного податкового пресу (у світі кошти, що ідуть на освітню діяльність фактично взагалі не оподатковуються);
г) різним є статус студентів і викладачів державних і приватних ЗВО. Студенти державних ЗВО мають, починаючи із державних стипендій, надто більше пільг ніж контрактники;
д) державні і приватні ЗВО мають суттєво різні не лише моделі вищої освіти, але і системи управління, різні організаційні й психолого-педагогічні умови функціонування.

6. На відміну від інших секторів вищої освіти в Україні, недержавний сектор: а) залишається достатньо прозоро і однозначно невизначеним у політико-нормативному плані; б) всі роки свого існування функціонує у ситуації відповідного "протистояння" із державним сектором, а тому у своїх масштабних вимірах фактично не зростає. На практику його діяльності мало переноситься кращий позитивний досвід таких секторів у інших, найперше європейських країнах. Виключення становить, хіба що, спроба запровадження в Україні кредитно-модульної системи підготовки фахівців, за відомим Болонським процесом, розширення їх мобільності, демократизації усієї системи вищої освіти, однак, в останні роки інтерес до таких практик фактично не зріс.

7. Об'єктивними факторами, які гальмують розвиток недержавного сектору освіти в Україні в першу чергу є політичні. правові і організаційно-управлінські [4]. Крім того, звернемо увагу на те, що ряд спеціальних структур, покликаних забезпечувати в Україні певну якість, рівень освіти загалом. професійне зростання професорсько-викладацького складу тощо, з часу прийняття Закону України "Про вищу освіту" (2014 р.) до сьогодні по-справжньому так і не запрацювали. Перш за все це стосується Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО). Так, у складі згаданого агентства мають бути Комітет з питань етики, Апеляційний комітет, про діяльність яких поки що майже нічого невідомо [2, с. 35]. Крім того, агентство має щороку готувати та оприлюднювати доповіді про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства і т. ін., чого вказана структура до сьогоднішнього дня не робила і не робить. Неврегульоване остаточно систему присудження наукових ступенів і звань, хоча в дипломах кандидатів і докторів наук і прописано, що вони відповідають рівню доктора філософії та доктора наук, тобто європейській системі РД.

Подібні неузгоджені питання гальмують поступальний розвиток вищої освіти взагалі, і сектору недержавної освіти в Україні.

Джерела

1. Амбросов А. Є. Моніторинг стану приватних вузів / А. Є. Амбросов, О. Д. Сердюк // економіка і управління. — 1999. — № 3. — С. 64–68.
2. Закон України "Про вищу освіту" — К.: "Вид.дім "Персонал". — 2015. — 135 с.
3. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. — К., 1997. — 79 с.
4. Крізь терни... Нариси становлення приватної вищої освіти в Україні / Нар. укр. акад.; Під ред. В. І. Астахової. — Харків, 2001. — 356 с.
5. Сафонова В. Є. Вища освіта — ресурс формування інноваційної економіки. Монографія. — К.: ТОВ "Аграр Медіа Груп", 2011. — 336 с.
6. Сидоренко О. Л. Приватна вища освіта: шляхи України у світовому вимирі. — Харків: освіта, 2000. — 321 с.

О. Х. ЮЛДАШЕВ
д-р юрид. наук, проф., НН ІП МАУП

АНАР ШУКЮРОВ
докторант, МАУП

ДОГОВІРНІ ВІДНОСИН У ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Господарська діяльність фактично неможлива без укладення суб'єктами господарювання договорів між собою.

Відповідно до ст. 626 ЦК України договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. 2. Договір є одностороннім, якщо одна сторона бере на себе обов'язок перед другою стороною вчинити певні дії або утриматися від них, а друга сторона наділяється лише правом вимоги, без виникнення зустрічного обов'язку щодо першої сторони. 3. Договір є двостороннім, якщо правами та обов'язками наділені обидві сторони договору. 4. До договорів, що укладаються більш як двома сторонами (багатосторонні договори), застосовуються загальні положення про договір, якщо це не суперечить багатосторонньому характеру цих договорів. 5. Договір є відплатним, якщо інше не встановлено договором, законом або не випливає із суті договору [1].

У господарському праві категорія "договір" використовується у загальному і спеціальному значеннях. Договір, який регулює ст. 179 Господарського кодексу України, у господарському праві означає будь-яку майнову угоду між двома або більше суб'єктами господарського права. Але з точки зору статутної діяльності господарського суб'єкта майнові договори є різні. Наприклад, договір поставки підприємством продукції чи договір підряду на капітальне будівництво — з одного боку; договір купівлі-продажу підприємством меблів для офісу, канцелярських товарів тощо — з іншого. Ці договори різні, оскільки одні регулюють основну статутну діяльність господарюючих суб'єктів, інші — обслуговуючу. Тому законодавець визначає і регулює договори про основну господарську діяльність суб'єктів окремою юридичною категорією — категорією господарського договору.

Термін "господарський договір" у право України введено Господарським процесуальним кодексом України, який регулює порядок розгляду і вирішення господарських спорів, тобто спорів між підприємствами, установами та організаціями, які виникають при укладанні та виконанні господарських договорів (ст. 1 Господарського процесуального кодексу) [2].

Договірними є відносини, врегульовані сторонами з допомогою договору. Договори мають доволі широку сферу застосування у галузі освітянської діяльності, однак, на нашу думку, випадки їх застосування можна умовно розділити на три групи: 1) використання договорів для оформлення основного виду діяльності навчального закладу — сюди можна віднести договори про навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації або про надання додаткових освітніх послуг навчальними закладами; 2) інші сфери використання договорів у галузі вищої освіти (наукова та науково-дослідна діяльність, інноваційна діяльність навчальних закладів); 3) закупівля товарів, робіт та послуг для забезпечення господарських потреб навчальних

закладів. Під час розгляду даної теми студентам варто звернути увагу, перш за все, на першу із вищевказаних груп договорів.

Договірні відносини за участю навчальних закладів регулюються нормами цивільного та господарського права залежно від їх спрямованості та суб'єктного складу (наприклад у першому випадку сторонами договору можуть бути навчальний заклад і студент, у другому — навчальний заклад і суб'єкт господарювання). У своїй фундаментальній праці, присвяченій дослідженню правового регулювання послуг (зокрема освітніх), російська дослідниця Л. В. Саннікова доволі переконливо обґрунтовує загалом цивільно-правову природу ***договору про надання освітніх послуг,*** оскільки він заснований на рівності, автономії волі, майновій самостійності сторін [3, с. 78–79].

Погоджуючись із попередніми дослідниками, зокрема В. І. Шкатуллою, Р. Г. Валєєв, визначає договір про надання освітніх послуг як центральний інститут педагогічних відносин та освітнього права [4, с. 210]. У навчальному посібнику вказаного автора доволі значна увага приділяється розгляду думок різних науковців щодо правової характеристики договору про надання освітніх послуг, аналізуються юридичні особливості освітніх послуг [4, с. 210–221].

Водночас, необхідно враховувати, що не завжди освітні правовідносини виникають на підставі договору. Відносини між навчальним закладом, учнем та його батьками можуть бути двох видів: командно-адміністративними та договірними (у яких сторони виступають рівноправними партнерами) [5, с. 37]. Наприклад, ст. 18 Закону України "Про загальну середню освіту" передбачає, що зарахування учнів до загальноосвітнього навчального закладу проводиться наказом директора, що видається на підставі заяви [6]. Так само не містить вказівки на обов'язкові договірні підстави зарахування Закон України "Про вищу освіту" [7], Закон України "Про дошкільну освіту" [6]. Закон України "Про освіту" згадує про підготовку, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів відповідно до укладених договорів у контексті додаткових джерел фінансування навчальних закладів (ч. 4 ст. 61) [8]. У зв'язку з цим існує думка, що договір про надання платних послуг може застосовуватися у сфері освіти лише за межами відносин безкоштовної освіти [5, с. 39]. Однак Порядок працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 784 містить Додаток 2 — Договір про надання освітніх послуг у сфері професійно-технічної освіти між замовником робітничих кадрів, фізичною особою та професійно-технічним навчальним закладом, що укладається саме у випадку підготовки фізичної особи за державним замовленням [9]. Постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 1996 р. № 992 "Про Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням" затверджена Типова угода про підготовку фахівців з вищою освітою [10]. Таким чином, можемо зробити висновок, що договірний порядок надання освітніх послуг може бути застосований у випадку їх надання недержавними освітніми закладами (дошкільними та загальноосвітніми), та, як правило, завжди при здобутті вищих рівнів освіти.

У випадку надання освітніх послуг без договору такі відносини регулюються здебільшого адміністративними методами.

Необхідно розглянути освітню послугу як предмет договору про надання освітніх послуг. Для цього, передусім, варто ознайомитися із загальними положеннями договорів про надання послуг, що визначені главою 63 ЦК України. Відповідно до ст. 901 ЦК України за ***договором про надання послуг*** одна сторона (виконавець)

зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором.

Головні особливості послуг полягають у їх спрямованості на особу, на задоволення її потреб, у відсутності певного речового їх результату. При послугах продається не сам результат, а дії, які до нього призвели (чи мають призвести).

Сутність освітньої послуги Л. В. Саннікова розкриває як діяльність щодо навчання й виховання, що полягає у переданні знань, умінь і навичок, спрямовану на розвиток духовного стану особистості учня/студента [3, с. 126].

Слід детально зупинитися на характеристиці ***форми*** та ***змісту*** договорів про надання освітніх послуг, порядку формування їх умов. При цьому слід ураховувати, що наказом Міністерства освіти і науки України від 11 березня 2002 р. № 183 затверджено ***Типовий договір*** про навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації або про надання додаткових освітніх послуг навчальними закладами [11]. Таким чином, усі договори у досліджуваній сфері мають укладатися виключно з урахуванням положень типового договору. У разі відхилення від його вимог до таких правовідносин все одно можуть бути застосовані положення типового договору як звичаї ділового обороту. Однак це стосується лише правовідносин, які виникають у зв'язку з наданням освітніх послуг на платній основі. Оскільки зі студентами, які навчаються у ВНЗ та ПТНЗ за державним замовленням укладаються договори на інших умовах і з дещо іншими зобов'язаннями таких студентів. Постанови Кабінету Міністрів України, якими затверджено типові форми таких договорів, було наведено вище (№ 784, № 992). Для усіх типових договорів обов'язковою є письмова форма їх укладення (у двох чи трьох примірниках). При укладенні договорів про надання освітніх послуг може використовуватися правова конструкція договору на користь третіх осіб.

Зміст договору становлять умови, що визначаються на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, що є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства. Власне, це ті умови, на яких сторони погодилися виконувати договір . Розрізняють кілька видів умов договору — ***істотні*** (без погодження яких договір не може вважатися укладеним), ***звичайні*** (які отримали таку назву зважаючи на те, що врегульовані законодавством, тому прописувати їх не обов'язково, однак у деяких випадках можуть бути змінені договором) та ***випадкові.*** Договором може бути встановлено, що його окремі умови визначаються відповідно до типових умов договорів певного виду, оприлюднених у встановленому порядку.

Відповідно до ст. 638 ЦК України договір вважається укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору. ***Істотними умовами договору*** є умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду, а також умови, щодо яких за заявою хоча б однієї зі сторін має бути досягнуто згоди.

Істотні умови договору про надання освітніх послуг можна визначити, ознайомившись із положеннями цивільного законодавства та умовами відповідних типових договорів. Основною істотною умовою для цивільно-правового договору є його ***предмет.*** Розділ 1 Типового договору про навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації або про надання додаткових освітніх послуг навчальними закладами, затвердженого наказом МОН України від 11 березня 2002 р. № 183 передбачає визначення предмета договору, під яким розуміється, фактично, ***освітня послуга.*** У зв'язку з цим обов'язково у договорі має бути зазначена форма навчання,

освітньо-кваліфікаційний рівень, назва спеціальності з підготовки, або з якої спеціальності, на яку спеціальність здійснюється перепідготовка, або назва спеціальності, за якою підвищується кваліфікація кадрів, або підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації кадрів за робітничими професіями, або назва додаткової освітньої послуги, місце та строки надання освітньої послуги [11]. Під місцем надання освітньої послуги, на нашу думку, слід розуміти, зокрема, навчальний заклад чи його відокремлений підрозділ, а не лише їх місцезнаходження.

Для договору про надання освітніх послуг поза межами державного замовлення істотною умовою є також плата за надання освітньої послуги та порядок розрахунків. При цьому слід ураховувати, що розмір плати встановлюється за весь строк надання освітньої послуги і не може змінюватись (загальна вартість). Для замовників — юридичних осіб Типовий договір передбачає необхідність встановлення розміру неустойки за несвоєчасне внесення плати за надання освітніх послуг. Однак, на нашу думку, обов'язковість цієї умови є сумнівною.

Договір про надання освітніх послуг у сфері професійно-технічної освіти між замовником робітничих кадрів, фізичною особою та професійно-технічним навчальним закладом, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 784, додатково передбачає необхідність узгодження строку відпрацювання за направленням у замовника [9].

Ознайомившись із положеннями типових договорів, необхідно проаналізувати правове становище сторін договору та третіх осіб (їх взаємні права та обов'язки), які можуть виступати вигодонабувачами за такими договорами (наприклад, у разі укладення договору між навчальним закладом та організацією з метою підготовки/перепідготовки своїх працівників, чи з батьками). Варто приділити увагу можливим способам забезпечення виконання зобов'язань, які породжуються договорами про надання освітніх послуг (неустойка, штраф, пеня).

Договірні відносини між сторонами можуть припинятися внаслідок закінчення строку договору або внаслідок його розірвання. Слід окремо розглянути порядок розірвання договору з ініціативи особи, яка навчається, з ініціативи батьків або замовників освітньої послуги, порядок та правові наслідки розірвання договору з ініціативи навчального закладу, за згодою сторін та з інших підстав. Одним із найбільш принципових питань у випадку дострокового припинення договору є повернення сплачених коштів. Варто звернути увагу на випадки, за яких умов вони повертаються, а за яких ні.

Слід проаналізувати підстави зміни умов договору про навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації або про надання додаткових освітніх послуг навчальними закладами. При цьому необхідно звернути особливу увагу на підстави зміни платіжних умов. Розмір плати за весь строк навчання або за надання додаткових освітніх послуг встановлюється у договорі, що укладається між вищим навчальним закладом та особою, яка навчатиметься, або юридичною особою, що оплачуватиме навчання або надання додаткових освітніх послуг, і не може змінюватися протягом усього строку навчання.

Варто пам'ятати, що обов'язковою умовою існування вищого навчального закладу є здійснення таким закладом наукової та науково-технічної діяльності. Наукові дослідження можуть проводитися за рахунок коштів державного бюджету. Водночас наукова і науково-технічна діяльність у вищому навчальному закладі може також здійснюватися на підставі договору. Відтак необхідно проаналізувати правову природу договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, який врегульовано гл. 62 ЦК України. За таким договором

підрядник (виконавець) зобов'язується провести за завданням замовника наукові дослідження, розробити зразок нового виробу та конструкторську документацію на нього, нову технологію тощо, а замовник зобов'язується прийняти виконану роботу та оплатити її. Договір може охоплювати весь цикл проведення наукових досліджень, розроблення та виготовлення зразків або його окремі етапи.

Джерела

1. Цивільний кодекс України : станом на 1 верес. 2013 р. : відповідає офіц. тексту. — Х. : Право, 2017. — 440 с.
2. Господарський кодекс України : станом на 1 верес. 2013 р. : відповідає офіц. тексту. — Х. : Право, 2013. — 440 с.
3. Санникова Л. В. Услуги в гражданском праве России / Л. В. Санникова. — М. : Волтер Клуверс, 2006. — 160 с.
4. Валєєв Р. Г. Освітнє право України : навч. посібник [Електронний ресурс] / Р. Г. Валєєв. — Луганськ, 2011. — С. 226.
5. Шкатулла В. И. Образовательное право : учебн. для вузов / В. И. Шкатулла. — М. : Изд-во НОРМА-ИНФРА-М, 2001. — 688 с.
6. Про загальну середню освіту : Закон України від 13 травня 1999 р. № 651-XIV // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 28 (16.07.1999). — Ст. 230.
7. Про вищу освіту : Закон України від 17 січня 2002 р. № 2984-III // Офіційний вісник України. — 2002. — № 8 (07.03.2002). — Ст. 327.
8. Про освіту : Закон України від 23 травня 1991 р. № 1060-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 34 (20.08.1991). — Ст. 451.
9. Про затвердження Порядку працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням : постанова Кабінету Міністрів України № 784 від 27 серпня 2010 р. // Офіційний вісник України. — 2010. — № 66 (10.09.2010). — Ст. 2365.
10. Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 1996 р. № 992 // Урядовий кур'єр. — 1996. — 10 жовтня.
11. Типовий договір про навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації або про надання додаткових освітніх послуг навчальними закладами : затв. наказом Міністерства освіти і науки України № 183 від 11 березня 2002 р. // Офіційний вісник України. — 2002. — № 15 (26.04.2002). — Ст. 831.

А. О. ЛІГОЦЬКИЙ
д-р пед. наук, проф., НН ІМВСН МАУП

А. О. БІЛОУС
канд. іст. наук, доц., директор ІПНК МАУП

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НЕДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ЗАРУБІЖНИХ МОДЕЛЕЙ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Національне багатство держави, розвиток ринку праці та економіки залежать від фінансових ресурсів, які держава витрачає на освіту. Зворотнє твердження також має сенс: розширення та задоволення потреб розвитку сектору недержавної вищої освіти в Україні залежить від економіки. Тому рівень майстерності робочої сили тісно пов'язано з освітою, ринком праці та економікою.

У доповіді висвітлені питання щодо ставлення впливових держав до освіти, підготовки фахівців і проаналізовані трансформаційні процеси які відбуваються в недержавному секторі національної та світових освітніх систем вищої освіти.

Мета аналізу цієї проблеми полягає в тому, щоб визначити місце і роль недержавного сектору освіти в національній і міжнародних моделях вищої освіти та виявити перспективні напрямки розвитку і фактори, які впливають на якість підготовки фахівців з вищою освітою.

Ступінь розуміння й усвідомлення трансформаційних процесів які відбуваються в недержавному секторі національної та світових освітніх систем вищої освіти визначається ступенем усвідомлення окремих аспектів, до яких слід віднести уявлення людини про очікувані і фактичні результати, об'єктивні і суб'єктивні умови реалізації цілей, виконання або невиконання їх з точки зору зовнішніх і внутрішніх можливостей, розуміння відношення індивідуальних і суспільне значущих потреб, ступеня їхньої незбіжності або дивергенції, а також відношення цілей і потреб та мотивів [2, 147]. Саме тому пріоритетне значення в умовах світових глобалізаційних процесів набуває підготовка конкурентоспроможних фахівців на основі компетентнісного підходу.

Основна категорія даних включає постановку цілей. Звичайно, політика і практика є ціллю, їх виражено в конституції. Кожна нація має свою специфічну систему освіти. До її формування причетні політичні процеси, окремі особи та організовані групи. Потрібно здійснити ґрунтовні дослідження, щоб з'ясувати як цілі освіти виражено в конституціях, законодавстві та інших документах. Інтерпретації основних цілей відрізняються, оскільки вони залежать від специфічних культурних традицій. Відтак є можливість, з точки зору загальних цілей, порівняти національні цілі, здійснивши ретельний аналіз національних документів і філософських теорій, які є основою їхнього створення.

Для утворення цілей принципове значення має не тільки усвідомлене уявлення майбутніх результатів, а й ставлення до них, зокрема коли йдеться про задані цілі, які може сприймати або не сприймати окрема людина. У засвоєнні заданих цілей особливу роль відіграють потреби, мотиви та особистий досвід людини. У такому

контексті трансформаційні процеси в значній мірі впливають на модернізацію недержавного сектору національної та світових освітніх систем вищої освіти [3, 45].

Сучасні українські та зарубіжні дослідники, міжнародні організації інтенсивно розвивають ідеї запровадження компетентнісного підходу в освіті. Компетентність набуває статусу особливої реальності, важливою як у сфері професійної освіти, так і в практичній діяльності, що зумовлює виняткову вибірковість і ступінь сприйняття зовнішніх цілей як особистих. Якщо студент, наприклад, вирішує, що задані цілі, цілі закладу вищої освіти, в якому він навчається, мало пов'язані з його особистими цілями, а також мотивами і потребами, він може переглянути свої плани і цілі щодо свого навчання в цьому навчальному закладі. Якщо бракує або дещо збігаються особисті і задані суспільством цілі, то зовнішні цілі частково чи повністю замінюються особистими. Часто у подібних випадках відбувається маскування справжніх цілей чи демонстрація уявних.

Таким чином, задані іззовні цілі в тій чи іншій формі завжди перевизначає фахівець згідно з його досвідом, психологічним складом особистості, структурою, яка склалася, потреб і мотивів, тому трансформація недержавного сектору національної системи вищої освіти на основі компетентнісного підходу вимагає поступового запровадження європейських норм і освітніх стандартів до змісту вищої освіти, впровадження новітніх технологій підготовки компетентних фахівців. Передумовами зародження, утворення і змін компетентностей особистості можуть також стати нові потреби і мотиви, одержання непередбачених результатів, успіх чи невдача в досягненні бажаних результатів, ступінь важкості або легкості досягнення їх тощо.

Розвинені країни, вимагаючи від власних систем освіти виконання дуже складних завдань з інтелектуального забезпечення розвитку економіки і новітніх технологій в умовах відкритого світового ринку, водночас не можуть гарантувати збільшення витрат пропорційно до вимог, тому розвивають недержавний сектор вищої освіти [4, 17]. Традиційно система освіти відповідає за підготовку молодих людей із високим рівнем кваліфікації різної майстерності і спрямованості, яких нація потім використовує для задоволення своїх потреб. Нині, в період глобалізації, підвищення конкуренції та відкритості національних кордонів, можливість країн добитися успіху в конкурентній боротьбі значною мірою залежить від наявності в країні робочої сили з високим рівнем майстерності. Дуже чітко ця тенденція виявляється в країнах, які утворили тісні регіональні економічні союзи (“спільні ринки”, “митні зони” тощо). Прикладом цього є Європа, де економічні чинники внаслідок дедалі тіснішої інтеграції (йдеться про країни ЄС) спричинили такий тиск, що уряди і керівництво ЄС змушені були створити ряд спеціалізованих програм в Міжнародному інституті планування освіти, який був заснований в 1963 р. в Парижі та передбачити і розробити заходи щодо істотного розширення обміну студентами і молодими науковцями. Тому важливо забезпечити трансформаційні процеси в недержавному секторі вищої освіти в межах реформаторських рішень національних урядів та систем управління [5, 73]. Цінність інформації, що підлягає класифікації Міжнародним бюро освіти, залежить від двох основних цілей: 1) дати точну статистичну картину кожної системи; 2) визначити якість освітніх послуг закладів вищої освіти в умовах світових глобалізаційних процесів.

В нашому конкретному випадку, необхідно проаналізувати трансформаційні процеси недержавного сектору національної та зарубіжних моделей вищої освіти на засадах практичної реалізації компетентнісного підходу у підготовці конкурентоздатного фахівця, що відіграє ключову роль у створенні єдиного Європейського освітнього простору, тобто запропонувати новітню динамічну національну модель вищої освіти, яка гармонійно змінюються.

За першою основною категорією даних аналізують описи законів про вищу освіту. Цілі знаходять вираження в національній політиці, яка, в свою чергу, перетворюється у закони. Нині змагання розвинених держав дедалі більше зміщується у бік змагання їхніх освітніх систем. Не можна не погодитися з думкою Сисоєвої С. О. про те, що "освітологічний аналіз видається особливо доцільним, коли мова йде про реформування й модернізацію освіти, оскільки означені процеси є відгуком на трансформації у дотичних до освіти суспільних сферах, що викликані у свою чергу об'єктивними змінами, до яких можна віднести цивілізаційні, транснаціональні та зміни в освіті на національному рівні" [1, 139]. Кожна країна має галузі з відносно сильними і слабкими сторонами. На нашу думку, країни з високим рівнем освіти мають класифікацію робочої сили з вищими показниками, ніж країни з нижчим рівнем. Наймогутнішими ініціаторами змін у трансформаційнійних процесах систем вищої освіти країн є не її власні проблеми чи негаразди, а ті чинники, які перебувають поза нею, насамперед, пріоритети та вимоги до недержавного сектору вищої освіти, породжені рухом світового співтовариства у майбутнє. Звичайно, в одній окремо взятій країні при погляді зсередини влада може віддати (і найчастіше віддає) перевагу "власним" проблемам, але в довгостроковому (стратегічному) плануванні змін чи реформ у своїй моделі вищої освіти недержавного сектору вона обов'язково має враховувати напрям руху всього людства.

Таким чином, світова практика показала, що максимальна ефективність закладів вищої освіти недержавного сектору в країнах, що розвиваються, реалізується не тоді, коли застосовують один з двох способів впливу на них (жорсткий чи суто ринковий механізм), а у разі застосування проміжного варіанта, конкретні характеристики якого визначають умови певної країни.

Практика трансформаційних змін моделей вищої освіти недержавного сектору у різних країнах світу протягом останніх десятиліть є неоціненним матеріалом для аналізу, з якого не завадило б зробити **певні висновки**. Найголовніші з них такі: а) реформування освіти — глобальний процес, а відтак для його здійснення вкрай потрібно досягти консенсусу, згоди на зміни всіх учасників (від школярів та їхніх сімей до політиків найвищого рангу). Одне із завдань управління системою освіти — прикласти зусилля по створенню й підтриманню такого консенсусу; б) значних успіхів у поліпшенні й розширенні всіх рівнів власних моделей вищої освіти недержавного сектору досягли лише ті країни, в яких підвищення валового національного продукту супроводжувалося зростанням рівня освіти та створені суспільного клімату прагнення й поваги до знань і наявності систем законів для інтенсифікації цього прагнення (Німеччина, Японія, США, Південна Корея, Сінгапур); в) впровадження реформ національної моделі вищої освіти, щодо практичної реалізації компетентнісного підходу у підготовці конкурентоздатного фахівця, передбачає не одночасність змін усіх і всього, а вироблення науковцями реальної послідовності заходів щодо поступового створення єдиного Європейського освітнього простору без катаклізмів і надмірних прискорень; г) жодна країна з розвиненою системою недержавного сектору закладів вищої освіти не досягне її успішної й повної трансформації, якщо задовольнятиметься лише кількісним збільшенням стадій освітнього процесу, тривалості та обсягу викладання; д) розумне управління з центру змінами в освіті не менш важливе, аніж наявність необхідних фінансових і кадрових ресурсів. Втім, завдання центру полягає не у створенні примітивної системи постанов, наказів, правил і програм, а в організації сучасної системи стеження за станом освіти, оцінюванням компетентностей. Без даних про такий зворотний зв'язок малі негаразди швидко зростатимуть, корелюватимуть негативно, і повернення на правильну траєкторію руху буде запізним і

потребуватиме значних затрат коштів; е) недержавний сектор закладів вищої освіти може гармонійно доповнити державний, бо він гарантує соціальну рівність в доступі до освіти. Додержання ж необхідного рівня соціальної справедливості — одне з найважливіших політичних завдань управління системою освіти; є) серед завдань, які ставлять перед собою розвинені країни, є забезпечення якості життя свого населення. Для досягнення цієї мети необхідно реалізувати безліч заходів, здійснити чимало перетворень, трансформуючи їх у новітню концепцією реформування й черговості вирішення освітянських завдань, що їх визначають окремі країни і людство в цілому. Цей зовнішній чинник з кожним роком дедалі сильніше впливає як на внутрішню, так і на зовнішню політику реформування недержавного сектору в національній і міжнародних моделях вищої освіти.

Таким чином, визначивши зовнішні та внутрішні проблеми вищої освіти на сучасному етапі, до яких слід віднести ринкові відносини у вищій освіті, які спрямовані на зміну характеру, місця та ролі недержавного сектору освіти у суспільстві, недосконаліть реформ у сфері вищої освіти та відсутність відповідної законодавчої бази, що створює перешкоди для інтеграції національної системи вищої освіти в Європейський освітній простор, необхідно продовжувати перспективні дослідження українських учених щодо аналізу трансформаційних процесів, які відбуваються в недержавному секторі національної систем вищої освіти.

Джерела

1. Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія: моногр. / за ред. Василя Кременя, Тадеуша Левовицького, Віктора Огнев'юка, Світлани Сисоєвої. — К. : ТОВ Видавниче підприємство "Едельвейс", 2013. — 460 с.
2. Концептуально-методологічні основи проектування методів і засобів діагностики освітніх результатів у вищих навчальних закладах: монографія /за заг ред. В. І. Лугового, О. Г. Ярошенко. — К.: Пед. думка, 2014. — 234 с.
3. Катеринчук О. В. Модернізація системи освіти [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://intkonf. org/katerinchuk-ovmodernizatsiya-sistemi-osviti/
4. Garben S. The Future of Higher Education in Europe: The Case for a Stronger Base in EU Law [Електронний ресурс]. — LEQS Paper. — 2012. — No. 50. — 50 p. — Режим доступу: http://www.lse.ac.uk/europeanInstitute/ pdfs/LEQSPaper50.
5. Vincent-Lancrin S. Principal current strategies for the internationalization of higher education / Higher Education to 2030 [Електронний ресурс]. — 2014. — P. 73–80. — Режим доступу: http://www.mfdps.si/Files/Knjiznica/ higher%20educational%202030%20OECD.

Т. Р. ГУМЕННИКОВА
д-р пед. наук, проф., Придунайська філія МАУП

ІНВЕСТИЦІЇ В НАВЧАННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ТА ВИКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ НЕДЕРЖАВНИХ ЗВО ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Недержавний сектор освіти в Україні продовжує свій поступовий розвиток, створюючи нові освітні продукти та освітні послуги. За своїм характером освітні послуги є специфічними щодо інших нематеріальних послуг, адже наслідки від їх споживання є результатом не тільки для індивіда, а й для економіки та суспільства в цілому. Індивід поступово вдосконалює свою особистість, здатну до критичного мислення, отримує нові теоретичні та практичні компетенції, а економіка отримує працівника з інноваційним мисленням, здатного змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці. Вищезазначене обумовлено конкурентоспроможністю закладів вищої освіти у наданні освітніх послуг, мобільністю та швидкістю реагування на потреби ринкової економіки.

Останнім часом спостерігається тенденція посилення вимог споживачів освітніх послуг до ЗВО через зміну суспільних уявлень про результативність навчання, рівень якої нині обумовлюється набуттям нових і вдосконаленням вже здобутих професійних навичок, що має гарантувати працевлаштування й отримання гідної фінансової винагороди.

Для представника ЗВО та контролюючого його органу якість освітньої послуги визначається змістом освітніх програм і рівнем професорсько-викладацького складу. Задоволення потреб кожного можливо лише за умови створення в закладах вищої освіти дослідницьких інноваційних консорціумів для відпрацювання оригінальних, експериментальних освітньо-професійних програм. На сьогоднішньому етапі розвитку вищої освіти недержавний сектор освіти, конкуруючи з державною системою освіти, активно розробляє та вишукує потенційні можливості для розв'язання поставленої проблеми, тому що мотивований зацікавленістю студента як клієнта пропонованого сервісу, вбачає свою місію в цілеспрямованому підвищення якості освітніх послуг та розширенні масштабності професійної підготовки.

Головним капіталом закладу вищої освіти виступає управлінський та викладацький персонал, який безпосередньо може відстежувати реакцію споживчого ринку (студенів, їхніх батьків, роботодавців та ін.), гнучко й мобільно пристосуватись до поточних запитів. На початку становлення недержавного сектору освіти першими на освітній ринок вийшли працювати ті, хто вмів мислити по-новому, для кого були тісними рамки державної регламентованої вищої школи. Подальше стрімке зростання кількості студентів, приватних вишів лише підтвердило тезу про те, що абітурієнт надасть перевагу тому лектору, який замотивує на успіх, зробить "нецікавий" предмет важливим та легким, зрозумілим та доступним.

Подальший розвиток викладацького та управлінського складу вимагає працювати на упередження, бути мобільним, здатним до маневру, бути зорієнтованим на вивчення нового та постійний саморозвиток і самовдосконалення. Питання підго-

товки викладачів вищої школи, переорієнтацію форм і методів її організації на засадах нової гуманістичної парадигми, спроможність безперервно формувати, поповнювати, зберігати й інтенсифікувати власний потенціал професійного саморозвитку досліджували В. П. Андрющенко, І. Д. Бех, А. М. Богуш, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, В. П. Кравець; наукові-педагоги О. С. Анісімов, С. А. Калашнікова, Н. В. Кічук, Н. В. Кузьміна, В. Г. Маралов, М. М. Нечаєв, О. М. Пєхота, В. І. Слободчиков.

Професійно-педагогічна діяльність викладача ЗВО — багаторівнева та складноорганізована. Вона поєднує наукову, викладацьку, навчальну та методичну роботу. Тобто викладач одночасно є фахівцем у певній галузі знань, педагогом, ученим і, головне, організатором та мотиватором особистісного самовдосконалення. Разом із тим, брак коштів на власний саморозвиток та самонавчання передбачав розчарування у фінансовій неспроможності оплатити закордонне стажування, участь у коштовних тренінгах та семінарах, виїзне вивчення досвіду провідних наукових шкіл, практики організації вищої освіти в Європейських країнах і попрацювати в бібліотеках Гарварда чи Сорбонни. Такі фінансові інвестиції у вдосконалення професійної підготовки персоналу повинні взяти на себе засновники або піклувальна рада недержавного закладу освіти.

Сьогодні освітяни дійшли висновку, що слід вивчати кращі практики успішного бізнесу та трансформувати їх в освітні технології. Так, за висловом директора відомої консалтингової компанії "Фініст Груп" Павла Ярмія, в свою освіту він вкладає щорічно до 50 тис. грн., і від 100 тис. грн. — у навчання співробітників. "Гадаю, підприємці, які не вкладають гроші у розвиток наукового та освітнього потенціалу бізнесу, а також у проекти, пов'язані з перспективними клієнтами, не мають майбутнього" [6].

Науковець Калашнікова С. А. наголошує, що результатом інвестування у професіоналізацію управління та викладання у вищій школі Сполученого Королівства Великобританії можуть слугувати потужні позиції британських ВНЗ у провідних міжнародних рейтингах і визнана у світі популярність університетів Сполученого Королівства [2].

Аналізуючи результативні американські практики та підходи, описані Дю Фором у книзі "Revisiting Professional Learning Communities at Work" (2008), яка стала бестеллером, автор доводить, що заклади освіти мають стати професійними спільнотами, які безперервно навчаються, в які інвестуються кошти [5].

Викладача, який заходить в студентську аудиторію, слід вчити, причому просуватись у навчанні треба "не в ногу з часом", а випереджаючи час. Крім того, кожен викладач, особливо недержавного закладу вищої освіти, повинен мати високий ступінь відповідальності за власний саморозвиток, бути проактивною людиною у професійному зростанні. Сьогодні в Україні існує чимало електронних платформ: Prometheus, EdEra, Open World Ukraine — де викладач може самостійно, а краще разом із колегами прослухати тренінговий або сендвіч-курс курс, обговорити його з колегами та студентами, визначити його цінність для закладу вищої освіти та власної професійної діяльності, отримати нові теоретичні та практичні компетенції та сертифікат, що підтверджує набуті компетентності. Вищим навчальним закладам слід фінансово мотивувати викладачів за отриманий досвід і сертифіковані знання та навички .Ідея та її реалізація створення онлайн-курсів блискуча, за висловом американського фізика, викладача вищої школи, відомого на весь світ — Мітіо Каку, разом із тим не всі викладачі вишів проходять он-лайн курс до його завершення, у світі спостерігається достатньо високий відсоток тих, хто кидає електронне навчання [3,416].

Аналізуючи ринок європейських та американських освітніх послуг, слід зауважити, що серед інноваційних змін, які очікують українську систему вищої освіти

впродовж найближчих п'яти років — це технології корпоративного навчання на засадах використання віртуальної та доповненої реальності /virtual reality / augmented reality/, які сьогодні є глобальним трендом у навчанні. Вже сьогодні слід недержавному сектору вищої освіти підготувати викладача, який готує майбутніх менеджерів, логістів, економістів, психологів, здійснювати навчальний процес за допомогою обладнання яке економічно може дозволити собі лише сектор недержавних ЗВО. Пасивне навчання, яке поки що займає пріоритетні позиції у ЗВО — це модель минулого, майбутнє за активним навчанням на засадах емоційного досвіду та розвинутого емоційного інтелекту, яке підвищує процес засвоєння знань на 75 %. На результативності активного навчання із застосуванням технологій віртуальної доповненої реальності наголошували учасники Всесвітнього економічного форуму. Так, відомі європейські кампанії витрачають вже близько 360 млрд. доларів на навчання своїх співробітників. Стає зрозумілим, що в найближчі п'ять років недержавним вищим закладам освіти слід розвивати віртуальні факультети з потужними хмарними технологіями. Більш того, викладачів, які будуть конструювати зі студентами освіту та викладати їм матеріал, слід готувати до роботи у такому ефективному освітньому середовищі. Означене потребує значних фінансових інвестицій, які по силам лише, поки що нажаль, недержавному сектору світи.

Таким чином:

- недержавний сектор вищої освіти має більші економічні можливості щодо навчання викладачів та управлінського персоналу, які своєю чергою будуть створювати конкуренцію викладачам економічно неспроможним оплатити собі курси чи семінари. Отримана компетентність є основою для інноваційної, творчої, за характером, педагогічної та управлінської діяльності, слугуватиме потребам замовників. При чому таку роботу слід проводити з урахуванням інноваційних змін як в освіті так в бізнесі та працювати на результат, що випереджатиме поточний стан освітньої галузі;
- недержавні заклади освіти повинні постійно розвиватись та експериментувати, систематизувати свої ініціативи аби створювати якісне освітнє середовище для кожного студента. Майбутнє недержавного сектору вищої освіти за хмарними освітніми технологіями. Розвиток персоналу вищого закладу освіти передбачає характер колаборативної культри з фокусом на безперервне навчання та вдосконалення і зворотній зв'язок. У ЗВО повинні створюватись віртуальні факультети, центри інноватики освітнього процесу, де будуть працювати електронні платформи, електронні курси, а викладач або менеджер освітнього процесу, отримуючи високі бали за дистанційну незалежну сертифікацію отримує фінансову винагороду до оплати праці;
- необхідно ретельно відслідковувати освітні зміни та готувати викладачів до впровадження цих змін в освітній процес шляхом залучення викладачів до тренінгів, семінарів, конференцій та майстер-класів.

Таким чином, інвестиції в навчання управлінського та викладацького складу стануть одним із чинників конкурентоспроможності недержавного закладу вищої освіти.

Джерела

1. Андрюшина О. Освітні інвестиції в контексті національного моніторингу якості загальної освіти (досвід США) / О. Андрюшина // Вища школа, 2011. т. № 3. — С. 62–68.
2. Калашнікова С. А. Європейська політика модернізації вищої освіти: ключові орієнтири // Вища освіта України. — № 2, 2012. — С. 80–84.

3. Митио Каку. Будущее разума. — Альпина нон-фикшн, 2017. — С. 411–422.
4. Розвиток інституційного потенціалу університетів у контексті глобального лідерства: монографія / Авторський колектив: Є. Балджи, І. Драч, С. Калашнікова, О. Коваленко, С. Курбатов, Н. Невмержицька, О. Паламарчук, В. Рябченко, Л. Червона; за заг. ред. С. Калашнікової. — Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2017. — 205 с.
5. Richard DuFourRevisiting Professional Learning Communities at Work https://www.amazon.com/Revisiting-Professional-Learning-Communities-Work.
6. http://osvita.ua/vnz/high_school/20721/.
7. European Principles of Learning and Teaching. — URL: http://www.eua.eu

Г. А. ДМИТРЕНКО
д-р екон. наук, проф., зав. каф. УПЕП, НН ІМЕФ МАУП

Н. В. ГОЛОВАЧ
канд. пед. наук, НН ІМЕФ МАУП

ПИТАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ НЕДЕРЖАВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ЗМІСТОВНИЙ КОМПОНЕНТ

Недержавна освіта є органічною складовою національної системи освіти з лише певною часткою "свободи". Але в цілому діяльність її закладів регулюються рішеннями вищих рівнів законодавчої та виконавчої влади, включаючи Міністерство освіти і науки. В той же час сама управлінська "верхівка" національної системи освіти стає "жертвою" невизначеності стратегії дії всього державно-управлінського механізму в рішенні питань модернізації України на демократичному фундаменті. А тому сьогодні надвелика увага в реформації освіти приділяється другорядним питанням, які мало сприяють підвищенню дійсної якості трудового потенціалу держави, а саме реформи здійснюється в наш час безсистемно і безпорадно.

В цьому контексті недержавна освіта може (повинна) знайти своє місце в вирішенні проблеми модернізації всієї національної системи освіти через злагоджені дії її структур на єдиній об'єднуючій основі. Більше того, саме недержавна освіта в багатьох випадках може стати лідером цієї модернізації та ініціювати певні змістовні інновації.

В останні роки з'явилася велика кількість наукових праць присвячених інтеграційним процесам, що мають в основному фрагментарний характер. Водночас почали проводитися дослідження розвитку освітньої галузі як цілісної системи на основі поглибленої демократії, а саме філософії людиноцентризму, що може бути об'єднавчою національною ідеєю України [5]. Як поглиблення цієї філософії розвивається ідеологія еколюдиноцентризму, що сприяє ліквідуванню різних інсинуацій з приводу верховенства людини над природою з поглибленням органічного зв'язку людини з оточуючим природним середовищем без нанесення шкоди від людської діяльності [2; 3].

Мета статті — розглянути деякі змістовні компоненти модернізації національної системи освіти в Україні в контексті реалізації ідеології еколюдиноцентризму та визначити роль недержавної освіти у такій модернізації.

Щоб модернізація освітянської галузі здійснювалася з системних позицій, потрібна єдина наскрізна системоутворююча ідея, якій би підкорювалися всі складові галузі, в першу чергу заклади освіти — від дошкільних до вищих), а також державні структури. Але крім самої ідеї, потрібно мати ще показники, які б в контексті відповідності цієї наскрізної ідеї фіксували кінцеві результати діяльності закладів освіти, тоді можна буде говорити про злагоджену взаємодію всіх ланок освіти в одному напряму.

Ідеологія еколюдиноцентризму підказує наскрізну системоутворюючу ідею — це сприяння самореалізації людини впродовж життя в рамках загальнолюдської моральності і національної свідомості. Натомість кінцеві результати діяльності закладів середньої освіти пов'язані, в першу чергу, з рішенням головних завдань стратегічного характеру: надати дітям дві ключові компетентності — *навчити вчитися впродовж*

життя і навчити жити разом у міжкультурному суспільстві (соціумах). Кінцеві результати діяльності професійних закладів освіти — це підготовка *конкурентоздатних і конкурентоспроможних випускників*, які відповідають параметрам професійних стандартів. Останні розробляються за допомогою роботодавців, при використанні методів факторно-критеріальної кваліметрії [4].

Ключовим важелем рішення цих головних завдань є розвиток аналітично-пізнавальної активності (АПА) особистості, який фіксується виміряним (на основі факторно-критеріальної кваліметрії індексом АПА [7]. Саме він характеризує: навчили дитину вчитися, чи ні (а не наявність високих оцінок за знання, в тому числі в центрах незалежного оцінювання).

Якщо АПА особистості орієнтована на засвоєння фундаментальних ядер знань з кожного предмету і одночасно самопізнання власного "Я" (плюс англійська мова), буде вирішена як проблема "навчити жити разом", так і завдання підготовки *конкурентоздатних випускників*. І орієнтація при цьому АПА на засвоєння актуальних знань і вмінь зробить їх *конкурентоспроможними впродовж життя*.

Отже, *інноваційним* тут буде, в першу чергу, *розвиток у дітей аналітично-пізнавальної активності шляхом її діагностування за допомогою факторно-критеріальної кваліметрії* [4], з *використання самих різних методів її підвищення, починаючи з цільових діагностичних ігор для спостереження за проявами якостей кожної окремої дитини дошкільного віку.* Результати таких спостережень обов'язково мають обговорюватися з батьками і фіксуватися у спеціальних карточках досягнень дитини протягом усього періоду перебування її у закладі дошкільної освіти.

У контексті ідеології еколюдиноцентризму це і буде означати додержання системоутворюючої ідеї сприяння самореалізації людини впродовж життя наскрізним чином. Складовою кінцевих результатів діяльності закладу середньої освіти (починаючи з молодших класів) в першу чергу та ж сама *аналітично-пізнавальна активність (АПА)*, що обумовлює навчання "назавжди". Чим вище ця аналітично-пізнавальна активність, тим більше оновлення знань і вмінь, а також їх структурування і відбір необхідної інформації стає *внутрішньою потребою самого учня, в наступному випускника, а потім фахівця*.

У зв'язку з цим, розвиток аналітично-пізнавальної активності у дитини та фіксація його рівня у вигляді кваліметричного індексу (АПА) стає одним з найважливіших кінцевих результатів діяльності усіх закладів освіти [6]. Орієнтація АПА учнів на самопізнання власного "Я", усвідомлення своїх особистісних якостей, рис характеру, цінностей, здоров'я, психомоторних якостей, а головне — моральності (плюс знання іноземних мов) дає основу для висновку: навчила школа дитину жити разом у мультикультурному суспільстві чи не навчила. Особливо треба виділити знання учнями рівня своєї моральності, бо повага до інших людей (їх релігії, традицій, цінностей тощо) є підґрунтям комфортних стосунків без конфліктів в будь-якому соціумі.

Одночасно змінюються умови формування компетентного контингенту абітурієнтів, а потім і студентів, наприклад, у ЗВО. Щоб готувати *конкурентоспроможних і конкурентоздатних випускників* цих закладів, головним критерієм є високий індекс АПА, а не традиційні оцінки за певними предметами. Сам по собі високий індекс АПА вже буде означати, що абітурієнт буде успішно вчитися, але за однією умовою, коли його професійно особистісні якості відповідають обраній професії, що визначає його профпридатність.

В такому разі виникає питання — що заважає недержавним закладам освіти, які можуть обійтися без багатьох бюрократичних перепон, розпочати процес змістовної модернізації функціонування ЗВО в руслі реалізації ідеології еколюдиноцентризму.

Згідно об'єднуючої системоутворюючої ідеї "сприяння самореалізації особистості впродовж життя", можна вже з першого курсу розпочинати процес діагностування на кваліметрічній основі індексу аналітично-пізнавальної активності (АПА) студентів, попередньо визначивши рівень сформованості внутрішніх факторів, що детермінують професійне зростання для того щоб мати можливість порівняти ефективність проведеної роботи не лише безпосередньо у процесі професійної підготовки, але і потім, на етапах реалізації професійної діяльності. Після чого послідовно концентрувати зусилля викладачів на поступове зменшення репродуктивних методів навчання і збільшення розвивальних, тобто тих, які сприяють засвоєнню студентами знань на рефлексивному рівні і розвивають аналітично-пізнавальну активність, яка фіксується відповідним індексом на кваліметрічній основі.

На нашу думку, для відстеження динаміки стану АПА і рівнів формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців в процесі фахової підготовки, потрібно їх діагностику проводити як мінімум у декілька етапів [1; 2]:

1) при вступі до ЗВО (профорієнтаційна діагностика) — з метою визначення готовності до підготовки за обраним фахом, виявлення базових професійно значущих якостей особистості; професійного хисту, здатності та готовності до вивчення професійно орієнтованих дисциплін; стану інтересів, мотивів до обраного фаху (професійна спрямованість);
2) протягом другого-третього курсу — з метою виявлення найголовніших професійно значущих якостей особистості, рівня їх розвитку для координації освітнього процесу;
3) на четвертому курсі в процесі вивчення фундаментальних, професійно орієнтованих дисциплін — з метою формування інтегральної готовності студентів до проектування фахової діяльності, розробки власної стратегії професійної самореалізації [1, *166–167*].

При цьому саме в недержавній освіті її лідери можуть розпочати важливий процес підвищення конкурентоспроможності випускників ЗВО шляхом чіткої орієнтації на інноваційні професійні стандарти, в яких відображається рівень наявності необхідних професійно особистісних якостей. Останні розробляються тріадою організацій: союзом роботодавців, державними центрами зайнятості та самими ЗВО. Ініціаторами таких стандартів можуть бути недержавні ЗВО.

Отже, аналіз реформаційних дій в напряму їх рішення показав, що досі не знайдено те ключове і головне, на чому слід сконцентрувати всю увагу, щоб національна система освіти стала фундаментальною основою модернізації України та її державно-управлінського механізму для підвищення якості людського потенціалу країни, та в напряму підвищення якості життя громадян.

В контексті реалізації ідеології еколюдиноцентризму таке головне завдання визначаються достатньо чітко через сприяння самореалізації особистості впродовж життя. Мова йде про надання учням в школі двох ключових компетентостей: "навчити вчитися" впродовж життя та "жити разом в мультікультурному суспільстві". А професійні заклади освіти повинні готувати конкурентоздатних і конкурентоспроможних випускників, здатних самореалізуватися у власних інтересах та інтересах роботодавця (суспільства). Це і буде означати кінцеві результати діяльності закладів освіти, що стає підґрунтям для формування культури цільового управління (КЦУ) в закладах освіти.

Перехід на культуру цільового управління закладів освіти може здійснюватися без експериментальної перевірки кваліметричного інструментарію вимірів АПА та інших особистісних якостей, навчання вчителів їх користуванню.

Ініціатива в проведенні системно організованих експериментів може належати саме недержавній освіті, зокрема її лідерам, що мають у своєму складі заклади різних ступенів освіти (від дошкільних до вищих). Освітній державно-управлінський механізм, який очолює сьогодні управлінська еліта без стратегічного бачення власного шляху розвитку національної системи освіти, зробити щось суттєве в цьому напрямі не спроможна.

На основі одержаного досвіду і обробки експериментальних даних, потрібно розпочати готувати системну правову базу для переходу всіх закладів освіти та освітніх структур (також в органах місцевої та регіональної влади) на інноваційну культуру цільового управління за кінцевими результатами, що і повинно стати продовженням цих досліджень.

Джерела

1. Головач Н. В. Діагностика стану професійно значущих якостей у процесі підготовки фахівців з управління персоналом та економіки праці / Н. В. Головач // Вісник Луганського Національного університету ім. Т. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. — 2016. — Ч. ІІ. Квітень. № 3 (300). — С. 165–172.
2. Дмитренко Г. А., Солодков В. Т. Інноваційна методологія модернізації національної системи освіти в контексті ідеології еколюдиноцентризму [текст]. / Г. А. Дмитренко, В. Т. Солодков // Вісник післядипломної освіти. — Київ: Атоколгруп, 2015. — Вип. 14. — С. 41–51.
3. Дмитренко Г. А. Еколюдиноцентризм як фундаментальна основа консолідації нації / Г. А. Дмитренко// Віче. 2015. — № 22. — С. 15–17.
4. Кваліметрія в управлінні: гуманістичний контекст : навч. посіб. / Г. А. Дмитренко, О. Л. Ануфрієва, Т. І. Бурлаєнко, В. В. Медвідь (за заг. ред. Г. А. Дмитренка) — К. : Видавництво “Аграрна освіта”, 2016. — 335 с.
5. Кремень В. Г. Філософія людино центризму в освітньому просторі / В. Г. Кремень. — 2-ге вид. — К.: Знання України. 2011. — 520 с.
6. Культура цільового управління в національній системі освіти: гуманістичний контекст [текст]: кол. мангр. / О. Л. Ануфрієва, Т. І. Бурлаєнко, Г. А. Дмитренко [та ін.]: за заг. ред. Г. А. Дмитренка, В. В. Олійника. — Луцьк: Вежа — Друк. 2017. — 412 с.
7. Лук’янчук-Арутюнян Я. А. Аналітично-пізнавальна активність учнів: сутність та можливості діагностування у загальноосвітніх навчальних закладах / Я. А. Лук’янчук-Арутюнян // Освіта та розвиток обдарованої особистості : щоміс. науково-метод. журнал. — № 8(51) серпень. 2016. — С. 38–44.

М. В. ВИШНЕВСЬКИЙ
аспірант

С. В. ДІДЕНКО
д-р юрид. наук, проф., директор Херсонського інституту МАУП

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ У ВНЗ СУЧАСНИХ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ НОРМ ДІЯЛЬНОСТІ АПАРАТУ СУДУ

У сучасному вимогливому соціально-економічному середовищі рівень освіти й ефективність підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних спеціалістів значною мірою залежить від результативності впровадження технологій навчання, які ґрунтуються на нових методологічних засадах, дидактичних принципах і теоріях, розвивають діяльнісний підхід до навчання[1, 18]. Перед вищими закладами освіти стоїть завдання — систематично впроваджувати у навчальний процес інноваційні матеріали та факти, які б забезпечували відповідність змісту підготовки фахівця сучасним аспектам професійної діяльності [4, 92].

Аналіз досвіду підготовки студентів юридичних спеціальностей та їх працевлаштування після закінчення недержавних ЗВО свідчить, що значна кількість випускників працевлаштовуються на певних посадах апарату судової установи. А це означає, що в зміст дисциплін адміністративного права вкрай необхідно впроваджувати сучасні адміністративно-правові норми діяльності та факти передового досвіду роботи апарату суду [7, 136].

На підставі здійсненого нами теоретичного та емпіричного дослідження можна стверджувати, що актуальність інноваційних аспектів викладання у недержавних ЗВО сучасних адміністративно-правових норм діяльності апарату суду зумовлена щонайменше трьома чинниками: по-перше, системними та структурними змінами судової системи України загалом; по-друге, модернізацією існуючої моделі функціонування апарату суду в умовах реформ; по-третє, необхідністю розкриття студентам змістовної та сутнісної сторін реалізації владного впливу на сферу посадової, службової та професійної реалізації працівниками апарату суду своїх зобов'язань, що здійснюється з метою ефективного функціонування конкретної судової установи та виконання основного завдання судочинства [2, 114].

Ми вбачаємо необхідним реалізувати в навчальному процесі наступні 8 груп інноваційних аспектів, що містять низку нових наукових положень і висновків, сформульованих і запропонованих особисто нами:

1. Підкреслювати, що діяльність апарату суду як об'єкт адміністративно-правового регулювання — це сукупність забезпечувальних заходів методологічно-організаційного, структурного, матеріально-фінансового, кадрового, технічного, допоміжного та іншого характеру, об'єктивованих у вигляді посадової, службової та професійної реалізації працівниками апарату суду своїх зобов'язань з метою ефективного функціонування суду щодо виконання основного завдання судочинства [5].

2. Розкривати фактичний зміст та сутність адміністративно-правового регулювання діяльності сучасного апарату суду через фактичність (внутрішні та зовнішні

способи впливу на фактичні дії працівників апарату суду) та нормативність (сукупність чинних адміністративних норм, що встановлюють порядок, процедуру та механізми реалізації діяльності апарату суду). Сутність аналізованого явища репрезентує особливості реалізації нормотворчої та реалізаційної діяльності двоблокової системи керівного суб'єктного впливу, що має регулятивний, охоронний, гарантійний, функціональний та обслуговуючий характер по відношенню до фактичного стану реалізації основного завдання судової влади в контексті діяльності судової установи та засад функціонування апарату суду як автономної складової, що забезпечує організаційне забезпечення судового корпусу [6].

3. Описувати принципи адміністративно-правового регулювання діяльності апарату суду в Україні, що ґрунтуються на системі специфічних принципів, що є правовою базою для управління галуззю судочинства та окремо щодо діяльності суб'єктів, що здійснюють регулювання поведінки та фактичних дій працівників апарату суду та виступають фундаментом для застосування заходів примусу до правопорушників.

Принципи адміністративно-правового регулювання діяльності апарату суду в Україні слід класифікувати на 3 групи: принципи управління галуззю судочинства; принципи діяльності суб'єктів публічної адміністрації, що здійснюють адміністративно-правове регулювання діяльності апарату суду; принципи діяльності працівників апарату суду [3, 103].

4. З'ясовувати особливості адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації, що здійснюють адміністративно-правове регулювання діяльності апарату суду в Україні. Вказувати на наявність термінологічних та змістових особливостей наповнення категорій "статус", "правовий статус" та "адміністративно-правовий статус" в межах досліджуваної проблематики. Виправданою вважаєтеся теза про те, що статус суб'єктів публічної адміністрації, що здійснюють адміністративно-правове регулювання діяльності апарату суду в Україні, позначає роль конкретного суб'єкта в процесі здійснення регулюючого впливу на діяльність апарату суду. Правовий статус встановлює умови такої діяльності. Адміністративно-правовий статус є сукупністю функціональних зобов'язань окремого суб'єкта, що закріплюються за ним відповідним нормативно-правовим актом та передбачає узагальнену характеристику його статусу, правового статусу та безпосереднє розкриття його компетенцій як загальної сфери, так і сфери регулювання окремих питань діяльності апарату суду в Україні.

5. Розкривати форми та методи адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, що здійснюють адміністративно-правове регулювання діяльності апарату суду у прямій взаємозалежності категорій "форми" та "методи". Форма — теоретична конструкція, що формує правові рамки, які є непорушними під час реалізації досягнення мети адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, розкриваючи при цьому основні специфічні риси такої діяльності. В той час методи слугують практичним чинником її втілення: за допомогою сукупності юридичних знарядь впливу на діяльність апарату суду в межах встановленої попередньо форми та з обов'язком дотримання її правових рамок.

6. Описувати окремі процедури адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, що здійснює апарат суду. Такими процедурами є сукупність поетапних різнорідних дій представників публічної адміністрації в аналізованій сфері реалізації конкретного діяння (сукупності однорідних дій), спрямованого на забезпечення повноцінної діяльності апарату суду та окремо забезпечення можливості його працівникам здійснювати свої повноваження.

7. Аналізувати зарубіжний досвід здійснення адміністративно-правового регулювання діяльності апарату суду. Європейське законодавство передбачає можливість

як самоорганізаційного забезпечення діяльності судової установи, так і "вертикальну" залежність від уряду. При цьому існує нормативна вказівка на наявність окремого спеціалізованого органу, який в обов'язковому порядку має бути незалежним, неупередженим та займатись організаційними аспектами відправлення правосуддя. Кожна країна уповноважує здійснювати фінансове, кадрове, організаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності судової установи або працівника такої установи (наприклад, керівник апарату суду, судовий адміністратор, тощо) або ж спеціалізований орган (представник судової або виконавчої гілок влади). В деяких країнах такі функції виконують органи виконавчої влади. Існують також гібридні моделі (взаємодія гілок влади). Спеціально уповноваженою особою може бути як працівник установи, так і суддя, який поєднує адміністративні повноваження із суддівськими. Більшість сучасних міжнародних норм покликані "розвантажити" таких суддів та доручити такі обов'язки спеціалісту.

8. Розкривати проблемні питання, що виникають під час здійснення організаційного забезпечення діяльності суду та можливі шляхи їх вирішення. Нами доведена необхідність доповнення адміністративного законодавства у сфері регулювання діяльності апарату суду в Україні, в частині: використання передового позитивного досвіду реалізації такої діяльності за кордоном (за прикладом Французької, Італійської та Латвійської Республік, Королівства Іспанії та Сполучених Штатів Америки); законодавчого вирішення проблеми визначення сутності апарату суду з термінологічного боку; створення окремої служби (відділу, сектору) в судовій установі щодо забезпечення судових розглядів (до складу включити судових розпорядників та секретарів судового засідання); законодавчого закріплення окремих працівників патронатних служб, в тому числі і помічників суддів, як суб'єктів, на яких поширюється положення Закону України "Про запобігання корупції"; закріплення норми на погодження з суддею питання про притягнення до відповідальності помічника судді лише в тій частині, в якій він підзвітний відповідному судді, а саме порушення пов'язані з підготовкою справи до розгляду (зобов'язати суддю мотивувати відмову у погодженні з можливістю оскарження такої відмови керівником апарату голові суду); повернення помічникам суддів статусу державного службовця з деякими особливостями призначення відповідно до вимог законів України "Про державну службу", "Про судоустрій та статус суддів", Положення про помічника судді; законодавчого перегляду функцій територіальних управлінь ДСА України та адміністрації суду в частині матеріального забезпечення судової установи: а) наділити повноваженнями голову відповідного суду (керівника апарату) розпорядника бюджетних коштів в частині утримання в належному стані адміністративної будівлі суду, забезпечення поточних потреб суду; б) ввести до апарату судів штатні одиниці бухгалтерів та наділити суд повноваженнями здійснювати власне матеріальне забезпечення, враховуючи поточні проблеми, що виникають в ході діяльності суду в межах бюджетного фінансування [3, 106].

Наведений в даній статті матеріал, на нашу думку, значно сприятиме реалізації інноваційних аспектів у професійній підготовці у недержавних ЗВО студентів-юристів та їх адаптації в майбутній професійній діяльності.

Джерела

1. Бабкіна О. Проблеми підвищення якості вищої освіти в Україні у контексті Болонських реформ. / О.Бабкіна . — Освіта і управління. — 2006. –Т. 9. — № 1. — С. 91–94.
2. Вишневський М. В. Адміністративно-правове регулювання діяльності апарату суду в Україні. / М. В. Вишневський. — Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Юридичні науки". — 2018. Випуск 2. Т. 3. — С. 112–117.

3. Вишневський М. В. Принципи адміністративно-правового регулювання діяльності апарату суду в Україні / М. В. Вишневський. — Прикарпатський юридичний вісник. — 2018. — №1. Том 3. — С. 101–106.
4. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін. — 2-ге вид., переробл. і допов. — К.:Знання, 2005. — 399 с.
5. Про судоустрій і статус судів: Закон України від 07 липня 2010 року. № 2453-УІ. — Відомості Верховної Ради України. — 2019. — № 41; № 42; № 43; № 44; № 45.
6. Про упорядкування структури ДСА України, її територіальних управлінь, апаратів апеляційних та місцевих судів: Наказ ДСА України від 16 лютого 2017 р. №168. — Судова влада України. — 2017. URL: https; //dsa. court. gov. ua/ userfiles /file/ DSA /DSA. — 2017 — all — docs /FEBRUARY — 17/ №168. Pdf
7. Шпенова П. Ю. Завдання та функції апарату суду, їх значення в організаційному забезпеченні судової діяльності / П. Ю. Шпенова. — Часопис цивільного і кримінального судочинства. — 2016. — № 5. — С. 132–140.

Н. А. ТІТОВА
д-р екон. наук, проф., Донецький інститут МАУП

СТРАТЕГІЯ НЕДЕРЖАВНИХ ЗВО ЩОДО ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ В УМОВАХ КОНКУРЕНЦІЇ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Недержавні заклади вищої освіти є найбільш мобільними у підготовці високоосвічених фахівців, які потрібні для впровадження інноваційних розробок, що сприятиме прискоренню економічного розвитку України. Велика їх роль у формуванні української еліти та інтелектуального потенціалу.

Інноваційний напрямок розвитку українського суспільства та його економічної бази вимагатиме змін на ринку робочих місць та у сфері освіти. Необхідно оперативно вносити зміни у навчальні програми у відповідності до вимог ринку праці. Саме відповідність ринку робочих місць і ринку праці свідчитиме про оптимальну взаємодію напрямків освіти та формування економічної бази громадянського суспільства. Такі оперативні зміни у навчальних програмах можливі лише для недержавних вищих навчальних закладів, які завжди були найбільш мобільними. Однак мобільність підготовки високоосвічених фахівців не може реалізуватися без тісної взаємодії ЗВО з Державним Центром зайнятості, на що має звернути увагу Міністерство освіти

З цією метою необхідно принципи пасивного функціонування центрів зайнятості на місцях замінити на активні. Пасивний характер діяльності регіональних центрів зайнятості полягає в тому, що вони лише формують групи безробітних для подальшого навчання на базі різних навчальних закладів. Однак цього недостатньо. Необхідно розширити структуру та функціональні обов'язки центрів зайнятості, створити інноваційний відділ для проведення не тільки досліджень ситуації на ринку праці але й для отримання інформації про ефективність використання підготовлених кадрів, які мають формувати інтелектуальний потенціал країни.

Значний вклад у формування такого потенціалу може внести недержавний заклад вищої освіти, наприклад, Міжрегіональна Академія управління персоналом, яка охоплює усі регіони України. Велике значення може мати робота у напрямку підготовки управлінців — стратегів, формування інтелектуальної еліти. Можна вважати абсолютно реальною підготовку таких кадрів, враховуючи наявні розробки професора Колпакова В. М. [1], який давно вже працює у цьому напрямку і має обґрунтовані рекомендації. Він стверджує, що в Україні немає професійного співтовариства стратегів і відсутня обґрунтована методологія системи стратегічної діяльності в рамках макросистем. Повільно використовується світовий досвід стратегічного управління, не підготовлено експертів, які можуть розуміти концептуально-технологічні основи стратегічної роботи.

Інтелектуальний потенціал країни залежить не тільки від ефективного функціонування системи освіти але й від її спроможності конкурувати на міжнародному ринку освітніх послуг і ринку праці. Однак саме зараз Україні загрожує зменшення такого потенціалу завдяки відпливу найосвіченішої молодої частини інтелектуаль-

ного потенціалу країни. Усім відомі причини такої міграції — це економічні і політичні помилки законодавчої та виконавчої української влади, їх небажання прийняти ідею зміни державного устрою, при якому народ довірятиме владу кандидатам не за ознакою багатства або приналежності до тієї чи іншої партії, а лише найдостойнішим.

На етапі економічних перетворень Україна повинна подолати негативні тенденції в соціальній та політичній ситуації. На наш погляд , вже втрачено той момент, коли під гаслом демократичних перетворень можна було консолідувати широкі верстви населення, мобілізувати їх активність для подолання економічних труднощів. Якщо перетворення в країні дійсно демократичні, вони не повинні були привести до негативного відношення народу до влади.

Усі виборчі кампанії підтвердили, що нічого спільного не мають з демократією ні наші вибори, ні політична система взагалі (ні раніше, ні тепер). Демократія — це уряд з народу, для народу. А чи може народ обрати дійсно гідних, оцінити здібності кожного кандидата? На жаль, ні. Часто долю кандидата вирішують випадкові причини. Історія існування і розпаду СРСР показала, що надто великими можуть бути втрати, коли люди, не маючи критеріїв, обирають тих, хто на протязі п'яти років матимуть владу і навіть своїми рішеннями зможуть знищити весь світ. Саме такі критерії оцінки майбутніх управлінців вищого рівня можуть і зобов'язані розробити науковці.

Українські вчені давно обговорювали питання про необхідність привернути увагу представників законодавчої і виконавчої влади до проблем формування високоефективного трудового потенціалу та інтелектуального потенціалу зокрема. Так у 90-х роках вченими Львівського інституту регіональних досліджень Національної Академії наук України розроблено автоматизовану систему управління АСУ "Трудові ресурси", яку схвалено Кабінетом Міністрів [2]. Однак, згадуючи ті роки, можна здогадатися де саме загубилися такі хороші ідеї. Впровадження цієї системи передбачало досягнення стратегічних цілей: задоволення потреб людини у праці за тією професією, в якій вона реалізує себе повністю у своїй країні та підвищення добробуту народу України. Аналізуючи теперішню ситуацію в країні, можна зробити висновок, що владні структури до цих стратегій ніякого відношення не мали.

Нажаль, і тепер залишаються проблеми економічного розвитку і громадянського устрою, які не можна розв'язати без інноваційного підходу до стратегічного планування як у сфері підготовки управлінців-стратегів так і в економічній сфері. Ці питання не можна роз'єднувати.

Таким чином, дослідження результатів підготовки високоосвічених управлінців зі стратегічним мисленням та їх використання (тепер вже за кордоном) дозволяє зробити подвійний висновок: 1. Українські вищі навчальні заклади надають якісну освіту і наших професіоналів добре оцінюють в інших країнах (якщо такі фахівці на міжнародному ринку праці знаходять роботу за спеціальністю); 2. Відплив з України висококваліфікованих кадрів працездатного віку підготовлених для реалізації їх здібностей на благо своєї батьківщини (якщо такі фахівці влаштовуються обслуговувати багатих мешканців інших країн) свідчитиме не про недоліки у роботі наших ЗВО, а про великі проблеми у всіх сферах життя , у першу чергу, їх економічних та політичних аспектів [3]. Тобто, рекомендації за результатами роботи конференції мають бути комплексними.

Рекомендації

Доцільно рекомендувати інноваційний підхід до організації діяльності недержавних вищих закладів освіти. Для цього конференція може звернутися до Міносвіти з пропозицією про створення комісії, у склад якої включити представників недер-

жавних ЗВО, Центру зайнятості та підрозділу Міносвіти. В задачі комісії включити наступне:

1. Розроблення рекомендації щодо визначення переліку недержавних закладів вищої освіти, яким Міністерство може доручити підготовку управлінців-стратегів. За основу взяти відповідний проект професора Колпакова В.М.
2. Звернутися з пропозицією до Кабінету Міністрів України щодо створення інноваційного підрозділу в структурі Центра зайнятості, який, працюючи у тісному контакті з недержавними закладами вищої освіти, може досліджувати ринок праці та ринок робочих місць з метою виявлення змін у потребах економіки країни у професіоналах вищого рівня управління.
3. Комісія також може зробити аналіз можливостей для створення в Україні системи профорієнтації і профвідбору кадрів, що дозволить допомагати учням середніх навчальних закладів визначитися з майбутньою професією і у подальшому закріпитися за вищим навчальним закладом і по закінченню його буде мати направлення на роботу.

Впровадження розроблених рекомендацій в життя дозволить кардинально змінити стосунки між молодими людьми і недержавними закладами вищої освіти а також між населенням і владою.

Джерела

1. Колпаков В. М. Концептуально-технологічні основи розвитку стратегічного мислення / Вісник післядипломної освіти. Зб.наук.праць / Ун-т менедж. Освіти НАПН України. — К.: Атопол, 2014. С. 62–76.
2. Тітова Н. А. Трудовий потенціал і його реалізація в умовах формування регіональних ринків праці (питання теорії та практики) / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. Львів, 1996. 48с.
3. Оболенська Т. Є. Вплив міжнародної фінансово-економічної кризи на європейську та українську вищу освіту . “Вчені записки”, Збірник КНЕУ № 12, 2010. — 308 с. С. 252—264.

Ю. А. МЕЛКОВ
д-р филос. наук, Институт высшего образования АПН Украины, УН ИМОСН МАУП

НЕГОСУДАРСТВЕННОЕ ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ: ИСТОРИЯ, ПЕРСПЕКТИВЫ И ГУМАНИСТИЧЕСКИЕ ИНТЕНЦИИ

Негосударственное высшее образование является для Украины сравнительно новой страницей ее истории и культуры. Тридцать лет существования Межрегиональной Академии управления персоналом безусловно является редким и впечатляющим сроком жизни одного образовательного учреждения в нелегких условиях изменчивой экономической и политической ситуации сегодняшнего дня, однако с точки зрения культуры в целом такого периода времени определенно недостаточно для возникновения и укоренения каких-либо традиций, способных выступать как смысловым ориентиром, так и критерием эффективности и аутентичности для становления и развития негосударственного сектора образования.

Иначе говоря, на протяжении едва ли не всей истории нашей страны образование, по крайней мере высшее, оставалось прерогативой государства. Тем самым представляя собой решительную противоположность положению дел в Западной и Центральной Европе. Ведь и в период Средневековья, когда закладывались базовые традиции классического европейского университета и когда сфера образования находилась в юрисдикции прежде всего церкви, западноевропейская ситуация отличалась некоторой долей независимости католической иерархии — к которой принадлежали и преподаватели тогдашних высших учебных заведений — от национальных феодальных властей, ввиду подчинения таковой непосредственно Папе. Например, по легендарной версии основания Кембриджского университета, событие это произошло вследствие исхода группы профессоров и студентов из Оксфорда в 1209 году — после того, как двоих преподавателей казнили по подозрению в убийстве без особых судебных разбирательств, по причине затяжного конфликта университета с городом: ушедшие преподаватели требовали причисления себя к клирикам и юридических прав экстерриториальности, — каковые вскоре и были им предоставлены, положив заодно и начало новому высшему учебному заведению [5]. Этот эпизод часто приводит в своих лекциях современный православный публицист А. Кураев, отмечая невозможность такой характерной для Западной Европы ситуации в Киевской Руси. “К сожалению, не представить такой в русских летописях: "В лето от Рождества Христова 1209-е студенты Суздальского университета в знак протеста против насилия Владимирского князя ушли в деревушку на берегу Москва-реки и поставили там себе новый университет". То, что мы изрядно опоздали в университетском развитии, правда” [1].

По-настоящему самостоятельных университетов на нашей земле в самом деле не существовало, и даже Киево-Могилянская академия, пусть она и была основана главой церкви, а вовсе не возникла в качестве результата процесса самоорганизации студентов и профессоров, подобно Кембриджу, могла существовать в своем относительно автономном статусе лишь в меру столь же сравнительной (и исторически изменчивой) автономии церковной власти от светской. Вообще, весьма примеча-

тельно, что история взаимоотношений государства и образования в нашей стране часто выступает одним из аспектов истории взаимоотношении государства и церкви: тема, как известно, актуальная даже по состоянию на сегодняшний день, а потому не удивительно, что после того, как в XVIII веке церковь превратилась в обычный имперский государственный институт, та же судьба на многие десятилетия ожидала и высшее образование.

Акцент на историческом аспекте поставленного вопроса обусловлен тем, что университет не может существовать без традиций, и провозглашенный законодательным образом принцип автономности так и останется пустым словом в отсутствие понимания обеими сторонами — государством и негосударственными учебными учреждениями — заключенного в нем смысла и готовности их этот смысл реализовывать. Автономность в традиционном общемировом понимании этого слова означает полную самоуправляемость университета, как формально, так и содержательно; например, за программы дисциплин отвечают сами преподаватели, не стесняемые никакими методическими рамками (не говоря уже о таких деталях, как соотношение аудиторной и неаудиторной работы, количество дисциплин в семестре, объем годовой нагрузки научно-педагогических сотрудников и т. д.).

В нашей же ситуации государство, провозглашая принцип автономности, и не думает отказываться от своего права бюрократически регламентировать процесс обучения не только государственных, но и частных вузов. Достаточно вспомнить, что Украина является на данный момент едва ли не единственной в мире страной, где вопрос о присуждении научных степеней решается в конечном счете министерством: в большинстве стран мира, согласно западным традициям, такие вещи находятся в полной и безоговорочной компетенции университетов; в соседних бывших советских республиках сохраняется Высшая аттестационная комиссия, создававшаяся в 1930-х годах с целью обеспечения полного контроля государства над наукой и хоть и являющаяся государственным образованием, но все же не тождественная правительству (тогда как в нашей стране с 2011 года функции этого органа были переданы Министерству образования).

Впрочем, украинское государство можно понять: ввиду упомянутого отсутствия традиций частного (общественного) образования развитие такового может представлять собой опасность возникновения своего рода “торговли дипломами”, и многие меры по чрезмерной регламентации учебного процесса в вузах продиктованы желанием контролирующих правительственных органов обеспечить определенный уровня качества. Другое дело, что уже в XX веке подобный контроль со стороны государства стал выглядеть анахронизмом эпохи Модерна и свойственных ей административных методов, только подтверждающим общую неэффективность регламентации, стандартизации и унификации, как подхода, неминуемо присущих любому государству [4]. Да и Х. Ортега-и-Гассет, определяя миссию классического европейского университета как формирование общей культуры, не зря охарактеризовал проблему государства посредством такого термином, как “пошлость” [3, 21].

Вместе с тем, перспективы развития в нашей стране негосударственного высшего образования, при всем многообразии связанных с этим процессом проблем культурного и финансового плана, выглядят скорее обнадеживающими. Ведь именно в этом секторе заключается возможность освобождения современного вуза из-под опеки модернистского государства и достижения реальной автономности университета по классическим западноевропейским образцам. Как показывает, в частности, опыт и американской системы высшего образования, государственные университеты, подверженные недугу бюрократизации, уступают частным именно что в отношении

качества образования. Благодаря меньшему количеству студентов, обучающихся в частных вузах, работающий в них преподаватель может позволить себе практиковать личностный, гуманистический подход, — то есть, осуществлять обучение, соразмеряясь с интересами и способностями каждого конкретного студента, а не с общеобязательными и до предела формализованными требованиями министерства или другого контролирующего органа. Гуманистичность образования, его ориентация на человека, а не на интересы государства [2], оказывается, на мой взгляд, оптимальным условием реализации современным высшим учебным заведением миссии университета — формирования общечеловеческой культуры, общей личностной компетентности, наряду с профессиональными навыками и основами научной деятельности.

Источники

1. Андрей Кураев: Язычество — вечный аспект религиозной жизни // Российская газета. — URL: https://rg.ru/2013/05/15/kuraev-poln.html (дата обращения: 12.02.2019).
2. Мєлков Ю. О. Ідеал і мета освіти в ієрархії культурних цінностей // Філософія освіти. — 2012. — № 1–2. — С. 211–222.
3. Ортега-и-Гассет Х. Миссия университета : Пер. с исп. — Мн. : БГУ, 2005. — 104 с.
4. Скотт Дж. Благими намерениями государства. Почему и как проваливались проекты улучшения условия человеческой жизни: Пер. с англ. — М.: Университетская книга, 2005. — 576 с.
5. About the University of Cambridge: Early records // University of Cambridge. — URL: https://www.cam.ac.uk/about-the-university/history/early-records (дата обращения: 12.02.2019).

В. Є. САФОНОВА
д-р екон. наук, доц., проф. МКА, зав. каф. екон. та упр. підпр. НН ІМЕФ МАУП

О. Л. ФЕЩЕНКО
канд. екон. наук, доц., професор МКА, директор НН ІМЕФ МАУП

ВИБІР КОНКУРЕНТНИХ СТРАТЕГІЙ У РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Недержавні заклади вищої освіти вимушені в умовах жорсткої конкуренції на рику освітніх послуг уподобатися бізнес-структурам, які можуть і збанкрутувати, якщо не будуть враховувати зміни, що відбуваються в оточуючому середовищі. Вищі навчальні заклади не тільки конкурують один з одним, намагаючись залучити студентів, але і все більше залежать у фінансуванні своєї діяльності від диференціації і диверсифікації продуктів і послуг, які пропонують.

Багато недержавних закладів вищої освіти вже усвідомили необхідність впровадження у своїй діяльності конкурентної стратегії, яка включає в себе підходи до бізнесу та ініціативи, які вони використовують для залучення клієнтів, ведення конкурентної боротьби і зміцнення своєї позиції на ринку.

Мета дослідження полягає у вивченні й аналізі основних конкурентних стратегій для того, щоб недержавні заклади вищої освіти вели свої справи етично і чесно по відношенню до конкурентів, домагалися конкурентної переваги на ринку освітніх послуг і створювали свою клієнтуру: коло лояльних споживачів.

Конкурентна стратегія недержавних закладів вищої освіти зазвичай передбачає як наступальні, так і оборонні дії, які застосовуються в залежності від зміни ситуації на ринку.

Крім цього, конкурентна стратегія передбачає короткострокові тактичні ходи для миттєвої реакції на ситуацію і довгострокові дії, від яких залежать майбутні конкурентні можливості недержавного закладу вищої освіти і його позиції на ринку.

Конкурентна стратегія пов'язана виключно з планами керівництва по веденню конкурентної боротьби і надання додаткових цінностей для покупців.

У всьому світі використовують різноманітні засоби по залученню споживачів, випереджаючи конкурентів і утримуючи своє місце на ринку. У цьому сенсі існує стільки конкурентних стратегій, скільки є конкурентів. Однак тонкощі і поверхневі відмінності мають вражаючу схожість, коли розглядаються [2, *584*]:

1. Мета діяльності недержавного закладу вищої освіти на ринку освітніх послуг.
2. Тип конкурентної переваги, якої він намагається досягти.

Розглянемо основні варіанти підходів до стратегії конкуренції недержавного закладу вищої освіти.

1. Стратегія низьких витрат.

Мета цієї стратегії полягає в створенні стійкої переваги за витратами над конкурентами, які пропонують низькі ціни, і використанні її як основи для боротьби з конкурентами шляхом завоювання частки ринку за їх цінами або отримання додаткового прибутку від продажу послуг за ринковими цінами.

Перевага за витратами приносить дохід до тих пір, поки конкуренти не зроблять агресивних спроб знизити ціни і збільшити за рахунок цього свій обсяг продажів освітніх послуг. Досягнення лідерства за витратами зазвичай означає низькі витрати освітніх послуг недержавного закладу вищої освіти відносно конкурентів. Але в погоні за низькими витратами важливо не піддатися ризику створення таких дешевих освітніх послуг, які викликатимуть недовіру клієнтів.

Керівники, які збираються впроваджувати стратегію забезпечення низьких витрат, повинні детально досліджувати кожну витратну статтю і встановлювати, що саме створює витрати.

Освітні послуги з низькими витратами привабливі і потребують захисту від дії конкурентних сил.

Зустрічаючи виклик конкурентів, недержавний заклад вищої освіти з низькими витратами знаходиться в кращій позиції для наступальної конкуренції за рахунок ціни, для захисту від цінової війни і використання більш низьких цін для збільшення обсягу освітніх послуг і відвоювання частки ринку у конкурента. Ця перевага також приносить прибуток вище середнього на ринку освітніх послуг. Низькі витрати дозволяють недержавним закладам вищої освіти не тільки встановлювати низькі ціни і створювати бар'єри для захисту своїх позицій, але й отримувати прибуток. Рано чи пізно цінова конкуренція стане основною силою на ринку, менш успішні недержавні заклади вищої освіти будуть задавлені сильнішими. Освітні установи з низькими витратами мають відносно конкурентів сильнішу позицію, щоб задовольняти бажання клієнтів отримати низьку ціну.

Як правило, більшість чутливих до цін клієнтів зупиняють свій вибір на найнижчій ціні. У цьому випадку на ринку освітніх послуг стратегія низьких витрат неминуче призведе до успіху. На ринках, де основна конкурентна боротьба відбувається навколо ціни, низькі витрати по відношенню до конкурентів — серйозна конкурентна перевага.

Конкурентний підхід забезпечення низьких витрат має свій зворотній бік. Конкуруючі недержавні заклади вищої освіти можуть знайти прості і недорогі методи копіювання навичок лідера за витратами, що робить життя завойованої переваги доволі короткою. Недержавний заклад вищої освіти, який старанно працює над зниженням витрат, повністю зосереджується на цьому напрямку і не бачить інших важливих моментів, з якими варто працювати, — завоювання інтересів клієнтів за рахунок пропонування додаткових послуг, впровадження нових освітніх послуг, що дозволяє клієнту по-іншому використовувати послугу, або навіть зниження чутливості клієнта до ціни. Орієнтація тільки на низькі витрати містить у собі небезпеку того, що клієнт може змінити свої переваги і вимагати послугу поліпшеної якості, з новими характеристиками.

2. Стратегія диференціації.

Стратегії диференціації стають привабливим конкурентним підходом по мірі того, як споживчі запити і переваги становляться різноманітними і не можуть більше задовольнятися стандартними освітніми послугами.

Для того щоб стратегія диференціації була успішною, недержавний заклад вищої освіти повинен вивчати запити і поведінку клієнтів, знати, чому клієнти віддають перевагу, що вони думають про цінності освітньої послуги і за що готові платити.

Після цього освітня установа пропонує одну, а може бути, і кілька відмінних характеристик освітніх послуг відповідно до запитів клієнтів, причому ці пропозиції повинні бути відчутними і такими, що запам'ятовуються. Чим більша зацікавленість

клієнтів в різноманітних характеристиках пропонованої послуги, тим сильніша конкурентна перевага освітнього закладу. Успішна диференціація дозволяє недержавному закладу вищої освіти встановити підвищену ціну на освітню послугу, збільшити обсяг послуг, що надаються, завоювати лояльність клієнтів до марки освітнього закладу [2, 80].

Диференціація проходить успішно, якщо витрати по її проведенню покриваються за рахунок збільшення ціни на оновлення і зміну освітньої послуги. Диференціація зазнає невдачі у разі, якщо клієнти не бачать ніякої цінності в унікальності освітньої послуги, щоб користуватися цією послугою замість послуги конкурента, або якщо підхід освітнього закладу до диференціації може бути легко скопійований і застосований конкурентами.

Підходи недержавного закладу вищої освіти до диференціації можуть бути різноманітними: нові спеціальності, нові курси і програми, індивідуальні програми, прогресивні види навчання, повномасштабний інформаційний сервіс тощо.

Керівникам освітнього закладу необхідно повністю розуміти джерела диференціації і ті дії, які призведуть до унікальності освітніх послуг, щоб придати звучання стратегії диференціації і розвинути різні підходи диференціації. Освітня установа отримує конкурентну перевагу, засновану на диференціації, використовуючи бажання покупців підкреслити свій статус, імідж, значимість, певний стиль, винятковість положення і спосіб життя.

Диференціація створює для недержавного закладу вищої освіти певний захист від стратегій суперників, так як у клієнтів розвивається лояльність по відношенню до освітньої послуги даного освітнього закладу і вони готові платити за цю освітню послугу. Отже, успішна диференціація: 1) створює вхідні бар'єри (за рахунок лояльності клієнтів і унікальності наданих освітніх послуг) для новачків на ринку освітніх послуг; 2) згладжує вплив сили клієнтів, оскільки продукція альтернативних освітніх установ менш приваблива для них.

Таким чином, як і лідерство за витратами, успішно проведена диференціація створює оборонні лінії конкурентним силам.

Як правило, диференціація забезпечує тривалу і більш прибуткову конкурентну перевагу, коли вона базується на якості освітніх послуг та гарному обслуговуванні клієнтів.

Однак немає ніяких гарантій, того що диференціація принесе значну конкурентну перевагу, якщо клієнт бачить мало цінності в унікальності освітньої послуги. Тоді стратегія витрат може легко перемогти стратегію диференціації. Стратегія диференціації також може бути легко переможена, якщо конкуренти зможуть скопіювати всі нововведення, пропоновані даною освітньою установою. Таким чином, успіх диференціації залежить від спроможності недержавного закладу вищої освіти створити і захистити на тривалий час унікальні характеристики своїх освітніх послуг, які неможливо швидко і з невеликими витратами скопіювати.

3. Стратегія оптимальних витрат.

Ця стратегія орієнтована на надання клієнтам більше цінностей за їхні гроші. Це передбачає стратегічну орієнтацію на низькі витрати, одночасно надаючи клієнтам дещо більше, ніж мінімально прийнятні якість, обслуговування, характеристики і привабливість освітніх послуг.

Конкурентна перевага недержавного закладу вищої освіти з оптимальними витратами складається з таких ключових параметрів: "якість — обслуговування — характеристики — привабливість". Щоб стати виробником з оптимальними витратами, освітня установа повинна пропонувати таку ж якість, що і конкуренти, тільки

з меншими витратами, таке ж обслуговування, тільки дешевше, такі ж можливості освітньої послуги, тільки дешевші.

Відмітними рисами освітнього закладу, який успішно реалізує стратегію оптимальних витрат, є вміння розробити і впровадити додаткові атрибути освітньої послуги з меншими витратами або запропонувати послугу, відмінну від аналогів конкурентів за цінами, прийнятними клієнтам.

Стратегія оптимальних витрат має найбільшу привабливість з точки зору можливості конкурентного маневрування. Вона надає можливість створити виняткову цінність для покупця, балансуючи між стратегіями низьких витрат і диференціації [1, 146]. Дійсно, така гібридна стратегія дозволяє освітній установі використовувати конкурентну перевагу як одної, так і іншої стратегії, створюючи чудову купівельну цінність.

4. Сфокусовані стратегії низьких витрат і диференціації.

На відміну від стратегії диференціації і лідерства за витратами сфокусовані стратегії орієнтовані на вузьку частину ринку. Цільовий сегмент або ніша можуть бути визначені виходячи з географічної унікальності, особливих вимог до використання освітньої послуги або особливих її характеристик, які привабливі тільки для даного сегмента.

У даній стратегії можна досягти переваги, якщо мати більш низькі, ніж у конкурентів витрати на заданій ринковій ніші, мати можливість запропонувати споживачам даного сегмента щось відмінне від конкурентів.

Фокусування дає хороші результати, коли: 1) досить дорого і складно освітнім установам, які працюють на різних сегментах, відповідати вимогам клієнтів спеціалізованої ніші; 2) ніхто з освітніх установ-конкурентів не робить спроби спеціалізуватися на даному сегменті; 3) освітня установа не має достатньо ресурсів, щоб обслуговувати більш широку частку ринку освітніх послуг.

Фокусування схильне деяким ризикам. По-перше, завжди є ймовірність того, що конкуренти знайдуть шляхи наблизитися до дій освітнього закладу на вузькому цільовому сегменті. По-друге, ще одна небезпека полягає в тому, що вимоги і переваги клієнтів цільового сегмента поступово поширяться на весь ринок. По-третє, сегмент може бути настільки привабливим, що викликатиме увагу багатьох конкурентів, які, почавши працювати на ньому, значно знизять його прибутковість.

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що важливим етапом управління недержавним закладом вищої освіти є правильний вибір його стратегії, оскільки можливі помилки й прорахунки, на цьому етапі здатні спричинити для освітнього закладу істоті грошові втрати й можуть звести нанівець усі зусилля керівництва в діяльності, що потенційно приносить прибуток.

Джерела

1. Конкурентоспроможність підприємства : оцінка рівня та напрями підвищення : [монографія / за заг. ред. О. Г. Янкового]. — Одеса : Атлант, 2013. — 470 с.
2. Сафонова В. Є. Ціна як фактор конкурентоздатності платної освітньої діяльності вищих навчальних закладів / В. Є. Сафонова // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут": зб. наук. праць. — Харків, 2009. — № 6. — Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва. — С. 74–87.
3. Сафонова В. Є. Конкуренція в ринковому механізмі регіонального відтворення освітніх послуг / В. Є. Сафонова, В. С. Савчук // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьма-

на". — К., 2009. — Спец. вип.: Регіональний розвиток України: проблеми та перспективи. — С. 582–589.
4. Фещенко О. Л. Стратегічні орієнтири розвитку промислового виробництва України / О. Л. Фещенко // Становлення і розвиток української державності: збірник тез всеукраїнської науково-практичної конференції "Проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку економіки України в умовах європейської інтеграції", 28 травня 2015 р. Випуск14. — МАУП — Київ: Вид-во ДП "Видавничий дім "Персонал". — С. 116–118.

И. М. ВАРЗАРЬ
д-р полит. наук, проф., НПУ им. М. П. Драгоманова

ИСТОРИОЛОГО-СУБЪЕКТИВНЫЕ РАЗМЫШЛЕНИЯ О ЮБИЛЕЙНОМ ОБРАЗЕ МАУП

На юбилейных оказиях в адрес юбиляра не принято ни слишком велеречить сладким слогом, ни злоупотреблять розово прозревшими воспоминаниями о себе и о юбиляре "в прошлом". Ибо же этим присутствующих только разочаруешь, а юбиляра и себя "в прошлом" уже не исправишь. Итак, образовалась противоречивая этико-мемуарная коллизия. Как же мне быть? Французские философы **Ж. Делез** и **Ф. Гваттари** подсказали персоналистский угол зрения: мол, в своем экогенезисе (процессе развития отношений с юбиляром) концентрируйся на — хотя бы и на поверхностном — анализе "своих апперцепций о непредвзято интересных встреченных персонажей", и при этом "обращай внимание и на себя (ибо кто же не интересен сам себе!.." [**3**, с. *216*]. В центре своей экогенезы я ставлю (1) одну живую на глазах персоналистику и (2) одну давно бывшую в актуалиях дидактизму о внутреннем смыслосодержании теоретикологемы "Научно-Педагогическая Академия", порожденную ренессансной мыслью первой половины XVII века.

Под персоналистикой имею в виду группу ученых, педагогов и администраторов Академии (в приведенных парах доминирует суровая украинская абетка!) — **В. Бебика** и **Н. Головатого**, **И. Бидзюру** и **А. Подоляку**, **А. Билоус** и **А. Дикарева**, **В. Воронина** и **А. Игнатченко**, **Н. Недюху** и **Ю. Сурмина**, **Ф. Медвидя** и **И. Пиляева**. И других. Все они постепенно, с 1992 г. начиная, стали принимать меня в свою среду не в качестве "чужака", а соратником, "во многом и в чем-то" сделали меня украинским ученым и педагогом современной высшей школы. За что я благодарен им безмерно. В частности, и за то, что в нашей — не нарочито "слаженной" — работе в Академии я, даже физически отсутствуя, всегда чувствовал себя деятельно присутствующим, — наподобие инфернального человека на пейзажах **П. Сезанна**: визуально его нет, а сущностно он пребывает где-то рядом [**6**, p. *113*].

От этих условных сюрреализмов перейду к одной названной выше и реальной в прошлом дидактизме. Наша Академия, — как и иная нормальная Высшая Школа, — зиждется на "трех китах": (1) ученый-педагог, (2) учебно-методическая документалистика, (3) дидактика обучения и воспитания. Эта научно сущностная, глубоко философическая триада в "наметковой форме" впервые была обставлена пунктиром тремя гигантами пиковой точки европейского Ренессанса, — **П. Могилой** ("Анфологион", 1636), **Я.А. Коменским** ("Предвестник пансофии", 1637–1639) и **Р. Декартом** ("Метафизические размышления", 1639–1640). В названных философских трактатах каждый автор по-своему, но однотонально, акцентировался на главную задачу эпохи: через обучение молодежи надо настойчиво просвещать и цивилизировать свой народ.

• **Р. Декарт** (1596–1650) — "основатель современной философии" (Гегель, 1815) — на этот счет специально оговаривался: правители и просветители, открывая подобные академические школы, "тратят большие деньги на преподавание в них истинной философии", надеясь на то, что обучающиеся в них студиозиусы, в свою очередь, будут добиваться, чтобы "даже варварский и дикий народ не ужасался истинного пути к свету научной истины и разума" [**2**, с. *274*].

• **Я. А. Коменский** (1592–1670) всемерно пропагандировал идею "создания в каждой просвещенной стране ... Академии — высшей школы для молодежи с 18 до 24 лет", выпускники которой — в конкретных странах и местностях — "создавали бы уже свои школы зрелого возраста и даже старости..." [**4**, с. *450*]. Как видно, тут уже содержится мысль о необходимости "учиться всю жизнь, — для себя и для других".

• **П. Могила** (1574–1647) (учился на Западе и был профессором нескольких западноевропейских университетов под именами **Пьер Мовиланд**, **Пьетро Молдавиани** и др.) конкретней всего апплицировался к Украине первой половины XVII в. Сначала он создал в Киеве "братскую школу", затем, на ее основе, — коллегиум, а последний преобразовал — по Сорбонскому образцу — в Академию. На всех трех этапах на передний план выдвигалась идея высшей школы — "общенародного просветителя", всем и вся внушая мысль: "Нам необходимо учиться и учиться, — да еще так, чтобы Русь нашу в мире не называли глупою" [**1**, с. *242*]. После его смерти Киево-Могилянская Академия была названа "Киевским Атенеумом", а самого П. Могилу назвали "украино-русским Аристотелем".

Из всего выше изложенного проистекает вывод: образ Академии — школы научной и школы "в миру" — это образ Высшей Школы для конкретной просветительной эпохи, для конкретных стран своего времени и для своих народов. Подобный "гигант на соответствующем уровне" и мог бы быть создан и творчески вдохновлен к жизни хотя бы "в меру крупными", если не выдающимися интеллектуалами своего времени. Кто же они? Оновленническое прочтение названых выше трактатов по прошествии почти трех столетий позволило установить: это — ***Академические Лекторы***, по-нынешнему — ***университетские профессора*** (но только не "приземленные" сменяющимися "профильными министерствами" "викладачі-предметники"). А им на помощь — научные книги и дидактические материалы. Эту цельную и ценную концептику в начале XX в. установил (подытоживая вопрос по средневековым первоисточникам) **В. И. Ленин**. В августе 1909 г. в частном письме к иностранным революционерам он писал: "Давно уже доказано и сказано: во всякой школе судьбу обучения определяют не планы, программы и учебники, а исключительно ***только состав лекторов***, их научный дух и творческий настрой..." [**5**, с. *200*].

Априори полагая, что и наша Академия замышлялась и стала впоследствии таковой в том возвышенном ренессансном духе, — о чем не сейчас и не мне тут судить, — я попытаюсь в обозначенном научно-педагогическом контексте обнаружить свое "рабочее место" в ее (Академии) лекторском, кадрово-профессорском корпусе. В коротком режиме сконцентрируюсь на ***вопросе о моем личном вкладе*** в процесс становления Академии. Для "стороннего сотрудника" ("сумісника") он не может быть "довольно большим", а вот "оптимально весомым", думаю, он может. Об этом "оптимуме" — несколько беспретензионных констатаций.

К разработке учебных планов и программ, пособий и учебников для Академии меня не часто привлекали, — с этим отменно и оперативно справлялись **В. Бебик**, **Н. Головатый**, **А. Антонюк**, **Ю. Сурмин**, **Н. Лукашевич** и др. И все же... Для Академии я написал (и тут же, в 2011 г.) и издал свой авторский теоретический учебник по мною же основанной еще в конце 1980-х годов новой науке — ***политической этнологии***. В 1998, 2007 и 2012 годах — для оперативного пользования — издал здесь три малоформатных научно-методических пособия, — по методологии социально-политических исследований, по методике чтения политологических лекций и по аудиовизуальной интерпретации кампаний политических выборов (президентских, парламентских и местных) 2014-го года.

Моя основная рабочая стезя в Академии — ***чтение лекций и проведение теоретических семинаров со студентами и аспирантами*** (коих из года в год по едва ясным причинам становится все меньше) — по общей теории политики, по политическим институтам и процессам, по политической идеологии и культуре, по соотношению политики и религии, по социально-правовому государству и др.

В последнее десятилетие сам читаю в Академии и — во вспомоществование коллегам — передаю на чтение (изданные за пределами МАУП) ***свои авторские теоретические курсы***, — по истории и теории политико-правовых учений, по основам политической этнологии, по политической теологии, по теории и практике электорального процесса, по социально-правовому государству, по социально-политической евроинтеграции Украины и др. Многие годы преподавания социально-политических наук в аудиториях МАУП, а также некоторый опыт возглавления Госэкзамкомиссий по тем наукам подсказывают вывод: короткие по часовому объему, новотворческие по содержанию и динамично расположенные по годам обучения студентов и аспирантов ***авторские теоретические курсы***, — они и есть альтернатива и замена замшелым "классическим курсам" истлевших знаний времен царя Гороха, "освоения Сибири" и "покорения Крыма". Излишне говорить, — это искреннее мое послание ректорату Академии!

Во все годы моего сотрудничества с Академией я стараюсь чем-то обогатить ее идейно-теоретическую копилку. Не рискуя умереть от скромности, скажу откровенно: мне есть чем обогатить и разнообразить науку и педагогику МАУП. Я основал три новые политические науки (это — ***социально-политическая сферология*** — 1987, ***политическая этнология*** — 1995 и ***политическая кратология*** — 1999); разработал теоретикологему четырех новых методов (это — ***историологический***, ***триадный***, ***каскадный*** и ***область государственной политики***); ввел в научно-исследовательский оборот полтора десятка новых научных понятий и терминов, идей и концепций и др. Не моя вина в том, что все это богатство почти что некому передать и внушить во свое же благо (впрочем, этой бедой поражено абсолютное большинство вузов страны). Верните молодежь в аудитории политологические, социологические, экономологические и другие "социумотворческие лаборатории" возрождения некогда успешной страны. Современная ситуация явила страшную истину: средневозрастные старики и ветераны уже не уйдут никуда, их непросвещенные головы (через механизм "демократических выборов" и глубинно поразивших нас "политических технологий") на какое-то время сохранят это фрагментированное политическое государство, а ***если нас покинут молодые люди, — страны не будет***...

Еще одно послание: Академии не следует сбавлять темп и снижать содержание научных публикаций в своих журналах и сборниках. Про себя и о себе жалоб не имею: за последнее пятнадцатилетие редкими окажутся те номера журналов и сборников, в которых нет моих статей, редки и такие конференции, семинары или "круглые столы", в работе которых я б не принял участия (о качестве моего тут "активизма" предпочитаю не говорить). Но этот аспект работы Академии следует оживить. Обратим внимание на прообскурантистское состояние дел в стране.

• В Украине давно уже нет и в помине системы политико-обществоведческого просвещения народа, — никакой!!! Вследствие чего в народных низах а) повально путают "страну" и "государство", "общественные потребности" и "индивидуально-групповые интересы", "экономический рынок" и "торговый базар", "политическую партию" и "збіговисько імені мене" и др.; б) мало кто понимает, к чему политические выборы, кого и для чего следует выбирать/назначать на должность; в) кто есть кто в составе политического класса и правящего рыхлой страной политикума и т. д. и т. п.

• О качестве политико-избирательных кампаний последнего двадцатилетия и охлократических опасностях, кои веют от майданов последнего десятилетия, — об этих Сциллах и Харибдах нашей молодой демократии умалчиваю, ибо же с опаской чту пословицу: в доме повешенного о веревке не принято говорить...

• "Исчезли", словно призраки, научно-политические журналы "Політичний менеджмент", "Нова політика", "Політика і культура", "Людина і політика" и др. Остались "в ходу" (но хиреющие содержанием) "Політологічний вісник" в КНУ им. Т. Г. Шевченко, Науковий Часопис НПУ им. М. П. Драгоманова "Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін", сборник "Наукові праці" (серия "Політичні науки"), издаваемые в МАУП...

• Предпоследнее послание руководству МАУП: попробуйте со студентов и аспирантов меньше денег брать, а профессуре — чуть побольше дать. Убедитесь вскоре, — ситуация в корне изменится. Не зря юмористы так жутко шутят: не в деньгах счастье, а в их количестве.

А уже в этой связи — в последний раз обращаюсь к ведущей фигуре много раз упомянутой выше научно-дидактической триады Ренессансной Академии, — к фигуре ***лектора/профессора высшей школы***. Это — толком говорящая голова и отточено пишущая рука! Верните в аудитории Академии и на страницы ее изданий дорогие мне имена современников (по алфавиту!), — **Антонюка А. В.**, **Дахно И. И.**, **Дикарева А. И.**, **Заросило В. А.**, **Захожая В. Б.**, **Макаренко А. Н.**, **Недюху Н. П.**, **Пиляева И. С.**, **Попова В. Ж.**, **Ручку А. В.**, **Синева В. Н.**, **Судакова В. И.** и мн. др. О **Головатом Н. Ф.**, **Подоляке А. Ф.**, **Романенко Е. А.** и **Бидзюре И. П.** излишне не изливаю словес, — они и так, "по-уставу!" идут во главе колонны в качестве организаторов и вдохновителей успехов и побед Академии на пути к следующим ее юбилейным фазам. **Vivat Academia!!!**

Джерела

1. Варзар Іван. Політичний портрет Петра Могили на історичному тлі та в контекстах реалій Ренесансної епохи //Із контекстів минулих літ. Вибране в концептуальних і мемуарних вимірах. — Книга 3. — К.: "МП Леся", 2015. — 325 с.
2. Декарт Рене. Метафізичні розмисли / Пер. з фр. — К.: ЮНІВЕРС, 2000. — 304 с.
3. Делез Жиль, Гваттари Феликс. Что такое философия / Пер. с фр. и послесл. С. Н. Зенкина. — М.: Институт экспериментальной социологии, СПб.: Алетейя, 1998. — 288 с.
4. Кирашек И., Пискунов А.И. Коменский (Komenský, Comenius). — Педагогическая энциклопедия. — Том 2: Ж–М., "Советская энциклопедия", 1965. — С. 450. — С. 446–451.
5. Ленин В. И. Полн. собр. соч. — Том 47. — М.: Политиздат, 1974. — С. 194–202.
6. Lœuvre ultimè de P. Sézanne. Paris: Fondation Maeght, 1988. — 698 p.

В. Ж. ПОПОВ
д-р іст. наук проф., Таврійський НУ імені В. І. Вернадського

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИВАТНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ У 1917–1920 рр.

Як і будь-яка інша соціальна інституція, сфера освіти в період національно-демократичної революції та громадянської війни в Україні у 1917–1920 рр. жваво реагувала на соціальні потрясіння. Навесні 1917 р. приватні навчальні заклади, як і інші установи в країні, були охоплені загальним революційним ентузіазмом. Вони не залишилися осторонь від поголовного захоплення створенням всіляких громадських об'єднань — комітетів, спілок, клубів. Однією з форм діяльності вчительських спілок було проведення загальних зборів для вирішення нагальних питань виробничого та побутового характеру. Іншою формою організації в освітянській галузі були батьківські комітети. Вони отримували статус юридичних осіб зі всіма належними реквізитами [1, *23*].

Починаючи з осені 1917 р. керівництво та співробітники навчальних закладів спробували дистанціюватися від подій, що відбувалися в країні, та декларували свою аполітичність. Але політика часто просто уривалася в шкільні стіни. На учнях не могло не позначитися наростання революційного хаосу. Заняття в гімназіях йшли мляво. Захоплення вечорами, танцями, мітингами, клубами, звичайно, робило неактуальним питання про заняття. Начальство було тероризоване, і щоб догодити учням, задобрювало їх улаштуванням вечорів. Необхідною для будь-якого чесного гімназиста революційною акцією було публічне зняття гімназичного герба [2, *43, 49 зв.*].

Розгубленим викладачам на допомогу прийшли батьки. У Луганську, у приватній жіночій гімназії К. К. Локтюшової, педагогічна рада також була стурбована надмірною політичною активністю своїх учнів. У протоколі від 1 листопада 1917 р. були зафіксовані масові пропуски занять ученицями, для перешкоджання яким вирішили затвердити максимум пропусків, що не тягнуть за собою ніяких дисциплінарних заходів. У разі його перевищення учениці були зобов'язані в кінці навчальної третини пройти додаткові заняття. Спільним рішенням педагогів і батьків було скасовано право учнів на страйки та на відсторонення викладачів. Наступного дня, у зв'язку зі страйком, що почався в місті, рада висловила негативне ставлення до нього, й категорично чинила опір розпуску учениць для участі в акції [3, *35, 36*].

Приватним школам часто доводилося шукати вихід із ситуацій, пов'язаних з численними порушеннями громадського порядку. У Луганській гімназії впродовж всієї зими 1917–1918 рр. учнівські вечори супроводжувалися биттям скла та іншими безладами. Разом із тим, проведення вечорів приносило дохід батьківському комітету. Все ж таки кількість вечорів було вирішено обмежити. Вечірки для кожного окремого класу не скасували, оскільки вони приносили велику користь дітям. Додатково було зроблено застереження про їхній суто сімейний характер [3, *54 зв., 55*].

Впродовж всього періоду громадянської війни приватна жіноча гімназія в Луганську працювала за будь-якої влади. Після закінчення чергового навчального року гімназистки одержували посвідчення про успішність за результатами навчання в гімназії [4, *7, 8*]. Щорічні результати занять учениць 4-го, 7-го і 8-го класів розгля-

далися педагогічною нарадою гімназії. За підсумками обговорення присуджувалися повноправні свідоцтва. Перед початком навчального року відбувалися вибори до педагогічної ради представників батьківського комітету, замість вибулих з тієї або іншої причини [5, *18, 23*].

Педагогічні наради проводилися щомісячно, їх протоколи акуратно та безперервно велися в різних журналах, спочатку з серпня 1916 до червня 1918 р., потім із вересня 1918 до грудня 1919 р. Для протокольних записів була характерною абсолютна, підкреслена аполітичність. Поки вівся другий журнал, в Україні змінилося декілька влад. Пішли німці, з'явилася та зникла влада Директорії, прийшли й пішли більшовики, прийшли й пішли добровольці, знову встановилася радянська влада. Протоколи не згадують про це жодним словом. Характер проблем, що обговорювалися на нарадах, характеризують такі приклади. Одного разу учениця забрала додому із класу чорнильницю, і педагоги декілька абзаців присвятили цій події та заходам із недопущення подібного надалі. В іншому випадку конфлікт відбувся з головою батьківського комітету Подкуйком. У протоколі зазначено, що він був нервовий, дратівливий і часто ображав вчителів. Втім, ніякого рішення прийнято не було, педагоги обмежилися обговоренням [3, *65, 66*]. Надалі на нарадах фіксувалися лише протести батьків проти необґрунтованих оцінок [6, *23, 38, 50*].

До речі, те, що педагоги були надзвичайно стурбовані зникненням чорнильниці, показувало, з якими зусиллями вдавалося підтримувати, і тим більше, поповнювати матеріальну базу навчального закладу.

Гімназичний лікар Шпіцбург за власним графіком проводив віспощеплення своїм підопічним — і за Директорії, у січні 1919 р. [4, *2*], і за більшовиків, у березні та квітні 1919 р. [4, *10–12*]. Довідки про проведення цих щеплень він виписував за білогвардійців, у серпні 1919 р. [4, *14*].

Власниця гімназії К. К. Локтюшова традиційно зверталася за вирішенням адміністративних та інших важливих питань до свого педагогічного керівництва в Одесі. Змінювалися тільки назви керівних органів та посад службовців. У червні 1918 р. Локтюшова відвідала Одесу у службових справах і повернулася до Луганська, про що свідчила довідка, видана комісаріатом у справах Одеського шкільного округу Міністерства народної освіти Української Держави [7, *6*]. У липні 1919 р. Локтюшова звернулася з проханням до окружного інспектора Одеського навчального округу в Катеринославській губернії. У проханні говорилося: "Зважаючи на наплив охочих вступити до 1–6 класів створеної мною гімназії, прошу дозволити прийняти в названі класи учнів понад норму". У разі здійснення додаткового набору, в усіх класах, окрім четвертого, було б по 46 учениць, на 6 більше, ніж до цього. У 4 класі очікувалося взагалі 50 осіб. Інспектор не робив знижки на специфіку того часу, і був готовий дозволити додатковий прийом, тільки якщо "площа підлоги на одну ученицю відповідатиме узаконеній нормі — 0,375 кв. сажнів, і кубічний простір повітря на одну ученицю — 0,75 куб. сажнів" [5, *12*].

За всього дистанціювання гімназії від політики, повної автономії не було й бути не могло. Навіть необхідність додаткового прийому учениць понад норму виникла внаслідок закриття багатьох навчальних закладів і бажання їхніх колишніх підопічних продовжувати навчання в іншому закладі. Деякі учениці опинилися у Луганську на канікулах і виїхати вже не змогли. В обласному архіві зберігся відпускний квиток учениці Павлоградської гімназії М. Рубін. Її відпустили до Луганська на літній час, з 11 липня до 16 серпня 1919 р. [5, *10*]. Документ слід було повернути класному наставнику у Павлограді. Оскільки квиток залишився у Луганську, отже, М. Рубін до Павлограда того літа не дісталася.

Під час існування білогвардійського режиму, у вересні 1919 р., гімназія отримала від інспектора навчального округу циркулярного листа, у якому, зокрема, вказувалося: "Педагоги, що проявили активне сприяння руйнівним починам радянської влади, не можуть залишатися в числі службовців у навчальних закладах" [5, *28*].

Коли в краю закріпилися більшовики, гімназія двічі тільки в січні 1920 р. була вимушена звернутися по допомогу до місцевого ревкому. Спочатку навчальний заклад підвели власники приватного рудника. Гімназія придбала на руднику в селі Коцурбівка дві тисячі пудів курного вугілля за ціною сім карбованців за пуд. Власники без попередження, вже після укладення угоди, підвищили ціну на вугілля і двічі повертали порожніми підводи, що прийшли за ним. Завідувачка гімназії просила ревком про сприяння в розв'язанні проблеми [8, *5*]. Другий раз клопотання до ревкому направив батьківський комітет гімназії. Колишній скарбник гімназії М. І. Левічев вчинив розтрату, і повертати гроші не збирався. Комітет просив стягнути гроші з розтратника [8, *167*].

Таким чином, система приватної освіти демонструвала впродовж усієї громадянської війни певну незалежність від зміни режимів, зберігаючи дореволюційні традиції. Активний контроль за навчальними планами та переліком предметів, що вивчалися, почав здійснюватися тільки з остаточним встановленням радянської влади. Ради націоналізували всі приватні навчальні заклади, ввели їх централізоване фінансування, та почали втілювати в їхню діяльність класовий підхід.

Джерела

1. Державний архів Донецької області, ф. Р-2602, оп. 1, спр. 1. Протоколи засідань виконкому. Жовтень — листопад 1917 р. — 28 арк.
2. Центральний державний архів громадських об'єднань України (м. Київ), ф. 5, оп. 1, спр. 21. Щоденник інспектора чернігівських в'язниць. 1917-1918 рр. — 112 арк.
3. Державний архів Луганської області (далі — ДАЛО), ф. 38, оп. 1, спр. 7. Книга протоколів Педагогічної наради приватної гімназії з 22.08.16 до 29.06.18. — 86 арк.
4. ДАЛО, ф. 38, оп. 1, спр. 13. Посвідчення тих, що закінчили гімназію, свідоцтва про народження та ін. 11.01.19 — 27.09.19. — 20 арк.
5. ДАЛО, ф. 38, оп. 1, спр. 14. Розпорядження та циркуляри по навчальній частині та листування з них. 26.02.19 — 11.19. — 38 арк.
6. ДАЛО, ф. 38, оп. 1, спр. 12. Книга протоколів Педагогічної наради приватної гімназії з 8.09.18 до 9.12.19. — 54 арк.
7. ДАЛО, ф. 38, оп. 1, спр. 11. Посвідчення про закінчення гімназії, про щеплення віспи. 6.04. — 9.12. 1918. — 28 арк.
8. АЛО, ф. Р-463, оп. 1, спр. 34. Листування з Луганським комітетом партії, волревкомами, РВНО, земвідділом. 2.01. — 4.05. 1920 р. — 294 арк.

Л. В. РОМАНОВА
д-р екон. наук, проф., НН ІМЕФ МАУП

О. В. РОМАНОВ
магістрант, НТУ КПІ ім. І. Сікорського

УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО МАРКЕТИНГУ

У розвинених країнах сьогодні найбільш вагомим завданням є забезпечення лояльності споживачів і, відповідно, конкурентоспроможності та прибутковості бізнесу за рахунок такого важливого клієнтоорієнтованого підходу. Останній передбачає спрямування діяльності підприємства на потреби і запити споживачів, формуючи і розвиваючи в організації систему внутрішнього маркетингу. Саме використовуючи внутрішній потенціал співробітників формується ефективна система взаємовідносин з клієнтами. Якщо прийняти до уваги, що у вузах таким клієнтом є студенти, то проблема набуває особливої актуальності в умовах падіння попиту на освітні послуги в Україні.

Наразі немає єдиної точки зору щодо розуміння суті поняття кадровий потенціал. Відповідно словника іншомовних слів кадровий потенціал в загальному можна трактувати як складову економічного потенціалу, ступінь прихованих можливостей працівників підприємства. Змістовно дане поняття визначають на першому базовому рівні пов'язують з фізичним, психічним, соціальним здоров'ям. На другому рівні визначають складові потенціалу, зокрема, фізіологічний, психологічний, інтелектуальний, соціальний, культурний. Виходячи з цього, кадровий потенціал навчального закладу визначають: 1) інтегральні можливості й здатності його кадрового складу, а також його ресурсний потенціал, що дають змогу досягти стратегічних цілей його розвитку при максимальній ефективності кадрової роботи; 2) сукупність здатностей, реалізованих у професійних функціях його професорсько-викладацького складу в межах своїх власних посадових повноважень, що забезпечують ефективне функціонування закладу через надання високоякісних освітніх послуг [7]. На практиці ознаками персоналу є наявність трудового договору, необхідних якісних характеристик, зокрема, професія,спеціальність, кваліфікація, компетенції, цільова спрямованість, що дають можливість працівнику займати відповідну посаду та забезпечувати досягнення цілей організації [7]. Але розуміння наукової категорії потенціал визначається невиявленими, нерозкритими, несформованими можливостями, що реалізуються в процесі діяльності [2]. Тому необхідно створення умов на підприємстві для реалізації можливостей кадрового потенціалу і забезпечення цільової спрямованості персоналу на виконання поставлених цілей.

У літературі наголошується на певній еволюції даного поняття і на сучасному етапі основною характеристикою кадрового потенціалу є здатність (можливість) адаптації кадрів до мінливих умов ринку і перетворення його на важливу рухому силу підприємства [2]. Так як за адаптацію. підприємства відповідає маркетинг, такий підхід до визначення кадрового потенціалу вимагає іншої філософії управління кадровим потенціалом, зокрема, маркетингової.

Сучасне управління підприємством і його головним людським ресурсом вимагає переходу на якісно новий рівень, яким є маркетинг людських ресурсів — HR маркетинг [5]. В. М. Колпаков визначає маркетинг персоналу наступним чином: він є складовою маркетингу як провідної функції організацій в ринкових умовах;йому підпорядкована вся кадрова робота, побудована на основі стратегічного управління діяльністю персоналу; сприяє виявленню і задоволенню потреби в персоналі управління; забезпечує штат організації кадрами згідно з особистісними і про фесійними характеристиками, що відповідають цілям її діяльності [3].

В методологічному плані маркетинг персоналу слід розглядати як складову внутрішнього маркетингу. Внутрішній маркетинг визначають в літературі як функцію маркетингу послуг і передбачає застосування філософії і методів маркетингу до персоналу підприємства [4]. Керівництво підприємства розробляє маркетингову стратегію, спрямовану як на зовнішнього споживача (студентів), так і на персонал, який надає їм освітні послуги. Персонал підприємства розглядається як внутрішній ринок, який сегментується, визначаються потреби співробітників в обмін на відповідні стандарти обслуговування зовнішніх споживачів. За даними зарубіжних досліджень встановлено, що ефективність підприємства, його довгострокове перебування на ринку прямо залежить від ступеня задоволення потреб персоналу, який контактує зі споживачами і забезпечує їх довготривале утримання. Про важливість внутрішнього маркетингу наголошує Ф. Котлер і підкреслює, що внутрішній маркетинг є більш важливішим ніж зовнішній. В освітніх закладах формування і розвиток внутрішнього маркетингу є надзвичайно важливим, адже вмотивовані викладачі забезпечують задоволеність студентів в отриманих послугах і, таким чином, формують високий рейтинг вузу і набори студентів.

Досить перспективним можна вважати застосування маркетингових підходів у процесах професійного та особистісного розвитку працівників, що асоціюється з поняттям "самомаркетинг" і націлює персонал підприємства на підвищення власної конкурентоспроможності [6].

В умовах Четвертої промислової революції, коли зростають вимоги до знань і вмінь фахівців, необхідно працювати в двох напрямах. Перший стосується підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу, його навчання стосовно сучасних викликів кардинальних технологічних змін. А другий напрям пов'язаний з необхідністю адаптації навчальних програм підготовки студентів, включаючи дисципліни по вивченню процесів розвитку штучного інтелекту, робототехніки, інформаційних технологій. Особливу увагу слід приділити культурі, адже штучний інтелект, заглиблення і постійне перебування в інформаційному просторі забирають душі людей.

Формування потужного HR-бренду (викладачів вузу) сьогодні стає актуальним завданням будь-якого підприємства, яке прагне завоювати увагу висококваліфікованих професіоналів і тим самим посісти гідне місце на ринку, забезпечивши високий рівень конкурентоспроможності [1].

Стосовно проблеми організації внутрішнього маркетингу і маркетингу персоналу зокрема, то видається доцільним розширити повноваження департаменту управління персоналом і поєднувати його діяльність з маркетинговою службою та департаментами, які відповідають за навчальний процес.

Джерела

1. Гетьман О. О. Розвиток сучасних маркетингових персонал-технологій у діяльності вітчизняних підприємств [Електронний ресурс] / О. О. Гетьман, А. І. Цибулько // Вісник

Запорізького національного університету. Економічні науки. — 2014. — № 2. — С. 5–15. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_eco_2014_2_3
2. Голованова Л. А., Мартиросян М. А. Понятие кадрового потенциала предприятия. Электронное научное издание: “Ученые заметки ТОГУ”.2017.Том 8, №.4, С. 232–236. Режим доступу: http://pnu.edu.ru/media/ejournal/articles-2017/TGU_8_294.pdf.).
3. Колпаков В. М. Маркетинг персоналу : [Навч. посіб. для студ. серед. і вищ. навч. закл.] — К. : МАУП, 2006. — 408 с.
4. Новаторов Э. В. Аудит внутреннего маркетинга методом анализа “важность-исполнение https://www.cfin.ru/press/marketing/2000-1/11.shtml
5. Новый уровень управления человеческими ресурсами–уровень HR- маркетинг. Режим заступа: https://articlekz.com/article/21352
6. Хитра О. В., Ковальчук Г. Р. Особливості маркетингового забезпечення процесів управління персоналом Режим доступу http:// :elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream
7. Чернишова Є. Р. Формування кадрового потенціалу навчальних закладів системи післядипломної педагогічної освіти: науково-практичні основи: моногр. / Є. Р. Чернишова; НАПН України, Ун-т менедж. Освіти. — К. : Пед. думка, 2012).

В. І. ЛИТВИНЕНКО
д-р юрид. наук, проф., зав. каф. міжнар. права та порівн. правознав. НН ІП МАУП

О. М. КІСІЛЕВИЧ-ЧОРНОЙВАН
д-р філос. в галузі права, НН ІП МАУП

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ У США

Та система вищої освіти, яка існує на сьогодні в США, склалася ще до початку XX століття. У ряді вищих навчальних закладів вже тоді почала запроваджуватись і спеціалізація (зосередження уваги тільки на одному напрямку наукових досліджень). Відповідно, відбувалася спеціалізація і у тематиці досліджень аспірантів та їх дисертацій. Багато коледжів та університетів, які раніше належали релігійним організаціям, перетворилися на просто приватні навчальні заклади. Більшість із вказаних ВНЗ стали однаково доступними як для чоловіків, так і для жінок. Із закінченням епохи рабства афроамериканське населення також отримало можливість навчатися в коледжах і університетах. Однак, сегрегація була ліквідована лише в XX столітті. Незважаючи на вказані зміни, вища освіта в Сполучених Штатах Америки все ще розглядалася як призначена для еліти: для найталановитіших, багатих або, принаймні для тих, хто міг собі дозволити не працювати на час навчання в коледжі або університеті. Система різного роду позик і посібників для отримання освіти в той час була не достатньо розроблена [1].

Слід зазначити, що значне збільшення можливостей для здобуття вищої освіти забезпечив прийнятий Конгресом в 1944 році "Закон про допомогу і пільги демобілізованим і військовослужбовцям", який згодом отримав популярну назву "Солдатський білль про права". Згідно із вказаним законом, службовцям збройних сил після закінчення Другої світової війни повинна була бути надана фінансова допомога, в тому числі і для отримання освіти. До 1955 року понад два мільйони осіб використовували цей закон для здобуття вищої освіти, і їх кількість продовжувала зростати. Багато ветеранів були вихідцями із бідних сімей. Вони вважали, що диплом коледжу, який вони не могли б отримати без фінансової підтримки, передбаченої згадуваним Законом поліпшить їх шанси на отримання гідної роботи в ситуації повоєнної економіки. Деякі ветерани на той час вступили в гуманітарні коледжі, інші отримували технічне або спеціальну освіту [2].

Система освіти, що остаточно сформувалася у США на початку XX ст., поступово набула складний і різноманітний характер. З одного боку, розширилися можливості здобуття вищої освіти в державному секторі, з іншого — приватні привілейовані університети як і раніше залишалися основним постачальником кадрів політичного, адміністративного та партійного менеджменту США. Досягнення науково-технічної революції в другій половині XX ст. зумовили підвищення вимог до фахівців усіх галузей. Для цього періоду характерні високі темпи розвитку вищої школи США (зростання кількості ВНЗ, контингенту студентів і витрат на освіту). Також вищу освіту в Сполучених Штатів Америки характеризують такі риси як:

- відсутність державної монополії на створення навчальних закладів;
- постійне підвищення якості та ефективності навчання;

- перегляд програм, навчальних планів, форм і методів підготовки;
- різноманітність типів навчальних закладів і їхніх програм;
- зростання зацікавленості провідних корпорацій в проведенні вузами конкретних досліджень;
- тенденція до децентралізації в управлінні [3].

Слід зазначити, що сучасну систему вищої освіти США традиційно відносять до "атлантичної моделі" або "ліберальної моделі", яка характеризується (на відміну від континентальної) більшим значенням приватних вузів, більшою автономією інститутів вищої освіти, домінуванням непрямих (перш за все, фінансових) методів державного регулювання вищої освіти. Однак, слід звернути увагу на взаємовплив різних національних моделей вищої освіти. Так, німецька модель вищої освіти мала значний вплив на становлення сучасного американського університету, а американська система, в свою чергу, продовжує здійснювати значний і навіть визначальний вплив на розвиток європейської системи вищої освіти. Приватні вузи у США поділяються на некомерційні, що створені виключно з метою надання освіти, і комерційні, що створені засновниками з метою отримання ними від освітньої діяльності ще і фінансового прибутку. Останні складають менше чверті чотирирічних приватних вузів (453 з 1 986 інститутів), але переважна більшість в системі дворічних приватних коледжів (533 з 640 коледжів). При цьому, у сферу вищої освіти в США включаються як, власне, вищі навчальні заклади, так і середні спеціальні навчальні заклади. Тому американська статистика, відповідно до європейських стандартів, починаючи із другої половини XX ст. стала виділяти із загальної кількості ВНЗ дворічні навчальні заклади, що забезпечують населення країни спеціальною освітою та чотирирічні навчальні заклади, які надають вищу освіту[4].

Відповідно до традиційної класифікації в США виділяють три основних типи вузів:
- університети;
- коледжі;
- спеціалізовані інститути.

Організаційна структура американського університету, як правило, включає в себе наступні інститути: — молодший коледж, чотирирічний коледж, професійно-технічних шкіл, аспірантські школи, науково-дослідні інститути або центри, експериментальні станції та лабораторії. Великі університети мають філії в інших містах і регіонах країни. Найбільш істотні зміни федерального законодавства в сфері вищої освіти в XXI ст. були внесені в 2007 і в 2008 рр. Так, Законом про зниження вартості і збільшення доступності навчання в коледжі від 2007 року істотно розширювалися гарантії, в тому числі фінансові, на здобуття вищої освіти американцями. Зокрема, зазначений Закон гарантував зниження протягом п'яти років майже вполовину відсотка за студентськими позиками при збереженні середньої суми позики на одного студента в 4400 дол., зберігаючи максимальну межу платежів не більше ніж 15% від доходів позичальника при можливості прощення позики після закінчення 25 років. Вказаним Законом Конгрес фактично відновив демократичну систему федеральних грантів, що була підірвана реформами Дж. У. Буша. Також, Закон звернув особливу увагу на забезпечення підготовки викладацьких кадрів у бідних співтовариствах, забезпечив погашення позики після закінчення десятирічного періоду для державних службовців, в тому числі серед військового персоналу, персоналу швидкої допомоги, пожежників, акушерок, медсестер, публічних захисників, вчителів початкових класів, бібліотекарів та ін. [5].

Таким чином, протягом всієї історії свого становлення американська система вищої освіти перебувала в розвитку, що характеризувався поступовим викоріненням

дискримінації та “стиранням” відмінностей між різними типами інститутів. Особливості розвитку вищої освіти в США, насамперед, пов’язані з тим, що вказаний розвиток відбувається на фоні крайньої децентралізації управління системою освіти. Відбуваються не стільки економічні, скільки ідеологічні трансформації — поступово змінюється уявлення про роль держави в американській вищій освіті, яке прагне, наблизити університети до потреб суспільства, зберігаючи при цьому автономію вузів. Разом з тим, американська система вищої освіти є відкритою для запровадження найкращих досягнень європейської системи освіти.

Джерела

1. Аскольдова С. М. Высшая школа США в исследованиях американських историков // Американский ежегодник 1986. М.: Наука, 1986. 144 с.
2. Розвиток і правове регулювання вищої освіти у США в ІІ половині XX століття. Режим доступу: http://naukarus.com/razvitie-pravovogo-regulirovaniya-vysshego-obrazovaniya-v-ssha-vo-vtoroy-polovine-hh-v.
3. Моховикова Г. В., Якубовская И. Я. Традиции американського высшего образования и формирование американской политической элиты (Ф. Д. Рузвельт: Истоки политического мировоззрения) // Вестн. Новгород. гос. ун-та. 2000. № 16. С. 15–19.
4. Карташевич А. Н., Носкова С. А., Скикевич Т. И. Высшее образование в США // Педагогика. 2004. № 3. С. 93–95.
5. Roger Geiger, Donald E. Heller. Financial trends in higher education: The United States // Peking University Education Review. Working Paper. No. 6. January 2011.

I. S. BAKHOV
Doctor of Science in Education, Professor, SE IIRCS IAPM

ACTIVE AND INTERACTIVE TEACHING METHODS AS INSTRUMENTS FOR EFFICIENT ACTIVITY OF NON-GOVERNMENTAL INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

In today's society, with the labour market needs and the requirements that are constantly increasing, the primary task of the educational industry should be the training of independent and subjective specialists. Successful solving of this problem will allow a radical change in the technology and techniques, methodologies and methods of the educational process.

Today, education is steadily changing its mission from dissemination of information from teachers to students to developing their creativity and autonomy, initiative, aspiration for self-education. Young people of working age should acquire knowledge, skills and abilities to mobilize their creative and intellectual potential. We need to take into account the fact that life of a modern person is impossible to imagine without the Internet, which is not only a powerful information and communication tool, but also a complex object to be recognized.

Therefore, the introduction of cognitive technologies and techniques in the educational sector using the potential of ICT makes it possible to consider it as a complex environment. In view of this approach, the value-target structures of the subject and the object of education should become a special subject of analysis, and so, the student should be considered not as an object, but as a subject of educational process, not passive, but an active participant.

It should be noted that one of the problems in implementing contemporary Lifelong Learning Education paradigm is the simultaneous existence of traditional and "clip" thinking in the modern social and educational space of people. The former are reacting too slowly on the rapid changes in the modern world, the main resource of which being knowledge, while others, on the contrary, are interested in constant changes, quickly adapt to the requirements of the labour market, and also take part in the development and implementation of innovations where information predominates.

We have every reason to assert that the "clip" is an ambivalent, natural change in human thinking.

Investments in the expansion of human capabilities and the formation of the intellectual capital of society, the qualitatively new world "innovation enclave" on this basis is becoming a priority. We shall consider the basic interactive teaching methods.

Structuring text in the form of tables allows teachers and students to actively work in the system of subject-subject relations, linking the content of the text with their own experiences and defining their position on the problem under investigation [2, p. 83].

The TASC analysis represents 10 consecutive questions that students should consider when reading text.

Fishbone methodology helps to establish causal relationships between the object of analysis and the subject which is studying it, prompts a reasonable choice, allows you

to shape and improve already available skills of work with information and ability to set and address problems: to organize pair or group interaction; develop critical thinking; visualize the relationships between causes and effects; rank factors in significance, make a reasonable choice, etc. [1, p. 165].

"INSERT" methodology is aimed to develop the perception skills of the of educational material, in which information received by the student can be understood, perceived, compared with personal experience and on this basis formulate their own analytical judgments [3, p. 162].

Cinquains methodology is a creative work on the compilation of a short verse from five unrhymed lines. This method contributes to the concentration of knowledge, associations, feelings; narrowing the estimation of phenomena and events; the formation of their own position, their own view of the event or subject [4, p. 164].

Coaching methodology (training, preparation) is the process of interaction between a teacher and a student, focused on helping to reveal their own potential, identifying optimal goals and achieving them with the most effective means.

We suggest the use of *methods of maieutic and irony* to find the truth in the process of acquiring knowledge, for example, to formulate a certain terminology definition. The teacher does not provide ready knowledge for students, on the contrary, he helps students learn to acquire them on their own, using ICT. The scenario can be developed in two ways: — *the method of classical irony* (according to Socrates): the teacher pretends not to be aware of, understands or forgets that definition, or suggests drawing the concept from other disciplines for explanation and adaptation of his own; — with the help of *maieutic* students, actively using ICTs, can participate in the formulation of the definition.

The advantage of suggested methods is the demonstration and extension of benefits of mobile devices, including smartphones, which, from the useless communication means at the lessons, are becoming indispensable assistants, by using then they work and do not just entertain. The main disadvantage of the maieutic and irony methods is that they require a lot of the in-class time.

Network technologies is the direction of informatization of society in general and education in particular, which is particularly rapidly developing nowadays. The largest global network that has united thousands of regional and corporate networks of the world, is the Internet — which is a combination of different components: e-mail, electronic textbooks, dictionaries, reference books, encyclopaedias, videoconferences, chat rooms, blogs, Wiki-Wiki, which was discussed in our previous publications.

Cloud technologies give Internet users access to computer resources, remote servers and online services.

LMS (Learning Management System) is used to develop and distribute online teaching materials for sharing and managing them, combining teaching, learning, assessment and education management. Examples of flexible learning environments include Coursera (www.coursera.org), Canvas Network (www.canvas.net), edX (www.edx.org), Khan Academy (www.khanacademy.org), Udacity (www.udacity.com). com) and others.

Encapsulation is a mechanism that combines data and methods that manipulate these data, protecting both from external interference or misuse. In addition, the application of this principle very often helps to locate possible errors in the code of the program, which greatly simplifies the process of their search and correction.

Blended Learning is a learning / teaching system that combines the most effective aspects of teaching in the classroom and interactive or distance learning and consists of equal parts that function in a continuous relationship with each other, forming a certain integrity.

Gamification practice involves the use of game-specific approaches in non-gaming situations with the aim of engaging users and consumers in solving applied tasks, consuming products and services. Here are examples of services that use gymnastics for education: Codecademy — learning for programming in JavaScript, HTML, Python, Ruby; CodeSchool, Motion Math Games — Mobile Math Games; Mathletics — a program for math schools and challenging tasks; Khan Academy — free video courses from various disciplines; Spongelab — a platform for personalized scientific education; Foldit — solving scientific problems with puzzles.

Thus, education today appears both as a social institution and as a envoronment for personal self-formation. Having analyzed the latest cognitive technologies and techniques that are being developed, implemented and used in the modern educational environment, we propose to use them more widely, since they are universal, and therefore, favourable for the development of the cognitive sphere of children, both with the traditional, and with "clip" types of thinking. The share of cognitive technologies and techniques is growing, because they offer an effective tool for visualizing representations and models.

References

1. Жир О. Використання прийому "FISHBONE" для поліпшення засвоєння навчального матеріалу кредитно-модульного курсу "Філософія" студентами СНАУ / О. Жир, Ю. Журавель, А. Рубан // Матеріали наукової конференції студентів Сумського НАУ (14 — 18 листопада 2016 р.) : в 3 т. Т. 3. — Суми: Інформаційно — видавничий центр СНАУ, 2016. — С. 165.
2. Книш І. В. Впровадження сучасних інновацій та їх роль у становленні нової парадигми освіти / І. В. Книш // Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди". — К.: Гнозис, 2016. — Вип. 37 : темат. вип. "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського простору". — Т. 1 (69), дод. 1. — С. 80–89.
3. Крупський В. Використання стратегії "INSERT" для поліпшення засвоєння навчального матеріалу з курсу "Філософія" студентами СНАУ / В. Крупський, А. Моїсеєнко, А. Разживенкова // Матеріали наукової конференції студентів Сумського НАУ (14–18 листопада 2016 р.) : в 3 т. Т. 3. — Суми, 2016. — С. 162.
4. Мельник Р. Впровадження інноваційного прийому "CINQUAIN" на семінарських заняттях з дисципліни "Філософія" студентами СНАУ / Р. Мельник, К. Цигельник // Матеріали наукової конференції студентів Сумського НАУ (14–18 листопада 2016 р.) : в 3 т. Т. 3. — Суми: Інформаційно — видавничий центр СНАУ, 2016. — С. 164.

Р. В. КОСТЕНКО
д-р пед. наук, проф., Одеський інститут МАУП

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ПРИВАТНОМУ ЗВО

Сучасні реформаційні зміни у галузі вищої освіти спрямовують увагу багатьох дослідників на проблеми, пов'язані з розвитком особистості у процесі професійної підготовки у ЗВО, оскільки саме в цей період відбувається активна взаємодія майбутнього фахівця з навколишнім середовищем. Потрапляючи до ЗВО, майбутній фахівець починає набувати ознак соціальної значущості, що відбувається під час набуття ним професійних знань, умінь та навичок. Тому саме цей період привертає особливу увагу вчених під час дослідження проблем соціальної адаптації та соціалізації особистості.

Вченими ґрунтовно досліджено процеси соціалізації та адаптації особистості у різних умовах. На думку Н. П. Лукашевича, адаптація є основною умовою та механізмом людської життєдіяльності [6, *173*].

В. М. Невмержицький визначає адаптацію як "процес взаємодії людини і соціального середовища, внаслідок якого напрацьовуються стратегії поведінки, адекватні реальним умовам; процес залучення індивіда до соціуму і суспільного життя, навчання поведінці в колективі, самоствердження і виконання різних соціальних ролей" [9, *109*].

Більшість вчених розглядає соціалізацію як процес і результат соціального формування індивіда, входження його в життя суспільства. О. Ф. Деменко вважає, що "... процеси соціально-психологічної адаптації і соціалізації щільно пов'язані. Соціальна адаптація людини передбачає формування активної особистісної позиції, усвідомлення власного соціального статусу. Умовою і результатом адаптації особистості є сформованість соціально- і професійнозначущих засобів спілкування, поведінки та діяльності, які суспільство визнає і підтримує" [4, *17*].

В соціальній психології виокремлюють три сфери в яких здійснюється становлення особистості: діяльність, спілкування, самосвідомість. Протягом всього процесу соціалізації розширюється "каталог" діяльності [5, *188*], тобто йде засвоєння нових її видів. Спілкування розглядається у контексті соціалізації з точки зору його розширення. Саме спілкування тісно пов'язане з діяльністю. Розвиток самосвідомості особистості, у контексті її соціалізації, пов'язаний зі становленням образу "Я", який складається протягом життя людини під впливом багатьох соціальних чинників [1, *331–348*].

Проблеми адаптації студентів до умов навчання у ЗВО досліджені багатьма науковцями. Вчені (А. К. Гришанов, В. Д. Цуркан) вважають, що під адаптацією студента варто розуміти "процес приведення основних параметрів його соціальних і особистісних характеристик у відповідність, у стан динамічної рівноваги з новими умовами середовища ЗВО як зовнішнього фактора стосовно студента" [3, *29*].

І. О. Меленець звертає увагу на те, що адаптація студентів-першокурсників не завжди проходить успішно. "Після періоду психічного стану радості, успіху, віри в майбутнє, планування перспектив студентського життя, очікування початку на-

вчального року настає цілком реальний і досить складний для більшості першокурсників період життя" [7, *81*].

С. В. Васильєва зазначає, що "у зв'язку зі значним розширенням форм навчання необхідне виявлення загальних і спеціальних, зв'язаних з особливостями конкретної системи ЗВО, механізмів формування і прояву адаптивної поведінки студентів у найбільш складні і критичні періоди навчання" [2].

Мирончук Н. М. вважає, що "...формування повноцінного фахівця здійснюється лише за умови його благополуччя, особистісного комфорту, ціннісного ставлення до себе і фаху, який здобувається, позитивного емоційного стану" [8].

Шолохова Г. П., Чікова І. В. визначають адаптацію, "як сукупність психологічних і фізіологічних реакцій організму, що лежать в основі пристосування його до оточуючих умов, спрямованих на збереження відносної сталості його внутрішнього середовища, за яких відбувається соціальна взаємодія особистості, соціальної групи та соціального середовища" [11, *103*].

З метою діагностування стану емоційно-діяльнісної адаптивності студентів приватного ЗВО нами було використано питальник "Оцінка емоційно-діяльнісної адаптивності" [10, *467*]. Опитування проводилося серед студентів першого та четвертого курсів приватного ЗВО з метою виявлення змін у стані емоційно-діяльнісної адаптивності протягом періоду професійної підготовки. Студентам пропонувалось 24 твердження. Їм необхідно було вирішити, чи стосуються ці твердження їх. Якщо сума всіх відповідей не перевищувала 3, адаптивність висока; якщо 3–10 — середня; вище 10 — низька; 20–25 — дуже низька. У процесі опитування було отримано такі результати. У 20 % студентів 1 курсу було виявлено високий рівень адаптивності; у 30 % — середній; у 40 % — низький; у 10 % — дуже низький рівень адаптивності. У студентів 4 курсу було виявлено значно кращі результати: у 50 % — високий рівень адаптивності, у 40 % — середній рівень і тільки у 10 % студентів було виявлено низький рівень адаптивності. Студентів з дуже низьким рівнем адаптивності на 4 курсі не було виявлено. Отримані результати свідчать про позитивну динаміку змін емоційно-діяльнісної адаптивності студентів приватного ЗВО у процесі навчання.

Важливу роль у процесі адаптації майбутнього фахівця до умов навчання в ЗВО відіграє самооцінка психологічної адаптивності. Для виявлення її стану було використано питальник "Самооцінка психологічної адаптивності" [10, *466*]. Рівні соціально-психологічної адаптивності студентів визначалися за кількістю балів, набраних у процесі опитування. У процесі опитування було отримано такі результати. У 25 % студентів 1 курсу було виявлено високий рівень адаптивності; у 25 % — середній; у 40 % — низький; у 10 % — дуже низький рівень адаптивності. У студентів 4 курсу було виявлено значно кращі результати: у 45 % — високий рівень адаптивності, у 45 % — середній рівень і тільки у 10 % студентів було виявлено низький рівень адаптивності. Студентів з дуже низьким рівнем адаптивності на 4 курсі не було виявлено. Отже, результати опитування за цим питальником схожі з раніше отриманими результатами.

На нашу думку, соціальна адаптація особистості дуже тісно пов'язана з процесом її соціалізації, яка передбачає входження особистості у суспільство та подальшу тісну взаємодію з ним. Тому для своєчасного виявлення студентів з високим рівнем соціальної ізольованості та проведення з ними відповідної корекційної роботи, було проведено опитування за допомогою питальника "Експрес-діагностика рівня соціальної ізольованості особистості" (автори: Д. Рассел, М. Фергюссон) [10, *24*]. Рівень соціальної ізольованості майбутнього фахівця визначався за кількістю балів, набраних під час опитування. У процесі опитування було отримано такі результати.

У 15 % студентів 1 курсу було виявлено високий рівень соціальної ізольованості; у 10 % — середній; у 75 % — низький. У студентів 4 курсу було виявлено значно кращі результати: у 5 % — середній рівень і у 95 % студентів — низький рівень соціальної ізольованості. Студентів з високим рівнем соціальної ізольованості на 4 курсі не було виявлено. Отримані результати свідчать про позитивну динаміку соціалізації майбутніх фахівців протягом навчання у приватному ЗВО. Цьому сприяють різноманітні соціально орієнтовані заходи, які проводяться зі студентами, а також залучення їх до активного громадського життя.

Доходимо висновку, що заклад вищої освіти є важливим інститутом соціалізації, де відбувається становлення особистості в системі соціальних відносин у процесі набуття нею професійних знань, умінь та навичок. Сучасний інформаційний світ знаходиться у складній взаємодії із системою освіти, і особистість не може не брати участь у цій взаємодії. Прогресивний розвиток інтелекту породжує нові форми соціальної взаємодії, і на сучасному етапі розвитку нашого суспільства зростає роль приватних закладів вищої освіти, як соціальних інститутів. Приватні ЗВО сьогодні відрізняються посиленим особистісним підходом до студентів, створенням оптимальних умов для їх всебічного та гармонійного розвитку, що ефективно сприяє процесам соціальної адаптації та соціалізації майбутніх фахівців.

Джерела

1. Андреева Г. М. Социальная психология / Г. М. Андреева. — 2-е изд. — М. : МГУ, 1988. — 430 с.
2. Васильева С. В. Адаптация студентов к вузам с различными условиями обучения [Электронный ресурс] / С. В. Васильева // Психолого-педагогические проблемы развития личности в современных условиях: психология и педагогика в обществен. практике. Сбор. научных трудов. — Спб., Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2000. — URL: http://humanpsy.ru/vasilieva/different-high-schools
3. Гришанов Л. К., Цуркан В. Д. Социологические проблемы адаптации студентов младших курсов / Л. К. Гришанов, В. Д. Цуркан // Психолого-педагогические аспекты адаптации студентов к учебному процессу в вузе. — Кишинев, 1990. — С. 29–41.
4. Деменко О. Ф. Соціальна адаптація в сучасних умовах / О. Ф. Деменко // Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства [зб. наук. пр.]: матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. круглого столу, 6 березня 2018 р. / редкол.: О. Г. Льовкіна, Р. А. Калениченко (заг. ред.). — Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2018. — С. 17–21.
5. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. — М.: Политиздат, 1975. — 304 с.
6. Лукашевич Н. П. Социология воспитания : краткий курс лекций / Н. П. Лукашевич. — К.: МАУП, 1996. — 126 с.
7. Меленець І. О. Особливості адаптації студентів-першокурсників навчальних закладів до змінених умов життєдіяльності / І. О. Меленець // Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства [зб. наук. пр.]: матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. круглого столу, 6 березня 2018 р. / редкол.: О. Г. Льовкіна, Р. А. Калениченко (заг. ред.). — Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2018. — С. 81–84.
8. Мирончук Н. М. Особливості адаптації студентів вищих навчальних закладів до змінених умов життєдіяльності [Электронный ресурс] / Н. М. Мирончук // Нові технології навчання [наук.-метод. зб.] — Вип. 79. — Київ: Ін-т інновац. технол. і змісту освіти МОН України, 2013. — С. 82–85. — URL : http://eprints.zu.edu.ua/12323/1/1.pdf
9. Невмержицький В. М. Психологічна адаптація суб'єктів освітнього простору до умов кризових викликів / В. М. Невмержицький // Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства [зб. наук. пр.]: матеріали ІІІ Всеукр.

наук.-практ. круглого столу, 6 березня 2018 р. / редкол.: О. Г. Льовкіна, Р. А. Калениченко (заг. ред.). — Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2018. — С. 109–112.
10. Фетискин Н. П., Козлов В. В., Мануйлов Г. М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов. — М.: Изд-во Института Психотерапии, 2002. — 490 с.
11. Шолохова Г. П., Чикова И. В. Адаптация первокурсников к условиям обучения в вузе и ее психолого-педагогические особенности / Г. П. Шолохова, И. В. Чикова // Вестник ОГУ. — № 3(164). — 2014. — С. 103–107.

Н. М. БОЙЧЕНКО
д-р філос. наук, проф., НМАПО ім. П. Л. Шупика, КІБіТ

ВИКЛАДАННЯ ЕТИКИ ЯК ПРИКЛАД ЗНАЧУЩОСТІ ДИСЦИПЛІН ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ В ОСВІТНІХ ПРОГРАМАХ НЕДЕРЖАВНИХ ЗВО

Етика постає водночас і як навчальна дисципліна, і як наука, і в обох відношеннях вона важлива для недержавних ЗВО. Як наука етика виконує важливу функцію у забезпеченні прогнозування розвитку суспільних процесів, як навчальна дисципліна вона незамінна у системі дисциплін, що формують мотиваційну структуру особистості, її спонукальні мотиви — як до навчання, так і до майбутньої професійної діяльності.

Етика як наука сприяє визначенню освітніх завдань ЗВО. Недержавні заклади вищої освіти (ЗВО) розглядають передусім як комерційні заклади, однак це лише почасти справедливо. Дійсно, на відміну від державних ЗВО, які отримують стабільне державне фінансування, недержавні ЗВО спрямовують свої зусилля передусім у ті сфери надання послуг вищої освіти, у які готові інвестувати приватні замовники цих послуг — самі студенти, їхні батьки і родичі та підприємства. Втім, така ситуація перманентно створюватиме перенасичення ринку праці тими фахівцями, яких готують під впливом ажіотажного попиту. Таким чином, цілком прогнозовано буде відтворюватися ситуація, що деяка (і, можливо, доволі значна) частина випускників приватних ЗВО не зможе працевлаштуватися згідно отриманої спеціальності, зазначеної у дипломі про вищу освіту. Так, вітчизняний ринок уже деякий час є перенасиченим фахівцями з юриспруденції, економіки, інших спеціальностей. Нещодавно міністр освіти України Лілія Гриневич звернула увагу на те, що серед безробітних в Україні 80% мають вищу освіту [1]. Неминуче за 5–6 років навчання потреби ринку міняються, але, що навіть більш важливо, у рамках самих спеціальностей змінюється запит на ті знання, вміння і компетентності, яких потребує оновлена економіка. Таким чином, вища освіта повинна не наздоганяти потреби ринку, які у будь-якому разі зміняться через 5 років, а випереджально визначати ті запити, які матиме ринок через 5, 10, 20 і більше років. Особливо важливо це для недержавних ЗВО, які в результаті неуспіху ризикують самим своїм існуванням — на відміну від державних ЗВО. Тому, надзвичайно важливими для вищої освіти загалом, а особливо — для недержавних ЗВО є завдання прогнозування потреб розвитку економіки, культури, суспільства загалом. З цією метою недержавні ЗВО повинні підтримувати не лише викладання тих спеціальностей, які називають “спеціальностями майбутнього”, але й підтримувати наукові дослідження, спрямовані на виявлення трендів суспільного, економічного, культурного, політичного розвитку. Важливе місце серед цих дисциплін займає етика як наука про наслідки прийнятих людиною рішень та про шляхи гармонізації взаємодії людей щодо досягнення спільно визначених цілей [2]. Етика вказує на бажані і небажані сценарії розвитку подій, зокрема, як на ті економічні проекти та програми розвитку, які матимуть пріоритетну підтримку усього суспільства, так і на ті, реалізація яких суперечить панівним моральним уявленням і є ризикованою, неоднозначною, а то й відверто небажаною з етичної точки зору [7].

Близькі до етики функції виконують також і інші дисципліни соціально-гуманітарного профілю, однак саме етика може увібрати вибірково з кожної з таких дис-

циплін необхідний фактичний та інший доказовий матеріал і надати йому належне ціннісно-мотиваційне значення. Саме тому етика (у тій чи іншій її прикладній версії) входить до обов'язкового переліку дисциплін викладання у недержавних ЗВО у провідних країнах світу. Тоді як інші соціальні чи гуманітарні дисципліни додають контекстуально, мірою потреби — відповідно до наданої спеціальності навчання.

Етика як навчальна дисципліна постає, таким чином, як складова будь-якої професійної підготовки — якщо не як загальна етична теорія, то в усякому разі як прикладна, професійна, корпоративна тощо етика. Особливий випадок являє собою викладання етики у медичних ЗВО [3]. В межах етики як прикладної дисципліни важливо не тільки констатувати факт існування тієї чи іншої проблеми, але й застосовувати можливості прикладних етик, надаючи морально врівноважені відповіді на запити суспільства та пропонуючи певні алгоритми дій для спеціалістів у різних професійних сферах (медицині, економіці, науці, журналістиці). Таким чином, на прикладі підготовки фахівців у галузі медицини можна висунути припущення, що уся система освіти майбутніх фахівців, яка спирається на принципи етики, має стати більш досконалою, ефективною та гуманною за рахунок конкретизації етичних завдань студентів як майбутніх фахівців — відповідно до того фаху, який вони опановують. Це певною мірою підтверджується тим, що на сьогоднішній день майже всі медичні освітні та дослідницькі установи світу створили самостійні кафедри етики та біоетики [5, 6].

Недержавні ЗВО, на нашу думку, можуть швидше реагувати на запити суспільства щодо наявності у студента тих чи інших навичок, корегуючи навчальні програми та додаючи необхідні блоки чи курси, що дозволять здобувачу вищої освіти мати конкурентні переваги на ринку праці. Зокрема, мова має йти про можливість і необхідність запровадження індивідуальних освітніх маршрутів та індивідуальних освітніх траєкторій навчання студентів [4]. Можливість створення таких маршрутів та траєкторій якраз і дозволяє надати необхідну зацікавленість студентів у формуванні навичок самостійної освіти, які будуть використовуватися і після завершення вищої освіти. Усе це також повинно отримати не лише свою належну етичну оцінку, але й належне методичне обґрунтування з використанням етичних настанов. Нарешті, ефективний поточний методичний супровід здійснення навчання за індивідуальною освітньою програмою можливо також саме на практичних заняттях з прикладної етики.

Джерела

1. 80 % безробітних українців мають вищу освіту — Гриневич // Українська правда. — 19 вересня 2018 року. — URL: https://life.pravda.com.ua/society/2018/09/19/233212/
2. Бойченко Н. М. Сучасний університет: ціннісно-етичний вимір. Монографія / Н. М. Бойченко. — К.: ПРОМІНЬ, 2015. — 296 с.
3. Бойченко Н. М. Методологічні та освітні аспекти гуманітарного супроводу формування клінічного мислення // Соціальні та гуманітарні технології: філософсько-освітній аспект: матеріали IV науково-практичної конференції (22–3 березня 2018 року, м. Черкаси)/Упор. ТО Дроздова.–Черкаси: ФОП Гордієнко ЄІ, 2018.–115 с.
4. Кузнецова Е. К. Валеологическое сопровождение индивидуального образовательного маршрута студента как условие профессиональной подготовки медицинских работников среднего звена Е. К. Кузецова // Вестник Томского государственного педагогического университета. — 2012. — № 5 (120). — С. 166–170.
5. Університет м. Дублін. — URL: https://www.dcu.ie/ethics/index.shtml
6. Університет м. Осло. — URL: https://www.uio.no/studier/emner/sv/sv/SV9104/
7. Boychenko, Natalia. Counterfactuality of the Ethical Norms of Higher Education In: Future Human image. 2017. #7, 28-35.

О. І. ПАРХОМЕНКО-КУЦЕВІЛ
д-р наук з держ. упр., зав. каф. публ. адм., НН ІМВСН МАУП

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ В СИСТЕМІ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Аналіз сучасних наукових досліджень у галузі державного управління свідчить, що важливим фактором економічного і соціального поступу держави, консолідації нації, становлення патріотизму її громадян є національна ідея. Саме національна ідея формує ідентичність себе як українців, забезпечує вирішення важливих проблем в системі державотворення, стимулює проведення реформ в системі публічного управління, формує єдину національну традицію та культуру, сприяє позитивному іміджу держави.

Історичний досвід свідчить, що успіх у державотворчому процесі можливий лише з розвитком і з усвідомленням громадянами своєї національної ідеї. Актуальність формування національної ідеї важко переоцінити, оскільки вона як найбільш проста і зрозуміла форма суспільного об'єднання людей самоутверджує націю, сприяє її єдності, прогресу, свободі та незалежності.

На сьогодні не існує єдиної національної ідеї, всі національні ідеї, які обґрунтовуються та формуються у теоретичному полі досліджень, на жаль, не мають підтримки громадян України, а від так і не можуть мати назву "національна ідея".

Зараз активно розвивається сучасна українська держава, реформують важливі системи національного суспільства, формується інформаційне глобалізаційне поле, що, в свою чергу, потребує підтримки громадян нашої країни. Негативні явища, такі як корупція стримують процеси реформування та оновлення всіх сфер життєдіяльності суспільства.

На початку дослідження проаналізуємо підходи до поняття "національна ідея". Основні характеристики "національної ідеї" є наступні:

- національна ідея формує у людей відчуття себе єдиною нацією;
- національна ідея є єднаючою константою в суспільстві;
- національна ідея є прийнятною усіма громадинами та населенням країни;
- національна ідея є наслідком історичного розвитку етносу та нації;
- національна ідея базується на системі національним цінностей, та пов'язана з національною культурою;
- національна ідея — це стратегічна мета, яка повинна об'єднати націю та створити умови для подальших позитивних зрушень та дій [1–2].

На підставі аналізу наукової літератури [2–5] можна виокремити наступні важливі ознаки національної ідеї: по-перше, високий рівень національної самосвідомості, моралі, правової та громадянської культури, по-друге, матеріальний та духовний добробут населення, по-третє, належний рівень підтримки розвитку економіки, освіти, науки, культурних індустрій, що сприятиме збільшенню конкурентоздатності країни.

На сьогодні проблеми реформування сучасного українського суспільства вийшли на перший план, потребують оновлення всі системи життєдіяльності суспільства. Разом з тим, реформи, які зараз відбуваються проходять мляво, мають низьку ефективність, не мають позитивних наслідків. Це пов'язано не тільки з кадровим складом

фахівців, що здійснюють реформи, а й з корупцією, яка не дає можливості розвиватися сучасному суспільству, формувати ефективну систему публічного управління.

Національна ідея — стратегічна мета, яка формується історично та спрямована об'єднати країну у єдину нації, формує єдину координат цінностей.

Таким чином, національна ідея як фактор розвитку нового покоління освічених громадян повинна виражатися у стратегічній меті, що спрямовуватиме дію громадян України на саморозвиток та самовдосконалення, підтримку та розповсюдження національної культури, національної мови, збереження національної ідентифікації, повагу до традицій та історії України, а також формування громадянської самосвідомості, відповідальності за свої дії та бездіяльність.

Джерела

1. Безклубенко С. Д. Національна ідея в контексті "загальнолюдських" цінностей. V Культурологічні читання пам'яті Володимира Подкопаєва "Культурологічний дискурс сучасного світу: від національної ідеї до глобалізаційної цивілізації": матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 2007 р., 1–2 черв., м. Київ. К., 2007. С. 13–19.
2. Левченко Н. В. Національна ідея як чинник державотворення в Україні. Теорія та практика держ. управління. 2009. Вип. 2. С. 66–75.
3. Морарь М. В. Національна ідея як чинник консолідації українського суспільства. Політологія. 2014. № 8 (112) серпень. С. 108–113.
4. Чупрій Л. В. Становлення концепту "національна ідея" в контексті розвитку українознавства URL : http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/20079 (дата звернення 23.09.2018).
5. Шумка А. В., Сивак О. І. На шляху пошуку української національної ідеї. Військово-науковий вісник: збірник наукових праць. 2009. Вип. 12. С. 222–232.

М. П. НЕДЮХА
д-р філос. наук, д-р юрид. наук, Таврійський НУ імені В. І. Вернадського

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ (НА ПРИКЛАДІ КЛАСИЧНОГО ПРИВАТНОГО УНІВЕРСИТЕТУ)

Відомо, що концептуальні засади державної освітньої політики визначають основні напрями забезпечення єдності освіти та науки (науково-технічної діяльності) в навчальному процесі вищого навчального закладу шляхом: а) реалізації прав і свобод людини та громадянина на отримання якісних освітніх послуг; б) приведення освіти та науки у відповідність до потреб країни, можливостей інноваційно-інвестиційного процесу соціальних змін шляхом формування єдиного середовища продукування знання та впровадження його результатів; в) формування мережі закладів вищої освіти, у тому числі приватних, відповідно до запитів суспільства, потреб модернізаційного розвитку; г) участь України в міжнародному співробітництві з питань освіти та науки шляхом, зокрема, нормативно-правового обгрунтування та забезпечення процесу входження до європейського освітнього та наукового простору.

Відповідно, призначення приватних закладів вищої освіти в частині пошуку відповідей на виклики суверенного розвитку полягають у спрямованості на формування інноваційно-інвестиційного середовища, продукуванні науково-технологічних розробок і винаходів та їх впровадження як засобу забезпечення єдності науки та виробництва, науки та освіти. У зазначеній дуальній взаємодії визначальна роль належить, безумовно, науці як сфері діяльності, соціальному інституту і за багатьма ознаками "геологічній силі". Не випадково В. І. Вернадський, зважаючи на гуманістичний зміст науки, її роль у розв'язанні проблем життєдіяльності людини, розглядав науку як геологічну й історичну силу водночас, спроможну змінити життя людства. "...Наукове знання, — наголошував В. І. Вернадський, — є єдиною формою духовної культури, спільної для всього людства, не залежної у своєму бутті від історичного чи геогафічного місця і часу" [1, с. 247]. Відповідно, наука має розглядатися як засіб і ресурс забезпечення навчального процесу, в основі якого — сила фактів, неупередженні узагальненння і, безумовно, потенціал і можливості людського розуму. Могутність людини, її самодостатність не може розглядатися поза її розумом, який підпорядковує дії людини цілям, визначеними класичною (опис, усвідомлення, розв'язання та передбачення), некласичною (позиціонування суб'єкта соціальної дії) та постнекласичною (конструювання соціального простору) наукою. При цьому завдання класичної приватої вищої школи, її соціальне призначення вбачається у теоретико-методологічній та методично-технологічній переробці, адаптації наукових знань відповідно до цілей навчально-виховного процесу, побудові останнього згідно з вимогами визначальних принципів — доступності знання, його наступності, послідовності, технологічності, системної цілісності тощо. Проблема полягає в тому, що зазначений зв'язок науки та освіти не є однозначним, лінійним, зважаючи на амбівалентність науки, що передбачає необхідність гуманізації наукового знання шляхом, зокрема, послаблення дії такої загрозливої тенденції, якою є прагматизація науки, що має своїм наслідком не лише отримання переваг, а й спричинення суттєвих втрат,

зокрема, екологічних. Зазначене передбачає також врахування можливих соціальних наслідків застосування результатів тих чи інших наукових досягнень на практиці. Прикладів цьому, як відомо, достатньо, одним з яких є сумнозвісна техногенна аварія на Чорнобильській АЕС. А це означає, що класична приватна вища освіта має давати задовільні відповіді на виклики глобалізаційної доби засобами дидактико-методичного перероблення досягнень світової та вітчизняної науки, її гуманізації: концептуальні засади державної освітньої політики мають забезпечувати єдність науки та освіти шляхом адаптації досягнень першої до завдань і цілей навчального процесу, реалізації його визначальних, як уже зазначалося, принципів — технологічності, доступності, наступності, послідовності та системності. Натомість методика викладання має забезпечувати управління навчальним процесом на засадах субстанційної єдності світу як самоорганізованого середовища з такими його характеристиками, як нерівноважність і відносність, динамізм і відкритість, утвердження культури діалогу, формування здатності до толерантного сприйняття іншої думки, судження, вміння цивілізовано відстоювати свої погляди та переконання [2, с. 66–68].

Вищевикладене можна вважати своєрідним надзавданням класичного приватного університету, принаймні у частині забезпечення єдності науки та освітнього, навчально-виховного процесу, пошуку адекватних відповідей на виклики, ризики і небезпеки суверенного розвитку, забезпеченні прав і свобод людини та громадянина, формуванні самодостатньої особистості. До пріоритетних завдань діяльності класичних приватних університетів віднесено створення конкурентноздатних галузей ринкової економіки, зокрема, космічної, літакобудування, сільського господарства, розвитку транзитного потенціалу країни тощо, тобто тих складових, що мають забезпечити лідерські позиції соціальних змін в Україні шляхом впровадження наукомістких, екологічно чистих, ресурсозберігаючих технологій, стимулювання інноваційної діяльності тощо. Інтеграція досягнень науки і технологій з освітою надає можливість підпорядкувати модернізацію змісту, методів і технологій навчання завданням підготовки майбутніх фахівців, їх життя та професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства.

Звичайно, вищеназване можливо за умови становлення системи безперервного навчання людини упродовж всього життя, оптимального поєднання освіти і науки на змістовному, адміністративному та законодавчому рівнях, належної координації та концентрації інтелектуальних, організаційних і фінансових ресурсів, забезпеченні політики партнерства держави і приватного освітнього сектора відповідно до вимог ринку та пріоритетів європейської інтеграції. Зазначене визначає систему навчального процесу приватного закладу вищої освіти за базовими напрямами: а) відповідності вищеназваної системи освітним європейським і світовим стандартам; б) надання якісної освіти для кожної людини незалежно від її економічного становища, віку, статі та місця проживання; в) забезпечення єдності знань, умінь, навичок і компетентностей як кваліфікаційних критеріїв фахової підготовки, набуття відповідного професійного статусу.

Джерела

1. Вернадский В. И. Начало и вечность жизни / В. И. Вернадский. — М.: Сов. Россия, 1989. — 704 с.
2. Недюха Микола. До питання про предмет методики викладання (Постнекласичні та синергетичні аспекти) / Микола Недюха // Вища освіта України. — 2003. — № 3(9). — С. 63–69.

Л. Г. БІЛИЙ
канд. пед. наук, доц., директор Хмельницького інституту імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України МАУП

ПЕРСПЕКТИВИ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРИВАТНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ В КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ "ПРО ВИЩУ ОСВІТУ"

У процесі становлення громадянського суспільства важливим є існування альтернативної приватної освіти, постійна її підтримка з боку держави, органів місцевого самоврядування і суспільних організацій. Обов'язком держави є реальне створення рівноправних умов для функціонування навчальних закладів усіх форм власності, подолання багаторічної неузгодженості законодавства щодо їхньої діяльності, забезпечення можливостей вибору, соціальної справедливості щодо всіх громадян, отримання поваги з боку громадськості до освітньої діяльності.

В умовах ринкових відносин освіта виступає важливою складовою і визначальним фактором людського розвитку та відіграє особливу роль у формуванні інтелектуального, духовного, економічного потенціалів держави. Освіта є найбільш масштабною частиною нинішнього державного устрою, його політичної, соціально-економічної, культурної та наукової організації. Від якості освіти залежить відтворення та нарощення інтелектуального потенціалу суспільства, виховання громадян, модернізація суспільних відносин. Удосконалення системи освіти — один із заходів, який необхідний для подолання кризових процесів, поліпшення життя людей, утвердження національних інтересів, зміцнення держави. Можна стверджувати, що без потрібної освіти люди не можуть забезпечити собі належних умов життя та реалізуватися як особистості. Відповідно, повинен бути зумовлений зростаючий інтерес суспільства й держави до питань розвитку галузі освіти та визнання її загальнонаціональним пріоритетом [1].

Заклади вищої освіти недержавної форми власності в українській освітній системі працюють у значно жорсткіших конкурентних умовах, аніж заклади вищої освіти державної форми власності, оскільки не мають гарантованої державної підтримки і тільки розраховують на свій авторитет.

Ухвала нової редакції ЗУ "Про вищу освіту" змусила змінити правила гри і закласти більш послідовну філософію вищої освіти як суспільного блага. Вперше в історії незалежної України закон надає рівні права державним і приватним ЗВО. Зокрема, він впроваджує здорову конкуренцію між ними і визначає якість як головний критерій отримання освітніх послуг, підвищує градус конкурентності із загальним падінням якості освітніх послуг й заохочує державні університети ставати більш мобільними та підприємливими і менш залежними від державних субсидій.

Зараз різниця між державними і приватними вузами лише в їх правовому і фактичному стані, але абсолютно не в якості освітніх послуг, не в рівні наукової роботи та наукових досягнень, не в кваліфікації викладачів. Є престижні вузи як державні, так і приватні, і є відсталі, з низьким рівнем навчання.

Престиж і авторитет вишу ніяк не залежить від його форми власності — майбутні абітурієнти обирають майбутню "альма-матер" за якісно іншими критеріями. Їм

важливо отримати в результаті навчання високу кваліфікацію за обраною спеціальністю і диплом про вищу освіту, з яким не буде проблем з працевлаштуванням. А статус вузу і його підпорядкованість цікавлять виключно чиновників [2].

Попри недосконале законодавче обґрунтування діяльності приватних закладів вищої освіти та певний скептицизм громадської думки, переважна більшість цих закладів демонструють гнучкість структури, оперативність реагування на зміни в освітній галузі, потужні інноваційні можливості, індивідуальний підхід до студентів. Вони зміцнюють зв'язки із західними університетами, широко використовують їхні програми, методики, можливості обміну студентами, викладачами. Чимало фундаторів приватних вузів стали справжніми освітянськими лідерами, які вболівають за свою справу. Працювали творчі викладачі та менеджери, для яких стали затісні рамки державної регламентованої вищої школи.

Приватні вузи на початку 90-х років забезпечили виконання важливих соціальних функцій, а саме: створили тисячі робочих місць, надали змогу сучасної освіти тисячам молодих людей, уберегли їх тим самим від безробіття й антисоціальних впливів, забезпечили державу освіченими кваліфікованими фахівцями.

Становлення приватного сектора системи освіти є невід'ємною складовою процесів реформування системи освіти України. Водночас слід зазначити, що державне регулювання діяльності приватних навчальних закладів в Україні відбувалося "навздогін" розвитку приватного сектора системи освіти, що можна оцінювати як порушення принципу випереджаючого стану в державному управлінні.

На сьогодні ж відповідно до Закону України "Про вищу освіту" [3] приватний університет теоретично може стати і національним, і дослідницьким. Ці статуси передбачають і більші права, і більше фінансування з боку держави. Перед будь-яким університетом, незалежно від форми власності, відкриваються двері для розширення його адміністративної, академічної та фінансової діяльності. Критерієм для цього стає якість, ефективність і результативність його праці.

Джерела

1. О. Красільник. Проблеми та перспективи фінансування вищих навчальних закладів України. [Електронний ресурс] / О. Красільник // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. — Режим доступу: URL: http://papers.univ.kiev.ua/1/ekonomika/articles/krasilnyk-problems-and-prospects-of-financing-higher-education-institutions-of_24565.pdf.
2. Романенко Є. Вища школа України: час серйозних рішень. [Електронний ресурс] / Є. Романенко // сайт: Osvita.ua. — Режим доступу: URL: https://osvita.ua/vnz/reform/55114.
3. Закон України "Про вищу освіту". Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37–38, ст.2004. [Електронний ресурс] / сайт: Законодавство України. — Режим доступу: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.

Н. В. КОЛЯДЕНКО
д-р мед. наук, доц., зав. каф. мед. психол., НН ІМВСН МАУП

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МЕДИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ МЕДИЧНОЇ ТА ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗЕЙ

Медична психологія як наукова дисципліна бере початок з середини 19 ст., коли в 1854 р. побачила світ перша книга з назвою "Медична психологія, або фізіологія душі", за авторства німецького дослідника, лікаря, психолога, філософа-спірітуаліста Рудольфа Германа Лотце (1817–1881). Вчений у своїх працях ставив питання призначення людини, сенсу буття, намагався пояснити взаємодію тіла та розуму [5, 6]. В 1870-х рр. англійський лікар Деніел Хак Тьюк вводить термін "психотерапія", позначаючи ним терапевтичну дію, яку дух пацієнта міг мати щодо його тіла завдяки впливу лікаря, та пише книгу "Психологічна медицина" [1, 5, 11] .

На розвиток сучасної клінічної психології істотно вплинув науковий спадок засновника нейропсихології А. Р. Лурія. В 1976 р. колега А. Р. Лурія, видатна дослідниця Б. В. Зейгарник, в книзі "Патопсихологія" визначила предмет і завдання цієї дисципліни саме як психологічної, чітко розмежовуючи функції психіатрів і патопсихологів у клініці, та підкреслила, що проблеми медицини неможливо вирішити без урахування людського фактору. Патопсихолог, за глибоким переконанням Б. В. Зейгарнік, має бути насамперед психологом, разом із тим добре обізнаним в теоретичних основах і практичних запитах психіатричної клініки та клініки неврозів, і наголошує на необхідності для лікарів, які займаються патопсихологічними дослідженнями, базової психологічної підготовки [3].

Однак становлення медичної психології саме як окремої дисциплін , що має наукове та практичне значення для медицини загалом та для психотерапії зокрема, заснування наукової школи, практичного та навчального центру медичної психології в інституті імені В. М. Бехтєрєва, є заслугою директора цього інституту, видатного лікаря та психолога В. М. М'ясищева. Засвоївши від своїх учителів найкращий досвід загальноєвропейської психологічної науки, запозичивши ідеї та теорію психопрофілактики з праць 1-го завідувача кафедри психіатрії медичного факультету Київського університету св. Володимира, І. О. Сикорського, В. М. Мясищев зосередив свої наукові інтереси на проблемах особистості та її ролі в розвитку різних форм нервово-психічної патології [2, 5]. В 1956 р. в заснованому ним часописі "Питання психології" ("Вопросы психологии"), В. М. М'ясищев публікує статтю "Про значення психології для медицини", що стає програмною для наукового та прикладного розвитку медичної психології, а в 1966 р. разом із М. С. Лебединським видає перший підручник із медичної психології, — "Вступ до медичної психології" ("Введение в медицинскую психологию), що на тривалий час став основним джерелом медико-психологічних знань для радянських лікарів [2]. Саме завдяки В. М. М'ясищеву в 1962 р. була створена проблемна комісія "Медична психологія" при АМН СРСР, а потім і введена аспірантура з цієї дисципліни [2]. Однак у програму навчання лікарів медична психологія була введена лише в 1982 р., в рамках курсу психіатрії. Відповідно до навчальної програми, в чеському видавництві "Авіценум" виходить

фундаментальний підручник за авторства учнів В. М. М'ясищева — Р. Конечного та М. Боухала, однак його назва — не "Медична психологія", а "Психологія в медицині", а поняття "медична" та "клінічна" психологія вживаються фактично як синоніми [4].

Таким чином, питання медичної психології тривалий час були предметом професійної діяльності фахівців різних суміжних напрямків: психіатрії, психології, патопсихології, медичної (клінічної) психології, психотерапії. Підготовка медичних психологів здійснювалася на психологічних факультетах, де вони не здобували ні базових знань із медичних дисциплін, ні потрібного обсягу клінічного досвіду [7, 9]. Лише в 1998 р. спеціальність "Медична психологія" наказом МОЗ України № 360 була введена в перелік лікарських спеціальностей, в 1999 р. професійна назва роботи "Лікар-психолог" внесена до Класифікатору професій, а в 2001 р. створено медико-психологічний факультет і почалася підготовка фахівців із медичної психології в НМУ імені О. О. Богомольця. Втім, в паспорті спеціальності "Медична психологія" за 2014 р. ще вказувалося, що вона відноситься до галузі психологічних наук [10], і тільки в лютому 2017 р. медичну психологію було включено в Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, як медичну науку (шифр 225). Така невідповідність спричинила ситуацію, коли фахівці, які мають однакові дипломи з медичної психології, що знаходиться на перетині медицини та психології та вивчає особистості психіки хворого, мають неоднакову підготовку — одні з них є психологами, інші — медиками. Реформування галузі спрямоване на узгодження цього непорозуміння і нарешті забезпечення навчання медичній психології як суто лікарській дисципліні. Враховуючи реальну ситуацію в охороні здоров'я населення України та необхідність наближення медико-психологічної допомоги до європейських стандартів, існує нагальна потреба підготовки спеціалістів з медичної (клінічної) психології — лікарів-психологів, фахівців нового типу, в центрі професійної діяльності яких є людина з її індивідуально-типологічними особливостями, станами, рівнями здоров'я та внутрішніми резервами адаптації, спеціаліста, діяльність якого спрямована на творчий, діалогічний, емпатійний підхід до пацієнта, на активізацію внутрішніх резервів особистості, покращання та гармонізацію індивідуальних компенсаторних можливостей, реабілітацію [8]. Водночас, метою підготовки лікарів-психологів є забезпечення лікувально-профілактичних, освітніх, виховних та інших закладів висококваліфікованими фахівцями, спроможними ефективно здійснювати психопрофілактику, психодіагностику і психокорекцію, консультування й реабілітацію населення в амбулаторних і стаціонарних умовах, в умовах сім'ї, у виховних та освітніх закладах, викладати медичну психологію та суміжні дисципліни, займатись науковими дослідженнями в даній галузі. Пізнання лікарем психології хворого, розкриття психосоматичних кореляцій дозволить індивідуалізувати систему лікувальних і психопрофілактичних заходів, включаючи обізнаність хворого щодо оптимальних варіантів саморегуляції, зміни хворобливого самопочуття [8]. Знання психологічних особливостей медичного колективу дасть можливість забезпечити науково-обґрунтовану організацію роботи всіх ланок лікувального закладу в плані психопрофілактики і ефективності лікувально-діагностичного процесу [8].

Джерела

1. Begoyan Psychoscience (BPSc): Психотерапия [Електронний ресурс]. — Режим доступу: begoyan.blogspot.com/2010/03/blog-post_17.html
2. Вассерман Л. И. В. Н. Мясищев и медицинская психология (к 110-летию со дня рождения и 30-летию со дня смерти) / Вассерман Л. И., Иовлев Б. В., Карвасарский Б. Д., Кар-

пова Э. Б. // Обозрение психиатрии и медицинской психологи имени В. М. Бехтерева. — Т. 01. — № 1. — 2004 http://old.consilium-medicum.com/media/bechter/04_01/22.shtml
3. Зейгарник Б. В. Патопсихологія / Б. В. Зейгарник. — М.: Вид-во Моск. Ун-ту, 1986.
4. Конечный Р. Психология в медицине / Р. Конечный, М. Боухал. — Прага: "Авиценум", 1983. — 405 с.
5. Краткий очерк истории медицинской психологии / Информ. Портал "Медицинская психологія" // Клиническая и медицинская психология: исследования, обучение, практика [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://medpsy.ru/meds/meds032.php
6. Лотце — Електронна бібліотека Ін-ту філософії РАН [Електронний ресурс].- Режим доступу: https://iphlib.ru/greenstone3/library/collection/
7. Лукомська С. О. Зміст понять "Клінічна/медична психологія" у вітчизняній та зарубіжній науці / С. О. Лукомська // Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України. — Вип. 38 [ред. С. Д. Максименко]. — К.: Ніка-Центр, 2010. — 392 с. — С. 228–237.
8. Максименко С. Д. Типовий навчальний план та програма інтернатури випускників вищих медичних закладів освіти III–IV рівнів акредитації за спеціальністю "Медична психологія" / С. Д. Максименко, Є. В. Кришталь, Г. С. Кочарян [та ін.]. — Харків, 2016.
9. Мельник В. "Криза" медичної психології в Україні: освітній контекст / В. Мельник // Я-Кореспондент [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://blogs.korrespondent.net/blog/science/3474918/
10. Паспорт спеціальності 19.00.04 "Медична психологія" http://asp.univ.kiev.ua/doc/Pasport/19.00.00/19.00.04.pdf
11. Происхождение и определение термина "Психотерапия" / Гештальт Арт: Искусство быть собой [Електронний ресурс].- Режим доступу: https://geshtaltart.dp.ua/memo.html

Р. В. ГУЛА
д-р іст. наук, доц., ХНУПС імені Івана Кожедуба

МІЛІТАРНИЙ АСПЕКТ В ТЕОРЕТИЧНИХ ПРОБЛЕМАХ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ДОСВІДУ БОЙОВИХ ДІЙ

Стан перманентного локального військового конфлікту на Сході країни актуалізував проблему використання досвіду бойових дій в зоні АТО (ООС) в навчально-виховному процесі закладів вищої освіти державної та недержавної форм власності. Цей складник є важливим джерелом формування колективної й індивідуальної свідомості при визначенні основ національно-патріотичного виховання.

При використанні досвіду учасників бойових дій слід звернути увагу на домінуючий суб'єктивно-ідеалістичний чинник сприйняття об'єктивної реальності, що обумовлено факторами підвищеної екзальтації сприйняття та оцінки подій. В цьому відношенні спогади учасників активної фази бойових дій на Сході держави, за своєю сутністю мало відрізняються від мемуарів рядового складу війни 1941–1945 рр.

Унікальність мемуарів рядового солдата 1941–1945 рр. визначається низкою чинників. Серед них:

- недостатній рівень грамотності та інформованості особового складу;
- тягар випробувань та пріоритетність особистого виживання;
- відсутність часу і спроможності зрозуміти те, що відбувається;
- заборона на ведення щоденників у роки війни.

Тому факт написання мемуарів рядовими учасниками війни є досить унікальним.

Особливостями мемуаристики солдата є:

- просторова обмеженість подій бойовими діями ланки відділення-взвод;
- надмірна екзальтованість та емоційність сприйняття подій внаслідок прямого контакту із ворогом;
- катастрофічне руйнування психіки комбатанта внаслідок комплексного впливу психофізичних чинників, що обумовлює категоричність оцінок дій командування;
- змалювання "духу та колориту" епохи через опис буденних особливостей військового побуту;
- фактологічні помилки, що пов'язані із особливостями людської пам'яті;
- гіпертрофоване сприйняття втрат серед особового складу;
- виконання своєрідної компенсаторної функції для врятування психіки учасника бойових дій;
- наявність елементів з солдатського фольклору (байки, плітки, анекдоти) як фактів об'єктивної дійсності;
- домінування суб'єктивного чинника в оцінці подій минулого.

В солдатській мемуаристиці спогади М. Нікуліна займають особливе місце, насамперед через унікальність особистості автора. Війну він пройшов простим солдатом, служив у піхоті. Після демобілізації в листопаді 1945 р. вступив і в 1950 р. з відзнакою закінчив історичний факультет Ленінградського Державного університету. З 1949 р. працював в Державному Ермітажі. Спочатку був екскурсоводом. У 1955

р. стає науковим співробітником одного з провідних наукових відділів — відділу західноєвропейського мистецтва. У 1957 р. успішно закінчив аспірантуру при Державному Ермітажі і захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства .

У 1970-их рр. записав все те, що побачив і пережив на військових дорогах. Ці його записи із щоденників стали основою для книги "Спогади про війну". 19.03.2009 р. він пішов з життя.

В аналізі мемуарів М. Нікуліна слід визначити характерну особливість. На початку книги він пише: "Мій погляд на події тих років спрямований не зверху, не з генеральської дзвіниці, звідки все видно, а знизу, з точки зору солдата, що повзе на череві у фронтовому бруді, а, іноді й сховавши ніс в цей бруд. Природно, я бачив небагато і бачив специфічно" [1]. Але проголошена "простота" є лише декларативною, тому, що проголошена у тексті мемуарів досить часто можна зустріти поради і критику рядовим солдатом дій командирів усіх рангів аж до Верховного Головнокомандувача в тій чи іншій ситуації. Наведемо деякі з них [2].

"... Полковник знає, що атака марна, що будуть лише нові трупи. Уже в окремих дивізіях залишилися лише штаби і три- чотири десятки людей. Були випадки, коли дивізія, починаючи бій, мала 6–7 тисяч багнетів, а в кінці операції її втрати становили 10–12 тисяч — за рахунок постійних поповнень!...". "Зі штабу, по карті командував армією генерал Федюнінський, даючи дивізіям лише приблизний напрямок для наступу". Про Петергофський десант (де майже усі загинули): "На Волхові її (баржу з десантом — авт.), за чутками (курсив авт.), розбомбили та втопили Мессершмітти. Солдати сиділи в трюмах, люки яких передбачливе начальство наказало замкнути — щоб чого доброго не розбіглися, голубчики!" [1]. Зрозуміти логіку дій командирів за інформацією Нікуліна неможливо. Беручи до уваги можливість недостатнього професіоналізму та досвіду дій серед усіх ланок командування, на нашу думку, не слід рядовому робити таки сміливі та безпідставні висновки, тим більше, ті, що ґрунтувалися на чутках, що побутували в солдатському середовищі. Варто зауважити, що узагальнення на підставі екстраполяції власного емпіричного досвіду на усю армію та народ без ретельного вивчення суті подій є характерною ознакою мемуарів М. Нікуліна. "У серпні справи на фронті під Ленінградом стали погані, дивізія пішла на передові позиції, а з нею разом — половина наших курсів як поповнення. Усі вони скоро згоріли в боях". "... Горіли Бадаєвські продовольчі склади. Тоді ми ще не могли знати, що ця пожежа фатально вплине на долю мільйонів жителів міста, які загинуть від голоду взимку 1941-1942 років" (запасів складів було лише на тиждень, а це не вирішувало проблему з продовольством у блокадному Ленінграді — авт.). "На початку війни німецькі армії увійшли на нашу територію, як розпечений ніж у масло. Щоб загальмувати їх рух не знайшлося іншого засобу, як залити кров'ю лезо цього ножа. Поступово він почав іржавіти і тупіти, й рухався все повільніше. А кров лилася і лилася. Так згоріло ленінградське ополчення. Двісті тисяч найкращих, еліта міста" [1].

Немає в книзі Миколи Нікуліна жодного позитивного спогаду про долю жінки на війні. Усі вони виглядають або безсловесними сексуальними рабинями, або свідомими жінками легкої поведінки. "... Голодним солдатам ... було не до баб, але начальство домагалося свого якими засобами, від грубого тиску до найвишуканіших залицянь. ... І їхали дівчата додому з додатком до сімейства. Хтось цього шукав сам ... Бувало гірше. Мені розповідали (знову чутки — авт.), як якийсь полковник Волков шикував жіноче поповнення і, проходячи повз стрій, відбирав красунь, які йому сподобалися" [1].

Спогади рядових учасників бойових дій з одного боку об'єктивно заповнюють прогалини у вивченні надскладного феномену людини на війні, з іншого — надмір-

не захоплення та довіра слову “простої людини” призводить до спрощеного та примітивного сприйняття проблем і співвідношень “людина-війна”, “людина-техніка”, “людина-соціум”, що, до речі, і у наш час притаманне оцінці подій на Сході країни значною частиною учасників Інтернет-спільноти. Цей феномен яскраво проявився при формування колективної думки в оцінці дій українського генералітету в бойових діях 2014 р.

Спогади про війну — лише штрих, нюанс на величезному та трагічному різнобарвному полотні, яке кожен учасник бачить під унікальним суб’єктивним кутом зору. Цей погляд — це всього лиш одна з можливих інтерпретацій тієї грандіозної історичної події, якою була війна. Ні абсолютизація цього погляду як єдино правильного, ні заперечення його права на існування не припустимі, а потребують використання множини наукових історичних джерел для створення об’єктивної картини процесу.

Джерела

1. Никулин Н. Н. Воспоминания о войне [Електронний ресурс] / Н. Н. Никулин. — 2-е издание. СПб. Издательство Гос. Эрмитажа, 2008. — Режим доступу: http://www.belousenko.com/books/nikulin/nikulin_vojna.htm
2. Пекарин А. Война Николая Никулина: правда и ложь мемуаров [Електронний ресурс] / А. Пекарин, Г. Пернавский. — Режим доступу: https://warspot.ru/3143-voyna-nikolaya-nikulina-pravda-i-lozh-memuarov

Н. В. ЖИТНИК
канд. пед. наук, директор Західнодонбаського інституту МАУП

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНОГО ЗВО В УМОВАХ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Суттєві перетворення в усіх сферах життєдіяльності українського суспільства значною мірою торкнулися освіти, зокрема вищої. Дослідники відмічають, що на теперішній час ринок освітніх послуг швидко розвивається і вже достатньо насичений освітніми програмами закладів вищої освіти різних форм власності. Широка пропозиція освітніх послуг викликає відповідну конкурентну "боротьбу" за "споживача", яким виступає молодь, що бажає здобути професійну освіту і спроможна оплатити власне навчання. В цій "боротьбі" вимушені приймати участь регіональні заклади вищої освіти, які виникли внаслідок реформування вищої школи в Україні і засновані на приватній формі власності. Загострення ситуації обумовлено також демографічними змінами в суспільстві та зростаючою економічною нестабільністю [1].

Метою даної статті є висвітлення особливостей діяльності недержавного регіонального закладу вищої освіти в умовах ринку освітніх послуг.

Створення регіональних вищих навчальних закладів у 90-х роках XX століття обумовлено процесом регіоналізації освіти. Доцільність їх функціонування визначена об'єктивною необхідністю задоволення попиту на здобуття вищої освіти значних верств населення регіону (доступність освіти) та потреб регіонального ринку праці [3].

До таких закладів освіти відноситься і Західнодонбаський інститут Міжрегіональної Академії управління персоналом, який виконує важливі соціальні функції в регіоні:

- готує кваліфіковані кадри для підприємств та організацій Західнодонбаського регіону в галузі економіки, менеджменту, права;
- здійснює підготовку й перепідготовку фахівців на замовлення підприємств, організацій регіону та відповідно до потреб молоді у професійній освіті;
- мобільно реагує на зміни в житті суспільства і регіону через впровадження нових освітніх програм, участь в регіональних проектах;
- вирішує важливу для Західного Донбасу проблему — закріплення в регіоні молодих кадрів, які прагнуть здобути вищу освіту з престижних спеціальностей або підвищити свій професійний рівень через перепідготовку та підвищення кваліфікації;
- виступає просвітницьким центром регіону, який здійснює широку профорієнтаційну роботу серед молоді, дає можливість визначитися багатьом молодим людям у виборі професії, надати практичну допомогу в кар'єрному становленні;
- здійснює комплексні наукові дослідження щодо проблем соціально-економічного розвитку регіону;
- підтримує наукове та культурне співробітництво з науковими центрами України;
- надає можливість використовувати багатий досвід провідних спеціалістів-практиків регіону, залучаючи їх до викладацької діяльності, як наставників і керівників практики, консультантів з дипломних проектів тощо.

Поняття “конкурентоспроможний” стосовно випускників навчального закладу визначається як здатність спеціаліста задовольнити потреби роботодавців на ринку праці і виступає якістю професійної підготовки фахівців.

Двадцятирічний досвід діяльності регіонального інституту дає можливість визначити необхідні умови забезпечення якості освітніх послуг, зокрема це:

- вдосконалення змісту навчальних програм відповідно до вимог сучасного ринку праці та обов’язкове включення до них регіонального компоненту;
- посилення практичної спрямованості фахової підготовки через впровадження практико-орієнтованого навчання, систему ступеневої практики студентів;
- розширення взаємодії з роботодавцями регіону, врахування їх вимог до професійної підготовки майбутніх фахівців, виявлення оцінки конкурентоспроможності випускників ВНЗ, пропозицій щодо їх працевлаштування;
- залучення до викладацької діяльності провідних фахівців-практиків з метою формування професійної компетенції студентів, передачі їм досвіду роботи за фахом;
- здійснення цілеспрямованої кадрової політики щодо підготовки професорсько-викладацьких кадрів до оновлених умов діяльності та зміни соціальної ролі викладача вищої школи, підвищення рівня педагогічної майстерності та формування професійної культури;
- вдосконалення організації навчального процесу через впровадження сучасних навчальних технологій, підвищення мотивації навчальної діяльності майбутніх фахівців;
- розробка сучасного інформаційно-методичного забезпечення професійної підготовки, яке задовольняє потреби студентів щодо управління самостійною діяльністю;
- організація психологічного супроводу професійної підготовки фахівців з метою створення сприятливого соціально-психологічного клімату у педагогічній взаємодії, підвищення рівня комунікативної культури учасників навчального процесу, здійснення особистісно-орієнтованого підходу у навчальній діяльності;
- здійснення прикладних наукових досліджень викладачів і студентів з комплексної наукової теми;
- впровадження системи забезпечення якості освіти у ЗВО, яка включає різні рівні управлінської діяльності;
- розвиток матеріально-технічної бази, яка відповідає сучасним вимогам організації професійної підготовки: забезпечує широкий доступ до інформаційних ресурсів, створює комфортні умови організації навчального процесу, виховної діяльності та має достатню соціальну інфраструктуру [2].

Високий відсоток працевлаштування випускників та подальша їх професійна кар’єра — важливий показник результативності освітньої діяльності навчального закладу, який значною мірою визначає позицію вишу на ринку освітніх послуг. Однак, ставити знак рівності між конкурентоспроможними випускниками і конкурентоспроможністю ЗВО не можна. Навіть хороша репутація не завжди гарантує вибір абітурієнтами закладу освіти. Це пов’язано з тим, що кожен рік на набір студентів впливає значна кількість факторів. На нашу думку, ці фактори можна поділити на три групи: економічні, соціальні і освітні. До економічних чинників ми віднесли: платоспроможність потенційних споживачів освітніх послуг, доступність вартості навчання, можливість працевлаштування за фахом, рівень майбутньої заробітної плати. Соціальна складова включає соціальний склад населення регіону, соціаль-

ні програми навчального закладу, наявність закладів вищої освіти в регіоні (місті), імідж вузу та інше. Освітніми факторами визначено: престижність спеціальностей, які пропонує вищий навчальний заклад, якість освітніх послуг за відгуками студентів та їх батьків, професіоналізм науково-педагогічних кадрів вишу, МТБ та методичне забезпечення навчального процесу тощо. Отже, важливим завданням закладу вищої освіти в умовах ринкової економіки є постійна робота щодо виявлення та порівняння позицій на ринку освітніх послуг.

Досвід доводить, що забезпечення конкурентоспроможності закладу вищої освіти досягається цілеспрямованою діяльністю всіх його структурних підрозділів, зокрема значна увага має бути приділена такими напрямам роботи як:

1. Формування та підтримка позитивного іміджу навчального закладу через участь в економічних, соціальних програмах, широку суспільну, громадську діяльність в регіоні.
2. Започаткування програм підтримки талановитої та малозабезпеченої молоді.
3. Взаємодія з органами місцевого самоврядування шляхом підтримки політики щодо розвитку кадрового потенціалу регіону.
4. Розширення міжвузівських зв'язків з метою обміну досвідом в здійсненні кадрової політики, науково-дослідницької діяльності, вдосконалення навчально-виховного процесу, розвитку студентського самоврядування та ін.
5. Співробітництво з регіональними підприємствами, бізнес-структурами для забезпечення подальшого працевлаштування випускників вузу, здійснення спільних наукових досліджень.
6. Взаємодія із середніми навчальними закладами з метою популяризації освітніх послуг ЗВО серед потенційних абітурієнтів

Слід відмітити, що кожне місто (регіон) має низку соціально-економічних особливостей, які мають бути враховані ЗВО у здійсненні освітньої діяльності.

На підставі вище визначеного можемо зробити наступні висновки: недержавний заклад вищої освіти виконує в регіоні важливі соціальні функції і має забезпечити регіональні структури кваліфікованими фахівцями. Метою діяльності ЗВО в умовах ринку освітніх послуг є підвищення його конкурентоспроможності та задоволення постійно зростаючих потреб ринку праці щодо якості професійних компетенцій майбутніх фахівців.

Джерела

1. Дем'янюк О. Й. Недержавні навчальні заклади як чинник конкуренції на ринку освітніх послуг / Матеріали третьої науково-практичної конференції "Соціально-економічні реформи в контексті європейського вибору України", 2006 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.confcontact.com/apl/6_Demyan.php
2. Житник Н. В. Механізми забезпечення якості освіти в регіональному ВНЗ / Н. В. Житник. Сучасні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів: монографія. — Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2012. — С. 414–425.
3. Лагутін В. Регіоналізація вищої освіти в Україні: проблеми і суперечності / В. Лагутін // Вища школа. — 2001. — № 1. — С. 18–25.

А. М. ШАПОВАЛОВА
канд. політ. наук., доц., НН ІМВСН МАУП

МОДЕРНІЗАЦІЯ НЕДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ПИТАННЯ ЧАСУ

Модернізація вищої освіти в Україні зажди була і залишається об'єктивною необхідністю. Молода європейська держава Україна знаходиться на етапі формування нової якісної недержавної освіти, яка за часи свого існування набула великого і важливого значення. В XXI столітті ми стали очевидцями зростання уваги до приватної освіти та розширення її ролі в суспільстві.

Освіта сьогодення в цілому розглядається у цивілізованому суспільстві не тільки як задоволення фахових потреб особистості, а як духовна і культурна потреба.

Заклади освіти в державі, які засновані на недержавній формі власності, керуються в своїй діяльності Законами України "Про освіту", "Про підприємства в Україні", "Про підприємництво" та "Положенням про державний вищий навчальний заклад" тощо. Це приводить до несприятливої ситуації щодо податків порівняно з державними вищими навчальними закладами. Є розбіжності в пенсійному забезпеченні викладачів і наукових співробітників державних ВНЗ і ВНЗ приватної форми власності [1].

Основною метою подальшого розвитку вищої освіти, звичайно, є переростання кількісних показників у якісні. Аналіз стану вищої освіти в Україні показує, що її якість залежить від якості та інновації програм підготовки, інфраструктури внутрішнього і зовнішнього середовища. І все це, є передумовою економічного, політичного та інтелектуального розвитку суспільства? Безумовно, об'єктивне обґрунтування змістовно-структурного формування загальних вимог до системи вищої освіти, яке базується на законах ринку — суспільного розподілу праці, змінах умов праці та конкуренції.

Варто згадати з цього приводу, що розвиток приватної, недержавної освіти разом з вдосконаленням державної її форми є об'єктивним процесом і однією з провідних світових тенденцій. Це визначається багатьма причинами, головними з яких можна вважати:

- поглиблення загальної кризи традиційної державної системи вищої освіти, яка не оминула сфери її фінансування та управління;
- вступ людства в еру інформаційного суспільства, що потребує цілком нових підходів до якості та цілей вищої освіти;
- глобальний процес децентралізації держави та автономізації суспільства;
- розвиток ринкових відносин, поглиблення демократії та зміцнення громадянського суспільства, структурним елементом якого є і приватний сектор освіти [2, 142].

Між іншим, Віктор Воронін, директор Центру організації наукової роботи та інновацій в освітньому процесі Міжрегіональної академії управління персоналом в OCBITI.UA наводить приклади щодо системи вищої освіти в усьому світі, в переважній мірі вона є недержавною. Достатньо назвати знамениту британську групу "Рассел", до якої входять 24 найкращих університети Великобританії, а також всесвітньовідому "Лігу Плюща", до якої належать кращі університети Північного Сходу

США. Список "найкращих" зарубіжних ВНЗ можна продовжувати і далі, але варто відмітити, що всі ці навчальні заклади приватні, і саме вони є планетарними лідерами в підготовці затребуваних кваліфікованих кадрів в різних сферах та наукових досягненнях (про що свідчить кількість Нобелівських лауреатів). Не буде перебільшенням відзначити, що саме з числа їх випускників формується культурна, наукова, управлінська еліта сучасних розвинених країн світу. Окрім того, це підтверджує надзвичайно високу якість отриманої недержавної освіти, а диплом гарантує, в будь-якій обраній сфері діяльності — успішну кар'єру [3].

З огляду на сучасні реалії, у США, наприклад, багато приватних коледжів, університетів, які отримують значну фінансову підтримку від уряду, в той час як державні навчальні заклади шукають не бюджетні джерела фінансування і вводять оплату за навчання. Серед фінансових засобів, переважне місце займають субсидії федерального уряду, які отримують недержавні ВНЗ. Це дає органам державної влади право контролювати якість навчальної роботи та цільове використання коштів. Цікаво, що іншими вагомими джерелами фінансування недержавних ВНЗ є також, недержавні субсидії: засоби фірм, благодійних фондів, приватних осіб. В розвитку вищої освіти США та інших країнах Заходу, поряд з прямими субсидіями важливу роль відіграють такі види державної допомоги, як виділення грандів навчальним закладам і викладачам, грошові компенсації біднішим сім'ям, діти яких добре вчаться тощо. Даніель Леві у своєму дослідженні приватної освіти Латинської Америки для визначення приватності вводить три критерії [4]:

- фінансовий — навчальний заклад є приватним, якщо використовує кошти не з державного сектора економіки, і державним, якщо воно фінансується за рахунок бюджету;
- управлінський — навчальний заклад є приватним, якщо керується неурядовим персоналом, і державним, якщо він керується урядом або призначеними ним особами;
- функціональний — визначається рівнем того, наскільки і за рахунок чого навчальний заклад виконує свої соціальні функції, і як ці функції співвідносяться з управлінськими і фінансовими критеріями.

Проте слід констатувати, що тенденції розвитку вищої освіти в Україні визначені стратегією її приєднання до Болонського процесу, яке відбулося з підписанням відповідного акту 19 травня 2005 року в м. Берген (Норвегія). Основною метою Болонського процесу є створення зони європейської вищої освіти. Тому запровадження Болонських принципів є важливим кроком на шляху до євроінтеграції України та засобом полегшення доступу громадян до якісної освіти. Основними принциповими позиціями створення зони європейської вищої освіти (цілі Болонського процесу) є:

1) запровадження двоступеневого навчання та освітніх і кваліфікаційних ступенів бакалавр-магістр;
2) запровадження кредитної системи обліку трудомісткості навчальної роботи студентів. За основу береться ECTS (Europen Credit Transfer Sistem — європейська кредитно-трансферна система), що має накопичувальний характер;
3) формування системи контролю якості освіти;
4) покращення академічної мобільності студентів та викладачів;
5) підтримання привабливості європейської системи освіти з одночасним збереженням кращих традицій і надбань національної системи вищої освіти [5].

Отже, враховуючи зазначене, можна стверджувати, що інтеграція України у європейський простір протягом останніх 10-12 років реалізовувалася в рамках її участі у Болонському процесі, який започаткував становлення єдиного європейського

освітнього простору. У процесі реформування системи вищої та недержавної вищої освіти, Україна поступово переходить на європейські освітні стандарти. І це, в першу чергу, стосується переходу на багатоступеневу систему та відмову від освітньо-кваліфікаційного рівня "спеціаліст", відсутнього у країнах Європи, реалізацією європейської кредитно модульної системи ECTS у навчальному процесі. Незважаючи на різноманітні перепони, у приватних вищих навчальних закладах є багато прогресивних сторін: по-перше, це підтримка відповідних державних органів сприяти вихованню висококваліфікованого спеціаліста, який адаптован до праці в умовах ринкової економіки; по-друге, спеціаліст, який буде працювати на користь своєї держави, знає передові європейські технології.

Відтак, саме вища освіта сьогодні має стати головною рушійною силою в зміні свідомості і поведінки людей, соціалізації сфери освіти, оптимізації форм передачі знань [6, с. 96].

З огляду на всі позитивні та негативні сторони приватної вищої освіти можна з впевненістю говорити про те, що модернізація недержавного сектору освіти в Україні відбулася і питання часу стало на часі, бо це є беззаперечний факт, що саме, недержавні ВНЗ стали вагомим фактором функціонування вищої освіти незалежної Української держави. І насамкінець, зауважимо, що мобільність і здатність сприймати, синтезувати та впроваджувати новітні технології у приватних вузах, поступово піднімає рівень викладання та їх престиж серед населення і наукових кіл України, а також залучення іноземних студентів до нашої країни.

Джерела

1. Про внесення змін до Закону України "Про захист суспільної моралі": Закон України від 10 лютого 2015 року № 173-VII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2004. — № 14. — Ст. 192.
2. Фініков Т. В. Сучасна вища освіта: світові тенденції і Україна / Фініков Т. В. — К.: Таксон, 2002. — 176 с.
3. В. Воронин Проблемы системы высшего образования / Освіта.ua від 19.09.2018, — (блоги).
4. Приватная высшая школа в объективе времени: украинский вариант: Монография/ М-во образования Украины;/ ХГИ "НУА"; Под. общ. ред. В. И. Астаховой. — Х., 2000. — 464 с.
5. Спільна декларація міністрів освіти Європи "Європейський простір у сфері вищої освіти". — Болонья, 19 червня 1999 року. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_525
6. Нанівська, Є. В. Альтернативні джерела фінансування вищої освіти України [Електронний ресурс] / Є. В. Нанівська // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції "Інновації та традиції в сучасній науковій думці". — Режим доступу : http://intkonf.org/nanivska.

М. І. МУРАШКО
канд. екон. наук, доц. Чернігівський інститут ім. Героїв Крут МАУП

С. О. НАЗАРКО
канд. екон. наук, доц., Чернігівсьий інститут ім. Героїв Крут МАУП

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ТА ПРИВАТНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Як і будь-який сектор економіки, вища освіта потребує інвестицій, мотивацій, конкуренції і свободи. Якщо її розглядати як сферу виробництва освітніх послуг, то її можна оцінювати в категоріях продуктивності та ефективності. Втім не слід забувати, що основна мета закладів вищої освіти, як державних, так і недержавних — це все ж таки не прибуток, а нова якість життя кожної окремої людини та стабільність суспільства в цілому. Інвестиції у вищу освіту — це питання соціальної відповідальності і безпеки [6].

За офіційною статистикою [8], у 2017/18 навчальному році в Україні було 289 закладів вищої освіти, з них 77 приватні. З часу 2010/11 навчального року їх кількість зменшилася на 41 заклад, в т.ч. приватних — на 22. Відповідно і зменшилась чисельність осіб прийнятих на початковий цикл навчання на 31 % за зазначений період (у 2017/18 рр. — 264448 осіб, у 2010/11 рр. — 381362 осіб). Але незважаючи на зменшення закладів вищої освіти (далі ЗВО), ми спостерігаємо стихійну масовізацію української вищої освіти. Сьогодні студентами стають до 80 % випускників українських шкіл. Це супроводжується інфантильним ставленням абітурієнтів до обраної професії. Масовізація вищої освіти частково пояснюється соціальними причинами, у т.ч. кризовими явищами в економіці. Однак це також вказує на суттєве падіння (подекуди повну відсутність) якості й вимогливості в багатьох вітчизняних ЗВО.

Децентралізація державної влади вимагає широкої автономії закладів вищої освіти, до якої приватний сектор є, більш пристосований, ніж сектор державної освіти. Кращі приватні ЗВО активніше вводять новий освітній менеджмент; оптимізують витрати коштів на утримання закладу, адміністративні витрати, що вигідно відрізняє їх від державних закладів; оперативно запроваджують нові спеціальності, потреба в яких виникає на етапі формування суспільства знання; сприяють становленню дорослої людини, яка здатна мислити й діяти відповідально в контексті співпраці, реалізувати свою громадянську позицію, приймаючи рішення; активніше проводять моніторинг наукових та освітніх досягнень із впровадження освіти для сталого розвитку [1].

Державні ЗВО поступалися недержавним мобільністю, орієнтацією на нове, індивідуальним підходом до студентів і викладачів, оперативністю рішень. Проте державні ЗВО мають перевагу через постійний склад кафедр, кращу організацію навчально-методичної діяльності, наукових досліджень, підготовку фахівців вищої кваліфікації, а також підтримку державних органів.

Автономія ЗВО завжди розглядалася в якості інструмента для зростання якості українських вишів, забезпечення їхньої конкурентоздатності на міжнародній арені та демократизації студентського життя. Запровадження автономії означає передачу всієї відповідальності за якість освіти та наукових досліджень, разом з необхідними

організаційними і фінансовими інструментами, в руки самих ЗВО як самоврядних інституцій [3].

З початку виникнення недержавної вищої школи між її керманичами і керівництвом державних закладів склалися відносини гострої конфронтації. Чинне українське законодавство про вищу освіту прописане в термінах фактично бінарної опозиції між приватною і державною вищою освітою [4].

Державна освіта та її суб'єкти мають неприбутковий статус і звільнення від оподаткування; припускається, що надана тут вища освіта є публічним благом, отже вони мали право на державне фінансування. Державою законодавчо визначено основні джерела фінансування закладів вищої освіти державної форми власності — кошти державного бюджету, кошти галузей економіки, державних підприємств і додаткові надходження.

Бюджетний кодекс України дозволяє державним ЗВО поєднувати бюджетне фінансування із власними надходженнями, які утворюються внаслідок надходження плати за послуги, що надаються ЗВО згідно із законодавством. Тобто, фактично державним ЗВО надано право реалізовувати свої освітні послуги і фактично здійснювати комерційну діяльність на пільгових умовах. А щорічне фінансування за державним замовленням підготовки фахівців, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення їх кваліфікації фактично призводить до утримання ЗВО, а не до підготовки фахівців на конкурентних засадах та відповідно до державної потреби, що склалася на ринку праці [7].

У зв'язку з цим, доцільно органами державної влади здійснення постійного моніторингу ринку праці з метою уникнення ситуації, коли держава замовляє і фінансує підготовку фахівців, які їй сьогодні не потрібні, і одразу ж через фонди зайнятості знову фінансує тих самих фахівців з метою їх перекваліфікації. Держава передусім повинна фінансувати спеціальності (які не користуються попитом в абітурієнтів), брак яких призводить до погіршення показників роботи тієї чи іншої галузі [5].

Приватна освіта має прибутковий статус і оподаткування на умовах комерційного підприємства (за винятком основної діяльності — освітніх послуг) і позбавлені будь-яких пільг щодо оплати комунальних послуг. Приватні заклади вищої освіти досі не мають відповідного статусу в системі державної освітньої політики. Їх стан сьогодні визначається подвійною юридичною природою: вони одночасно виступають і як суб'єкти підприємницької діяльності, і як навчальні заклади. Звідси діяльність приватних вишів регламентована безліччю законодавчих актів, які інколи суперечать один одному [2], наприклад: приватні ЗВО змушені витрачати на придбання основних фондів власні кошти, тоді як державним вишам на це виділяють кошти з держбюджету; ЗВО приватної форми власності, які акредитовані Державною акредитаційною комісією і видають дипломи державного зразка, не мають державного замовлення на підготовку фахівців для державного сектора економіки та на проведення наукових досліджень. Таким чином, недержавний ЗВО не отримує жодної урядової підтримки ні у вигляді стипендій для студентів чи додаткового соціального забезпечення викладачів, ні державного замовлення на підготовку фахівців та ін.

На сьогодні система вищої освіти як ціле перебуває у стані стагнації, не залежно від того, чи є ЗВО державним, чи приватним. В таких умовах без серйозного перегляду політики фінансування втримати заклади вищої освіти від "вимирання" та масштабних скорочень неможливо. Але чи дійсно скорочення, "оптимізація" чи ліквідація є конструктивним рішенням проблеми? [6].

Очевидно, що ця ситуація вигідніша сильним вишам, які готові "проковтнути" слабших. Проте, ліквідація слабких в недалекій перспективі зачепить і сильних. В

першу чергу це відобразиться на долі здобувачів наукових ступенів, для яких не буде робочих місць. Їх число буде природним чином скорочуватися і це, зрештою, призведе до занепаду наукових шкіл. На відміну від звичайних підприємств, закриття ВНЗ є соціально небезпечним. Воно викликає опір не лише через скорочення робочих місць, але й тому що призводить до знищення унікального академічного середовища, націленого на приріст знань і формування інтелектуального капіталу. Це соціальна травма не лише для колективу, але й для навколишнього суспільного оточення. Проте навіть у разі закриття одних закладів, навряд чи можна очікувати, що у інших з'явиться більше ресурсів чи стимулів для підвищення якості освіти [6].

Висновки. Дискримінація недержавних вишів не зробить сильнішими державні ЗВО, а лише понизить градус конкурентності на вже нині не надто динамічному освітньому полі. Необхідно розуміти, що комплексна дерегуляція та створення сприятливого економічного клімату є критично важливими для закладів вищої освіти різних форм власності. Без цього мало шансів досягти будь-якої, порівнянної зі світовими стандартами, якості вищої освіти.

Досвід багатьох країн, свідчить, що ефективне функціонування вищої освіти досягається за рахунок: державної політики, спрямованої на підтримку і розвиток вищої освіти; ефективного управління фінансовими ресурсами на рівні ЗВО. У такому аспекті перед системою вищої освіти постають дві групи нових завдань. Одна з них обумовлена необхідністю забезпечення моніторингу та якості процесу навчання, друга — підвищенням ефективності управління фінансовими ресурсами ЗВО в рамках поточного та середньострокового планування.

Джерела

1. Аналітична записка про стан приватного сектору освіти в Україні /Асоціація навчальних закладів приватної форми власності. 2012. [Електронний ресурс] — Режим доступу: www.assoc.e-u.in.ua/uploads/word/ Analitichna_ zapiska_OSNOVNA_12_05_
2. Буяшенко В. Недержавні вищі навчальні заклади і державна політика освіти в Україні / В. Буяшенко // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. — 2017. — № 4. — С. 220–35.
3. Гончаренко М. "Радянські шори" сучасної вищої освіти // Освіта. 2017. 16 березня. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://osvita.ua/blogs/55103
4. Михайліченко М. В. Приватні вищі навчальні заклади: функціонування та управління у контексті демократизації / М. В. Михайліченко // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Філософія. — 2017. — Вип. 48(2). — С. 138–149.
5. Освітня реформа: зниження статусу ВНЗ? / ГО "Євроосвіта". [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.euroosvita.net/prog/print. php/prog/print.php?
6. Панич О. Реформа фінансування вищої освіти: на що слід звернути увагу. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://education-ua.org/ua/articles/1068.
7. Про затвердження Порядку розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 трав. 2013 р. № 363. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/363-2013.

П. М. ЛІСОВСЬКИЙ
д-р філос. наук, НН ІМВСН МАУП

ФЕНОМЕН НЕДЕРЖАВНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: СТАН, ПРІОРИТЕТИ, ІМПЕРАТИВИ

У сучасну епоху постмодерну (квантову), коли стрімких та швидкоплинних обертів набувають інформаційні системи, зокрема, телекомунікаційні (цифрові), актуального значення поруч із державною освітою набуває і недержавна. За цих обставин постає нагальне питання, якою має бути недержавна освіта та які критерії її оцінювання. Адже на сучасному ринку праці в силу потужної хвилі трудової міграції серед громадян України в інші країни з **метою** пошуку "кращої долі" гостре питання інтелектуального потенціалу в освітньому просторі також є надто затребуваним.

З одного боку, якщо говорити тільки про недостатній рівень фінансового забезпечення працівників освіти, то можна погодитись лише певною мірою. З іншого боку, постає фундаментальне питання в єдиному інтелектуальному просторі – це питання Виховання як соціогенного впливу на людську свідомість, а саме: як зберегти повноцінну Людину. Якою вона має бути за своїм духом: чи шляхетною (благородною, гуманною, гідною) чи спекулятивною (корупційною, деструктивною, маргінальною).

Як на наш погляд, у цьому відношенні мають бути зацікавленні ми всі, тобто громадяни України. Тому якість освіти в Україні — це не лише "вертикальне" питання органів державного управління, міжвідомчих структур, а й "горизонтальне" питання громадськості, що формує генеративну цілісність українства.

У цьому зрізі саме добротворчу зацікавленість підлітка повинна передбачити і виявити **мудрість** педагога: це прагнення до знань та любов до своєї рідної землі та жити в гармонії з Божим Промислом і Живою Природою. Оскільки не рослинний і не тваринний світ загублює красу цієї блаженної Природи, а саме зловмисні наміри (вчинки) маргінальної та однобічної людини. Тому і врятувати Живу Природу повинна саме Людина-мудрець.

Крім того, всі ми повинні замислитись, чи здатна людина ще в підлітковому віці мати критичне мислення. Адже це питання, на наш погляд, не є зовсім доречним, оскільки в такому підлітковому віці відбувається ще формування емоційно-фізіологічних та розумових актів (осягань) в процесі подальшої соціалізації. Тим більше, що підліток-школяр повністю окутий у сучасному кіберпросторі таким потужним цифровим осереддям вселенської структури як соціальною мережею Інтернет. Безперечно, що Інтернет має ряд позитивних сторін. Серед них – це мобільність та оперативність одержання необхідної інформації, що надає зручності саме для "модного" споживача, а не для творчої особи, що цілісно прагне до системи епістологічних знань.

Саме людина-підліток, у першу чергу, і постає тим заручником ("голкою") у системі сучасної кібернаркології, від якої абсолютно звільнитись та бути автономною особистістю — практично неможливо. Тому наполягати на критичному мисленні щодо свідомості школяра, на мій погляд. не має сенсу, оскільки такий психотронний інструмент маніпуляції свідомістю як "консцієнтальна зброя" нівелює повноту та цілісність думки школяра. Саме така свідомість підлітка постає атомізованою (несистемною, розщепленою), в якій відповідним чином безболісно руйнуються пев-

ні магістральні канали мотивації як генеративно-цілісної обумовленості в творчій потребі та інтересу до знань. Такий підліток чи то молода, чи вже доросла людина постає ізольованою в реальному житті, не здатний самостійно генерувати вільні креативні ідеї, а бути лише технологічним творцем таких ідей як "сировинним придатком" в інтелектуальному освітньому просторі.

Вихід із такої ситуації — це виховання людини у дусі архетипно-ментальних цінностей, обумовлених українською народною традицією, звичаями, обрядами, фольклором, що вселяє мудрість як якість пращурської кодифікації.

Врешті-решт, зокрема про перманентність недержавної освіти в Україні. Дійсно. Сьогодні недержавна освіта як та "губка" екстрасенсорно реагує на будь-які інновації в сучасну квантову епоху. Це, насамперед, стосується сфери міжнародної економіки, геополітики, корупційного права, туристичної діяльності, а також сектору безпеки та оборони України. При цьому постає знову лиш одне філософське питання: чи є "Одним у Полі Воїном МАУП" як імперативна матриця знань у сучасному освітньому просторі. Важко не погодитись, що специфіка діяльності МАУП у вітчизняному та світовому процесі (зокрема міжнародно-організаційному та навчально-науковому), а саме: її фундаментальні інструменти, методи, засоби є прерогативою діяльності спецслужб країн світу, що сприяє оптимізації в системі мудрих рішень як якості переосмислення "робочих моментів" в кодифікації життєвих реалій. Саме така кодифікована система пізнання недержавної форми освіти, що генерує вільні креативні ідеї з огляду криптології, квантології, кібербезпеки є стратегічною панорамою в річище інноваційної системи розвитку особи, держави та суспільства.

Тому, на наш погляд, шукати кращої долі по світу, коли глобалізаційні зміни сприяють зростанню ентропійним процесам (невизначеності, хаосу, безладу) є дискусійним за змістом. Адже в результаті зростання ентропії, що характеризує температурну величину, час та простір (глобальне потепління, ескалацію соціальної напруги в геополітичному простої, природні та техногенні катаклізми, світовий голод, нестача питної води, гібридні війни) немає також сенсу.

Таким чином, **вихід із цього положення** — це виховувати студентство в екзистенційних вимірах самосвідомості. При цьому акцент робити на специфіку (оригінальність та ексклюзивність) добротворчої думки студента як ноосферної свідомості. Це є важливим фактором для сучасної квантової епохи як нового перехідного етапу в системі модернізації недержавної освіти в Україні. Оскільки нічого кращого в житті педагога (викладача чи професора) немає як бути справжнім *прикладом* для студента. Адже такий студент має бути Відмінником у Житті саме на ниві совісті та честі як морального імперативу в системі духовного капіталу мудрості.

Джерела

1. Лісовський П. М. Маніпуляція свідомістю : сутність, структура, механізм у сучасному суспільстві (соціально-філософський аналіз): Монографія. – К. : Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2006. — 201 с.
2. Антикорупційне право : навч. посібник / В. І. Литвиненко, Ю. П. Лісовська, П. М. Лісовський. – К. : Видавничий дім "Кондор", 2019. – 240 с.
3. Литвиненко В. І., Лісовська Ю. П., Шашкова-Журавель І. О. Міжнародне право : кіберінфраструктура та охорона здоров'я : навч. посібник. – К. : "Кондор", 2019. – 221 с.

Д. С. МАРТИШИН
д-р теології, канд. наук з богослов'я, доц., НН ІМВСН МАУП

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ПРАВОСЛАВНИХ ЦЕРКОВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРОЦЕСІВ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Сучасна людина є свідком того, що глобальний світ перебуває в фазі ціннісного та духовного зламу, коли руйнується колишня системи цінностей (релігія, історія, традиції) та народжується стихійна безсистемна нова система суспільних цінностей (релятивізм, модернізм, агностицизм), що може становити загрозу процесам подальшого духовного розвитку суспільства. Відомо, що розвиток України і усього світу проходить у світлі процесів модернізації, демократизації та глобалізації. Відтак і процеси створення нової соціальної політики церкви, процеси пошуку духовного шляху розвитку українського суспільства відбуваються у загальному контексті модернізації.

Наголосимо, що багатогранні процеси модернізації торкаються не лише політики, економіки, соціальної сфери, але й глобальних кардинальних суспільних відносин у світі, де починають домінувати демократія, індивідуалізм, раціональність, інформаційні технології, трансформація свідомості, економізм та експансія нових культурних цінностей. Відтак проблема становлення соціальної політики церкви найбільшою мірою залежить від укорінення в суспільній свідомості християнського світу важливості осмислення процесів модернізації у світлі християнського вчення. Теологічна думка церкви суттєво вплинула на розвиток ціннісної парадигми українського державотворення [3, с. 58–59]. Саме тому вона є актуальною не лише для богословських досліджень, але й для державного управління в цілому.

Загалом, аналіз наукових досліджень і публікацій надає підстави стверджувати, що ступінь розробленості теорії соціальної політики церкви у вітчизняній і світовій науці державного управління ще донедавна вважався незадовільним. Лише сьогодні світська наука та церковна думка спрямовують науковий вектор на питання соціальної доктрини християнства, політичної теології, соціального вчення церкви, домінування духовних цінностей у політичному житті [1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10].

Сучасний етап реформування державного управління в процесі демократичного розвитку Україні позначений інтенсивним і болісним пошуком принципово нових духовних рішень і глибоких ціннісних перетворень у всіх сферах життя держави, церкви та суспільства на шляху демократичного державотворення. На нашу думку, його успішність багато в чому залежатиме від того, наскільки ми будемо використовувати досвід соціальної політики православних церков України, дотримуватимемося фундаменту біблійних цінностей християнства в просторі українського державотворення.

Відомо, що теоретичні парадигми та моделі демократичного розвитку держави передбачають наявність важливої передумови — консолідації суспільства, релігійних та громадянських об'єднань навколо розуміння необхідності духовного шляху розвитку країни, готовності до сприйняття християнської ціннісної системи у розбудові життя сучасного суспільства. Професор М. Ф. Головатий нагадує: "Відмежувати політичну сферу від інших сфер суспільного життя доволі важко, а почасти навіть

неможливо. З одного боку, політика активно впливає на економіку, культуру, мораль, право, а з другого — вони впливають на політику, визначають її характер, особливості" [5, с. 28].

Проте і досі в соціальному вченні церкви та державному управлінні немає ґрунтовного компаративного аналізу ціннісних домінант християнської соціальної доктрини у процесі державотворення. Які духовні цінності об'єднують українські християнські церкви, релігійні громади, суспільство, а які роз'єднують, які духовні ідеї здатні привести християн до соборності, єдності, а які церковні, історичні, національні, цивілізаційні розбіжності між Українською православною церквою (УПЦ) та Православної церкви України (ПЦУ) — лише завести в глухий кут? На яких цінностях має будуватися українська національна доктрина державотворення? Надзвичайну актуальність саме такої постановки питання підтверджують останні події в житті українського православ'я.

Важливо, щоб поки що різні церковні інституції: Українська православна церква (УПЦ) — митрополит Онуфрій (Березовський) і Православна церква України (ПЦУ) — митрополит Епіфаній (Думенко), які з різних канонічних, історичних, політичних, культурологічних та геополітичних причин поки що не знайшли повного порозуміння та єдності, свідчили перед сучасним світом про духовні цінності християнства, утверджували теологічні засади розвитку науки, освіти, культури, працювали разом на благо української держави та суспільства.

Багатогранні процеси глобалізації глибоко зачіпають не тільки політичну та економічну сферу буття людства, а й весь комплекс духовних інтересів людини, релігійних громад, класів, цілих народів. З факторів, що сприяють гармонізації інтересів особистості і суспільства, які гарантують захист інтересів людини, її прав і свобод, особливе місце посідає соціальна політика. Саме в конструктивному взаємозв'язку соціальної політики і соціальної роботи церкви виявляються їх спільність і різниця, їх значущість у реалізації потреб та інтересів усього суспільства.

Аналізуючи науковий досвід України, Європи та США, доцільно зазначити, що в науковому світі християнської теології досі не усталилася термінологічна база для описання соціальної політики церкви. Науковці здебільшого говорять про такі визначення, поняття, терміни, дефініції: "соціальна доктрина християнства", "соціальне вчення церкви", "соціальне служіння церкви", "соціальна робота церкви", "християнська соціологія" [2, 8, 9, 16, 18]. При цьому в одних випадках зазначені словосполучення використовують як абсолютні тотожні, в других — як близькі поняття церковного життя, в третіх — як самостійні терміни, що позначають різні процеси та явища у житті християнства.

Виникає справедливе запитання: що таке політика загалом і соціальна політика церкви зокрема? Відомо, що при вивченні сутності політики як суспільного явища за основну точку відліку беруть грецьке politicos (прикметник, похідний від polis — поліс). Аристотель, як відомо, у своїй фундаментальній праці "Політика" доходить висновку, що політика — це своєрідна наука, мистецтво управління усіма справами, які супроводжують організоване співжиття людей [4, с. 11]. Інакше кажучи, вже на початку свого виникнення політика означала не що інше, як бажання і вміння жити спільно у "полісі" (за Аристотелем). Проте, як відомо, визначення у контексті соціального вчення християнства соціальної політики церкви як суспільного (соборного) явища змінювалося, уточнювалося. Його повноцінний аналіз можна здійснити лише на широкому міждисциплінарному тлі, з урахуванням напрацювань багатьох наук, і не лише теологічних, тобто в результаті діалогу державного управління, політології, соціології та соціальної доктрини церкви. Всебічний поступ православної

теології до конструктивного діалогу зі світськими науковцями передбачає, зокрема, й наукову інтеграцію, опанування та залучення до церковного наукового дискурсу методології та категоріального апарату соціологічних, філософських, політичних і державно-управлінських наук.

З точки зору політології, політика це: відносини між групами, класами, державами з приводу захоплення, збереження і зміцнення влади; система діяльності в різних сферах суспільного життя: духовній, політичній, соціальній та економічній; практична діяльність з реалізації політичного курсу при досягненні політичних цілей; участь у владних відносинах громадян, політичних діячів, суспільних організацій; мистецтво роботи з людьми, вміння враховувати і висловлювати їхні релігійні, духовні інтереси, моральні проблеми, можливості духовного й соціального розвитку, психологічні, професійні та інші якості. Саме остання характеристика найбільше підходить до визначення соціальної політики церкви.

Соціальна політика церкви, на думку представників християнської теології, будується на науково-богословському, соціологічному й політичному осмисленні минулого, сучасного і майбутнього християнства, місії церкви, її проповіді, соціального служіння, соціальної роботи, сфери суспільних відносин (церква та держава; церква та суспільство; церква та людина). Наголосимо, що роль соціальної політики церкви в житті суспільства важко переоцінити. Впродовж усієї історії людства соціальні питання соціуму були визначальними чинниками розвитку людини [6, с. 20-21].

Оскільки соціальна політика церкви — дуже складне і багатогранне явище, її визначенням може бути й таке: соціальна політика церкви — це духовне й соціальне явище, яке породжене активністю християнського світу, має власну мету й інтереси, які обумовлені християнської теологією, мораллю та вченням церкви. Наголосимо, що теорія соціальної політики виникла на ґрунті багатьох релігійних, духовно-моральних, соціальних, політичних, економічних та інших теорій. В соціальній політиці церкви відображені і розвинені ідеї єдності людини з Богом, цілісності антропології, соціальної справедливості, милосердя, любові, духовної гармонії, свободи, блага народу, рівності та гідності кожної людини.

Слід зазначити, що ідея розбудови соціальної політики церкви відповідає біблійним засадам формування місії християнства, релігійній етиці, християнській моралі, духовним цінностям і традиціям православ'я, прагненням християнського світу до соборності, єдності, соціальної справедливості, свободи, гідності й самореалізації людської особистості. На нашу думку, саме соціальна політика українських православних церков може стати ціннісною складовою національної доктрини державотворення. Без духовного фундаменту та духовної ідеї ніяка держава не може існувати й розвиватися. Розвиток української держави, громадянського суспільства і нації в цілому без національної ідеї на основі релігійних переконань та духовних цінностей так само неможливий, як життя тіла без душі [6, 15].

Варто наголосити, що вітчизняні дослідники не так давно звернулися до вивчення соціальної доктрини християнства, політичної теології, християнської соціології, соціальної політики церкви як до спеціальних предметів наукового дослідження. Тому різняться як підходи до вивчення, так і поняття самої соціальної політики церкви, складові елементи, категорії та ін. З точки зору соціально вчення церкви, можна дійти висновку, що духовні та соціальні процеси, які відбуваються на рівні церковних парафій горизонтальних зв'язків, ефективно впливають на розвиток процесів державотворення та усього громадянського суспільства в Україні.

Щоб накреслити перспективи розвитку соціальної політики православних церков України в умовах викликів глобалізації, спробуємо окреслити понятійну рамку

самого поняття "соціальна політика церкви". Соціальна політика церкви є системою духовних, соціальних управлінських, регулятивних способів і форм діяльності християн (релігійних громад), сукупністю теологічних принципів, рішень і дій християнства, що втілюються в соціальних програмах і соціальній практиці релігійних громад, суспільних об'єднань з метою задоволення соціальних потреб людської особистості, збалансування духовних та соціальних інтересів релігійних інститутів, людини, соціальних груп суспільства, досягнення соціальних цілей, розв'язання соціальних завдань, формування соціальних цінностей.

Соціальна політика церкви у широкому розумінні — це система громадських та індивідуальних способів і форм християнської діяльності, спрямованих на створення умов для всебічної самореалізації соціального потенціалу християнина у світлі біблійного одкровення та священного передання церкви [2, 3, 10].

Наголосимо, що соціальна політика церкви — складова священної місії християнства у світі, яку проводять церковні структури (синодальні відділи, єпархії, релігійні громади) та громадські організації (братства, згромадження, духовні центри). Соціальна політика церкви покликана через призму священного передання та святого письма розв'язувати духовні й соціальні суперечності в житті суспільства. Історичний досвід України та інших держав світу свідчить, що там, де діяльність релігійних організацій незначна, створюються передумови для тотальної зневіри, корупції, релятивізму, соціальної нерівності, духовної апатії, падіння духовності та духовно-морального регресу [2, 8, 10].

Місія церкви в умовах процесів глобалізації потребує розробки і реалізації відповідної моделі соціального управління, що ґрунтується на використанні знань з релігії, соціології, державного управління, економіки, філософії, теології. "Вибудовується такий порядок пріоритетів: людина, сім'я, церква, суспільство, держава, світове співтовариство" [17, с. 73]. Якщо найближчим часом церковне керівництво, богослови, світські вчені, віруючи християни не докладуть зусиль у напрямі розбудови соціальної політики церкви, цілком імовірно, що релігійні громади будуть приречені на майбутнє ізоляціоністське життя на периферії розвитку глобального світу.

Потрібна теологічна розробка соціальної концепції церкви, яка б ураховувала як загальносвітові тенденції, так і релігійні особливості церковного розвитку. Ця концепція, на наш погляд, має містити сучасні досягнення теології, соціальної доктрини церкви, соціології, державного управління, філософії, політології, психології, соціальної роботи, соціальної політики та інших наук. Ключовими словами даної концепції мають бути: Бог, людина, церква, соціальне служіння, творчість, особистість, свобода, право вибору, плюралізм, здатність творити, наука, відповідальність за ближніх, справедливість, милосердя, повага, гідність.

Відомий український вчений, релігійний мислитель, засновник МКА та МАУП, професор Г. В. Щокін акцентує увагу на тому, що основним завданням сучасної науки є пошук раціональних засад прийняття політичних рішень, розробка практичних рекомендацій із соціального управління, усунення соціальних конфліктів [19, 20]. Він пише: "Новий підхід до розуміння соціальної історії дає змогу створити несуперечливу модель суспільного розвитку і на її основі запропонувати оптимальну систему соціального управління" [19, с. 8].

Політичні, соціальні та економічні трансформації України поступово зумовлюють розуміння необхідності пріоритетного розвитку соціальної доктрини християнства, соціального служіння та соціальної політики церкви, бо без цього просто неможливе створення сприятливих умов життєдіяльності сучасного суспільства. Тому сьогодні стає дедалі зрозумілішим, що важливим чинником розвитку теологічної

науки в Україні є встановлення діалогу соціального вчення церкви та державного управління.

На нашу думку, соціальна політика українських православних церков формує гуманітарне поле українського державотворення. В ході проведеної розвідки визначено, що провідним трендом модернізації соціальної політики церкви є встановлення конструктивного діалогу держави та церкви. Важливість та необхідність ґрунтовного наукового дослідження соціальної політики православних церков в Україні полягає в тому, що соціальна робота церковних парафій є важливим фактором розбудови української держави. Головним у цьому контексті є те, що розробка та зміцнення соціальної політики церкви — це фундамент теологічного, філософського й соціологічного дискурсу та стратегічний ресурс розвитку інститутів самої церкви. Соціальна політика церкви набуває особливого значення як для інститутів громадянського суспільства в Україні, так і для української держави.

Джерела

1. Алфьоров М. А. Соціальна політика в Україні: навч. посіб. / М. А. Алфьоров, В. І. Альохін, І. П. Бідзюра, О. Г. Карпенко. – К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2014. – 272 с.
2. Гавриїл (Я. В. Кризина), архім.; Діонісій Мартишин, прот. Соціальне служіння Православної Церкви в умовах викликів сучасного світу: монографія / Я. В. Кризина, Д. С. Мартишин. — К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2018. — 254 с.
3. Гавриїл (Я. В. Кризина), єп.; Діонісій Мартишин, прот. Вступ до православної теології: Посібник. — 2-ге вид., перероб. і допов. / Я. В. Кризина, Д. С. Мартишин. — К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2019. — 296 с.
4. Головатий М. Ф. Політичне життя: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2013. – 510 с.
5. Головатий М. Ф. Людина і політика: підруч. для студ. вищ. навч. закл. – К.: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2012. – 352 с.
6. Климанська Л. Д., Савка В. Є., Хома Н. М. та ін. Соціальна політика: навч. посіб. — Львів: "Новий Світ-2000", 2014. — 318 с.
7. Крутій О. М., Радченко О. В. Публічний діалог в системі політичної культури демократичного суспільства [Текст] : Монографія / О. М. Крутий О. В. Радченко. — Харків: Вид-во АДНДУ, 2015. — 396 с.
8. Мартишин Д. С. Діалог Української Православної Церкви та суспільства у процесі політичних трансформацій України: монографія. — К.: ДП "Вид. Дім "Персонал", 2017. — 272 с.
9. Олександр (Драбинко), митрополит Переяслав-Хмельницький і Вишневський. Українська Церква: шлях до автокефалії. До дискусій навколо канонічного статусу, богослужбової мови та історії Української Церкви. — К.: Фонд пам'яті Блаженнішого Митрополита Володимира, ДУХ І ЛТЕРА, 2018. — 684 с.
10. Основи соціальної концепції Української Православної Церкви. — К.: Інформ. — вид. центр УПЦ, 2002. — 80 с.
11. Пеций Михаил, прот., Мартышин Дионисий, прот. Современные проблемы христианской философии истории: учебное пособие. – К.: ДП "Изд. дом "Персонал", 2016. – 124 с.
12. Політична модернізація: [підручник] / за ред. д. держ. упр., проф. В. Б. Дзюндзюка; д. держ. упр., доц О. В. Радченка; к. соц. н. О. А. Котукова. — Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2011. — 420 с.
13. Політичні партії як суб'єкт формування політико-управлінської еліти в умовах політичної модернізації: Навч. посіб. / Національна академія державного управління при Президентові України, Українське товариство сприяння соціальним інноваціям; Ред. кол.: Е. А. Афонін (голова), Ю. С. Ганжуров, В. В. Лісничий, О. В. Радченко. — К.: Парламентське вид-во, 2008. — 416 с.

14. Радченко О. В. Практикум з історії політичної думки України: навчальний посібник. / О. В. Радченко, С. В. Пробийголова, Н. В. Пробийголова. Харків : Асоціація докторів державного управління. — Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. — 352 с.
15. Радченко О. В. Ціннісна система суспільства як механізм демократичного державотворення: монографія. — Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2009. — 380 с.
16. Раметов И. А., Мартышин Д. С. Вклад русской религиозной философии в развитие социального учения Православной Церкви. – К.: ДП " Вид. дім "Персонал", 2016. — 124 с.
17. Черенков М. М. Європейська реформація та український євангельський протестантизм: Генетико-типологічна спорідненість і національно-ідентифікаційні виміри сучасності: Монографія. — Одеса: Християнська просвіта, 2008. — 566 с.
18. Чопей Богдан, Мартышин Дионисий, протоиерей. Основы социального учения Русской Православной Церкви: учеб. пособие. — К.: Духовно-просветительский Центр имени Святых Апостолов, ДП "Издательский дом "Персонал", 2013. — 306 с.
19. Щокін Г. В. Управління суспільним розвитком: загальна концепція. — К.: МАУП, 2005. — 184 с.
20. Щокін Г. В. Закони соціального розвитку і управління. — К.: МАУП, 2006. — 192 с.

О. А. ДЄГТЯР
д-р наук з держ. упр., доцент ХНУМГ імені О. М. Бекетова

ІННОВАЦІЙНИЙ ХАРАКТЕР ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НЕДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Світова освітня система вже давно довела ефективність функціонування недержавних закладів вищої освіти. В умовах академічної автономії, яка є основою системи освіти у всьому цивілізованому світі, місце та роль недержавних освітніх закладів визначена як пріоритетна у системі розвитку суспільства, виховання молоді та підготовки висококваліфікованих фахівців різних галузей народного господарства.

Світова практика свідчить, що недержавні заклади вищої освіти швидше та більш ефективно пристосовуються до умов конкурентного середовища, в якому, зокрема, зараз розвивається національна система освіти. При чому українська система освіти конкурує не лише на внутрішньому ринку (заклади вищої совіти України між собою), але й на більш привабливих для абітурієнтів з точки зору майбутнього працевлаштування європейських ринках (Польщі, Чехії, Словенії, Словаччини, країн Балтики, Болгарії, Німеччини). Країни Європейського Союзу, що розвиваються в умовах нестачі робочої сили через потоки трудової міграції у відкритих кордонах Європи та старіння населення країн, особливо Західної Європи, відчувають гостру потребу у залучені молоді для навчання ат подальшої роботи. В цих умовах українська система освіти перебуває у жорсткій конкуренції із освітніми закладами Європейського Союзу, що мають більш потужне фінансування та географію охоплення абітурієнтів.

Відтік абітурієнтів може бути зменшений шляхом оптимізації роботи закладів вищої освіти через реалізації можливостей університетської автономії, що дозволить закладам вищої освіти розвиватися в умовах відкритого конкурентного ринку надання освітніх послуг, який сприятиме забезпеченню вищого рівня якості освіти. Оскільки, недержавні заклади вищої совіти, як зазначалося раніше, є більш мобільними та можуть адаптуватися до умов ринку освітніх послуг.

Проблемою розвитку закладів вищої освіти недержавної форми власності, в першу чергу, є недосконаліть системи нормативно-правового забезпечення, що регулює їх діяльність та державну регуляторну політику, спрямовану на розвиток недержавних освітніх закладів.

Закон України “Про вищу освіту”, який передбачає ряд змін, що супроводжують проведення реформування системи вищої освіти в Україні, практично не визначає роль та функції недержавних закладів вищої совіти у освітньому процесі. Проте, варто зазначити, що на рівні із підвищеною адаптацією та мобільність саме недержавних закладів вищої освіти до нових вимог суспільства та ринку надання освітніх послуг, зачасту, саме ЗВО недержавної форми власності акумулюють та проводять розробки інноваційних методик та підходів до підготовки фахівців різних галузей народного господарства.

Вивчення теоретико-методичного підґрунтя та практичного досвіду застосування інноваційних підходів при підготовці фахівців різних спеціальностей у закладах вищої совіти недержавної форми власності може стати основою реформаційної концепції системи вищої совіти для забезпечення її конкурентоспроможності на

світових освітніх площадках. Зокрема, необхідно враховувати досвід недержавних закладів вищої освіти щодо побудови більш гнучкої, ефективної та економічної організаційної структури управління закладом освіти. Адже, як і в будь-яких державних бюджетних організаціях у закладах вищої освіти державної форми власності роздуті адміністративні штати, відсутня чітка комунікативна політика та система ієрархії та передачі інформації. Заклади вищої совіти недержавної форми власності не можуть собі дозволити економічно невигідні організаційні структури, отже оптимізують штати та систему управління, досвід яких може бути адаптований і застосований і у державних освітніх закладах.

По-друге, важливим є досвід організації освітнього процесу. Маючи більш гнучку систему державного регулювання освітнього процесу у закладах недержавної форми власності застосовуються інноваційні методики навчання, підходи до освоєння та сприйняття студентами інформації, особливі умови практичної підготовки майбутніх фахівців. Цей досвід також може бути адаптований та впроваджений у вигляді кращих практик у систему освітнього процесу закладів вищої освіти державної форми власності для підвищення ефективності освітнього процесу та підвищення кості надання освітніх послуг.

Отже, проаналізувавши інноваційну складову розвитку закладів вищої освіти недержавної форми власності, можна зазначити, що вивчення та впровадження кращого досвіду інноваційної організації освітнього процесу, механізмів побудови ефективної системи управління закладом вищої освіти та забезпечення умов конкурентоспроможності на освітньому ринку має актуальність та є важливим для розвитку освіти в Україні в умовах трансформаційних процесів для забезпечення конкурентоспроможності на Європейських ринках та інтегрування вітчизняних освітніх закладів у світовий освітній простір.

Л. І. ЛЕЛИК
канд. екон. наук, доц., проф. МКА, Львівський інститут МАУП

О. С. ГРИНЬКЕВИЧ
д-р екон. наук, доц., ЛНУ імені Івана Франка, м. Львів

В. М. ГРИНЬКЕВИЧ
канд. техн. наук, доц., Львівський інститут МАУП

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

У декларації, яку прийняли лідери міжнародної університетської спільноти (Hamburg Transnational University Leaders Council) 2017 року, зазначається, що вища освіта переживає глобальну академічну революцію [1]. Інформаційні технології та сучасні засоби комунікації кардинально змінюють способи і швидкість доступу до знань, а відповідно — роль викладача і традиційного провайдера вищої освіти — університету. Внаслідок прискореної автоматизації за прогнозами міжнародних експертів з питань стратегічного управління МакКінзі (McKinsey) до 2030 року роботи можуть замінити на ринку праці 800 мільйонів робочих місць, тоді як експерти Міжнародного економічного форуму (World Economic Forum) заявляють про революцію компетентностей, яка змінює їхні пріоритети і відкриває безліч нових можливостей [2]. Серед глобальних мегатрендів розвитку вищої освіти — зростання уваги дослідників, політиків та менеджерів закладів вищої освіти (ЗВО) до її економічної ефективності.

Проблематика економічної ефективності у вищій освіті має глобальний характер і зумовлена комплексом чинників. Серед найістотніших — зменшення кількості споживачів серед молоді традиційного студентського віку, розширення можливостей для вибору освітніх продуктів серед неформальних провайдерів вищої освіти, розвиток інформальної освіти, збільшення вимог студентів та їхніх батьків щодо фінансової віддачі від інвестицій у вищу освіту.

Ознайомлення з результатами прикладних досліджень з питань економіки вищої освіти свідчить про те, що менеджмент ЗВО перебуває у пошуках нових бізнес-моделей розвитку, здатних забезпечити вищу економічну ефективність. В опитуванні, яке провели у 2017 році у коледжах США, 71 % бізнес-менеджерів вищої ланки (senior business officers) погодилися з твердженням про те, що вища освіта США перебуває у розпалі фінансової кризи, 52 % прогнозують фінансову нестабільність у найближчі десять років [3].

Аналізуючи бізнес-моделі розвитку університетів Австралії, міжнародна компанія Ernst & Young's, звертає увагу на необхідність оптимізації переліку освітніх продуктів за критеріями їхньої економічної ефективності, збільшення інвестицій у цифрові технології для розробки і поширення освітніх продуктів, зменшення непрямих витрат за рахунок аутсорсингу адміністративних функцій, скорочення допоміжного персоналу [4].

Як зазначають аналітики міжнародної індустрії освіти, зокрема, он-лайн ресурсу ICEF Monitor [5], освітні провайдери європейських країн, Японії, Тайваню мають аналогічні проблеми і змушені запроваджувати нові стратегії, спрямовані на

зростання обсягів вступу до ЗВО серед різних категорій населення, підвищення доходів і контроль за витратами.

Фінансові проблеми у глобальній системі вищої освіти (СВО) стали важливим рушієм для нових ініціатив, які пов'язані з політикою інтернаціоналізації і залученням студентів з-за кордону, удосконаленням послуг для студентів та їхнім утриманням, розширення переліку он-лайн програм і, зрештою — до активного обговорення і впровадження нових бізнес-моделей розвитку ЗВО.

Ознайомлення з вітчизняними та зарубіжними науковими публікаціями з питань економічної ефективності вищої освіти дає підстави дійти висновку, що економічну ефективність розглядають здебільшого як складову ширшого поняття ефективності. Іншими різновидами цієї категорії, як об'єкта аналізу, часто називають соціальну й екологічну ефективність. Натомість поняття економічної ефективності вищої освіти потребує чіткого визначення у категоріях ринкової економіки та конкурентного середовища функціонування. Враховуючи класичні підходи до розуміння економічної ефективності таких авторів: В. Парето (V. Pareto), П. Семюелсона (P. Samuelson), У Нордхаус

(W. Nordhaus), а також систематизовані в [6] означення, пропонуємо визначити це поняття у вищій освіті як співвідношення економічних результатів функціонування СВО до її матеріальних і нематеріальних активів/людського потенціалу або витрат на їхню реалізацію. Залежно від формульованих цілей, а відтак результатів функціонування СВО різного рівня, суб'єктів оцінювання, важливо виокремлювати відповідні напрями, критерії та показники аналізу економічної ефективності.

Серед широкого кола теоретичних та емпіричних досліджень, присвячених методам аналізу економічної ефективності у вищій освіті, можна виділити три основні напрями. Перший із них пов'язаний з аналізом ефективності витрат на освіту, де її головними стейкхолдерами/інвесторами є приватні особи та інститути державної чи місцевої влади, які приймають рішення про доцільність витрат на освіту. Другий напрям — з аналізом ефективності діяльності ЗВО або СВО регіону/держави з позиції цілей менеджменту, що безпосередньо відповідає за конкурентоспроможність ЗВО/ СВО на відповідному рівні. Третій напрям, який може бути реалізований будь-якими внутрішніми чи зовнішніми стейкхолдерами СВО в аналізі її ефективності, — оцінка людських, фінансових та інших втрат, пов'язаних з неефективним використанням ресурсів СВО.

Узагальнюючи методологічні та прикладні підходи до аналітики економічної ефективності, пропонуємо виокремлювати два основні рівні відповідного інституційного аналізу: 1) рівень освітнього провайдера/ЗВО та його продуктів; 2) рівень СВО регіону, країни. На кожному з цих рівнів доцільно використовувати три типи показників економічної ефективності:

- показники результативності, які відображають масштаб і кінцеві результати різних видів діяльності у СВО в абсолютному вимірі. Наприклад, обсяги прийому та випуску, кількість різних категорій студентів, у тім числі тих, які навчаються за контрактом, з інших країн; результати публікаційної активності викладачів і дослідників; доходи від основної та вторинних видів діяльності в СВО;
- показники продуктивності, які дають змогу зіставити абсолютні показники результатів діяльності у СВО у розрахунку на одиницю активів ЗВО/ СВО, одного працівника та студента;
- показники диверсифікації доходів, які відображають питому вагу джерел надходжень від різних видів діяльності у сукупному доході ЗВО/СВО.

У визначенні переліку показників аналізу економічної ефективності СВО важливо також враховувати інтереси різних груп індивідуальних та інституційних стейкхолдерів вищої освіти.

Джерела

1. The Hamburg Declaration Organising Higher Education for the 21st Century. Hamburg Transnational University Leaders Council. URL: http://www.htulc.de/press/ hamburg-declaration-20170609.pdf.
2. The future of education, according to experts at Davos. World Economic Forum Annual Meeting, 2018. URL : https://www.weforum.org/agenda/2018/01/topquotes-from-davos-on-the-future-of-education.
3. Lederman D., Seltzer R.The Rose-Colored Glasses Come Off: A Survey of Business Officers. Inside Higher Ed Survey of College and University Business Officers, 2017. URL: https://www.insidehighered.com/news/survey/survey-finds-business-officers-increasingly-considering-more-painful-options.
4. University of the future A thousand year old industry on the cusp of profound change. Ernst&Young. Australia, 2012. URL: http://www.ey.com/Publication/ vwLUAssets/ University_of_the_future/%24FILE/University_of_the_future_2012.pdf
5. US: Most university business officers anticipate financial challenges ahead. ICEF Monitor. URL: http://monitor.icef.com/2017/08/us-university-business-officers-anticipate-financial-challenges-ahead.
6. Гринькевич О. С. Управління конкурентоспроможністю вищої освіти в Україні: інституційний аналіз і моніторинг: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 462 с.

O. I. DIKAREV
PhD (political sciences), SE IIRCS IAPM

IN SEARCH OF A CONCEPTUAL APPROACH TO "STRATEGIC CULTURE" IN ELITE PREPARATION

In the theses, are conceptualized in the interconnection: (1) "strategic culture" in the context of the preparation of the modern "rules of the game" for the political dimension of the life of the national elite; (2) increasing the role of geoculture; (3) creative industry; (4) global information society; (5) the cohesive macro-civilization. "Rules of the game" are positioned as a central concept in analyzing the degree of initiative and involvement of the elite in changing the political order. It is stated that in the power transition theory, the "dominant state" confronts the revisionism of actors with regard to their will to change the actual rules of the game (A.Organski, R. Tammeen). It is argued that the readiness of the elite to change should be based not on ideals, but on comprehensive assessment of the state's geopolitical position. It is noted that today prevails the concept of A. Jonston and R. Steward-Ingersol. According to which the availability of resource increases the probability of a potential revisionism of the elite and the assessment of security levels is largely deviated from geopolitical and geoeconomic imperatives. Such elite "strategic culture" includes: limited rationality (simplification of reality), procedural rationality (ranking of variants) and adaptive rationality (the use of historical analogies, narratives) (A.Johnson). In this case discourse on international relations is conducted in terms: security, forces, conflicts, coalition, dependence, suctions. It is proposed to teach planning of political processes in terms of geoculture (prestige, exchange, cultural influence). It is analyzed: the origin of the concept "cultural industry" within the framework of the ideas of the Frankfurt School of Sociology of Theodor Adorno and Max Horkheimer; the concept of "creative industries" in the writings of British scientists. It is noted that the definition of creative industry includes activities that are based on the individual creative principle, skill or talent that can create added value and jobs through the production and exploitation of intellectual property; Okinawa Charter of the global information society as sources of ideas about standards of information and communication technologies. It is argued that culture in modern society is becoming one of the valuable resources, an attribute of society as a whole, a determining factor in the development of the world civilization of the XXI century. Everyone understands that these areas are closely interconnected, but systematically, at the theoretical level, this connection has not yet been revealed, which makes the relevance of such conceptualization.

It is possible to tell that XXI century with all the positive changes that have taken place in world politics (the discrediting of totalitarian thinking and the world order, the development of formal democratic institutions) has been marked by new challenges and trends. The processes of globalization (or mondialization) entails a number of significant consequences. Among them, researchers highlight: 1.Civilisation require the development of science and new strategic culture. At the same time, the search for innovative strategies depends on the level of creative potential. 2. In this context, the creativity of the elite becomes an instrument of reproduce the integral picture of the world. That is, if the XIX century with its redistribution of the world can be called the century of geopolitics, XX century — the age of geo-economics, then the XXI century to become the century of geoculture. The geocultural approach allows to direct the interaction of macro-civilizations from the logic of conflict of interests and values to the synergy of creative interaction. The political, economic spheres of human life receive the potential of the spiritual sphere in the form of "geocultural dialogue" of creative narratives of openness, which contributes to overcoming ethno-historical egocentrism of traditionalism in its extreme forms. If in

the 1950s Ford, Standard Oil and General Electric were the most profitable in the world, then in the 2000s it was Time Warner, Disney, News Corporation, and Microsoft — companies related to film production, mass media and information technologies; 3. Changes in the economic field of the layout and replacement of the main energy carriers of the era and their inextricably linked types of lifestyles, the main areas of scientific activity and the ways of their digital presentation and positioning is expressed in the form of creative industries. The theme of the transition of a society to a creative economy and the consideration of creative industries as a system-generating factor of social development is discussed in the writings of J. Hawkins, S. Lees, J. Jurri, J. Kao, R. Floridy, C. Landry, M. B. Gnedovsky, E. V. Zelentsova. The combination of concepts "culture" and "industry" occurred at a time when there were new technical means that allowed to replicate works of art; 4.B The Okinawa Charter of the Global Information Society emphasizes that information and communication technologies constitute one of the most important factors influencing the formation of all social spheres. Particular attention is paid to the development of man as a person through culture. 5. Culture in modern society is becoming one of the valuable resources, an attribute of society as a whole, a determining factor in the development of the world civilization of the XXI century. Together with the process of globalization and the development of the information society, the realization of its cultural advantages is underway. In the final Declaration "Ensuring the central place of culture in sustainable development policy" adopted at the UNESCO International Congress "Culture: A Key to Sustainable Development" (Hangzhou, China, May 15–17, 2013), the role of culture as a value system, as a component of global and local common values and as a source of creative energy and renewal. Globalization generates new trends and perspectives for the further existence of civilization entities, introduces them to a qualitatively new, progressive level. However, it should be borne in mind that modern processes of globalization and A. Toynbee's vision of the future civilization differ somewhat in content. The British thinker believed that universal spiritual and material values, acceptable to every society, would spread to all peoples, there would be a single macro-civilization. Modern globalization processes take place by absorbing, unifying and spreading the influence of strong powers towards the weak, which stimulates the probability of a potential revisionism of the elite. In scientific discourse the term "geoculture" was introduced by Emmanuel Wallerstein. The concept of geoculture is considered by them in the context of its world-system concept and its global geopolitical and geo-economic problems. He defines this concept as a cultural way of organizing the world's space. In it, the scientist highlights the societies that are part of the civilization core of the existing world, society that are on the periphery, as well as societies that occupy the position of the so-called semi-periphery. Geoculture is seen as a synonym for the cultural pressure of the industrial capital of the capitalist world-system on its agrarian periphery — in particular, the pressure that secured the legitimacy of the global global order through the introduction of a global modernization orientation towards national development. V. Tsimbursky proposes to interpret geoculture in the paradigm of political design and political operation, based on the mobilization of certain cultural features that allow the subject to differently distinguish in the world "their" and "alien". "Political design and operation," in his view, is clearly closer to politics than to culture, at least with the prefix "geo". V. Tsimburskii believes that in the geocultural construction of space, it is about geopolitics that is based on cultural foundations and conditions, that is, on the cultural distinction between "their" and culturally "strangers", not political "friends" and "enemies" under K. Schmidt, namely culturally "their" and culturally "alien". In the opinion of V. Tsimbursk, geocultural subjectivity possesses those who are capable of independently choosing their "own" ones and

distinguishing them from "strangers", as well as implementing political projects based on this kind of distinction. Ultimately, every civilization, each civilization community has its own geoculture and must acquire its own engineering of geocultural design. Real local and regional communities, with people and events that can transform and transform the real look of the city, the region. It should be aimed at people through narratives and tangible or intangible cultural objects. In this, it is a significant difference from traditional geopolitics. Geocultural branding of the territories, built on marketing strategies, now gets artistic forms. This activity is related to the cultivation of images of territories important for the unification between the territorial communities. It may be non-commercial or commercial, but, in one way or another, aimed at developing the identity of urban (and, more broadly, territorial) communities and those events that actualize the image of the city. At the end XX — beg. XXI century The notation of the narrative of the site has become a part of mass culture, one of the tools for the development of the tourism industry and the marketing of places and the protection and development of cultural heritage, museums. Inverted in terms of social geography can mean the "venue of place" and semantically correlate with the notions of cultural landscape as an object of inheritance, local (spatial) myth, symbolic topography, geographic image. Characteristics of image resources of cities and territories in the context of geocultural branding should include an analysis of the possibilities of using images of geniuses of the place and the specifics of the representation of these images within the framework of the geocultural regional policy.

Researcher R.Collins explores the asymmetry that has arisen in the richest Saudi Arabia, United Arab Emirates, Hong Kong, Taiwan, Singapore, who are not too famous for their cultural achievements and France, Great Britain, Italy, long lost their geopolitical status hegemony and leadership in the global economy, but confidently preserve geocultural leadership in many areas. What's the matter? The concept of civilization centres as areas of cultural prestige comes to the aid here. The main factors in the formation of such centres include: the existence of a sufficient economic basis to support the creators of culture (either at the expense of state and dynastic orders in the centres of the empires, or at the expense of the growth of prestigious consumption of the bourgeoisie in cities — centres of world economics); the intersection in these centres of two or more social networks and the corresponding cultural traditions; fruitful combination of them, which opens up new horizons of creativity; the promotion of various forms of adversarialism, violent emotionally rich rituals, the recognition of new cultural masterpieces, attracting new generations wishing to become famous; the institutional consolidation of these actors and practices; the availability and resourcefulness of the strategies of cultural missionary activity ("tour" in the broadest sense) and patronage, teaching in relation to visiting students and pilgrims; creation of network relations with other cultural centres, active perception and own processing of all innovations, as well as various exotic material.

As we see, cultural dialogue can act as an important factor in shaping the relations between the parties in the foreign policy process and in creating the image of a particular country in a world dimension. Culture plays a significant role in improving the climate of interstate ties, as a successful cultural dialogue creates the preconditions for developing the interaction of these countries in the long run. We consider the concept of "external cultural policy" as a political process of using culture as an independent tool, that is, a process that has its own conceptual basis and contains a coordinated, predictable element for many years. It is a general strategy as a scientifically based forecast of the development of cultural partnership and cooperation between countries. An external cultural policy is inseparable from the cultural policy of the state as a whole. The image policy of the state is formed through communication strategies in the field of cultural diplomacy. For-

eign cultural policy and diplomacy are based on communicative strategies of information policy for the promotion of national interests and culture abroad. In cultural diplomacy, the following forms of communication strategies are used: presentation, manipulation and convention. For the formation of the image of the state the most favourable is the last form, since it provides not only the promotion of the national cultural product, but also the establishment of a stable dialogue, which is the key to the sustainability and duration of development of cooperation.

So, in front of foreign cultural policy, there are many challenges. The main of them is to create the image of the country and to disseminate information about it in the wide world community circles, which will strengthen the relations of mutual understanding and trust with foreign countries, the development of equal and mutually beneficial partnership in various spheres. And these tasks fulfil cultural diplomacy. Recently, the activity of multilateral cultural diplomacy is intensifying. Culture is becoming more and more prominent in the activities of international and regional bodies. The potential of culture as an instrument of smoothing disagreements between states is becoming more and more obvious. Leading world powers consider this area of activity as one of the most important, along with military-political, economic and human rights issues, and the work is put on a conceptual basis. Significantly, the current concept of researcher J. Nye "soft power", which was introduced into the political practice of the Deputy Secretary of Defence of the United States in the administration of B. Clinton, is actively used in relation to foreign cultural policy. Conceptualization of the concept of "soft power" was in the reflection of the principles of propaganda. It is significant that within the framework of a realistic approach in international relations the identification of these concepts occurs, and within the framework of the neoliberal direction of the theory of international relations between these concepts singled out certain features. However, despite the paradigmatic differences between these concepts, as well as between the concepts of "hard power" and "soft power", their opposite is not absolute. Means of "soft power" and "hard force", according to J. Naim, can be represented as a continuum. In turn, propaganda and "soft power" tools can also be diverse. "Soft Power" can become "hard force" in the case of imposing cultural norms, educational models.

Public diplomacy, which can be carried out through official channels (public speeches of officials), as well as informal channels (universities, etc.), is one of the most common tools for the implementation of "soft power". In this sense, public diplomacy is much broader than concepts such as "popular diplomacy" or "public diplomacy." Non-state actors can be leaders of the use of "soft power" of the state, and can independently form it.

The policy of promoting the development of modern culture is connected with another direction of cultural diplomacy, the significance of which is no less strategic: support of Ukrainian creative industries and stimulation of their participation in socio-cultural development. In 2015, the Ukrainian Ministry of Culture has declared its commitment to Ukraine's accession to the European Union and the Eastern Partnership "Creative Europe", but the concept of "cultural industries" in our legislation is still absent. This indicates a backlog of state policy from the real development of society and culture, ignoring the impact of information technology on economic and social processes, culture and economy. Creative Industries Including Sectors that Specialize in Using Creative Talent for Commercial Purposes (Advertising, Architecture, Design, Crafts, Photography, Film Production, Book Publishing, Radio and Television, Internet Technology, Software and Computer Services, Music, Performing Arts and visual arts) account for 7 % of the world's gross domestic product with an estimated growth of 10 % each year, evolving faster than production and services, providing jobs to 8.3 million citizens of

the European Union and providing a total profit of 558 billion euros. Examples of this are the Council of Europe project that took place in the cities of Lutsk, Pryluky and Zhovkva in 2015–2017 in order to develop a model for cultural development, and, finally, a pilot project of the EU and Eastern Partnership "Culture and Creativity" initiative "Creative Cities and Regions", for which the city of Kosiv was chosen as the pilot city. The Creative Europe-Culture Program is designed for 2014–2020 to support projects in the field of material and intangible cultural heritage, music, theatre, literature and publishing, fine arts. Among the results, it is possible to name: association of 1 500 organizations through 280 small-scale projects of international cooperation, among which 4 are Ukrainian; more than 4,000 professionals worked together through 33 European networks backed by Creative Europe; 23 platforms support Creative Europe for sharing experiences; More than 200 publishers received funding for the translation and promotion of over 1,400 books. Projects of the subroutine Culture In the short period, nearly 100 million people were united in the European Union and in 11 countries that joined the CU (including Ukraine). Ukrainian artists are potential or actual partners of the EU in implementing its cultural policy within the framework of the strategic strategic triangle of EU cultural policy: "(1) cultural heritage — (2) intercultural dialogue — (3) the development of cultural and creative industries" (V. Yu. Voshchenko, Sacco Pierre Luigi).

In our view, the interaction of civilizations can contribute to the process of positive globalization, when national strategic cultures, while preserving their uniqueness and uniqueness, thanks to modern technologies of communication and information exchange, are able to enrich themselves not by force, but as the needs of this society grow. Opportunities for international contact, borrowing of new, universal values (human rights), participation in solving global problems are opened.

О. І. УГОДНІКОВА
канд. екон. наук, ст. викладач, ХНУМГ імені О. М. Бекетова

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НЕДЕРЖАВНОЇ ОСВІТИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Підготовка фахівців для галузі туризму та готельно-ресторанного господарства має велику актуальність. В умовах переходу від промислового укладу економіки до економіки сфери послуг важливим елементом розвитку даної галузі є забезпечення її висококваліфікованими фахівцями, здатними адаптуватися до потреб та вимог сучасного суспільства. Галузь туризму та готельно-ресторанного господарства показує стійкі тенденції до зростання, які щороку б'ють рекорди попередніх періодів за кількістю обслужених туристів, нарощуванням туристських потоків та обсягів отриманих прибутків. Отже, актуальність питання підготовки кадрів для галузі туризму та готельно-ресторанного господарства, що постійно зростає, набуває особливої актуальності.

В умовах реформування системи вищої освіти та прийняття нового Закону України "Про вищу освіту" заклади вищої освіти отримали розширені права та можливості — академічну автономію. Проте, механізми використання прав академічної автономії часто не розроблені або не апробовані на практиці, що викликає ряд труднощів, особливо ті специфічні аспекти, які взагалі не відображені у нормативно-правовій базі реформованої системи.

Загальноприйнята світова практика свідчить про широку автономію закладів вищої освіти при підготовці фахівців, проведенні науково-дослідницької роботи, організації міжнародної співпраці тощо. Для європейських країн, наприклад, які мають глибокі традиції розвитку університетської освіти, Сполучених Штатів Америки, університети яких знаходяться у ТОПі світових академічних рейтингів, більшість закладів освіти є недержавними або, маючи державну форму власності, майже повністю відокремлені від державного фінансового та адміністративного впливу. Це передбачає автономію при визначенні навчальних планів, обсягів навчального навантаження, вибору нормативних та варіативних дисциплін, які мають бути прослухані студентами, систему оцінювання знань, графіки навчального процесу, необхідні компетентності, які мають отримати студенти при прослуховуванні тих чи інших дисциплін тощо. В Україні, ці аспекти жорстко регламентуються органами державної влади, що спрямоване на забезпечення контролю якості надання освітніх послуг. Проте, питання якості надання освітніх послуг у сучасних соціально-економічних умовах є дуже гострим і контролююча функція державних органів не є вирішальною для даної проблеми. Суспільство самостійно може корегувати ті умови навчання, які пропонують для молоді заклади вищої освіти. Адже в умовах конкурентного освітнього ринку абітурієнти обирають ті заклади вищої освіти, які мають переваги перед іншими: якісне навчання, можливості працевлаштування, можливості проходження закордонних стажувань тощо. В даному випадку, заклади вищої освіти недержавної форми власності мають переваги перед державними, адже вони забезпечені більшою

автономією відповідно до законодавства. Проте, в умовах жорсткої конкуренції серед закладів вищої освіти та недостатньо чітко розроблених механізмів практичного регулювання діяльності недержавних закладів освіти, освітні заклади недержавної форми власності мають дуже багато проблем, в першу чергу, викликах недосконалою системою державного регулювання.

У зв'язку із високою популярністю спеціальностей туризм та готельно-ресторанна справа даний напрям є перспективним для підготовки фахівців як у державних, так і у приватних закладах вищої освіти. На сьогодні, обсяг заповнення ліцензійного обсягу за даними спеціальностями, як свідчить статистика, зокрема по Харківській області складає понад 90 %, у той час, коли багато закладів вищої освіти мають досить низькі показники заповнення ліцензійного обсягу за, наприклад, технічними спеціальностями.

Таким чином, розвиток підготовки фахівців з туризму та готельно-ресторанного господарства у недержавних закладах вищої освіти є перспективним та потребує вирішення наступних проблемних аспектів:

- забезпечення кадрового складу закладів вищої освіти профільними викладачами, що мають відповідну підготовку та компетенції відповідно до ліцензійних вимог Міністерства освіти і науки України,
- забезпечення матеріально-технічної бази для підготовки фахівців за даними напрямками, особливо, що стосується готельно-ресторанного господарства, підготовка фахівців за якими вимагає створення доволі коштовної матеріально-технічної бази,
- визначення меж автономії закладів вищої освіти як державної, так і недержавної форм власності з метою реалізації практичних механізмів фінансового забезпечення, організації освітнього процесу.

Отже, проаналізувавши процеси підготовки фахівців у галузі туризму та готельно-ресторанного господарства у державних та недержавних закладах вищої освіти було визначено актуальність даного напрямку. Проблематика розвитку системи освіти для підготовки висококваліфікованих фахівців туристичної галузі та готельно-ресторанного бізнесу полягає у відсутності чітко розроблених та апробованих механізмів реалізації освітнього процесу в умовах реформування системи вищої освіти. Особливої уваги набувають питання академічної автономії та механізмів регулювання діяльності недержавних закладів вищої освіти, що не чітко прописано у системі нормативно-правового забезпечення.

В. М. КОЛПАКОВ
канд. військ. наук, доц., НН ІМЕФ МАУП

Л. О. КОЛЕСНИК
магістрант, НН ІМЕФ МАУП

ВІДСУТНІСТЬ СТРАТЕГІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ НЕДЕРЖАВНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЯК ПРОБЛЕМА

Модернізувати [фр. modrniser — сучасний] — робити сучасним, змінювати відповідно вимогам сучасності, вводячи різні удосконалення,... [15, *388*]. Отже ми повинні говорити про введення різних удосконалень в модернізацію недержавної освіти країни. Проблема — складне теоретичне або практичне питання, яке потребує рішення, вивчення [16, *464*].

Проблемою називається усвідомлене протиріччя між наявним знанням і непізнаною частиною предмета на дозвіл якого спрямована діяльність. [7, *201*]. Проблема (по Ю. В. Громико) — це спосіб виявлення і фіксація відсутності в мисленні розумових засобів досягнення поставленої мети [5, *14*]. Виходячи з логіки філософського розуміння проблеми, якщо вона є, то ще не пізнана, а психологи її бачать в засобах розумової діяльності. Отже, проблема в "головах" у людей в їх розумінні, що склалися труднощів в системі освіти.

Виходячи із філософського розуміння загального і одиничного виділимо загальні проблеми теорії і практики і приватні, властиві стратегічному управлінню освітою в Україні. До загальних віднесемо проблеми, які склалися в методології науки. Одну з причин несприятливого положення в що склалося в стратегічному управлінні освітою в Україні бачиться в тому, що наука виявилась безпорадною в прогнозах і практичних рекомендаціях по перетворенню системи освіти. Однією з головних причин безпорадності науки, несприйнятливості можновладців до наукових рекомендацій, на думку ряду вчених, є неблагополуччя в існуючій методології науки [11–13]. Причина на думку спеціалістів [1; 11; 13] в заміні гносеології епістемологією, що призвело до "епістемологічного анархізму". В силу цього методологія науки перестала вивчати основну проблему гносеології (проблему співвіднесення знань і дійсності), а приступила до аналізу системи знань. Раніше гносеологія вивчала процеси пізнання, об'єкт-суб'єктні відносини в науці, і займалась аналізом адекватності знань реальним явищам (проблемою істинності знань). Вважалося, що наука, або знання про дійсність, розвиваються поступально, все більше і більше збільшуючись в об'ємі, і все більш адекватно відображають реальність чи дійсність. Епістемологія ж вивчає не об'єкт-суб'єктні відносини, а лише структуру знань [11;12]. При заміні гносеології на епістемологію наука формалізується, відривається від дійсності, а методологія підтверджує або ні правильність її побудови [1;9;12]. Наука перестала займатися адекватністю наукових знань реальним явищам. Внаслідок цього наука в найбільш важливих для людей сферах життя — суспільних відносинах перетворилась в наукоподібність ті зімкнулась з античною софістикою [14], яка не відділяє істину від брехні. Сьогодні наука багато в чому займається дезінформацією. Сьогодні методологія науки достатньо добре обслуговує прикладні науки, та погано — науки суспільні. Це найбільш важливі для людей області знань [2], менеджменту знань. Ремісницький рівень знань ще Аристотель називав рівнем знань

рабів [2]. Однак він вигідний і сучасним "рабовласникам", що маніпулюють свідомістю сучасних "рабів" за допомогою грошей, яким субсидіюють відповідні "наукові" дослідження, купують ЗМІ та політичні партії [11,*8*]. Існуюче неблагополуччя в методології науки призвело до її відриву від гносеології — науки про пізнання в цілому, яка включає, окрім наукового знання, побутові, релігійні ті філософські знання [11,*9*]. Від самого початку ціль у методології науки і гносеології була одна — відділити науку від думок, або істину від брехні [4;13;14]. Тобто предмет методології науки є спільним для всіх наук, а гносеології — для всіх знань в цілому. З'явилися свої методології в кожній із наукових дисциплін і для кожного методологічного підходу [17].

Друга важлива проблема укладена в питанні можливості стратегічного управління модернізацією системи освіти України при відсутності проекту стратегічного розвитку країни. У нас є стратегія розвитку України? Якщо її немає — більш загальної, то, як можна здійснювати прогнози по приватним, залежним компонентам (функціональним) стратегіям, як можна розробити і реалізувати стратегію модернізації недержавної освіти в Україні?

Чому ні? Хіба наш ринок цього не потребує, тобто немає потреби в стратегічному управлінні? Однак сьогодні всім відомо, що великими і складними системами можна ефективно керувати, при реалізації стратегічних проектів тільки стратегічно. Другою основною причиною може бути відсутність в країні стратегів, здатних розробляти та реалізовувати стратегії на рівні державних систем. Та по-третє якщо, щось не робиться, то, відповідно, це комусь потрібно.

Зараз вже всім відомо, що якщо у вас немає своєї стратегії, то ви дієте в рамках чужої стратегії. Україна керується стратегічно Заходом, якому не потрібна конкурентна країна на спільному ринку. Особливістю реалізації стратегічної функції в суспільстві, як показують дослідження, є те, що зрозуміти її форми та зміст можуть тільки ті у кого розвинене стратегічне мислення. Як підтверджує аналіз практики люди які не володіють стратегічним мисленням не тільки не можуть розробляти та реалізовувати стратегії, але і зрозуміти не можуть, що це таке [10]. Сьогодні існує протиріччя між вимогами, об'єктивно ставляться до мислення керівників їх діяльністю, та можливостями системи підготовки і перепідготовки задовольнити ці вимоги [6]. Протиріччя виникло в силу того, що в сучасних умовах навчання керівників повинно бути розвиваючим, але існуючі форми і методи навчання цього не дозволяють.

Головна особливість цього типу мислення в тому, що воно базується на теоретичних поняттях, "чистому мисленні" змістом яких на відміну від житейських понять (емпіричних уявлень) є не наявне буття, а буття опосередковане, рефлектоване, істотне. Ці поняття одночасно виступають і як форма відображення матеріального об'єкта, і як засіб його уявного відтворення, тобто як особливі розумові дії. На їх основі повинен будуватися всякий уявний експеримент, який моделює розвиток системи [6; 9]. З іншої сторони, дані емпіричних досліджень показують, що розвинута здатність абстрактного аналізу і стратегічного планування — найбільш характерні якості керівників найвищої кваліфікації [3; 9].

Однак, проблема і в іншому, її сформували нобелівські лауреати Дж. Акерлофа, М. Спенса, Дж. Стігліца: "кваліфікований попит" на стратегів, що мають специфічні особливості, на ринку праці зможе пред'явити тільки "кваліфікований покупець" [8]. Отже, сучасний "стратегічний" ринок потребує стратегічної підготовки від всіх, хто на нього виходить.

Наші намагання впровадити в Україні підготовку управлінців, що стратегічно мислять не вдаються. Причина в тому, що у нас немає своєї стратегії модернізації системи освіти.

Джерела

1. Алі-Заде Огляд “Межі науки: о можливість альтернативних моделей пізнання”. — М.: ІНІОН АН СССР,1991. — 48 с.
2. Аристотель. Політика // Соч., т. 4. М.: Думка,1984. — Ст. 375-644.
3. Анісімов О. С. Педагогічна акмеологія: загальна та управлінська. Мінськ: “Технопринт”, 2002. — 787 с.
4. Бекон. Ф. Велике відновлення наук // Соч., т. 1. М.:Думка, 1971. — Ст. 57—546.
5. Громико Ю. В. Метопредмет “Проблема”. — М.: “Пайдейя”, 1998. — 332 с.
6. Давидов В. В., Лазарєв В. С., Неверкович В. С. До проблеми вдосконалення методів підготовки керівників// Психологічний журнал. — 1989. — Т. 10, № 1. — Ст. 32–41.
7. Діалектика процессу пізнання, кн. 3. — М.: МГУ, 1985. — 367 с.
8. Канеман Д. “Відображення обмеженої раціональності: перспективи дослідження інтуїтивного судження і вибору” // Світова економічна думка: лекції нобелівських лауреатів. — М. 2005 — Т. 5, кн. 2. — 812 с.
9. Колпаков В. М., Дмитренко Г. А. Стратегічний кадровий менеджмент. — К.: МАУП, 2005. — 744 с.
10. Колпаков В. М. Концептуально-технологичні основи розвитку стратегічного мислення / Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр. / Ун-т менедж. освіти НАПН України. — К.: Атопол, 2014. — Ст. 62–76.
11. Малиновский Л. Г. Модельно-конструктивне мислення. — М.:Наука, 2003. — 656 с.
12. Новітній філософский словник. Мінськ: вид-во В. М. Скакун, 1998. 896 с.
13. Никифоров О. Л. Философія науки:історія і методологія. М.: Дім інтел. Книги. 1998. — 276 с.
14. Платон. Софіст // Зб. Твор., т. 2. М.:Думка, 1994. с. 79–420.
15. Сучасний словник іноземних слів.-4-е вид., стер. — М.: Рос. мов, 2001. — 720 с.
16. Словник російської мови (в чотирьох томах) т. 3. — М.: Російська мова, 1988. — 749 с.
17. Щедровицький Г. П. Вибрані праці. — М.: Шк. культ. політ., 1995. — 759 с.

Н. Д. ПАЛЬМ
канд. філос. наук, НН ІМВСН МАУП

СТАН ТА РОЗВИТОК НЕДЕРЖАВНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах стрімкого зростання потоку інформації, що вимагає постійної зміни змісту освітнього процесу, особливого значення набули приватні навчальні заклади.

Вивчаючи об'єктивні соціально-економічні передумови появи і розвитку недержавних вищих навчальних закладів в сучасній Україні, дослідники виділяють цілий ряд обставин, що забезпечили їх стрімкий розвиток, так, наприклад:

- недержавні освітні установи конструктивно реагують на зміни соціально-економічного становища в державі і суспільстві. Виробляються нові оригінальні освітньо — професійні програми, які після апробації можуть бути запропоновані для включення до державного класифікатора напрямків і спеціальностей підготовки кадрів;
- на відміну від державних вузів, недержавні, щоб вижити і "вписатися в ринок", інвестують кошти в розвиток, підвищуючи якість освіти, тобто прагнуть запропонувати комплексне, глибинне навчання, спрямоване на розвиток потенціалу особистості і придбання професійних навичок, яке в подальшому дозволить реально застосовувати знання на практиці;
- недержавні ВНЗ мають позитивний вплив на розвиток вітчизняної системи освіти і суспільства в цілому, завдяки активній участі в розробці та реалізації відповідальних державних освітніх проектів;
- компенсують необхідність задоволення попиту в сфері освітніх послуг, незабезпечених або погано забезпечених державним сектором вищої школи, в першу чергу, в сфері економіки, фінансів, менеджменту, комерції, юриспруденції, гуманітарних знань, реставрації та мистецтва, соціальної роботи, а також по ряду нетрадиційних напрямів підготовки кадрів або синтезують вже наявні;
- задовольняють попит для особливої категорії споживачів освітніх послуг, які потребують нестаціонарних формах навчання. Або мають потребу в прискореному екстерном навчанні для отримання другої вищої освіти та інші.

Крім зазначених вище переваг, недержавні установи згідно з проведеними опитуваннями у суспільстві, володіють і іншими позитивними рисами.

Незважаючи на зазначену позитивну тенденцію розвитку недержавних вузів, викликає тривогу і ряд супроводжуючих цей процес негативних явищ. До найбільш значущих соціальних проблем недержавної вищої освіти найчастіше відносять якість надаваних освітніх послуг і взаємодія основних суб'єктів освітнього процесу. Їх актуалізація обумовлена такими факторами, як недостатній рівень підготовки абітурієнтів; несформованість постійного викладацького складу та ін.

Відомо, що в 1990-і рр. в Україні, в результаті демократизації суспільства і впровадження ринкових відносин відкрилися численні приватні академії, університети та інститути. Так, з 1995 року в нашій країні було створено близько 64 приватних вищих навчальних закладів, і згодом їх кількість зросла вдвічі. Максимального рівня частка студентів у приватних вузах досягла в 2005 році (майже 15 %), але з 2010-го цей показник почав повільно скорочуватися.

Причиною цьому послужило як зменшення кількості вступників в результаті погіршення демографічної ситуації в країні, так і політика Міністерства освіти і науки, орієнтована на різні преференції державним і комунальним вищим навчальним закладам. При цьому слід зауважити, що згідно із законодавством, державні та приватні вищі навчальні заклади мають рівні права, а випускники отримують дипломи державного зразка, які "де-юре" дають можливість продовжувати навчання за кордоном.

Серед причин, що призвели до скорочення приватних ВНЗ, фахівці також називають анексію Криму і тимчасову окупацію окремих районів Донбасу, політику іноземних навчальних закладів, які істотно знижують ціни на навчання, і випадки шахрайства в сфері вітчизняного комерційного освіти.

Ще два роки тому державні і приватні вузи Польщі вдвічі знизили ціну на навчання для молоді з інших країн. Таким чином, у багатьох польських університетах навчання, наприклад, за фахом "журналістика" стало обходитися українцям в 1000 євро (раніше було 2000 євро). Це дешевше, ніж в деяких київських вузах. Крім того, дипломи польських вузів котируються у всій Європі.

Якщо в 2009 році в польських університетах навчалися близько 3000 українців, сьогодні ця цифра перевищує 10 000. Не виключено, що таким чтном сусідня держава намагається вирішити проблему відтоку вітчизняних студентів, які останнім часом віддають перевагу навчанню в Німеччині та Англії. Як би там не було, але, на думку фахівців, головна проблема багатьох приватних українських ВНЗ — непотрібність їхніх дипломів на ринку праці і неодноразові випадки афер і шахрайства.

За попереднім досвідом банкрутств приватних вузів відомо, що опіка над студентами, викинутими на вулицю, покладається на державу. Але не варто розраховувати, що в даній ситуації право на вищу освіту буде гарантовано. Швидше за все, люди не тільки втратять сплачені гроші, а й змушені будуть розпочати навчальний процес спочатку.

Таким чином, на сьогоднішній день показники, що характеризують стан приватної вищої освіти в Україні, на жаль, мають тенденцію до погіршення. Лише деякі приватні вузи складають гідну конкуренцію державним навчальним закладам. І в цьому парадокс ситуації. Адже, по ідеї, приватні навчальні заклади повинні стати носіями новітніх методик навчання, сучасних освітніх моделей та інших нововведень. Але таких ВНЗ — одиниці, які тільки підтверджують сумне правило. Багато з них — контори по виробництву дипломів сумнівної якості, абсолютно не гарантують своїм студентам безпроблемне навчання і подальше працевлаштування. Ще одним доказом цього є згортання цільових програм співпраці органів влади (центральної і місцевої) з приватними навчальними закладами.

У сучасних умовах модернізації української освіти і його інтеграції в міжнародний освітній простір, в зв'язку з приєднанням України до Болонського процесу, недержавні ВНЗ, в силу своєї фінансової та організаційної мобільності, незалежного матеріального становища і відкритості до інновацій, виявляються більш готовими до перетворень, ніж державні вищі навчальні заклади.

Таким чином, незважаючи на ряд проблем, недержавна вища освіта представляє собою складову частину соціального інституту сучасної освіти. Недержавні вищи заклади засвідчують життєздатність і перспективність нового сектора вищої освіти, довівши, що їх поява — не випадкове явище в процесі демократизації суспільства і його вищої школи, а як веління часу, закономірний результат соціально-економічних і політичних перетворень в Україні. У своїй основі недержавні вузи діють в інтересах держави і суспільства; вони створюються не замість державних вузів, а на додаток до них, розширюючи можливості для реалізації громадянами України конституційного права на здобуття вищої освіти.

Е. Е. ШАНТЫРЬ
канд. мед. наук, Днепровский институт МАУП

А. А. КРИВОНОС
канд. экон. наук, Днепровский институт МАУП

АКТУАЛЬНЫЕ СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ НЕГОСУДАРСТВЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Современная человеческая цивилизация характеризуется интенсивным процессом смены индустриального общества на новую форму социально-психологического развития — постиндустриальное или, более точно, — информационное общество. Главная роль в информационном обществе принадлежит и в дальнейшем будет принадлежать еще в большей степени всесторонне образованной личности, которая способна производить не только новые научные знания и технологии, но и новые духовные и культурные ценности, что особенно актуально в нынешних условиях формирования в Украине гражданского общества, становление которого возможно только как следствие самоактуализации личности, обретения ею внутренней истинной свободы и на этой психологической основе ее подлинной практической реализации во всём многообразии созидательной коммуникации [5, 14].

Гражданское общество постоянно открыто для изменений и инноваций. Оно основано, прежде всего, на развитых формах самоорганизации и саморегуляции личности человека и общества в целом, на оптимальном сочетании публичных (государственно-общественных) и частных (индивидуально-личностных) интересов при определяющем значении последних и при безусловном признании в качестве высшей ценности человека, как личности, его прав и свобод. И, конечно же, гражданское общество характеризуется всей совокупностью разнообразных форм гражданской активности, которая, в конечном счете, воплощается в реальный политический и социально-психологический уровень самоорганизации социума [4]. Именно такой уровень развития общественного самосознания обуславливает необходимость воспитания личности нового типа.

Решение этой крайне важной задачи для эволюционного развития государства и гражданского общества, во многом зависит от существующей системы образования [8] и, в частности, от системы высшего образования, в том числе негосударственного сектора, который сегодня, на наш взгляд, является социальным феноменом первостепенной важности, где современные европейские формы социально-экономических отношений наиболее выраженно предрасполагают и априори создают социально детерминированные условия взаимоотношений для формирования качественно новой личности. И здесь важно подчеркнуть, что отношение к образованию только как к рыночной услуге может повысить его экономическую эффективность, однако, значительно обеднит его содержание, придаст ему сугубо прикладной характер, не позволяющий говорить о подлинном качестве и серьезном влиянии на процесс становления современного гражданского общества.

Пути и средства обеспечения эффективной деятельности заведений высшего образования, в том числе негосударственного сектора Украины, в соответствии с существующими потребностями развития государства и формирования гражданского общества будут определяться и в дальнейшем реализовываться человеком, как личностью нового времени и нового мировоззрения. Многочисленные дискуссии, ведущиеся сегодня в обществе, а также их неоднозначный характер свидетельствуют о том, что судьбоносные изменения в системе общественных ценностей и образовательных приоритетов в стране осмыслены явно недостаточно, что не позволяет выработать подходы к решению существующих проблем.

Степень влияния системы образования на формирование основ гражданского общества во многом зависит от личности педагогов высшей школы и тех отношений, которые складываются между современными преподавателями и студентами, которые сегодня, как правило, ожидают от учебного процесса, прежде всего, некоего интересного, где-то даже развлекательного и взаимно доверительного диалога, что особенно проявляется в образовательных заведениях высшей школы негосударственных форм собственности.

Подлинное современное образование сегодня должно стать для человека дорогой к истинной свободе, дорогой к самому себе [2], как личности нового типа, подлинного гражданина и патриота своей страны, способного к самостоятельному нравственному выбору, готового нести ответственность за свои решения и поступки, за судьбу своей Родины.

Такое отношение к общественным и, связанных с ним, образовательным процессам безусловно предусматривает внедрение целого комплекса экономических, юридических и социально-психологических подходов к решению поставленных задач. Современная наука предлагает сегодня почти сказочные производственные технологии, которые с легкостью могли бы решить большинство насущных социальных и материальных проблем человечества. Но этого не происходит, а, следовательно, существующие проблемы по своей природе не являются технологическими, экологическими или даже политическими, их глубинный смысл находится внутри человеческой личности, в его психике и самих психических процессах [14].

При этом следует подчеркнуть, что в современном обществе психология и её практическая реализация является, чуть ли не единственной дисциплиной, к которой обращены взгляды в поисках ответа на актуальные вопросы сегодняшнего дня и определение практических действий по выходу из конкретных кризисных ситуаций. Именно этим можно объяснить актуальность и всё возрастающую потребность профессии психолога во всех сферах деятельности государственных служб, на производстве, в том числе и частном, в образовательных, медицинских, культурных и др. учреждениях, а также для решения проблем в личной жизни.

Таким образом, одним из важнейших компонентов комплексного подхода к решению задач формирования и дальнейшего развития гражданского общества в Украине является, на наш взгляд, широкое внедрение в систему высшего образования, и в первую очередь негосударственного сектора, в силу его социально-экономической специфичности, целого ряда научных дисциплин современной психологии и её дальнейшее общественное и научное становление на основе унификации базовых понятий и терминов [11].

Одним из таких наиболее значимых базовых понятийных категорий в психологии, педагогики и др. социальных науках является понятие личности. В настоящее время в научном мировоззрении отсутствует общепринятая интерпретация этого

понятия [3, 7, 9], что, безусловно, затрудняет теоретическое и особенно практическое использование этого термина в научном и социальном его приложении.

В современных условиях, когда проблема воспитания новой личности приобретает основополагающее значение для формирования гражданского общества, представляется целесообразной и востребованной временем соответствующая научно обоснованная теория личности и однозначная интерпретация этого понятия, как унифицированного термина, который был бы приемлем, как для системы образования, так и для многочисленных школ и направлений психологического, социального и даже философского научного мировоззрения.

Такую консолидирующую, по аналогии с интегративной психологией, и приемлемую, с нашей точки зрения, для теоретического и практического применения теорию личности мы соответственно и назвали — Интегративная теория личности [10, 12], так как интегративная психология со своими основными положениями: "энергийность" сознания, единство мира, человека, его тела и сознания, выступает в определенной степени объединяющим началом всех направлений и парадигм психологического мировоззрения [1].

В рамках указанной Интегративной теории личности, изучив и проанализировав имеющийся в свободном доступе соответствующий материал, мы разработали и предлагаем унифицированное, как нам представляется, определение личности, которое, не отрицая, ни в коем случае, все многочисленные теоретические наработки психологии и других социальных и философских наук, создаёт, тем не менее, унифицированное базовое понятие личности, которое приемлемо, на наш взгляд, для всех школ и направлений психологического, социального и философского научного мировоззрения. Содержание его следующее:

Личность — человек, как носитель творческого сознания. Это определение перекликается с определением понятия личности у К. К. Платонова: "личность — человек как носитель сознания" [6, с. 56–57].

Мы лишь подчеркнули, что сознание у личности творческое. В практической интерпретации процесс творчества — это и есть процесс "выбора", выбора мысли, слова, штриха, цвета, действия и т. д. Наличие факта "выбора" у человека существует при осознанной идентификации себя с внешним миром, что предопределяется и неразрывно связано с началом функционирования у него, как правило, в детские годы, психического процесса чувства "Я" [13].

В момент возникновения этого чувства, чувства — это "Я", человек и становится Личностью, так как приобретает возможность выбирать свою реализацию в окружающем мире, т.е. заниматься творчеством в самом широком смысле этого слова. Сознание человека становится творческим. Таким образом, Личность — это всегда человек с творческим сознанием, т. е. с таким сознанием, которое наделено возможностью через чувство "Я" делать осознанный выбор тех или иных действий для реализации себя в конкретной жизненной ситуации. Решение любых задач, в том числе обусловленных развитием гражданского общества, всегда связано с осознанным выбором нового мировоззрения и приобретением новых личностных качеств. Делая этот выбор, человек и приобретает психологическую и социальную категорию Личности и фундаментальной задачей системы образования в целом и высшего негосударственного образования, в частности, является формирование и воспитание такой новой личности, которая в нынешних жестких условиях современного информационного мира сможет осуществлять индивидуально и социально грамотный выбор, с приоритетом общечеловеческих и духовных, в первую очередь Христианских ценностей.

Источники

1. Александров А. А. Интегративная психотерапия / А. А. Александров. — СПб: Питер, 2009. — 352 с.
2. Дьюи Дж. Демократия и образование: Пер. с англ. / Дж. Дьюи. — М.: Педагогика Пресс, 2000. — 384 с.
3. Клонингер С. Теории личности: познание человека. 3-е изд. / С. Клонингер. — СПб.: Питер, 2003. — 718 с.
4. Мамут Л.С. Гражданское общество и государство: проблема соотношения / Л. С. Мамут // Общественные науки и современность. — 2002. — № 5. — 225 с.
5. Папуча М. В. Внутрішній світ людини та його становлення / М. В. Папуча. Дис. докт. психол. наук. — К.: Ін-т психології ім. Г. С. Костюка, 2013. — 400 с.
6. Платонов К. К. Структура и развитие личности / К. К. Платонов. — М.: Наука, 1986. — С. 56–57.
7. Психология личности в трудах зарубежных психологов. Общая редакция. А. А. Реана. СПб.: Питер, 2000. — 320 с.
8. Бугайчук Т. В., Тарханова И. Ю. Роль образования в формировании гражданина / Т. В. Багайчук, И. Ю. Тарханова // Современные проблемы науки и образования. — 2014. — № 3.; URL: http://science-education.ru/ru/article/view?id=13320 (дата обращения: 08.02.2019).
9. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности (Основные положения, исследования и применение) / Л. Хьелл, Д. Зиглер. — СПб.: Питер Пресс, 2003. — 608 с.
10. Шантырь Е. Е. Интегративная теория личности / Е. Е. Шантырь // Наукові праці МАУП. К., — 2016. — № 49. — С. 174–182.
11. Шантырь Е. Е. Унификации базовых понятий и терминов практической психологии / Е. Е. Шантырь // Психолог. — 2015. — № 2. — С. 99–117.
12. Шантырь Е. Е. Унификация понятия личности, как базового термина практической психологии / Е. Е. Шантырь // Психология и соционика межличностных отношений. К., 2015. — № 4 (148). — С. 50–52.
13. Щербак Т. І. Розвиток образу Я у період репрезентації інтелектуособистості / Т. І. Щербак. Дис. канд. психол. наук. О., 2013. — 200 с.
14. Юнг К. Г. Человек / К. Г. Юнг. — М.: АСТ-Пресс, 2007. — 470 с.

Ю. П. ЛІСОВСЬКА
канд. юрид. наук, НН ІП МАУП

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУЧАСНОЇ ГЕОДИНАМІКИ В ІННОВАЦІЙНОМУ КІБЕРПРОСТОРІ: СИСТЕМНИЙ МЕТОД АЕРОКОСМІЧНОГО МОНІТОРИНГУ

На сучасному етапі інформаційного розвитку окремої особи, держави та суспільства нафтогазова промисловість України є складним багатогалузевим комплексом як прерогатива діяльності спецслужб, взаємопов'язаність та взаємозалежність якого вимагає чіткої скоординованості дій у кіберпросторі. Адже запаси нафти і газу в Україні повною мірою не забезпечують нагальних потреб держави як можливість зростання їх видобутку. Тому все це вимагає проведення широкомасштабних геологорозвідувальних робіт та впровадження такого актуального методу спостереження в кібербезпеці як аерокосмічного. Саме актуальна обумовленість параметрів сучасної геодинаміки в кіберпросторі щодо деформаційних та флюїдодинамічних процесів вимагає подальшого правового вдосконалення та обґрунтування критеріїв постановки й проведення комплексних досліджень. При цьому суттєва просторова нерівномірність розподілу геокінематичних і геодинамічних параметрів — їх анлокалізація у вузьких зонах — вимагає розроблення принципів побудови аерокосмологічних спостережних мереж у залежності від ступеню гетерогенності середовища й просторово-часового масштабу об'єктів і явищ, що вивчаються.

Сучасні правові виявлення помітних прискорень сучасних рухів земної кори, які віддзеркалюють фрактальну нелінійність рухів у часі, залежить, в основному, від точності вимірювань, частоти й кіберпросторового масштабу аерокосмогеологічних мереж спостереження стосовно області, що деформується. Тому необхідно переходити до довгоперіодичних рядів спостережень, у тому числі режимних спостережень (моніторингу) з використанням високоточного приладного парку для правового вивчення часового спектра рухів, якими займалися такі дослідники як: Ю. М. Гавриленко, В. Г. Кузнєцова, А. А. Лукк, І. А. Нерсесов, А. С. Мазницький [1, *10–33*].

Для правового виявлення й аналізу тенденцій палеодинаміки щодо особливостей і властивостей сучасної геодинаміки, а також для вивчення глобальних її особливостей, проводяться дослідження в рамках міжнародних проектів і національних програм. Міжнародно правове вивчення сучасних рухів і деформацій літосферних плит, внутрішньо плитних та між плитних зон, є важливою складовою частиною міжнародної програми "Літосфера", дослідження з якої координує Комісія з літосфери Міжнародного геодезичного і геофізичного союзу.

Основні засоби виконання аерокосмічно правових програм

Із середини 1960 років у США проводяться дослідження з геодинаміки космічними методами — геодинамічна програма NASA. При цьому основними засобами виконання програми є радіоінтерферометри та лазерні далековіддалемірні (радіодалекомірні) системи. Лазерні визначення відстані досягли в кіберсучасності точності, необхідної та достатньої для геодинамічних досліджень правомірного характеру. Проведені співставлення результатів визначення базисних ліній, отриманих за до-

помогою лазерної локації ШСЗ (похибки складають 2–4 см) і радіоінтерферометрії (похибки складають 1–3 см), Kolenkicwicz R. (1, *32*), підтверджують самодостатність методів космічної геодезії щодо дослідження сучасної геодинаміки земної кори. Із 1980 року на заході США вивчаються регіональні деформації на кордонах плит за допомогою системи довго базисної радіоінтерферометрії. Виконані вимірювання довжини ліній поперек простягання розлому Сан-Андреас мають точність біля 2 см, що дозволяє реально виявляти взаємні горизонтальні зміщення плит, якщо їх швидкість більше 5 см/рік. З отриманих результатів лазерних вимірювань до ШСЗ на 900-кілометровому базисі, виконаних у 1972 р. і повторених у 1974 і 1979–1983 рр. між пунктами Куінсі (Каліфорнія) і Сан-Дієго, швидкість стиснення склала 61–65 мм/рік із похибкою 10 мм/рік. Правова значущість цього експерименту мала підтвердити зміщення Північно-Американської та Тихоокеанської плит, яке було встановлено геодезичними методами вимірювань на коротких базисах через розломи в південній Каліфорнії. Саме лазерні дослідження за допомогою ШСЗ у 1979–1982 рр. дозволили визначити відносні рухи літосферних плит по пунктах спостережень на Гавайях і в Австралії. Результати кореспондуються з моделлю рухів Тихоокеанської та Американської літосферних плит (порядок рухів 1,8 до 4,8 см/рік).

Концептуальна основа національної стратегії у питаннях безпеки

З огляду на це у Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору зазначено, що незалежна, демократична та стабільна Україна є одним із визначальних факторів забезпечення стабільності в Центрально-Східній Європі та континенті в цілому. У рамках правових критеріїв розвитку між Україною та НАТО визнано, що безпека всіх держав у регіоні ОБСЄ є неподільною, що жодна країна не здатна будувати свою безпеку за рахунок безпеки іншої країни.

У взаємовідносинах Україна — НАТО важливо забезпечити підтвердження відкритості альянсу для нових демократій Європи включно з Україною; недопущення розподілу Європи на сфери впливу і домінування; гарантії свободи вибору щодо приєднання до існуючих структур безпеки; підтвердження як умови для вступу країн — кандидатів в НАТО вирішення всіх територіальних та інших проблем з сусідами, у тому числі з Україною.

Згідно зі Статтею 17 Конституції України "захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу". Формування та реалізацію єдиної політики національної безпеки [2].

Національна безпека України є своєрідною тріадою безпеки у взаємовідносинах людини, держави та суспільства. Адже правова політика держави у сфері національної безпеки — це цілий комплекс різноманітних напрямків діяльності, спрямований на попередження чи ліквідацію можливих проявів небезпеки [3, *41-46*]. В Основному Законі держави значна увага приділяється національній безпеці та її компонентам — безпеці державній, зокрема економічній, інформаційній, екологічній тощо. Створюючи систему національної безпеки, адаптовану до міжнародних вимог, Україна прагне брати активну участь в універсалізації регіональних, європейської та глобальної систем безпеки на всіх стадіях цього процесу [4, *89*].

Джерела

1. Лукк А. А., Нерсесов И. А. Вариации во времени различных параметров сейсмотектонического процесса // Изв. АН СССР. Физика земли. — 1982. — № 3. — С.10–33.

2. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // ВВР України. — 1996. — № 30. — Ст. 144.
3. Концепція національної безпеки України // Розбудова держави. — 2017. — № 4. — С. 41–46.
4. Лісовська Ю. П., Лісовський П. М., Подоляка С. А. Правова держава: історія, теорія, методологія: навч.посіб. / Ю. П. Лісовська, П. М. Лісовський, С. А. Подоляка — К.: Видавничий дім "Кондор", 2018 — 348 с.

В. О. ВЕКЛИЧ
канд. юрид. наук, НН ІП МАУП

ЗМІНА КОНЦЕПЦІЇ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ ПРИВАТНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ

Вищі заклади освіти (далі — ВЗО) або вищі навчальні заклади (далі — ВНЗ) приватної форми власності України на цей час переважно зорієнтовані на надання освітніх послуг громадянам України. При цьому в більшості випадків вони відзначаються посередніми рейтинговими показниками навіть на внутрішньодержавному рівні. Останній аспект є дисонансним через наявність порівняно вищого потенціалу щодо розвитку через ширший спектр можливостей, якими потенційно могли б користуватися такі заклади освіти порівняно з державними. М. В. Михайліченко вказав: "Українські університети не можуть уникати прийняття і реалізації головних тенденцій розвитку освіти XXI століття, навіть якщо профільне міністерство ще продовжує орієнтуватися на окремі категорії століття XX" [1, *148*]. При цьому напрацювання нової концепції організації приватних ВЗО має відбуватися з урахуванням як потреб клієнтів, так і специфіки середовища, яка почало активно змінюватися з інтенсифікацією процесів глобалізації.

У спрощеному вигляді за критерієм мотивації осіб, котрі долучаються до освітнього процесу в якості слухачів можна поділити на дві базові категорії:

А. Особи, котрі потребують здобуття умовної кваліфікації (з урахуванням спеціальності) задля подальшого користування відповідним статусом і здобуття пов'язаних з ним матеріальних благ.

Б. Особи, котрі акцентують увагу на здобутті знань, вмінь та навичок, необхідних для подальшої фахової діяльності.

На поточному етапі можна також констатувати проблемний характер вирізнення умовної "категорії В", до котрої в перспективі доречно віднести осіб, освітня діяльність щодо яких здійснюється відповідно до угод, які укладаються між працедавцем і вищим навчальним закладом України. Остання категорія вимагає гарантованого набуття слухачем знань, вмінь та навичок, що безпосередньо необхідні при здійсненні фахової діяльності спеціального характеру після працевлаштування на підприємстві, в установі або організації, освітню діяльність в інтересах якої здійснює заклад вищої освіти. При цьому відповідальність щодо мотивації слухачів покладається безпосередньо на кадрові структурні підрозділи умовного замовника освітніх послуг. Так, регіональний комерційний директор (Європа і Центральна Азія) Університету БіПіПі (BPP University) Поппі Колінсон (Poppy Collinson) у квітні 2017 року під час відкритої лекції в місті Києві відзначила, що цей ВЗО є провідним у Великобританії в юридичній сфері й ним укладено понад 60 угод з приватними компаніями задля підготовки фахівців з урахуванням їх кадрових потреб. Відповідний потенціал щодо розвитку досі не використовується ВЗО України. При цьому лишаються чинними пострадянські тренди в підході до організації надходження фінансування і самого освітнього процесу. Так, М. В. Михайліченко зазначив: "Дискримінація недержавних навчальних закладів не зробить сильнішими державні ВНЗ, а лише понизить градус конкурентності на вже нині не надто динамічному освітньому полі, знеохотить уні-

верситети державної форми власності ставати більш підприємливими і менш залежними від державних субсидій" [1, *148*]. Важливим є використання чинників подальшого розвитку, що можуть сприяти підвищенню прибутковості ВЗО України загалом.

С. В. Бреус і М. П. Денисенко відзначили: "Входження України у світовий освітній простір зумовлює приведення вітчизняних освітніх стандартів у відповідність до норм світового співтовариства. Суспільство стає все більш людиноцентристським. Отже, індивідуальний розвиток людини, особистості за таких умов є, з одного боку, основним показником прогресу, а з іншого — головною передумовою подальшого розвитку суспільства" [2, *18*]. Так, можна констатувати, що розуміння індивідуального розвитку залежить від фокусу сприйняття особистості, коли підсумковий результат залежить від індивідуальних преференцій особистості, долученої до освітнього процесу. Разом з тим розвиток бізнес-середовища України вимагатиме підвищення якості кадрового потенціалу, який можна використовувати для нарощення вартості самих бізнесових структур.

Проблемою лишається усвідомлення потенційних можливостей багатьма власниками приватних ВЗО України. Так, наприклад, Р. Г. Щокін вказав: "Україна, узявши курс на інтеграцію в єдиний Європейський освітній простір, автоматично взяла на себе зобов'язання на перетворення вітчизняної освіти на найбільш конкурентноспроможний і розвинутий освітній простір у світі. Це стає можливим за умови, насамперед, формування науково обґрунтованого концептуального підходу до усвідомлення змісту, сутнісних ознак, елементного складу, формату взаємозв'язків між складовими елементами та чітко окресленого кола суб'єктів здійснення державної політики у галузі освіти; чіткої нормативної регламентації такої правової категорії як державна політика у галузі освіти; усунення термінологічних нашарувань та невизначеностей у зазначеній сфері тощо" [3, *50*]. Відповідна політика вимагатиме концептуальних перетворень самих ВЗО зі зміною класичного за пострадянських умов підходу до них як до інструментів забезпечення фінансових інтересів власника (коли в деяких випадках останніми може вилучатися до 60 % прибутку без урахування необхідності розвитку кадрового і матеріального потенціалу).

Так, можна погодитися з наступним міркуванням Р. Г. Щокіна: "Стратегічна мета державної політики в галузі освіти сьогодні має включати такі напрямки, як:

- підвищення доступності якісної освіти, що відповідає вимогам інноваційного розвитку економіки, сучасним потребам суспільства і кожного громадянина;
- переорієнтація освітнього процесу на толерантне ставлення до дитини, як ключового елементу цього процесу, а не просто об'єкту педагогічного впливу;
- підвищення конкурентоспроможності вітчизняної освіти на світовому ринку праці і як результат — позиціонування України як одного з лідерів у галузі експорту освітніх послу" [4, *45*].

Наведені пункти можуть бути пере орієнтованими на запити приватних ВЗО України при розробці відповідної концепції.

Т. В. Фініков та В. І. Терещук під час свого дослідження з-поміж іншого напрацювали наступну рекомендацію щодо ВЗО України: "Виробити в кожному ВЗО чітку, логічно пов'язану систему політик і процедур, які визначатимуть інституціональні, організаційні, кадрові складові менеджменту якості" [5, *53*]. Так, у контексті цього дослідження можна констатувати, що якість не може бути самоціллю, але є одним з інструментів забезпечення потреб кінцевого споживача. При цьому Міністерством освіти і науки України в ідеалі має бути забезпечено моніторинг міжнародного освітнього середовища в аспекті залучення іноземних студентів для освіти в Україні, а також напрацьовано консультаційні інструменти у цій сфері.

Отже, концепція ВНЗ України приватної форми власності за сучасних умов має передбачати наявність комплексних заходів. Проблемним аспектом лишається кадровий потенціал задля реалізації відповідної діяльності на практиці (викладачі потребують значної витрати коштів для підвищення свого наукового і освітнього потенціалу, що належно не забезпечується приватними ВЗО). Так, "низовий" рівень, що має безпосередню дотичність до реалізації наведених вище цільових напрямків діяльності, на практиці потребує належного забезпечення. При цьому власниками ВЗО не використовується спектр сучасних можливостей для перетворення пострадянських ВНЗ на сучасні освітньо-наукові та інформаційні "хаби" ("HUBs"), що окрім освітньої і наукової діяльності можуть надавати послуги стосовно організації тренінгів та та лекцій з цільовим призначенням для підвищення кадрового потенціалу підприємств, установ та організацій різних форм власності.

Джерела

1. Михайліченко М. В. Приватні вищі навчальні заклади: функціонування та управління у контексті демократизації / М. В. Михайліченко // Науковий вісник. Серія "Філософія". — Харків: ХНПУ, 2017. — Вип. 48 (частина ІІ). — С. 138–149.
2. Бреус С. В., Денисенко М. П. Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи / С. В. Бреус, М. П. Денисенко // Вчені записки Університету "КРОК". — 2013. — Випуск 33. — С. 17–24.
3. Щокін Р. Г. Державна політика України у галузі освіти в контексті світових інтеграційних процесів: окремі питання / Р. Г. Щокін // Наше право. — 2017. — № 4. — С. 46–52.
4. Щокін Р. Г. Мета і цілі державної політики у галузі освіти: сучасний стан бачення проблеми / Р. Г. Щокін // Право.ua. — № 3. — 2017. — С. 41–46.
5. Впровадження локальних систем управління якістю в українських університетах : Аналітичний звіт / За заг. ред. Т. В. Фінікова, В. І. Терещука; Міжнарод. благод. Фонд "Міжнародний фонд досліджень освітньої політики". — К. : Таксон, 2018. — 88 с.

Ю. В. КУЗНЕЦОВА
канд. пед. наук, доц., Херсонський інститут МАУП

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ НЕДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИСОКОЇ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Сучасна модернізація вищої освіти обумовлена як потребами українського суспільства, так і структурними перетвореннями самої освіти, її глибинними суперечностями, які виникли, зокрема, у перший період державного будівництва незалежної України.

Процеси функціонування вищої школи повинні ґрунтуватися на основному принципі ринкової економіки — свободі вибору. На сьогодні можна стверджувати, що потенційний споживач отримав можливість більш повною мірою реалізувати право вибору в отриманні спеціальності в будь-якому закладі освіти. Сприяла цьому, з одного боку, можливість одержувати освіту в державних ВНЗ, а з другого — поява недержавних закладів вищої освіти.

За останнє десятиліття сформувалися основи недержавної системи освіти: зростає її обсяг, підвищується статус, соціальна престижність, формується розвинена нормативна база функціонування. В той же час, зростає конкуренція на ринку освітніх послуг, зумовлена низкою соціальнополітичних, демографічних і економічних причин. Одним з ефективних засобів забезпечення конкурентоспроможності стає інноваційна діяльність недержавних освітніх установ [3].

У науково-педагогічній літературі термін “педагогічна інноватика” розглядають такі вчені як В. Анчек, М. Бургин, В. Волота, В. Ляудіс, С. Мамрич, В. Паламарчук, Л. Подимова, В. Сластьонін, Н. Юсуфбекова та ін.). Низка педагогічних робіт присвячена різним аспектам виникнення, становлення і функціонування недержавної вищої школи в Україні (Ю. Агапов, В. Астахова, О. Баєва, В. Вихрова, Ш. Ганєлін, І. Каленюк, О. Ліхачова, М. Михайлова, І. Тимошенко, В. Огаренко, О. Сидоренко, Е. Чмихова та ін.).

Нарощування людського капіталу — це передусім зростання освітнього рівня, збагачення працівників знаннями, інтелектуалізація праці. Причому це не просто збільшення кількості людей з вищою освітою, воно супроводжується глибокими структурними змінами, які, у свою чергу, визначають структурні зрушення в економіці [7, *18*].

Вища освіта повинна стати важливим компонентом культурного, соціального, економічного та політичного розвитку випускника ВНЗ. Становлення особистості можливе лише в гармонійному поєднанні навчальної, виховної та наукової діяльності студента, як в межах вузу так і поза ним.

Загальносвітові тенденції розвитку освіти та ситуація, що склалася в українській системі вищої освіти, вимагають глибокого та всебічного оновлення структури та змісту вищої освіти, модернізації всієї державної освітньої політики, послідовного й негайного впровадження інноваційних технологій [5]. Разом з тим сьогодні є очевидним важливість гуманітаризації викладання дисциплін як технічного, так і природничого циклів.

Історія виникнення освітніх центрів свідчить про те, що природнім було існування саме недержавних освітніх закладів. Приватна освіта є важливим фактором формування еліти постіндустріального суспільства. Якщо для розвинених країн приватна вища освіта — явище природнє і закономірне, то в Україні, де освіта десятиліттями була на державному утриманні, суспільство змушене поступово "адаптуватися" до приватної освіти, сприймаючи її як щось нове [2, *13*].

Нині в Україні створена альтернативна система вищих навчальних закладів, які засновані на недержавній формі власності. Така система суттєво розширює можливості молоді здобути вищу освіту за спеціальностями гуманітарного профілю з урахуванням потреб ринкової економіки [4, *4*].

Позитивним моментом у діяльності недержавних вищих навчальних закладів є їх більша мобільність у порівнянні з державними вузами при вирішенні проблем, що виникають у сучасному українському суспільстві під впливом соціально-економічного розвитку нашої держави.

Мобільність недержавних вузів, в першу чергу, проявляється у використанні інноваційних технологій у навчанні. Будь-який навчальний заклад, який перебуває на стадії формування, а цей період за оцінками американських менеджерів триває 6–7 років, має обов'язково думати не лише про здобуття його студентами певного рівня освіти, а й про засоби та методи набуття знань, що відповідають їх кваліфікації.

Більшість розробок з проблем інновацій не спираються на цілісний, системний, комплексний підхід, що призводить до однобічних рекомендацій, які не можна застосовувати в реальній педагогічній практиці. Це зумовлено тим, що проблема теоретико-методологічного обґрунтування інноваційної діяльності та системний підхід до її організації не дістали належного рівня в педагогічній науці [3].

Перші недержавні ВНЗ запровадили нові різноманітні навчальні курси, авторські програми, нестандартні методики навчання і виховання, підбору студентів і викладацьких, управлінських кадрів, навчально-методичної літератури (та її видання). Також вони мали більш широкі зв'язки з ВНЗ західних країн, широко використовували їх програми, методики, можливості обміну викладачами і студентами (проте цей процес часто не вгисувався у межі державних стандартів і контролю). Сильними сторонами таких закладів є: гнучкість, оперативність реагування, інноваційні можливості, індивідуальний підхід до студентів тощо. Чимало фундаторів приватних ВНЗ прийшли з державних закладів після невдалих спроб удосконалити їх систему [6].

Важливим аспектом ефективного впровадження новітніх технологій у навчальний процес недержавних закладів освіти є поєднання загального освітнього рівня з культурним та національним рівнем виховання майбутніх студентів. Адже сучасний вищий навчальний заклад має готувати не лише висококваліфікованих фахівців, але й національно свідомих громадян своєї країни.

Щоб гідно конкурувати з державними закладами освіти, слід впроваджувати інноваційні технології щоденно, на кожному занятті, постійно працювати над вдосконаленням навчального процесу, шукати та опробовувати різноманітні методики навчання. Надзвичайно відповідальною у цих процесах має бути роль викладача. Він повинен бути не лише гарним лектором чи фахівцем у певній галузі, а викладачем-новатором, для якого кожен день — це день пошуку та самовдосконалення.

Кроком до європейського стандарту освіти слід вважати використання у навчальному процесі комп'ютерної техніки, у тому числі й мережі Інтернет; використання прогресивної системи оцінювання (серед яких кредитно-трансферна, модульно-рейтингова та кредитно-рейтингова); використання на заняттях сучасних досягнень технічної науки (проектування, візуальний супровід, моделювання ситу-

ацій). Усі ці нововведення мають бути наявними у вузах приватної форми власності, задля досягнення конкурентноспроможності державним ВНЗ.

У приватних вищих навчальних закладах, незважаючи на різноманітні перепони є багато прогресивних сторін, використання яких державою та підтримка відповідними державними органами лише сприятиме вихованню висококваліфікованого спеціаліста, адаптованого до праці в умовах ринкової економіки; спеціаліста, знайомого з європейськими технологіями; спеціаліста, який буде працювати на користь своєї держави [6].

Таким чином, з огляду на всі позитивні та негативні сторони приватної вищої освіти можна з впевненістю говорити про те, що вона відбулася і це є беззаперечний факт. За останнє десятиліття недержавні ВНЗ стали вагомим фактором функціонування вищої освіти незалежної Української держави. Мобільність і здатність сприймати, синтезувати та впроваджувати новітні технології поступово піднімає рівень викладання у приватних вузах та їх престиж серед населення.

Джерела

1. Андрущенко А. В. Педагогічна освіта України в стратегії Болонського процесу / А. В. Андрущенко // Освіта України. — 2004. — № 13. — С. 4.
2. Корольов Б. Недержавний сектор світи в Україні: проблеми становлення і розвитку / Борис Корольов // Вища освіта України. — 2003. — № 1. — С. 8–14.
3. Корчевський Д. О. Інноваційна діяльність навчальних закладів недержавної форми власності як педагогічна проблема / Д. О. Корчевський // Молодь і ринок. — 2012. — № 11. — С. 24–32.
4. Кремень В. Г. Проблеми і завдання національної освіти в контексті Європейської та Євроатлантичної інтеграції / В. Г. Кремень // Проблеми Європейської та Євароатлантичної інтеграції України: освітній вимір. — Полтава, 2004. — С. 4 — 10.
5. Сидоренко О. Л. Освітній простір вищого навчального закладу як визначальний чинник формування фахівця нового типу / О. Л. Сидоренко // Педагогіка і психологія. — 2002. — № 3. — С. 38.
6. Січкаренко Г. Г. Реформа вищої освіти 1987 р.: уроки для України / Г. Г. Січкаренко // Гілея: науковий вісник. — 2016. — Вип. 105. — С. 113–116. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_105_31.
7. Чухно А. В. Нова економічна політика / А. В. Чухно // Економіка України. — 2005. — № 7. — С. 18.

Т. С. ЯРОВОЙ
канд. наук з держ. упр., доц., НН ІМВСН МАУП

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕРЕСІВ НЕДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ЦИВІЛІЗОВАНЕ ЛОБІЮВАННЯ ЯК ЄДИНА АЛЬТЕРНАТИВА КОРУПЦІЇ

Зі здобуттям Україною незалежності розпочався бурхливий процес становлення вітчизняної ринкової економіки, що не оминув і таку, вкрай важливу сферу суспільних відносин, як освіта в цілому та вища освіта зокрема. Сектор вищої освіти, адаптуючись до економічних, соціальних, світоглядних змін, що відбувалися у суспільстві з середини 1980-х років, а особливо — після 1991 року, значною мірою змінював свою структуру. Так, наприклад, статистичні дані свідчать, що кількість навчальних закладів I–II рівнів акредитації у 2015 р. дорівнювала 371 заклад проти 742 середніх спеціальних навчальних закладів у 1990 р. Натомість, кількість закладів університетського рівня (університетів, академій, інститутів) за аналогічний період, зросла на 90 % [1]. Така тенденція, на нашу думку, передусім була обумовлена прагненням широких мас населення здобути вищу освіту, в тому числі за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб, оскільки конкурс на місця у вищих навчальних закладах радянського часу був надто високим. Додатковим фактором стала поява нових (менеджмент, рекламна діяльність тощо) популярних спеціальностей. То ж, якщо на 1990/1991 навчальний рік кількість студентів у ВНЗ III–IV рівня аредитації в Україні становила 881 тисячу осіб, то вже у 1997/1998 навчальному році вона перетнула мільйонну межу, а в 2007/2008 навчальному році сягнула історичного максимуму — 2 мільйони 372 тисячі осіб [2]. Ще однією тенденцією вітчизняної освітянської сфери стало виникнення та поширення вищих навчальних закладів недержавної форми власності — комунальної та приватної. Станом на початок 2017–2018 навчального року в Україні діяло 289 університетів, академій, інститутів, з яких 199 були державної форму власності, 13 — комунальної, а 77 — приватної . На той момент у ВНЗ комунальної форми власності навчалося 23 тисячі студентів, у ВНЗ приватної форми власності — 105 тисяч студентів [3, с. 30]. Таким чином, за роки незалежності в Україні сформувався потужний сектор вищої освіти, представлений, в тому числі навчальними закладами недержавної форми власності.

Наявність великої кількості навчальних закладів різних форм власності, безумовно, сприяє формуванню конкурентного освітнього середовища, що у свою чергу позитивно впливає на якість надання освітніх послуг. Саме так подібна ситуація виглядає в ідеалізовані теорії. На практиці ж, вищі навчальні заклади державної, комунальної, а особливо — приватної форми власності, перебувають в завідомо нерівних конкурентних умовах. 128 тисяч студентів, що здобувають освіту у вищих навчальних закладах недержавної форми власності фактично обмежені у свої правах, зокрема, частково (у випадку з ВНЗ комунальної форми власності) або повністю (у випадку з ВНЗ приватної форми власності) обмежені у можливості навчатися за рахунок коштів державного бюджету. Проблему справедливого розподілу "бюджетних місць" між ВНЗ різних форм власності неодноразово піднімали на найвищому державному рівні. Так, ще у 2014 році тодішній Голова профільного парламентського комітету Лілія Гриневич проголошувала: "Приватні навчальні заклади в українській освітній системі живуть у значно жорсткі-

ших конкурентних умовах, аніж вищі навчальні заклади державної форми власності, оскільки, не мають гарантованої державної підтримки. І для нас, розробників, однією з базових цінностей, закладених в Законі "Про вищу освіту" став конституційний принцип рівності форм власності. Це знайшло відображення у можливості приватних навчальних закладів претендувати на державне замовлення" [4]. Згодом, ініціативу підтримав тогочасний Міністр освіти і науки України Сергій Квіт, який коментуючи норми нового закону відмітив, що "головним нововведенням стане можливість отримання державного замовлення на підготовку фахівців не тільки державними ВНЗ" [5]. Однак, за минулі роки проблему так і не було вирішено. ВНЗ державної форми власності й далі користуються максимально сприятливими умовами, отримуючи суттєві конкурентні переваги, що у свою чергу знижує якість надання освітніх послуг та створює додаткові корупційні ризики. Студенти таких ВНЗ, які навчаються за кошти фізичних чи юридичних осіб часто мають можливість після першого ж курсу за хабар отримати омріяне "бюджетне місце". Та найголовніше — ні керівництво, ні колективи ВНЗ недержавної форми власності, ні студенти, які в них навчаються, не мають дієвого механізму відстоювання своїх законних прав та інтересів.

Ситуація з корупцією в Україні давно перебуває в полі зору вітчизняних науковців, які неодноразово наголошували на проблемі її всеохоплюючого поширення [6] та безкарності [7]. Однак, не дослухаючись до їх думки, вітчизняні законотворці разпо-раз зводять протидію корупції до прийняття нових нормативно-правових актів та формування нових антикорупційних органів. Натомість, ефективно протидіяти корупції можна силами тих, хто страждає від її наслідків. Достатньо прийняти Закон України "Про лобізм", який дозволить, серед іншого, вищим навчальним закладам недержавної форми власності відстоювати свої законні права та інтереси [8]. А результатом такого процесу стане не лише розширення вибору для абітурієнта, але і підвищення якості надання освітніх послуг, зростання інвестиційної привабливості України, як держави, що створює справедливі конкурентні умови для бізнесу, зокрема в такій важливій галузі як освіта і наука.

Джерела

1. Голубчикова, Ю. В. Статистичний аналіз динаміки та стану розвитку ВНЗ України [Текст] / Ю. В. Голубчикова, А. З. Підгорний // Статистика — інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 3. Частина І — Одеса, ОНЕУ. — 2017. — С. 7 — 14.
2. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html
3. Статистичний збірник "Вища освіта в Україні" Київ, 2017 р. 297 с.
4. Приватні ВНЗ зможуть отримувати держзамовлення: Реформа вищої освіти. Портал Освіта.ua 21.09.2014 — URL: http://osvita.ua/vnz/reform/42886/
5. Приватні вищі навчальні заклади у 2016 році отримають державне замовлення: Про це на своїй сторінці у соцмережі Facebook написав Міністр освіти і науки України Сергій Квіт. 25 вересня 2015 р. URL: http://vnz.org.ua/novyny/vstup/8405-pryvatni-vyschi-navchalni-zaklady-u-2016-rotsi-otrymajut-derzhavne-zamovlennja
6. Литвиненко В. І. Мета та принципи діяльності суб'єктів протидії корупції // Форум права. 2015. № 4. С. 162–168.
7. Romanenko Y. A., Shchokin R. G. Corruption independence in Ukraine // Public management : collection. — № 4 (9) — September 2017. — Kyiv : ДП "Видавничий дім "Персонал", 2017. — p. 182–194.
8. Яровой Т. С. Цілі та функції лобістської діяльності в Україні: реалії сьогодення та еволюційний прогноз / Тихон Сергійович Яровой // ДП "Видавничий дім "Персонал" — Публічне Урядування — Public Management. — 2018. — № 1 (11). — С. 335–343.

І. М. НАЙДЬОНОВ
канд. пед. наук, проф., НН ІМВСН МАУП

МІСЦЕ І РОЛЬ НЕДЕРЖАВНИХ ВНЗ У НАДАННІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Відомо, що з появою навчальних закладів, заснованих на інших формах власності, виникла проблема ефективного управління ними. Сьогодні навчальні заклади недержавної форми власності є новою, ще не у повній мірі сформованою, але невід'ємною складовою системи вищої освіти. Її специфіка полягає в тому, що ці навчальні заклади, не маючи бюджетного фінансування, організовані більш незалежно від державного втручання, оскільки за формою власності відрізняються від традиційних освітніх установ. Вони мають значну самостійність у наданні освітніх послуг (комплекс визначених законодавством, освітньою програмою, договором дій суб'єкта освітньої діяльності, що мають визначену вартість та спрямовані на досягнення здобувачем очікуваних результатів навчання), і в здійсненні економічної діяльності.

Актуальність дослідження недержавної галузі освіти, як загалом, так і удосконалення форм управління створенням ринкових освітніх послуг**,** пошуком нових його напрямків, як в теоретичному, так і в практичному плані очевидна. Тим більше, що сьогодні відсутня необхідна правова база, яка б регламентувала діяльність недержавних освітніх установ, нема відпрацьованого механізму, який би забезпечував їх створення і розвиток. Закон України "Про недержавні заклади освіти" знаходиться на етапі підготовки. У ньому потрібно визначити параметри для створення навчального закладу недержавної форми власності, вимоги до його потенціалу, потребою удосконалення регіональної мережі, можливість відшкодування збитків, заподіяних неякісною освітою.

Аналізу формування недержавної вищої школи присвячені наукові праці головним чином представників цього сектору освіти. Серед найбільш вагомих, зокрема роботи: з історії управління галуззю (В. К.Майборода); правового регулювання (В. І. Борисова, Т. С. Гончарова, М. Н. Курко, Р. Г. Щьокін); управління (І. П. Бідзюра, О. Ю. Бобало, М. Ф. Головатий, Г. А. Дмитренко, С. Б. Жарач, В. А. Козаков, Р. А. Ільясов, В. І. Маслов, Є. О. Романенко, В. П. Сладкевіч, І. В. Чаплай, Г. В. Щокін,); функціонування окремих вищих навчальних закладів (В. І. Астахова, Б. І. Корольов, Г. М. Сагач); питань управління якістю освіти (Л. П. Одерій, В. О. Чобіток, В. І. Шеховцов); формування ринку освітніх послуг (М. Ф. Гончаренко, В. П. Щетінін); організації освіти в регіонах (М. Д. Малахов, О. А. Сидоренко, Б. Г. Тетерятник, Б. П. Хижняк); фінансування вищої освіти (Л. О. Білова, В. І. Ковальов, О. Л. Фещенко).

Найбільшу увагу аналізу недержавної освіти приділяють соціологи й економісти, якими за останній період захищені кілька дисертацій (О. Шиян, М. Очкасова, О. Сидоренка, О. Дікова, О. Скібіцька, Р. Купченко, М. Гончаренко).

У той же час, необхідно замітити, що поряд із значними науковими досягненнями, в публікаціях на наш погляд, не в повній мірі досліджені питання: аналізу специфіки державної і приватної вищої освіти й певна апологетика останньої; узагальнення програм управління процесом надання освітніх послуг; урізноманітнення джерел фінансування; вдосконалення і демократизація форм управління; ефективна технологія їх створення.

Аналіз історіографії наукових джерел із розвитку освіти свідчить, що становлення ринку освітніх послуг в Україні відбувався повільніше, ніж розвиток ринку споживчих товарів. У зв'язку з не забезпеченням потрібної матеріальної й правової підтримки, в 90-ті роки минулого століття, державні ВНЗ почали входити до ринку надання освітніх послуг вимушено. Вони змушені були самі опрацьовувати стратегію виживання й керуватись нею у шокових умовах становлення постсоціалістичного ринку. Вища освіта перетворювалась на сферу комерційних стосунків, де поширювалась конкуренція та пошук позабюджетних джерел фінансування.

Державні ВНЗ не могли швидко зреагувати на попит нових спеціальностей на ринку праці, подолати нераціональну структуру підготовки кадрів, що залишилась від попереднього періоду. Ці проблеми розпочали вирішувати нові ВНЗ недержавної форми власності, оскільки вони відзначались самостійністю управління, більшою свободою у виборі цілей і завдань, форм і методів навчально-виховної діяльності. Вони оперативно рішали названі, та інші питання. Уже в 2010 р. питома вага недержавних ВНЗ у загальному їхньому числі досягла 37,5 %.

Названі тенденції мали місце і в країнах Центральної і Східної Європи. Так, кількість вищих навчальних закладів у них складав: Албанія 27 % Білорусія 22 %, Болгарія 30 %, Чеська республіка 60 %, Естонія 64 %, Угорщина 55 %, Молдавія 49 %, Польща 70 %, Росія 38 %. Діяльність недержавних вищих навчальних закладів у названих країнах, визначається законодавчими актами або конституціями [1; 3].

У цей же час, формується специфічна діяльність новостворених вищіх закладів освіти, яка має переваги перед державними ВНЗ. Це — можливість швидкого реагування на попит ринку праці; нові форми управлінської діяльності; оперативне впровадження у навчальний процес нових дисциплін; залучення до роботи найбільш кваліфікованих викладачів за рахунок запровадження диференційованої оплати праці; оперативна апробація нових педагогічних технологій, методик цілісного освітнього процесу тощо.

Але, як свідчать дослідження, переважна більшість приватних та недержавних ВНЗ України спеціалізувалися в напрямках, які не вимагали значних капіталовкладень в розвиток та підтримку матеріально-технічної бази, необхідної для навчання студентів, особливо технічних спеціальностей, тому в таких ВНЗ присутні переважно гуманітарні напрямки.

Але, як відмічають науковці (В. І. Астахова, В. Г. Кремень, М. В. Михайліченко, С. М. Ніколаєнко, В. М. Огаренко, М. Ф. Степко) в недержавних та приватних ВНЗ приділяється мало уваги науково-дослідницькій діяльності, науковим дослідженням в галузі фундаментальних та прикладних наук, відсутні системи підготовки кваліфікованих науковопедагогічних кадрів з використанням аспірантури і докторантури; переважно відсутні спеціалізовані Вчені ради по захисту кандидатських та докторських дисертацій.

Назване, та інше створює проблеми для надання освітніх послуг. Підтвердженням цього можна вважати дані рейтингу Глобальної конкурентоспроможності, наприклад уже в 2011–2012. Україна у ті часи займала 62 місце — за якістю освітньої системи, 52 місце — за якістю початкової освіти, 51 місце — за якістю вищої освіти. Ці результати були значно гіршими за результати попередніх 2010–2011 років, коли по вищенаведених показниках Україна займала відповідно 56, 49 та 46 місця.

Серед основних чинників які впливають на ефективність діяльності недержавних ВНЗ науковці обґрунтовують наступні: специфічність ринку освітніх послуг з точки зору змісту продукту; тенденція до змін статусу та змісту вищої освіти. ISSN 2073-9982 Економічний вісник НГУ 2012 № 1 129 ECONOMIC EDUCATION; па-

діння усвідомлення вступниками та студентами того, що їм потрібні знання, а не дипломна книжка; ріст кількості працедавців, які розуміють обмеженість ринку кваліфікованих кадрів; постійне збільшення обсягів інформаційних потоків; відсутність певних знань та умінь (в т. ч. комунікативних), які мали б бути отримані протягом навчання у переважної більшості випускників ВНЗ; зменшення кількості студентів та випускників, які хочуть займатись, або продовжувати займатись науковою діяльністю; скорочення кількості випускників шкіл через демографічну кризу початку 90-х років минулого століття; низький рівень знання іноземних мов викладачами та науковцями ВНЗ; відсутність наукових підходів до формування іміджу ВНЗ.

Таким чином, аналіз літературних джерел, практика діяльності недержавних ВНЗ свідчить, що їх діяльність займає відповідні місце і роль в загальній системі освіти в Україні. Вони ще знаходиться у стані формування як внутрішнього розвитку, так в її зовнішніх зв'язках. Підтвердженням цьому є те, що продовжується процес створення нових вищих навчальних закладів і призупинення їх діяльності. Крім того, мережа вищих навчальних закладів в Україні розподіляється нерівномірно, вони тяжіють до міст з великою кількістю студентів. У їх зовнішніх зв'язках виявлена тенденції інтеграції у державну систему вищої освіти, яка характеризується зближенням каналів фінансування, наданням платних послуг державними навчальними закладами.

Проведені освітянами-науковцями дослідження дають можливість узагальнити досвід організації систем освіти західних країн, придатний для удосконалення концепції управління вищими навчальними закладами недержавної форми власності в Україні. Це підтверджується визначенням діяльності недержавних навчальних закладів законодавчими актами чи конституціями держав, які є обов'язковою умовою для їх створення, функціонування та контролю за їхньою діяльністю з боку державних органів управління. Усі розвинуті країни світу здійснюють державне фінансування перспективних вищих навчальних закладів, незважаючи на форму власності, причому основний тягар фінансування системи освіти несуть державні бюджети, які субсидують більшість навчальних закладів усіх видів. У більшості країн світу держава залишає за собою пріоритет у підготовці фахівців у найважливіших галузях, зокрема, педагогічні, медичні, юридичні та сільськогосподарські навчальні заклади в основному державні; Керуюча роль держави обов'язково поєднується з громадською ініціативою в управлінні вищими навчальними закладами недержавної форми власності, що забезпечує демократизацію управління освітою.

Джерела

1. Астахова В. І. Аналітична записка про стан приватного сектору освіти в Україні / В. І. Астахова // Вчені зап. Харк. гуманіт. ун-ту "Нар. укр. акад.". — Х., 2011. — Т. 17. — С. 555–561.
2. Закон України "Про вищу освіту" від 01.07.2014 № 1556-VII.
3. Закон України "Про освіту" від 05.09.2017 № 2145-VIII.
4. Михайліченко М.В. Приватні вищі навчальні заклади: функціонування та управління у контексті демократизації.// Наук. вісник.- Харків.:ХНПУ, 2017. — С. 138–149.
5. Найдьонов І. М. Викладання фінансово-економічних дисциплін: методика, технологія, управління . — К.: 2014. — 730 с.

G. MORALES
Master of Business Administration, Academia Interregional de Gerencia del Personal AIGP-IAPM

EDUCATIONAL NON-GOVERNMENTAL SECTOR: A CROSS-SECTIONAL STUDY OF THE EDUCATIONAL SYSTEM OF MINORITY LEAGUES UKRAINE AND ECUADOR: POLITICALS, LAWS AND ORGANIZATIONAL PRINCIPLES OF OPERATING MANAGEMENT

Ukrainian society [1] but also consider global integration processes and implement the Bologna Process requirements in the context of decentralization, educational grants at the national level will cover, in the first instance, expenditures to provide for the teaching component of the educational process (staff salaries, textbooks, teachers' professional development, etc.) [2].

The force of the rights of the indigenous peoples is tied to their own political history, the same one that was articulated between defeats and gradual recoveries, before finally realizing the recognition of a plurinational state (2008). At present Intercultural Bilingual Education (EIB) has already ceased to be an autonomous institution of the Indigenous Movement (MI) -the autonomy disappeared following the approval of the new law of Intercultural Education, January 11 of 2011 [3].

A political that should be applied in the case of the Ukrainian educational system, in order to develop a parallelism that annuls all kinds of confrontation and controversy in the desire to acquire a more just and comprehensive educational system.

Interculturalism has formed part of the political and pedagogical agenda in Ecuador over the past decade, recognition of difference and cultural diversity in public education political is correlated with the actual practices of bilingual intercultural education has to say about [4], he points out that there must be a teaching-researcher role [5].

Where despite the political will there is an annulment of the theoretical content, not endowed with adequate practices of social, economic and cultural equality (with the components immigration from the field to the city, absenteeism and lack of social inclusion), lack of Teacher training of Mestizo teachers in interculturality and bilingualism recorded in the materials of reading-writing, but standing out indigenous teaching material, being impossible to build interculturalism in Ecuador country [6].

The first ones address the need for teacher training for self-education and Intercultural Bilingual Education (EIB), as is the case of the EIB Career at the Salesian Polytechnic University of Ecuador (UPS), "Other Pedagogies" are configured, based on the educational needs of the subjects and groups that are educated. For this reason, they emerge from contexts, struggles, resistances and participation [7].

They are dynamic and under construction pedagogies that emerge from the practices and are configured as alternative pedagogical responses to conventional pedagogies are categorized four pedagogies: 1. identity reaffirmation; 2. "go to return"; 3. "between cultures" and 4. "awareness of oppression" [8].

Education as a collective political project in which they arise, other pedagogy, which must be deepened since they are emerging Latin American and intercultural, in the creation of own didactic resources [9].

The public management of intercultural bilingual education responds to the definition of Ecuador as an intercultural and plurinational state. the educational policy developed through Millennium units, promoted by the Ministry of Education and directed especially to indigenous population, in a situation of social vulnerability due to poverty [10].

For (Rodriguez, 2017) analyzes the current legislation on bilingual intercultural education, the Millennium units and the universalization of access to education and bilingual intercultural education practices and the generalization of access to the educational system are studied and described, based on an ethnography developed in two Millennium units located in the Ecuadorian Andes.

The rights managed by the governmental politicals of linguistic culturalist ten-Year Plan of education 2006–2015, the constitution of 2008, the LOEI (2011) and the national plans for the good living 2009–2013 and 2013–2017, plan of Reorganization of the educational offer 2012 and by the Declaration of the Millennium subscribed by Ecuador in 2005, evidence a folklorizante element of the teaching materials, material text student, the closure of community schools, absenteeism poverty and exclusion Avoiding universalization, from the conclusions proposals and challenges arise for possible actions that can contribute to the improvement of Intercultural Education in Ecuador [11].

Conceptual pillars that underlie the dialogical educational interconnections between cultures and their consequences in the relationships that occur between the different groups in the educational field., Perception of different social and educational actors on legal and political proposals in Intercultural Education. and Adaptation of the educational actions developed in multicultural school contexts to the legislative proposals and the current model of Intercultural Education [12].

Mediating the following factors [13] through a research methodology, information was obtained from relevant socio-educational actors in the field of Ecuadorian Intercultural Education and from educational actors (directors, teachers, students and families), as well as from bilingual and non-bilingual public education centers in the three regions that make up the country in its continental territory (Sierra, Coast and Amazon). The results, derived from the open and axial coding, were discussed according to the objectives, giving rise to the conclusions, which are approached from a triple perspective.

To agree [14] the influence and importance of Intercultural Bilingual Education in the plurinational and intercultural state-building process in Ecuador. It also highlights the tensions and contradictions generated within the Ecuadorian educational system, when faced with the task of creating spaces for dialogue between scientific and traditional knowledge systems interculturality is still a concept under construction. Apart from a limited practice at the institutional level, the establishment of interculturality as a guiding, organic principle of such a diverse society requires a critical thinking approach as well as political Will.

Unbalanced power relations and diverse approaches to interculturalism is what it expresses [15] about Interculturalism, as a new epistemology for which we must seek a dialogue between knowledge Ancestral and the wisdom or knowledge of the diverse peoples of America so the system of national education should promote in its public policy to the creation of unpublished institutions.

However these models would not be own but imported thus designates [16] the construction of a pluricultural and intercultural State and the transition toward a new development model, based on sumak kawsay, adopted as a pillar of public policy in Ecuador. The findings indicate that the categories of interculturality, plurinationality and sumak kawsay have been severely eroded, at the same time as Western education models, which continue reproducing the current social, cultural, political and economic system, have

been imported into the Bilingual Intercultural Education System and in the National Education System.

Conclusions and recommendations. There are many educational reforms copied by Ecuador to other countries of the region, with multiple failures to be incorporated, in the field of politicals, laws and organizational principles of the management of the operation educational non-governmental sector.

Ecuador has been able to adopt an honest and direct dialogue on access to minority linguistic rights, a fact which is far from Ukraine, which begins in these dynamics and should therefore exchange experiences, in order to improve its educational system in this tonic, making a dialogue of knowledge and implementing new educational programs trying to improve them or even amplify the debate.

In Ukraine must improve aspects of education in Ecuador, towards new educational models such as: memorization, the hasty delivery of academic work, lack of updating, completing the mastery is like unfinished education, books Of the years 60ts and outdated senior professors, does not exist in online research, lack of better communication between professors and students that are discussions in the companies to choose at an early age what you want to make all your life [17].

Do not improve these aspects as in the case of Dmytro Tabachnyk (of 2010) as minister of science and education, who has declared he wants more university courses given in Russian and has worked on a plan by which every higher education institution should abide, Neglecting minority languages and the legal sanctions imposed by Russia [18].

Among the strengths of Ukrainian education stand out modern technologies, implemented in the studying process, implemented in the studying process. Emphasis on practical aspects in teaching [19].

In order to get, real changes, in healthcare and education [20] in national minority languages are being reduced to special lessons now [21].

The Verkhovna Rada, Ukraine's parliament, on September 5 passed draft law 3491-d on education, the law reform specifies that the language of the educational process at schools and colleges is the national language. It is also stipulated that educational institutions, according to the educational program, could teach one or more subjects in two or more languages, namely the national language, English or other official languages of the European Union [22].

References

1. Armas, M, L. E. (re) pensando la educación intercultural desde Ecuador.dissertation / M. Armas. — A.: Guajara: Universidad de la lengua. 2017. 5–6 pp.
2. Carnegie Europe Ukraine's: Poorly Timed Education Law. [recurso electrónico] / Carnegie Europe Ukraine's // Archivo electrónico de Strategic Europe. — URL: https://carnegieeurope.eu/strategiceurope/73272
3. Fedchencko, I: Mi Experiencia: Estudiar En México Y En Ucrania. [recurso electrónico] / Obtenido de Fedchencko, I // Archivo electrónico de Fedchencko, I. — URL https://www.youtube.com/watch?v=JzXDI3Piwbo
4. Krainer, A., Aguirre, D., Guerra, M., & Meister, A. M. Intercultural higher education and knowledge dialogue: The case of Amawtay Wasi University in Ecuador. dissertation / A. Krainer. — K.: Revista de la educación superior. 2017. 55–76 pp.
5. Mendez, R., Gòmez, Ceruelo, V., & Brito, J. C. El currículo de educación intercultural bilingüe de Ecuador. Una propuesta innovadora en educación que posiciona al docente como docente-investigador:dissertation./ En E. López, Torres, C. García, Ruíz, & M. Sanchez, Agustí, Buscando formas de enseñar: investigar para innovar en didáctica de las Ciencias Sociales / R.Mendez.-M.:Valladolit España. 2018. 647–662 pp.

6. Ministry Of Education And Science Of Ukrain.: The New Ukrainian School: Conceptual Principles Of Secondry School Reform. Kiev:
7. Reuter, D: Ukrainian students fight uncertain future. [recurso electrónico] / Ukrainian students fight uncertain future // archivo electrónico de Cafebabel. -URL https://cafebabel.com/en/article/ukrainian-students-fight-uncertain-future 5ae005f7f723b35a145e0063/
8. Rodriguez, C. M. Millennium Units, Intercultural Bilingual Education and (in) equality in access to education in Ecuador. An analysis from ethnographic research. dissertation / C. Rodriguez. — C.: Runa: archivo para las ciencias del hombre, 2018–55 pp.
9. Rodriguez, Caguana, A. El Derecho a la Educación Intercultural Bilingüe en el Ecuador. Dissertation/ C, Rodriguez. — C.: Revista Ciencia UNEMI. 2011–61 pp.
10. Rodriguez, Cruz, M. (2017). Interculturality, plurinationality and "sumak kawsay" in EcuadorThe construction of a new State model through bilingual intercultural education. discourse and reality / Cruz, R.-C.: Perfiles Educativos, 2018–86 pp.
11. Rodriguez, Cruz, M. Constructing Interculturalism: Education Policy, Cultural Diversity and Inequality in Ecuador. dissertation / M, Cruz.-C.: Revista Íconos de Ciencias Sociales. 2018-236 pp.
12. Svitlana, S., & Zhanna, S. Higher Education Reform in Ukraine during the Transition Period: On the Path to Renewal .dissertation/ S, Svitlana.-S.:Journal of Education and Practice .2015-141 pp.
13. Sysoeva, S. Osvitni reformy: Osvitologichnyj kontekst Teorija i Praktyka Upravlinnja Sotsial'nymy Systemamy.dissertation / S,Sysoeva.-S: Ruslania : Helsinki, Finland. 2013 — 253 pp.
14. Ucrainian International Education Council. Why study in Ukraine [recurso electrónico] / Ucrainian International Education Council // Archivo electrónico de Ucrainian International Education Council. — URL https://www.uiec.org/en/education-in-ukraine/why-study-in-ukraine
15. Ukraine Reform Conference .Reforms in Ukraine: Progress In 2017 & Pirorities for 2018. [recurso electrónico] Ukraine Reform Conference // Archivo electronico Ukraine Reform Conference. — URL https://kyivcity.gov.ua/
16. Unian Information Agency. Parliament gives the thumbs up for education reform in Ukraine. [recurso electrónico] / Unian Information Agency// Archivo electronico de Unian Information Agency. — URL https://www.unian.info/politics/2117496-parliament-gives-the-thumbs-up-for-education-reform-in-ukraine.html
17. Villagomez, Rodriguez, M. S. Other pedagogies: The experience of the Bilingual Intercultural Education. dissertation / Villagomez, R.-V.-UPS. Alteridad, 2018 -41 pp.
18. Ucrainian International Education Council. Why study in Ukraine [recurso electrónico] / Ucrainian International Education Council//Archivo electrónico de Ucrainian International Education Council. — URL https://www.uiec.org/en/education-in-ukraine/why-study-in-ukraine
19. Ukraine Reform Conference .Reforms in Ukraine: Progress In 2017 & Pirorities for 2018. [recurso electrónico] Ukraine Reform Conference // Archivo electronico Ukraine Reform Conference. — URL https://kyivcity.gov.ua/
20. Carnegie Europe Ukraine's: Poorly Timed Education Law. [recurso electrónico] / Carnegie Europe Ukraine's // Archivo electrónico de Strategic Europe. — URL: https://carnegieeurope.eu/strategiceurope/73272

В. Д. КОЦЮК
канд іст. наук, декан гуманіт.-екон. ф-ту, Хмельницький інститут імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України МАУП

Н. В. КОЦЮК
викладач, ХЕПК МАУП

СПІВВІДНОШЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ТА НЕДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Глобалізація являє собою безперервний процес адаптації і стандартизації всіх аспектів суспільного життя. Сучасна вища освіта, будучи одним з найважливіших факторів, що визначають хід цього процесу, стає також і рушійною силою реформ у світі.

Сьогодні в освітньому просторі розвинених країн склалися і діють, головним чином, європейська і американська системи освіти. У першій, званій ще державно-центричній, переважають державні навчальні заклади. У країнах Західної Європи 95 % студентів навчаються в державних вищих навчальних закладах.

У другій структурі, так званій американській моделі, превалюють в основному приватні вузи, життєдіяльність яких, як державних, визначаються факторами, правилами та історією, що йде в глибину століть.

Система вищої освіти у Великобританії бере свій початок в XII ст., коли були засновані Оксфордський і Кембриджський університети. Навчання в Англії проходить за Національним навчальним планом, прийнятим в Англії, Ірландії та Уельсі. Система освіти в Шотландії відрізняється від прийнятої на більшій частині території Великобританії, наприклад бакалаврат (перша ступінь вищої освіти) триває чотири роки, а не три [2, *45–46*].

Основними джерелами фінансування вищої освіти у Великобританії є:

- гранти центрального уряду, що виплачуються через три ради з вищої освіти в Англії, Шотландії і Уельсі і через департамент освіти Північної Ірландії; внески, які виплачуються місцевим органам управління освітою, для покриття витрат, пов'язаних з навчанням;
- гранти науково-дослідних проектів і підтримки постдипломного навчання;
- приватні джерела, такі як пожертвування, промисловість, що фінансує специфічні науково-дослідні гранти [3].

У Німеччині налічується понад 300 вузів. Майже всі вони державні і фінансуються державою на федеральному, регіональному (землі) і місцевому (муніципалітети) рівнях.

Німецька система державної освіти включає в себе вузи різних типів: університети, Школи мистецтв, вищі медичні та педагогічні навчальні заклади.

Однак система вищої освіти в Німеччині також доповнено приватними або церковними університетами, юридично визнаними не тільки в Німеччині, але і в інших країнах. Приватні навчальні заклади повинні дотримуватися певних умов. Якщо їх визнають на національному рівні, вони знаходяться в рівному становищі з державними університетами щодо прав та обов'язків, а також присвоєння університетських кваліфікацій. Тому всі правила, які діють щодо державних університетів, застосовні до приватних [2, *220*].

У Франції відповідальність за вищу освіту, особливо в тому, що стосується гарантії якості навчальних курсів і привласнюються ступенів, лежить на державі. У Франції з 540 вузів 160 (30 %) є приватними. Вони характеризуються, як правило, невеликою кількістю учнів в них студентів (100–200 чоловік). Приватна вища освіта є незалежною у Франції. Це означає, що будь-який приватний навчальний заклад може бути сформоване без попереднього дозволу, однак будь-приватний навчальний заклад, який прагне до визнання своєї якості, має бути готовим до того, що якість його діяльності та надається навчання буде оцінюватися за системою критеріїв, що встановлюються державою [5, *55*].

Приватна вища освіта у Франції є вільною. Це означає, що можливе створення будь-якого приватного навчального закладу без попереднього ліцензування, проте такий заклад має отримати свідоцтво про якість наданої освіти, має бути готове до оцінки якості своєї роботи і наданих послуг у порядку, встановленому державою. Необхідно відзначити, що відзначається ідентичність даної процедури, як і в Німеччині.

У Франції приватну вищу освіту представлено здебільшого навчальними закладами, що дають релігійну та бізнес-освіту. Державний сектор сильно централізованої системи освіти був створений таким чином, щоб задовольнити всі потреби населення в освітніх послугах, а оскільки Франція є світською державою, то релігійна освіта не може здійснюватися в державних вузах [6, *213*].

Все більше молодих людей у світі прагнуть отримати освіту за кордоном, і Чехія — одна з кращих країн для досягнення цієї мети. Для цього тут створені всі умови: навчання в державних ЗВО для іноземних громадян є безкоштовним за умови навчання чеською мовою. Якщо студенти навчаються іноземною мовою (як правило, англійською), то навчання платне — приблизно від 3 000 до 5 000 доларів в рік, залежно від престижності обраного ЗВО та спеціальності; вища освіта, отримана в Чехії, відповідає стандартам, прийнятим в країнах Європейського союзу, а дипломи чеських ЗВО дійсні у всіх країнах світу [4].

Також, існує мережа приватних ЗВО, в основному, що дають освіту в сфері бізнесу, економіки, банківської справи, підприємництва та туристичного бізнесу. Незважаючи на те, що навчання в них платне (від 1 500 до 2 500 євро в рік з можливістю оплати по семестрах), вони користуються великою популярністю. Однією з частин навчання в них є обов'язкова піврічна практика, завдяки чому випускники приватних ЗВО добре підготовлені до трудової діяльності. Це приваблює багато фірм (шанси на працевлаштування зростають).

Як серед приватних, так і серед державних ЗВО трапляються "білі ворони" — ЗВО, в які поступати не варто, якщо ви хочете отримати по-справжньому якісну освіту. Краще вибирати ЗВО, який пройшов спеціальну систему перевірки і має хороший рейтинг [3].

Порівняльно-педагогічний аналіз освітніх систем різних країн дозволяє зробити наступні висновки.

По-перше, основою освітньої діяльності в розвинених країнах завжди був і залишається державний сектор. Наповнюваність приватних вузів значно менше в порівнянні з державними. Панування державного сектора в освітніх системах розвинених країн — це об'єктивний фактор, який виникає із внутрішньої єдності освітнього процесу, спадкоємності різних ступенів, що вимагають єдиної стратегії, вироблення якої безперервно й інтенсивно ведуть у всіх країнах протягом останніх десятиліть.

По-друге, результати аналізу показують, що країни, які мають високий відсоток недержавних вищих навчальних закладів, досягають таких же стандартів якості навчання, як і країни, у яких склалися переважно державні сектора освіти.

По-третє, позитивні результати освіти зазвичай пов'язані з факторами організаційного плану і діяльністю приватних освітніх установ.

По-четверте, необхідні тісні контакти і взаємна співпраця між державним і приватним секторами вищої освіти на базі кооперації, обмінів через громадські організації, фонди, науково-методичні центри і ін.

Джерела

1. Абашкіна Н. В. Розвиток професійної освіти в Німеччині (кінець XIX–XXст.): дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Абашкіна Неллі Володимирівна. — К., 1998. — 375 с.
2. Авшенюк Н. М. Стандартизація професійної підготовки вчителів у Англії й Уельсі (кінець XX-початок XXI ст.) : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Авшенюк Наталія Миколаївна. — К., 2005. — 166 с.
3. Балабанов К. В. Основні тенденції розвитку освіти і науки в Європейському Союзі [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/Prvs/2009_3/1047.pdf. — Назва з екрану.
4. Бондарчук Н. О. Державна освітня політика Чехії періоду суспільних змін: стан, тенденції, проблеми [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.academy.gov.ua/ej5/txts/07bnostp.htm. — Назва з екрану.
5. Бочарова О. А. Модернізація вищої школи у сучасній Франції : дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.01 / Бочарова Олена Анатоліївна. — Горлівка, 2006. — 176 с.
6. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика : навчальний посібник / С. О. Сисоєва, Т.Є. Кристопчук; Київський університет імені Бориса Грінченка. — Рівне : Овід, 2012. — 352 с.

REMACHE COYAGO ABEL POLIVIO
Magíster Gerencia y Liderazgo Educacional; Magíster en Energías Renovables y Sostenibilidad Energética, Rector, Instituto Tecnológico Kachariy

CELI ORTEGA SANTIAGO FERNANDO
Magíster en Pedagogía y Gestión Universitaria; Magíster en Administración de empresas y Márketing, Vicerrector Académico, Instituto Tecnológico Kachariy

EL USO DE INTERNET PARA LA GESTIÓN UNIVERSITARIA

Los sistemas de gestión de la calidad han ido surgiendo a través del tiempo como medida influyente en la mejora de la eficiencia y eficacia de los sistemas y procesos dentro de los establecimientos. A medida que ha pasado el tiempo han existido muchas herramientas de apoyo basadas en criterios técnicos y normativas, éstas han apoyado al trabajo del control de calidad. Estas herramientas por lo general fueron elaboradas manualmente y los resultados tardaban en ser tabulados analizados para dar conclusiones que ayuden a los procesos y a la mejora de los productos finales. Es así que con la llegada de las TIC y el internet surgieron nuevas ideas del uso de las herramientas para realizar el proceso completo del control de la calidad.

El internet con su aparición ha beneficiado a muchos sistemas disminuyendo drásticamente tiempos y espacios a procesos anteriormente establecidos a todo nivel, además en los últimos años han aparecido herramientas que son más eficientes si se las maneja por medios electrónicos, otorgando resultados rápidos. A través de Internet se logra un mayor bienestar en la vida de las personas en varios ámbitos tales como: Educación, Salud, Trabajo, Banca, Comercio electrónico, y otros [1]. Haciendo referencia a la gestión de la calidad, esta incluye actividades como la planificación de la calidad, control de la calidad, aseguramiento de la calidad, y la mejora de la calidad [2]. La planificación está basada en delinear bien los objetivos de la institución a través de análisis que puede ser FODA (Fortalezas, Oportunidades, Debilidades y Amenazas), tensiones que puedan afectar a la empresa.

Las tecnologías de la información pasan a formar herramientas e instrumentos firmes a la hora de realizar una gestión de la calidad, estas permiten incrementar índices a todo nivel, tiempo, mejora de comunicaciones, control de recursos, etc. El internet proporciona el manejo de plataformas en línea y estas poseen varias herramientas e instrumentos internos que son capaces de aportar a la gestión de la calidad dentro de una institución educativa.

El impacto de la introducción de sistemas de gestión de control de la calidad es muy evidente, ya que cambia radicalmente todos los procesos. Carro (2013), indica que la calidad puede marcar huella en una institución de cuatro maneras: en costos y participación del mercado, prestigio de la organización, perfiles de egreso e implicaciones internacionales [3]. Se plantea que la gestión de proyectos se divide en cinco grupos de procesos: inicio, planificación, control, ejecución, y conclusión [4], los que deben ser ajustados a los sistemas de gestión de la calidad. La gestión de la calidad abarca todos

los procesos de un establecimiento, no se trata de introducir un proceso sobre otro proceso sino más bien de realizar un control al proceso o proyecto por medio de la calidad.

Gestión de calidad: Herramientas e internet

Existen varias ventajas al momento de trasladar los sistemas comunes a sistemas informáticos dentro de la web. La gestión obligatoriamente está regida al uso de herramientas informáticas, esto debido a la modernidad, facilidad y ventajas que ofrecen. De esta manera, herramientas informáticas se denomina a todos los instrumentos empleados para manejar información y datos mediante el uso del ordenador. Se puede detallar elementos de un ordenador tales como: procesadores de texto, bases de datos, software gráfico, correo electrónico, hojas de cálculo, buscadores, programas de diseño, presentadores, redes de telecomunicaciones, simuladores, etc.

Los teléfonos inteligentes y tabletas pueden acceder a varias aplicaciones de buen nivel con respecto a herramientas enfocadas al control de la calidad, estas se pueden obtener a costos bajos con múltiples opciones, inclusive se puede optar por ayudas gratuitas las cuales mejoran los métodos de control a todo nivel. Por ejemplo la aplicación Google Play [5], ofrece herramientas de control estadístico y de calidad tales como: Statistical Quality Control(L), Six Sigma Glossary, Six Sigma-1, Quality Control Engineering, Control de calidad estadístico entre otros, los cuales perfectamente colaboran con los procesos de gestión, generando gráficos, otorgando información (teoría y ejemplos), entre otros.

En lo que respecta a métodos de control de calidad, también existen varios programas informáticos disponibles en el mercado para trabajar en control estadístico de procesos y todos ellos incluyen al Método Taguchi como una de sus principales aplicaciones. Como apoyo la página http://deming.org, sitio oficial del Instituto Edward Deming ofrece podcasts e información para el método de control de calidad, se puede obtener colaboración en línea y acceder al instituto que apoya directamente sus técnicas.

La mejor manera de introducir los sistemas informáticos y de internet a los sistemas de control de calidad es asociando las diferentes herramientas e instrumentos a las tareas establecidas en los procesos. Estas tareas a manera de cadenas se pueden llenar íntegramente de valor cuando puedan integrarse a las TIC y al internet, de tal manera que se transformen básicamente en cinco procesos: recogida, organización, selección, síntesis y distribución de información. La gestión puede adherirse y manejarse directamente con programas y herramientas administrativas como anteriormente se mencionó. Los softwares de administración de proyectos son aplicaciones que ayudan al manejo, creación, realización y seguimiento de planes, por medio de estos se puede administrar sistematizaciones y recursos, analizar la información, y evaluar la calidad del proyecto de forma eficaz. El modelo de la excelencia a la Gestión basa su ideología en la dirección estratégica y atención a los estudiantes, los representantes de la organización deben estar bien preparados para responder estas situaciones. Toda la gestión, planificación y procesos deben direccionarse hacia los resultados.

Discusión

Se puede creer que la inserción del apoyo del internet brinda grandes facilidades, pero se debe tener en cuenta que no todas las personas están capacitadas o aptas para acceder al cambio. Monguet (2005) menciona que existe una incongruencia en este sentido puesto que aquellos recursos que para la mayor parte de las personas significan

facilidades de acceso, para otras personas se pueden convertir en barreras aún mayores para acceder a la formación [6].

La utilización de Tecnologías de Información y Comunicación (TIC) en los ambientes sociales, organizativos, educativos y empresariales están relacionados con incrementos en la calidad educativa y competitividad de organizaciones y estados, esto debido a la internacionalización que pueden bridar algunas herramientas comunicativas, convirtiendo a las telecomunicaciones en un sector primordial para el desarrollo. Numerosas tecnologías forman parte del grupo de las llamadas TIC, pero sin duda, internet tiene una relevancia especial debido a su impacto social y económico [7].

Es muy importante la seguridad de las redes dentro de los sistemas de calidad, al usar el internet como fuente y apoyo primordial es necesario cuidar muchos factores que pueden poner en riesgo los modelos implantados tales como: integridad de datos, autenticación de origen de datos, confidencialidad y confiabilidad de datos, y protección de reproducción limitada [8].

Conclusiones

La introducción del internet en los sistemas de gestión de calidad puede mejorar considerablemente la rapidez en la entrega de datos en el ámbito educativo, por lo que en algunos casos los resultados se han generado en tiempos más cortos, además es una herramienta que se la puede introducir a todo nivel y sin importar el tamaño de la organización. Para mejores resultados en sistemas de gestión con internet se debe integrar los procesos por medio de: el diseño del sistema, la implantación, la integración de sistemas y personas, y seguimiento, todo esto puede ser verificado por medio de un cuadro de mando integral, que obligatoriamente implica tomar en cuenta al cliente, a los factores internos, a la innovación y financiamiento.

Los modelos de gestión se encuentran muy bien respaldados con información confiable y un buen soporte a través de internet, los modelos más importantes tales como: ISO 9001, CWQC, EFQM, Malcolm Baldrige, etc., ofrecen gran cantidad de información, software, webinars y están vigentes en la actualidad, todos ellos dedicados a la optimización y mejora de la calidad de los procesos de las organizaciones [1].

Referencias

1. F. Balarezo y M. Fabian, ASOCIACIÓN DE EMPRESAS PROVEEDORAS DE SERVICIOS DE INTERNET, VALOR AGREGADO, PORTADORES Y TECNOLOGÍAS DE LA INFORMACIÓN, 17 Mayo 2007. [En línea]. Available: www.aeprovi.org.ec. [Último acceso: 26 Enero 2015].
2. E. Griful y M. A. Canela, Gestión de la Calidad, vol. I, Catalunya: Edicions UPC, 2005.
3. R. Carro y D. González, Administración de la Calidad Total, vol. I, Mar del Plata: Universidad Nacional Mar del Plata, 2013.
4. I. Cano, Gestión de proyectos con TIC´s. Introducción a MS Project con un ejemplo paso a paso, vol. I, Vigo : IdeasPropias, 2005.
5. Google, "Google Play," Enero 2015. [En línea]. Available: https://play.google.com/store/apps/details?id=es.fernandoharo.statisticalprocesscontrol. [Último acceso: 30 Enero 2015].
6. J. Monguet, "Aprendizaje a lo largo de la vida y Gestión del conocimiento," vol. 1, nº 12, 2005.
7. J. Uribe, C. Jimenez y M. García, "Desafíos en la gestión de tecnologías de información y comunicación para Colombia: caso de internet," vol. 1, nº 11, 2011.
8. I. González, "Planificación y Gestión de Red," vol. I, nº 1, 2010.

F. X. JURADO PRUNA
Magister en Redes de Comunicaciones, Docente de la Universidad Tecnológica Israel, Quito — Ecuador

LAS MICROEMPRESAS Y SU RELACIÓN CON LAS TECNOLOGÍAS DE INFORMACIÓN

This document shows the analysis of the characteristics that define microenterprises in Latin America, their importance within a country, the challenges they must face with the constant changes at a social, political and technological level, the latter being the most important for the advance in research and constant development of technology, that when it implement in the business sector, leads the company to generated more income by the competitive advantages it achieves.

El sector empresarial a nivel de Latinoamérica se lo ha clasificado en dos clases el primero conocido como MiPymes que está conformado por las micro, pequeñas y medianas empresas y el segundo que lo conforman las grandes empresas, siendo el sector de las MiPymes el de mayor importancia, debido en parte al número de empresas formales existentes que según cifras presentadas por la CEPAL alcanzan el 99,5 % en Latinoamérica lo que representa alrededor del 61 % del empleo formal generado [1].

El sector empresarial dentro del cual se incluyen a las MiPymes está sujeto a los cambios dados por el avance de la tecnología y deben adaptarse a los nuevos requerimientos de los mercados lo que incluye la implementación de Tecnologías de la Información y Comunicación en sus procesos productivos, lastimosamente en los países Latinoamericanos existe un lento crecimiento económico, un bajo comercio internacional, a la vez que existe un elevado desarrollo digital el cual ha generado cambios en la forma de consumo y producción, obligando a las empresas a no quedarse al margen de estos cambios mas aún a la MiPymes por el peso productivo en el entorno Latinoamericano.

Actualmente las MiPymes en varios aspectos aún presentan limitaciones, debilidades y fragilidades que hacen que aun se mantengan fuera de los mercados más dinámicos con las grandes empresas, no aportan de forma significativa a las exportaciones y de forma escasa se integran en los denominados modelos asociativos para generar las llamadas economías a escala y bienes colectivos y su desarrollo tecnológico es muy limitado.

Las Microempresas

Según los datos sobre la distribución de las MiPymes presentado por la CEPAL según el tamaño de estas se dividen en el 0,5% corresponde a las empresas grandes, el 1,5 % a las medianas, el 9,6 % a las pequeñas empresas y el 88,4 % a las microempresas, este número indica la mayoritaria presencia de este tipo de empresas en todos los sectores productivos de un país incluyendo los sectores que generan un bajo valor agregado como por ejemplo la recolección de desperdicios reciclables como botellas,

papel entre otros, o asociaciones de profesionales para prestación de servicios, este tipo de empresas se desarrollan debido a los bajos requerimientos legales, tamaño reducido de empleados, en la mayoría de los casos este tipo de empresas corresponden a emprendimientos de las personas que tiene como fin auto emplearse para sobrevivir económicamente.

Las microempresas como lo indica De Asis citando como fuente al Banco Interamericano de Desarrollo (BID) [2], constituyen sectores productivos que proveen bienes y servicios de toda clase, la persona que ante las autoridades es el representante, en la mayoría de estas empresas es también quien realiza las demás actividades como por ejemplo las relacionadas con la parte contable, de ventas, de instalación entre otras, que en las demás empresas las realizan los responsables en cada área. Para enmarcar las diferencias entre las empresas que conformas las MiPymes la principal viene dada por la cantidad de personas que conforman cada una de ellas, esta característica no define del todo a las microempresas debido a que no existe un conceso en lo que a este indicador se refiere así se lo muestra en la Tabla 1, donde se muestra según el país la cantidad de personas asalariadas que pueden conformar los tres tipos de empresas que conformas las MiPymes.

País	**Microempresa No. de personas**	**Pequeña empresa No. de personas**	**Mediana Empresa No. de personas**
Argentina	Hasta 5	De 6 a 100	
Bolivia	Hasta 4	De 5 a 15	De 16 a 49
Brasil	Hasta 19	De 20 a 99	De 100 a 499
Chile	Hasta 9	De 10 a 49	De 50 a 199
Colombia	Hasta 9	De 11 a 50	De 51 a 200
Costa Rica	Hasta 30	De 31 a 100	
Ecuador	Hasta 9	De 10 a 49	De 50 a 99
El Salvador	Hasta 20	De 21 a 50	De 51 a 100
México	Hasta 15	De 16 a 100	De 101 a 250
Nicaragua	Hasta 3	De 4 a 30	
Paraguay	Hasta 5	De 6 a 20	De 21 a 100
Perú	Hasta 10	De 11 a 20	De 21 a 200
Trinidad y Tobago	Hasta 5	De 6 a 100	
Uruguay	Hasta 4	De 5 a 99	De 5 a 99
Venezuela	Hasta 4	De 5 a 20	De 21 a 100

Tabla 1. Clasificación empresas Mipymes, diferentes criterios de clasificación para micro, pequeña y mediana empresa en 15 países Latinoamericanos. Elaboración propia con base en datos proporcionados por la CEPAL (2012).

Para clasificar a las empresas se deben tomar en cuenta varios factores no solo la cantidad de personas que la conforman así lo menciona Tunal [3], ya que los criterios son muy variados al indicador del número de personas que las conforman también se debe incluir la capacidad de producción, el volumen de las ventas, el capital requerido para su normal desenvolvimiento, la tecnología que tienen implementada, el mercado en el cual se desenvuelven entre otros, todos estos factores ayudan a determinar de forma cualitativa y cuantitativa a las empresas.

Entre algunas de la definiciones dadas por algunos autores como la proporcionada por Max-Neef quien utiliza el termino de micro organización y define a una microempresa como "entidades que se encuentran subordinadas al núcleo capitalista moderno y que las estructuras con las que operan, éstas generan diferencias de productividad y de ingresos que toman poco atrayentes los trabajos ejercidos en esos segmentos no institucionalizados, salvo para grupos de baja calificación y para personas con mayor dificultad para acceder al mercado formal" [4].

Otra definición es la dado por Alonso [5], para quien las microempresas son organizaciones que se conforman por familiares lo que ocasiona que el trabajo que desempeñan los integrantes es más distendido en comparación con empresas grandes, indicando además que el trabajo de estas empresas en su mayoría lo desempeñan con mayor frecuencia las mujeres.

Por ultimo esta la definición dada por Escobar y González [6], las microempresas se desempeñan en el ámbito de la informalidad debido a sus características un criterio muy sesgado ya que estas empresas como lo demuestran los datos de la CEPAL la mayoría están dentro del ámbito formal.

Al analizar los diferentes puntos de vista relacionados con la definición de una microempresa, se la puede definir, como heterogénea en su fin productivo por la diversidad de actividades que puede realizar, se encuentran conformadas por un número reducido de personas generalmente familiares o amigos del responsable legal de la misma, su actividad productiva no es bien remunerada pero genera recursos que permiten subsistir a sus colaboradores, la mayor parte de los integrantes no son especializados las diferentes tareas las aprenden en la marcha es decir durante la realización de los trabajos que realicen, la inversión en tecnología la realizan cuando es estrictamente necesaria y en su mayoría es para mejorar la producción.

Las tecnologías en las microempresas

El implementar los últimos avances en tecnología ya sea en el ámbito empresarial, social ha generado que el conocimiento llegue a ser un factor muy importante dentro de las etapas de producción, de esta forma las TIC son parte importante para el desarrollo de la economía ya que las empresas que dentro de las estrategias de compra y venta no las incluyan tienden a dar ventajas competitivas a las empresas que si las adopten, ocasionando que en un corto periodo de tiempo desaparezcan por no poder competir [7].

Al momento de evaluar como las tecnologías pueden mejorar la productividad y competitividad de una empresa es necesario analizar las limitaciones que existen en los países Latinoamericanos [8], ya que existe una relación positiva entre el ingreso por habitante y la inversión que se realiza en tecnología, esto permite desarrollar nuevos productos, procesos y formas de organización que aportan a un mejor nivel de desarrollo.

Si se toma como punto de partida una economía que se basa en el conocimiento esta es diferente a la economía del siglo pasado, ya que en la actual el conocimiento es el principal elemento e insumo para la producción y por medio de la tecnología se aplican en los diferentes campos donde interviene el ser humano, así lo indican Kaushink y Sigh [9], para quienes el acceso y uso de las TIC generan mayores ingresos económicos no sólo para quienes conforman la empresa debido a que gana por eficiencia al economizar recursos en su producción, sino también para la economía en general debido a que generan un mayor consumo que deriva en mayor ingreso al país creando nuevas oportunidades de empleo, todos los beneficios que con el uso de la tecnología en muchas empresas se han evidenciado en su expansión y crecimiento, pero en casi todas las microempresas estos beneficios no son alcanzables debido al bajo nivel de conocimiento y manejo de la tecnología del o los integrantes de estas, este desconocimiento se lo conoce como analfabetismo digital y por último está el no disponer de recursos económicos.

El primer factor va de la mano con las cifras dadas por la ITU que indica que el 40% de la población mundial tiene acceso a las TIC [10] por diversos factores inherentes a cada país el resto de la población no accede a los beneficios que da el desarrollo de la tecnología lo que incluye a las microempresas, de esta forma se podría evaluar el acceso a las tecnologías de forma rápida al buscar indicadores de acceso a tecnología como teléfonos móviles, computadoras, impresoras entre otros dispositivos. Para el segundo factor indicado dado por el desconocimiento en el uso de la tecnología también conocida como "brecha digital" así lo indica Camacho [11], para quien la brecha digital es de tres clases la primera relacionada con el primer factor que hace referencia al acceso, la segunda relacionada con el manejo o no de la tecnología y la última relacionada con la calidad de uso, si a estas limitantes juntamos las dadas por la generación a la que pertenecen las personas, se podría explicar de alguna forma por qué el nivel de uso e implementación de la tecnología es bajo en las microempresas.

Conclusiones

A pesar de los diferentes criterios para definir a una microempresa como lo es por el número de personas que la conforman, el capital que requieren el tipo de producto o servicio que proveen entre otros, las microempresas son una opción para generar recursos para sobrevivir, cuando las personas no pueden acceder a un empleo en empresas ya constituidas, debido a esto muchas de estas se mantienen aún en la informalidad.

Las Tics son un elemento muy importante que si se las implementa de forma adecuada mejoran sustantivamente la productividad y competitividad de las empresas obteniendo así mayores ingresos que favorecen a este sector productivo, por lo que las personas encargadas de realizarlo deben manejar el conocimiento adecuado para que la tecnología sea implementada en los procesos productivos.

La capacidad de una empresa para producir y generar recursos no solo se puede medir por el indicador de inversión en investigación y desarrollo, también forma parte muy importante la capacidad del recurso humano que este a disposición lo que permite a las empresas mejorar los niveles de eficiencia.

Las limitantes relacionadas con el uso y acceso a la tecnología por parte de las personas que conforman una microempresa llegan a ser un factor importante y determinante que impide que estas empresas se desarrollen de forma a adecuada junto a las exigencias actuales de los negocios.

Referencias

1. M. Dini, G. Stumpo, and U. Eueopea, Mipymes en América Latina: un frágil desempeño y nuevos desafíos para las políticas de fomento. CEPAL, 2018.
2. A. De Asís, M. Labie, and C. Mataix, "Las microempresas como agentes de desarrollo en el sur," Madrid, CIDEAL, 2000.
3. G. Tunal Santiago, "El Problema de Clasificación de las Microempresas," Actualidad Contable Faces, vol. 6, no. 7, 2003.
4. M. A. Max–Neef, "Desarrollo a Escala Humana. Montevideo, Editorial Nordan–Comunidad," REDES, p. 101, 1993.
5. J. A. Alonso, "Marginalidad urbana y clandestinidad laboral femenina," Fuerza de Trabajo Femenina Urbana en México, vol. 2, pp. 442–456, 1989.
6. A. Escobar Latapí and M. González de la Rocha, "Microindustria, informalidad y crisis en Guadalajara, 1982-1987," 1988.
7. R. M. Gonzalez, C. Alfaro-Azofeifa, and J. Alfaro-Chamberlain, TICs en Las PYMES de Centroamérica: Impacto de la Adopción de Las Tecnologías de la Información Y la Comunicación en El Desempeño de Las Empresas. IDRC, 2005.
8. C. E. para A. L. y el Caribe, Ciencia, tecnología e innovación en la economía digital: la situación de América Latina y el Caribe. CEPAL, 2016.
9. P. D. Kaushik and N. Singh, "Information technology and broad-based development: preliminary lessons from North India," World Development, vol. 32, no. 4, pp. 591–607, 2004.
10. ITU, "ITC Facts & Figures," 2017.
11. K. CAMACHO, La brecha digital" extracto de en Palabras en Juego: Enfoques Multiculturales sobre las Sociedades de la Información (coord. Alain Ambrosi, Valérie Peugeot y Daniel Pimienta) C & F Éditions. 2005.

J. CARRERA
Commercial Engineer, Master of International Business

GLOBALIZATION, CULTURE AND CHANGES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

1. Globalization

The globalization defined by several authors could be summarized in four aspects: internationalization, liberalization, universalization and westernization.

As an internationalization it would denote the exponential increase in international exchange and interdependence between countries; as liberalization, it would be a process of gradual suppression by most governments of all trade and financial barriers to benefit international economic integration; as universalization, it is a process of dissemination of objects and experiences throughout the world; and as Westernization or modernization, it is understood as an American version that reaches social structures and that destroys existing local cultures in its path.

Globalization classes

- Economic globalization.
- Political Globalization.
- Cultural Globalization.

The process that is related to the growing interconnection between all cultures as well as the flow of information, signs and symbols on a global scale. The current world involves interactions of a new order and intensity and globalization reduced the distances between the elites, altered mainly some relations between producers and consumers, broke many bonds that existed between work and family life, and blurred the borders that separate or connect to the passing places of imaginary national links.

The forms of the process of Globalization in culture are characterized by homogenization and heterogeneity.

Homogenization. It contemplates a transformation of culture into commodities and it is linked to a growing expansion of American culture. This process occurs through the media and the development of cultural industries.

The media are the main channels of the globalization of culture. They reach all areas of the planet not only allow almost achieve the instantaneity of the news, or have configured a civilization that we can also characterize as a civilization of the image, but, according to several authors, are ideal instruments for ideological and cultural domination.

The relationship between globalization and cultural identities is given by the "mediatization of culture", which is articulated by the way in which cultural forms are produced, transmitted and received, and by the ways in which events and actions are experienced. they occur in different spatial and temporal contexts.

The development of cultural industries. Cultural industries are considered as services, whose foreign trade contributes and directly influences the current process of globalization. Economic globalization has significantly favored international exchanges of information, ideas, beliefs and values. But simultaneously it has led to a contradiction between, on the one hand, the greater circulation of cultural products on a world scale and the development of large companies in the field of culture and communication and, on the

other hand, reinforced aspirations of they maintain and develop national, regional or local cultural expressions.

The cultural and creative industries generate $ 2.25 trillion each year, representing 3 percent of world GDP (Gross Domestic Product, and employ 29.5 million people, equivalent to 1 percent of the economically active population of the world. Revenues from the cultural and creative industries exceed those from telecommunications services and represent more jobs than those from the automotive industry in Europe, Japan and the United States as a whole (Unesco, 2015).

Heterogeneity. The authors who defend the homogenization of culture as a result of globalization, have left aside the analysis, than their own position. That raises that as fast as the forces of other, metropolis manage to penetrate other societies very soon, are acclimated or naturalized, in different ways: this is valid for music, architecture, terrorism or entertainment.

Within the processes of heterogeneity, there are two processes of glocalization and dislocation.

Glocalization The process by which the global adapts to differentiated local conditions.

Dislocation. It is a term that arises at the end of 2007, linked to the subject of medicine, it refers to the action and effect of separating a subject from its core of articulation. It indicates the existence of a discontinuity in the natural course of its process.

2. Culture

Unesco defined culture as the set of distinctive features, spiritual, material, intellectual and emotional that characterize a society or a social group, which also includes arts and letters, ways of life, the fundamental rights of being human, value systems, traditions and beliefs.

Technology is the main immaterial element of culture. This not only includes methods of survival and production, but also the creation of language, sounds, art. Its nature is ambivalent, as it accelerates the transfer of information and knowledge, and creates new concerns and problems such as the threat of nuclear weapons, the erosion of the environment and the use of "clones."

The processes of globalization in culture give way to acculturation and transculturation.

Acculturation is when the original culture suffers an alternation and therefore the trajectory of the formation of the identity of the individual changes, due to in the original culture there are new factors that redirect the process for the definition of their identity. Acculturation can be evidenced by changes in language preferences, attitudes or common values.

Transculturation is a process through which a transmission of habits or customs from one culture to another. There is a contact between people of different cultures, in which both people begin to share their culture; but during this process there is a predominant culture, which is the one that most influences the other, which is gradually adopting cultural features, while the other loses its identity more and more.

3. Formal education

For UNESCO, education must serve to learn to live on a planet under pressure. It must consist of the acquisition of basic competences in the field of culture, based on respect and equal dignity, contributing to forge the social, economic and environmental dimensions of sustainable development.

However, with globalization some changes are required in the educational area such as: competitive cultural and educational performance, higher educational level of the work-

force, dominate of one or two foreign languages and development of skills permanently to adapt to constant changes.

Globalization has also given way to other concepts in the educational area such as cultural rights and multiculturalism.

Cultural rights imply the right to use and manage one's own language; to the identification of the individual with their original telluric and social conditions; to tangible historical heritage or recognition of the heritage values of its environment; to the recognition of cultural patterns of traditional order, knowledge and traditions.

Multiculturalism can be defined as the historical set of political programs, intellectual debates and practical experiences that are based on the idea that modern democracies should ensure the equitable recognition of different cultures, reforming their institutions and innovating education according to the reality of each territory.

Changes in higher education institutions. Since education becomes a "service" instead of a "right", the State partially transfers its function to the private sector, since society over time considers that the private sector is better than the public by noting changes in the private sector. system, fully providing an educational service where the private sector has not been a potential market. So, public education is endowed where social sectors are not profitable and can not access new market offers.

For example, England specialized in privatization when obtaining low results from an educational institution. In the first instance it changes its administrative body, if the results persist, it changes its teaching staff with a private role. Likewise, countries such as the United States, France, Italy, Spain and others have consolidated a system of private higher education institutions of quality, according to the requirements of the non-governmental social sectors.

The Treaty of the European Constitution follows the premises of the GATS, agreement of the WTO, where it is established that educational services are a market product and the actions of the State is legitimate to provide these services to the most needy sectors, in addition to making efforts so that everything is within a legal framework.

Currently, it is common for each country to publish the results of periodic evaluations of all educational institutions. The effectiveness, measurable through large scale methods, allows national and international comparisons based on the standardization of the techniques used. The media filters the rankings at any level, be it national, regional or global; There is an overvaluation of private education due to the exposed results.

Private Higher Education Institutions are polarized, that is, they are the highest level but also the lowest known as garage universities where they pursue their higher education people who do not meet the requirements to access public or private universities of excellence academic

The global trends in educational innovation of Higher Education Institutions are influenced by the requirements of the capitalist world and are stronger than the changes that can be produced from the university towards the reality of social sectors. So that part of the Higher Education Institutions community with influence on public policy does not obtain the expected results because it does not generate an impact over time, the changes are not substantial.

As important as permanent innovation in terms of the needs of society and the capitalist world, it is a transformation of society where an awareness of change is raised in favor of a gradual improvement of social conditions, understood from the economy, education and culture.

Conclusions

1. Globalization has turned culture into a commodity, according to several authors, due to the great development of industries linked to the sector over the last two decades

and the influence of the media. Another element to take into account of this impact is glocalization, which points out that transnational cultural flows adapt to very varied local situations.

2. Culture survives this avalanche of new ways of life thanks to the cultural resources called social inheritance, which is the knowledge acquired by previous generations, and the immaterial and spiritual goods that remain rooted in the individual and social groups.

Education, being part of a space where cultures interact, makes that. together with technology, shape and deform the culture of the people.

3. In the process of globalization socialization has been impacted by consumption as a generalized behavior of the masses, since advertising has made it easier for the world population to resort to consumption as an ideal of satisfaction, comfort and happiness and, through this behavior, the demand for products and services that influence the construction of social identities and lifestyles.

4. Private education generates an increase in social stratification, it has become a business affecting social sectors with fewer resources since they can not access it. Therefore, education ceases to be a tool to combat inequality, marks social differences in a free market where families are the ones who can decide a study center but do not really have enough resources to do so, that is to say that the free market does not exist. Educational neocolonization concentrates innovation in the private sector, the State provides middle-level center education.

References

1. Alonso, L. (2011). Globalization and the Consumer: General reflections from the sociology of consumption. Mediterranean Economic Collection, Volume 11.
2. Ander, E. (2001). The process of Globalization in Culture. Cultural Heritage and Tourism. Madrid. Barbero, M. (2002). Globalization in the cultural key: a Latin American look. Department of Sociocultural Studies. Mexico.
3. Barbero, M. (2012). Think about globalization from Culture. Department of Sociocultural Studies. Mexico.
4. Castañeda, A. (2010). Experimental Pedagogical University Liberator. Caracas. Obtained from cultural dislocation in the work of Elisabeth Nuñez: http://www.tonosdigital.com/ojs/index.php/tonos/article/viewFile/590/448
5. ECLAC. (1998). Education, Ethics and Economics in Latin America. Mexico.
6. ECLAC. (2002). International migration and globalization. Report on international migration. Chile.
7. García Canclini, N. (2001). Hybrid cultures. Spain: Paidós.
8. García Canclini, N. (2002). Globalization Imagined. Paidós.
9. La Rosa, A. (2012). The media and the audience in the globalized society. Global Local Iberoamerican Academic Network.
10. Linton, R. (2012). Study of man. Fondo de Cultura Económica, first edition 1936, electronic edition 2012,. Mexico.
11. Luario, R. (1980). Historical Awareness and Historical Time. Quito: PUCE.
12. Mora, A. (2009). Globalization and Politics: Approaches to the State and the new global disorder. Research Unit Institute. National university of Colombia.
13. Palmer, T. (2006). Globalization and culture: Homogeneity, diversity, identity, freedom. The Cato.
14. Schwanitz, D. (2002). Culture, everything there is to know. Madrid: Santillana Ediciones Generales.
15. Tedesco, C. (1993). The paradigms of educational research. Chile: Flacso Program.
16. Tomlinson, J. (2002). Reconsideration of the Global Culture, Flavors and Languages, England. Retrieved from https://www.bbvaopenmind.com/wp- content / uploads / static / pdf / 214_JOHN_TOMLINSON.pdf

17. UNESCO. (2015). Rethinking Education Towards a global common good? . Paris: Unesco UNESCO. (2015). Educational situation in Latin America and the Caribbean. Paris: Unesco Vergara, E. (2006). Media and globalization: destruction or reconstruction of cultural identities? Chile: Diego Portales University.
18. Viteri, G. (2010). Virtual Encyclopedia Eumed. Obtained from Notes on Globalization: Eumed.net.
19. Wagner, A. (1999). Globalization and international trade: scenarios and agendas. Multilateral Trade Negotiations. Peru.
20. Wildi, M. (2011). Dislocation in Globalization, Dislocation, cultural.

ENGELS RICARDO MONTEROS TELLO
Máster en Pedagogía De La Música, Director Académico y Docente Investigador de la Escuela De Formación Musical "Musikum"

EL PAPEL DE LA ENSEÑANZA ARTÍSTICA (MÚSICA) EN EL DISEÑO CURRICULAR EN LA ENSEÑANZA DE NIVEL BÁSICO Y MEDIO EN PAÍSES CON SOCIEDADES DE CONOCIMIENTO EMERGENTES

Desde la Edad Media, la Universidad de la ciencia debía reunir las 7 artes liberales, las cuales eran vistas como las vías o caminos por los que se podrían adquirir los conocimientos. Se presentaban dos secciones fundamentales: "El trívium que comprendía la Gramática, La Dialéctica y la Retórica, y el Quadrivium que atendía a la aritmética , la geometría, la astronomía y la música" (Jesús de la Iglesia 2001) [1]. Se consideraba entonces, como el mayor esfuerzo del conocimiento humano poder recibir instrucción en estas materias elementales, que darían forma a un hombre íntegro.

Actualmente en los currículos generales de formación básica y bachillerato del Ecuador y países de Latinoamérica y El Caribe, no muestran demasiada atención a la formación estética, cultural y artística, observando un deficiente enfoque del papel del arte en el desarrollo integral del ser humano, pese a tener objetivos generales como:

Comunicar emociones e ideas mediante el uso de distintos lenguajes artísticos.

Interesarse y participar activamente de la vida cultural y artística de su entorno Desarrollar el pensamiento crítico y reflexivo mediante la apreciación y el análisis de producciones culturales y artísticas de distintos géneros y culturas [2].

Estos y otros son los múltiples objetivos del currículo de formación artística y cultural del Ecuador, dando énfasis la formación artística netamente en lo que atañe a la conservación de la cultura, desarrollo de la identidad, expresión de pensamientos y sentimientos y demás aspectos asociados a la sensibilidad y cultura del ser, dejando de lado la relevancia que tiene el arte, particularmente la práctica musical, en el desarrollo de procesos cognoscitivos en el ser humano.

Discusión:

Es indudable el papel que cumplen asignaturas "duras" en el desarrollo cognitivo del ser humano, sobre todo las matemáticas, lenguaje y literatura, los procesos cognitivos que desarrollan estas asignaturas a lo largo de nuestro crecimiento moldean no solo nuestra capacidad de pensamiento abstracto, numérico, inteligencia lógica y matemática así como inteligencia lingüística [3], sino que además forjan nuestra personalidad, sin embargo; es indudable el papel que cumplen las artes, en especial la música en el desarrollo de procesos cognitivos en el ser humano que favorecen no solo la percepción, recepción y almacenamiento de información (procesos cognitivos básicos) sino además su análisis, procesamiento, reflexión y resolución de problemas (procesos cognitivos complejos), involucrando a todas las secciones del cerebro, tanto hemisferio

derecho como izquierdo, pudiendo observarse según Nilton Custodio (2017), "diferencias en el cuerpo calloso de los músicos profesionales, evidenciado al comparar personas con estudios musicales con personas que no eran músicos y encontraron que la mitad anterior del cuerpo calloso" [4] lo cual, nos muestra no solo un cambio en el software sino en el mismo hardware del cerebro humano, aspectos que no desarrolla el estudio de otras asignaturas como la misma matemática, lengua o literatura, ofreciendo al individuo la posibilidad de generar pensamiento crítico mientras realiza actividades que le generan una gran motivación por aprender debido al grado de emoción y motivación intrínseco que generan, siendo estos factores indispensables para la mejora de la atención, concentración y memoria, aspectos característicos en los procesos cognitivos básicos, aspectos que fortalecen los procesos requeridos para un positivo desempeño en asignaturas "duras" las cuales llegan a dominarse no por el posible interés que general en el estudiante, sino por la enorme carga horaria destinada para ellas, situación que podemos observar en la imagen 1.1.

Carga Horaria de asignaturas del EGB según acuerdo Ministerial Mineduc — ME — 2016 — 00020 — A

Áreas	Asignaturas	Subniveles de EGB		
		Elemental	Media	Superior
Lengua y Literatura (1)	Lengua y Literatura	10	8	6
Matemática (1)	Matemática	8	7	6
Ciencias Sociales	Estudios Sociales	2	3	4
Ciencias Naturales	Ciencias Naturales	3	5	4
Educación Cultural y Artística	Educación Cultural y Artística	2	2	2
Educación Física	Educación Física	5	5	5
Lengua Extranjera (1)	Inglés	3	3	5
Proyectos escolares (2)		2	3	3
Horas pedagógicas totales		35	35	35

Figura 1.1

Ha sido un aspecto característico del diseño curricular de niveles básico y bachillerato de países en Latinoamérica considerar a la práctica de la música como un complemento mas no como un fundamento para la construcción de un ser humano integral con formación científica, artística y ética, desconociendo su papel fundamental en los procesos cognitivos desarrollados que van en beneficio de la generación de conocimiento propios de sociedades de conocimiento emergentes en países en vías de desarrollo como Ecuador. (Unesco, 2005) [5].

Se observan similitudes en el abordaje de este tema en el diseño curricular entre Latinoamérica, Europa y Ucrania, donde las instituciones gubernamentales ofrecen un papel importante a la actividad de la práctica artística, concretamente formación musical, dando énfasis a la formación profesionalizante, con sistemas de educación formal

en el caso de Ucrania que llegan a niveles superiores de especialización y titulación (maestría, doctorado y postdoctorados), sin embargo, se mantiene una visión meramente emocional al hablar de la práctica musical en la formación del individuo, dejando un alto grado de analfabetismo musical y artístico a la mayoría de la población que no tiene acceso a este tipo de formación especializada ni aspira a convertirse en músico profesional.

Se ha podido observar que, poco a poco, gracias al estudio de neurociencia, neuromúsica, neurofisiología, psicología de la música e incluso avances tecnológicos en procedimientos de diagnóstico por imagen (resonancia magnética, tomografía, etc.) se ha empezado a volcar la mirada en los efectos positivos que ofrece la práctica de la música en edades tempranas, llegando a considerar los enunciados propuestos por Jean Piaget en su trabajo de "Teoría del desarrollo cognitivo" [6].

Son innumerables los resultados obtenidos por equipos de científicos de prestigiosas universidades de todo el mundo que avalan el aporte de la música al desarrollo cognitivo del ser humano, entre los mas importantes resultados, contamos a los de la psicóloga de la música Josefa Lacárcel de la Universidad de Murcia — España con sus aporte sobre la psicología de la música y emoción musical 2003, Gottfrie Shlaug de la universidad de Harvard — EEUU con su estudio de Lenguaje, música y cerebro, la neuroimagen y la música, entre otros temas, así como el trabajo del Dr. Nilton Custodio del Instituto Peruano de Neurociencias, con su investigación sobre "los efectos de la música sobre funciones cognitivas" entre muchos trabajos de profunda investigación en Latinoamérica, EEUU y Europa que dan un fundamento científico serio sobre este tema.

Conclusiones

Gracias al desarrollo de las neurociencias, neuroimagen de diagnóstico, psicología de la música, y demás especialidades ligadas, podemos concluir que es imprescindible se tome en cuenta los aportes que ofrece el estudio de la música y su práctica en el desarrollo cognitivo del ser humano, con el desarrollo de procesos similares a los conseguidos por asignaturas como las matemáticas y lenguaje y literatura, lenguas extranjeras y ciencias en el currículo de niveles básicos y bachillerato de países de todo el mundo, y no mantenerlo aislado en centros de formación profesionalizante en música o en su defecto debilitado por reformas curriculares que obedecen en la mayoría de los casos a reformas y recortes presupuestarios que ven a la formación artística y estética como un gasto mas no como una inversión en la formación cognitiva del ser humano. Es indispensable que las autoridades y equipos de planeación de los currículos educativos de educación general básica de instituciones gubernamentales y privadas tomen nota de estos resultados que seguramente proporcionarán a la sociedad no solo un ser humano altamente productivo con dominio de la técnica y la ciencia, sino además sensible, crítico y ético, conocedor de su identidad y la cultura de su pueblo, pero además capaz de construir y aportar conocimientos en la era de las actuales sociedades de conocimiento mundial.

Si queremos un verdadero cambio de matriz productiva en países en vías de desarrollo en el que rigen la materia prima y mano de obra barata, es mas que nunca necesario la reforma del currículo educativo en donde las artes cobren el valor que tienen en el desarrollo integral del ser humano.

Bibliografía

1. De La Iglesia Jesús, 2001, Las artes liberales en la biblioteca real escorial, pag. 129.
2. Ministerio de Educación del Ecuador, 2014, Currículo de EGB y BGU Educación cultural y artística. educación.gob.ec, https://educacion.gob.ec/
3. Gardner, Howard (1983; 1993) Frames of Mind: The theory of multiple intelligences, New York: Basic Books. The second edition was published in Britain by Fontana Press. 466 + xxix pages.
4. Custodio, Nilton, 2017, Efectos de la música sobre las funciones cognitivas, Review articl — Neuropsiquiatr 80 (1), Page 64.
5. UNESCO, 2005, Hacia las sociedades del conocimiento, carpeta de Prensa, Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura, Informe mundial de la UNESCO, page. 20
6. Piaget, J. (1952). The origins of intelligence in children (Vol. 8, No. 5, pp. 18-1952). New York: International Universities Press.

Н. В. ГОЛОВАЧ
канд. пед. наук, НН ІМВС МАУП

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНИХ ПОСЛУГ У НЕДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Недосконаліть діючої на цей час системи професійної орієнтації у закладах середньої та вищої освіти — це головна причина того, що на цей час на ринку праці відстежується значний відсоток випускників закладів вищої освіти (ЗВО), які професійно не готові, або працюють не за своїм фахом. Стандартна схема зарахування до ЗВО не враховує основних елементів професійного відбору абітурієнтів, врахування їх здібностей та здатностей до професійних діяльності в обраній сфері. Виникає необхідність організації профорієнтаційних послуг ЗВО, зокрема недержаної форми власності.

На цей час існує багато наукових праць, що присвячені проблемам професійної орієнтації в системі освіти України (Л. Згалат-Лозинська, М. Кузів, Н. Швець, Т. Третякова та ін.). Однак бракує досліджень професійної орієнтації молоді в умовах закладів вищої освіти, що відрізняється системністю і послідовністю організації проведення на всіх етапах освітнього процесу.

Мета статті — розглянути підходи до організації профорієнтаційних послуг на базі закладу вищої освіти недержаної форми власності.

Здійснення маркетингової діяльності багатьох закладів ЗВО недержавної форми власності зводиться до роботи приймальної комісії та обмежується часом рекламної компанії. На жаль, до сьогодні продовжує функціонувати система професійної підготовки майбутніх фахівців, базис якої був закладений ще за радянських часів. Відтак, підготовка фахівців “за держзамовленням” не відображає у повній мірі стан ринку праці та тенденцій його розвитку.

Вибір професії на ринку праці є досить актуальною проблемою для сучасної молоді. Розмаїття професій на цей час є дуже великим з динамікою змін за рахунок нових, що виникають на ринку праці. І особливо важливим є те, як молодій людині обрати той фах, який відповідає її здібностям та інтересам. Професійне визначення — це важливий крок у житті кожної людини [4, 162].

Проблема професійного визначення завжди була кардинально важливою як для кожної конкретної людини, так і для всього суспільства вцілому. Як правило, приймальні комісії ЗВО перші відчувають цю проблему: щоб порекомендувати ту чи іншу спеціальність абітурієнту, фахівець приймальної комісії повинен виконати роботу професійного консультанта чи профорієнтатора, а для цього необхідні професійні знання та досвід, спеціально відведений час.

Внаслідок пасивного проведення профорієнтаційної роботи у закладах середньої освіти, а також надання тільки загальної інформації щодо спеціальностей, які пропонують у ЗВО, молодь не достатньо розуміє зміст обраного фаху та власні перспективи професії. Відтак, вибір професії у більшості випадків відбувається за випадкових рішень, здебільшого за рекомендаціями батьків, друзів та знайомих. Не враховується і той комплекс психологічних феноменів, який визначає успішність набуття компетенцій, формування стійкої професійної спрямованості особистості, тощо. У практиці роботи відділів прийому абітурієнтів ЗВО серед вступників часто зустрічаються вже дорослі люди, які потребують профорієнтаційної допомоги [2].

Відтак, тут необхідний індивідуальний підхід до кожної особистості, максимальне використання усього арсеналу профорієнтаційних можливостей, застосування психолого-педагогічних технологій тощо.

Професійна орієнтація є складною науково-практичною системою роботи. Її інформаційну і методичну основу складають глибокі знання змісту і умов професійної діяльності, чіткі уявлення щодо професійних вимог до компетентності, порівняння одержаних результатів з вимогами різних видів діяльності до особистості працівника [3, 98]. Це визначає конкретність, цілеспрямованість, науково-методичну забезпеченість професійної орієнтації.

Працівники відділу прийому абітурієнтів ЗВО, як правило, не володіють професійними знаннями та досвідом роботи психологів, тому в умовах такого дефіциту навичок профорієнтації працівникам часто доводиться працювати "наосліп", спираючись на випадкові емпіричні уявлення про психофізіологічні вимоги різних професій до особистості фахівця, і відповідно інтуїтивно відбирати той чи інший формат профконсультації і профвідбору. Варто звернути увагу на те, що такого роду суб'єктивні уявлення про професії не завжди адекватно відображують внутрішню, приховану від зовнішнього спостереження психологічну структуру діяльності і можуть ввести фахівця в оману. Тому для такого роду послуг взагалі необхідна служба профорієнтації, або принаймні кваліфікований фахівець з профорієнтації, яким може бути педагог, психолог, фахівець з управління персоналом, зокрема рекрутер.

Проведення профорієнтаційної роботи з абітурієнтами безпосередньо ґрунтується на порівнянні знань про професії та індивідуальні якості людини. Тому основою і необхідним етапом вирішення організаційних та методичних питань профорієнтації є знання конкретних видів професійної діяльності і визначення вимог, які вони ставлять до людини як суб'єкта праці. А працівники відділу прийому абітурієнтів ЗВО знають тільки загальні поняття та основні положення, які визначені їхніми посадовими інструкціями.

Враховуючи вищесказане, вважаємо, що цілком обґрунтовано необхідно ввести додаткову послугу для допомоги абітурієнту визначитись щодо його майбутньої професії, і відповідно ввести посаду до структури ЗВО фахівця з надання профорієнтаційних послуг абітурієнтам (фахівця з профорієнтації). Необхідно розробити перелік профорієнтаційних послуг в системі освіти, зокрема для ЗВО у вигляді цілісної системи, яка складається із взаємопов'язаних компонентів, з'єднаних спільною метою, єдністю управління.

Виділимо ті компоненти, які будуть враховані до організації надання профорієнтаційних послуг абітурієнтам: просвітницька діяльність, діагностика, консультація, підбір відповідних спеціальностей. Перше завдання фахівця з профорієнтації буде полягати у проведенні консультацій з питань вибору спеціальностей, яка найбільш відповідає нахилу, здібностям і рівню підготовки абітурієнтів. Профконсультація повинна спрямувати абітурієнта до усвідомленого і правильного вибору майбутньої професії. Якщо в абітурієнта вже сформувались інтереси, що відповідають його здібностям, то необхідно підтвердити правильність його вибору. У результаті взаємодії фахівця з профорієнтації і особи, яка потребує допомоги, на основі вивчення індивідуально-психологічних характеристик, особливостей життєвої ситуації, професійних інтересів, нахилів, стану здоров'я особи та з урахуванням потреб ринку праці встановлюється відповідність індивідуальних психологічних особливостей специфічним вимогам тієї чи іншої спеціальності.

Завданням фахівця з профорієнтації буде не тільки організація проведення діагностик за допомогою спеціальних комп'ютерних програм профорієнтації, але

й пояснення результатів досліджень, допомога у підборі професії абітурієнту. На нашу думку, профорієнтаційне тестування буде оптимальним варіантом профконсультації. Тестування може тривати від 10 хвилин до 2-х годин (залежно від ситуації самовизначення абітурієнта), і за результатами тесту можна підібрати оптимальні варіанти майбутньої професії, або почути рекомендації з корекції слабких сторін. З іншого боку, тестування на комп'ютері — це всього лише етап необхідної роботи. Натомість програма профорієнтації не дає абітурієнту вичерпні рекомендації — вона використовує шаблони інтерпретаційних повідомлень, шаблони порад і рекомендацій. До цього необхідно супроводжувати споживача професійною консультацією.

Надання профорієнтаційних послуг абітурієнтам включатиме: опис специфіки різних спеціальностей, визначення щодо майбутньої спеціальності, демонстрація нерозривного зв'язку між бажаною професією й необхідною освітою, розкриття тенденцій розвитку ринку праці в різних регіонах країни, виправлення негативного іміджу "непрестижних" спеціальностей, надання абітурієнтам необхідної контактної інформації державних і недержавних організацій, що займаються питаннями профорієнтації й працевлаштування.

Також необхідно передбачити розробку найбільш типових сценаріїв підтримки професійного самовизначення, їх методичного забезпечення. У недержавних ЗВО ціну даної послуги можна встановити приблизно суми сплати за проходження вступного тестування — 150 грн. Головна мета — допомогти абітурієнту (студенту) ЗВО у професійному самовизначення.

Визначимо, яка буде рентабельність для ЗВО та результати діяльності.

Наприклад, за даними звітності приймальної комісії ПрАТ "ВНЗ "Міжрегіональна Академія управління персоналом" (МАУП) за період з 01 січня до 31 грудня 2018 р. подали документи всього 2092 абітурієнтів, з них зарахували на перший курс всього 695 осіб (на стаціонарну форму навчання 248 та 447 — на заочну). Тоді 2092 – 695 = 1397 особи були зараховані на 2, 3, 5 курси.

Як показала практика, профорієнтаційної допомоги більше всього потребують абітурієнти, що вступають до першого курсу навчання, тому припускаємо їх частка складе приблизно 65 %, тоді коли вступників до 2, 3, 5 курсів близько 20 %. Розрахуємо прогнозовану кількість споживачів профорієнтаційних послуг за рік: $695 \cdot 65\ \% + 1397 \cdot 20\ \% \approx 452 + 280 = 732$ осіб.

Враховуємо і те, що до кількості зацікавлених у послузі профорієнтації можна додати студентів, які були зараховані на підставі академічних довідок та виявили бажання змінити фах, а також тих, які вже навчаються і виявили бажання перевірити себе, впевнитися у правильності вибору, або розширити можливості навчатися ще на інших спеціальностях, а також відстежити діагностику змін щодо набутих їх компетенцій, розвитку якостей. Відтак, можемо приблизно розраховувати ще близько до 300 осіб на рік.

Отже, за 12 місяців маємо прогнозовану кількість споживачів профорієнтаційних послуг — 732 + 300 = 1032 особи. За місяць кількість споживачів приблизно складе 1032/12 = 86. Якщо 86 осіб можуть скористатися послугою по 150 грн., то в місяць сума складатиме 12 900 грн.

Для фахівця з профорієнтації посадовий оклад становитиме близько 5000 грн., затрати на програмне забезпечення, методики, приміщення будуть для ЗВО будуть невеликі, враховуючи те, що все це може забезпечуватися власним кадровим ресурсом МАУП — науково-педагогічним складом кафедр, зокрема управління персоналом та економіки праці, психології, професійної освіти та управління навчальним закладом. З врахуванням цього, припускаємо, технічні затрати складуть максимум

до 1000 грн. на місяць. Отже, чистий прибуток передбачається до 12 900 — (5000 + + 1000) = 6 900 грн. на місяць.

Враховуючи вищенаведене, вважаємо, що у кожному ЗВО повинна бути задіяна профорієнтаційна служба, яка допомагатиме абітурієнтам та студентам:

- зорієнтуватися у світі професій та потребах ринку праці;
- виявити свої нахили, здібності, об'єктивно оцінити свої особисті якості;
- визначити можливості застосування своїх здібностей у майбутній професійній діяльності з урахуванням інтересів та психологічних особливостей;
- вибрати професію, яка є частиною життєвої стратегії особистості;
- визначити ступінь професійної придатності до певної професії;
- діагностувати стан професійно значущих якостей до праці за обраною спеціальністю в процесі підготовки;
- розробити індивідуальний план розвитку кар'єри, що сприятиме професійному становленню, досягненню рівня професіоналізму;

сприятиме професійній адаптації до визначеної сфери діяльності [1].

Недержавні ЗВО вже можуть надавати профорієнтаційні послуги, на відміну від державних, які мусять витрачати час на оформлення таких послуг за стандартами у відповідності з певними вимогами. Необхідно врахувати й те, що ефективність не тільки буде визначатися прибутком, але й *показниками оптимізації якісного складу студентів і випускників ЗВО*! Адже першочерговими завданнями вищої освіти є забезпечення фундаментальної наукової, професійної та практичної підготовки відповідно до покликань, інтересів та здібностей майбутнього випускника. Успішне вирішення цих завдань значною мірою залежить від того, як швидко та інтенсивно відбудуться процеси адаптації, з одного боку, системи освіти до вимог та змін у суспільстві, потреб входження до світового освітнього простору, з іншого — студентів до освітнього процесу, трансформації соціального середовища, інших чинників соціального розвитку.

Таким чином, профорієнтація у ЗВО сприятиме психологічній підтримці навчально-виховного процесу і виконуватиме головні завдання, пов'язані з формуванням конкурентоздатних та конкурентоспроможних випускників.

Джерела

1. Головач Н. В. Професійна діагностика у вищому навчальному закладі як передумова формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців / Н. В. Головач // МНІК "Питання сучасної науки і освіти" : зб. матер. XII Міжнародної наук. інтернет-конф. ["Питання сучасної науки і освіти"], (Київ, Центр Міжнародного наукового співтовариства "ТК Меганом", 15–17 червня 2016 року). — К. : ЦМНС видавництво "ТК Меганом", 2016. — С. 19–27.
2. Кузів М. З. Особливості професійної орієнтації в Україні / М. З. Кузів // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки. — 2014. — № 5. — С. 162–166.
3. Швець Н. Г., Третякова Т. Д. Теорія і практика професійної орієнтації: навч. посіб. / уклад.: Н. Г. Швець, Т. Д. Третякова. — К. : ДП "Вид. дім "персонал". 2010. — 272 с.
4. Zgalat-Lozynska L. O. Career guidance improvement based on forecasted trends at labour and education markets // Actual Problems of Economics. — 2015. – №9 (171). — p. 313–323.

Т. О. КОСТЮК
канд. політ. наук, доц., НН ІМВСН МАУП

ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНСЬКИХ ЗВО РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ

Інтернаціоналізація вищої освіти (ІВО) визнана сьогодні ключовою стратегією розвитку будь-якого закладу вищої освіти незалежно від форми власності і підпорядкування. Проте, незважаючи на більш, ніж тридцятирічну практику імплементацію ІВО в Європі та розвинених країнах світу, українські ЗВО спрощено асоціюють цей процес з навчанням іноземних студентів. Натомість, ІВО включає в себе набагато більше підвидів (інтернаціоналізація освітніх програм, інтернаціоналізація "вдома", академічна мобільність, програми подвійних дипломів, кампуси, літні школи, мовні курси тощо), має більш стратегічну мету, відкриває багато можливостей для ЗВО і вищих навчальних закладів і може принести низку переваг для макро- (держава), мезо- (ЗВО) та мікро (здобувачі освіти, академічна спільнота та штат ЗВО) рівнях.

Проте університети в Україні стикаються з низкою проблем, коли йдеться про управління інтернаціоналізацією. З метою запропонувати механізми ефективного впровадження ІВО ми узагальнили основні спільні для ЗВО з різною формою власності проблеми, але для недержавних університетів додаються пункти, винесені окремим списком.

Інституції можуть більш ефективно керувати інтернаціоналізацією в чотирьох основних сферах:

1) розуміння середовища, що впливає на інтернаціоналізацію;
2) розробка стратегічного підходу;
3) оптимізація виконання;
4) моніторинг та оцінка.

У кожній з цих сфер існує низка різних заходів, до яких установи можуть вдатись, щоб підвищити свій потенціал з інтернаціоналізації, як зазначено нижче.

І. Розуміння середовища, що впливає на інтернаціоналізацію

По-перше, слід розуміти цілі уряду (та відповідних суб'єктів) для інтернаціоналізації, як у країні, де акредитовано ЗВО, так і в інших країнах, що представляють інтерес для установи. Цілі на національному (або регіональному) рівні можуть включати:

1) міжнародний престиж національної системи освіти;
2) ширший доступ до більшої кількості різноманітних навчальних програм і кваліфікацій для вітчизняних і іноземних студентів;
3) економічні вигоди;
4) залучення обдарованої молоді до країни;
5) політична присутність.

По-друге, варто визначити, які елементи державної політики та регуляторного середовища —як у власній країні, так і в країнах, що становлять інтерес для установи — будуть впливати на інтернаціоналізацію (і якими способами), включаючи:

1. Вищу освіту в цілому, включаючи державне фінансування, інституційну автономію та управління, процеси акредитації та рамки кваліфікацій;

2. Поза межами вищої освіти, але дотичні до ІВО, як, наприклад, візові правила, захист інтелектуальної власності, планування правил, положення про працевлаштування, правові норми тощо.

По-третє, потрібно проаналізувати в повному обсязі культурний контекст як в країні походження, так і в інших країнах, що представляють інтерес для установи, щоб визначити ймовірні виклики, які можуть виникнути, зокрема щодо:

- очікувань студентів;
- підготовки студентів з різних соціальних верств;
- мов;
- підходів та інтерпретації етичних питань.

Не зайвим також видається провести аналіз інших факторів, що впливають на середовище для інтернаціоналізації, включаючи:

- тенденції геополітичного та економічного розвитку;
- конкуренцію з боку інших установ, інших країн, а також інших форм навчання;
- можливості для співпраці через мережі установ та з багатонаціональними підприємствами;
- розвиток технологій;
- місцеве середовище та сприйняття (наприклад, рівень злочинності, транспортні зв'язки, стереотипи стосовно країни походження студентів).

ІІ. Розробка стратегічного підходу.

Обов'язково слід розробити стратегічний всеохоплюючий підхід до планування інтернаціоналізації, взявши до уваги цілі ЗВО щодо інтернаціоналізації та сформулювати потенційні очікування від впровадження інтернаціоналізації (посилення головної/их місії/й установи; вибравши найбільш відповідні способи та форми інтернаціоналізації для установи, беручи до уваги місію та завдання установи, середовище, що впливає на інтернаціоналізацію; залучивши ключові зацікавлені сторони до активного розвитку інтернаціоналізації, щоб виробити найкращий метод та посилити залученість різних стейкхолдерів та підтримку обраного підходу; створити партнерські відносини та приєднатись до міжнародних мереж, які будуть найбільш релевантними та ефективними для досягнення цілей установи для інтернаціоналізації; забезпечити повний набір потужностей, необхідних для підтримки стратегії інтернаціоналізації, та вжити заходи для заповнення виявлених прогалин або коригування стратегії з огляду на обмежені можливості; включити процеси моніторингу та оцінки процесу ІВО в стратегічний план; розробити стійку бізнес-модель для підтримки інтернаціоналізації, з урахуванням:

- очікуваних вигод та витрат у середньостроковій перспективі;
- механізмів фінансування;
- термінів розгортання та поетапного впровадження;
- оцінки ризиків;
- здатності швидко реагувати на нові виклики часу.

ІІІ. Оптимізація впровадження ІВО.

Слід вивчити досвід інших інституцій зі схожим профілем підготовки та формою власності у своїй країні та в світі у впровадженні різних підходів до інтернаціоналізації. Крім того, варто вписати план розвитку структурних підрозділів в загальний план розвитку ЗВО та ІВО та слідкувати за узгодженістю стратегій розвитку. Для цього всі структурні підрозділи повинні мати обґрунтування цілей та методів ІВО. Не менш важливим є завдання модернізувати/ створити міжнародний офіс для надання інформаційної підтримки та супроводу студентам та викладачам, а також сприяти інтеграції іноземних студентів у всі академічні та соціальні заходи установи.

Впровадження інтернаціоналізаційної компоненти в процес викладання та навчання у ЗВО та підтримку адаптації до нових викликів, що виникають в результаті інтернаціоналізації.

IV. Моніторинг та оцінка полягає в тому, щоб:

1. Створити систему контролю та оцінки стратегічного плану всеохоплюючої інтернаціоналізації, щоб оцінити, чи обраний підхід допоможе досягти поставленої мети і чи забезпечить очікувані переваги;
2. Розробити статистичні показники та методи дослідження ефективності моніторингу інтернаціоналізації;
3. Екстраполювати цілі інтернаціоналізації на найважливіші процеси, як от забезпечення якості освітніх послуг та навчання, патронатну допомогу та задоволення потреб іноземного студентського контингенту.

Надані рекомендації в однаковій мірі можуть бути застосовані як в державних, так і приватних ЗВО. Розширення повноважень університетів у прийнятті рішення і впровадженні кроків на виконання державних пріоритетів у вищій освіті, гарантоване Законом України про вищу освіту (2016 р.), дозволяє варіювати методи і заходи для досягнення загальної мети ІВО і синергії з державною політикою в цій сфері. Недержавні (приватні) ЗВО з одного боку мають більше шансів для ефективної реалізації ІВО, оскільки є відносно незалежними у питаннях розподілу коштів на ті чи інші потреби за пріоритетним принципом, тоді як державні університети підзвітні державним органам, що їх фінансують, і мають чіткі вимоги до керування фондами і фінансами, отриманими від сплати за навчання іноземними здобувачами вищої освіти. Проте всі ЗВО України діють в межах чинного законодавства і узгоджують політику закладу з загальною політикою держави в галузі. Перепоною на шляху активного і ефективного впровадження ІВО в недержавних ЗВО може бути регламентування співпраці в рамках різних грантових програм ЄС (Еразмус+, Горизонт 2020, напрям Жана Моне і т. п.) з чітко прописаним запрошенням до співпраці виключно неприбуткових установ (non-profit institutions). Однак, ми переконані, що, з огляду на відсоткове співвідношення кількості приватних і державних ЗВО не на користь останніх, очільники і юристи українських недержавних університетів повинні розробити проект поправок до чинного законодавства з метою отримати рівні права з державними ЗВО, підносити ІВО до європейського і світового рівня, сприяючи підвищенню рейтингу та позитивного іміджу України на ринку освітніх послуг.

T. V. SOBOL
PhD, Associate Professor at the Department of Foreign Philology and Translation, IAPM

INTERACTION OF SYSTEMS: CIVIL SOCIETY — STATE –NON-STATE UNIVERSITY IN TERMS OF FREEDOM AND RESPONSIBILITY

Civil society is a sphere of social life where people interact independently and autonomously with respect from the state. Civil society characterized by the predominance of horizontal connections.

The most important conditions for the existence of civil society can, according to A. Gaida, include the following:

- autonomy in relation to the state, which implies the existence of a legal mechanism that protects it from direct interference by the state, real guarantees of personal rights and freedoms;
- the availability of free and independent citizens as key factors in politics;
- a variety of structural elements, including organizations and institutions through which different groups express their interests;
- the ability to take collective actions and self-organization: citizens' activity is not limited to periodic voting in elections, but manifests itself in initiative movements, in the creation of various non-state associations, etc .; an indicator of the ability of civil society to self-organization is a multiparty system; parties are called to "filter" the interests of different social groups and imply them into specific decisions of the state, thus civil society is the source of laws [2, c. 23]:
- solidarity relations that balance competition and potential conflicts of groups of interest of society; it is manifested in the creation of non-state charitable organizations, in the participation of citizens in socially useful activities;
- limiting of social conflicts by civilizational boundaries;
- market economy as the basis of citizens' independence from the state.

Relations between the state and civil society can be very difficult. On the one hand, the state is called to respond to impulses coming from society, and as a result should conform its interests, but on the other —it is trying to expand its influence on society. The latter tendency is a complete incarnation under totalitarianism: civil society practically "dissolves" in the state. Conversely, a possible situation when civil society tries to put itself in the position of the state.

The constructive interaction of civil society with the state implies:

- Initiation of taken decisions by the authorities, which thus prompts the state to act itself;
- strengthens a private initiative that allows solving some of the urgent economic and social problems without state intervention (organization of socially useful activities, charitable foundations, non-state educational institutions, etc.);
- formation of a political culture of citizens, including civil forms of behavior.

The American political scientist F. Schmitter points out one more important purpose of civil society: "to act as a source of potential resistance to tyranny and arbitrariness of rulers, regardless, whether they are illegal usurpers or a fanatical majority [4, c. 18].

Thus, civil society does not represent some isolated state of the social space that opposes it in any form. On the contrary, civil society and the state are connected with each other by a whole set of structural bonds, as the state, carrying out managerial-mediated functions in public life face civilian values and institutions, because the latter through the system of horizontal ties covering all social relations. In addition, a number of social elements and institutions occupies a marginal position, partly intertwined with state structures, and partly with civil society. Together, the state and civil society seem to be immersed in a "global human society" that envelops them.

Civil society is impossible without a democratic state, free market, autonomy in higher education, because a highly specialized academic or faculty activity will be more effective if it is independent and carried out on its own. So, it is logical that the university strives to preserve its autonomy and the ability to act freely and independently. On the other hand, society, by influencing the university through various mechanisms, tries to secure its interests and values. Focusing on the labor market, the university forgets its own values and goals and becomes the institution that transfers specialized knowledge. The state, affect the university, tries to realize its own interests. Therefore, the modern university for the further functioning is compelled to maintain autonomy and independence from external factors and increase its influence on the social environment. But it is trying to implement the principle of autonomy, must also carry out control procedures and external quality assurance.

L. Volosnikova is convinced that the university interacts with society, state, business, personality, but at the same time the condition of its existence is a certain independence from their interests, that is, finding a balance between satisfaction of their own needs and needs of society, state, business, personality. University autonomy and academic freedom as the traditional university values provide this balance. Due to university autonomy (which exists, first of all, in non-state universities), an independent search of truth is carried out, the fundamental values of society are preserved. Due to academic freedom, the freedom of members of the academic community is realized, to conduct research and publish research results. We come to the conclusion that in the present situation the university is not able to exist in isolation from its social environment. Universities, both state and non-state, must comply with legislative regulation, which is a prerequisite for the implementation of national policy in higher education, and responsive to the needs of society and personality [1, c. 467].

Currently, the priorities of state policy in the field of education, the interests of society, the goals and objectives of the university itself need to be harmonized. Then he will become an equal partner in relations with the state, civil society, labor market and personality.

As stated, institutional independence and academic freedom are the most important components of the system of traditional academic values. According to Nikol'skii, institutional autonomy should influence the implementation of the university's right to independent decision-making, and academic freedom should provide freedom for members of the academic community in teaching and research without external interference. [3, c. 121].

But the independence of the university can not be understood as complete freedom of action for the benefit of selfish interests and to the detriment of the quality of learning. So, autonomy in no case should be understood as ignoring the interests of the state, society, personality. The state should regulate the activities of universities through laws and funding. Independence of the university as the fundamental principle of its functioning, implies responsibility for innovation activities, fundamental and applied research, the application of their results in the educational process and production, as well as the freedom

of research, teaching. Autonomy is necessary for the university to realize the interests of the social environment and its own internal goals.

The University as a social institution is responsible not only for the preservation of culture, but also for society itself, which becomes possible only if it preserves its own fundamental values and principles. Today, the threat of saving the essence and values of the university represents market relations. Therefore, it is necessary to strengthen the position of the University as an independent social institution with its specific goals and values inherent in it, independent from external changes, and therefore able to function in society, including in its transitional or crisis periods.

Thus, university autonomy, academic freedom and academic responsibility are fundamental principles of academic activity. Responsibility should be considered as a category of regulatory relationship between a non-state university and its social environment. Retaining such traditional values as academic freedom and institutional autonomy, as well as implementing the principle of academic accountability, a non-state higher education institution acquires the status of a self-sufficient institution that is simply necessary for a modern market society.

References

1. Volosnykova L. M. About the principle of academic autonomy / L. M. Volosnykova // University management: practice and analysis. — 2005. — № 5. — P. 44–49.
2. Ghajda A. V. Civil society and the state / A. V. Ghajda // Scientific Yearbook of the Institute of Philosophy and Law of the Ural Branch of the Russian Academy of Sciences. Issue 1. Ekaterinburg, 1999. — C. 16–25.
3. Nykoljskyj V.S. Education. Society. Personality / V. S. Nykoljskyj — M .: MGIU, 2008. — 132 p.
4. Shmytter F. Reflections on civil society and the consolidation of democracy / F. Shmytter // Polys. . — 1996. — № 5. — P. 16–27.

Ю. В. ЦИГАНЮК
канд. юрид. наук, Хмельницький інститут імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України МАУП

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИНЦИПІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ОСВІТИ

Будь-яке явище правової дійсності неможливе без нормативно-правового регулювання принципів його існування. Не є виключенням і функціонування недержавного сектору освіти. Адже, не дивлячись на назву "недержавний", діяльність у сфері освіти, так чи інакше, пов'язана із виконанням соціальних функцій держави, а, відповідно, становлення таких принципів є необхідним.

З метою дослідження вказаного питання, звернемось до нормативно-правових актів, які регулюють освіту, в т. ч. недержавний сектор освіти. Так, згідно ст. 6 Закону України "Про освіту" засадами державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності є: людиноцентризм; верховенство права; забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності; забезпечення рівного доступу до освіти без дискримінації за будь-якими ознаками, у тому числі за ознакою інвалідності; розвиток інклюзивного освітнього середовища, у тому числі у закладах освіти, найбільш доступних і наближених до місця проживання осіб з особливими освітніми потребами; забезпечення універсального дизайну та розумного пристосування; науковий характер освіти; різноманітність освіти; цілісність і наступність системи освіти; прозорість і публічність прийняття та виконання управлінських рішень; відповідальність і підзвітність органів управління освітою та закладів освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності перед суспільством; інституційне відокремлення функцій контролю (нагляду) та функцій забезпечення діяльності закладів освіти; інтеграція з ринком праці; нерозривний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, національними традиціями; свобода у виборі видів, форм і темпу здобуття освіти, освітньої програми, закладу освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності; академічна доброчесність; академічна свобода; фінансова, академічна, кадрова та організаційна автономія закладів освіти у межах, визначених законом; гуманізм; демократизм; єдність навчання, виховання та розвитку; виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій; формування усвідомленої потреби в дотриманні Конституції та законів України, нетерпимості до їх порушення; формування поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до приниження її честі та гідності, фізичного або психічного насильства, а також до дискримінації за будь-якими ознаками; формування громадянської культури та культури демократії; формування культури здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля; невтручання політичних партій в освітній процес; невтручання релігійних організацій в освітній процес (крім випадків, визначених цим Законом); різнобічність та збалансованість інформації щодо політичних, світоглядних та релігійних питань; державно-громадське управління; державно-громадське партнерство; державно-приватне партнерство; сприяння навчанню впродовж життя; інтеграція у міжнародний освітній та науковий простір; нетерпимість до проявів корупції та хабарництва; доступність для кожного громадянина всіх форм і типів освітніх по-

слуг, що надаються державою. Також, освіта в Україні має будуватися за принципом рівних можливостей для всіх [1].

З вище зазначеного визначимо, що вказані принципи спрямовані на визначення основоположних засад та ідей функціонування освіти в цілому, як державного, так і комунального сектора, так і недержавного.

Як не дивно, в Законі України "Про загальну середню освіту" відсутнє нормативно-правове регулювання принципів (засад) функціонування загальної середньої освіти, а відповідно, — і недержавного сектору.

В ч. 2 ст. 3 Закону України "Про вищу освіту" передбачено, що державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на принципах:

1) сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя;
2) доступності вищої освіти;
3) незалежності здобуття вищої освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій (крім закладів вищої духовної освіти);
4) міжнародної інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України у Європейській простір вищої освіти, за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи;
5) наступності процесу здобуття вищої освіти;
6) державної підтримки підготовки фахівців з вищою освітою для пріоритетних галузей економічної діяльності, напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень, науково-педагогічної, мистецької та педагогічної діяльності;
7) державної підтримки освітньої, наукової, науково-технічної, мистецької та інноваційної діяльності університетів, академій, інститутів, коледжів, зокрема шляхом надання пільг із сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів закладам вищої освіти, що провадять таку діяльність;
8) сприяння здійсненню державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти;
9) відкритості формування структури і обсягу освітньої та професійної підготовки фахівців з вищою освітою [3].

Вище зазначене дозволяє сформулювати висновки про те, що, нажаль, нормативно-правове регулювання загальної середньої освіти не містить принципів функціонування загальної середньої освіти і недержавного сектору також. Вказана прогалина такого регулювання істотно порушує юридичну техніку правового регулювання будь-якого явища та має бути усунена.

З тлумачення тексту статей Закону України "Про освіту" та Закону України "Про вищу освіту" зрозуміло, що нормативно-правове регулювання принципів функціонування галузі освіти не здійснює дискримінаційний поділ за формою власності закладу освіти.

Джерела

1. Закон України "Про освіту" від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2145-19
2. Закон України "Про загальну середню освіту" від 13.05.1999 № 651-XIV [Електронний ресурс] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/651-14
3. Закон України "Про вищу освіту" від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1556-18

CELI ORTEGA SANTIAGO FERNANDO
Magíster en Pedagogía y Gestión Universitaria; Magíster en Administración de empresas y Márketing, Vicerrector Académico, Instituto Tecnológico Kachariy

REMACHE COYAGO ABEL POLIVIO
Magíster Gerencia y Liderazgo Educacional; Magíster en Energías Renovables y Sostenibilidad Energética, Rector, Instituto Tecnológico Kachariy

TUTORÍAS ACADÉMICAS PARA LA MEJORA DEL DESEMPEÑO EN INSTITUCIONES DE EDUCACIÓN SUPERIOR

De acuerdo con el Artículo 10 del Reglamento del Consejo de Educación Superior (CES) para las distintas modalidades de educación, el personal académico en una Institución de Educación Superior (IES) se encarga de llevar a cabo las tutorías académicas, ya sea de forma presencial o utilizando tecnologías de la información y comunicación. Se reconocen las tutorías académicas, mismas que deben ser gestionadas y canalizadas por el profesor o tutor designado, y las tutorías institucionales, de carácter obligatorio, que se refieren al acompañamiento proporcionado al estudiante de las IES.

A lo largo de la historia de la enseñanza educativa, escuelas, colegios e IES han visto la necesidad de implementar sesiones tuteladas, por lo general los o las tutores se caracterizan por trabajar con un pequeño grupo de alumnos para comentar acerca de un tema o un problema determinado [1], no obstante existen otras maneras de enseñanza que abarcan grupos pequeños, la Enseñanza en Pequeños Grupos (EPG) no hacen hincapié a la presencia del tutor o profesor en contraparte ofrece una instrucción colaborativa, es decir una enseñanza tutelada sin tutor, como los grupos de autoayuda y los grupos de aprendizaje [2].

Para entender el término tutoría es necesario abordarlo desde su origen etimológico. La tutoría es entendida como una actividad llevada a cabo por el profesorado en el ejercicio de su función docente, especialmente por el tutor, que realiza una labor de acompañamiento continuo y personalizado a cada alumno y grupo de alumnos con la finalidad de garantizar el desarrollo integral del alumnado en todos los ámbitos. Gonzalez [3] establece que la acción tutorial debe ser de acompañamiento continuo. Esto significa que desde el momento en el que un estudiante accede a un programa de educación superior, se generan procesos cuya duración se extiende a lo largo de la formación profesional del estudiante.

La acción tutorial interviene cuando el estudiante enfrenta inconvenientes que interfieren con su proceso de formación profesional [4], tales como la falta de comprensión en una asignatura en el ámbito académico, o problemas de carácter institucional que son gestionados por el departamento de Bienestar Estudiantil. Los tipos de tutorías a los que el estudiante ecuatoriano de educación superior puede acceder, le permiten alinear-

se de forma sinérgica al perfil profesional de su elección, sin discriminación y dentro de un proceso de acompañamiento que busca fortalecer sus debilidades mediante el uso de los recursos humanos y tecnológicos disponibles actualmente [5].

Por lo expuesto anteriormente, el Reglamento para Carreras y Programas Académicos en Modalidades en Línea, a Distancia y Semipresencial o de convergencia de medios establece 4 tipos de tutorías académicas o institucionales, de acuerdo a la presencia de los involucrados y el modo de tiempo de su comunicación [6].

Tutorías Presenciales: requiere la presencia física de los involucrados. Por ejemplo, en el ámbito académico, la tutoría presencial requiere que la interacción docente-alumno sea en forma directa. Además, el reglamento mencionado establece que la comunicación debe realizarse en tiempo real y sin elementos tecnológicos que faciliten la mediación [7].

Tutorías no presenciales: La característica principal en esta labor tutorial es que quien cumple el rol de tutor no comparte el mismo espacio físico que el estudiante [8].

Tutorías en línea: Estos tipos de tutorías del Reglamento emitido por el CES para las distintas modalidades de estudio, hablan del modo de comunicación entre los involucrados.

En el ámbito institucional, un ejemplo de labor tutorial síncrona se da cuando el estudiante tiene dudas sobre el manejo de la página web de la Institución de Educación Superior y se comunica en tiempo real con el sistema de ayuda en línea, donde le explican cómo proceder para familiarizarse con la interfaz de acceso [9].

Tutoría Asíncrona: Requiere el uso de tecnologías de la información y comunicación para llevarse a cabo; sin embargo, la interacción entre los implicados no es simultánea y se realiza de forma diferida, generando una holgura en tiempo donde el personal docente o académico tiene un mayor plazo para solventar las inquietudes planteadas por el estudiante [10].

Todo lo mencionado lleva a un modo de comunicación o de procesamiento que podría ser implementado, particularmente en el ámbito de las tutorías institucionales, es el procesamiento BATCH, conocido también como procesamiento por lotes. La implementación de un sistema con estas características puede ser de utilidad para organizar los tiempos de entrega de documentos e información solicitada por los estudiantes. De esta forma la institución tiende a evitar la acumulación de trabajo y disminuye el tiempo de respuesta en atención a los estudiantes, además de los beneficios colaterales como una mejor organización en plazos de entrega garantizados, y el aumento del sentido de responsabilidad en cierto porcentaje de la población estudiantil, que a fin de solventar sus tutorías institucionales en el menor tiempo posible, realizan los trámites en el horario establecido previamente [11].

Según el Departamento de Educación de New Jersey [12], el estudiante que accede a tutorías, también mejora su comportamiento y disminuye las conductas que no son productivas o suponen un riesgo para el docente, tutor encargado, estudiante o la Institución de Educación Superior.

Conclusiones:

Las tutorías aparecen ante la necesidad de evolución del sistema de educación tradicional, sistema que deja un desafío por la poca cantidad de estudiantes que terminan sus ciclos académicos o carreras, reprobación, y deserción.

Las tutorías representan un reto que se asume en la actualidad ya que se integran factores como: multiculturalidad, inter-aprendizaje, multi-aprendizaje, inteligencia emocional, motivación, con el fin de atender y guiar de forma personalizada al tutorado para que su experiencia de aprendizaje desarrolle también en él: autoestima académica, autoconfianza, habilidades sociales donde pueda compartir el conocimiento adquirido.

La labor tutorial constituye un derecho y una responsabilidad de los estudiantes en Instituciones de Educación Superior.

Los distintos tipos de tutorías mencionadas le dan mayor facilidad al estudiante para acceder a la labor tutorial desde donde se encuentre ubicado.

Referencias

1. Pérez, P. R. Á., & Aguilar, D. L. (2015). Atención del profesorado universitario a estudiantes con necesidades educativas específicas. Educación y educadores, 18(2), 1.
2. Exley, K., y Dennick, R. (2007). Enseñanza en pequeños grupos en educación superior: tutorías, seminarios y otros agrupamientos (Vol. 14). Narcea Ediciones.
3. González, A.M. (2015) Antecedentes Y Evolución Histórica De La Acción Tutorial: Apuesta Universidad Nacional de Educación a Distancia.
4. Gairín, J., Feixas, M., Guillamón, C., y Quinquer, D. (2004). La tutoría académica en el escenario europeo de la Educación Superior. Revista Interuniversitaria de Formación del profesorado, 18(1).
5. Llanes Cedeño, E. A., Rocha-Hoyos, J. C., Peralta, D. B., Martinez, J., y Celi, S. (2018). Project-based learning case of study education in automotive mechanical engineering. ESPACIOS, 39(25), 10-21.
6. Espinar, S. R. (2004). Manual de tutoría universitaria. Barcelona: Octaedro.
7. Vasilyeva, V.S., Druzhinina, L., Lapshina, L., Osipova, L.B., y Reznikova, E. (2018). Tutoring in a family raising an infant with special health needs. ESPACIOS, 39(02), 32.
8. Carlino, P. (2002). ¿Quién debe ocuparse de enseñar a leer y a escribir en la universidad? Tutorías, simulacros de examen y síntesis de clases en las humanidades. Lectura y vida, 23(1), 6-14.
9. Alvarez, D. (2010). Plataformas de enseñanza virtual libres y sus características de extensión: Desarrollo de un bloque para la gestión de tutorías en Moodle. Universidad de Alcalá, Escuela Técnica Superior de Ingeniería Informática. Recuperado de: http://www2. uah. es/libretics/files/Tutorias. pdf.
10. Furió-Mas, C., y Carnicer, J. (2002). El desarrollo profesional del profesor de Ciencias mediante tutorías de grupos cooperativos. Estudio de ocho casos. Enseñanza de las ciencias: revista de investigación y experiencias didácticas, 20(1), 47-73.
11. García López, R. I., Cuevas Salazar, O., Vales García, J. J., y Cruz Medina, I. R. (2012). Impacto del Programa de Tutoría en el desempeño académico de los alumnos del Instituto Tecnológico de Sonora. Revista electrónica de investigación educativa, 14(1), 106–121.
12. Servicios Educacionales Suplementarios (2012) Beneficios de la Tutoría Departamento de Educación de New Jersey

M. LOPEZ
Master in Accounting and Auditing — PhD in Accounting and Auditing, studying PhD Student in Management journals

EDUCATION IN PRIVATE UNIVERSITIES THAT TEACH MASTERS RELATED TO PUBLIC ACTIVITIES IN ECUADOR FOR THE BENEFIT OF CIVIL SOCIETY

The present work is focused on making a comparison of the education given by private universities in Ecuador related to public careers that help professionals to have a better benefit in civil society. This analysis aims to demonstrate the pros and cons of pursuing a career related to the public sector and the work performed by professionals who pursue higher education. For this work, qualitative methodology was used, through interviews with professionals who are studying and graduates who studied at private universities, who work in private sectors and in public sectors. It can be seen that most of the professionals pursue their masters in private universities and the careers they take are for the private sector, but currently in Ecuador and abroad what is spreading is masters for the public sector, for the complexity that the globalized world demands.

Thus, the masters students are focused on getting masters in private universities, but with careers that are public or state, perhaps this is due to the corruption that exists in the public sector.

In conclusion it can be determined that the change of society has made professionals seek higher education in private universities but in the public field, to improve the welfare of civil society, helping to improve public administration that is currently very worn.

In Ecuador the offers of higher education careers in private universities have focused on public sector issues, this is because at present the Ecuadorian government needs fourth level professionals to occupy managerial positions and superior level with solid knowledge that contribute in the management of public entities, it is so, that every day the demands to enter the public sector has a high demand, and for these circumstances is that the country's universities have worked to offer new careers focused on the public sector.

However, universities of higher education need to offer their education careers which are covered by the Ley Orgánica de Educación Superior LOES, which mandates and governs the quality of education in Ecuador and that they must do what the Law says, that is why in his article 1 he mentions:

Ámbito.- Esta Ley regula el sistema de educación superior en el país, a los organismos e instituciones que lo integran; determina derechos, deberes y obligaciones de las personas naturales y jurídicas, y establece las respectivas sanciones por el incumplimiento de las disposiciones contenidas en la Constitución y la presente Ley. (Registro Oficial Suplemento 298, 2018).

It is by the current regulations that the quality of education in the universities of higher education is legally supported, including by the Constitution of the Republic of

Ecuador CRE (Registro Oficial 449, 2008) and this is for all Ecuadorians and foreigners who want to improve his academic level for civil society service, is so that the LOES in his article 3 sends:

Fines de la Educación Superior.- La educación superior de carácter humanista, intercultural y científica constituye un derecho de las personas y un bien público social que, de conformidad con la Constitución de la República, responderá al interés público y no estará al servicio de intereses individuales y corporativos. (Registro Oficial Suplemento 298, 2018).

If you look at the volume of careers offered by universities in Ecuador you can determine that most students enter their studies in private careers because they will provide their services in private entities, but it has also been seen that many professionals they are leaning towards careers focused on the public sector, not necessarily to work in companies or public or state entities, because there is also work as independent professionals but they must have knowledge in the public sector, to fulfill their functions for the welfare of Ecuadorian civil society because the public services offered by the entities to the public is for all Ecuadorians, not only for a specific sector. This has changed the methodology of study in universities, due to the high corruption (Guzman Dalbora, 2005) that exists in Ecuador, which has involved public workers with their authorities who are involved in this issue. And this is not only in Ecuador, it is observed that corruption is globalized and affects each of the countries for its development.

In the present work qualitative methodology was used, based on interviews that were carried out to professions that are working in the public sector and private sector that follow their higher studies in careers focused in the public sector.

In the interview with the public servant who studied at a private university but followed a career focused on the public sector, it was determined that due to his training and growth in this field he decided to take a master's degree focused on the public sector in order to support and help in the institution and to provide a better job for civil society. (Maldonado, 2003) The server works in a control entity, he followed the masters in Constitutional Law, which favored him in his daily tasks and which facilitated his work in this institution. Once he finished his career the interviewee could better his status in the entity, and took the opportunity to provide new knowledge to streamline the time in the processing of a trial that was essential to help the community, considering that it was compensation to people who lost their jobs and requested a protection action to re-enter the public entity in which they worked.

According to the interview and the study carried out, it was determined that the professional who studied at a private university but pursued a public career had great success in his work at the public entity that works, these studies professionally assisted the interviewee and it was to the benefit of the society, with this it was demonstrated that studying a career in order to work is a personal and professional benefit because support and benefit to civil society.

However, the interviewee was able to see how corruption is (Hernández Basualto, 2016) in the public sector, which must be eliminated but there are always people who do not stop working and it is a dark obstacle in all public sector entities.

In the interview with the other professional who followed his studies at a private university and who studied his master's degree in the same field, it was determined

that he was able to get work easier than in the public sector, they can even work independently advising companies, people and your own personal businesses. Although professionals who work in private companies and continue their higher education seek universities that help them optimize their resources to put them into practice. In this case it was visualized that the knowledge received in the universities applies them in their daily life and in the present case they used it for their own company, which is legal, both to public and private companies, which supported personal and profit growth of civil society.

In the work developed by the interviewee in the public sector, however, he did not have the influence of corruption (Comercio, 2016) directly, but when he tried to do business with public entities, he was asked for values so that he could carry out his advice outside the law, what many professionals although they are honest, correct and do not allow themselves to be bribed, but there are others who accept it and corruption begins.

Conclusions

Universities that offer higher careers in both the public and private sectors must encourage their students to eliminate the corruption that is causing so much damage to civil society. From the analysis carried out, it was determined that the professionals who worked in the public sector as well as in the private sector can get work in any sector but more offers exist in the private sector. Everything is due to the environment in which one lives and works, that is why there must be more possibilities to follow professional careers in the private and public field, but which provide greater access to civil society to be better professionals.

References

1. Comercio, D. E. (24 de 02 de 2016). ¿Contratación pública corrupción? Recuperado el 14 de 02 de 2019, de https://www.elcomercio.com/opinion/opinion-columnistas-contratacion-publica-corrupcion.html
2. Guzman Dalbora, J. L. (2005). Reseña de "Delitos contra la función pública. El Derecho penal frente a la corrupción política, administrativa y judicail" de RODRÍGUEZ COLLAO, Luis, y OSSANDÓN WIDOW, María Magdalena. Recuperado el 31 de 01 de 2019, . Recuperado el 13 de 02 de 2019, de http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=177021328013
3. Hernández Basualto, H. (2016). El delito de enriquecimiento ilícito de funcionarios en el derecho penal chileno. Recuperado el 15 de 02 de 2019, de http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=173620140007
4. Maldonado, M. (2003). Auditoría Forense. En M. Maldonado, Prevención e Investigación de la Corrupción Financiera (pág. 45). Quito.
5. Registro Oficial 449. (20 de 10 de 2008). Consorcio para el Derecho Socio-Ambiental. Recuperado el 12 de 02 de 2019, de https://www.oas.org/juridico/pdfs/mesicic4_ecu_const.pdf
6. Registro Oficial Suplemento 298. (02 de 08 de 2018). Recuperado el 12 de 02 de 2019, de https://www.uazuay.edu.ec/sites/default/files/public/uazuay-LOES-2018-Codificada.pdf

MAYORGA JÁCOME TANNIA CECILIA

Magister en Redes y Telecomunicaciones — Ingeniera en Sistemas, Directora de la Academia Cisco de la Universidad Tecnológica Israel en Ecuador,

YARAD JEADA PAMELA VALERIA

PhD. Sociología y Antropología por la Universidad Complutense de Madrid, Master en Metodología de la Investigación en Ciencias Sociales por la Universidad Complutense de Madrid, Licenciada en Comunicación Social en la Universidad Central del Ecuador, Docente investigadora de la Universidad Tecnológica Israel

EXPERIENCIA DE ESTUDIANTES ECUATORIANOS EN PROGRAMAS DE POSGRADOS EN EDUCACIÓN SUPERIOR UCRANIANA

The present work seeks to track the Ecuadorians who are doing doctorates in the Ukrainian Republic; This study aims to understand the needs and experiences they have had in one of the countries of Eastern Europe that has become a benchmark for obtaining their graduate degrees. Qualitative methodology was used, through interviews with Ecuadorians who are studying or have completed their doctorate in Ukraine, considering that the universities in Ecuador begin to require that their research faculty hold this degree and establish quality standards, as the law requires a degree of magister or Ph.D. as a requirement to be University Professor; and these programs start looking for flexible programs.

In conclusion, the experience has been positive because of the cultural exchange and the fruits that PhD graduates in Ukraine have achieved in their current work in Ecuador.

Ecuador en busca de mejorar los estándares de calidad de los profesionales universitarios en la Ley Orgánica de Educación Superior vigente 2010 en la Décima Tercera Disposición Transitoria (LOES), establece: "El requisito de doctorado (Ph.D. o su equivalente) exigido para ser profesor titular principal, de una universidad o escuela politécnica, será obligatorio luego de siete años a partir de la vigencia de esta Ley. De no cumplirse esta condición, los profesores titulares principales perderán automáticamente esta condición".

Adicional en el artículo 150 de la Ley Orgánica de Educación Superior vigente, establece:

Para ser profesor o profesora titular principal de una universidad o escuela politécnica pública o particular del Sistema de Educación Superior se deberá cumplir con los siguientes requisitos:

1. Tener título de posgrado correspondiente a doctorado (PhD o su equivalente) en el área afín en que ejercerá la cátedra;

2. Haber realizado o publicado obras de relevancia o artículos indexados en el área afín en que ejercerá la cátedra, individual o colectivamente, en los últimos cinco años [1].

Esta disposición conlleva a que muchos Profesores Universitarios con Título de Maestría traten de buscar becas amparadas por el SENESCYT, otros buscan formarse en programas doctorales que les permitan hacer estancias cortas en otros países como Ucrania, donde ofrecían esa flexibilidad a un costo razonable.

Los primeros doctores graduados en Ucrania realizaron una sola estancia, pues los profesores viajaban cada seis meses a Ecuador a impartir sus tutorías y clases especializadas del programa.

Las siguientes cohortes requieren que las clases del programa doctoral se realicen en el país del programa. Sin embargo, la investigación podrá hacerse en el país al que pertenece el estudiante de doctorado, por ello deberán hacer las estancias en Ucrania, este cambio se genera por las exigencias en lo que respecta a cambios de la normativa ecuatoriana.

La Secretaria de Educación Superior, Ciencia, Tecnología e Innovación (Senescyt), hizo una recopilación desde 2008 periodo en el que apenas un 1 % de la planta docente ecuatoriana tenía título de PhD., este porcentaje equivalía a aproximadamente 450 a 482 profesores. Para 2010 el porcentaje se duplicó; y en 2016, un 13,4 % de los maestros universitarios en el Ecuador ya contaban con un título de doctorado [2], [3], [4], [5].

La falta de actualización y creación de contenidos propios, así como la necesidad de sustituir la matriz productiva de la extracción de materias primas hacia la creación de conocimiento produjo una política enfocada en la formación de profesionales altamente cualificados que innoven dentro del contexto económico dependiente especialmente del petróleo.

Alberto Acosta (2015, p.323), quien fue uno de los que impulsó el concepto del Buen Vivir durante la primera legislatura del ex presidente del Ecuador, Rafael Correa, afirma que la carrera por la innovación es algo impostergable para cambiar la matriz productiva, esta innovación debe ser inclusiva y no enfocada en crear "guetos de sabios" [2], además de generar un empleo abundante y de calidad.

En la actualidad el Plan Nacional Toda Una Vida (2017-2021), impulsado por la Secretaria Nacional de Planificación y Desarrollo, Senplades, en el objetivo 5 señala lo siguiente:

Impulsar la productividad y competitividad para el crecimiento económico sostenible de manera redistributiva y solidaria

(…) Promover la investigación, la formación, la capacitación, el desarrollo y la transferencia tecnológica, la innovación y el emprendimiento, la protección de la propiedad intelectual, para impulsar el cambio de la matriz productiva mediante la vinculación entre el sector público, productivo y las universidades [6].

Investigar es un trabajo que requiere de una preparación especializada y el hecho de que esta tarea forme parte del Plan Nacional del Buen Vivir ha sido motivación para que los profesores universitarios se preparen.

El Plan Nacional Toda Una Vida destaca:

Objetivo 2, 2.4. Impulsar el ejercicio pleno de los derechos culturales junto con la apertura y fortalecimiento de espacios de encuentro común que promuevan el reconocimiento, la valoración y el desarrollo de las identidades diversas, la creatividad, libertad, estética y expresiones individuales y colectivas [6].

Este programa promueve el intercambio intercultural, lo que se cumple al tener la posibilidad de conocer otras culturas y retroalimentarse de ello.

Para el desarrollo de este artículo se utilizó una metodología cualitativa, se realizó entrevistas a ecuatorianos que están cursando o han cursado el doctorado en Ucrania.

Entrevistado 1 Graduado de Doctor: indica que sus expectativas fueron adquirir mayores conocimientos, aprender a investigar, conocer una cultura diferente, graduarse y tener el título, manifiesta que estas se cumplieron totalmente en cuanto a educación, investigación, recuerda el día de su disertación doctoral, los 13 miembros del Tribunal formado por profesores expertos en cada área, hacían preguntas que el candidato a doctor debía sustentarlas con total experticia y desenvolvimiento.

El ya PhD., a partir de los conocimientos adquiridos en el programa doctoral ha podido incursionar en la investigación mediante la publicación de libros y artículos, además de retribuir a la academia ecuatoriana.

Asimismo, en su testimonio percibe que el programa actual ha mejorado, especialmente por las estancias académicas en Ucrania y la posibilidad de tener tutores en Ecuador, quienes hacen un mayor seguimiento de la tesis.

Con respecto a posibles carencias, el entrevistado en su experiencia no percibe que se presenten en este programa académico, a nivel personal una dificultad es el idioma para comunicarse en Ucrania, sin embargo, siempre tuvo el apoyo de una persona de la universidad como traductor y guía.

Entre la experiencia tanto académica como personal del programa doctoral indica que profesionalmente, adquirió conocimientos; tuvo nuevas experiencias profesionales, aprendió a trabajar en equipo, saber escuchar y ser responsable, cumplir con los tiempos de cada tarea, adaptarse a la cultura ucraniana. Piensa que se podría hacer convenios universitarios e intercambios estudiantiles que le permita a cada uno de los países conocer la cultura del otro.

Entrevistado 2 Estudiante de Doctorado: señala que sus expectativas se enfocan al ámbito de la investigación, percibiendo los retos que se presentan al ser un estudiante de doctorado.

Para el entrevistado sus estudios son parte de un proceso en donde va complementando materias pendientes, completando publicaciones, investigación individual, así como tomando destrezas especialmente en lo que respecta a trabajo autónomo

Recalca que está adquiriendo conocimientos, aunque todavía no se ha graduado ya empieza a generar resultados con respecto a investigación, argumenta que sus destrezas en investigación evolucionan desde la calidad de las búsquedas, (indexadores y bases de datos especializadas).

Le hizo falta acceso a una base de datos científica que sea propia de la universidad. En lo positivo, destaca: transmitir nuevos conocimientos, apertura hacia congresos internos, conocer colegas de otros países, a nivel profesional como docente ha visto la mejora de transferencia de conocimientos.

Al igual que el primer entrevistado, considera que se podrían estrechar alianzas y lazos entre los gobiernos ucraniano y ecuatoriano a partir de estos programas doctorales. Se podría establecer lazos a través de intercambio estudiantil, transferencia de ciencia, congresos y seminarios internacionales.

Los programas doctorales ucranianos constituyen una excelente alternativa a un costo moderado para cumplir las nuevas expectativas ecuatorianas, ya que promueven el intercambio cultural, hay resultados investigativos durante el proceso de formación y existen aportes investigativos para las Universidades ecuatorianas, con respecto al idioma no es barrera ya que la Universidad proporciona un traductor durante la estancia, y el material de estudio es en español, se abre la posibilidad de elegir un tutor ecuatoriano.

Referencias

1. Asamblea Nacional de la República del Ecuador. Quito, Registro Oficial Nº 298., 2010. [En línea]. Último acceso: 2 01 2019].
2. SENESCYT, "El Universo," 17 9 2017. [En línea]. Available: https://www.eluniverso.com/noticias/2017/09/17/nota/6384334/docentes-doctorado-o-phd-meta-cumplir.
3. R. Ramirez, "Ahora hay 1.000 PhD en el sistema y en 2 años se cuadriplicará la cifra - Entrevista a René Rmírez," Telégrafo, 28 09 2014.
4. INEC, "El número de investigadores en Ecuador crece 372,9 % en cinco años," Ecuador en Cifras, 2016 2016.
5. Instituto Nacional de Estadísticas y Censos, INEC & Secretaria Nacional de Ciencia y Tecnología, Senescyt, "Encuesta Nacional de Actividades de Ciencia, Tecnología e Innovación (ACTI)," 2016. [En línea]. Available: http://www.ecuadorencifras.gob.ec/documentos/web-inec/Estadisticas_Economicas/Ciencia_Tecnologia-ACTI/2012-2014/Innovacion/MetodologIa%20INN%202015.pdf. [Último acceso: 2019].
6. A. Acosta, "El Buen Vivir como alternativa al desarrollo. Algunas reflexiones económicas y no tan económicas," Política y sociedad, 52(2), p. 299-330, 2015.
7. Senplades, 2017-2021. [En línea]. Available: http://www.planificacion.gob.ec/wp-content/uploads/downloads/2017/10/PNBV-26-OCT-FINAL_0K.compressed1.pdf.
8. República del Ecuador, "Plan Toda una Vida," 2017. [En línea]. Available: https://observatorioplanificacion.cepal.org/es/planes/plan-nacional-de-desarrollo-2017-2021-toda-una-vida-de-ecuador. [Último acceso: 07 01 2019].
9. Asamblea Nacional de la República de Ecuador, "Ecuador universitario," 23 08 2014. [En línea]. Available: http://ecuadoruniversitario.com/directivos-y-docentes/legislacion/ley-organica-de-la-educacion-superior/ampliaran-plazo-para-que-docentes-cumplan-con-el-requisito-del-ph-d/. [Último acceso: 3 01 2019].
10. Vistazo, "Ecuador universitario," 1 11 2011. [En línea]. Available: http://ecuadoruniversitario.com/noticias/noticias-de-interes-general/estadisticas-revelan-cambios-de-la-educacion-superior-en-el-ecuador/. [Último acceso: 3 2 2019].
11. Constitución de la República del Ecuador, "Plan Nacional del Buen Vivir 2017-2021," 2017. [En línea]. Available: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=2ahUKEwiB2M-kjL3gAhUBk1kKHcjaDgAQFjACegQIARAC&url=https%3A%2F%2Fwww.gobiernoelectronico.gob.ec%2Fwp-content%2Fuploads%2Fdownloads%2F2017%2F09%2FPlan-Nacional-para-el-Buen-Vivir-2017-2021.. [Último acceso: 5 01 2019].
12. Acosta, A. (2015). El Buen Vivir como alternativa al desarrollo. Algunas reflexiones económicas y no tan económicas. 299-330.

I. O. SHESTOPALOVA
PhD in Pedagogy, Associate Professor. SEIIRCS IAPM

PECULIAR FEATURES OF TEACHING A PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE IN A PRIVATE INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION

The development of private education, along with the improvement of its state form, is an objective process and one of the leading world trends associated with such tendencies as the introduction of humanity into the era of the information society, which requires completely new approaches to the quality and goals of higher education; the global process of decentralization of the state and the autonomy of society; the development of market relations, the deepening of democracy and the strengthening of civil society, the structural element of which is the private sector of education. In the world, the development of private education is seen as a factor contributing to competition, quality improvement, diversification of education and innovation in the provision of educational services. And, as known, competitive struggle stimulates the improvement of the quality of educational services, the introduction of new educational technologies and progressive trends in higher education.

Despite the existence of certain problems in the functioning of private universities in Ukraine, the existence of the opinion that graduates of private higher educational institutions show a lower level of knowledge, practice shows that private higher education institutions can provide the same high quality of vocational training as the national ones, in particular, professional training in *foreign languages*.

Nowadays, expansion and deepening of international scientific, technical and other contacts, practical knowledge of a foreign language is a prerequisite for a successful professional activity of a specialist. And especial importance have the oral forms of communication in a foreign language, therefore the training of oral vocationally oriented speech and the ability to understand professionally oriented speech are important tasks facing higher education institutions, in particular private ones. In the process of learning, students must acquire a level of communicative competence that would allow the use of a foreign language in establishing oral contacts with foreign specialists while participating in international conferences, symposiums, congresses, in which it is necessary to understand the report or messages in a foreign language, to establish speech contacts during such meetings, to achieve agreements on specialty [1].

Defining the trends in teaching a foreign language, today researchers call the implementation of a communicative approach. Communicative-oriented learning involves the formation of students communicative competence, which implies the ability of a future specialist not only to use a foreign language, but to receive and expand their knowledge and experience independently.

In the teaching of a professional language, a communicative approach is effectively implemented through the use of didactic games, when the situation relates to the future profession of students or the professional occupation of the participants. Such games contribute to the development of intelligence, memory, affect the emotional sphere of personality, motivate communicative, speaking, cognitive and creative activities. Developed intellectual skills and a common culture of thinking are features that have some value for

self-education specialist, which is the goal of the entire educational process in a higher education institution [2].

The interests of students of higher educational institutions are concentrated around the interest of their future profession, so at classes it is necessary to create a communicative environment that would mobilize their active meaningful activity. The communicative situation will simulate the process of real communication, and the language from the very beginning of its study will be used in natural communication situations or as close as possible to them. The communicative approach, based on the assertion of psychology that the speech activity of a man, like any other, is motivated and purposeful. As a result, in foreign language classes students are attracted by such kinds of speech activity, which solve intellectual problems of a professional level [3].

Some important approaches to the process of teaching professionally orientated foreign language can be identified. At the present stage, the educational process requires the teacher to create problem situations and organize active independent activity of students for their solution. It stimulates students' creative learning. The main feature of this approach is not simply to give a certain amount of knowledge to students, some rules or instructions, but to motivate their research and independent thinking. The development of creative, independent and cognitive activities of students will be successful if the teacher engages them in an active process of proof and justification of their own point of view regarding a particular problem. Such classes are converted into dialogues, common thinking. The educational problem becomes the subject of research. Cognitive activity of students at the same time will involve the search, analysis and solving of various problems, which, in their turn, require the updating of knowledge and skills that often have a professional orientation [4].

Such an approach develops creative thinking and stimulates students' activities, such as discussion, listening to other thoughts, expressing their own thoughts, finding compromises with others, finding options for solving problems, working in pairs and groups. Students learn to be tolerant, attentive and friendly. So, such an approach develops an independent creative thinking, engages them in research, forms their cognitive interest, and research skills. It also motivates the collaboration and

Thus, a foreign language of professional orientation is a compulsory component of specialist training in a private educational institution. The level of its formation can be seen as a guarantee of good results of future professional work. The analysis of sources on the problem suggests the need to create in the process of training future specialists in a foreign language such conditions, that promote the formation of a "language" professional competence of students and prepare them to effective communication and interaction in the future professional environment.

References

1. Артемьева О. А. Методология организации профессиональной подготовки специалиста на основе межкультурной коммуникации / О. А. Артемьева, М. Н. Макеева, Р. П. Мильруд. — Тамбов: ТГТУ, 2005. — 159 с.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. — К. : Ленвіт, 2003. — 273 с.
3. Бородіна Г. І. Комунікативно-орієнтоване навчання іноземній мові у немовному віці / Г. І. Бородіна // Ін.мови. — 2005. — № 2. — С. 28–30.
4. Морська Л. І. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей // Іноземні мови. — 2002. — № 2. — С. 24.

Р. М. АБДУЛОВ
канд. пед. наук, Западнодонбасский институт МАУП

НЕФОРМАЛЬНОЕ БИЗНЕС-ОБРАЗОВАНИЕ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ МОБИЛЬНОСТИ НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ ВУЗОВ

С момента провозглашения Украиной независимости, появления рыночных отношений и возникновения предпринимательства, а вместе с ним и бизнес среды, и до нынешнего момента, развитие бизнеса в нашей стране прошло несколько этапов. Эти этапы характеризовались отношением бизнес-сообщества к получению знаний для ведения успешного бизнеса. На первом этапе они сводились к государственной регистрации, хаотическому поиску бизнес-идеи и поиску стартового капитала. Со становлением рынка появилась потребность в знаниях по построению системного бизнеса.

Традиционная система профессиональногообразования (ПТУ, техникумы, колледжи, ВУЗы) предоставляет необходимые знания для предпринимателей, но имеет ряд негативних факторов. Это прежде всего негибкость программ подготовки, т. е. изменения в программах “не успевают” за изменениями в экономике. Вторым фактором является длительность обучения. Как правило, она составляет от трех до пяти лет, что не очень подходит для работающего предпринимателя. Так же немаловажным фактором является и присутствие в программах подготовки предметов, не относящихся к профессионально ориентированным . В связи с этим возникает вопрос о том,как же построить систему подготовки и переподготовки предпринимателей, чтобы она была востребована ими?

Изучив опыт Канады, Германии, Польши, мы пришли к мнению, что решение проблемы заключается в развитии неформального образования, то есть в создание учебных заведений, работающих не по программам Министерства образования Украины.

Отличия бизнес-образования от традиционного образования мы видим в следующем:

- Научение, а не изучение. Ориентация на получение дополнительных возможностей в результате освоение новых умений и навыков;
- Направленность на решение актуальных практических проблем, достижение конкретных результатов;
- Приоритетность активных методов обучения, когда учащийся принимает участие в получении знаний и формировании навыков;
- Поиск правильного ответа в отличие от поиска приемлемого результата;
- Преподаватель играет роль помощника, организующего процесс так, чтобы учащиеся становились соавторами обучения;
- Степень выполнения поставленных задач контролирует сам обучающийся;
- Решение кейсов, разбор примеров из рабочей практики.

Сегодня максимальным спросом пользуются программы, основанные на анализе реальных бизнес-проблем. Такие курсы состоят из 3–4-дневных интенсивных учебных модулей, разделенных периодами от 3 до 4 недель. Такая структура изложения учебного материала дает возможность сочетать процесс обучения с воплощением полученных знаний и навыков на практике, что существенно повышает общую эффективность получаемого бизнес-образования.

Образовательные потребности слушателей и спрос на учебные программы существенно различаются в зависимости от возраста и занимаемой должности. Если молодые специалисты предпочитают долгосрочные фундаментальные учебные программы, то более взрослые и опытные менеджеры выбирают преимущественно краткосрочные учебные курсы, максимально приближенные к непосредственному их применению.

Среди слушателей учебных бизнес-программ повысились требования к содержанию и формам преподавания, предполагающим использование реальных ситуаций из деловой практики. Курсы, построенные только на западном материале, уже не пользуются спросом и популярностью. Руководители, обеспечивающие выживание и развитие предприятий в непростых экономических условиях, уже не хотят изучать темы, которые не приносят немедленную пользу в их повседневной деятельности.

Шесть лет назад при Западнодонбасском институте МАУП была создана Школа профессионального развития (ШПР), целью которой стало предоставление образовательных услуг, которые не дает традиционная система образования. Для этого были реализованы следующие задачи:

1. Создание Учебного центра ШПР с целью подготовки специалистов робочих профессий;
2. Открытия Региональной школы управления ШПР для переподготовки управленческих кадров и обучение предпринимателей “под заказ”;
3. Развитие Центра социологическихисследований ШПР для мониторинга рынка труда, потребительского спроса и др.

Одной из основных задач Школы стало развитию предпринимательской среды в регионе Западный Донбасс. Для реализации этой задачи Школой профессионального развития был подписан с Павлоградским городским советом Меморандум о реализации образовательной программы для начинающих и работающих предпринимателей.

Для реализации этой программы Школой профессионального развития было разработано трехступенчатая годовая образовательная программа для предпринимателей, которая включает следующие ступени:

1. Курсы для начинающих предпринимателей “Бизнес-планирование и основы бухгалтерского учета в малом бизнесе”. Курсы для работающих предпринимателей “Психология предпринимательской деятельности”, “Компьютерные технологии в предпринимательской деятельности”;
2. Ежеквартальные семинары-практикумы с выпускниками курсов;
3. Ежегодная итоговая конференция предпринимателей, участвующих в данной образовательной программе.

Отличительной чертой этой программы стало то, что связь с предпринимателями, закончившими различные курсы обучения, не обрывалась по окончании учебы, а продолжалась на семинарах-практикумах и итоговых конференциях. Таким образом, цель программы не сводилась к процессу обучения, а ставила перед собой задачу — формирование предпринимательской среды в данном регионе.

В объемах программы также реализованы бизнес-конкурсы среди студенческой молодежи с целью открытия собственного бизнеса, победители которых получали финансовую поддержку от городского исполнительного комитета.

Результаты данной программы показали возможность и целесообразность такого подхода к организации бизнес-образования, который включает в себя не только обучение предпринимателей, но и поддержку с ними связи через другие формы образовательных услуг. Этот опыт, на примере бизнес-образования, подтвердил гипотезу, что негосударственные ВУЗы могут более быстрее и точнее реагировать на запросы реального сектора экономики посредством неформального образования.

Н. О. БОНДАРЕНКО
канд. пед. наук, НН ІМВСН МАУП

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕДЕРЖАВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

На основі аналізу нормативно-правових актів встановлено ключові характеристики чинної державної політики щодо недержавних вищих навчальних закладів (ВНЗ) в Україні. Аргументовано дискримінаційне ставлення до неурядових ВНЗ, які не мають змоги отримувати державне замовлення, брати участь у конкурсах науковців, позбавлені пільг з оподаткування тощо. Чинна державна політика фактично розглядає вищу освіту, здобуту у недержавних ВНЗ, як благо приватне, а не суспільне, що перечить сучасним уявленням про те, що освіта належить до суспільних благ.

В освітньому просторі вищої освіти України недержавні вищі навчальні заклади (далі в тексті — ВНЗ) з'являються на початку 1990-х років. Їх поява у системі вищої освіти України вказувала про докорінні зміни, і була однією з перших істотних нововведень у державі після проголошення її суверенітету. На початок 2010-2011 навчального року в країні діяло 187 ліцензованих вищих навчальних закладів приватної форми власності, з них 43 — університети, 9 — академій, 71 — інститут, 64 — коледжі, технікуми, училища [1].

За даними, оприлюдненими у 2017 р., у 80 приватних інститутах, університетах та академіях навчається понад 100 тисяч студентів і працює майже 10 тисяч викладачів [2].

В українському науковому дискурсі проблеми розвитку неурядових ВНЗ обговорюються нечасто. Можна натрапити на окремі дослідження, що вказують на сутність недержавної вищої освіти, особливості функціонування недержавних ВНЗ. З-поміж таких дослідників варто відзначити В. Астахова [3], В. Журавсъкого [4], В. Огаренка [5], О. Сидоренка [6] та ін.

Дослідження базується на аналізі нормативно-правових документів 2014-2017 років щодо регламентації діяльності ВНЗ в Україні, а також різного ґатунку рекомендаційних листів та розпоряджень Міністерства освіти і науки України.

Головне дослідне питання — які перспективи та обмеження має недержавний ВНЗ у контексті реформування вищої освіти в Україні з огляду на державну політику освіти. Зважаючи на спектр сучасних трансформаційних процесів в українському суспільстві, зумовлених процесом формуванням нової парадигми оцінки суспільного піднесення, наслідки державного регулювання діяльності ВНЗ розглядаються з різних соціальних точок зору (соціально-філософської, соціологічної, економічної, управлінської).

Проаналізувавши Закон України "Про вищу освіту" (2014 р.) [11], будо з'ясовано нові правові координати для здійснення довгоочікуваних змін. У процесі обговорення проекту цього законодавчого акту науково-педагогічна спільнота ВНЗ недержавної форми власності очікувала рівних правил гри для усіх суб'єктів ринку освітні послуг, оскільки осмислювала, що Україна потребує ґрунтовних і системних реформ, які не тільки пришвидшили б процес до європейських засад вищої школи й академічних стандартів, а й стали б прикладом довгоочікуваної модернізації нашого суспільного життя. Елементами такої реформи мали б стати удосконаленням системи зовнішнього незалежного оцінювання, якості знань школярів при вступі до ВНЗ України, рівний

доступ до державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою, вирішення фінансової проблеми української вищої школи, надання ширшої автономії українським вишам, створення конкурентного освітнього та дослідницького простору для державних та недержавних вишів, акцент на якісних критеріях оцінки діяльності вищих навчальних закладів та їх інтеграції в освітній європейський простір.

Статтями 44 та 72 Закону України "Про вищу освіту" [11] передбачено однаковий доступ до державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою для вишів державної, комунальної та недержавної форм власності. Законом виразно встановлено, що абітурієнти самі повинні обрати ті виші, у яких би вони хотіли б здобути вищу освіту за державні кошти. Рівність прав вишів додатково підтверджується 32 статтею цього закону.

Однак досвід цього закону засвідчує, що ці законодавчі норми зостались тільки деклараціями та лозунгами передвиборчих програм політиків. Як і раніше, недержавним ВНЗ не дозволено брати участь у конкурсі при розподілі державного замовлення у сфері вищої освіти. Продовжує діяти норма Постанови Кабінету Міністрів від 2013, згідно із якою "виконавцями державного замовлення можуть бути вищі, професійно-технічні навчальні заклади, заклади післядипломної освіти, наукові установи державної та комунальної форми власності" [23]. Такий підхід зумовлює дискримінацію ВНЗ приватної форми власності, невиправдано лімітує їхню конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг і порушує права громадян, які навчаються та працюють у приватних ВНЗ.

Однак стаття 37 цього ж Закону залишила несправедливі умови фінансування пенсій наукових і наукових педагогічних працівників недержавних наукових установ та вищих навчальних закладів. Закон принижує авторитет науково-педагогічної праці в недержавному ВНЗ, нівелює репутаційний капітал недержавного вишу в освітньому середовищі. Здається, що основу мислення освітянських чиновників про сферу приватної вищої освіти утворює сприйняття недержавного вишу не як суб'єкта громадянського суспільства, не як недержавної інституції, а виключно як однієї з інституцій приватного бізнес-інтересу.

Проте, недержавні ВНЗ є платниками податків. Держава створює певні матеріальні блага (бази наукової літератури, стипендіальні фонди тощо) за кошти всіх платників податків і водночас обмежує доступ до цих матеріальних благ, знову ж таки за корпоративним принципом.

Виходить, що п. 4 ст. 27. Закону України "Про вищу освіту" не працює на практиці.

Проведений аналіз нормативно-правової бази, яка регулює питання здійснення діяльності у сфері вищої освіти, дає підстави для твердження, що в основу чинної державної політики вищої освіти закладено бінарний підхід (протиставлення державних та недержавних ВНЗ). Фактично держава дискримінує недержавні ВНЗ на інституційному рівні.

Табл. 1

Суперечності у державному регулюванні діяльності недержавних ВНЗ

Законодавча норма (можливості)	**Реалії впровадження (обмеження)**
1	2
Закон України "Про вищу освіту" (ст. 32) Рівність прав ВНЗ	Податковий кодекс України. Недержавні ВНЗ оподатковуються на умовах комерційного підприємства, не мають пільг на комунальні послуги, сплату податку на землю тощо. А державні ВНЗ, навіть із великою кількістю контрактників, оподатковуються на пільгових умовах

Закінчення табл. 1

1	2
Закон України “Про вищу освіту” (ст. 44, 72) Однаковий доступ до державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою	Постанова КМУ “Про затвердження Порядку розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів Виконавці державного замовлення — лише заклади державної та комунальної форми власності
Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність” (ст. 7) Рівність прав наукових установ державної, комунальної, приватної форм власності	Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність” (ст. 37) Доплата недержавних ВНЗ (в міру фінансових можливостей) своїм працівникам до рівня наукової пенсії Закон України Постанова КМУ “Про затвердження Порядку формування і виконання замовлення на проведення фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та виконання науково-технічних (експериментальних) розробок за рахунок коштів державного бюджету” Фінансування досліджень тільки у державних ВНЗ Накази МОН щодо наукової діяльності Суб’єкти правовідносин — лише заклади, що перебувають у підпорядкуванні МОН

Зазвичай, недержавні ВНЗ, є мобільними гравцями освітнього ринку. Їх діяльність спрямована на мінливі потреби ринку праці, тому вони мають змогу:

- оперативно запроваджувати нові спеціальності, потреба в яких виникає на етапі формування суспільства знання;
- забезпечити стажування молодих вчених у міжнародних освітніх та наукових інституціях з метою пошуку перспективних партнерство, роботи у спільних проектах, вдосконалення освітнього процесу у вищій школі;
- поширювати кращу практику організації докторських студій для ефективної реалізації докторських програм;
- реалізовувати спільні докторські програми українськими й іноземними ВНЗ та науковими установами, виконувати дисертаційне дослідження англійською мовою, без україномовного варіанту;
- сприяти становленню дорослої людини, яка здатна мислити й діяти відповідально в контексті співпраці, реалізувати своє громадянську позицію, приймаючи моральні рішення;
- проводити моніторинг наукових та освітніх досягнень із впровадження освіти для сталого розвитку.

Такі можливості недержавних ВНЗ цілком відповідають сучасним уявленням щодо завдань вищої освіти у суспільстві та ролі університетів у суспільному розвитку [6].

З огляду на це має бути переосмислене ставлення держави до українських недержавних ВНЗ і до вищої освіти в цілому. Вона повинна розглядатися як ресурсно-інвестиційна сфера й суспільне благо незалежно від форми власності, у ній має стимулюватися соціально-інноваційний потенціал і готовність до змін.

Як зазначає В. Бяушенко, діюча державна політика щодо недержавних ВНЗ потрібує перегляду: раціональним було б запровадження персональних освітніх

ваучерів (“гроші ходять за студентом”) замість розміщення державних замовлень винятково у державних та муніципальних навчальних закладах; створення рівних умов у використанні земельних ділянок, споруд, обладнання для державних та недержавних ВНЗ; надання пільгових кредитів недержавним ВНЗ та їх студентам; стимулювання розвитку науково-дослідницьких програм у недержавних ВНЗ.

Джерела

1. Аналітична записка про стан приватного сектору освіти в Україні /Асоціація навчальних закладів приватної форми власності. 2012. URL: www.assoc.e-u.in.ua/uploads/word/Analitichna_zapiska_OSNOVNA_12_05_dodatok2.doc
2. Гончаренко М. “Радянські шори” сучасної вищої освіти // Освіта. 2017. 16 березня. URL: http://osvita.ua/blogs/55103
3. Астахов В. В. Правовое регулирование функционирования в Украине высших учебных заведений, основанных на негосударственной форме собственности: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харьков, 1999. 185 с.
4. Журавський В. Два сектори освіти — одна мета // Вища освіта України. 2003. № 1. С. 5–7.
5. Огаренко В. М. Розвиток недержавної вищої школи в Україні (кінець 80-х — 2001 рр.): Дис. канд. іст. наук: 07.00.01. Запоріжжя, 2001. 227 с.
6. Сидоренко О. Л. Приватна вища школа як соціальний інститут: особливості становлення та розвитку в Україні: Дис. ... д-ра соціол. наук: 22.00.03. Харків, 2001. 382 с.
7. Про вищу освіту: Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-

В. О. МАТЮХІН
докт. наук в гал. економіки, Прикарпатський інститут ім. М. Грушевського МАУП

О. В. КОБЗЄВА
д-р філософії в галузі діл. адмін., Львівська Академія "СТАРТ_ ІТ"

Ю. О. ШУЛЬЖИК
канд. техн. наук, доц., заст. директора з наук. роботи, Прикарпатський інститут ім. М. Грушевського ІП МАУП

ГНУЧКІ КОМПЕТЕНІЇ SOFT SKILLS — ІНСТРУМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ СЕКТОРУ НЕДЕРЖАВНОЇ ОСВІТИ

Soft skills, гнучкі або м'які навички — це комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність і, на відміну від спеціалізованих навичок, не пов'язані з конкретною сферою [1]. Soft skills стають все більш затребувані у XXI столітті в умовах інформаційного суспільства та динамічної зміни бізнес-середовища. Тому актуальним питанням постає визначення особливостей формування та застосування гнучких навичок у майбутній професійній діяльності молоді.

Видання The Guardian [2] стверджує, що сучасні бізнес-лідери при працевлаштуванні оцінюють гнучкі навички вище, ніж академічні кваліфікації кандидатів. А Німецька хвиля [3] відзначає, що компанії більше не хочуть бачити у своїх рядах "вузьколобих фахівців". Службовці, які не мають Soft skills і не вміють пристосовуватися до екстремальних умов, стають незатребуваними. Учасники Всесвітнього економічного форуму у Давосі відзначали, що трансформація освіти в умовах технологічної революції приводить до збільшення потреби у гнучких навичках [4]. Асоціація бізнес-освіти США визначає Soft skills як критичний фактор працевлаштування в умовах сучасного ринку праці [5]. У наш час міжнародні компанії виставляють певні вимоги до Soft skills фахівців. Наприклад, компанія Microsoft [6] визначає необхідність ораторських та комунікативних здібностей, рівень самоорганізації та вміння створення презентацій; компанія Forbs [7] — креативність, досвід командної роботи, комунікативна компетентність; Британська платформа інтернет-навчання Skills You Need [8] — тайм-менеджмент, управління емоціями, вирішення конфліктів, проведення презентацій.

Систематизація, визначення джерел формування гнучких навичок та дослідження їх впливу на ймовірність працевлаштування.

Soft skills — особистісні якості, які не піддаються кількісним вимірам, можна систематизувати за 4-ма групами (рис. 1):

1. Соціальні компетенції, що відповідають за успішну взаємодію з людьми.
2. Вольові компетенції, що відповідають за успішне використання ресурсів для досягнення спільних цілей.
3. Інтелектуальні компетенції, що відповідають за професійний розвиток у своїй галузі.
4. Лідерські компетенції, що відповідають за досягнення цілей в роботі.

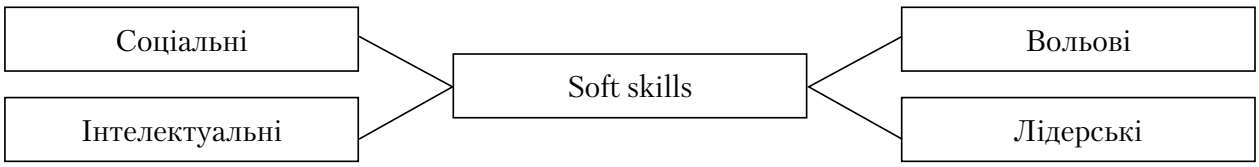

Рис. 1. **Групи гнучких компетенцій**

Основні 40 видів Soft skills для кожної із 4-х груп наведені у таблиці 1.

Джерела формування Soft skills можна визначити за наступними напрямами:

1. Приклад сім'ї — знаходити компроміси, наполегливість, відповідальність.
2. Гуртки, секції: шахи — логічне мислення; спорт — робота у команді, вольові компетенції; музика, малювання — інтелектуальні компетенції.
3. Юнацькі табори — соціальні компетенції.
4. Проектна робота — розвиток соціальних, лідерських та інтелектуальних компетенцій.
5. Дослідницька робота — інтелектуальні компетенції.
6. Психологічні тренінги — вольові та лідерські компетенції.

Таблиця 1

Систематизація гнучких компетенцій

I	**Соціальні компетенції**	**II**	**Вольові компетенції**
1.1	Комунікабельність	2.1	Цілеспрямованість
1.2	Грамотна усна та письмова мова	2.2	Працездатність
1.3	Самопрезентація	2.3	Організованість
1.4	Вміння працювати у команді	2.4	Управління часом
1.5	Толерантність	2.5	Наполегливість
1.6	Емоційний інтелект	2.6	Орієнтування на результат
1.7	Ділова етика	2.7	Дисциплінованість
1.8	Знання національних особливостей	2.8	Стресостійкість
1.9	Здатність співчувати	2.9	Методичність
1.10	Гнучкість та сприйняття критики	2.10	Самостійність
III	**Інтелектуальні компетенції**	**IV**	**Лідерські компетенції**
3.1	Аналітичний склад розуму	4.1	Вміння сформувати команду
3.2	Вміння бачити і вирішити проблему	4.2	Стратегічне планування
3.3	Добра пам'ять	4.3	Коучинг
3.4	Критичне мислення	4.4	Вміння вирішувати конфлікти
3.5	Креативність	4.5	Вміння приймати рішення
3.6	Здатність до навчання	4.6	Проведення складних перемовин
3.7	Вміння аналізувати великий обсяг інформації	4.7	Вміння мотивувати
3.8	Підприємницьке мислення	4.8	Вміння контролювати роботу
3.9	Міждисциплінарність	4.9	Ініціативність
3.10	Масштабне мислення	4.10	Відповідальність

Слід зазначити, що від природи людині дається максимум 15 % гнучких компетенцій, всі інші можна розвинути завдяки регулярній практиці. Тому майже 85 % тренінгових програм орієнтовано на формування Soft skills. Крім того, тренінги дозволяють виявити проблеми у розвитку цих компетенцій, а за допомогою активізуючих методик, вправ та практичних симуляцій, які змушують приймати самостійні рішення, розвинути необхідні навички у особи.

Порівняльний аналіз спеціальних, фахових компетенцій (Hard skills) та гнучких, універсальних (Soft skills) показує, що перші діють у межах конкретної професії, сталих умовах та відносно формалізованому процесі роботи. В той час як другі корисно діють незалежно від специфіки та напряму діяльності людини, дозволяють швидко адаптуватися до нових умов, вирішувати нестандартні завдання, змінювати сферу зайнятості. Якщо Hard skills можна практично заміряти на іспитах, тестах, що підтверджується дипломами, сертифікатами, то Soft skills як правило не піддаються кількісним вимірам, їх не можна підтвердити сертифікатом, вони засвоюються повільніше ніж спеціальні компетенції. Вимоги да Hard skills залишаються незмінними в залежності від компанії і корпоративної культури. Soft skills навпаки мінливі та ситуативні. Щоб мати успіх у засвоєнні Hard skills необхідний інтелект (ліва півкуля мозку, IQ, логіка). Для розвитку Soft skills вимагається емоційність (права півкуля мозку, EQ, емпатія).

Оцінку якісного впливу наявності Soft skills на побудову успішної кар'єри фахівця (рис.2) запропоновано проводити через визначені інтеграли за формулами (1), (2):

$$S(s+h)=\int_{T_n 20}^{T_k 70} f(W_{s+h};T)dT, \tag{1}$$

$$S(h)=\int_{T_n 20}^{T_k 70} f(W_{h};T)dT \tag{2}$$

де $S(s+h)$ — success, успіх працевлаштування при наявності Soft, Hard skills;
$S(h)$ — success, успіх працевлаштування при наявності Hard skills;
W_{s+h} — ймовірність працевлаштування при наявності Soft, Hard skills;
W_h — ймовірність працевлаштування при наявності Hard skills;
T — працездатний вік фахівця;
f — функція ймовірності працевлаштування.

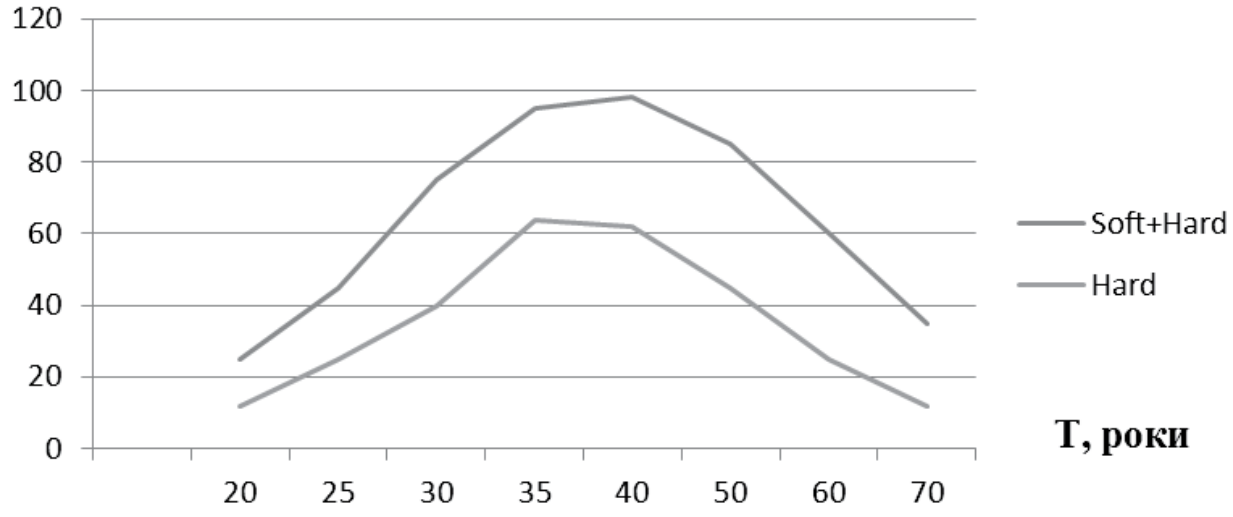

Рис. 2. **Вплив soft skills на ймовірність працевлаштування**

Заняття з набуття навичок Soft skills слід проводити за інтерактивними формами навчання: тренінги, майстер-класи, воркшопи, тематичні ігри, кейси, вікторини, самопрезентації.

Необхідно для студентів усіх курсів недержавних ЗВО ввести такі платні факультативні заняття. Наприклад, на І-му курсі пропонуються такі Soft skills тренінги за тематикою: "Знайомимось, стаємо групою", "Самооцінка та емоції", "Критика та похвала", "Ти — оратор", "Розвиток уваги та пам'яті", "Розвиток логічного мислення", "Інтелект-карти", "Розвиток творчого мислення", "Мої психологічні кордони", "Продуктивне спілкування", "Емоційний інтелект", "Робота у команді", "Тайм-менеджмент", "Як подалати конфлікти", "Публічний виступ", "Робота у команді", "Мої цілі. Моя кар'єра".

Джерела

1. М'які навички [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія. — URL: uk.wikipedia.org/wiki/M%27які_навички.
2. The secret of understanding soft skills [Електронний ресурс] // The Guardian. — URL: www.theguardian.com/money/2011/mar/05/secret-to-understanding-soft-skills.
3. Soft Skills: "Мягкие навыки" твердого характера [Електронний ресурс] //DeutscheWelle. — URL:www.dw.com/ru/soft-skills-мягкие-навыки-твердого-характера/a-4837922.
4. Meet 10 of the Young Global Leaders creating a sustainable future [Електронний ресурс] // World Economic Forum. — URL: www.weforum.org.
5. TOP-5 soft skills для успішності у житті та кар'єрі [Електронний ресурс] // Київський університет ім.Б.Грінченка. — URL: kubg.edu.ua/ images/stories/podii/ 2017/02_17_ konferenciya_molodizhna_nauka_v_ukr/7_Top5_Soft_Skills.pdf.
6. Які навички найпотрібніші для успішної кар'єри — дослідження IDC [Електронний ресурс] // Microsoft Daily. Новини зі світу технологій. — URL: microsoftblog.com.ua/2013/10/22/yaki-navichki-najpotribnishi-dlya-uspishnoyi-kar-yeri-doslidzhennya-microsoft/.
7. The Seven Most Universal Job Skills [Електронний ресурс] // Журнал Forbs. — URL: www.forbes.com/2010/02/18/most-imp.shtml.
8. Develop The Skills You Need For Life [Електронний ресурс] // Skills You Need. — URL: www.skillsyouneed.com.

О. Ф. КАРАКАСІДІ
канд. наук з держ. управління, докт. філос. в гал. права,
директор Одеський інститут МАУП

О. А. ЗОЛОТАРЬОВА
ад'юнкт-професор МКА, Одеського інституту МАУП

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ НЕДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Для пересічного громадянина приватний заклад вищої освіти (ЗВО), завдяки недержавній формі власності, користується ширшими самоврядними правами у порівнянні з державними ЗВО. У цьому відношенні він, мовляв, перебуває у привілейованій позиції, оскільки може вільно встановлювати рівень оплати викладачів, вільно формувати штатний розпис, визначати співвідношення кількості викладачів до кількості студентів [1].

Втім, така думка є помилковою. По-перше, деякі з цих показників чітко прописані в документах, які регламентують процес ліцензування та акредитації освітньої діяльності у ЗВО. По-друге, практика свідчить: оскільки вища освіта в недержавних ЗВО державними інституціями не розглядається як суспільне благо, а лише як приватне благо, то державні ЗВО мають право додатково здійснювати набір контрактників і фактично здійснюють комерційну діяльність на пільгових умовах, бо їм не потрібно вкладати кошти у створення вже існуючої матеріально-технічної бази університету.

Зрозуміло, що є певні відмінності державних і недержавних навчальних закладів [5]. Недержавні ЗВО є суб'єктами господарювання, тому при здійсненні своєї діяльності керуються не лише законодавством про освіту, а й Цивільним та Господарським кодексами України, Законом України "Про ліцензування видів господарської діяльності" тощо. При цьому недержавні ЗВО оподатковуються на умовах підприємницької діяльності (за винятком основної діяльності — освітніх послуг) і позбавлені пільг щодо оплати комунальних послуг. Після прийняття Податкового кодексу України [4] до податку на землю, який серед вищих навчальних закладів мають сплачувати лише приватні, додався ще й податок на нерухомість. Таким чином, державні ЗВО, навіть із великою кількістю контрактників, оподатковуються на пільгових умовах [1]. Отже, це додаткові пільги для державних ВЗО не за високу якість навчання, а саме за форму власності.

Судячи з такого підходу та зважаючи на власну практику, можна стверджувати, що в МОН України відсутнє усвідомлення суспільного інституту вищого закладу освіти, незалежно від форми власності, як спільноти вільних людей, що збираються разом задля збереження, передачі та пошуку знань. Проведений аналіз нормативно-правової бази, яка регулює питання здійснення діяльності у сфері вищої освіти, дає підстави для висновку, що в основу чинної державної політики вищої освіти закладено бінарний підхід — протиставлення державних та недержавних ЗВО. Ця політика є непослідовною та неузгодженою: законодавство декларує рівність прав ЗВО, а інший нормативно-правовий акт визначає норми, що суперечать декларативним заявкам про рівність ЗВО.

Фактично держава дискримінує недержавні ЗВО на інституційному рівні [1]. Хоча Закон "Про вищу освіту" передбачає однаковий доступ до державного замов-

лення на підготовку фахівців з вищою освітою [2], але за ч. 3 “Порядку розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів” виконавцями державного замовлення можуть бути вищі, професійно-технічні навчальні заклади, заклади післядипломної освіти, наукові установи державної та комунальної форми власності, які пройшли конкурсний відбір та з якими укладено державний контракт на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів за державним замовленням [3]. Фінансування наукових досліджень здійснюється тільки у державних ЗВО.

Як бачимо на сайті Університетів Європи, тільки в Італії працюють 28 недержавних університетів, як в Римі, Мілані, Флоренції, так і в малих містах країни, які готують бакалаврів та магістрів з різних спеціальностей, мають довгу історію і добру репутацію [7]. ЗВО Польщі, через підвищенні вимоги МОН України до ЗНО і високий прохідний бал для вступу в українські ЗВО, забезпечили збільшення контингенту студентів за рахунок українських громадян. Ці проблеми вкотре обговорювались представниками недержавних ЗВО в поточному навчальному році як в мережі “ІНТЕРНЕТ”, так і на конференціях [6]. В умовах імплементації Угоди про асоціацію України з Євросоюзом необхідно враховувати найкращий досвід європейських країн, зокрема у сфері недержавної освіти.

В. Буяшенко обґрунтовано ставить питання щодо навчання за контрактом у державних вишах: це суспільне благо чи комерційна послуга, яка надається за кошти платників податків? Вважається, що за приватною освітою стоїть лише приватний бізнес-інтерес засновників та приватні інтереси особистості. Відтак, для суспільства суспільним благом є не процес і факт формування кваліфікації, а забезпечення умов, за яких особистість буде прагнути до її набуття і найкращого використання в майбутньому [1]. Навчання є суспільне благо, що може бути як безкоштовним, так і оплатним.

Вважаємо доцільним пропозицію В. Буяшенко щодо запровадження персональних освітніх ваучерів за принципом “гроші ходять за студентом” [1] замість розміщення державних замовлень винятково у державних та комунальних навчальних закладах.

Також вважаємо за необхідне прискорити розробку і прийняття нормативно-правових актів про надання довгострокових пільгових кредитів на навчання, у т. ч. недержавним ЗВО та їх студентам, за прикладом кредитування у сфері освіти в зарубіжних країнах. Крім того, державі слід переглянути підходи до стимулювання розвитку науково-дослідницьких програм у недержавних ЗВО.

Таким чином, можна зробити наступні висновки. Недержавні ЗВО де-юре мають рівні можливості з державними, проте де-факто перебувають в Україні в нерівноправному становищі відносно вишів державної форми власності. В основу чинної державної політики вищої освіти закладено бінарний підхід –протиставлення державних та недержавних ЗВО. Підвищенні вимоги МОН України до ЗНО і високий прохідний бал для вступу в українські ЗВО призвели до значного відтоку абітурієнтів до закордонних університетів. Нові виклики XXI століття потребують нових засад функціонування недержавного сектору на ринку освітніх послуг, що, зокрема, передбачає надання довгострокових дешевих кредитів на навчання та зміни підходів до фінансування науково-дослідницьких програм закладів вищої освіти.

Джерела

1. Буяшенко В. Недержавні вищі навчальні заклади і державна політика освіти в Україні [Електронний ресурс] / В. Буяшенко // URL: https://www.researchgate.net/

publication/322096693_NEDERZAVNI_VISI_NAVCALNI_ZAKLADI_I_DERZAVNA_POLITIKA_OSVITI_V_UKRAINI
2. Про вишу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. Редакція від 01.01.2019 р. [Електронний ресурс] — URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18
3. Про затвердження Порядку розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 травня 2013 р. № 363. Редакція від 03.11.2018 р. [Електронний ресурс] — URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2013-%D0%BF
4. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Редакція від 01.03.2019 р. [Електронний ресурс] — URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17
5. Державні та недержавні ВНЗ: відмінності та переваги одних над іншими / Освітній портал [Електронний ресурс] — URL: www.osvita.org.ua
6. В Україні відбулася "Конференція об'єднань недержавних вишів": про що говорили експерти / OBOZREVATEL /СУСПІЛЬСТВО [Електронний ресурс] — URL: https://www.obozrevatel.com/ukr/society/v-ukraini-vidbulasya-konferentsiya-obednan-nederzhavnih-vishiv-pro-scho-govorili-eksperti.htm
7. Університети в Європі. Італія [Електронний ресурс] — URL: https://www.navchannya-v-yevropi.studies-in-europe.eu/s/3561/74969-Universiteti.htm?pa=147

І. С. КОЛОМІЄЦЬ
канд. психол. наук, доц. каф. загальнонаук., соц. та поведін. дисциплін, Одеський інститут МАУП

ОКРЕМІ ПИТАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Розвиток України визначається у загальному контексті Європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності загальносвітової культури: парламентаризм, права людини, права національних меншин, лібералізація, свобода пересування, свобода здобуття освіти будь-якого рівня та інше, що є невід'ємним атрибутом громадянського демократичного суспільства [1].

Інтеграційний процес полягає у впровадженні норм і стандартів в освіті, науці і техніці, поширенні власних, культурних і науков-технічних здобутків в ЄС. У кінцевому результаті такі кроки спрацьовиватимуть на підвищення в Україні рівня вищої освіти.

У 2018 році виповнилося 20 років зі дня створення Болонської системи, метою якої було перетворити Європу на єдиний освітній простір. У 1999 році до цієї системи увійшло 29 країн-учасниць, а в 2005 році приєдналася Україна, підписавши Болонську декларацію і тим самим взявши на себе зобов'язання запроваджувати європейські освітні стандарти у системі вищої освіти в процесі формування вітчізняної освітньої системи.

Вже 14-ий рік не спиняються розмови про те, як дана система вплинула на якісний рівень освіти, але беспереч ним є факт, що вітчізняна система потребує перефор мувань та впровадження нових освітніх технологій та педагогічних концепцій.

Найістотнішим фактором нової освітньої політики є принципова зміна рольової позиції суб'єкта навчання — той, кого навчають, став тим, хто навчається. Найважливішою перевагою, яку дала Болонська система, є змога до самоорганізації та самоосвіти, для підтвердження кваліфікаційного рівня. Тепер завдання студента у процесі навчання є не пасивне споживання знань, які надає викладач, а самостійне здобування та аналіз інформації в процесі самостійних занять. Значну перевагу, яку надає самостійна робота студента, є виявлення його природнього потенціалу і творчих здібостей. Студент стає більш активним та ініціативним учасником освітнього процесу. Викладач відтепер є спонукачем до пошуку, дослідження явищ та процесів, самостійному рішенню проблем для студента. Процес самостійного здобування знань потребує від того, хто навчається, значних інтелектуальних та психологічних зусиль. Щоб мінімізувати затрати психологічних зусиль того, хто навчається, завданням викладача є переконати студента у тому, що позитивний результат його діяльності гарантовний і вимірюється не кількістю отриманих балів, а якістю здобутих знань [2].

Така система освіти потребує від студента не тільки здобуття теоретичних та практичних знань із вивчаємого напряму, а насамперед тих знань, які допоможуть людині краще розуміти свої мотиви та бачити із середини процес особистого навчання. Знати, як тренерувати в собі ті чи інші навички, які в майбутньому посприяють успішний самореалізації. Ці знання представляють собою селф-менеджмент, тайм-менеджмент, поверхові знання когнітивних здібностей людини, для того, щоб не мати можливості перенапружувати себе в процесі пізнання.

Селф-менеджмент — функція, вид людської діяльності з управління собою для досягнення поставленних цілей. Також селф-менеджмент — це новий, сучасний вид управлінської діяльності, має популярність поки що у декількох європейських та скандинавських країнах. Прикладом такої компанії, де перснал здійснює самоменеджмент, є компанія "Daniel Welington" у Швейцарії.

Тайм-менеджмент — це дія або процес тренування свідомого контролю над часом, витраченим на конкретні види діяльності, за якого цілеспрямовано збільшуеється єфективність та продуктивність. Управління часом може допомогти отримати низку навичок. Цей набір включає в себе широкий спектр діяльності: планування, розподіл, постановку цілей, делегування, складання списків та розподіл пріоритетів. Планування робочого часу спеціаліста є важливою складовою його самореалізації.

Аналіз ситуації в Європейських університетах показує, що розширюється транскордонна співпраця, діють програми ЄС "Еразмус+" та інші, але є ще чимало питань щодо необхідності узгодження політики та уникнення фрагментації та дублювання процесів та структур управління освітою, яка є одним з важелів європейської інтеграції [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що Болонська система позитивно вплинула на підходи здобувача освіти до самонавчання протягом життя, з необхідністю застосовувати новітні технології селф-менеджменту та тайм-менеджменту. Проте майбутнє Болонського процесу все ще залишається відкритим.

Джерела

1. Степко М. Ф. Вища освіта в Україні і Болонський процес: навчальний посібник / М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук. — К., 2004.
2. Журавський В. С. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти / В. С. Журавський, М. З. Згуровський. — К., 2003.
3. Майбутнє Болонського процесу та Європейських університетських мереж [Електронний ресурс] — URL: kubg.edu.ua

А. П. БЕСПАЛА
ст. викл. каф. екон. та менеджм., Волинський інститут імені В'ячеслава Липинського МАУП

ОСНОВНІ ЗАСАДИ І ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ ТРЕТЬОГО ВІКУ

У сучасному світі швидко змінюються покоління, але ще швидше змінюються знання. Здатність приймати рішення чи діяти на базі отриманих знань виявляється часто проблематичним, хоча знання стають дедалі доступнішими. Суттєве вдосконалення процесу освіти дорослих та виникнення потреби у навчанні впродовж усього життя не може визначатися лише об'єктивно біологічними (вік людини) процесами. Головним чином, це має бути пов'язаним з соціальними процесами, характерними для будь-якої особистості, людського соціуму.

Одним із шляхів задоволення освітніх потреб людей похилого віку, стало запровадження ще понад три десятиліття тому в країнах Європи Університетів третього віку. Вперше вони почали створюватися в навчальних закладах вищої школи як спеціальні факультети для даної категорії населення, яка навчалася за розробленими спеціально для них програмами, або їм надавалася можливість прослуховувати курс лекцій разом зі студентами звичайних дисциплін. Пізніше громадські організації пенсіонерів, центри місцевого самоврядування, центри здоров'я почали створювати школи для навчання людей похилого віку. Вони одержали назву Університети третього віку, що потім об'єдналися у Міжнародну асоціацію Університетів третього віку [1, с. 151].

Звертаючись до результатів дослідження І. Сагун [2], ми встановили, що освітні послуги для людей похилого віку в Україні можуть надаватися: центрами освіти дорослих, організованими при державних закладах (зокрема при бібліотеках, будинках культури, музеях); інститутами підвищення професійної кваліфікації фахівців у різних галузях; громадськими організаціями; університетами третього віку, організованими при навчальних закладах. Відповідно до "Концепції освіти дорослих в Україні" [3], освітні програми для літніх людей можуть реалізовувати вищі й середні навчальні заклади, школи, громадські організації, культурно-просвітницькі установи, благодійні фонди та ін.

З метою забезпечення надання методичної допомоги у розвитку подібних навчальних закладів у всіх регіонах, Міністерством соціальної політики затверджено Методичні рекомендації щодо організації соціально-педагогічних послуг "Університет третього віку". В окремих містах такі структури первинно формувалися як школи здорового способу життя.

Одним з перших в Україні розпочав запроваджувати на своїй базі пілотну програму "Університет третього віку" Ковельський міський територіальний центр Волинської області. Тут було відкрито 5 факультетів: медичний, мистецький, юридичний, фізичної реабілітації, нетрадиційної медицини. Фінансування такої моделі з надання соціальних послуг забезпечується за рахунок коштів місцевого бюджету, а також спонсорської та благодійної допомоги. Нині університети третього віку діють майже у всіх регіонах. Також функціонують тематичні школи для літніх осіб тощо. Однак у цілому залишаються нечисленними навчальні заклади, центри чи освітні програми,

які б спеціально були зорієнтовані на потреби осіб старшого віку, заохочували б їх прагнення навчатися новому та пропонували можливості для отримання необхідних знань та навичок.

Дослідження, які були проведені за останнє десятиріччя в різних країнах світу, констатують проблему глобального старіння населення. Зробивши висновок з досліджень, які проводились протягом останнього десятиріччя, можна сказати, що в Україні склалася досить тривожна тенденція зі зростанням кількості людей похилого віку. Україна є й залишатиметься однією з "найстаріших" країн світу, проте на державному рівні цій проблемі приділяється ще недостатньо уваги. Тому успішнішою формою освіти людей похилого віку є університети третього віку, головна мета яких — створення умов для активного і позитивного старіння. Можливо саме такі університети зможуть розвіяти песимістичні настрої серед населення похилого віку. Вітчизняні соціальні інституції вже дійшли розуміння того, що на наших теренах потрібно створювати громадські заходи для соціальної адаптації людей, що вже є пенсіонерами або незабаром ними стануть.

Таким чином, важливим завданням в Україні є підвищення рівня навчальної та творчої активності населення третього віку. Цьому, зокрема, могло б сприяти створення територіальних Центрів дозвілля для літніх людей, де вони могли б не лише спілкуватися, проводити разом час, але й отримувати необхідні консультації з різних питань. Уявляється доречним у великих містах у подібних центрах ввести до штату посаду психолога, обізнаного щодо особливостей розвитку літніх людей. Важливо також активно заохочувати літніх людей до участі в освітніх програмах, різних курсах, семінарах, тренінгах, лекціях — безоплатних, або за дуже помірною ціною.

Джерела

1. Довідник для людей літнього віку / упоряд. : В. П. Рубцов,С. В. Фіалко ; за ред. В. В. Чайковської, Л. А. Стаднюка ; Геронт. інформ.-консультат. центр, ДУ "Ін-т геронтології ім. Д. Ф. Чеботарьова" НАМН України, Фонд народонаселення ООН. — Т. : Тєрно-граф, 2010. — 256 с.
2. Сагун І. Г. Поняття "Активного старіння" в контексті проблеми освіти людей похилого віку в Європейській спільноті / І. Г. Сагун // Вісник Хмельницького національного університету. — 2010. — С. 45–49.
3. Концепція освіти дорослих в Україні / укл. : Л. Б. Лук'янова. — Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2011. — 24 с.

О. П. ПАНАСЮК
канд. іст. наук, ст. викл. каф. загальнонаук., соц. та поведін. дисциплін, Волинський інститут імені В'ячеслава Липинського МАУП

С. М. ВОЛОШИНА
ст. викл. каф. економіки та менеджм., Волинський інститут імені В'ячеслава Липинського МАУП

НЕДЕРЖАВНА ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Сьогодні Україна знаходиться на шляху до європейського майбутнього та переживає період реформ. Відповідно зміни торкнулись усіх сфер суспільно-політичного, соціально-економічного та культурно-освітнього життя. Однією із пріоритетних завдань української влади стала освітня реформа. Відтак, інтеграція України в європейський освітній простір зумовлює потребу вивчення зарубіжного досвіду і впровадження його у вітчизняну систему освіти. Це питання є особливо актуальним, адже в системі вищої освіти України відбуваються трансформаційні процеси. В цьому плані корисним, на нашу думку, може стати досвід сусідньої нам Польщі, оскільки в її системі вищої освіти впродовж останніх десятиріч відбуваються значні інституційні зміни, котрі варті уваги і можуть бути використанні в освітньому просторі України.

Серед закладів вищої освіти України найбільшу кількість складають державні установи, які займають домінуюче становище на ринку освітніх послуг. Натомість приватні вузи займають другорядне значення та часто бувають недооцінені, як з боку держави, так і суспільства. Натомість у Польщі ситуація з закладами вищої освіти недержавної форми суттєво відрізняється. Тому необхідним видається здійснити порівняльний аналіз недержавної вищої освіти України та Польщі, ґрунтовно вивчити досвід використання освітніх індикаторів у міжнародних порівняннях освітніх систем, та скористатися його позитивними аспектами для розвитку освітньої статистики в Україні.

Сьогодні освіта є головним фактором у міжнародній конкуренції. Польща пропонує великі можливості для навчання та проведення досліджень. Польські ЗВО мають гарну репутацію, а також забезпечені сучасним обладнанням, пропонують студентам оптимальні умови для успішного навчання.

Правовий статус ЗВО регулюється в більшості держав за допомогою спеціального Закону "Про вищу освіту", який, між іншим, передбачає два типи власності — державна та недержавна (приватна).

В освітньому просторі вищої освіти України та Польщі недержавні заклади вищої освіти з'явилися на початку 1990-х років. Вже у 2015–2016 навчальному році в Україні функціонувало 134 (з усіх 659) ліцензованих закладів вищої освіти приватної форми власності (ЗВО ПФВ), що складало 20,3 %. У Польщі на даний момент існує 457 ЗВО, з них 28,7 % — це державні, а 71,3 % — приватної форми власності [4, 16]. Як бачимо, в Республіці Польща ситуація має зворотній характер.

Варто відзначити, що характерною особливістю ЗВО ПФВ Польщі та України є те, що заклади чи їх філії відкривались в невеликих містах, де не існували вищі навчальні заклади. Тобто, освітній ринок існував в умовах конкурентного середовища,

в якому велась жорстка боротьба за клієнта — учасника освітнього процесу. Як бачимо, система вищої освіти динамічно розвивається, більшість закладів вищої освіти в Україні є державними, а в Польщі — приватними. Частка приватних закладів сильно зросла за останні десять років і часто не мають відповідної інфраструктури. Часто польські студенти використовують ресурси державних вузів без формальної угоди або фінансової компенсації. Витрати на цій непрямій державній підтримці студентів недержавних установ є тягарем для державних університетів.

До спільних напрямів діяльності вищих закладів Україні та Польщі можна віднести приєднання до Болонської системи навчання та кредитно-модульної системи. Як і в Україні, так і у Республіці Польща вища освіта здійснюється відповідно до вимог Болонської системи, при цьому форма власності ролі не відіграє.

Слід зазначити, що за таким загальновизнаним у світі показником, як співвідношення кількості студентів до кількості викладачів, система освіти в Україні нині одна з найменш ефективних у світі. До прикладу, у вищих закладах освіти наприклад, у Франції в середньому — 19, у Великобританії — 18,6, у Німеччині — 18, у Нідерландах — 15,8, у Польщі — 16–17, у Болгарії — 14, у США близько 15. При цьому, цей показник в Україні має негативну тенденцію в динаміці. У недержавному секторі ця проблема вирішується, в основному, за рахунок докторів наук та професорів державних ВНЗ, які працюють за сумісництвом [7, 162].

Загальною тенденцією показнику сучасного рівня розвитку систем освіти у країнах світу виступає ускладнення механізму фінансування, зближення, набуття спільних рис між державним і приватним секторами, все більшим стає розширення різних джерел фінансування на кожному рівні освіти. Ускладнення механізму фінансування відбувається не тільки внаслідок послідовної диверсифікації джерел, а й у напрямі розгалуження процесів виділення фінансових коштів, розпорядження ними та використання [7, 163].

У Польщі система фінансування вищої освіти є більш гнучкою, базується на засадах використання різних фінансових джерел та забезпечення достатньої фінансової автономії як приватних, так і державних вищих навчальних закладів. В Польщі існують соціальні стипендії та мотиваційні стипендії для успішних й талановитих студентів. Крім того, є певна фінансова підтримка вищих навчальних закладів, як державних, так і недержавних, з боку місцевих бюджетів та інших публічних фондів.

Щодо України, то в 2014 р. набрав чинності Закон "Про вищу освіту" [5], яким передбачено однаковий доступ до державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою для вишів державної, комунальної та недержавної форм власності. Законом виразно встановлено, що абітурієнти самі повинні обрати ті виші, у яких вони хотіли б здобути вищу освіту за державні кошти. Рівність прав вишів додатково підтверджується ст. 32 цього закону [2, с. 23]. Однак в сучасних реаліях ці законодавчі норми залишились лише деклараціями. Як і раніше, недержавним ЗВО не дозволено брати участь у конкурсі при розподілі державного замовлення у сфері вищої освіти. При цьому, згідно закону, платне навчання можливе також в державних закладах. Таким чином, державні ЗВО України знаходяться в дещо кращому становищі. Загалом, і в Республіці Польща, і в Україні щорічно зростає відсоток студентів, які навчаються на платній основі, але в Республіці Польща податкове законодавство сприяє розвитку приватних вищих навчальних закладів та прийому студентів на платну форму навчання [1].

Позитивним моментом у діяльності недержавних вищих навчальних закладів є їх більша мобільність у порівнянні з державними вузами при вирішенні проблем, що виникають у сучасному українському суспільстві під впливом соціально-економіч-

ного поступу нашої держави. Мобільність недержавних вузів, в першу чергу, проявляється у використанні інноваційних технологій у навчанні. Будь-який навчальний заклад, який перебуває на стадії формування, а цей період за оцінками американських менеджерів триває 6–7 років, має обов'язково думати не лише про здобуття його студентами певного рівня освіти, а й про засоби та методи набуття знань, що відповідають їх кваліфікації [3, с. 68].

Тепер щодо негативних моментів. Насамперед потрібно відзначити, що в польському та українському суспільстві часто побутує дума про низькоякісне навчання у недержавних закладах освіти. Однак, на нашу думку, не форма власності відіграє ключову роль у наданні якісної освіти, а професорсько-викладацький склад, відповідно відповідальність за це лежить на власнику ЗВО. Подібною є ситуація з матеріально-технічною базою закладів вищої освіти.

За часи незалежності в Україні та Польщі вже встигли розвинутися справді хороші приватні навчальні заклади. Найбільш відомі — Краківська академія ім. Фрича Моджевського, Академія Козьмінського та Collegium Civitas у Варшаві, Вища школа бізнесу у Домброві Гурничій, Вища школа управління і банківської справи в Кракові та Морська школа в Гдині. До списку кращих приватних вузів України, за даними сайту osvita.ua, увійшли: Університет імені Альфреда Нобеля, Львівський торговельно-економічний університет, Київський міжнародний університет, Український Католицький Університет, Академія адвокатури України та ін. [6].

Другим стереотипом є думка, що завдяки приватним ЗВО у Польщі та Україні є перенасичення осіб з вищою освітою. Особливо це стосується економічних та гуманітарних спеціальностей. З цією тезою не можемо цілковито погодитись, адже в державних закладах вищої освіти також є високий ліцензійний обсяг підготовки фахівців, в тому числі на контрактній основі.

Таким чином, провівши порівняльний аналіз діяльності недержавних вищих навчальних закладів Республіки Польща та України можна ствердити, що основною спільною рисою діяльності є врахування сучасних вимог суспільства до підготовки спеціалістів та інтеграція в світовий освітній простір. Водночас проблеми лишаються у фінансуванні та підтримці з боку держави. Якщо в польські недержавні заклади вищої освіти можуть мати, хоча й не велику, фінансову підтримку з бюджету, то українському освітньому просторі маємо певну колізію. З одного боку держава гарантує рівність прав вишів, з іншого — не допускає до розподілу державного замовлення.

Отже, чинна державна політика щодо недержавних ЗВО потребує перегляду: доцільним видається унормування нормативної бази, що дозволила б розміщення державних замовлень не тільки у державних та муніципальних навчальних закладах; стимулювання розвитку науково-дослідницьких програм у недержавних ЗВО.

Джерела

1. Біницька К. М. Спільне та відмінне у діяльності сучасних вищих педагогічних навчальних закладів Республіки Польща та України / К. М. Біницька. // Науковий вісник Донбасу. — 2012. — № 4. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_4_21
2. Буяшенко В. Недержавні вищі навчальні заклади і державна політика освіти в Україні / В. Буяшенко // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. — 2017. — № 4. — С. 22–35.
3. Дем'янюк О. Недержавні навчальні заклади як чинник конкуренції на ринку освітніх послуг / О. Дем'янюк // Социально-экономические реформы в контексте европейского выбора Украины. Третья Межд. период. науч.-практ. конф. Сб доклад. — Днепропетровск, 2006. — С. 67–70.

4. Загородній А. Європейська система забезпечення якості вищої освіти // Вища школа. — 2006. — № 4. — С. 15–22.
5. Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. “Про вищу освіту”: [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 . — Дата перегляду: 10.03.2019
6. Лучшие частные учебные заведения Украины [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://ru.osvita.ua/vnz/rating/25714/. — Назва з екрана. — Дата публікації: 09.07.2018. — Дата перегляду: 10.03.2019.
7. Настич Т. П. Сучасні тенденції вищої освіти в Німеччині, Польщі та Україні (порівняльний аналіз) / Т. П. Настич // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. — 2015. — Вип. 2(3). — С. 156–165.

Л. М. ГОРБАЧ
канд. екон. наук, зав. каф. екон. та менедж.,
Волинський інститут імені В'ячеслава Липинського МАУП

І. В. БОРБЕЛЮК
ст. викл. каф. права, Волинський інститут імені В'ячеслава Липинського МАУП

ПРАВОВИЙ СТАТУС НЕДЕРЖАВНИХ ЗВО В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Закон України "Про вищу освіту" (2014 р.) [6] задав нові правові напрямки для здійснення докорінних змін. Тому не дивними були очікування науково-педагогічної спільноти ЗВО недержавної форми власності, зокрема, щодо рівних правил гри для всіх суб'єктів ринку освітніх послуг.

Статтями 44 та 72 Закону України "Про вищу освіту" [6] передбачено однаковий доступ до державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою для закладів державної, комунальної та недержавної форм власності. Законом виразно встановлено, що абітурієнти самі повинні обрати ті ЗВО, у яких би вони хотіли б здобути вищу освіту за державні кошти. Рівність прав закладів освіти додатково підтверджується 32 статтею цього закону. Однак ці законодавчі норми залишились лише деклараціями. Як і раніше, недержавним ЗВО не дозволено брати участь у конкурсі при розподілі державного замовлення у сфері вищої освіти. Продовжує діяти норма Постанови Кабінету Міністрів від 20.05.2013 р., згідно із якою "виконавцями державного замовлення можуть бути вищі, професійно-технічні навчальні заклади, заклади післядипломної освіти, наукові установи державної та комунальної форми власності" [4]. Такий підхід зумовлює дискримінацію ЗВО приватної форми власності, невиправдано обмежує їхню конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг і порушує права громадян, які навчаються та працюють у приватних ЗВО.

Все-таки у сучасній системі вищої освіти частково впроваджений сучасніший підхід — "гроші ходять за студентом". Він стосується осіб старших 45 років, які здобувають освіту за рахунок коштів Державного фонду зайнятості. Такі особи отримують у Державній службі зайнятості ваучер на навчання на фіксовану суму й самостійно вирішують, у якому навчальному закладі вони здобуватимуть освіту. Недержавні ЗВО демонструють успішний приклад реалізації ваучерних програм [2, с. 12]. Ще одна можливість для недержавного ЗВО отримати державне фінансування — це навчання людей з інвалідністю за рахунок коштів Державного фонду соціального захисту інвалідів [8]. Ці винятки з правил підтверджують те, що систему "державного замовлення", успадковану з радянських часів, слід було б докорінно переглянути й надати абітурієнтам право, підкріплене відповідним фінансуванням з боку держави, вибору ЗВО незалежно від форми власності.

Наразі у недержавних закладах освіти також готуються не тільки бакалаври та магістри, а й майбутні наукові кадри нашої держави: аспіранти та докторанти, працюють спеціалізовані вчені ради з захисту кандидатських та докторських дисертацій, функціонують науково-дослідні центри, видаються наукові журнали, проводяться наукові конференції тощо. Недержавні ЗВО демонструють низку результативних заходів щодо інтеграції вищої освіти й науки у європейський академічний простір,

запрошуючи до себе лекторів з університетів ЄС, лауреатів Нобелівської премії, створюючи спільні кафедри та розробляючи спільні дослідницькі проекти [1, с. 73].

Проведений аналіз нормативно-правової бази, яка регулює питання здійснення діяльності у сфері вищої освіти, дозволяє стверджувати, що чинна державна політика в Україні законодавчо декларує рівність прав ЗВО, а фактично дискримінує недержавні ЗВО на інституційному рівні. Окрім дискримінації щодо державного замовлення, існують і правообмеження для приватних ЗВО в податковому законодавстві [3]. Недержавні ЗВО оподатковуються на умовах комерційного підприємства, не мають пільг на комунальні послуги, сплату податку на землю тощо. А державні ЗВО, навіть із великою кількістю контрактників, оподатковуються на пільгових умовах. Окрім того, Закон України "Про наукову і науково-технічну діяльність" (ст. 37) встановлює доплату для недержавних ЗВО (в міру фінансових можливостей) своїм працівникам до рівня наукової пенсії [7], коли такі самі працівники державних закладів вищої освіти, отримують все за рахунок Державного бюджету.

Дискримінації існують і у сфері наукових досліджень. Так, Постанова КМУ "Про затвердження Порядку формування і виконання замовлення на проведення фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та виконання науково-технічних (експериментальних) розробок за рахунок коштів державного бюджету" встановлю фінансування таких досліджень тільки у державних ЗВО [5].

Таким чином, вища освіта, надана державними ЗВО, розглядається як втілення суспільного блага, а вища освіта, надана в недержавних ЗВО, — як приватне благо, оскільки ними пропонуються комерційні послуги. Виникає питання щодо навчання за контрактом у державних ЗВО: це суспільне благо чи комерційна послуга, яка надається за кошти платників податків? Вважається, що за приватною освітою стоїть лише приватний бізнес-інтерес засновників та інтереси особистості. Хоча, у недержавних ЗВО України навчаються майбутні медики і педагоги, історики і філософи, програмісти і філологи, архітектори і дизайнери, художники і хореографи, режисери і актори, спеціалісти із соціальної роботи та соціальної реабілітації.

В умовах ринкової економіки набагато ефективнішою видається така державна політика, за якої доступні для всіх університети співіснують із приватними, що користуються державною підтримкою у вигляді пільгового оподатковування, фінансування фундаментальних досліджень, субсидій. Адже недержавні ЗВО, зазвичай, є мобільними гравцями освітнього ринку. Їх діяльність спрямована на мінливі потреби ринку праці, тому вони мають змогу оперативно запроваджувати нові спеціальності, потреба в яких виникає на етапі формування суспільства знання; забезпечити стажування молодих вчених у міжнародних освітніх та наукових інституціях; проводити моніторинг наукових та освітніх досягнень із впровадження освіти для сталого розвитку тощо.

Такі можливості недержавних ЗВО цілком відповідають сучасним уявленням щодо завдань вищої освіти у суспільстві та ролі університетів у суспільному розвитку. З огляду на це має бути переосмислене ставлення держави до українських недержавних ЗВО і до вищої освіти в цілому. Вона повинна розглядатися як інвестиційна сфера й суспільне благо незалежно від форми власності. Чинна державна політика щодо недержавних ЗВО потребує перегляду: доцільним видається запровадження персональних освітніх ваучерів ("гроші ходять за студентом") замість розміщення державних замовлень винятково у державних та муніципальних навчальних закладах; створення рівних умов у використанні земельних ділянок, споруд, обладнання для державних та недержавних ЗВО; надання пільгових кредитів недержавним ЗВО та їх студентам; стимулювання розвитку науково-дослідницьких програм у недержавних ЗВО.

Джерела

1. Буяшенко В. В. Сталий розвиток і сучасна парадигма освіти // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. — 2017. — № 2. — С. 72–74.
2. Ніколаєв Є. Реформа вищої освіти України: реалізація профільного закону в 2014–2016 рр. / Є. Ніколаєв, О. Длугопольський. — К., 2016. — 23 с.
3. Податковий кодекс України: Закон від 02.12.2010 № 2755-17 (із змінами). // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.
4. Про затвердження Порядку розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 трав. 2013 р. № 363 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/363-2013-%D0%BF.
5. Про затвердження Порядку формування і виконання замовлення на проведення фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та виконання науково-технічних (експериментальних) розробок за рахунок коштів державного бюджету : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 № 1084. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1084-2004-%D0%BF.
6. Про вищу освіту: Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.
7. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-19. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу:: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19 (дата звернення: 15.03.2017).
8. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21.03.2017 № 875-12 (із подальшими змінами). // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12 (дата звернення 20.08.2017)

І. В. МОРОЗ
канд. юрид. наук, доц., Вінницький інститут МАУП

ВИВЧЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ ПРАВА У НЕДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ГАРАНТІЯ РОЗБУДОВИ ДЕРЖАВИ ТА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Нині в Україні створена “альтернативна система вищих навчальних закладів, які засновані на недержавній формі власності. Така система суттєво розширює можливості молоді здобути вищу освіту за спеціальностями гуманітарного профілю з урахуванням потреб ринкової економіки” [1, 4]. У практиці навчальних закладів, зокрема недержавних, накопичений значний досвід різноманітних змін, перетворень, нововведень і ініціатив, які в сукупності призводять до глобальних змін у сфері освіти і трансформації її змісту і якості. Опис, систематизація і осмислення цього досвіду, особливо у сфері недержавної освіти, є актуальним дослідницьким завданням, що має значення як для практики управління на рівні освітніх установ, так і для вироблення стратегій соціального управління у сфері освіти на державному рівні. Таким чином, недержавні навчальні заклади приймають значну участь як у формуванні освітньої системи зокрема, так і в розбудові держави та громадянського суспільства загалом.

Першочергово приватні навчальні заклади виникли як альтернатива державним навчальним закладам. Однак досить швидко вони посіли своє особливе місце в системі освітніх закладів України. Відбулося це завдяки взаємодії цілої низки чинників: успішній співпраці з соціальними партнерами, що дозволяла вирішувати проблеми працевлаштування випускників, забезпечувати контроль за якістю їхньої підготовки, прогнозувати потреби у фахівцях певних професій, удосконалювати зміст професійних програм відповідно до вимог сучасного виробництва.

Більше того, приватні навчальні заклади більш гнучко та швидко сприймають усі ті зміни, які відбуваються у сфері, наприклад, законотворення, поглиблюють знання студентів серед нових, але актуальних інститутів права.

Так, наприклад, у цьому контексті заслуговує на увагу інститут відшкодування моральної шкоди. Адже з розвитком України як правової держави, з поступовою інтеграцією країни в економічні, гуманітарні і правові системи Європи і світу в нашій юридичній науці і практиці з’явились нові інститути права. Необхідність цих інститутів у правовому просторі України покликані не тільки розвитком ринкових відносин, але й конституційним, законодавчим пануванням пріоритету людини, її прав та інтересів в суспільних відносинах [2, 8–9].

Історія вітчизняного інституту відшкодування моральної шкоди починається з 1993 року, коли Цивільний кодекс України було доповнено статтею 440-1, яка передбачала відшкодування завданої особі моральної шкоди, у грошовому еквіваленті, сумою, що становила не менше п’яти мінімальних заробітних плат. Згодом цю норму скасували і з прийняттям нового Цивільного кодексу України вона набула свого нового розвитку, але запитань менше не стало. Адже інституту відшкодування моральної шкоди менше 30 років. Наша країна стоїть на шляху розбудови і вміло-

го застосування даного інституту, шляхом вивчення та застосування досвіду країн з розвиненими демократіями, вносячи зміни до власного законодавства, намагаючись юридично врегулювати правовідносини потерпілої сторони та особи, яка завдала моральної шкоди.

На даному етапі розвитку інституту відшкодування моральної шкоди досить важливо приділяти йому належну увагу, викладаючи його у навчальному закладі не лише з точки зору теорії, але й із значним посиланням на практику, у тому числі і європейську. Варто пам'ятати, що ми готуємо майбутніх фахівців, від знань і роботи яких залежить судова практика.

Сучасне законодавство визначає, що моральна шкода полягає у фізичному болі та стражданнях, викликаних тяжкими ушкодженнями; у моральних стражданнях, причиною яких стали незаконні дії проти особи чи її близьких; у переживаннях внаслідок пошкодження або втрати майна; у приниженні честі та гідності, а також ділової репутації людини чи юридичної особи.

Саме особа, якій заподіяно моральну шкоду має доказати наявність цієї шкоди, а також обгрунтувати її обсяг. У протилежному ж випадку суд відмовить у задоволенні позову за необґрунтованістю.

Проблема визначення розміру відшкодування за заподіяну моральну шкоду завжди була актуальною. І це питання краще досліджувати крізь призму інших країн, які давно та вдало напрацювали подібну практику.

У Німеччині компенсація за пережиті страждання повинна бути справедливою. При прийнятті рішення суди враховують існуючу практику з аналогічних справ. Основна мета, — відновити потерпілого до того стану, в якому він перебував до порушення його прав або інтересів. Але в той же час, потерпілий не повинен отримати жодної вигоди внаслідок компенсації.

У Франції законодавство допускає компенсацію моральної шкоди в необмеженій кількості разів, при цьому суд задовольняє такі позови, керуючись принципом справедливості. Кожне окреме рішення буде відрізнятися від, здавалося б, подібних, адже суд враховує всі особливості справи, а також специфіку стосунків позивача та відповідача.

Найбільшого розвитку та розмаху здобув інститут морального відшкодування в країнах англо-саксонської системи права, до яких відносяться США, Велика Британія, Канада тощо. На перший погляд, існують виключно колосальні розміри виплат моральної шкоди. Однак у законодавстві встановлені схеми розрахунку різних видів збитків. Існує три критерії оцінки моральної шкоди: особистий, функціональний та концептуальний. Особистісний враховує індивідуальні особливості особи. Функціональний виходить з того, що суд має призначити розумну суму компенсації. Але найбільш поширеним і прийнятим є концептуальний критерій, який передбачає компенсацію за душевні страждання за аналогією з майновими.

Зрозумілою, а тому й прийнятною, як на нашу думку, є ситуація з приводу відшкодування моральної шкоди у Великій Британії. Там існують спеціальні комісії з питань компенсації моральної шкоди, які і розраховують суми відшкодування в кожному конкретному випадку.

З огляду на усе сказане вище, незважаючи на практику та досвід різних країн, напрошується єдиний висновок з приводу того, що найважливіше у відшкодуванні моральної шкоди, — це забезпечити можливість людини реалізувати своє природне право на одержання компенсації за страждання і переживання, спричинені посяганням на належні їй особисті немайнові блага. Саме цю можливість варто розцінювати як один з виявів верховенства права.

Водночас, на нашу думку, усвідомлення взаємозв'язку відшкодування моральної шкоди з правом на доступ до ефективного засобу юридичного захисту вочевидь має спиратися на загальне переконання у спроможності юрисдикційного органу сформувати обґрунтоване уявлення щодо наявності та специфіки втілення моральної шкоди, що зазвичай виникає за подібних життєвих обставин. Однак все в житті, у тому числі і правовому, починається з малого. У нашому випадку вдала підготовка майбутніх кадрів вже просто неможлива без існування системи державних та недержавних навчальних закладів, які повинні переслідувати єдину мету, — висококваліфіковану підготовку кадрів.

Джерела

1. Кремень В. Проблеми і завдання національної освіти в контексті Європейської та Євроатлантичної інтеграції / В. Кремень // Проблеми Європейської та Євроатлантичної інтеграції України: освітній вимір. — Полтава, 2004. — С. 4–10.
2. Манукян В. И. Моральный вред. Все, что нужно знать юристу... и немного больше / Манукян. — Харьков : Право, 2016. — 584 с.

О. М. САМОЙЛЕНКО
д-р пед. наук, зав. каф. захисту інформації, ФКІТ МАУП

ХМАРО-ОРІЄНТОВАНІ СЕРЕДОВИЩА В ОСВІТІ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

Автоматизація на основі застосування інформаційних технологій проникає у всі сфери життя сучасного суспільства, які пов'язані з використанням і переробкою інформації. Помітнішою стає тенденція до інформатизації сфери освіти та впровадження технологій хмарного навчання в освітній процес: створюються електронні підручники, розробляються автоматизовані системи розрахунку, аналізу та проектування. Потребують оновлення підходи щодо організації університетської освіти, розширюються функції закладів вищої освіти за рахунок використання хмарного навчання. Саме тому актуальною є проблема впровадження технологій хмаро-орієнтованого навчання в університетах.

Перехід від традиційного навчання до активного самонавчання розширює функції університетської освіти: поряд з навчанням створюється атмосфера відповідальності, можливості самостійно оновлювати знання, зокрема у хмарному просторі і удосконалювати вміння, які виступають у ролі тренерів.

Під технологіями хмаро-орієнтованого навчання можна розуміти сукупність педагогічних технологій, що базується на принципах відкритого і комп'ютерного навчання, глобальної мережі Інтернет та активних методах навчання у спілкуванні в інформаційно-освітньому просторі, для організації освіти користувачів, розподілених у просторі і часі [5].

Впровадження технологій хмаро-орієнтованого навчання в навчальний процес здобувачів вищої освіти полегшує доступ до інформації і відкриває можливість варіативності навчальної діяльності, її індивідуалізації та диференціації, дозволяє по-новому організувати взаємодію всіх суб'єктів навчання. У зв'язку з реформуванням вищої освіти активно розробляється концепція електронного навчання (e-learning), що передбачає розробку різних технологій, у тому числі і хмаро-орієнтованих. Основна мета реалізації впровадження таких технологій полягає в об'єднанні переваг технологій традиційного очного та дистанційного навчання на основі використання мережі Інтернет. Технології хмаро-орієнтованого навчання активно використовують більшість західних університетів.

Хмаро-орієнтовані технології базуються на основі хмаро-орієнтованих середовищ. Хмаро-орієнтоване середовище (cloud computing) — це модель забезпечення повсюдного та зручного мережевого доступу на вимогу до загального поля конфігуруємих обчислювальних ресурсів (наприклад, мереж передачі даних, серверів, пристроїв зберігання даних, додатків і сервісів — як разом, так і окремо), які можуть бути оперативно надані і звільнені з мінімальними експлуатаційними витратами і / або зверненнями до провайдера.

Розглянемо класифікацію хмаро-орієнтованих середовищ, які можна застосовувати в системі освітнього простору.

Приватне хмаро-орієнтоване середовище (private cloud) —інфраструктура, призначена для використання однією організацією, що включає кілька споживачів (наприклад, підрозділів однієї організації), можливо також клієнтами і підрядниками

даної організації. Приватна хмара може перебувати у власності, управлінні та експлуатації як самої організації, так і третьої сторони (або будь-якої їх комбінації), і воно може фізично існувати як всередині, так і поза юрисдикцією власника.

Публічне хмаро-орієнтоване середовище (public cloud) — інфраструктура, призначена для вільного використання широкою публікою. Публічна хмара може перебувати у власності, управлінні та експлуатації комерційних, наукових та урядових організацій (або будь-якої їх комбінації). Публічна хмара фізично існує в юрисдикції власника — постачальника послуг.

Гібридне хмаро-орієнтоване середовище (hybrid cloud) — це комбінація з двох або більше різних хмарних інфраструктур (приватних, публічних або суспільних), що залишаються унікальними об'єктами, але пов'язаних між собою стандартизованими або приватними технологіями передачі даних і додатків (наприклад, короткочасне використання ресурсів публічних хмар для балансування навантаження між хмарами).

Суспільне хмаро-орієнтоване середовище (англ. community cloud) — вид інфраструктури, призначений для використання конкретною спільнотою споживачів з організацій, що мають спільні завдання (наприклад, місії, вимоги безпеки, політики, та відповідності різним вимогам). Громадська хмара може перебувати в кооперативній (спільній) власності, управлінні та експлуатації однієї або більше з організацій співтовариства або третьої сторони (або будь-якої їх комбінації), і вона може фізично існувати як всередині, так і поза юрисдикцією власника.

До основних переваг використання хмаро-орієнтованого середовищ можна віднести:

- невеликі обчислювальні потужності персональних комп'ютерів — по суті будь-який смартфон, планшет і т. д., при відкритті вікна браузера отримує величезний потенціал.
- певний рівень безпеки;
- висока швидкість обробки даних;
- економія на покупці софта — всі необхідні програми вже є в сервісі, де будуть працювати додатки;
- всі дані зберігаються в хмаро-орієнтованій мережі.

Завдяки об'єднанню ресурсів і непостійному характеру споживання з боку учасників освітнього процесу, хмаро-орієнтовані середовища дозволяють економити на масштабах, використовуючи менші апаратні ресурси, ніж потрібні були б при виділених апаратних потужностях для кожного здобувача освіти, а за рахунок автоматизації процедур модифікації виділення ресурсів істотно знижуються витрати на абонентське обслуговування. Такі середовища дозволяють отримати освітні послуги з високим рівнем доступності і низькими ризиками непрацездатності, забезпечити швидке масштабування обчислювальної системи завдяки еластичності без необхідності створення, обслуговування і модернізації власної апаратної інфраструктури.

С. В. ХАРАБУГА
канд. екон. наук, доц., директор Маріупольського інституту МАУП

КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

У статті досліджено проблематику управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи. Проаналізовано підходи до визначення сутності поняття "трудовий потенціал". Окреслено особливості та взаємозв'язки трудових потенціалів соціально-економічних систем різних рівнів. Надано визначення категорії "трудовий потенціал соціально-економічної системи", наведено його змістові складові. Визначено місце трудового потенціалу у парадигмі розвитку соціально-економічних систем. Запропоновано методологічний інструментарій формування концепції управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи, окреслено її основні складові рівні. Наведено чинники, що впливатимуть на реалізацію концепції управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи. Ключові слова: трудовий потенціал, соціально-економічна система, трудові ресурси, концепція управління, робоча сила.

Постановка проблеми. Трансформація економічної системи істотно змінила суспільство в цілому, його цінності, основоположні принципи економічної та соціально-політичної діяльності, форми і методи управління. Проте головною продуктивною силою будь-якого суспільства був і залишається трудовий потенціал соціально-економічної системи, який в ринковій економіці стає стратегічним чинником її успіху. Управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи повинно здійснюватись як безперервний циклічний процес, який містить оцінювання поточного стану трудового потенціалу і його відповідності цілям розвитку соціально-економічної системи, прийняття рішень щодо формування управлінського впливу на поведінку працівників, на їх мотивацію до більш продуктивної діяльності, відстеження реакції — результату управлінського впливу, оцінювання результативності та ефективності управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у розробку теоретико-методологічних та прикладних аспектів проблеми розвитку та управління трудовим потенціалом соціально-економічних систем різних рівнів зробили такі вчені, як Грішнова О. А., Богіня Д. П., Лібанова Е. М., Лісогор Л. С., Семів Л. К., Шаульська Л. В., Осовська Г. В., Крушельницька О. В. та ін. Методологічні основи управління трудовим потенціалом були закладені в роботах вчених Герцберга Ф., Друкера П., Маркса К., Маслоу А., Мейо Е., Мескона М., Макгрегора Д., Петті У., Сміта А., Тейлора Ф. та ін.

Виділення невирішеної проблеми. Слід констатувати, що формування сучасної парадигми управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи, адекватної викликам сучасності і відображення їх специфічних проявів в діяльності системи, тільки зароджується. Більшість її теоретико-методологічних і практичних площин потребують поліфонії новітніх ідей, наукової переорієнтації, творчого підходу та теоретичного обґрунтування альтернативних шляхів їх вирішення, що зумовило вибір теми наукового дослідження.

Метою дослідження є формування ефективної концепції управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи задля забезпечення її стабілізації та розвитку.

Виклад основного матеріалу. В останні десятиліття в практиці управління йде активний пошук раціональних моделей управління, зокрема трудовим потенціалом. Досвід показав, що унікальність і складність прогнозування поведінки окремого працівника і всього трудового потенціалу вимагає особливих підходів до управління трудовим потенціалом і розробки його концепції.

Концепція (від лат. Concetptus — думка, поняття) — 1) провідний замисел, конструктивний принцип художнього, технічного та інших видів діяльності; 2) визначаючий засіб розуміння, трактовка чого-небудь, основна ідея систематичного підходу, основний погляд на предмет, процес або явище; 3) одна з форм наукового знання (поряд з ідеями, теоріями тощо) [1, 2].

У загальному вигляді концепція управління трудовим потенціалом соціальноекономічної системи містить сукупність узагальнених теоретичних положень, методологічних підходів, методичних принципів, нормативно-правових засад, організаційно-економічних, інформаційних і модельних складових, які забезпечують ефективне її функціонування. Логіка побудови концепції спирається на загальнодіалектичні принципи (від теорії до практики; від загального до часткового; від минулого до сучасного та майбутнього).

Початковим етапом процесу розробки концепції управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи є створення теоретичних основ визначення даної економічної категорії.

Теоретико-методологічний рівень концепції управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи спирається на системний та синергетичний наукові підходи, використання яких дозволяє сформувати зміст наукової категорії "управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи". Також на основі аналізу теорій стратегічного розвитку, еволюції, життєвого циклу та конкурентної боротьби визначаються "основні принципи процесу розвитку трудового потенціалу соціально-економічної системи" та "основні принципи ефективного управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи", що, у свою чергу, дозволяє обґрунтувати методологію управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи.

Визначені наукові підходи, теорії та принципи управління можуть бути адаптовані до певних трансформацій соціально-економічної системи та формують методологію управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи. Наведена методологія призначена для її використання в якості реальної практики управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи.

Соціально-економічні системи мають комплексно застосовувати наведені підходи та принципи ефективного управління з урахуванням сучасного стану та розвитку трудового потенціалу соціально-економічної системи.

Таким чином, під "управлінням трудовим потенціалом соціально-економічної системи" слід розуміти комплекс заходів, методів і моделей, спрямованих на забезпечення підвищення ефективності функціонування цієї системи через формування науково обґрунтованої соціально-економічної політики.

Визначеність категоріального апарату та дослідження теоретичних підстав ефективного управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи дозволяє обґрунтувати методичну складову діяльності у цій сфері. Саме методика здійснення концептуальних положень в сфері управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи визначає її ефективність. Методичні засоби та прийоми забезпечують реалізацію нормативно-правових, організаційних, економічних, соціальних заходів, спрямованих на ефективне функціонування механізму управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи.

Інструментально-модельний рівень концепції управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи формують система оцінки рівня трудового потенціалу соціально-економічної системи, аналіз чинників розвитку трудового потенціалу системи, діагностика її трудового потенціалу, модель розвитку трудового потенціалу соціально-економічної системи, а також удосконалена система управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи.

Організаційний рівень складають:

- механізм управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи, створення якого відповідає стратегічним і тактичним інтересам системи. По-перше, означений механізм є елементом, що забезпечує стабільність і цілеспрямованість розвитку соціально-економічної системи з урахуванням не лише внутрішніх (макро- і мікроекономічних) реалій, але і зовнішніх (глобальних) трансформацій. По-друге, ефективне управління соціально-економічним розвитком системи є необхідною складовою підвищення ефективності системи та забезпечення її соціальної спрямованості;
- організаційно-економічне забезпечення означеного механізму спрямоване на формування оптимальної та ефективно дієвої ринкової економіки, стимулювання економічного зростання системи, підсумком чого є підвищення рівня соціальної складової її розвитку;
- інформаційна складова спрямована на забезпечення поглиблення взаємовідносин та інтеграцію функцій управління окремих державних та бізнесових структур на основі формування єдиної інформаційної бази, що надає можливість отримання швидкісного доступу до необхідних даних та тим самим прискорює вирішення проблемних питань розвитку трудового потенціалу соціально-економічної системи.

При реалізації концепції управління трудовим потенціалом соціальноекономічної системи необхідно врахувати наступні чинники.

1. Основою розвитку трудового потенціалу будь-якої соціально-економічної системи є формування інвестиційних потоків. Структура інвестиційних потоків (як вхідних так і вихідних) має відповідати загальнонаціональним інтересам. Це означає, що в країні має бути створений інвестиційний клімат, який сприяє залученню іноземного капіталу, а національний капітал заохочує працювати в своїй країні.

2. Зважаючи на значну обмеженість фінансових ресурсів, доступних для забезпечення реалізації стратегічних завдань, вхідні інвестиційні потоки мають бути в першу чергу спрямовані на розвиток високотехнологічних галузей промисловості, розвиток яких створює передумови для формування ефективної, конкурентоспроможної національної соціально-економічної системи. Проведені заходи щодо структурної перебудови національної економіки мають стати економічним підґрунтям формування соціальної складової трудового потенціалу (в першу чергу на основі збільшення доходів населення).

3. В країні має бути створено нормативно-правове поле, що забезпечить прозоре конкурентне середовище з рівноправними "правилами гри" для всіх суб'єктів ринку та сприятиме деполітизації та демонополізації ділового середовища, що дозволить максимально скористатися перевагами дії ринкових механізмів регулювання та звести до мінімуму ручне керування й адміністративне втручання в економічні процеси. У свою чергу, ринкові механізми та інструменти стабілізації соціально-економічного розвитку держави мають застосовуватися у відповідності до норм рівності конкурентного середовища.

4. Економічна політика держави має бути спрямована на зміцнення соціальноекономічної системи, що є основою для підвищення рівня протистояння негативним проявам глобалізації, які зростають зі збільшенням відкритості національної соціальноекономічної системи. У той самий час, позитиви від міжнародного співробітництва та зовнішньоекономічної інтеграції мають бути використані максимально.

5. Політична стабільність в країні має стати основою для структурної перебудови та модернізації. Консолідація влади, уникнення будь-якої конфронтації її гілок, забезпечення їх ефективної взаємодії та співпраці — це необхідна умова реалізації концепції управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи.

Висновки. Таким чином, запропонована концепція управління трудовим потенціалом соціально-економічної системи не протиставляється існуючим поглядам на теорію і практику управління трудовим потенціалом систем, а виступає їх еволюційним наступником, забезпечуючи безперервність і спадкоємність процесів управління в світлі нового розуміння сутності трудового потенціалу соціальноекономічної системи. Концепція управління трудовим потенціалом соціальноекономічної системи має забезпечити повне використання трудового потенціалу та позитивні зрушення в його розвитку задля досягнення економічного зростання системи та послідовного наближення рівня та якості життя населення України до європейських стандартів.

Джерела

1. Meadows D.H. Limits to Growth: the 30-year Update / D. H. Meadows, J. Randers, D. L. Meadows. — Vermont: Chelsea Green, White River Junction. — 2004. — 302 p.
2. Економічна енциклопедія: у 3-х т. / [відп. ред. С. В. Мочерний]. — К.: Академія, 2002. — Т. 2. — 848 с.
3. Богиня, Д. П. Трудовий потенціал України. Соціально-демографічний аспект /Д. П. Богиня. — Л.: Освіта, 1992. — 265 с.
4. Васильченко, В. С. Управління трудовим потенціалом: Навч. посіб. / В. С. Васильченко, А. М. Гриненко, О. А. Грішнова, Л. П. Керб. — К.: КНЕУ, 2005. — 403 с.
5. Генкин, Б. М. Экономика и социология труда: учебник / Б. М. Генкин. — М.: НОРМА-ИНФРА-М, 1999. — 384 с.
6. Джаин, И. О. Оценка трудового потенциала: монография / И. О. Джаин. — Сумы: ИТД “Университетская книга”, 2002. — 250 с.
7. Михайлов, Є. П. Економіка праці й соціально-трудові відносини: навч. посіб. / А. В. Мерзляк, Є. П. Михайлов, М. Х. Корецький, Г. О. Михайлова. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 240 с.
8. Осовська, Г. В. Управління трудовими ресурсами: навч. посібн. / Г. В. Осовська, О. В. Крушельницька. — К.: Вид-во “Кондор”, 2003. — 224 с.
9. Трудовий потенціал Кіровоградської області: стан та перспективи розвитку: кол. моногр.; за ред. М. В. Семикіної. — Кіровоград: ВАТ Кіровоград. вид-во, 2008. — 304 с.
10. Черноморенко, Н. В. Проблемы эффективного использования трудового потенциала / Н. В. Черноморенко // Управління трудовими ресурсами: проблеми і перспективи розвитку: зб. доп. Міжнар. наук.-практ. конф. — Хмельницький: ТУП, 1997. — С. 288–295.
11. Шаленко, М. В. Формирование механизма территориальной организации трудовых ресурсов: теория и практика / М. В. Шаленко. — К.: Наук. думка, 2006. — 132 с.
12. Шаульська, Л. В. Стратегія розвитку трудового потенціалу України / — Донецьк: Ін-т економіки промисловості НАН України, 2005. — 502 с.

М. І. ЦУМАРЄВ
заст. дир., Центральноукраїнський інститут МАУП

РОЛЬ НЕДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ У ПОЛІТИЧНІЙ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ ТА ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ ЛОКАЛЬНОЇ ДЕМОКРАТІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО ТИПУ

Відсутність цілісної системи політичної соціалізації в сучасній Україні призвела до того, що найбільш потужними чинниками, які обумовлюють політичні позиції особистості, виявилися конкретні економічні та політичні події, що змінюють становище індивіда.

За останні роки можна спостерігати зменшення зацікавленості політикою серед населення взагалі, та особливо з боку української молоді, яка у своїй більшості залишається аполітичною та суспільно пасивною соціальною групою [1]. Саме тому перед державою і суспільством постають актуальні завдання активізації суспільно-політичної діяльності молоді, їх залучення до політичної діяльності, виховання політичної культури.

Розглядаючи проблематику набуття індивідами і соціальними групами локально-демократичної політичної суб'єктності, слід мати на увазі, що політична соціалізація виконує низку найважливіших функцій:

1) визначає політичні цілі і цінності, до яких прагне і яких хоче досягти індивід через політичну участь;
2) формує уявлення про прийнятні способи політичної поведінки, про доречність тих чи інших дій в конкретній ситуації;
3) визначає ставлення індивіда до навколишнього середовища і політичної системи;
4) виробляє певне ставлення до політичної символіки;
5) формує здібності до пізнання навколишнього світу;
6) формує переконання і відносини, які є "кодом" політичного життя.

Виділяються різні види (пряма і непряма (опосередкована), або первинна і вторинна) і етапи політичної соціалізації. Пряма соціалізація — це безпосереднє набуття індивідами політичних знань і установок. Непряма соціалізація — це свого роду "проекція" рис характеру, досвіду раннього періоду життя, безпосереднього оточення особистості на політичні установки (ставлення до політичних об'єктів — президента, парламенту, суду, партій тощо).

Провідним інститутом локально-демократичної соціалізації, який передає особі цілком визначені традиції, залучає до домінуючої політичної культури та виховує навички використання громадянином інститутів локальної демократії, політичної участі у локально-демократичному політичному процесі, діяльності у місцевому політичному просторі, мала б бути територіальна громада. Культура локальної демократії в нашому розумінні є специфічною сферою (частиною) локальної політичної культури, системою знань, цінностей, переконань членів територіальної громади стосовно законодавчо-визначених механізмів локальної демократії (громадських слухань, зборів громадян за місцем проживання, місцевих електронних петицій, діяльності органів самоорганізації населення, місцевих референдумів тощо), а також

формою політичної участі у згаданих механізмах, зразком поведінки, соціальною нормою, фундаментальним принципом і суспільними інститутами, що орієнтують суб'єктів на ті чи інші форми активності у політиці, забезпечують передачу накопиченого досвіду, сприяють стійкості локальної демократії в часі [2, 301].

Однак, за сучасного стану розвитку територіальних громад в Україні інститутами, що є важливими інструментами локально-політичної соціалізації громадян, є *мас-медіа* та *заклади освіти*. Діяльність цих інститутів забезпечує залученість громадян до політичного процесу, взаємодію з політичною реальністю і є нормативними, організаційними та практичними передумовами формування культури локальної демократії.

Особливу роль у політичній соціалізації молоді та у формуванні в студентському середовищі культури локальної демократії громадянського типу мають відгравати саме НЗО, через впровадження відповідних навчальних дисциплін (спецкурсів). На нашу думку, НЗО є більш гнучкими, у порівнянні з державними закладами освіти, у розрізі впровадження навчальних дисциплін, спрямованих на залучення молоді до активної участі в політичних процесах як на загальнодержавному, так і на локальному рівні, що в разі активного впровадження зазначених навчальних дисциплін сприятиме розвитку громадянського суспільства в Україні та докорінним змінам суспільно- політичноної ситуації у майбутньому, наближенню до європейських стандартів демократії.

Система освіти здійснює функцію політичної соціалізації як опосередковано (через засвоєння молоддю неполітичних знань, умінь і навичок), так і прямо.

Прямий вплив характеризується тим, що система освіти дає молоді безпосередні знання про політику, політичну систему, політичні інститути і політичні відносини, передає існуючі в суспільстві політичні цінності та установки, а також здатна сформувати і зміцнити прихильність до політичної системи та її символів. Нерідко саме школа прищеплює емоційну відданість до "своєї" політичної системи і формує початкові патріотичні почуття.

В останні роки актуальною стала проблема політичної освіти: вивчення особливостей функціонування політичних систем, способів впливу на них і реалізації власних і групових інтересів, можливостей адаптації зарубіжного досвіду до національних традицій.

Ми пропонуємо *спеціальну освітню програму (навчальний курс)* "Громадянська культура локальної демократії", метою якої є формування мотивацій і навичок залучення громадян до *систематичної* участі у механізмах локальної демократії, і, як результат — формування громадянської культури локальної демократії [3].

Освітня програма заснована на проективній методиці навчання організації продуктивної діяльності.

Формування громадянської культури локальної демократії базується на стрункій цілеобґрунтованій системі організації навчально-виховного процесу, описаній у даній програмі в єдиних для будь-якої продуктивної діяльності поняттях і єдиній структурі.

Із позицій системного аналізу і сучасної проектно-технологічної організаційної культури розглянута організація, основні характеристики навчально-виховної діяльності з формування громадянської культури локальної демократії (особливості, принципи), логічна (мета, суб'єкт, об'єкт, предмет, результат, форми, методи, засоби) і часова структури процесу її здійснення.

У основу організації навчально-виховного процесу, спрямованого на формування громадянської культури локальної демократії, ми поклали модель, що є описовим

аналогом процесу формування громадянської культури локальної демократії і включає три блоки: структурно-змістовний, організаційний і технологічний.

Алгоритм практичних дій (зміст дій викладача і студентів/слухачів) з формування кожної зі складових структури культури локальної демократії — світоглядної, інституційної, діяльнісної, ми розглядаємо як завершений цикл навчально-виховної діяльності, тобто — як проект, який є невід'ємною частиною мегапроекту, в якому здіснюється формування локально-демократичної культури особистості, і зрештою, громадянської культури локальної демократії.

У якості головної мети і орієнтиру діяльності суб'єктів-носіїв культури локальної демократії визначається формування соціально активної особистості з високою компетентністю, мобільністю і професіоналізмом; розвиток комплексу якостей носія активно-демократичного типу політичної культури, формування в людині потенціалу саморозвитку і самовдосконалення, а в суспільстві — людського капіталу.

Джерела

1. Коцур В. Україна: Молодь у сучасній українській політиці // https://cnrj.org/%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%96-%D0%B2-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%86/. — 2 квітня 2018.
2. Цумарєв М. І. Поняття культури локальної демократії // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. — 2018. — Вип. 129 (№2). — С. 301–304.
3. Цумарєв М. І. Громадянська культура локальної демократії: [Методичний посібник] / М. І. Цумарєв. — Кропивницький: МАУП, 2016. — 53 с.

А. І. БОГДАНЕНКО
докт. наук в гал. екон., аспірант, МАУП

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ АЛЬТЕРНАТИВНОСТІ СИСТЕМИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ, ЗАСНОВАНИХ НА НЕДЕРЖАВНІЙ ФОРМІ ВЛАСНОСТІ

Україна має значний освітньо-кваліфікаційний потенціал інноваційного розвитку, що підтверджує значний внесок освітньої складової у високі рейтингові позиції України за індексом людського розвитку.

Основу формування в Україні інноваційного типу розвитку, який базується на інтелектуальних та інформаційних технологіях виробництва, становить розвиток людського капіталу.

Пошук стратегічних напрямів модернізації державного управління на користь людині потребує визначення глибинних причин внутрішнього і зовнішнього характеру, які перешкоджають збереженню якісного та кількісного складу людського потенціалу. Вплив глобальної культури є неминучим процесом, який потребує значної уваги з боку системи управління, щоб через систему регулювання суспільними відносинами зберегти національні цінності, традиції, кращі риси ментальності, національну ідентичність.

Розвиток інтелектуального потенціалу є першочерговим завданням для держави, адже в теперішніх умовах ні багатства надр, ні родючі землі, ні ідеальний клімат, ні туристична принадність не в змозі зрівнятися ні за могутністю, ні за суспільною значущістю з потенціалом людського розуму.

Інтелектуальний потенціал є сукупністю здібностей, творчих обдарувань, навичок, мотивацій індивідів, їхнім освітнім і кваліфікаційним, морально-етичним та культурним рівнями, які дають змогу, використовуючи уречевлені інтелектуальні засоби, засвоїти й творити нові знання, доцільні для застосування у тій чи іншій сфері суспільного відтворення, сприяють зростанню продуктивності й ефективності виробництва і тим впливають на зростання доходів певного індивідууму в майбутньому [1, с. 292].

Недержавна освіта є прикладом успішного підприємництва в інтелектуальній сфері України. Вона удосконалюється та займає гідне місце в сучасному суспільстві. Значну роль у підготовці національної інтелектуальної еліти відіграє недержавна вища освіта, а недержавні заклади освіти складають суттєву конкуренцію державним ВНЗ [2, с. 27].

Створена в Україні “альтернативна” система вищих навчальних закладів, які засновані на недержавній формі власності, суттєво розширює можливості молоді здобути вищу освіту за спеціальностями різного профілю з урахуванням потреб ринкової економіки. Але слід зазначити, що альтернативність вбачається в оплаті навчання, коли елементи оплати все більше впроваджуються в життя державних ВНЗ. Мова не тільки про контрактні умови, коли абітурієнт, котрий не пройшов за конкурсом, зараховується за платним контрактом. Існують й інші платні послуги державних ВНЗ: може обговорюватись плата за повторне складання іспитів, додаткові заняття, які треба проводити з вини студентів тощо. У багатьох державних ВНЗ створені платні факультети. В той же час є недержавні ЗВО, в яких введені дуже жорсткі правила:

додаткова оплата за пропущені (без поважних причин) учбові заняття, за повторне складання іспитів. Разом з тим деякі недержавні ЗВО допомагають студентам, які добре вчаться, але не мають грошей, знайти спонсора або знімають частину оплати чи навіть надають право безоплатного навчання студентам-відмінникам. Отже, альтернативність не може бути зведена до проблеми платності.

Альтернативність має полягати в наявності навчальних дисциплін, які не читаються в інших закладах, у залученні до приватного закладу вищої освіти найбільш кваліфікованих викладачів. До того ж, недержавні ЗВО неможливі без орієнтації на індивідуальні форми навчання. В таких закладах неприйнятні групи по 30 осіб та лекційні потоки по 150 студентів. І, нарешті, в недержавних ЗВО більш ніж де потрібна висока вимогливість як під час набору, так і під час навчання. Треба враховувати досить поширену психологічну установку студентів приватного ЗВО, мовляв, я заплатив, чого ще від мене можна вимагати? Тому прийом в такі ЗВО без іспитів, тільки за результатами співбесіди є недоцільним, і вже багато приватних ЗВО перейшли до відбору абітурієнтів на конкурсних засадах.

Без виконання цих умов недержавні ЗВО не тільки не стануть елітарними, чого вони, безумовно, прагнуть, але й не зможуть конкурувати з державними.

І ще одна ознака альтернативності, яка стосується як приватних, так і державних учбових закладів - це право студента вибирати як дисципліну, так і викладача, тобто широке впровадження так званих курсів за вибором. Тільки так можуть і державні, і недержавні учбові заклади перетворитися на дійсно елітні заклади освіти.

Досягненням у розвитку вищої недержавної освіти в Україні є створення широкої мережі навчальних закладів, яка розширила доступ молоді до освіти, можливості її професійного вибору. Це, безперечно, напрацювання значного науково-методичного досвіду шляхом оновлення вітчизняних методик та програм, вивчення зарубіжного досвіду та адаптації його в Україні; створення нових навчальних посібників викладачами та науковцями недержавних ЗВО. Сюди ж треба віднести й набуття досвіду у менеджменті освіти за ринкових соціально-економічних умов, й залучення значних коштів вітчизняних та іноземних громадян до розвитку освіти.

Розвиток недержавної освіти сприяє мобілізації наявного інтелектуального потенціалу суспільства на вирішення проблеми його збереження та розвитку. Це можливо завдяки створенню широкого поля для реалізації творчого наукового та педагогічного потенціалу професорсько-викладацького складу.

Зрештою, утвердження навчальних закладів недержавної форми власності є виявом демократизації суспільного буття в Україні, подолання монополії держави у сфері освіти.

Офіційне визнання недержавної освіти виявляється не тільки в законодавчих та нормативних документах, але і в тому, що до управління вітчизняною освітою все частіше залучаються досвідчені представники небюджетної форми освіти, що, безумовно, посприяє удосконаленню всієї системи національної освіти в Україні.

У практиці навчальних закладів, зокрема недержавних, накопичений значний досвід різноманітних змін, перетворень, нововведень і ініціатив, які в сукупності призводять до глобальних змін у сфері освіти і трансформації її змісту і якості. Останнім часом активно формуються основи недержавної системи освіти, зростає її обсяг, підвищується статус, соціальна престижність, формується розвинена нормативна база функціонування. В той же час, зростає конкуренція на ринку освітніх послуг, зумовлена низкою соціально-політичних,демографічних та економічних причин. Одним із ефективних засобів забезпечення конкурентоспроможності стає інноваційна діяльність недержавних освітніх установ [3].

Джерела

1. Рудь Н. Т. Інтелектуальний потенціал: фактори формування і реалізації [Електронний ресурс] / Н. Т. Рудь, Ю. М. Гаврилюк // Економічні науки. Сер. : Економіка та менеджмент. — 2011. — Вип. 8. — С. 283-297. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnem_2011_8_31
2. Романовський О. О. Феномен підприємництва в університетах світу : Монографія / О. О. Романовський — Вінниця : Нова Книга, 2012 — 504 с. (с. 27).
3. Корчевський Д. Інноваційна діяльність навчальних закладів недержавної форми власності як педагогічна проблема [Електронний ресурс] / Д. Корчевський // Молодь і ринок — 2012. — №11 (94). — Режим доступу: http://mr.dspu.edu.ua/publications/2012/11_94_2012.pdf

Г. В. ЦИГАНЕНКО
канд. екон. наук., доц., проф. МКА, Житомирський інститут МАУП

Т. Д. МЕЛІЧЕНКО
заст. дир. з НВР Коледжу при ЖІ МАУП

ПРОЕКТНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ НЕДЕРЖАВНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В сучасних реаліях сьогодення при реформуванні освіти і науки в Україні спостерігаються повільні якісні зміни в управлінні закладами вищої освіти. Це, насамперед, пов'язано з реформуванням самих вищих навчальних закладів, що намагаються бути орієнтованими на забезпечення результатів наукових досліджень та повноцінно конкурувати з закордонними вищими навчальними закладами у глобальних університетських рейтингах. З іншого боку, впровадження положень Закону "Про вищу освіту" та імплементації їх у практику академічного життя здійснюється в затяжному процесі. Натомість, прогресивним напрямом в досягненні конкурентних позицій вищих навчальних закладів України є розвиток приватних закладів вищої освіти, що можуть більш гнучко прилаштовуватись до вимог ринку на кваліфікованих фахівців для різних видів економічної діяльності та власними силами формувати необхідні проектні структури, дійсно забезпечуючи концепцію академічної, фінансової та організаційної автономії.

В умовах недержавних закладів вищої освіти можливо зменшувати та/або уникати проблем капіталізації академічних здобутків. Так, при умові реалізації якісної університетської автономії можливо поширення практики вибіркових курсів навчання, при складанні освітніх програм, що в результаті дає змогу покращити нормальну господарську діяльність, розвиток наукових досліджень та матеріально-технічну базу самого недержавного навчального закладу. Одним з таких підходів в управлінні недержавним закладом вищої освіти є проектний підхід, що, власне, і є основним для можливої реалізації академічної автономії, і надалі — фінансової та організаційної.

Специфіка застосування проектного підходу в управлінні недержавним закладом вищої освіти повинна полягати у обов'язковій ефективності із застосуванням сучасної методології планування одночасно декількох проектів. Дотримання відповідальності та зобов'язань є характерним для приватної форми господарювання, в тому числі із пов'язаними паралельними академічними проектами в рамках програми стратегічного розвитку недержавного ЗВО. Реалізм таких перспектив дозволить трансформувати проектні пропозиції у видимі, відчутні результати, що дозволять конкурувати приватному вищому навчальному закладу не тільки на теренах України, а й за кордоном.

Одним з найголовніших акцентів для здійснення проектної діяльності у недержавному вищому навчальному закладі є організація проектного офісу, що має враховувати: складність організаційної структури ВНЗ, територіальне розпорошення його структурних підрозділів, способи комунікації між науковими та адміністративними працівниками тощо. Тому слід бути достатньо уважним для впровадження у структуру ВНЗ проектних офісів, оскільки необхідно визначати їх основну мету

функціонування і технологічну готовність до реалізації освітніх, дослідницьких та інвестиційних проектів.

Реалізація фінансової автономії через організацію проектних офісів у недержавному ВНЗ не може викликати сумнівів, оскільки в залежності від його управлінської чи консультативної моделі будуть організовуватись і підтримуватись різного роду проекти.

Для великих недержавних закладів вищої освіти доцільно організувати управлінську модель проектного офісу, що буде функціонувати в загальній структурі управління закладом із узгодженням стратегічної мети розвитку приватного ВНЗ, зосереджуватись на визначеній тематиці проектів та спеціалізуватись на них.

Для невеликих недержавних закладів вищої освіти доцільно організувати консультативну модель проектного офісу, що матиме незалежність з боку груп інтересів, що існують у ВНЗ, і впливатиме на структурні підрозділи з точку зору проектних ініціатив і реалізації проектів, що є актуальними за умов ринку освітніх та дослідницьких послуг.

Слід зазначити, що демократизація університетського життя та розвиток студентського самоврядування у недержавних закладах освіти дають можливість реалізовувати проекти мобільності студентів та набуття ними дуальної освіти, а також покращувати мобільність науково-педагогічного персоналу таких вищих навчальних закладів.

Специфіка організації окремого підрозділу у недержавному вищому навчальному закладі у формі управлінської або консультативної моделі у зв'язку із необхідністю модернізації системи вищої освіти в Україні та подолання кризи нестачі абітурієнтів дають можливість керівництву ВНЗ фінансувати такі сфери своєї діяльності як:

- загальне управління закладом (імплементація світових методів навчання; організація курсів на навчальні програми для академічного та адміністративного персоналу; придбання спеціалізованого програмного забезпечення для управління Закладом);
- співпраця з роботодавцями (залучення провідних роботодавців галузей до процесу програмування напрямів навчання; проведення стажувань та практик, лекцій експертів; розвиток "Бюро кар'єри";
- здійснення професійного та психологічного консалтингу; відслідковування успіхів випускників), технічні напрями навчання (реалізація стипендіальних програм в успіхах студентів у навчанні;
- новітні навчання, проектні навчання; організація навчання для студентів з особливими потребами) та розвиток інших нових освітніх (консультаційних) продуктів (розвиток різних пропозицій курсів та тренінгів; післядипломної освіти, реалізація продуктів електронного навчання "e-learning").

Перспективними напрямами фінансування проектного підходу управління недержавними закладами освіти в рамках сфери фінансування системи Вищої освіти до 2020 року, відповідно до реформи вищої освіти в Україні, слід вважати такі:

1) університети мають стати центрами трансферу та інновацій для промисловості через розробку до 90 % програм, що будуть адресовані до підприємців і містити в собі дослідницький компонент за умов: бонусів за інновації; закупку інновацій для сектору малого та середнього бізнесу; розвиток науково-дослідницької бази малого та середнього бізнесу; створення та впровадження інновацій; закупівлю лабораторій та обладнання для недержавних університетів за умов реалізації проектного управління.

2) навчальні програми мають спиратись на моделі ключових компетенцій:

а) реалізацію навчальних програм загальноакадемічного або практичного профілю, що опиратимуться на дослідження та прогнози та на потреби ринку праці, суспільства і повинні містити в собі: створення та впровадження нових напрямків\спеціальностей, що відповідатимуть на суспільно-економічні потреби; оптимізацію та впровадження навчальних програм згідно суспільно-економічних потреб; заходи, що передбачатимуть участь роботодавців в підготовці програм навчання та їх реалізацію; високоякісні програми стажування (цей тип заходів може становити окремий тип проектів);

б) підняття компетенцій осіб, що беруть участь в навчальному процесі отримуючи вищу освіту в сферах, що є ключовими для економіки та розвитку країни (підтверджені дослідженнями та прогнозами, в тому числі запропонованими роботодавцями\організаціями роботодавців та реалізуються (за винятком стажувань) через: сертифіковані навчання та практичні заняття, що підвищують компетенції; додаткові заняття, що реалізуються спільно з роботодавцями; додаткові практичні завдання для студентів, що реалізовані в проектній формі, в тому числі в складі проектних команд; навчальні візити роботодавців;

в) підтримка надання якісних послуг через інституції (np. akademickie biura karier), що допомагають студентам розпочати професійну кар'єру на ринку праці;

г) розвиток освітньої пропозиції університету в сфері реалізації третьої місії як форум суспільної активності, наприклад через програми, що реалізовуватимуться у співпраці з неурядовими організаціями і що призведуть до розвитку ключових компетенцій, відповідатимуть потребам ринку праці, економіки та суспільства.

3) Впровадження в навчальних закладах змін, пов'язаних з управлінням навчальним процесом через: інформаційні системи управління (створення центральної системи депозитаріїв дипломних робіт, впровадження програм по боротьбі з плагіатом, створення відкритих навчальних ресурсів); інструментарій доступу до інформації та даних стосовно системи вищої освіти (розвиток внутрішньої системи обміну інформацією в системі вищої освіти, впровадження систем управління фінансами, підтримка дидактичного процесу); підтримку процесів консолідації;дії, що посилюють дидактичний потенціал працівників: використання професійних баз даних в навчальному процесі, впровадження дидактики іноземними мовами, управління інформацією; заходи, що піднімають рівень компетенцій управлінського та адміністративного ресурсу університетів в таких сферах як управління командою, управління фінансами, підтримка університетських структур в інструментах на зразок Horyzont 2020 [2].

Таким чином, реалізація положень Закону України "Про вищу освіту" у недержавних закладах вищої освіти більш реальна в найближчій перспективи стосовно академічної, організаційної та фінансової автономії.

Джерела

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 №1556-VII "Про вищу освіту" (із змінами і доповненнями) // Урядовий кур'єр. - 13.08.2014. — № 146.
2. Проектний підхід в діяльності сучасного навчального закладу. Вебінар 3. Проектний офіс в структурі сучасного навчального закладу: он-лайн курс (Електронний ресурс). — Режим доступу: https://www.ceasc-bw.com/products/proektnij -pidkhid-v-diyalnosti-suchasnogo-navchalnogo-zakladu/https ://drive.google.com/file/d/1GtAO5jpfT__G6s0VgZR8R4xMIN7fflLj/view

О. Г. БАШУК
докт. філос. в гал. права, проф. МКА, Житомирський інститут МАУП

Н. О. ІВАНЧУК
ст. викл., Житомирський інститут МАУП

М. В. ТРОХЛІБ
ст. викл., Житомирський інститут МАУП

ОСНОВНІ ОСВІТНІ ПРИНЦИПИ ПЛАТОНІВСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

“Не можна недооцінювати вихованість, адже вона — найпрекрасніше з того, що мають найкращі люди”
(Платон, “Закони” I 644b) [1, 92]

Майже дві з половиною тисячі років тому в стародавній Афінах на схилі своїх літ Платон описував принципи державного устрою та соціальних законів для суспільства, яке прагнутиме до досконалості, гармонії, турботи про всіх та забезпечення кожному громадянинові щастя. Для стародавніх Афін це були надзвичайно радикальні ідеї, які не сприймалися сучасниками. А також упродовж ще двох тисяч років ці ідеї не бралися до уваги. Однак, на сучасному щаблі розвитку політико-правових ідей в галузі освіти з огляду на підвищення рівня освіти та удосконалення освітянських процесів, погляд в минуле може покращити наше розуміння на те, де ми сьогодні і куди рухатися далі.

Коротко погляди стародавнього мислителя можна викласти наступним чином: щоранку, на світанку, всі діти повинні відправлятися до вчителів. Як без пастуха не можуть жити одомашнені тварини, так і діти не можуть обійтися без керівника. Однак дитину набагато складніше взяти в руки аніж будь-яку іншу живу істоту, адже чим менше розум дитини спрямований в потрібне річище, тим більше стає вона балуваною, нестримною та ще й переважає всіх інших істот в нахабності. Тому конче необхідно приборкувати дітей всіма можливими засобами і перш за все тоді, коли з рук годувальниці та матері їх передають до рук керівника, потім вчителя різних наук. (Закони VII 808d-809a) [1, 261]. Для Платона цей принцип наявності завжди поруч вчителя не обмежувався навіть досягненням повноліття — а це було в стародавніх Афінах аж 21 рік, навіть після повноліття найкращим вважалося гуртувати молодь для спілкування і вдосконалення у своїм мистецтвах чи знаннях, а також просто спільного проведення часу. Такої згуртованості, вірної спрямованості молодих колективів та розумному їх керівництву, погодьтеся, не вистачає нам сьогодні.

Система покарання молоді, що має свої норми і звичаю у нашому суспільстві сьогодні не забезпечує головного, для чого вона покликана — а саме, виховувати правильне розуміння своїх вчинків та їх наслідків, а головне — можливість повертати до нормального життя тих, хто зійшов з цього шляху. Для Платона це ж було головним і якщо ж дитина будь в чому чинить неправильно, то кожен стрічний має в міру можливого й необхідного попереджати і карати як саму дитину, так і її пестуна та вчителя, в іншому ж разі саме цю людину має бути покарано. Страж законів, що

опікується дітьми, повинен бути вкрай зірким, щоб піклуватися про виховання дітей, виправляти їх характери і завжди спрямовувати їх до блага згідно із законом (Закони VII 808d-809a) [1, 261]. Такий всеохоплюючий закон передбачав би рішучі зміни не лише в освіті, але й потребував значних виховних заходів для усіх верств населення. Для досягнення результатів в цьому напрямку не вбачається достатнім лише комплекс дій, що обмежується виключно впровадженням освітніх норм для молодого покоління.

В суто навчальному процесі важливість і порядок викладання всього спектру наук і всім дітям за Платоном є безспірним. Це стосується не лише грамотності та основних знань в точних науках, але і музичної освіти, фізкультури, знання про природу, про космічні тіла, а також військову справу і навіть полювання. Тобто весь спектр знань та навичок, що загартовує тіло та дух молодих людей, закладає мистецькі смаки та не забуває про душу людини. Для вивчення всіх наук визначаються терміни та вимоги їх опанування, які не може ніхто на власний розсуд змінювати (Закони VII 809c-810b) [1, 262]. Відтак розширення світогляду кожної дитини, прищеплення їй основних понять, правил й порядку не лише на життєво необхідному рівні, а й в плані розуміння світобудови, певних релігійних понять, орієнтації в суспільному надбанні (досягненнях науки, культури і мистецтв — в сучасному розумінні), тобто знову ж таки передбачається всесторонній розвиток особистості й виховання соціально свідомої, суспільно активної та корисної людини і громадянина.

Важливість науки про числа Платон не міг не зауважити окремо. Він вважав числове розподілення і різноманіття числових відношень корисним для всього, незалежно від їх відірваності від життя чи з належним практичним застосуванням. Найголовніше, що людей від природи в'ялих і несприйнятливих, це заняття за допомогою божественного мистецтва пробуджує і робить всупереч їх природі більш сприйнятливими, поліпшує пам'ять та кмітливість. Єдине, чого не вистачає цій науці, це закону та прекрасного виховного засобу, який би позбавляв душі її носіїв від неблагородної пристрасті до наживи, збагачення та невпинного рахування грошей, а без цього непомітно замість мудрості зростає крутійство (Закони V 747ac) [1, 199]. Загалом, небезпека будь-якої науки криється в можливості використання її не лише в добро, а й на шкоду. Таку небезпеку можна лише враховувати у виховних заходах та в об'ємах викладу матеріалу в конкретних випадках, запобігти ж цьому стовідсотково просто неможливо.

З точки зору Платона, в поданні молоді нових знань слід бути обережним з крайнощами й викладом матеріалу через протилежності, це може вносити взаємну плутанину і створювати лише труднощі для засвоєння, а молодим людям необхідно сприймати все якомога точніше. Крім того призначені їм для вивчення науки аж ніяк не є незначними і їх набагато більше, ніж здається (Закони VII 812e) [1, 265]. Відтак кожну науку слід розглядати з точки зору її доцільності, корисності й своєчасності. Так, наприклад, за Платоном, у навчанні гімнастичним мистецтвам найважливіше пам'ятати, що боротьбою слід займатися заради війни, але не можна вивчати військову справу заради боротьби (Закони VII 814d) [1, 268]. Тому багатство і різнобарвність сучасних можливостей та досягнень є позитивним надбанням, але загальнодоступність всього, змішаність нерідко протилежних знать та невпорядкованість подачі інформації молоді вносять на сучасному етапі безліч труднощів та заводять молодих людей в ситуації, з яких вони не спроможні знайти самотужки вихід.

Як приклад можна навести викладання поетичних та прозових творів, а саме в якому об'ємі їх представляти молоді, то, оскільки кожен витвір здатен висловити як багато прекрасного, так і поганого, Платон вважає, що в цьому випадку великі знан-

ня в цій галузі для дітей небезпечні. Твори повинні підбиратися, на думку філософа, із викладом і мовленням, що не позбавлене божественного натхнення, подібне до поезії, що здатне вселяти в душі радісні почуття (Закони VII 810e-812a) [1, 263–264]. Власне з цього принципу і випливає уся подальша критика Платоном поезії і обмеження вседозволеності поетів не лише у вихованні але й загалом у державі.

В сучасних умовах вибір наук для викладання молоді в кілька разів більший за можливе й доцільне їх впровадження, однак, прослідкувавши думку й аргументації древньогрецького мислителя, можна виробити розумні критерії їх відбору в сучасних реаліях, дотримуючись правильності не лише у виборі предмету, а й чіткій регламентації способів, методів та інших критеріїв подання матеріалу. На думку автора статті, наступним кроком у розвитку освіти повинен стати принцип зменшення об'ємів інформування, порціонування потрібного знання та обмеження доступу до негативно забарвлених сфер нашої культури та джерел інформації для молодого покоління, що неодмінно долучить і старші покоління до такого позитивного перелаштування нашого суспільства.

Джерела

1. Платон. Законы / Платон. Собрание сочинений в 4 т., Т. 4 // Общ. ред. А. Ф. Лосева, В. Ф. Асмуса, А. А. Тахо-Годи. — М.: Мысль, 1994. — С. 71–437.

Ю. В. КОПИК
канд. юрид. наук, Житомирський інститут МАУП

О. В. ШНАЙДЕР
ст. викл., Житомирський інститут МАУП

Н. В. РЕМЕНЧУК
ст. викл., Житомирський інститут МАУП

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВИХ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗАСАД ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ І ПРИВАТНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Становлення демократичної та правової держави не можливий без освіти. Розвиток конкурентноспроможного суспільства вимагає альтернатив у всьому, навіть в освіті. Саме тому із набуттям незалежності в Україні почали створюватись та функціонувати недержані навчальні заклади освіти, в тому числі й вищі навчальні заклади освіти.

На основі аналізу нормативно-правових актів можна стверджувати про те, що на сьогодні дискримінаційне ставлення до недержавних вищих навчальних закладах, які не мають змоги отримувати державне замовлення, брати участь у конкурсах науковців, позбавлені пільг з оподаткування тощо зберігається. Чинна державна політика фактично розглядає вищу освіту, здобуту у недержавних вищих навчальних закладах, як приватний інтерес, а не суспільний, що суперечить сучасним уявленням про те, що освіта належить до основних конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Незважаючи на те, що проблему недержавних навчальних закладів вивчають, обговорюють, надають свої пропозиції та рекомендації провідні українські діячі, проблема залишається не вирішеною й досі.

Яскравим прикладом такого неоднозначного ставлення можна вважати норми передбачені ст. 78 та 79 Закону України "Про вищу освіту" [1] якими передбачено однаковий доступ до державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою для вишів державної, комунальної та недержавної форм власності. Законом виразно встановлено, що абітурієнти самі повинні обрати ті виші, у яких би вони хотіли б здобути вищу освіту за державні кошти.

Однак досвід імплементації цього закону засвідчує, що ці законодавчі норми залишились лише деклараціями та гаслами. Як і раніше, недержавним вищим навчальним закладам не дозволено брати участь у конкурсі при розподілі державного замовлення у сфері вищої освіти. Продовжує діяти норма Постанови Кабінету Міністрів від 2013, згідно із якою "виконавцями державного замовлення можуть бути вищі, професійно-технічні навчальні заклади, заклади післядипломної освіти, наукові установи державної та комунальної форми власності" [4]. Такий підхід зумовлює дискримінацію, невиправдано обмежує конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг і порушує права громадян, які навчаються та працюють у приватних вищих навчальних закладах.

Державна політика освіти також сприяє певному споживацькому ставленню до здобуття освіти. Так, Державний бюджет України несе високі видатки на виплату стипендій у державних навчальних закладах, але ці стипендії недостатньою мірою сприяють доступу до вищої освіти та не заохочують до якісного навчання, не відповідають потребам сучасного ринку праці. Натомість студенти-контрактники не можуть одержати стипендіальне заохочення навіть за умови відмінного навчання[5].

В суспільстві, крім того, панує думка, що приватні навчальні заклади вільні у системі освіті від будь-яких стандартів, проте ця гіпотеза далека від правда. Держава визначає державний стандарт освіти (ДСО), тобто сукупність норм, що визначають зміст вищої освіти, обсяг навчального навантаження, засоби діагностики якості освіти та рівня підготовки студентів, а також нормативний термін навчання. ДСО визначає обов'язковий мінімум змісту навчальних програм, обсяг навчального навантаження студентів, вимоги до рівня підготовки випускників ВНЗ і є основою нормативних документів (навчальних планів, навчальних програм тощо). ДСО - це сукупність норм, які визначають вимоги до освітньо-кваліфікаційних (освітніх) рівнів студентів ВНЗ. Науково-методичне забезпечення навчального процесу передбачає: державні стандарти освіти, навчальні плани, навчальні програми з усіх нормативних і вибіркових навчальних дисциплін; програми навчальної, виробничої та інших видів практик; підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять; індивідуальні навчально-дослідні завдання; контрольні роботи; текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів, виконання індивідуальних завдань, курсових і дипломних робіт [5].

Таким чином ні державні ні приватні навчальні заклади не можуть не дотримуватись цих правил гри на ринку освітніх послуг. Проте, якщо державні навчальні заклади працюють за звичними для себе схемами (проста лекція, семінар-опитування, практичне заняття), то приватні навчальні заклади (за рахунок не великої популярності) змушені шукати інноваційні підходи до викладання матеріалу, проведення перевірок знань та практичної підготовки студентів (не виходячи за рамки державних стандартів освіти).

Крім того, в суспільстві наявна думка, що приватний навчальний заклад, завдяки недержавній формі власності, користується ширшими самоврядними правами у порівнянні з державними навчальними закладами, бодай щодо фінансово-господарської діяльності. У цьому відношенні він, мовляв, перебуває у привілейованій позиції, оскільки може вільно встановлювати рівень оплати викладачів, вільно формувати штатний розпис, визначати співвідношення кількості викладачів до кількості студентів (хоча деякі з цих показників виразно прописані в документах, які регламентують процес ліцензування та акредитації освітньої діяльності у вищих навчальних закладах). В деякій мірі, це правда. Однак, практика свідчить, що оскільки вища освіта в недержавних навчальних закладах не розглядається як суспільне благо, відтак вищий навчальний заклад приватної форми власності позбавлений будь-яких пільг. Водночас, державні навчальні заклади мають право додатково здійснювати набір контрактників і фактично здійснюють комерційну діяльність на пільгових умовах (їм не потрібно вкладати кошти в створення матеріально-технічної бази, вона вже створена за рахунок платників податків) [4].

Не зважаючи на такі відверті розбіжності вартість навчання у приватних вищих навчальних заклала менша, але й матеріально-технічна база теж поступається своєю різноманітністю.

Ще однією відмінністю між державними та приватними навчальними закладами є комплектація навчальних груп. Так державні вищі навчальні заклади намагаються формувати групи по 25–30 студентів. Натомість приватні, як правило, формують невеликі групи до 10 студентів, що дає змогу створити умови для практично індивідуально-диференційованого підходу до кожного студента (викладач приділяє більше уваги кожному студенту).

Звичайно питання вищої освіти в Україні є досить актуальним, оскільки освіта є всього на всього першим кроком до майбутньої роботи. Тому у світогляді українців поступово, проте формується думка про те, що освіту потрібно здобувати не за престижністю навчального закладу, а за можливістю подальшого працевлаштування за отриманим дипломом. Виходячи з цього судження, можемо зробити висновки, що приватні навчальні заклади не тільки будуть розвиватись, а поступово отримають значні переваги на ринку надання освітніх послуг.

Джерела

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 №1556-VII "Про вищу освіту" (із змінами і доповненнями) // Урядовий кур'єр. — 13.08.2014. — № 146.
2. Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти: постанова КМУ від 15 квітня 2015 р. № 244 // Урядовий кур'єр від 18.06.2015. — № 108.
3. Про утворення робочої групи з доопрацювання законопроекту "Про внесення змін та доповнень до Закону України "Про вищу освіту" (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти): наказ МОН України від 09 січня 2019 року № 16 (Електронний ресурс. — Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-utvorennya-robochoyi-grupi-z-doopracyuvannya-zakonoproektu-pro-vnesennya-zmin-ta-dopovnen-do-zakonu-ukrayini-pro-vishu-osvitu-shodo-vdoskonalennya-osvitnoyi-diyalnosti-u-sferi-vishoyi-osviti)
4. Вища освіта в Україні: навч. посіб. / В. Г. Кремень, С. М. Ніколаєнко, М. Ф. Степко та ін. — К.: Знання, 2015. — 327с.
5. Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання / П. П.Заєць, В. С. Згуровський. — Київ: Форум, 2003. — 1021 с.

Р. С. СВИСТОВИЧ
канд. юрид. наук., доц., проф. МКА, зав. каф. правознавства,
Житомирський інститут МАУП

С. В. КАРПЮК
проф. МКА, проф. каф. правознавства,
Житомирський інститут МАУП

А. М. ЛУК'ЯНЧУК
ст. викл. кафедри правознавства, Житомирський інститут МАУП

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ШЛЯХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Для ефективної діяльності навчального закладу, в тому числі й вищого приватного навчального закладу потрібно постійно вдосконалюватись в економічному, правовому, організаційному та іншому руслі та у відповідності до сучасних потреб суспільства. Крім того, необхідна постійна співпраця із зарубіжними навчальними закладами та міжнародними організаціями.

Проте в погоні за новим, не потрібно забувати про вже існуючі вимоги та стандарти в освіті, в тому числі й вищій освіті.

Так, одним із головних шляхів забезпечення ефективної діяльності вищого навчального закладу є законність та верховенство права в усіх напрямах його роботи.

Чинне законодавство України встановило конкретну юридичну відповідальність за порушення у сфері освіти. Зокрема, це адміністративна відповідальність, тобто застосування до осіб, які вчинили проступки в сфері освіти, адміністративних санкцій, що тягнуть для винних осіб обтяжливі наслідки майнового та організаційного (право обмежувального) характеру і застосовуються спеціально уповноваженими публічними органами та їх посадовими особами, які регулюють адміністративну діяльність у сфері освіти, на підставах і у порядку, встановлених нормами адміністративного права [1].

Кодексом України про адміністративні правопорушення безпосередньо передбачене настання адміністративної відповідальності для суб'єктів у сфері освіти, як для посадових осіб (дії чи бездіяльність), так і для споживачів освітянських послуг за порушення встановлених законодавством норм [2].

Так, відповідно до КУпАП вищі приватні навчальні заклади можуть нести адміністративну відповідальність безпосередньо за такі правопорушення, як:

• адміністративні правопорушення в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, у галузі фінансів і підприємницької діяльності (глава 12, ст. 164. Порушення порядку провадження господарської діяльності);

• адміністративні корупційні правопорушення (глава 13-а, ст. 172-. Порушення обмежень щодо використання службового становища; ст. 172*. Пропозиція або надання неправомірної вигоди; ст. 1725. Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання дарунка (пожертви); ст. 1728. Незаконне використання інформації,

що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень; ст. 1729. Невжиття заходів щодо протидії корупції);

• адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління (глава 15, ст. ст. 1842. Порушення порядку або строків подання інформації про дітей-сиріт і дітей, які залишилися без опіки (піклування) батьків; ст. 185е. Ухилення від виконання законних вимог прокурора; ст. 2123. Порушення права на інформацію) [2].

Рішення, дії чи бездіяльність приватних навчальних закладів можуть бути оскаржені в адміністративному порядку. Разом із тим, слід зазначити, що норми КУпАП не містять чітко визначених норм, порушення яких передбачає настання адміністративної відповідальності в сфері освіти.

Виходячи із вище вказаних порушень навчальні заклади, в тому числі й приватні вищі навчальні заклади повинні не допускати даних порушень та всіляко перешкоджати їх проявам.

Основними засобами ефективної боротьби із адміністративними правопорушеннями в сфері освіти для працівників приватних навчальних закладів є:

• усунення або взагалі нейтралізація причин адміністративних правопорушень та умов, що їм сприяють, тобто звести до мінімуму халатність та неуважність працівників, матеріально заохотивши їх та збільшивши дисциплінарну відповідальність;

• нейтралізація негативного впливу мікросередовища особи (сім'ї, друзів, співробітників тощо), тобто проводити постійно роз'яснювальні та профілактичні бесіди, круглі столи, семінари, підвищувати кваліфікацію працівників, спонукати до саморозвитку;

• вплив на особу, яка за своїми морально психологічними якостями здатна вчинити адміністративний проступок, тобто проводити індивідуальні бесіди, здійснювати оцінку ефективності діяльності кожного співробітника [5].

Крім того, потрібно проводити постійно профілактичні бесіди із студентами, залучати їх до роботи вчених рад, деканати, кафедр тощо.

Отже, забезпечення ефективної діяльності вищих приватних навчальних закладів — це постійна праця та взаємодія керівництва закладу з працівниками, студентами, державою, недержавними організаціями та іншими навчальними закладами як України так і закордонними. Також це робота над вдосконаленням в межах законодавства України.

Джерела

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 80731-X в ред. від 16.02.2010 р. // Відомості Верховної Ради УРСР від 18.12.1984–1984 р., № 51, стаття 1122.
2. Адміністративна відповідальність в Україні: навч. посібник / За заг. ред. А. Т. Комзюка. — 2-е вид., виправ. і доп. — Харків: ХУВС, 2001. — 216 с.
3. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 2-е вид., перероб. і допов. / за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини; кол. авт.: О. А. Беляневич, О. М. Вінник, В. С. Щербина та ін. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — 720 с.
4. Михасюк І. Р. Державне регулювання економіки: підручник / І. Р. Михасюк, Л. А. Швайка. — Львів: Магнолія плюс, 2006. — 216 с.
5. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 265 // Офіційний вісник України. — 2015. — № 38. — С. 108. –Ст. 1146.

І. В. ЗОШІЙ
канд. психол. наук, Львівський інститут МАУП

МОДЕЛЬ ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ПРАВА

Юридична діяльність багатофункціональна: у своїй роботі юристи використовують навички основ адміністрування, організації праці та управління, ведення правової документації з використанням сучасних інформаційних технологій, а також етики ділового спілкування. Однак виклики часу висувають нові вимоги до сучасного, прогресивного правника, та задачею вищої школи є підготовка конкурентоздатних фахівців юридичної галузі, які спроможні творчо мислити та приймати правильні рішення в тій чи іншій правовій ситуації, тобто мати сформовану професійну компетентність [1, *185*].

Формування професійної компетентності студентів під час навчання розглядають як цілісний процес їх особистісного та професійного зростання. Це пов'язане з тим, що студент уже не задовольняється традиційним типом навчання, лекційною формою проведення занять, простим заучуванням навчального матеріалу, відсутністю зв'язку вивченого з життям, орієнтаціями на засвоєння готових знань тощо.

Формування професійної компетентності — це комплексна проблема, яка вимагає міждисциплінарного підходу до організації психолого-педагогічного забезпечення навчально-виховного процесу.

Процес формування професійної компетентності студентів під час навчання у ЗВО повинен становити фундамент юридичної освіти, який під час практичної діяльності постійно зростатиме за рахунок саморозвитку, самоосвіти, самовдосконалення, самонавчання. Формування професійної компетентності майбутніх юристів потребує від студентів результативного та плідного розвитку всіх пізнавальних можливостей [3, *46*].

Згідно з сучасними тлумачними словниками, модель — це будь-який образ, аналог деякого об'єкту, процесу чи явища, що використовується як його "замінник", "представник"; уявлення або матеріально реалізована система, яка відображає або відтворює об'єкт дослідження та здатна замінити його так, що її вивчення уможливлює виникнення нової інформації про об'єкт.

Науковець Р. В. Каламаж розробила теоретичну модель формування професійної Я-концепції майбутніх юристів. Аналогічно до запропонованих цим автором принципів побудови моделі вважаємо, що модель формування професійної компетентності майбутніх юристів має містити розкриття її сутності як динамічного особистісного новоутворення, уявлення про структурні компоненти, механізми її розвитку та реалізації, функціональне призначення, етапи становлення у ЗВО, під час яких активізуються завдання професійного самовизначення, рівні розвитку на основі системи критеріїв та відповідних показників. Теоретична модель включає також психолого-педагогічні умови, в яких відбувається становлення та цілеспрямоване формування професійної компетентності під час навчання майбутніх юристів [2, *324*].

Під час моделювання процесу формування професійної компетентності майбутніх юристів ми врахували сучасні підходи до забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, викладені в новій редакції "Стандартів і рекомендацій щодо

забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти". Насамперед йдеться про ***студентоцентричне навчання***, викладання та оцінювання, що передбачає заохочення студентів до активної участі у творенні навчального процесу. Студентоцентричне навчання і викладання відіграє важливу роль у стимулюванні студентської мотивації, саморефлексії та активного залучення в навчальний процес.

Складовими розробленої нами моделі формування професійної компетентності є: 1) цільово-методологічний блок; 2) методично-формувальний блок; 3) діагностично-результативний блок.

Цільово-методологічний блок містить мету, що полягає у забезпеченні психолого-педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх юристів. Відповідними завданнями, що забезпечують досягнення мети є розвиток ціннісного ставлення студентів до професійної компетентності, як до компонента професійної юридичної діяльності; сприяння розвитку готовності викладачів до реалізації компетентнісного та студентоцентрованого підходів до формування професійної компетентності майбутніх юристів; забезпечення системного формування структурних компонентів професійної компетентності майбутніх юристів. У результаті теоретичного аналізу нами виокремлено системний, особистісний, комунікативний, компетентнісний, студентоцентричний, діяльнісний та аксіологічний підходи та принципи гуманізації та гуманітаризації, культуровідповідності, фундаменталізації, що сприяють формуванню професійної компетентності майбутніх юристів.

Методично-формувальний блок моделі представлено формами навчання (аудиторні заняття, самостійна робота, юридична клініка), методами навчання (соціально-психологічний тренінг "Формування професійної компетентності майбутніх юристів", тренінг для викладачів "Компетентнісний та студентоцентричний підходи до навчання майбутніх юристів", спеціальна організація занять із спецкурсу "Психологія формування професійної компетентності юристів" з використанням активних методів навчання; індивідуальні та групові бесіди, лекції, диспути, рольові та ділові ігри, розгляд правових ситуацій (кейс-метод), мозковий штурм, участь у конференціях, відповідна організація позанавчального часу студентів, актуалізація їхніх духовних цінностей); засобами навчання: проектувальні (адекватне визначення результатів навчання та основних базових і спеціальних компетентностей), дидактичні засоби, використання сучасних інтернет-технологій та платформ для навчання, власних девайсів студентів тощо, психолого-діагностичні засоби, спеціальними предметами етико-правового спрямування ("Юридична деонтологія", "Судова риторика", "Юридична психологія").

Діагностично-результативний блок моделі містить визначені нами у процесі теоретико-методологічного аналізу змістові компоненти: предметно-змістовий, мотиваційно-ціннісний компонент, етико-деонтологічний, рефлексивно-оцінний, комунікативно-регулятивний; рівні сформованості професійної компетентності майбутніх юристів (низький, середній, високий).

На основі результатів дослідження визначено систему психолого-педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх юристів:

- інтеграція новітніх навчальних технологій у процес навчання майбутніх юристів, застосування сучасних інноваційних (активних, інтерактивних, інформаційних, проектних, проблемних тощо) методів навчання;
- психологізація навчально-виховного процесу, створення сприятливої психологічної атмосфери у навчальному закладі;
- всебічне мотивування навчальної діяльності студентів у процесі вивчення навчальних дисциплін;

Рис. 1. **Модель формування професійної компетентності майбутніх юристів**

- увага до особливостей професійної самосвідомості майбутніх юристів (важливою ознакою, критерієм якої є слідування моральним етичним нормам та деонтологічним принципам юридичної професії);
- врахування викладачами рівня розвитку психологічних складових професійної компетентності та формування професійно-важливих якостей в майбутніх юристів уже на етапі навчання у ЗВО.

Подальший науковий пошук вбачаємо у дослідженнях теоретичних засад та досвіду формування професійної компетентності майбутніх юристів у зарубіжних країнах, а також вивчення психологічних особливостей опанування студентами фаховою правничою діяльністю в умовах інтеграції вищої освіти до європейського та світового освітнього простору.

Джерела

1. Васильев В. Л. Юридическая психология: учебник для вузов / В. Л. Васильев. — СПб.: Питер, 2003. — 656 с.
2. Каламаж Р. В. Психологія становлення професійної Я-концепції майбутніх юристів: моногр. / Р. В. Каламаж. — Острог: Вид-во НаУОА, 2009. — 404 с.
3. Каламаж Р. В. Професійна самосвідомість: теорія та практика формування у ВНЗ: навчально-методичний посібник / Р. В. Каламаж. — Острог: Вид-во НаУОА, 2012. — 148 с.

Е. В. КАДЕБСЬКА
канд. екон. наук, зав. каф. загальнонаук., соц. та поведін. дисціп., Волинський інститут імені В'ячеслава Липинського МАУП

Н. П. РЯБУШЕНКО
ст. викл. каф. екон. та менеджм., Волинський інститут імені В'ячеслава Липинського МАУП

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ НАСЕЛЕННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

У сучасному світі знання змінюються швидше, ніж змінюються покоління. І хоча знання стають дедалі доступнішими, здатність приймати рішення, діяти на базі отриманих знань виявляється часто проблематичним. Виникнення потреби у навчанні впродовж усього життя та суттєве вдосконалення процесу освіти дорослих не може визначатися лише об'єктивно біологічними (вік людини) процесами. Це має бути пов'язане із соціальними процесами, характерними для будь-якої особистості, людського соціуму.

Прискорений економічний розвиток змінив систему генерації й передачі знань, а їх обсяг значно зріс. П'ять чи навіть шість років є недостатнім періодом для підготовки людини до професійної діяльності впродовж усього періоду економічної активності. Провідні фахівці у сфері дослідження освіти США зауважують, що щорічно оновлюється близько 5 % теоретичних і 20 % професійних знань. На їхню думку, компетенції, які набуваються під час навчання в університеті, втрачають до 50 % своєї актуальності ще до завершення навчання внаслідок появи нової інформації. Відповідні тенденції характерні і для української системи освіти.

Вирішенням проблеми може стати перехід до освіти протягом життя, де базова освіта періодично доповнюється програмами додаткової освіти й організовується не як кінцева, завершена, а лише як основна, фундамент, що доповнюється іншими програмами. Головним викликом такого підходу є спонукання випускника, не лише отримати професійні знання та навички, а й розвивати свої здібності до навчання, комунікативність, адаптивність, самовдосконалення, вміння працювати в команді та низку інших якостей.

Водночас навчання впродовж життя є не лише засобом забезпечення конкурентоздатності працівників в умовах інноваційного розвитку, а й засобом вирішення проблеми їх соціальної інтеграції через забезпечення їм рівних можливостей доступу до знань, необхідних для визначення їх подальшого місця у суспільстві.

Існує кілька визначень процесу освіти особистості протягом життя, серед яких загальноприйнятними вважаються:

- "освіта дорослих" (adult education);
- "продовжена освіта" (continuing education);
- "подальша освіта" (further education);
- "відновлювана освіта" (recurrent education) як освіта протягом усього життя шляхом чергування навчання з іншими видами діяльності, як правило, з роботою;
- "перманентна освіта" (permanent education);

- “освіта протягом життя” (lifelong education);
- “навчання протягом життя” (lifelong learning).

Кожен із цих термінів акцентує увагу на явищах, але загальною є ідея довічної незавершеності освіти для дорослої людини. На нашу думку, це явище можна визначити як процес росту освітнього (загального та професійного) потенціалу особистості протягом життя, організаційно забезпечений системою державних і громадських інститутів та відповідає потребам особистості і суспільства. До нього залучено безліч освітніх структур — основних і паралельних, базових і додаткових, державних і недержавних, формальних і неформальних.

Сам підхід до системи освіти, яка передбачає залучення всіх вікових груп економічно активного населення, інституціалізувався у другій половині 90-х років XX століття. Відбулося поєднання принципу безперервності освіти із принципом навчання протягом життя і формуванням суспільства знань. Тим самим зроблена спроба закріпити у суспільній свідомості розуміння взаємної відповідальності суспільства, держави й особистості за розвиток освітніх процесів.

З одного боку, набуття досвіду, знань, розвиток освітньо-професійних можливостей є, по суті, функцією віку індивідів, з іншого — “постійна й безперервна технологічна революція перетворює набуті знання і засвоєні звички з блага на тягар і швидко скорочує термін життя корисних навичок...” [1, с. 165].

Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти в Україні в XXI ст., розвиток системи безперервної освіти та освіти впродовж життя є пріоритетом державної освітньої політики, але прогрес у цій сфері незначний і стан справ наразі не можна вважати задовільним [2].

В умовах реформи сфери освіти в Україні основними шляхами реалізації програми безперервної освіти, у тому числі для сфери приватних освітніх закладів, мають стати: забезпечення наступності змісту та координації навчальної діяльності на різних етапах освіти, що є продовженням попередніх; формування потреби й здатності особистості до самонавчання; оптимізація системи перепідготовки працівників і підвищення їх кваліфікації; створення інтегрованих навчальних планів та програм; запровадження і розвиток дистанційної освіти; формування системи навчальних закладів для забезпечення освіти дорослих відповідно до потреб особистості та вимог ринку праці.

Важливий аспект системи освіти дорослих — забезпечення задоволення різноманітних індивідуальних освітніх потреб громадян, наприклад, мовну підготовку, отримання психологічних, культурологічних та інших знань, комунікативних навичок, спеціальних умінь тощо, через неформальні структури (тренінгові групи, підготовка й перепідготовка на підприємствах тощо), які іноді діють на базі формалізованих структур, проте, нерідко, утворюються неформально, як правило, на короткий термін. Цей напрямок цілком може реалізувати саме приватний навчальний заклад як гнучка структура, яка легко адаптується до зміни ринкового середовища, відповідає на конкретний запит “знизу”. Такий підхід може забезпечити умови для самореалізації кожної особистості, морального вдосконалення за рахунок надання широких можливостей у виборі напряму та форми освітньої діяльності.

Наразі державна освітня політика України включає широкий напрям співробітництва з інститутами громадянського суспільства та іншими недержавними органами в розробленні сценаріїв освітніх змін, здійсненні освітніх експериментів та спільних проектів. Концепція навчання впродовж життя має стати одним із пріоритетів розвитку системи приватної освіти, вийти за межі традиційного початкового і професійного навчання, а також формальної освіти.

Водночас, система освіти в цілому має бути переглянута та враховувати ідею про те, що базова освіта, яку отримує людина у молодому віці, є недостатньою підготовкою для трудової діяльності впродовж життя, а тим більше для досягнення життєвого успіху.

Таким чином, можна зробити висновок, що в умовах сучасного інформаційного суспільства досягнення життєвого успіху людини неможливе без постійного поповнення освітнього капіталу. Безперервне отримання нових знань та навичок сприятиме формуванню творчої особистості, яка вміє ефективно адаптуватися до нових умов життєдіяльності, здатна критично мислити, самостійно ставити 1 ефективно досягати життєвих цілей. Для мережі приватних навчальних закладів запровадження такого підходу дозволить диверсифікувати послуги, охопити суттєве коло споживачів.

Джереда

1. Бауман З. Индивидуализированное общество / Пер с англ. — М.: Логос, 2002. — 390 с.
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Схвалено Указом Президента України від 25 червня 2013 року №344/2013 // Офіційний вісник України. — 2013. — № 50. — С. 18.

О. М. ОЛЕШКО
канд. наук з держ. упр., ст. викл., каф. соц.-гуманіт. дисциплін, Харківський інститут МАУП

КОРОТКОСТРОКОВІ ФАХОВІ НАВЧАЛЬНІ КУРСИ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНА ОСВІТНЯ ПРАКТИКА У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Сучасна людина, щоб забезпечити свою конкурентоздатність на ринку праці повинна багато знати і вміти. Причому, варто сказати, що ці знання, вміння, навички мають постійно оновлюватися, оскільки науково-технічний прогрес вимагає від конкурентоздатного працівника постійного самовдосконалення і роботи над собою. Отже, теза "Освіта протягом життя" [1] з кожним днем стає все більш актуальною.

Майже кожна галузь сучасної трудової діяльності вимагає неабиякої професійної мобільності від будь-якого працівника, будь-якого рівня. Професійна мобільність — це один із видів соціальної мобільності, який визначається не лише здатністю особистості змінювати свою професію, місце і напрямок діяльності, але й умінням приймати самостійні і нестандартні рішення, спрямовані на підвищення рівня свого професіоналізму, а також здатністю швидко освоювати нове освітнє, професійне, соціальне і національне середовище [2].

Одразу виникає питання — як забезпечити таку професійну мобільність для? Зрозуміло, що без належних трансформацій у освіті не обійтися.

Підготовка висококваліфікованих кадрів будь-якої галузі передбачає отримання базової чи повної вищої освіти — це займає 4–5 років. Здобування другої вищої освіти займе 1–3 роки. Також не надто мобільно, адже працювати треба вже зараз, а не через 3–5 років. Отже, отримувати нові знання, вміння, навички потрібно значно швидше. У такому разі на допомогу приходять короткострокові навчальні програми, курси. Пройшовши таке навчання можна отримати дієві фахові інструменти для виконання різного роду професійних функцій.

Зараз ринок надання освітніх послуг надзвичайно насичений. Навчальні заклади, організації різних форм власності надають подібні послуги широкого спектру. Цей і навчання у галузі ІТ, менеджменту, проектної діяльності, а також різного роду професійні курси.

Здебільшого такі навчальні курси організовують комерційні структури. Це прибутковий бізнес, досить часто ці компанії зацікавленні у проведенні такого роду навчань, адже вони готують фахівців, власне, для роботи у своїх структурних підрозділах.

Кадри для забезпечення якості навчання на таких курсах досить часто залучають із вищих навчальних закладів різного рівня акредитації та різних форм власності.

Одразу виникає питання, якщо "виші" зацікавлені у надходженні і збережені висококваліфікованих науково-педагогічних кадрів, то чому б не сформувати такий сегмент освітніх послуг безпосередньо при вищому навчальному закладі і забезпечити викладачів можливостями щодо отримання додаткових матеріальних прибутків за рахунок проведення таких короткострокових платних курсів? Комерційні структури, залучаючи до роботи викладачів вузів, забезпечують часом в рази більшу оплату їх професійних послуг. Цей факт спонукає відтоку кадрів з вищих навчаль-

них закладів, як приватних, так і державних, а це негативно впливає на якість вищої освіти в цілому.

Трансформації у сучасному законодавстві про вищу освіту в Україні мають тенденції до забезпечення більшої автономності вищих навчальних закладів. Так у Законі України "Про вищу освіту" № 1556-VII від 01.07.2014 йдеться про самостійність, незалежність і відповідальність закладу вищої освіти у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених цим Законом [3].

Таким чином, у вищого навчального закладу є необхідні й достатні умови для організації альтернативних навчальних практик, які виходять за рамки підготовки професійних кадрів з вищою освітою, а саме: нормативно-правові підстави; наявність висококваліфікованих науково-педагогічних кадрів, які забезпечуватимуть створення навчальних програм, навчальних курсів, а також будуть забезпечувати організацію і проведення занять; матеріально технічна база (навчальні аудиторії, обладнання тощо); можливості до залучення цільової аудиторії (студенти, працівники організацій, установ різного підпорядкування та різних форм власності); видача документів, які засвідчують отримання слухачем (студентом) відповідних професійних, кваліфікаційних знань, вмінь, навичок.

Запровадження такого роду навчальних практик має ряд позитивних аргументів: підвищення економічної рентабельності навчального закладу; створення сприятливих умов для самореалізації науково-педагогічних кадрів та можливостей для додаткового заробітку; запобігання відтоку висококваліфікованих кадрів з навчального закладу.

Звичайно, що багато навчальних закладів вже давно запроваджують таку практику, але доцільно було б розробити єдиний механізм для запровадження короткострокових навчальних професійних курсів при "вишах". Надалі слід розглянути питання щодо доцільності внесення змін у законодавство України, які б узагальнили і спростили процедуру впровадження такого роду практик.

Короткострокові навчальні курси при вищих навчальних закладах забезпечать ширший доступ до можливостей перекваліфікації фахівців, підняттю рівня їх професійної мобільності. Широке запровадження короткострокових навчальних програм при "вишах" підвищить рівень конкуренції на цьому ринку послуг, а це в свою чергу призведе до покращення якості послуг та зниження їх вартості, що знову ж таки буде сприяти забезпеченню більшої кількості бажаючих такими освітніми послугами.

В деякій мірі це і є невеликий, конструктивний, трансформаційний крок у вітчизняній освіті. Це сприятиме насиченню ринку праці кваліфікованими кадрами, готовими працювати у різних галузях, на різних рівнях, на різних посадах.

Джерела

1. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика / Аналітична записка // Національний інститут стратегічних досліджень — Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/articles/252/.
2. Прохоренко Т. Г. Професійна мобільність як фактор професійної успішності / Т. Г. Прохоренко // Вісник НУ "Юридична академія Ярослава Мудрого, Серія: Філософія, філософія права, політологія,соціологія. Том 4, № 35. — 2017. — Режим доступу : http://fil.nlu.edu.ua/issue/view/7149.
3. Про вищу освіту. Закон України № 1556-VII від 01.07.2014 — Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.

О. М. ПОСВИСТАК
докт. філос. в гал. ділового адмін-ня, ген. дир. МБІЦ, МАУП

ЩОДО АСПЕКТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Інноваційна діяльність — один із пріоритетних напрямків роботи бібліотеки, метою якого є пошук, оцінка, розробка та впровадження бібліотечних нововведень, тому інновації стали невід'ємною частиною бібліотечного життя. Вони допомагають бібліотекам стати конкурентноздатними, запроваджувати нові бібліотечні послуги, формувати позитивний імідж в суспільстві та орієнтуватися в своїй діяльності на читача нового покоління з його запитами, потребами та проблемами.

Ефективне використання інновацій — головне завдання бібліотечних працівників. В сьогоднішніх умовах, які постійно змінюються, кожен бібліотечний спеціаліст повинен розуміти зміст інноваційних процесів, знати світовий рівень розвитку бібліотечно-інформаційної науки і технологій, вміти відслідковувати тенденції їхнього розвитку.

За даними Бібліотечної енциклопедії інновація бібліотечна, оригінальна, нестандартна, що виходить за межі існуючих канонів і традиційних форм роботи ідея, методика, проект, які відображають новий підхід до змісту та організації бібліотечного обслуговування, до технології і управління бібліотекою. Інновація забезпечує розвиток бібліотеки в цілому або позитивно позначається на якості і ефективності окремих елементів і процесів її функціонування [2, 409].

Бібліотечні інновації можна поділити на:

- продуктні;
- управлінські;
- технологічні.

Продуктні інновації — це удосконалення та освоєння нових бібліотечних послуг та розширення їх асортименту.

Управлінські інновації — це нововведення, які спрямовані на удосконалення методів управління бібліотекою, організацію соціальних аспектів управлінської діяльності.

Технологічні нововведення спрямовані на модернізацію бібліотечних технологічних процесів, впровадження нових автоматизованих бібліотечних технологічних процесів. Технологічні інновації тісно взаємодіють з реалізацією різних напрямків наукової організації праці в бібліотеці [1, 5].

Не можна оминути місця і ролі бібліотечного обслуговування, оскільки кожну університетську бібліотеку слід розглядати як підсистему вищого навчального закладу. Обслуговування користувачів є провідною функцією сучасних бібліотек. Надійність процесу обслуговування в бібліотеці визначається не кількістю послуг, що надаються, а тим наскільки повно і якісно вони задовольняють інформаційні потреби.

Бібліотека Міжрегіональної Академії управління персоналом розпочала свою діяльність у 1998 році, а 1 вересня 2004 року відбулася церемонія відкриття нової будівлі, де розмістився Міжнародний бібліотечно-інформаційний центр імені Ярослава Мудрого, який є структурним підрозділом Академії та вбачає свою основну мі-

сію у забезпеченні доступності документів, інформації, знань для ефективного розвитку освітньої та наукової діяльності на основі максимально повного задоволення інформаційних потреб студентів, аспірантів, професорсько-викладацького складу та співробітників. Сформувалися основні напрямки роботи МБІЦ як університетської бібліотеки, як методичного центру для бібліотек регіональних підрозділів, як інформаційної бази для наукової і освітньої роботи студентів та викладачів Академії.

Варто зазначити, що за останні роки бібліотека активно впроваджувала в свою роботу інформаційні технології, що дало змогу вийти на модернізацію бібліотечних технологічних процесів. Розглянемо можливості інформаційних технологій, які отримують користувачі бібліотеки з 2004 року від впровадження багатофункціональної автоматизованої бібліотечної системи (АБІС) УФД/Бібліотека. Завдяки використанню цієї системи у бібліотеці запроваджено цілий комплекс інновацій, які суттєво її змінили.

Під час впровадження АБІС в роботу бібліотеки Академії виникла необхідність детального перегляду усіх технологічних процесів бібліотеки, навчання персоналу, участі усього колективу бібліотеки в процесі автоматизації. Інновації впроваджувалися у всіх підрозділах бібліотеки, починаючи з відділу комплектування. У відділі комплектування було відразу автоматизовано усі процеси — від інвентарного та сумарного обліку літератури до роздрукування штрих кодів для книг.

Виробничі процеси розподілялися за відділами бібліотеки. Співробітники постійно займалися оптимізацією традиційних бібліотечних технологій. Ми не змінювали зміст виробничих процесів, ми намагались збільшити їх ефективність, полегшити роботу бібліотекарів, уникнути дублювання дій та надлишкових витрат ресурсів. В даній ситуації було головним розставити пріоритети і ми це зробили. Зміни процесів каталогізації та надання доступу до інформації стало ключовим моментом змін усієї технології бібліотеки. З початком ведення електронного каталогу ми відмовилися від карткового каталогу. Для забезпечення контролю введення даних до нього нами було розроблено технологію повного переходу на обслуговування в автоматизованому режимі. Усі зміни в бібліотеці здійснювались поетапно, опираючись на результати впровадження системи в інших вузівських бібліотеках.

На сьогодні автоматизовані всі процеси бібліотечної роботи в МБІЦ:

- формування каталогів та картотек;
- формування бази даних читачів;
- комплектування бібліотечного фонду (визначення потреб, замовлення літератури, оформлення надходжень, облік і аналіз фонду, списання);
- обробка документів (складання бібліографічного опису документа, класифікація, створення тематичних каталогів);
- обслуговування читачів (пошук документів, замовлення, комплектування замовлень, видача та повернення документів).

На даний час електронний каталог бібліотеки налічує понад 60 тис. записів (близько 368 тис. примірників книг). До електронного каталогу бібліотеки організовано доступ у читальних залах бібліотеки, а також для віддалених користувачів через Інтернет. У 2008 році розроблено власний сайт бібліотеки, де користувачі мають доступ до ЕК та методичних матеріалів.

Здійснення змін відбулося завдяки значним інтелектуальним зусиллям працівників бібліотеки та при підтримці керівництва Академії за доволі короткий проміжок часу. Як показала наша практика, для проведення комплексних змін необхідно сучасне програмне і технічне забезпечення, підготовлений до змін персонал і, безумовно, спланована і досконало продумана організація роботи [1, 7].

Джерела

1. Бєлоус І. О. Основні засади інноваційного розвитку бібліотеки університету / І. О. Бєлоус // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства: матеріали наук.-практ. конф., 12 листоп. 2009 р., Львів / Нац. ун-т "Львів. політехніка", Наук.-техн. б-ка. — Львів : Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2009. — С. 5–12.
2. Библиотечная энциклопедия / Рос. Гос. б-ка. — М. : Пашков Дом, 2007. — С. 409.
3. Марчак, Т. Ф. Інформаційні технології в обслуговуванні читачів: досягнення та перспективи [Текст] / Т. Ф. Марчак, Т. Б. Мельник // Бібліотека та сучасні тенденції в інформаційному забезпеченні освітньої, науково-дослідної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 50-річчю наук. б-ки Хмельниц. нац. ун-ту, 15–16 берез. 2012 р. — Хмельницький : ХНУ, 2012. — С. 115–120.
4. Хіміч Я. О. Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек: посіб. для бібліотекарів за програм. підвищ. кваліфікації / Я. О. Хіміч; Укр. бібл. асоц., НАКККіМ, Центр безперерв. інформ.-бібл. освіти, Голов. тренінг. центр для бібліотекарів. — Київ : Самміт-книга, 2012. — 88 с.
5. Шемаєва Г. Упровадження інновацій бібліотеками України та їх трансфер / Шемаєва Г. // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України; ред. кол.: О. С. Онищенко (гол.) та ін. — Київ, 2013. — Вип. 38. — С. 8–17.

Г. В. КИРИЧЕНКО
докт. філос. в гал. права, НН ІМВСН МАУП

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ У ПРОЦЕСІ ЇХ НАВЧАННЯ В НЕДЕРЖАВНИХ ЗВО

В контексті трансформаційних радикальних процесів, які стосуються усіх сфер суспільного та державного розвитку, а також становлення в Україні європейських стандартів публічного адміністрування, питання формування позитивного іміджу державних органів набуває особливої актуальності. Вирішення цієї проблеми бере свій початок в першу чергу із формування іміджу державних службовців, які безпосередньо забезпечують діяльність органів державної влади на усіх рівнях.

Дослідження проблематики іміджу в цілому та формування позитивного іміджу у сфері державного управління, зокрема органів державної влади, здійснюють такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як: В. Бебик, Ю. Битяк, Р. Войтович, М. Головатий, В. Дрешпак, В. Козаков, М. Логунова, Н. Нижник, Ю. Падафет, І. Пантелейчук, Г. Почепцев, В. Ребкало, Є Романенко, Є. Ромат, А. Серант, Ю. Сурмін, В. Тертичка, Т. Федорів, В. Шепель та інші.

В працях вказаних дослідників імідж органів державної влади головним чином розглядається в контексті: політичних систем суспільств, політичних режимів, взаємин державної влади і громадянського суспільства, взаємин влади і громадянина. Такий методологічний підхід є виправданим і цілком прийнятним.

Ряд вітчизняних науковців зосередили свою увагу безпосередньо на феномені іміджу саме державного службовця, зокрема С. Верех, О. Зінченко, С. Колосок, С. Серьогін.

Державний службовець — це не просто спеціаліст, це людина, яка діє від імені держави. Незалежно від посади поведінка державного службовця, його ставлення до справи, до громадян, зовнішній вигляд і т. ін. формують не тільки його власний авторитет, але й авторитет тієї служби, які він уособлює, авторитет держави загалом [1]. Проте поза увагою залишається цілий ряд морально-етичних, ментально-психологічних, духовних аспектів державних службовців, а насамперед процес формування позитивного іміджу на початковому етапі — під час навчання державних службовців.

Відповідно до ч. 2 ст. 1 Закону України про "Державну службу": "Державний службовець - це громадянин України, який займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті) (далі - державний орган), одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби" [2].

Відповідно до цього організовується і система навчання державних службовців, до якої належать:

- підготовка державного службовця, тобто навчання з метою отримання особою певного нового для неї освітньо-кваліфікаційного рівня (бакалавр, магістр) за спеціальністю, спрямованою на професійну діяльність в органах державної влади чи місцевого самоврядування. Під підготовкою держслужбовця необ-

хідно розуміти і навчання особи, яка вже перебуває на державній службі, і особи, яка цілеспрямовано готується до державної служби;
- підготовка державного службовця, тобто навчання з метою отримання особою певного нового для неї освітньо-наукового рівня (кандидат наук/доктор філософії, доктор наук), за спеціальністю, спрямованою на професійну діяльність в органах державної влади чи місцевого самоврядування;
- перепідготовка державного службовця — це навчання з метою отримання певного освітньо-кваліфікаційного рівня за іншою спеціальністю (спеціалізацією), яке спрямоване на професійну діяльність в органах державної влади чи місцевого самоврядування;
- підвищення кваліфікації державного службовця — це навчання, що спрямоване на підвищення рівня загальної управлінської культури і що спеціалізується в межах певної категорії посад і спеціалізації на окремих функціях, завданнях, повноваженнях.

Розглянемо, насамперед, перший рівень підготовки, а саме здобуття вищої освіти майбутніми держслужбовцями у недержавних ЗВО на прикладі Приватного акціонерного товаристві "Вищий навчальний заклад "Міжрегіональна Академія управління персоналом" (далі — Академія).

В Академії викладаються такі навчальні дисципліни: "Вступ до спеціальності "Публічне управління та адміністрування", "Публічне управління", "Управлінське консультування", "Правове забезпечення публічного управління", "Державне управління в економічній сфері", "Управління містом", "Політика регіонального розвитку", "Електронне врядування", "Управління якістю публічних послуг", "Сучасне публічне адміністрування", "Ділова українська мова в державному управлінні", "PR-технології у державному управлінні" та інші [5].

Проте в процесі навчання державних службовців та тих, хто тільки планує ними стати, неабияка роль приділяється не тільки навчальним дисциплінам, вивчення яких спрямоване на професійні якості державних службовців, але й на ті, що забезпечують формування їх позитивного іміджу. Так, наприклад, в Академії викладається навчальна дисципліна "Етика державного службовця", яка є складовою циклу професійно-практичної підготовки студентів першого (бакалаврського) освітнього рівня спеціальності "Публічне управління та адміністрування".

Метою викладання навчальної дисципліни "Етика державного службовця" є залучення до фундаментальних професійних моральних цінностей, перетворення їх у стійкі переконання і мотиви поведінки, пробудження почуття відповідальності за самовдосконалення, формування уміння орієнтуватися у світі людських відносин із позицій гуманізму. Формування моральної свідомості майбутніх державних службовців [4].

Основним завданням вивчення дисципліни "Етика державного службовця" є:
- ставлення професійної групи і кожного спеціаліста до суспільства в цілому, його інтересів;
- визначення моральних якостей особистості представника державної служби, які забезпечуватимуть найкраще виконання ним професійного обов'язку;
- обґрунтування професіоналізму як моральнісної якості державного службовця;
- усвідомлення специфіки моральнісних відносин кадрового корпусу державної служби і громадян, які є безпосередніми об'єктами їх професійної діяльності;
- розкриття сутності взаємовідносин всередині професійних колективів органів державного управління, специфічних моральних норм, які виражають ці відносини;

- виявлення особливостей, мети, завдань та методів професійного етичного навчання державно-управлінського персоналу [4].

Розвиток індивідуальних соціально-психологічних якостей та культурної поведінки особистості державного службовця є не менш необхідним, ніж вдосконалення його фахових здібностей та високої професійної майстерності [3]. Не можна, однак, забувати, що діяльність державних органів матиме результат, якщо розуміти психологічні особливості поведінки, дотримуватись високих моральних принципів і етичних норм, а це, у свою чергу, сприяє формуванню позитивного іміджу.

Формування якісно нового та позитивного іміджу державного службовця має здійснюватися на основі поліпшення не тільки професійних рис, а й особистих моральних якостей та етичних норм, важливих у діловому світі. Тому на першому навчання важливим є розробка навчальних програм і дисциплін, які б стосувалися саме морально-етичних, психологічних та духовних якостей майбутніх державних службовців.

Джерела

1. Верех С. М. Етика поведінки державних службовців: стан, проблеми і шляхи їх вирішення / С. М. Верех. — Режим доступу: http://kds.org.ua/blog/etika-povedinki-derzhavnih-sluzhbovtsiv-stan-problemi-i-shlyahi-ih-virishennya.
2. Закон України "Про державну службу" — Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19.
3. Кікіньова К. О. Професіоналізація як процес підвищення ефективності державної служби у контексті європейських стандартів / К. О. Кікіньова. // Державне будівництво. — 2008. — № 2. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2008_2_52.
4. Яровой Т.С. Навчальна програма дисципліни "Етика державного службовця" (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2018. — 28 с.
5. http://maup.com.ua/ua/navchannya-u-maup/library/metod/3-publichne-upravlinnya.html

А. А. РУДЬ
канд. іст. наук, доц. каф. соц.-гуманіт. дисциплін, Харківський інститут МАУП

Г. М. РЯБЕНКО
студентка, Харківський інститут МАУП

ДОСВІД НЕДЕРЖАВНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Упродовж століть навчальні заклади відігравали провідну роль у підготовці молоді до професійного життя і сприяли формуванню цивілізованого суспільства, оскільки головними функціями освіти завжди були поліпшення культурного рівня членів суспільства і підвищення продуктивності праці. Відповідно, розвиток системи освіти — це основа інтелектуального, соціального та економічного розвитку держави, а вдосконалення освітньої галузі є важливою передумовою подолання кризової ситуації як в економіці, так і в суспільстві в цілому.

Потреба пошуку альтернативних або додаткових джерел фінансування вищої освіти виникає тому, що її фінансове забезпечення не може бути покрите повністю за рахунок державних коштів. рівня якості та доступності освіти. Обмежене фінансування освіти і науки з державного та місцевих бюджетів призвело до погіршення стану матеріально- технічної бази навчальних закладів та їх соціальної інфраструктури, що гальмує впровадження сучасних інноваційних технологій і засобів навчання.

Управлінське рішення в освіті має ґрунтуватися на новітніх методологічних розробках як українських, так і закордонних науковців, а також унікальних особливостях освітніх систем кожної країни. Існують різні доступні джерела залучення додаткових коштів в освітню сферу. Найпростіший шлях надходження коштів віднайшла, наприклад, Франція, де діє закон про сплату приватними роботодавцями 0,5% фонду зарплати на учнівство і перепідготовку персоналу. Фірма може сама платити ці кошти закладам, які вона обрала, не виділяючи коштів у "загальний котел", який не забезпечує їй бажаного результату. Аналіз дії закону "+/- 0,5%" свідчить, що й він не ідеальний: практично ніколи фірми не спрямовували ці кошти на підготовку студентів пер-ших курсів університетів. Найчастіше вони непропорційно витрачалися на спеціалізовані курси, підвищення кваліфікації персоналу самих фірм-платників. Частина професури відгукнулася на цей закон тим, що вийшла на новий ринок із "над вузькими курсами" у межах вирішення однієї з проблем конкретної фірми [1].

Другим джерелом додаткових коштів є контракти на навчально-інформаційні послуги ВЗО для фірм, коли фірми і ВЗО кооперуються і шукають вигідні для обох варіанти. Цей шлях доцільний тоді, коли зароблених грошей вистачає і на створення бажання у професури "донавчатися" та робити незвичне, і на підтримку традиційних курсів для основного контингенту студентів.

Третій підхід, достатньо відомий — наукові дослідження на замовлення фірм. Цей перспективний і складний для класичних університетів підхід добре висвітлений у пресі. Поширеними формами його реалізації є "наукові парки", "наукові готелі" тощо. Цей підхід також створює проблеми різного ступеня складності (наприклад, як професору оприлюднювати свої набутки, якщо їх власником є фір-

ма-спонсор), проте цей вид фінансової підтримки ВЗО невпинно розвивається й удосконалюється.

Четвертий підхід — гроші від власності, від продажу території, приміщень, від вкладення коштів університету в акції, від його участі в іншій фінансовій діяльності. Це явище малопоширене, і навіть серед професорів з економічних наук досвід невеликий (за винятком, можливо, США). Тому закладам освіти рекомендують передати гроші тим, хто вміє їх збільшувати. Бажано все ж не відмовлятися від створення в університетах малих підприємств, які безпосередньо працюватимуть на навчальний процес чи на наукові дослідження[2].

П'яте джерело — філантропи. Їх можна стимулювати через закони про благодійницьку і неприбуткову діяльність, а також створення клімату суспільного визнання та оцінки донорів шляхом формування важливої для них позитивної аури.

Шосте джерело — міжнародна допомога, яку розвинені держави щороку надають бідним країнам Африки і Азії з метою розвитку їх систем освіти. Досвід переконує, що надання коштів на друкарні, побудову шкіл з ефективни-ми матеріалами є більш доцільним, ніж відрядження ректорів і професури для перенесення досвіду.

Реальна диверсифікація джерел фінансування ви- магає, крім усього іншого, створення у ВЗО спеціалізованої структури і залучення до справи висококваліфікованих фахівців з менеджменту і маркетингу.

Динаміка зростання недержавних ВНЗ у сучасному світі свідчить про те, що ця форма навчальної діяльності не просто стрімко розвивається, а поступово навіть починає тіснити інші, більш традиційні форми здобуття різних ступенів вищої освіти.

Підсумовуючи сказане, може констатувати, що загалом світова практика все більше свідчить не лише про диверсифікацію джерел фінансування освіти, а й про урізноманітнення фінансових потоків в умовах ускладнення відносин власності, управління та фінансування. З'являються різноманітні змішані форми оплати навчання, які поєднують фінансування з одних джерел із керівними функціями інших суб'єктів. В умовах України, така практика розвиватиме процеси комерціалізації галузі, свідчитиме про розширення ринкових відносин загалом та вимагатиме вдосконалення механізмів фінансування освіти, в тому числі процесів ціноутворення на ринку освітніх послуг України. Подолання кризи у фінансуванні навчальних закладів значно полегшиться у разі створення сприятливої законодавчої атмосфери, яка б допомагала системі освіти не лише виживати, а й розвиватися.

Джерела

1. Павлова Т. В. Досвід фінансування системи освіти у зарубіжних країнах / Т. В. Павлова // Вісник соціально-економічних досліджень. — № 40. — ОДЕУ, 2010. — С. 373–380.
2. Шрамко О. О. Оптимальні шляхи фінансового забезпечення освіти в Україні / О. О. Шрамко // Вісник ОНЕУ. — 2014. — № 53 (2). — С. 289–293.

Е. Е. ШАНТЫРЬ
канд. мед. наук, Днепровский институт МАУП

Ю. Н. ЧЕКУШИНА
канд. ист. наук, Днепровский институт МАУП

АВТОРИТЕТ ЛИЧНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ КАК ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ОСНОВА УСПЕШНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЗАВЕДЕНИЙ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ НЕГОСУДАРСТВЕННОГО СЕКТОРА

Содержание высшего образования и его реализация, в том числе и не государственного сектора, является одним из основополагающих составляющих, формирующим основные ценности и значимости современного гражданского общества. Одним из ведущих факторов в развитии такого общества, безусловно, является, социально-психологический статус преподавателя высшей школы, как вдохновителя, хранителя и созидателя нравственно-духовной жизни студентов, а также их профессионального и гражданского становления.

В настоящее время учебно-воспитательный процесс в учебных заведениях высшего образования претерпел значительных изменений [5], поднялся на новый, более прогрессивный, уровень своего социально-педагогического развития и, вместе с этим, по факту становится все более сложным, неоднозначным, а в ряде случаев, приобретает проблемный характер взаимного непонимания в отношениях преподаватель — студент [3, 11].

Очевидно, что кризисные явления, рост которых в последнее время наблюдается во всей человеческой цивилизации, так или иначе, сказываются и на системе образования в целом и на высшем образовании в частности. Причины этого, как указывают многие авторы [4, 6, 12] прежде всего, психологические, которые базируются на индивидуальных особенностях личности человека, в данном случае учителя и студента.

Задачи эффективного развития современной высшей школы, и в первую очередь негосударственной формы собственности, сегодня заставляют шире взглянуть на профессиональный потенциал преподавателя. Можно смело утверждать, что в нынешних условиях является явно недостаточным законодательно обусловленный, но все-таки, где-то формальный подход к деятельности педагога, направленный, чаще всего, на буквальное выполнение положений, нормативов и методических рекомендаций без учета индивидуальных особенностей студентов, их личностных качеств и конкретного социально-психологического состояния общества.

В современных условиях социума крайне важно перейти к совершенно другим критериям своего психологического восприятия мира. Сегодня человек находится в принципиально новых условиях своего развития, он должен сделать своего рода эволюционный скачок, подобный выходу живого организма для жизни из воды на сушу. И смысл этого скачка заключается в выборе нового мировоззрения, суть которого заключается в следующем: “Ни один человек не может изменить ни себя, ни тем более другого человека, в том числе и в системе высшего образования. Человек может лишь выбрать свое отношение к себе и к окружающему миру, а реализовывать этот выбор, с учетом всех составляющих и их векторной направленности, будут совсем

другие Природные, Космические или Божественные силы. Термин этих сил может быть и другой, в зависимости от индивидуальных предпочтений в подходах: психологических, экстрасенсорных или религиозных. В любом случае все, что происходит с конкретным человеком и обществом в целом — это результат ранее сделанного выбора. При этом, конечно же, на тот или иной выбор конкретного человека накладывается доминирующий выбор всего общества, в котором человек живет и трудится.

Исходя из вышесказанного, применительно к системе высшего образования, очень важно подчеркнуть, что даже самые благие намерения преподавателя, могут привести, образно говоря в ад, если в основе его мировоззрения лежат не правильные, не точные или просто размытые представления о самой сути своей профессиональной деятельности. Казалось бы, игра слов, не имеющая практического значения, но на таких тонкостях, которые сегодня надо научиться видеть, как раз и базируются источники кризисных явлений, в том числе и в образовательной среде. Следовательно, если мы сегодня говорим о необходимости дальнейшего повышения эффективности деятельности негосударственных заведений высшего образования то, в первую очередь, следует позаботиться о росте авторитета личности преподавателя высшей школы.

Для решения этой задачи, а также для эффективной работы всех, без исключения, педагогов очень важно, на наш взгляд, особенно в нынешний информационно неоднозначных условиях, вложить конкретный и понятный всем смысл в такие основные понятия всей системы образования, как обучение и воспитание.

Психологическая значимость адекватного определения и его емкости имеет основополагающее значение для психики человека. Однозначность и краткость, а значит "энергийность", согласно интегративной психологии [1], основных терминов и понятий всегда создают ту психологическую основу, которая необходима для решения тех или иных проблем, в том числе и при обучении и воспитании молодого поколения. Такие "энергийные" определения, закрепившись в подсознании, начинают действовать автономно, без участия сознания, и работа, в данном случае преподавателя, автоматически приобретает правильное направление в любой самой сложной ситуации учебно-воспитательного процесса, что, в конечном счете, и приводит к значимому повышению авторитета личности учителя высшей школы.

Следовательно, в первую очередь, как нам представляется, нуждаются в четкой интерпретации такие базовые термины существующей системы образования, как обучение и воспитание. Обратимся к Закону Украины "Об образовании" от 05.09.2017 № 2145-VIII и Закону Украины "О высшем образовании" от 01.07.2014 № 1556-VII.

При всем глубоком уважении к данным Законам и содержанию их статей,

мы вынуждены констатировать тот факт, что в указанных законодательных актах отсутствуют определения понятий обучение и воспитание, что и порождает их неоднозначное толкование в психологической и педагогической практике.

Изучив и проанализировав доступную нам информацию на ресурсах Интернета и в литературных источниках, мы предлагаем следующие определения для рассмотренных нами выше ключевых понятий и терминов:

Обучение — процесс передачи знаний и выработки соответствующих навыков и умений у конкретного человека.

Воспитание — процесс формирование ценностей и значимостей в структуре личности человека.

Следующей базовой категорией психологии, педагогики, социологии и других наук является понятие "личность". Этот термин, как понятийная категория, подробно рассмотрен нами в предыдущих работах [8, 10]. Здесь мы лишь подчеркнем, что *Личность* — это человек, как носитель творческого сознания. Решение любой про-

блемы всегда связано с осознанным выбором (творчеством) нового мировоззрения и приобретением новых личностных качеств. Делая этот выбор, человек и приобретает психологическую и педагогическую категорию Личности. Такое определение понятия "личности" приемлемо, на наш взгляд, для всех школ и направлений практической психологии и педагогики.

Что касается понятия авторитета, то здесь нет сложностей в социальной интерпретации этого термина. Достаточно обратиться к соответствующим словарям [7], и мы получим четкое определение этого понятия:

Авторитет (лат. Autoritas) — влияние, власть.

Его трактовка имеет два смысла:

1) Влияние индивида, основанное на занимаемом им положении, должности, статусе и т. д.; "Авторитет власти".

2) Внутреннее признание окружающими за индивидом права на принятие ответственного решения в условиях значимой совместной деятельности "власть Авторитета".

Применительно к преподавателю термин "авторитет" интерпретируется только в одном смысле, в нашем примере это его второе значение, а именно — власть Авторитета. Другими словами, соответствовать занимаемой должности для преподавателя высшей школы означает иметь определенный авторитет, как профессиональный навык, необходимый в повседневной работе по развитию личностных качеств студента. Следовательно, *Авторитет преподавателя* — это педагогическая способность специалиста быть учителем личностного роста человека.

Что же способствует росту авторитета преподавателя, в том числе высшей школе? Прежде всего — это отношение к своей работе, а второе — это интерпретация понятия "проблема" в психологии и педагогике. Касаясь отношения преподавателя к своей работе то, на наш взгляд, сегодня необходимо подчеркнуть, что преподаватель должен рассматривать свою деятельность исключительно как источник своего собственного личностного роста и благополучия в самом широком смысле этого слова вне зависимости от своего возраста, а молодые люди ему в этом только помогают. Другими словами, чем больше преподаватель будет получать морального и эмоционального удовлетворения от своей работы, тем успешнее будет его деятельность, да и жизнь в целом, и тем гармоничнее будут развиваться вверенные ему студенческая молодежь. Таким образом, главный смысл работы преподавателя, как и любого другого специалиста, заключается только в одном — в его собственном развитии, как личности с целью реализации своего жизненного потенциала наиболее гармонично и в полной мере.

Другая главная психологическая составляющая отношения преподавателя к своей деятельности не менее важна и заключается в следующем вопросе: что же понимать в психологии и педагогике под термином "проблема"? Проблема в науке вообще — это концепция о незнании. Психологические проблемы — это в первую очередь душевные проблемы, проблемы эмоциональных состояний [2]. Есть и другие определения, но, не вдаваясь в полемику по данному вопросу, мы хотим подчеркнуть, что для психологии и педагогики, интерпретация любого понятия, в первую очередь, должна иметь свою конкретную практическую значимость. Поскольку главной целью психологии и педагогики является развитие человека, как личности, т.е. приобретение человеком тех качеств, которые у него отсутствуют, то и понятие "проблема" должно включать в себя категорию того, к чему нужно прийти, как к необходимому результату на пути развития требуемых личностных качеств. Следовательно, по нашему глубокому убеждению, под проблемой не следует понимать присутствие какого-то негативного фактора или наличие отрицательного эмоционального состояния. Перечисленные аспекты — это всегда результат проблемы, а не сама проблема.

В практической психологии и педагогики *Проблема* — это всегда то, что отсутствует, а не присутствует, это то, чему надо научиться, выработать в себе, а причина проблемы — это всегда не правильный выбор, ошибочное убеждение, которое, как правило, не лежит на виду, на поверхности, а спрятано глубоко в подсознании. Проблема необходима человеку, чтоб он совершенствовался, она не призвана причинять боль, а если и причиняет, так только для того, чтоб стимулировать, подталкивать индивидуум к личностному росту и развитию всего комплекса его психических процессов: интеллектуальных, эмоциональных, функциональных и духовных [9].

Таким образом, на основании проведенного анализа источников литературы и ресурсов Интернета, а также выше изложенного материала можно сделать заключение, что авторитет личности преподавателя, как психологическая основа успешной деятельности заведений высшего образования и, в первую очередь негосударственного сектора, предопределяется совершенствованием законодательной базы, в плане однозначной интерпретации базовых понятий и терминов системы образования, а также отношением самого преподавателя к своей деятельности, как к источнику собственного личностного развития на базе глубоких профессиональных знаний и современных научных достижений и разработок в области психологии и педагогики. Трудиться для себя во имя других — это и есть путь к совершенству, в том числе и в отношении роста авторитета личности преподавателя высшей школы.

Источники

1. Александров А. А. Интегративная психотерапия / А. А. Александров — СПб: Питер, 2009. — 352 с.
2. Виды психологических проблем [Электронный ресурс] // Психологос. Энциклопедия практической психологии. URL: http://www.psychologos.ru/articles/view/vidy_psihologicheskih_problem (дата обращения: 17.08.2015).
3. Гура О. І. Якість професійної підготовки педагогів у вищих навчальних закладах: проблемний аналіз / О. І. Гура // Ціннісні пріоритети освіти у XXI столітті: орієнтири та напрямки сучасної освіти: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. 2–5 жовтня 2005 р., м. Луганськ. — Частина 2. — Луганськ: Альма-матер, 2005. — С. 6–12.
4. Коржова Е. Ю. Психология жизненных ориентаций человека. — СПб: РХГА, 2006 г. — 382 с.
5. Луговий В. І. Сучасні тенденції розвитку вищої освіти та їх вплив на модернізацію вищої школи України / В. І. Луговий // IV Міжнародна науково-методична конференція “Сучасні тенденції розвитку вищої освіти, трансформація навчального процесу у технологію навчання” (25–26 жовтня 2007 року): Матеріали конференції. — К.: Вид-во ДУІКТ, 2007.
6. Мілютіна К. Л. Психологія зміни життєвої стратегії особистості. — Дисертація д-ра психол. наук / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013 г. — 360 с.
7. Социальная психология. Словарь / Под. ред. М. Ю. Кондратьева // Психологический лексикон. Энциклопедический словарь в шести томах / Ред.-сост. Л. А. Карпенко. Под общ. ред. А.В. Петровского. — М.: ПЕРСЭ, 2006. — 176 с.
8. Шантырь Е. Е. Интегративная теория личности / Е. Е. Шантырь // Наукові праці МАУП. К., 2016. — № 49. — С. 174–182.
9. Шантырь Е. Е. Унификации базовых понятий и терминов практической психологии / Е. Е. Шантырь // Психолог. — 2015. — № 2. — С. 99–117.
10. Шантырь Е. Е. Унификация понятия личности, как базового термина практической психологии / Е. Е. Шантырь // Психология и соционика межличностных отношений. К., — 2015. — № 4 (148). — С. 50–52.
11. Черноштан О. Н. Кризис авторитета педагога в российской системе среднего и высшего образования: монография / О. Н. Черноштан; Южный федеральный университет. — Ростов-на-Дону: Изд-во Южного федерального университета, 2016. — 98 с.
12. Юнг К. Г. Человек. — М.: АСТ-Пресс, 2007 г. — 470 с.

В. В. МАНЬГОРА
канд. пед. наук, доц., проф. каф. права, Вінницький інститут МАУП

РОЛЬ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Сьогодні все більшого поширення набуває дистанційна освіта. Збільшується кількість вузів, які пропонують дистанційну форму навчання, в тому числі і юридичну, така тенденція спостерігається у всьому світі. Провідні світові навчальні заклади відкривають центри дистанційного навчання в інших країнах, найбільш віддалених точках Земної кулі. Міграційні процеси змушують багатьох людей залишати батьківщину і шукати кращої долі за кордоном. Виникають труднощі в адаптації в нових умовах, в тому числі і отримані освіти. Дистанційна форма освіти може допомогти українським мігрантам отримати українські дипломи, стати більш конкурентними.

За оцінками аналітичного центру CEDOS число українців на студіях в іноземних університетах станом на 2016/2017 навчальний рік становило 72 тис. осіб [1]. Серед найбільш бажаних для навчання країн, як і раніше, залишаються Польща, Німеччина, Росія, Канада, Італія, Чехія, США, Іспанія, Австрія, Франція та Угорщина. Динаміка зростання з 2009 по 2016 роки склала 186 %. Причому 2/3 цього приросту склали саме українці, які навчаються в польських університетах. Також значний відносний та абсолютний приріст українських громадян на студіях демонстрували канадські, чеські та італійські університети [2].

Така тенденція в Україні може призвести до негативних наслідків: нестача кваліфікованих кадрів, демографічні проблеми, які мають Польща, Чехія, Словаччини та інші країни. Одним з напрямків вирішення даної проблеми є відкриття дистанційних навчальних центрів українськими вузами за кордоном, розробка спільних навчальних програм з іноземними навчальними закладами. Цільовою аудиторією дистанційних навчальних центрів є громадяни України, які тимчасово або постійно навчаються або працюють за кордоном, особи проживають у географічно віддалених від ВНЗ населених пунктах, особи з особливими потребами, особи, які спроможні самостійно або прискорено опанувати навчальні програми.

Приватне акціонерне товариство "Вищий навчальний заклад Міжрегіональна академія управління персоналом" розвиває інноваційні проекти, які стосуються надання освітніх послуг за кордоном через закордонні навчально-консультаційні центри відкритої освіти: Вірменський, Балканський, Камчатський, Лісабонський, Лодзинський, Мадридський, Молдавський, Празький, Грузинський, Руставський, Тираспольський, Урало-Сибірське представництво.

Принципово важливо, що закордонні центри відкритої освіти спеціалізуються на навчанні за українськими освітніми стандартами, тобто за європейськими стандартами, оскільки з 2005 року Україна стала учасницею Болонської конвенції, яка передбачає взаємне визнання дипломів про вищу освіту. В країнах Європи МАУП спеціалізується на навчанні трудових мігрантів з України та з інших країн СНД, особливо багато студентів з Західної України [3]. Важливо зазначити, що більшість лекцій читаються українською мовою, і цим академія продовжує традиції Українського вільного університету в Празі, який діяв в міжвоєнний період, і діє зараз в Мюнхені.

МАУП одним з найперших почав впроваджувати дистанційне навчання (телекомунікаційне навчання). Вперше в Україні почала працювати система дистанційної

освіти через мережу супутникового зв'язку (Телеуніверситет). Діяльність Телеуніверситету передбачає мовлення на філії та інститути Академії. У корпоративній мережі більше 40 регіональних підрозділів. Перевагами дистанційного Інтернет-навчання, порівняно з традиційними формами надання освітніх послуг є гнучкість, коли студенти мають можливість навчатися у зручний для себе час та у зручному місці, паралельно з навчальним процесом займатися професійною діяльністю.

Дистанційна освіта — це освіта, яку людина може здобувати протягом всього життя. Безперервність освіти зумовлене розвитком науково-технічного процесу, зміною вимог до працівників.

Згідно статистиці дистанційного навчання за кордоном, більшість студентів — це люди, які вже мають певний професійний досвід і хочуть його поглибити без відриву від виробництва. Але останнім часом, із розвитком технологій дистанційного навчання, не лише друга, а й перша освіта за допомогою Інтернет стає доступною і все більш популярною.

Дистанційна освіта — це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, що реалізується, в основному, за технологіями дистанційного навчання.

Дистанційне навчання від традиційних форм відрізняють наступні риси: гнучкість, модульність, паралельність, охоплення, технологічність, соціальна рівність, нова роль викладача.

Дистанційне навчання (дистанційна освіта) — це можливість:

- пройти навчання без відриву від виробництва, тобто не витрачаючи час і кошти на поїздки, не покидаючи основного місця роботи;
- навчатись у зручний для себе час, у зручному місці;
- застосовувати отриманні знання зразу на практиці;
- отримувати консультації та брати участь в обговоренні питань в процесі навчання, в режимі on-line;
- підвищити творчий та інтелектуальний потенціал за рахунок самоорганізації, прагнення до знань, уміння самостійно приймати відповідальні рішення;

Навчатися дистанційно можуть особи, які здатні і мають можливість отримувати знання та виконувати навчальний план за допомогою дистанційних освітніх технологій, Інтернету, а також використання інших видів комунікаційних засобів.

Навчальний процес за дистанційною формою навчання здійснюється у таких формах: самостійна робота; навчальні заняття; практична підготовка; контрольні заходи.

Основними видами навчальних занять за дистанційною формою навчання є: лекція, семінар, урок, практичні заняття, лабораторні заняття, консультації та інші.

Лекція, консультація, семінар, урок проводяться зі студентами (учнями, слухачами) дистанційно у синхронному або асинхронному режимі відповідно до навчального плану.

Отримання навчальних матеріалів, спілкування між суб'єктами дистанційного навчання під час навчальних занять, що проводяться дистанційно, забезпечується передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації у синхронному або асинхронному режимі.

Практичне заняття, яке передбачає виконання практичних (контрольних) робіт, відбувається дистанційно в асинхронному режимі. Окремі практичні завдання можуть виконуватись у синхронному режимі, що визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Лабораторне заняття проводиться очно у спеціально обладнаних навчальних лабораторіях або дистанційно з використанням відповідних віртуальних тренажерів і лабораторій.

До інших видів навчальних занять при здійсненні навчального процесу можуть відноситись ділові ігри, виконання проектів у групах тощо. Ці види навчальних занять можуть проводитись очно або дистанційно у синхронному або асинхронному режимі, що визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Практична підготовка студентів (учнів, слухачів), які навчаються за дистанційною формою навчання, проводиться за окремо затвердженою навчальним закладом програмою.

Контрольні заходи з навчальної дисципліни (предмета) при здійсненні підготовки фахівців за дистанційною формою навчання у ВНЗ включають проміжний (тематичний, модульний), підсумковий та інші визначені ВНЗ контролі знань, умінь та навичок, набутих студентом у процесі навчання.

Усі контрольні заходи у ВНЗ можуть здійснюватись відповідно до рішення навчального закладу дистанційно з використанням можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема відеоконференцзв'язку за умови забезпечення аутентифікації того, хто навчається, або очно.

Державна атестація при підготовці фахівців за дистанційною формою навчання здійснюється державною екзаменаційною комісією згідно з статтею 7 Закону України "Про вищу освіту" [5].

Упровадження дистанційного навчання в українських вищих навчальних закладах, у тому числі в їх іноземних представництвах дозволить здобувати українську освіту всім бажаючим, зменшить кількість українських студентів, які навчаються в іноземних вузах, сприяє збереженню зв'язку з Батьківщиною, сприяє кращій адаптації в разі реемігрції.

Джерела

1. Скільки українських студентів навчається за кордоном [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.gazeta.ua
2. Стадний Є. Українські студенти за кордоном: скільки та чому? [Електронний ресурс]. / Єгор Стадний, Олександра Слободян // Режим доступу: http://www.cedos.org.ua
3. Піляєв І. МАУП надає освіту міжнародного рівня [Електронний ресурс] / Ігор Піляєв // Персонал. 2009. — № 39(341). — 30 вересня–6 жовтня/ — Режим доступу: http://www.personal-plus.net
4. Положення про дистанційне навчання, затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 р. № 466 — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2014. — № 37–38. — Ст. 16–27.

О. Б. САРАБУН
канд. філос. наук, доц., Львівський інститут МАУП

ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ ВИМІР ОСВІТНЬОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ЯК СПОСІБ ПРОТИСТОЯННЯ БЕЗОСОБОВОСТІ ЛЮДИНИ

Багато знань — це ще не мудрість
(Геракліт)

Сучасна система вищої освіти України пропонує до вибору абітурієнтів надзвичайно розмаїтий спектр галузей наук, спеціальностей та спеціалізацій. Кожен, хто з раннього віку пізнав індивідуальні природні нахили та здібності, а також має уяву про бажані шляхи реалізації своїх життєвих планів та мрій, свобідний обирати спрямування власного майбутнього професійного розвитку. Проте, враховуючи всю різноманітність освітнього ринку послуг, варто відзначити певні універсальні тенденції та потенційні загрози, що в окремих чи почасти тенденційних ситуаціях приводять молодих людей до розчарувань та зневіри в якості та затребуваності персональних фахових компетенцій. Домінуючим типом мислення, на розвиток якого робиться ставка в більшості робочих навчальних програм вищих закладів освіти, є так зване раціонально-логічне або розрахункове мислення. Натомість рефлексивне мислення, яке спонукає до осмислених роздумів над базовими екзистенційними проблемами людського існування, зазвичай відсторонюється на задвірки навчального процесу. Вимогою якості освіти стає достатня аналітична база в межах вузькоспеціалізованої галузі технічно орієнтованого знання. Якщо ж в підсумку випускник вишу не знаходить прямої можливості реалізувати свої фахові компетенції, він мимоволі опиняється в стані апатії та перманентної ворожості до всієї системи освіти зокрема та до способів організації соціального буття загалом [6].

Альтернативним шляхом, котрий зберігає необхідну до вимог сучасності орієнтованість освіти на поглиблення спеціалізації знань, але при цьому убезпечує студента від знеособлення та фрустрації, є посилення тенденцій до гуманітаризації та філософізації навчального процесу безвідносно до його вузької професійної спеціалізації. Аби реалізувати свій внутрішній потенціал, знайти своє місце в житті і навчитись бути щасливою, людині недостатньо осягнути певні знання, вміння та навички в межах обраної нею професії. Освіта має виробити адаптивні механізми пристосування до суперечливих умов життя, котрі ніколи не раціоналізуються вичерпно і без залишку. Відтак, означимо базові очікування від системи вищої освіти, котра буде здатна сформувати не лише професіонала своєї справи, а й людину гармонійну, спроможну свідомо і відповідально здійснювати себе як проект бажаного майбутнього [4]:

- Освіта як процес розвитку потенційної для кожного здатності **раціонального мислення,** котре виформовується через зусилля концентрації та тривалого утримання в свідомості певного зважено аргументованого розмислу;
- Освіта як навичка **рефлексивного мислення**, котре уможливлює практику свідомого самопізнання та осмисленого освоєння світу з огляду на обрані координати персонального життєсвіту;

- Освіта як ангажованість **світоглядним мисленням**, з допомогою якого людина зацікавлюється гранично значимими для її життя проблемами: як влаштований світ? чи існує Бог? як співвідносяться у людині душа і тіло? що таке добро і зло? що таке щастя, справедливість, свобода, істина? тощо;
- Освіта як здатність **критичного мислення,** яке спонукає засвоювати знання не як готовий продукт, а в процесі різнобічного аналізу альтернативних точок зору та вибору значущих для індивіда цінностей;
- Освіта як практика **логічного мислення**, яке привчає до несуперечливого, аргументованого, послідовного викладу власних думок з метою встановлення їхнього місця в сфері теоретичного чи практичного знання;
- Освіта як вміння **мислити універсально,** тобто бути здатним відстежувати міждисциплінарні та міжкультурні смислоутворюючі горизонти складної глобалізованої дійсності, не замикаючись в рамках своєї вузької фахової орієнтації;
- Освіта як вправляння в здатності **проблематизувати світ** через практику безупинного запитування щодо його підстав та мети всіх процесів, які в ньому відбуваються. Такий підхід знімає з нашого повсякдення пелену звичного, самоочевидного та банального;
- Освіта як можливість **надавати сенс** подіям свого життя в процесі конструювання наративних оповідей про його значимі виміри. Йдеться про вміння об'єднувати розрізнені сторінки власного самоздійснення у внутрішньо логічну єдність;
- Освіта як плекання здатності **інтелектуального подиву,** який є духовним актом, що формує предмет наукового пошуку чи означує сферу бажаного особового самоздійснення. Здатність дивуватися впорядкованості світу є джерелом інтересу до пізнання його законів та принципів;
- Освіта як виховання **гуманістичної орієнтації** людського життя, котре турбується про забезпечення умов для здійснення гідності й свободи особи, її прав на щастя, вияв своїх здібностей та гармонійний розвиток;
- Освіта як спосіб розуміння **соціальної природи людини**, який уможливлює взаємовигідну міжособову взаємодію, а також соціальної природи розуму, що розкриває свій потенціал лише в контекстуально орієнтованому середовищі культурно значущих сенсів;
- Освіта як розвиток **методологічного мислення**, що дозволяє обирати для пріоритетних професійних та життєвих цілей найефективніші пізнавальні інструменти, які зумовлять досягнення бажаного результату з найменшою втратою ресурсів;
- Освіта як мистецтво **діалектичного мислення** в сенсі здатності вести зважену аргументовану дискусію зі співрозмовником з врахуванням динамізму різноплановості та внутрішньої суперечливості обговорюваних проблем, при цьому зберігаючи настанову на досягнення порозуміння;
- Освіта як спосіб оформлення **ціннісного горизонту** людського життя, який передбачає вибудовування ієрархії значимого та конструювання ідеалу суспільного буття, який фіксує різницю між світом, в якому живемо, і тим, яким ми б хотіли його бачити;
- Освіта як компетенція в питаннях **етико-естетичного характеру**, котрі стосуються злободенних критеріїв розрізнення добра і зла, достойної та негідної поведінки, прекрасного і потворного, трагічного і комічного тощо;
- Освіта як здійснення **ідеалу мудрості,** який з необхідністю передбачає фахову компетенцію та аналітичну ерудицію, проте не обмежується ними, а претендує на гармонійну єдність у житті особи слова і дії, теорії і практики, досвіду і знань, розуму і моральності тощо [3].

Приклад доцільності інтерпретації людського персонального та професійного життя крізь призму екзистенційної настанови віднаходимо у філософії одного з найвідоміших мислителів XX ст., котрий репрезентував традицію німецької інтелектуальної культури, **М. Гайдеґґера**. На вітчизняних теренах його постать ще у 60-ті роки XX ст. стала знаменом свободи та способом протистояння безособовості. Зокрема, однією із засад його мислення є постулювання особи як деміурга своєї буттєвості, коли вона не просто існує, а, насамперед, має відбутися. На цьому шляху їй не віднайти злагодженої програми дій чи сформованого алгоритму поведінки. На власному життєвому прикладі М. Гайдеґґер відстоював потребу уникати підступного "одноколійного" мислення і, набравшись рішучості та концентрації зусиль, підпорядковував своє життя внутрішній дисципліні та відповідальності. Будучи членом академічної спільноти, він вважав, що саме цих рис не вистачало і німецькому університетові для того, щоб розвивати конструктивний потенціал своєї незалежності [2].

У діяльному звершенні власного життя особа пересвідчується, що сфера наукових категорій ґрунтується на екзистенційній основі. Відтак, людське існування виявляється через екзистенціали турботи, смерті, сумління, провини, закинутості, відчаю тощо. Зокрема, в трагічному стоянні перед ніщо розкривається зміст людської тривоги. Світ тут немов би береться в дужки, а людина залишається віч-на-віч зі своєю скінченністю. Буття постає як конкретна відкритість до своїх безмежних можливостей та здатність проблематизації власних підстав. У стосунку до нього людина уникає загубленості в розрізнених життєвих ситуаціях та протистоїть уніфікуючій потребі продукувати і здобувати. Особа здійснює буттєві відносини в часі та визначає своє відношення до смерті як крайньої зовнішньої межі. У такому випадку вона, сприймаючи себе "пастухом" буття, переживає відповідальність за можливість втілення його потенціалу через здійснення власного "Dasein", тобто "тут-буття", "буття у світі" [1].

У підсумку відзначимо, що чим далі ми просуваємось по сходинках науково-технічного поступу сучасності, тим більшою невизначеністю характеризуються наші спроби судити про прийдешнє, адже, з одного боку, ми розвинули здатності аналітично-каузального пізнання, а з іншого, дійсність з кожним кроком історії підлягає все складнішим за своєю непередбачуваністю змінам. Вона не є стабільною, її динамізм виявляється невідомою змінною новизни у всіх рівняннях життєвих подій. Саме у принципі гуманітаризації сучасної вищої освіти та її орієнтації на софійний світоглядний розвиток особи вбачаємо спосіб означення наших майбутніх цивілізаційних перспектив гідного людського буття [5].

Джерела

1. Гайдеґґер М. Буття в околі речей // Возняк Т. Тексти та переклади. – Х. : Фоліо, 1998. – С. 332–345.
2. Дахній А. Мартін Гайдеґґер та екзистенційна філософія : монографія / Андрій Дахній. — Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. — 248 с.
3. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях : монографія / А. Карась. — Київ ; Львів : Видав. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. — 520 с.
4. Лютий Т. Свобода і розум / Т. Лютий // Людина в цивілізації XXI століття: проблема свободи. — К. : Наукова думка, 2005. — С. 71–85.
5. Попович М. Бути людиною / М. Попович. — К. : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2011. — 223 с.
6. Тейлор Ч. Етика автентичності / Ч. Тейлор. — К. : Дух і літера, 2013. — 128 с.

О. Г. ЧОЛИШКІНА
канд. тех. наук, декан ФКІТ МАУП
Т. С. ДОМКІВ
зав. лабораторією-полігоном кібербезпеки, ФКІТ МАУП

АЛГОРИТМ ПОШУКУ ПАРОЛЯ ДО PDF ФАЙЛА ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТЕХНОЛОГІЇ CUDA

Обчислення на GPU зробили великий крок вперед, привносячи високопродуктивні обчислення в звичайне апаратне забезпечення. Багатофункціональні паралельні мови, такі як CUDA і OpenCL, зменшили складність програмування. Однак, щоб повною мірою скористатися їх обчислювальною потужністю, потрібно власноруч програмувати криптоалгоритми тому, що бібліотек, які допомагають працювати з CUDA у сфері криптоаналізу немає. Більш того, складна ієрархія пам'яті графічного процесора і багатопотокова архітектура роблять програмування складним завданням навіть для досвідчених програмістів.

Алгоритм пошуку пароля до PDF файлу із застосуванням технології CUDA

1) Створюємо файл з розширення *.cu (вихідний текст модуля, що використовуватиметься на CUDA). В ньому запрограмовані всі криптоалгоритми, які необхідні для аналізу та розшифрування pdf файлів.
2) Створений файл компілюємо і збираємо під CUDA. Розширення файлу після компіляції *.ptx.
3) Зкомпільований файл завантажуємо в глобальну пам'ять GPU з використанням технології CUDA.
4) Передаємо крипто-параметри PDF файлу на відеокарту.
5) Передаємо масив, що складається з першого і останнього на цей блок ядер паролів, а також кількість цих паролів (N), що залежить від використовуваних на даний момент ядер GPU (один пароль — один потік).
6) Потоки паролів передаються на загальну пам'ять відеокарти, в окремі банки
8) В регістрі формується новий пароль з заданого діапазону та знову передається в загальну пам'ять.
9) Якщо за 1 такт GPU вірний пароль не знайдено, то повторюємо пункти 5–7 поки не знайдемо вірний.
10) Після знаходження пароля його значення знову передається на глобальну пам'ять, звідки і відбувається зчитування його програмою.

    Процедуру пошуку пароля відображено на рисунку нижче (рис. 1).
11) Перевірка результатів роботи алгоритму.
12) Вивільнення використовуваних ресурсів.
13) Розшифрування PDF-файлу.

Оптимізація алгоритму: Оскільки передача всього робочого масиву паролів займає досить тривалий час, щоб не було відчутної паузи після початку роботи алгоритму, відбувається поступовий "розгін" відеокарти до робочого режиму, шляхом поступового нарощування потоків GPU циклами зі значенням N = 1. Після виходу відеокарти на робоче значення потоків, значенням N (кількість ітерацій в циклі перевірки паролів) досягається стабілізація роботи відеокарти таким чином, щоб час виконання ядра CUDA не перевищувало 1–2 сек.

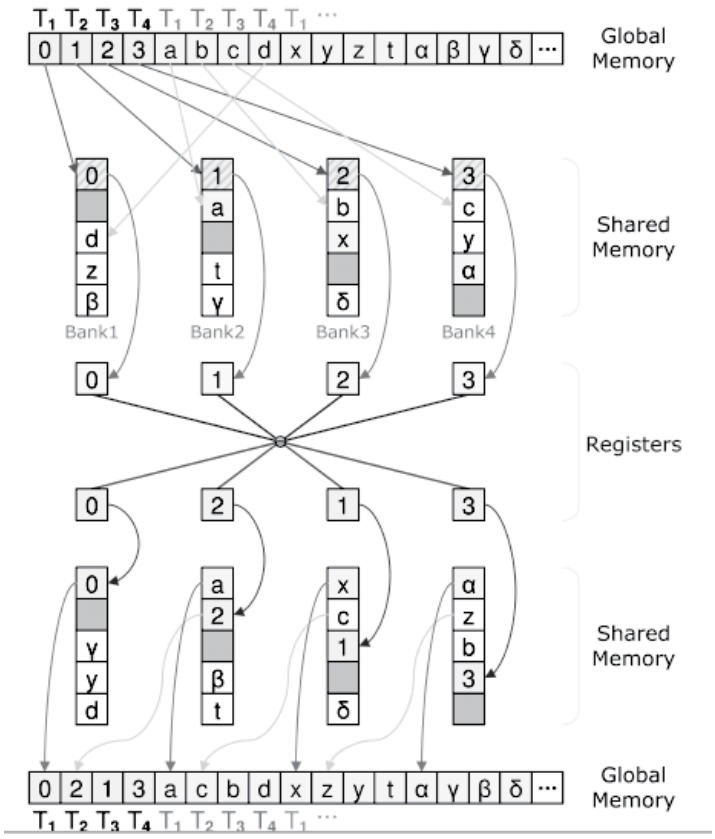

Рис. 1. **Процедура пошуку пароля на GPU з використанням технології CUDA**

Висновок: Тестування даного алгоритму на реальних даних показало прискорення в часі, порівняно з виконанням обчислень на CPU, в 8.5 разів. Отже, пошук багатосимвольних паролів відбувається за дуже малий час, що дає можливість обробляти більшу кількість інформації.

Джерела

1. Andreas Klckner, Nicolas Pinto, Yunsup Lee, B. Catanzaro, Paul Ivanov, and Ahmed Fasih. PyCUDA and PyOpenCL: A Scripting-Based Approach to GPU Run-Time Code Generation. Parallel Computing, 38(3):157{174, 2012.
2. Боресков А. В., Харламов А. А. Основы работы с технологией CUDA. — Москва: ДМК Пресс, 2010. — 232 с.
3. Параллельные вычисления на GPU. Архитектура и программная модель CUDA / Боресков А. В., Харламов А.А., Марковский Н., Микушин Д. Н., Мортиков Е. В., Мыльцев А. А., Сахарных Н. А., Фролов В. А. — М.: МГУ имени М. В. Ломоносова, 2015 — 336 с.

В. О. ЛІСКІН
канд. техн. наук, ФКІТ МАУП

СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В СИСТЕМІ MOODLE НА ОСНОВІ ЧАНК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Сучасні системи електронного навчання в більшості надають лише інформацію про оцінки та звіти про використання навчальних ресурсів, які потім повинні бути проаналізовані студентом та викладачем власноруч. Розроблювана система моніторингу активності студентів надає викладачу результати аналізу взаємодії студентів з навчальним контентом використовуючи онтологію навчальної дисципліни. За результатами моніторингу викладачу буде зрозуміло в якій саме частині навчального контенту студент мав труднощі із засвоєнням матеріалу та з яких причин. Дана система ставить за мету індивідуалізацію процесу електронного навчання та підвищення його якості.

Задача полягає в розробці системи моніторингу взаємодії студентів з контентом на основі чанк-орієнтованого підходу та інтегруванні розроблених засобів у систему електронного навчання Moodle. Кінцевим результатом має бути плагін або модуль Moodle, що розширює функціонал системи.

Термінологія

Електронне навчання (e-learning) — це передача знань і управління процесом навчання за допомогою нових інформаційних і телекомунікаційних технологій. В процесі електронного навчання використовуються інтерактивні електронні засоби доставки інформації, переважно Інтернет і корпоративні мережі компаній [1].

Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment, вимовляється "Мудл") — це модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище, яке називають також системою управління навчанням (LMS), системою управління курсами (CMS), віртуальним навчальним середовищем (VLE) або просто платформою для навчання, яка надає викладачам, учням та адміністраторам дуже розвинутий набір інструментів для комп'ютеризованого навчання, в тому числі дистанційного. Moodle можна використовувати в навчанні школярів, студентів, при підвищенні кваліфікації, бізнес-навчанні, як в комп'ютерних класах навчального закладу, так і для самостійної роботи вдома [2].

Чанк — певна сукупність логічно пов'язаного навчального матеріалу, узагальненого темою навчання, яка сприймається як єдине ціле. [3].

API (application programming interface) — набір готових класів, процедур, функцій, структур і констант, що надаються додатком (бібліотекою, сервісом) або операційною системою для використання у зовнішніх програмних продуктах[4].

Представлення навчального матеріалу

Згідно технології запропонованої в [3] навчальний матеріал впорядковується згідно онтології навчальної дисципліни. Базовими сутностями такої онтології є чанки. Базовим відношенням даної онтології є відношення "вивчається після". Таким чином чанки утворюють онтограф навчальної дисципліни. $< Ch_i, R >$ вершини якого (Ch_i) є чанки, а ребра (R) — зв'язки між заданими чанками. Приклад фрагменту онтографа дисципліни "Алгебра і геометрія" наведено на (рис. 1).

Вершини даного графа відповідають чанкам, а ребра показують послідовність вивчення навчального матеріалу. Топологічне сортування вершин графа дозволяє побудувати початкову траєкторії навчання.

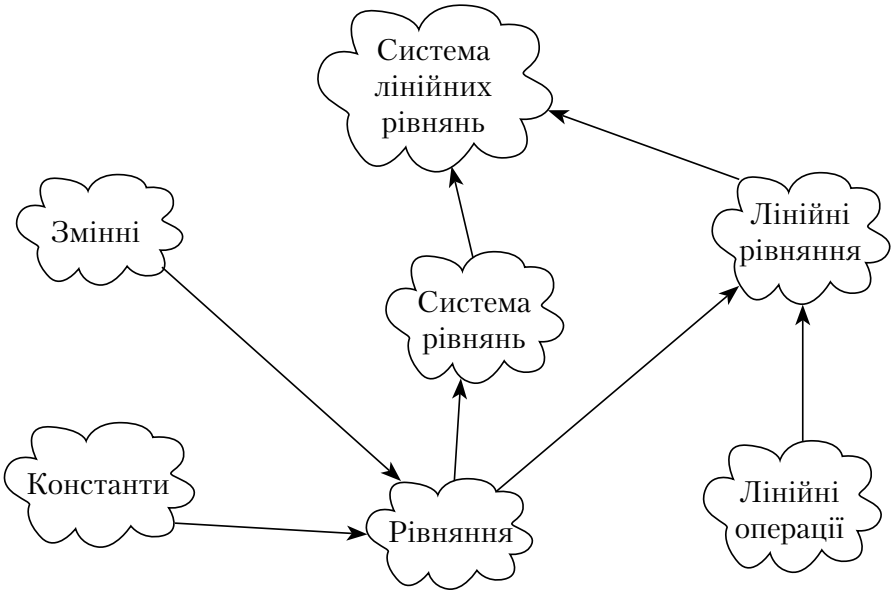

Рис. 1. **Приклад фрагменту онтографа дисципліни "Алгебра і геометрія"**

В системі Moodle чанку відповідає сукупність навчальних ресурсів веб сторінок, зовнішніх посилань тестів, тощо. У процесі навчання студенту надаються тестові питання з множини питань пов'язаних з кожним чанком. Результати відповідей на питання заносяться у вектор оцінок $\vec{a}$, який ставиться у відповідність кожному студенту.

$$\vec{a} = (m_1, ..., m_n),$$

де m_i — це оцінка, яка відповідає *i*-ому чанку у топологічно відсортованому онтографі, причому m_i може прийняти значення з множини *M*:

$$M = \{-1, 0, 1, 2, \tau\},$$

де τ означає що студент не проходив тест, 1 означає, що студент щонайменше один раз неправильно відповів на питання, 2 — студент щонайменше двічі правильно відповів на питання чанка, 0 та 1 — проміжні значення. які виставляються в результаті неправильної відповіді.

Оцінка змінюється після кожної відповіді студента на питання з відповідного чанку. Граф можливих переходів між оцінками зображений на рис. 2.

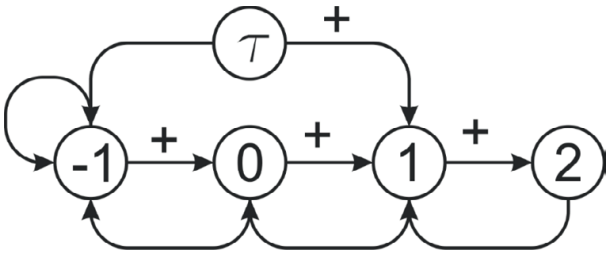

Рис. 2. **Граф переходів між оцінками**

Стрілки позначені знаком + означають правильну відповідь, решта — не правильну. Вважаємо, що -1 — найнижча оцінка за чанк, яку студент може отримати, а 2 — найвища.

Опис роботи модуля моніторингу

Під час проходження всього електронного курсу навчання про студента збирається наступна основна інформація:

1. Загальний час онлайну в системі.
2. Статистика переглядів кожного матеріалу (кількість, час).
3. Статистика та моніторинг виконання тестових завдань.
4. Статистика здачі поточних робіт (лабораторні роботі і т. п.).

Розглянемо більш детально обробку статистики виконання тестових завдань. На основі [3] та попередніх викладках, будь-який курс складається з чанків:

$$\theta = \{Ch_i\},$$

де θ — множина чанків курсу;
Ch_i — i-тий чанк курсу, $i = 1, ..., n$.

Далі, будується порядок між чанками — дидактична онтологія [3]. Після топологічного сортування маємо порядок вивчення матеріалу. Після чого з банку тестових питань вибираються ті, що будуть задані в подальшому:

$$Q = \bigcup_{i=1}^{n} Q_i,$$

де Q_i — множина згенерованих питань для Ch_i, $i = 1, ..., n$.

Після тестування кожен студент буде мати власний вектор $\vec{a}$ заповнений оцінками m_i, що дає характеристику про успіхи студента. Якщо студент у результаті тестування має негативну оцінку по чанку Ch_i, тобто $m_i = -1$, то розроблений модуль моніторингу знаходить чанки від яких залежить поточний чанк і надає відповідні рекомендації щодо повторення навчального матеріалу пов'язаного з даними чанками.

Якщо було виявлено, що один з попередніх чанків має оцінку $m_i \neq 2$ або було виявлено, що матеріал був недостатньо опрацьований на основі зібраної статистики, то система рекомендує студенту доопрацювати матеріал пов'язаний з недопрацьованим чанком, а викладачу вказує на слабкі місця студента, які потрібно додатково перевірити. Використовуючи історію відвідування навчальних ресурсів та історію змін вектора оцінок зв'язки онтографа плагін формує індивідуальну траєкторію навчання для кожного студента і виводить її на екранну форму. Звітність по кожному студенту також доступна викладачеві, де статистика наведена як в агрегованому вигляді, так і в необробленому що дає змогу мати повну інформацію про успішність і прогалини в знаннях.

Моніторинг інтегрується в Moodle як плагін написаний за допомогою PHP та Javascript, використовуючи технологію Ajax та базу даних MySQL. Для відстеження дій студента використано API Event 2, з яким можна ознайомитись в [5].

На рис. 3 наведено приклад екрану форми реалізованого додатку.

В кабінеті кожного студента навчальний контент розподіллено за модулями та темами дисципліни і представлено в декількох форматах. Студент самостійно обирає зручний для себе час опрацювання матеріалів та формат.

Для того, щоб закріпити навички після вивчення кожної теми, студенту пропонується пройти тест, який складається з питань, які відповідають вивченому чанку. За результатами відповідей студента йому виставляється оцінка за модуль або надаються рекомендації, тобто створюється індивідуальна траєкторія навчання, щодо повторення певних тем (чанків), відповіді на запитання, щодо яких були не правильними.

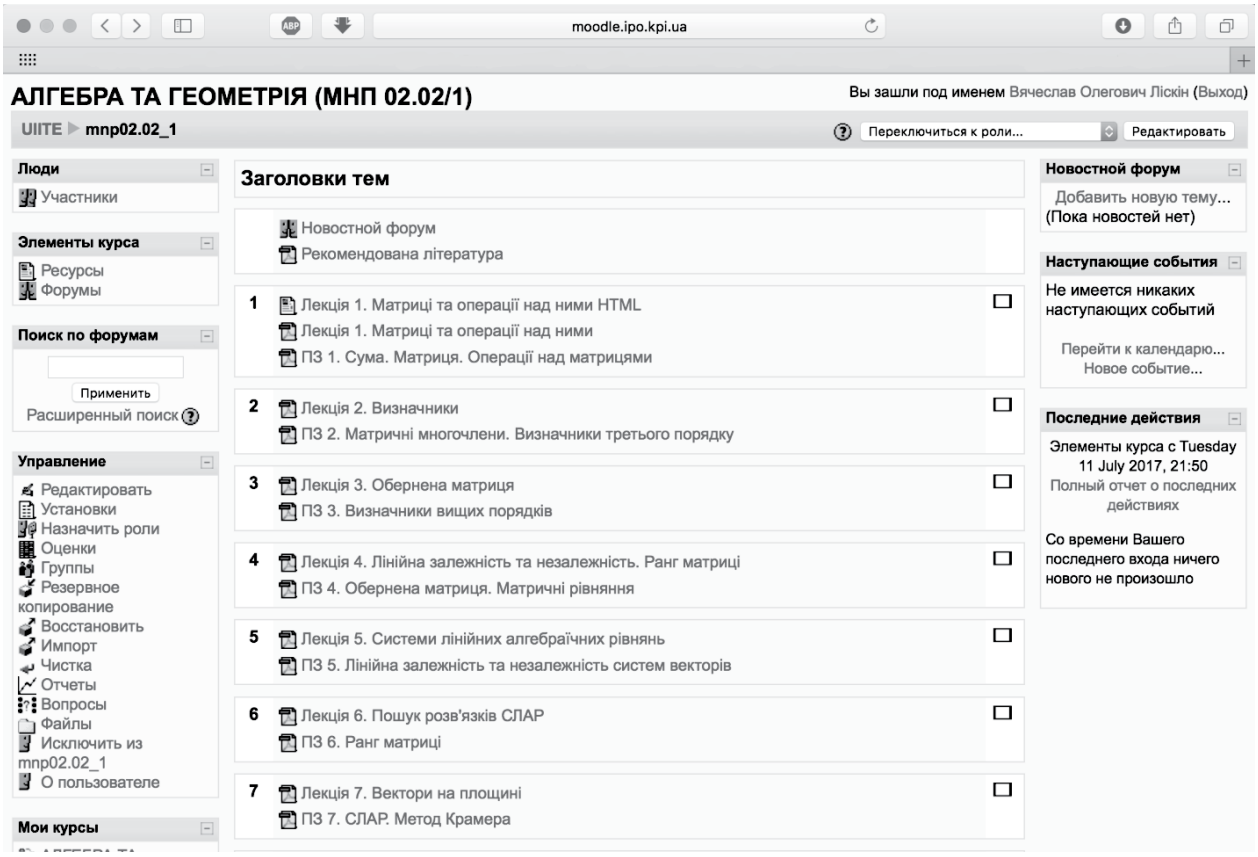

Рис. 3. **Екранна форма поточних результатів студента**

Таким чином забезпечується індивідуалізація навчального процесу та об'єктивний підхід до моніторингу знань студента, який виключає суб'єктивні відносини.

Було розроблено модуль моніторингу взаємодії студента з навчальним контентом, що дозволяє розширити основний функціонал електронної системи навчання Moodle. Модуль інтегрований в Moodle як плагін. Розроблений плагін збирає інформацію про студента та його результати на контрольних подіях і на основі зібраної інформації, використовуючи елементи машинного навчання, дає рекомендації студенту та викладачу щодо подальшого руху в навчанні.

Робота модуля моніторингу ґрунтується на дидактичній онтології навчальної дисципліни, яка лежить в основі чанк-орієнтованого підходу до навчання, це забезпечує можливість у реальному часі відслідковувати успіхи студента з тим чи іншим навчальним матеріалом або темою, при цьому вказуючи, який матеріал є недоопрацьованим зі сторони студента.

Використання чанк-орієнтованого підходу в системах електронного навчання та системі "Moodle" в процесі вивчення дисципліни "Алгебра і геометрія" дозволяє побудувати індивідуальну траєкторію роботи студента з оволодіння даною навчальною дисципліною, сприяє формуванню компетенцій, забезпечує можливість створення індивідуальних освітніх підходів, підвищує ефективність навчального процесу, сприяє формуванню адаптивності, мобільності, вмінню шукати і оволодівати новими знаннями та освоювати сучасні інформаційні технології.

В подальшому досліджені буде розширено можливості даного плагіну та розроблено модуль, який по наявним навчальним матеріалам та результатам тестування буде ґенерувати план індивідуальної траєкторії навчання, а також, щоб була можливість відслідковувати присутність студента на лекції перевіряючи його активність у системі під час заняття.

Джерела

1. Герасимчук О. О. E-learning. Технології електронного навчання : навч. посіб. / О. О. Герасимчук; Луц. держ. техн. ун-т. — Луцьк, 2008. — 430 с. — Бібліогр.: С. 426–429.
2. Moodle в Україні: Що таке Moodle [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://moodle.org/mod/page/view.php?id=8174
3. Liskin V. E-learning Information Technology Based on an Ontlogy Driven Learning Engine / V. Liskin, S. Syrota // International Journal of Computer Science and Information Security. — 2017. — Vol. 15(8). — P. 258–263.
4. API — словарь digital агенства [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://ideyne.com/article/api
5. Event 2 — MoodleDocs [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://docs.moodle.org/dev/Event_2

І. В. БАЦУРОВСЬКА
канд. пед. наук, Миколаївський національний аграрний університет

В. А. ГРУБАНЬ
канд. тех. наук, Миколаївський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ STEM-ОСВІТИ: ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Акронім STEM (від англ. Sciencеприродничі науки, Technology — технології, Engineering — інженерія, проектування, дизайн, Mathematics — математика) визначає характерні риси відповідної дидактики, сутність якої виявляється у поєднанні міждисциплінарних практико орієнтованих підходів до вивчення природничо-математичних дисциплін. Використання провідного принципу STEM-освіти — інтеграція. Вона дозволяє здійснювати модернізацію методологічних засад, змісту, обсягу навчального матеріалу предметів природничо-математичного циклу, технологізацію процесу навчання та формування навчальних компетентностей якісно нового рівня. Це також сприяє більш якісній підготовці молоді до успішного працевлаштування та подальшої освіти, яка вимагає різних і більш технічно складних навичок, зокрема із застосуванням математичних знань і наукових понять.

Освіта в галузі STEM є основою підготовки співробітників в області високих технологій. Тому багато країн, такі як Австралія, Китай, Великобританія, Ізраїль, Корея, Сінгапур, США проводять державні програми в галузі STEM-освіти. Головна мета STEM-освіти полягає у реалізації державної політики з урахуванням нових вимог Закону України "Про освіту" щодо посилення розвитку науково-технічного напряму в навчально-методичній діяльності на всіх освітніх рівнях; створенні науково-методичної бази для підвищення творчого потенціалу молоді та професійної компетентності науково-педагогічних працівників.

В сучасному світі STEAM-освіта в пріоритеті. Спеціалістам майбутнього потрібна всебічна підготовка і знання з різноманітних освітніх областей природних наук, інженерії та технології. Як результат переходу до нової цифрової епохи, в даний момент в Україні спостерігається ефективне впровадження в роботу установ освіти сучасного цифрового навчального обладнання і цифрових освітніх ресурсів нового покоління [2]. В останнє десятиліття в сфері освіти значно збільшився інтерес до освітньої робототехніки. Унікальність цієї освітньої технології полягає в інтеграції інженерної справи, математики, фізики та інших природничих дисциплін. У майбутньому професії будуть пов'язані з технологією і високотехнологічним виробництвом на стику з природничими науками. Будуть затребувані IT-фахівці, програмісти, інженери, фахівці високотехнологічних виробництв, фахівці біо- і нанотехнологій. Сьогодні ми готуємо фахівців майбутнього, яким буде потрібна всебічна підготовка і знання із найрізноманітніших освітніх областей природничих наук, інженерії та технології. Але одних технологій замало. У STEM-освіту активно включаються творчі, мистецькі дисципліни, об'єднані загальним терміном Arts (позначення відповідного підходу — STEM and Arts). Вже йдуть розмови про додавання "А" — від англійського "Arts", гуманітарні галузі знання. до абрівіатури STEM

[3]. Актуальними STEM and Arts напрямами є промисловий дизайн, архітектура, індустріальна естетика тощо. STEAM — Science, Technology, Engineering, Arts, and Mathematics-акронім слів природничі науки, технологія, інжиніринг, мистецтво, математика англійською мовою. STREAM — Science, Technology, Reading+WRiting Engineering, Arts, and Mathematics — акронім слів природничі науки, технологія, читання + письмо, інжиніринг, мистецтво, математика.

Впровадження STEM-освіти має глибинний характер і включає розв'язання проблем підготовки фахівців, які усвідомлюють свою соціальну відповідальність, постійно дбають про особистісне і професійне зростання, вміють досягти нових педагогічних цілей. Отже, розвиток STEM-освіти є важливим, пріоритетним для України. Поряд з цим окреслимо ряд проблем, які потребують розв'язання. До них ми відносимо оновлення нормативно-правової бази, створення мережі регіональних STEM-центрів (лабораторій); розробку науково-методичного забезпечення та спеціальних засобів навчання, підготовку та перепідготовку науково-педагогічних працівників, здатних втілювати завдання Нової української школи

STEM-освіта потребує розвитку здатності до самостійних спостережень, дослідів, експериментів, що насамперед передбачає спроможність здійснювати аналіз, синтез, проводити виокремлення суттєвих ознак, робити порівняння, узагальнення та висновки. Під час науково-дослідницької діяльності здобувач освіти має опанувати всі або більшість загальних умінь: — спостерігати за фактами, середовищем, подіями; — самостійно формулювати проблему дослідження; — висловлювати гіпотези; — визначати способи перевірки гіпотез; — визначати закономірності; — визначати способи підтвердження чи спростування гіпотез; — робити висновки [1, 4].

STEM-освіта розвиває здібності до дослідницької, аналітичної роботи, експериментування та критичного мислення. Наука є вивченням природного світу, в тому числі законів природи, пов'язаних з фізикою, хімією, біологією, а також оперуванням або застосуванням фактів, принципів, концепцій, пов'язаних з цими дисциплінами. Технологія включає в себе всю систему людей і організацій, знань, процесів і пристроїв, які входять до створення та функціонування технологічних артефактів, а також самі артефакти, тобто продукти технологічної діяльності. Інжиніринг є сукупністю знань про дизайн та створення продуктів і способу вирішення проблеми. Інжиніринг використовує поняття науки та математики, а також технологічні процедури та інструменти. Математика вивчає закономірності і взаємозв'язки між величинами, цифрами та формами. Математика включає теоретичну математику і прикладну математику.

Таким чином, впровадження в навчальний процес методичних рішень STEM-освіти дозволить сформувати найважливіші характеристики, які визначають компетентного фахівця. До них відносяться уміння побачити проблему, уміння побачити в проблемі якомога більше можливих сторін і зв'язків, можливість сформулювати дослідницьке запитання і шляхи його вирішення, гнучкість як уміння зрозуміти нову точку зору і стійкість у відстоюванні своєї позиції, оригінальність, відхід від шаблону, здатність до перегруповування ідей та зв'язків, до абстрагування або аналізу, до конкретизації або синтезу, до відчуття гармонії в організації ідеї.

Джерела

1. STEM-освіта. Intel "Навчання для майбутнього". Веб-сайт програми [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://iteach .com. ua/news /massmedia/ ?pid = 2621.

2. STEM Education in in Southwestern Pennsylvania. Report of a project to identify the missing components. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.cmu.edu/gelfand/documents/stem-survey-report-cmu-iu1.pdf
3. Балик Н. Р. Підходи та особливості сучасної STEM-освіти / Н.Р. Балик, Г.П. Шмигер // Фізико-математична освіта, — 2017. — № 2(12), С. 26–30.
4. Морзе Н. Презентація STEAM-освіта [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.stemschool.com/.

М. П. ДЯЧЕНКО
канд. фіз.-мат. наук, ФКІТ МАУП

В. О. ЛЮДВИЧЕНКО
канд. фіз.-мат. наук, ФКІТ МАУП

ПРО РОЗРОБКУ ВЕБ-ЗАСТОСУНКУ “МОНІТОРИНГ І ОБЧИСЛЕННЯ ВАРТОСТІ ПРОДОВОЛЬЧОГО КОШИКА В УКРАЇНІ”

Описуються функції комп’ютерної програми, що реалізується як веб-застосунок, який надає користувачам інформацію про продукти харчування в Україні та їх вартість, а також вартість продовольчих кошиків, які задовольняють потреби в продуктах харчування у відповідності до науково обгрунтованих норм “еталонні моделі” дорослої людини, дітей, а також і сімей.

Обчислена вартість в грошових одиницях (грн./євро/дол.) на вказану дату (рік/місяць) відповідного продовольчого кошика, що має забезпечувати життя “еталонних моделей” дорослої людини (працездатної, непрацездатної і пенсіонера) та дитини віком до 6-ти років і дитини віком від 6-ти до 18-ти років, а також сімей (з різною кількістю їх членів) на протязі місяця — може бути показником купівельної спроможності громадян України щодо набору продуктів харчування, що входять у відповідний продовольчий кошик, при відповідних на вказану дату середньо-ринкових цінах на них.

Таким чином, інформаційний моніторинг вартості продуктів харчування та обчислення вартості відповідного продовольчого кошика може забезпечити:

- обчислення вартості прожиткового мінімуму дорослої людини та дітей [1–3] (відповідним методом [4]);
- обчислення розміру заробітної плати [5] та пенсії, які не міожуть бути менше обчисленої вартості прожиткового мінімуму “еталонних моделей” дорослої людини (працездатної, непрацездатної і пенсіонера) та дітей, а також сімей, доходи яких, відповідно, мають бути такі, щоб у них могло бути двоє, троє, чи більше дітей, те, що забезпечує основу для відтворення, розвитку та збереження життя українського народу і має бути гарантовано державою Україна.

Обчислена (на вказану дату) вартість продовольчого кошика “еталонної моделі” дорослої працездатної людини може бути:

- мірою вартості національної валюти (грн.) за цим показником по відношенню до євро і долара та валют інших країн світу подібно індексу БігМака [6];
- мірою інфляції національної валюти (грн.) [7].

Вимоги до веб-застосунку і його функції. Веб-застосунок має забезпечити:

– інформацією (знаннями):

- про їжу як основну потребу людей (різного віку і статі);
- про традиційне харчування в Україні та українську національну кухню:
- про раціональне харчування і продовольчі кошики людей різного віку і статі та в залежності від виконуваних ними видів робіт;
- про продовольчі кошики — набори продуктів харчування, які забезпечують науково обґрунтовані норми їх споживання — “еталонної моделі” дорослої

працездатної людини (ріст 170 см, вага 70 кг, енергетична потреба — 3000 кілокалорій на добу та відповідна потреба в поживних речовинах — білках, вуглеводах, жирах, вітамінах, мінеральних солях, тощо), а також "еталонних моделей" дитини віком до 6-ти років і дитини віком від 6-ти до 18-ти років;

– ведення баз даних:

• про продукти харчування (їх назви), що входять в продовольчий кошик "еталонних моделей" людини і дітей та їх енергетичну цінність і вміст в них поживних речовин;
• про вартість в грн./євро/дол. продуктів харчування на фіксовані дати (роки/місяці);
• інформаційний моніторінг і обчислення:
• вартості продовольчих кошиків "еталонних моделей" людини і дітей та сімей на основі даних про нормативні набори продуктів харчування і середньостатистичних (на вказану дату) оцінок їх вартості в грн./євро/дол.;
• обчислення і збереження в базі даних значень оцінок вартості харчування (див. табл.) на основі оцінок на вказану дату (рік/місяць), що отримані від експертів, які проживають в різних регіонах України;
• обчислення і збереження в базі даних значень оцінок вартості харчування на місяць (дитини, людини, сімей (із різною кількістю своїх членів) на основі даних на вказану дату (місяць/рік), які отримані від проведених соціологічних досліджень (див. табл.).

Веб-застосунок має забезпечити користувачів інформацією:

– про вартість різних продуктів харчування на вказані дати (роки/місяці);
– оцінки вартості продовольчих кошиків на вказані дати (роки/місяці);
– оцінки вартості харчування (див. табл.), що отримані від проведених соціологічних досліджень.

Таблиця

Оцінки вартості харчування в грн. та, відповідно по курсу, в євро і дол.

№ п/п	Оцінки вартості харчування (в грн/євро/доп.) на місяць / Зафіксовані дати (місяці /роки)	дитини віком до 6 років	дитини віком від 6 до 18 років	працездатної людини	непрацездатної людини, пенсіонера	сім'ї із 3-х осіб (чолов., жінка, одна дитина)	сім'ї із 4-х осіб (чолов., жінка, дві дитини)	сім'ї із 5-и осіб (чолов., жінка, три дитини)
1	Січень 2001							
..	...	...	...	...	...	...	...	...
	Січень 2019							

Джерела:

1. Закон України про прожитковий мінімум. — Відомості Верховної Ради (ВВР), 1999, № 38, с. 348.
2. Норми прожиткового мінімуму, які затверджені Урядом України. 14 квітня 2000 р., № 656.
3. Людвиченко В. О., Тарасенко Т. А. Прожитковий мінімум і обчислення його вартості. / Журн. "Персонал", № 2 (146), 2010, С. 18–24.
4. Дяченко М. П., Людвиченко В. О., Тарасенко Т. А. Про нормативно-статистичний метод обчислення оцінок вартості прожиткового мінімуму і його програмну реалізацію — Праці міжн. наукової школи-семінару "Питання оптимізації обчислень (ПОО-XLII)", Київ: Інститут кібернетики ім. В. М. Глушкова НАНУ, 2015. — С. 174–175.
5. Дяченко М. П., Людвиченко В. О. Про формулу обчислення заробітної плати з використанням оцінок вартості прожиткового мінімуму. — Праці VIII міжнародної школи-семінару "Теорія прийняття рішень" — Ужгород, УжНУ, 2016. — С. 118–119.
6. Індекс БігМака. — Вікіпедія. https://uk.wikipedia.org/wiki
7. Інфляція. — Вікіпедія. https://uk.wikipedia.org/wiki

В. Г. ЯВОРСЬКА
канд. юрид. наук, доц., Львівський інститут МАУП

ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРИВАТНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ТА ПРАКТИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Приватна освіта, яка за своєю суттю з'явилася гнучкішою і затребуваною за умов ринкової економіки, набула широкого поширення [1] в Україні.

За період з 1995 по 2017 рік приватний сектор вищої освіти стабілізувався і отримав оптимальну структуру. Якщо на початок 1995 року ліцензії на реалізацію освітньої діяльності мали 123 недержавні вищі навчальні заклади (далі — ВНЗ), то на початок 2017–2018 навчального року залишилось 78 приватних ВНЗ [2; *142–143*].

Вивчення цієї тематики проводили В. І. Астахова, В. М. Огаренко, К. Павловський, О. Л. Сидоренко, І. І. Тимошенко, З. І. Тимошенко, Т. В. Фініков та ін.

Приватна освіта в Україні не позбавлена численних питань, які потребують вирішення та вдосконалення, зокрема історичні аспекти діяльності приватних навчальних закладів та наявні в теперішній період правові та практичні тенденції їх вдосконалення.

Історіографія історії недержавної вищої школи в Україні досить специфічна. Початок наукового осмислення феномену недержавної вищої освіти в Україні було покладено в середині 90-х років, коли приватні вузи стали помітним фактором суспільного життя [3; *5*].

Найважливішими правовими актами, які справили значний вплив на розвиток недержавної вищої освіти після проголошення незалежності, була нова редакція "Закону про освіту", яка вступила в дію 23 березня 1996 р., і Конституція України, прийнята 28 червня 1996 р. Конституція проголосила рівноправність усіх форм власності і свободу підприємницької діяльності в Україні [3; *7*].

Ще у часи Київської Русі освіта була справою держави, церкви і приватних осіб. Перші вищі навчальні заклади України — Острозька і Києво-Могилянська академії — з початку їх існування фінансувалися не державою, а приватними особами (меценатами), різними організаціями, релігійними та іншими товариствами і за рахунок внесків студентів. Після селянської реформи 1861 р. і ліквідації кріпосного права соціально-економічні відносини в державі урізноманітнилися. У 1917 р. на території 9 підросійських губерній України діяло 15 приватних вузів [3; *9*].

В умовах Української революції 1917–1920 рр. починається відродження української вищої школи. Зусиллями громадськості, кооперативних організацій і державних органів у 1917–1918 рр. було відкрито у Києві Український народний університет, Українську науково-педагогічну академію, Народний політехнікум, Польський і Єврейський університети; вищі навчальні заклади у Полтаві, Кам'янці-Подільському, Катеринославі, Чернігові та інших містах України. Державна система освіти в СРСР фінансувалася за залишковим принципом. В республіці існував величезний незадоволений попит на вищу освіту. Щороку студентами вузів ставало менше 50 % від загального числа абітурієнтів 23 червня 1991 р. Верховна Рада прийняла закон "Про освіту", стаття 13 якого передбачала можливість утворення і рівноправне функціонування закладів різноманітних організаційно-правових норм — державних, му-

ніципальних, недержавних. Зі свого боку, суспільство зацікавлене в існуванні вищих навчальних закладів державної і недержавної форм власності, бо це передбачає загальне поліпшення становища в освітній сфері. Щоб вдосконалюватися, державні вузи потребують конкуренції [3; *10–11*].

З середини 1992 р. введено державну акредитацію для визначення спроможності навчальних закладів здійснювати освітню діяльність на рівні державних вимог, що давало право на видачу диплому про вищу освіту державного зразка. Початковим етапом акредитації було ліцензування, що давало вузу право на ведення освітньої діяльності. Ліцензування нових навчальних закладів почалося в 1993 р. В лютому 1996 р. після прийняття Постанови Кабінету Міністрів "Про ліцензування, акредитацію і атестацію закладів освіти", акредитація майже на рік припинилася, бо став розроблятися новий її порядок, що відповідав вказаній урядовій постанові [3; *12–13*].

Закон України "Про вищу освіту" прийнято 01.07.2014 р. Відповідно до ч. 1 ст. 27 Закону України "Про вищу освіту" заклад вищої освіти як суб'єкт господарювання може діяти в одному із таких статусів: бюджетна установа; неприбутковий заклад вищої освіти; прибутковий заклад вищої освіти.

У приватному закладі вищої освіти його структура, склад, порядок роботи і повноваження органів управління, робочих і дорадчих органів, органів громадського та студентського самоврядування, наукових товариств, процедури обрання чи призначення керівників закладу та його підрозділів можуть визначатися статутом закладу без дотримання вимог цього Закону.

Відповідно до ч. 4 ст. 27 наголошено, що заклади вищої освіти державної, комунальної та приватної форми власності мають рівні права у провадженні освітньої, наукової та інших видів діяльності [4].

Виділимо проблеми, які існують у більшості приватних ВНЗ:

- по-перше, далеко не всі викладачі цих закладів залучені до виконання наукової тематики;
- по-друге, недостатньо активна участь у спільних наукових конференціях, які організовує Асоціація навчальних закладів України недержавної форми власності та інші ВНЗ. У багатьох закладах потребує активізації студентська наукова робота.

Актуальною є підготовка власних підручників і методичних посібників.

Нарешті, в багатьох недержавних ВНЗ занадто повільно розгортається робота щодо видання наукових збірників, оформлення документів для реєстрації цих видань як фахових [5; *27*].

Отже, для покращення діяльності приватних ВНЗ варто звернути увагу на такі перспективи:

1. покращення науково-дослідної діяльності (залучення до конференцій, видання статей у періодичних виданнях, підручників, посібників, монографій);
2. вдосконалення фахового рівня викладачів, які працюють у навчальному закладі (підвищення кваліфікації, здобуття наукового ступеня);
3. залучення студентів до активної наукової діяльності (участь у наукових гуртках, публікації у збірниках конференцій, видання у співавторстві наукових статей);
4. покращення та вдосконалення матеріально-технічної бази навчального закладу;
5. запровадження інновацій в діяльності ВНЗ.

Недержавні заклади освіти виконують функції: забезпечення конкуренції по відношенню до інших навчальних закладів; покращення якості надання освітніх послуг; впровадження інноваційного підходу; вплив на формування громадянського суспільства через надання можливості громадянам здобути вищу освіту.

Джерела

1. Півоварова І. М. Недержавні вищі навчальні заклади: проблеми розвитку. Історичні записки (збірка наукових праць). URL : www.info-library.com.ua/books-text-10403.html
2. Михайличенко М. В. Приватні вищі навчальні заклади: функціонування та управління у контексті демократизації. Науковий вісник. Серія "Філософія". Харків : ХНПУ, 2017. Вип. 48 (ч. II). С. 138–149.
3. Огаренко В. М. Розвиток недержавної вищої школи в Україні (кінець 80-х 2001 рр.) автореф. дис. ... канд. істор. наук. Запоріжжя, 2001. 19 с.
4. Про вищу освіту : Закон України від 1.07.2014 р. № 1556-VII // Відомості Верховної Ради. 2014. № 37–38. Ст. 2004. URL : https://zakon. rada.gov. ua/laws/show/1556-18
5. Астахова В. І. Наукові дослідження у приватних ВНЗ: перші досягнення, перспективи. Вища освіта України. 2003. № 1. С. 22–27.

Н. В. МАГАС
канд. екон. наук, доц., Львівський інститут МАУП

СТАН НЕДЕРЖАВНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

В умовах суспільних трансформацій, глобалізаційних та інтеграційних процесів освіта займає ключову роль у формуванні інтелектуально-кадрового потенціалу держави. Від якості освіти залежить подальший економічний та соціальний розвиток країни, зниження еміграції молоді закордон. Розширення форм вищої освіти в Україні підвищить конкурентоздатність вищих навчальних закладів, посилить боротьбу вищого навчального закладу за абітурієнта, зросте якість надання освітніх послуг, що забезпечить більші можливості інтелектуального розвитку населення.

В сучасних умовах розвитку України пріоритетними напрямками фінансових інвестицій стає інтелектуальний капітал, що приймає форму капіталу в силу суспільної необхідності в створенні суспільних благ.

Економіка знань — це такий рівень розвитку економіки, коли на перший план виходить інтелектуальний потенціал країни. Це економіка, де нові знання виробляються, накопичуються і ефективно використовуються, де є попит і пропозиція на них, де знання роблять більш ефективним використання інших факторів виробництва [1].

Сучасні умови вимагають змін інтелектуально-інноваційного типу у таких напрямках:

- системи суспільних цінностей — існування взаємозв'язку і взаємодії культури та економічного розвитку;
- системи освіти — здатність країни підтримувати сучасну і ефективну систему освіти, підвищувати інтелектуальний потенціал робочої сили;
- системи підтримки приватного сектора і підприємництва — формування і підтримка сприятливого інвестиційно-інноваційного середовища;
- системи якості — питання майстерності трансформації ідей і технологій у конкурентні товари і послуги [1].

Отже, для розвитку країни необхідним є зростання якості інтелектуального капіталу країни, а це можна досягти тільки за рахунок інноваційних змін вищої освіти в Україні.

Інноваційні зміни в освітніх послугах в Україні відбулися на початку 90-х років минулого століття, з'являються перші недержавні вищі навчальні заклади. Особливість недержавних навчальних закладів полягає в тому, що вони надають якісно нові освітні послуги, які відповідають вимогам ринкової економіки, витрати на освіту в даному випадку несе не держава, а студент.

Дослідженням питання розвитку недержавних вищих навчальних закладів займалися такі науковці В. Астахова, В. Журавського, В. Огаренка та ін. Однак, існує проблема у додаткових дослідженнях розвитку недержавних навчальних закладів в Україні.

Державні вищі навчальні заклади виконують замовлення держави, приватні виконують замовлення споживачів та суспільства, забезпечуючи додаткові освітні послуги, сприяючи тим самим становленню громадянського суспільства. Приватний вищий навчальний заклад має внаслідок цього велику потенційну свободу вибору

цілей і завдань, форм та методів діяльності [3]. Спільне між державним і приватним вищим навчальним закладом є якість навчання та боротьба за студента.

Таблиця 1

Кількість закладів ВНЗ III–IV рівнів акредитації за формами власності [2]

	2010/11 н. р.	2011/12 н. р.	2012/13 н. р.	2013/14 н. р.	2014/15 н. р.	2015/16 н. р.	2016/17 н. р.	2017/18 н. р.
Державною та комунальною формою власності	231	227	220	218	197	208	209	212
Приватною формою власності	99	99	96	91	80	80	78	77
Усього	330	326	316	309	277	288	287	289

З даних табл. 1, ми можемо спостерігати, що на 2010/11 навчальний рік в Україні 99 вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації функціонували з приватною формою, до 2017/18 навчального року кількість приватних навчальних закладів III–IV рівнів акредитації зменшилась на 22 і становить 77, це 1/3 всіх вищих навчальних закладів України. Проте, з рис.1 спостерігаємо, що більшість осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах фінансуються за рахунок коштів фізичних осіб, так у 2010/11 н. р. їх питома вага складала 54,1 %, а у 2017/18 н. р. 52,7 %, як бачимо це досить значна частина фінансування проводиться за рахунок коштів студентів. Відповідно вони мають право вибирати той чи інший вищий навчальний заклад у якому хочуть навчатися.

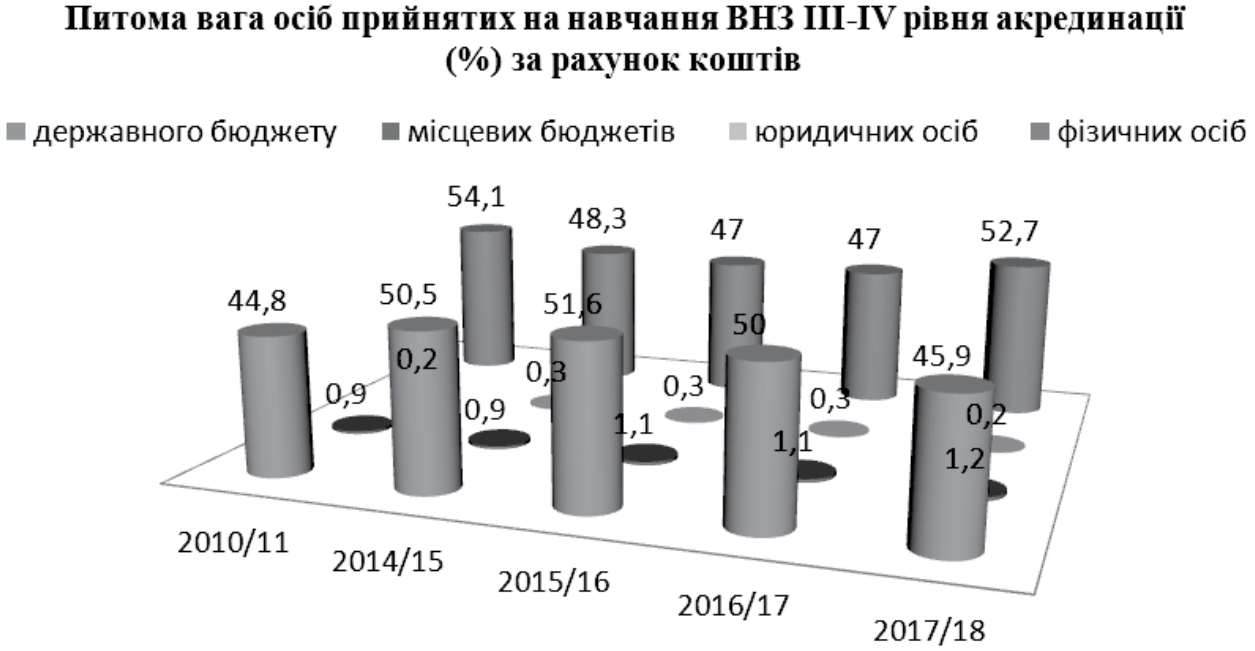

Рис. 1. **Особи, які навчаються у ВНЗ III–IV рівня акредитації (%) за рахунок коштів** [2, с. 17]

Перевагою приватного вищого навчального закладу полягає в можливості генерування ідей, які не прив'язані до певних традиційних обмежень; залежність від ринку праці вимагає постійного оновлення спеціальностей; конкурентна боротьба з державними та комунальними вищими навчальними закладами закликає завжди покращувати свої послуги, впроваджувати інновації у навчальний процес, бути гнучким до потреб кожного студента; матеріально-технічна база у приватних вищих навчальних закладах відповідає вимогам сучасного суспільства.

Джерела

1. Мойсеєнко І. П. Управління інтелектуальним потенціалом: монографія / І. П. Мойсеєнко. — Львів: Аверс, 2007. — 304 с.
2. Статистичний збірник. Вища освіта в Україні у 2017 році http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publosvita_u.htm
3. Куклін О. В. Становлення і розвиток приватної вищої освіти: вітчизняний та зарубіжний досвід / О. В. Куклін // Формування ринкової економіки, 2011. — № 26. — С. 411–421.

О. С. ДМИШКО
канд. психол. наук, доц., Львівський інститут МАУП

В. Г. ГУДИШ
магістрант, Львівський інститут МАУП

ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ НЕДЕРЖАВНИМИ ЗВО

Трансформаційні, інтеграційні та інформаційні процеси, що відбуваються сьогодні в Україні, впливають на зміст управлінської діяльності недержавних ЗВО. Сучасний недержавний заклад вищої освіти — складна система, яка динамічно розвивається, реформується і вимагає грамотного управління. Управління недержавним ЗВО — це цілеспрямована діяльність керівного складу на розробку концепції, стратегій кадрової політики і методів управління людськими ресурсами. Управління таким закладом освіти — це вплив на педагогічний колектив (а через нього на освітньо-виховний процес) для досягнення максимальних результатів у вихованні, розвитку, навчанні. Він ґрунтується на певних принципах, основними з яких є гуманність, особистісний підхід і високий рівень освіти. У своїй діяльності недержавні ЗВО стараються об'єднати не лише навчально-виховний процес, але й духовний розвиток особистості. Управлінська діяльність керівників ЗВО — система дій, що має певну методологічну, управлінську концепцію і спрямована на вирішення організаційних, педагогічних, соціальних завдань, пов'язаних із досягненням позитивних результатів у процесі функціонування і розвитку освітнього закладу. Керівництво закладом освіти (адмінперсонал), викладачі і допоміжні працівники (персонал) — дві підсистеми, які сукупно формують складну управлінську систему, від злагодженої роботи яких буде залежати успішність діяльності. Система управління може функціонувати лише тоді, коли всі її складові ланки відповідають вимогам сьогодення. Феноменологія управління недержавними ЗВО є актуальною психологічною проблемою і потребує вичення.

Управління викладацьким складом ЗВО — це специфічна функція управлінської діяльності, головним суб'єктом якої є люди, що входять в певну соціальну групу і формують трудовий колектив. Керівник недержавного закладу вищої освіти і адмінперсонал є управлінцями, на яких покладається достатньо велика кількість функцій. Функції представляються управлінським циклом, який включає планування, організацію, мотивацію та контроль за всією діяльністю ввіреного їм освітнього закладу.

Планування — це процес підготовки рішень, який включає постановку мети, визначає вихідні передумови, з'ясування альтернатив та вибір найкращої з них, виконання плану та робочі висновки. Організація спрямована на впорядкування діяльності управлінця та виконавців. Мотивація — робота спрямована на матеріальне і моральне стимулювання та створення у працівників психологічних спонук до праці. Контроль — процес перевірки і зіставлення фактичних результатів із поставленими завданнями [1].

Одним із основних завдань адміністрації освітньої установи є формування якісного кадрового потенціалу, створення умов для постійного підвищення освітнього рівня педагогічних працівників. Реалізація цих завдань можлива за умови змістовної організації безперервного навчання, контролю та оцінювання педагогічних працівників, мета

якого — сприяння постійному творчому зростанню, підвищенню науково-методичного рівня і досягнення на цій основі значного вдосконалення педагогічної майстерності [5].

Е. Емерсон виділяє дванадцять принципів продуктивної управлінської діяльності: точне формулювання цілей та ідеалів, здоровий глузд, компетентна консультація, дисциплінованість, справедливе ставлення до персоналу; швидкий, надійний, повний і точний облік, диспетчеризація, нормування праці і чіткий розклад, нормалізація умов діяльності, чітке дотримання писаних інструкцій, обов'язкова винагорода за результати праці [6].

В управлінській діяльності важливу роль відіграють різні стилі керівництва, які можуть бути більше чи менше ефективними залежно від того, наскільки структурована виконувана робота (вирішуване завдання), наскільки вдало застосовують їх керівники та як реагують підлеглі на ці дії [3, 4].

Психологічні особливості керівників та підлеглих взаємопов'язані із стилями управління. Зокрема, негативні психологічні бар'єри, можуть породжувати тривожність і внутрішню конфліктність як в управлінця, так і в керованій підсистемі. Відсутність життєвої мети або нечітке її бачення, страх перед ризиком, низька самооцінка, упереджене ставлення до себе, відсутність ініціативи, загальмованість мислення, нездатність відмовитися від хибного рішення, слабка спроможність до самоаналізу й розуміння людей, невміння планування роботу чи організовувати свою діяльність, замкненість, залежність від авторитету, бажання отримати швидку винагороду, емоційна нестриманість, імпульсивність, схильність до шкідливих звичок, неорганізованість, залежність від ситуації тощо — все це здійснює негативний вплив на управлінський процес [2].

Метою роботи було розкрити психологічні особливості управління недержавними ЗВО.

У дослідженні взяло участь 76 осіб, з них — 6 керівників недержваних ЗВО, 70 працівників ЗВО, які є у підпорядкуванні даних керівників.

У роботі використано психодіагностичний інструментарій: методика "Визначення стилю управління персоналом" (адаптований варіант експертної методики В. П. Захарова), методика "Самоцінка керівником стилю управління" (В. П. Захарова), тест для керівників "Хто ви — лідер чи адміністратор?", тест "Визначення керівником особистісних якостей",методика діагностики рівня суб'єктивного контролю (Дж. Роттер, адаптація Е. Ф. Бажина, С. А. Голинкіної, А. М. Еткінда), методика діагностики особистості на мотивацію до успіху (Т. Елерс), методика діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач (Т. Елерс), методика "Особистісна агресивність та конфліктність".

Проведене дослідження показало, що керівники, які виявляли інтернальний локус контролю (83%), володіли адміністративними (100 %) та лідерськими якостями (66 %), високим або середнім рівнем соціальної моральності (66 % — середній рівень і 16,5 % — високий рівень), духовної зрілості (49,5 % — середній рівень і 49,5 % — високий рівень) та емоційною зрілістю (49,5 % середній рівень і 33 % — високий рівень) та соціальним інтелектом (49,5 % — середній рівень і 49,5 % — високий рівень). Ці керівники виявляли помірно високу мотивацію до успіху, а мотивація до уникнення невдач — була на низькому рівні або середньому рівні. Вони більш схильні до демократичного стилю управління або ж використовували демократичний чи авторитарний стиль — залежно від обставин.

Водночас, ті керівники, які мали низькі показники, або ж виявляли схильність до конфліктності (33 % досліджуваних) чи агресивності (16,5 % досліджуваних) — більше схилялися до авторитарного стилю управління. При чому показники були значно вищими, ніж у тих керівників, які не виявляли такої схильності.

Кореляційний аналіз підтвердив наявність зв'язків між особистісним якостями керівників і підлеглих та певним стилем управління.

Виявлено позитивний кореляційний зв'язок між демократичним стилем управління та адміністративними якостями ($r = 0,61$, $p < 0,01$), мотивацією до успіху ($r = 0,568$, при $p < 0,01$), емоційною зрілістю ($r = 0,64$, $p < 0,01$), духовною зрілістю ($r = 0,52$, $p < 0,01$).

Інтернальність позитивно корелювала з адміністративними якостями ($r = 0,63$, $p < 0,005$), мотивацією до успіху ($r = 0,68$, при $p < 0,01$), духовною зрілістю ($r = 0,578$, $p < 0,01$) та демократичним стилем ($r = 0,492$, $p < 0,01$).

У дослідженні не вдалося простежити кореляційні зв'язки між авторитарним стилем управління та особистісними якостями досліджуваних. Тому про застосування цього стилю можна говорити лише на основі оцінки стилю керівництва членами колективу та самооцінки вибору стилю конкретного управлінця.

За результатами дослідження було надано рекомендації для успішної управлінської діяльності у недержавних ЗВО.

1. Керівництву навчального закладу необхідно давати чіткі роз'яснення вимог до роботи — це роз'яснення того, які результати очікуються від кожного співробітника. Підлеглі мають зрозуміти, чого від них очікують в кожній конкретній ситуації.

2. Керівництву варто застосовувати у своїй роботі координаційні і інтеграційні механізми. Один із найбільш поширених механізмів — ланцюжок команд. Якщо у двох чи більше підлеглих виникають неузгодження з приводу якогось питання, конфлікту можна уникнути, звернувшись до їх прямого керівника, запропонувавши йому прийняти остаточне рішення.

3. Кожен працівник маю усвідомлювати загально організаційні комплексні цілі. Ефективне вирішення цих цілей вимагає спільних зусиль двох чи більше співробітників. Ідея, яка закладена в цих високих цілях — скерувати зусилля всіх учасників на досягнення загальної мети.

4. З боку керівника має бути чітко розроблена структура системи винагород. Винагороди можна використовувати як метод управління конфліктною ситуацією, здійснюючи вплив на поведінку підлеглих. Люди, які вносять свій вклад в досягнення загально-організаційних комплексних цілей, допомагають іншим членам і стараються підійти до вирішення проблеми комплексно. Тому вони мають бути винагороджені — подякою, премією, визнанням, підвищенням по службі. Такі заходи оправдані у випадках, коли працівники застосовують поступливість, компромісність в своїх дія і показують приклад іншим.

Отже, управління недержавними ЗВО — це вміння досягати поставленої мети, використовуючи працю, інтелект і мотиви поведінки інших людей. Для керівників даних освітніх установ у нинішніх умовах характерні виконання ряду функцій, де вони виступають не лише адміністраторами, які виконують керівництво підлеглими чи забезпечують організацію навчального процесу. Адміністрація освітньої установи є менеджерами освіти, які здійснюють планування, прогнозування, організацію, мотивацію та контроль за діяльністю закладу. Це вимагає від керівників наявності певних психологічних особливостей, що сприятиме успішному веденню управлінських справ.

Джерела

1. Білобровко Т. І. Соціальний аспект діяльності керівника закладу освіти: навч.-метод. посібник / Т. І. Білобровко, А. В. Опольська; ДВНЗ "Переяслав—Хмельницький держав-

ний педагогічний університет імені Григорія Сковороди". — Переяслав–Хмельницький, 2008. — 100 с.
2. Ковпак С. В. Формування ефективного стилю керівництва в освіті: ціннісні орієнтації// Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. — 2008. — Вып. № 1. — С. 67–74.
3. Крушельницька О. Управління персоналом: Навчальний посібник/ О. Крушельницька, Д. Мельничук. — 2-е вид., перероб. й доп.. — К.: Кондор, 2005. — 304 с.
4. Менеджмент персоналу: Навчальний посібник/ В. М. Данюк, В. М. Петюх, С. О. Цимбалюк; за заг. ред. В. М. Данюка, В. М. Петюха; М-во освіти і науки України, КНЕУ. — К.: КНЕУ, 2005. — 398 с.
5. Окса М. М. Стратегічний менеджмент в освіті: Навч. посібник. — Мелітополь: МДПУ, 2007.– 78 с.
6. Эмерсон, Г. Двенадцать принципов производительности : пер. с англ. / Г. Эмерсон . — 2-е изд. — М. : Экономика, 1992 . — 224 с.

Н. О. СПІВАКОВА
ст. викл., каф. економіки та підприємництва, Харківський інститут МАУП

СУЧАСНІ РИЗИКИ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Вищі навчальні заклади, незалежно від форми власності, як суб'єкти ринку освітніх послуг в трансформаційній економіці України, здійснюють певну економічну діяльність, надаючи освітні і ,і супутні послуги.

Останнім часом у сфері вищої освіти України актуалізуються різнопланові ризики, як в зовнішньому, так і внутрішньому середовищі; посилюється суперництво; проявляються різні атрибути конкурентної боротьби. Тому вищі навчальні заклади змушені постійно відслідковувати зовнішнє середовище, виявляти ризики і гнучко коригувати управління з урахуванням викликів різного формату у сфері вищої освіти [1].

Спробуємо проаналізувати і систематизувати основні ризики, що стоять перед сучасною українською вищою освітою. Традиційно наявна сукупність ризиків поділяється на дві великі групи: зовнішні та внутрішні. Цей розподіл можна представити у вигляді таблиці, яка наводиться нижче.

Таблиця 1

Класифікація ризиків у системі вищої освіти [2, с. 72]

Зовнішні ризики	**Внутрішні ризики**
Глобалізація	Кваліфікація персоналу
Технологічні виклики	Недостатність коштів для розвитку
Політичні виклики	Рівень підготовки абітурієнтів
Правові виклики	Система управління: Стиль керівництва; Орієнтація на новаторство; Система комунікацій та відносин
Економічні: фінансові, фіскальні, майнові	Слабкість і застарілість матеріально-технічної та навчально-лабораторної бази
Демографічні	Слабкість маркетингової політики

Розглянемо зовнішні ризики. Першим ризиком є глобалізація, вона як провідна тенденція сучасного розвитку докорінно змінює зовнішнє середовище діяльності освітніх закладів, для якого властивими стають висока невизначеність, загальна взаємопов'язаність і гостра конкуренція.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій цілком позитивне явище, але його стрімкість досить часто тягне за собою ряд проблем. Перша проблема це динаміка оновлення комп'ютерів, програмного забезпечення та оргтехніки. Це необхідно, зокрема, для навчального процесу і потребує значних коштів, а отже технологічні виклики в деякій мірі також варто розглядати як певні ризики економічній стабільності установи.

Україна, як держава, зараз перебуває у стадії трансформацій, що супроводжується динамічними змінами у політичному житті країни. Боротьба бізнес-еліт за сфери впливу у різних галузях є чинником нестабільної ситуації також і в освіті. Державні заклади вищої освіти існують в контексті загальнодержавної політики в галузі освіти, а недержавні навчальні заклади при політичних трансформаціях завжди відчувають ризики зміни ситуації і досить часто не в кращий бік. Отже політичні виклики також розцінюються як ризики у галузі недержавної освіти, які часто ставлять під загрозу навіть існування самого закладу освіти.

Політичні трансформації тягнуть за собою зміни у законодавстві країни. Політичні сили потрапляючи у парламент частіше за все намагаються попри все лобіювати інтереси своїх донорів із сфери бізнесу, формуючи і приймаючи закони вигідні саме таким донорам. Такого роду законотворча діяльність досить часто лишає поза увагою реальні проблеми, у тому числі й проблеми галузі освіти. Таким чином, правові виклики також чинять ризики для освітян недержавного сектору.

Важливим напрямом зменшення економічних загроз для функціонування закладів вищої освіти може стати продумане державне управління не адміністративно-командними, а переважно — економічними, стимулюючими методами з використанням різних формул фінансування. У світовій практиці простежується тенденція до більшої прозорості та зрозумілості процедур виділення фінансових ресурсів кожному навчальному закладу. Як правило, це чітка формула — певна сума, що визначається кількістю студентів, певна сума на розвиток, категоріальні програми та додаткове фінансування може бути отримано за умови досягнення кращих результатів. Чіткі і прозорі умови фінансування дозволяють навчальним закладам чітко передбачати обсяги та структуру можливих надходжень, планувати свої дії та заходи по розвитку закладу, підвищенню його конкурентоспроможності [3].

Демографічні ризики для освітньої галузі більш ніж очевидні. Економічна нестабільність негативно впливає на динаміку народжуваності. Економічний застій 90-х років знизив рівень народжуваності. У країні, за часів незалежності, закладів вищої освіти стало значно більше, але кількість абітурієнтів не зросла і тому коли до "вишів" стали вступати діти народжені у 90-х роках заклади освіти відчутно помітили брак абітурієнтів, що й призвело до скорочень серед науково-педагогічних кадрів, а також до закриття спеціальностей, факультетів та навчальних закладів. На ці скорочення також вплинула й економічна криза 2008 року, коли платоспроможність населення за освітні послуги в рази зменшилась. Це особливо вдарило по недержавних закладах вищої освіти, адже левова частка джерел їх доходів це оплата на завчання.

Аналіз внутрішніх ризиків потребує більш детального викладу і стане підґрунтям для подальших наукових пошуків стосовно цієї проблематики.

Здійснивши короткий аналіз зовнішніх ризиків можна дійти висновку, що державні вищі навчальні заклади в деякій мірі можуть розраховувати на, адміністративну, управлінську підтримку держави, натомість недержавні заклади освіти позбавлені такої підтримки і можуть розраховувати лише на власні сили й ресурси. Отже, для того щоб вітчизняна недержавна вища освіта була конкурентоздатною в Україні та за її межами необхідно завжди враховувати ризики, які перешкоджають розвитку галузі, працювати на покращення якості надання освітніх послуг, збагачувати науковий потенціал закладів, а також розвивати нові форми та методи навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, залучаючи до широкого партнерства установи, фірми та компанії різного рівня та різних форм власності.

Розробка продуманих стратегій з урахуванням ризиків дозволить подолати труднощі розвитку галузі недержавної вищої освіти, а це корисно як для самих освітян, так і для держави вцілому.

Джерела

1. Бабина Т. Г. Ризики на ринку освітніх послуг / Т. Г. Бабина // Київський національний університет технологій та дизайну. — 2016. — Режим доступу: https://bitly.su/8ysVVlOg
2. Каленюк І. С., Куклін О. В., Ямковий В. А. Сучасні ризики розвитку вищої освіти в Україні / І. С. Каленюк, О. В. Куклін, В. А. Ямковий — "Економіка України". — 2015. — 2 (639), С. 70–82.
3. Економічні ризики розвитку вищої освіти в Україні // Економічна наука. — 2017. — Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2017/13.pdf.

М. М. КРИВОБЕРЕЦЬ
докт. філос. в гал. економіки, НН ІМВСН МАУП

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ НЕДЕРЖАВНИХ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Освіта — одна з найважливіших сфер для будь-якої країни. На жаль, за останні 15 років вся система освіти України прийшла до занепаду. Учбові заклади отримують недостатньо фінансування, сама ж професія вчителя стала не престижною із-за невеликих заробітків. Все це не дає можливості молоді отримати високий рівень знань і забезпечити таким чином державу повною мірою висококваліфікованими кадрами [1].

Питання про місце і роль освіти в сучасному суспільно-політичному і економічному житті країни нині стоїть настільки гостро, що мова повинна йти не стільки про яке б то не було, нехай навіть найрадикальніше реформування, що існує, скільки про створення принципово нової моделі вітчизняної освіти, яка охоплює всі його рівні, етапи й сторони.

Акцентуючи увагу на освіті в сфері обслуговування, а конкретніше в туризмі, на сьогоднішній день багато ВНЗ України готує таких фахівців, а також пропонується широкий асортимент курсів недержавного характеру в самих туристичних компаніях для початківців в цій сфері. Не дивлячись на кризу, туристична галузь показує позитивну динаміку до зростання, з кожним роком все більше людей звертаються до турфірм, щоб організувати якісний і повноцінний відпочинок, а це означає, що фахівців у сфері туризму необхідно бути все більше [3].

Багато туристичних компаній України пропонують курси для менеджерів з туризму, які коштують приблизно від 3000 до 10 000 тисяч гривень. На цих курсах дається багато теоретичного матеріалу і вивчаються спеціальні туристичні терміни, а також особливості відпочинку у різних країнах світу. Як правило, після закінчення таких курсів не пропонується працевлаштування, і головне — ніхто не навчає, як же продавати тури і екскурсії клієнтам, а це найголовніші знання і навики, за які готові платити найбільшу зарплату керівники туристичних фірм.

На таких курсах ніхто не навчає маркетингу туристичних послуг, а тим більше інтернет-маркетингу, веб-копірайтингу, СММ (соціальному мережевому маркетингу) та психології ведення переговорів з клієнтами. Тому, як правило, ті, хто закінчив подібні курси, не знаходять роботи в туристичній сфері, а якщо й знаходять, то через декілька місяців, через низький або нульовий заробіток, її залишають.

Не дивлячись на таку ситуацію, такі компанії, як “Море турів” (м. Львів), “Навчальний центр” (м. Київ), учбовий центр “Курсор” (м. Київ) пропонують курси з туризму для осіб, які хочуть проявити себе в якості спеціаліста з туризму, відпочинку та подорожей. Потім ці компанії пропагандують, що після проходження професійних курсів, туризм стане відкритою книгою, і особа будете фахівцем, що володіє спеціалізованими знаннями щодо особливостей відпочинку у різних країнах світу.

Також на цих курсах вчать десяткам сучасних способів маркетингу і продажу туристичних продуктів, а також спеціальним методам і прийомам комунікації з потенційними покупцями туристичних послуг. Завдяки таким курсам недержавного характеру, новачок в цій сфері зможе побачити туризм зсередини, буде знати усю

“кухню” роботи туристичного агентства, а також мати можливість ознайомитися з усією роботою, яку виконує менеджер по туризму, та станете справжнім менеджером, а не статистом, який знає лише деякі фрагменти роботи.

Програма подібних курсів побудована таким чином, що основний акцент поставлений на забезпечення високої якості туристичних послуг та підвищення їхньої безпеки, принципи взаємодії всіх учасників туристичного процесу під час роботи з клієнтами. На заняттях, як правило, використовуються, для кращого засвоєння матеріалу, ділові ігри; також детально розглядаються різноманітні позаштатні ситуації з точки огляду менеджера.

Весь об’єм теоретичного матеріалу обов’язково підкріплюється прикладами. Вони можуть бути взяті як із реальної практики туристичних фірм, так і з абстрактних ситуацій.

Як підсумок, такі курси мають дуже багато плюсів, а саме: короткий термін навчання — приблизно один місяць; вартість курсів — приблизно 4000 гривень; переважно практичні заняття; проводять курси практики, фахівці з великим досвідом в цій сфері. Однак, слід пам’ятати, що подібні курси надають лише сертифікат про проходження, на відміну від вищих закладів України, після закінчення яких студенти отримують диплом кваліфікованого спеціаліста в даній сфері діяльності [4].

Однак, практика показує, що роботодавці надають значення дипломові все менше і менше. Тому, при виборі освіти, варто керуватися не стільки статусом учбового закладу, скільки якістю наданих освітніх послуг.

Джерела

1. Федулова Л. І. Актуальні проблеми менеджменту в Україні — К.: Фенікс, 2005. — 320 с.
2. Гурч Л. М. Логістична та маркетингова орієнтація ринку освіти в Україні в контексті Болонського процесу // Концептуальні засади формування менеджменту в Україні: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. — К.: МАУП, 2006. — С. 280–297.
3. Матюхін В. О., Кобзєва О. В. Організаційна модель та особливості менеджменту вищого навчального закладу // Наукові праці МАУП. — К.: МАУП, 2006. — Вип. 1(13). — С. 32–36.
4. Матюхін В. О. Стратегія інноваційного розвитку недержавних вищих навчальних закладів // Регіональна економіка. — Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2006. — № 4(42). — С. 255–259.

К. О. ВЕЙНГАРД
докторант, МАУП (Франція)

ІННОВАЦІЙНИЙ ХАРАКТЕР НЕДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОДНА З ВАЖЛИВІШИХ ЇЇ ОЗНАК І ПРІОРИТЕТІВ

Наявність закладів вищої освіти, а, відтак, і певних секторів такої освіти, що функціонують на різних формах власності, викликає потребу здійснення аналізу тих специфічних ознак, що надають інноваційного характеру так званій "недержавній" системі освіти.

Поява так званої "недержавної освіти" обумовлена рядом об'єктивних причин, з яких виділяємо, в першу чергу, принципову зміну самого характеру освіти. "Освіта, — доречно зазначають українські дослідники М. Лукашевич, В. Солодков, — вступила в нову фазу. Поряд з подальшим розвитком знання йде активний процес озброєння людей, особливо спеціалістів, методологію його використання. В цьому якраз найбільшу потребу відчувають ті, хто визначає перспективу змісту, спрямованість і структуру освіти" [3, с. 207].

В даному випадку таке зауваження адресується усім, хто організує вищу освіту, керує нею, насамперед державному управлінню та керівництву ЗВО.

За усі роки свого існування, фактично за роки незалежності України вузи недержавної форми власності підтвердили, що вони, у порівнянні з іншими, мають дещо більший інноваційний потенціал, а, в багатьох випадках, саме за рахунок такого потенціалу і збереглися до цього часу, а окремі — успішно працюють. Хоча і для вузів недержавної форми власності існують такі основні державні вимоги як акредитація, ліцензування, атестація професорсько-викладацького складу і т. ін. Такі вузи все більш інноваційні і мобільні в організації наборів студентів, зв'язках з економічними, соціальними і іншими структурами, в організації виробничої практики майбутніх фахівців, у зв'язках з ЗВО інших держав і т. ін. Якщо брати до уваги, що навчальний заклад загалом — це вид соціальної організації, призначенням якої є передача, засвоєння і успадкування попереднього культурно-історичного досвіду [Там само, с. 119], то у цьому плані приватні ВНЗ у своїй суті, діяльності, системі взаємовідносин з державою, управлінні і т. ін., є набагато складнішими і динамічними ніж вузи державної форми власності. Одночасно вони є також і менш соціально захищеними з причини перш за все недостатньо чіткого визначення свого статусу. З одного боку вони, нібито , є більш самостійними, вільними від помітного впливу держави, а, з другого, фактично підпорядковані державі, державному управлінню, як і вузи, що функціонують за рахунок державно-бюджетних витрат і ресурсів.

В умовах існування ЗВО різної форми власності в Україні, в інших країнах надто актуально постає проблема здійснення порівняльного аналізу діяльності таких закладів. Можна цілком погодитися з думкою російської дослідниці Є. Покладок, яка зазначає: "Критерії конкурентоздатності освітніх програм вузів мають охопити всю сукупність процесів підготовки спеціалістів — від розробки програми до використання результатів навчання на практиці з урахуванням того, що весь перелік критеріїв не є ні вичерпним, ні стабільним" [4, с. 142]. Вважаємо, що здійснення такого порівняльного аналізу — прерогатива держави, оскільки цей аналіз має бути засадою

(підставою), зокрема, розподілу і розміщення державного замовлення на підготовку фахівців певного профілю. Реально в системі вищої освіти України державні вищі навчальні заклади "виконують замовлення суспільства, здійснюючи права батьків і педагогічне право незалежних суб'єктів освіти, сприяючи тим самим становленню громадянського суспільства" [2, с. 23].

Інноваційний характер спектру недержавної вищої освіти у багатьох країнах детермінований законодавчо закріпленим державно-приватним партнерством у підготовці фахівців. Так у Законі України "Про вищу освіту" (2014 р.), в ст. 3. "Державна політика у сфері вищої освіти" зазначається, що така політика окрім інших) базується на принципі "державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти" [1, с. 8].

Цей принцип найкраще спрацьовує у плані здійснення управління і забезпечення функціонування ЗВО приватної форми власності. Так у Міжрегіональній Академії управління персоналом, у більшості вузів такого типу, існують ректорат і Наглядова рада, студентське самоврядування у всіх навчальних підрозділах, за рахунок чого до процесу підготовки фахівців оптимально залучається громадськість. Виразного виду вплив громадськості на діяльність ЗВО недержавної власності набуває в процесі організації науково-практичних конференцій, "круглих столів", зустрічей з відомими політичними, громадськими діячами, в ході проведення різного виду навчальних практик тощо.

Поряд з тим слід зазначити, що інноваційна діяльність ЗВО недержавної форми власності поки що: а) слабо економічно та у інший спосіб заохочується державою; б) недостатній розвиток у таких ЗВО мають наукові і технічні парки, бізнес — інкубатори; в) неефективним у більшості приватних ЗВО є співробітництво з іншими вузами, підприємствами, структурами і т. п. на договірних засадах. Достатньо велика кількість ЗВО недержавної форми власності в Україні, врешті, не має дієвих і ефективних партнерських взаємозв'язків із ЗВО за рубежем, найперше, у країнах Європи.

Викладене та інше підтверджує гіпотезу про те, що інноваційний потенціал спектру недержавної вищої освіти в сучасній Україні до сьогодні є е недостатньо реалізованим.

Джерела

1. Закон України "Про вищу освіту": http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 — К: ДП "Вид. Дім "Персонал", 2015. — с.136
2. Крізь терни....: Нариси становлення приватної освіти в Україні/ Нар. упр. акад.; Під заг. ред. В. І. Астахової. — Х., 2001. — 356 с.
3. Лукашевич Н. П., Солодков В. Ж. Социология образования. Конспект лекций / под ред. Н. П. Лукашевича. — К: МАУП. 1997. — 224 с.
4. Покладок Е. Б. К вопросу о гарантии качества и конкурентноспособности в сфере высшего образования//Высшая школа в условиях развития инновационной экономики. — М.: Экономический факультет МГУ имен М. В. Ломоносова, 2013. — 176. — С. 131–145.

В. В. ЧЕРКАСКА
канд. наук з держ. упр., докторант, МАУП

ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНОЇ ОСВІТИ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Діюча система державної підтримки та регулювання агропромислового виробництва, спрямована на фінансування збитків як економічно обґрунтованих, так і від неефективного господарювання. Реалізація аграрної політики має ґрунтуватися на базі такої системи недержавної освіти, яка буде сприяти мотивуванню сільськогосподарських працівників до досягнення прогресивних результатів у виробництві та реалізації аграрної продукції.

Для подолання кризових явищ, що відбуваються в громадському секторі сільського господарства регіону необхідно розробити якісно іншу систему державного регулювання аграрного виробництва [2, *36*]. Дана система повинна базуватися на регіональній інтегрованій корпоративній освітній структурі.

При формуванні програми розвитку аграрного сектора на ряд років уповноважений орган спільно з керуючою компанією розробляють економічно обґрунтовані заходи щодо розвитку агропромислового виробництва інтегрованого суспільства [1, *15*]. В контексті недержавної освіти мають бути скореговані відповідні напрями.

1. Уповноважений орган щорічно протягом всього періоду дії програми забезпечує проведення серед потенційних виконавців програмних заходів торги на поставку товарів, виконання робіт і надання послуг. За результатами торгів укладаються договори, і здійснюється їх бюджетне фінансування. Виконавці програмних заходів надають на адресу уповноваженого органу відповідну звітну документацію про поставку продукції, виконаних роботах і наданих послуг в рамках програми. Окремим рядком має бути передбачене фінансування проектів розвитку недержавної освіти.

2. Виконавці програмних заходів здійснюють поставку техніки, обладнання, виробляють будівництво та модернізацію об'єктів переробки і зберігання сільськогосподарської продукції, надають освітні, наукові, інформаційно-аналітичні, зоотехнічні та ветеринарно-профілактичні послуги та інші заходи, передбачені програмою на адресу учасників корпорації. якість виконання заходів передбачених програмою знаходиться під контролем керуючої компанії, яка для реалізації даної функції проводить моніторинг виконання програмних заходів. результати моніторингу доповідаються в уповноважений орган для прийняття в разі негативних процесів відповідних рішень на адресу виконавців програм. Частина таких засобів має надходити в недержавні заклади освіти.

3. Для поставки паливно-енергетичних ресурсів, кормів, племінного худоби повинен реалізуватися механізм субсидування першорядних витрат виробництва. Цей захід також має доповнювати попередній.

4. Згідно з угодою про обіг продукції і цінову політику в РІКС учасники корпорації реалізують вироблену продукцію тваринництва консолідовано від свого імені на внутрішньому і зовнішньому ринках за участю керуючої компанії. Іншу продукцію самостійно мають реалізовувати недержавні заклади освіти.

5. Керуюча компанія надає на адресу уповноваженого органу документи надані учасниками корпорації, встановлюють фактичні обсяги реалізації продукції субси-

дування, фактично досягнуті на дані види продукції ціни. Перелік встановлюють документів затверджується нормативно-правовим актом автономного округу регулює порядок виплати субсидій.

5. На підставі наданих компанією, що управляє відповідних документів уповноважений орган здійснює виплату субсидій на поголів'я скота учасникам корпорації.

7. На підставі наданих відповідних документів уповноважений орган здійснює виплату учасникам корпорації субсидій призначених на фінансування кінцевої корпоративної ціни реалізованої продукції агропромислового виробництва в межах встановлених лімітів бюджетних асигнувань за даними видам субсидій на поточний фінансовий рік.

8. Учасники корпорації здійснюють розрахункові платежі з керуючою компанією відповідно до укладеної угоди.

9. Здійснення фінансування субсидій на відшкодування частини витрат на сплату відсотків по кредитах отриманим учасниками корпорації в російських кредитних організаціях надаються в разі використання ними даних кредитних ресурсів на придбання як племінного так і не племінного поголів'я скота, кормів, кормових та харчових добавок (премікси), ветеринарних препаратів, паливно-мастильних матеріалів. Чинний механізм виділення бюджетних асигнувань на підтримку розвитку галузі тваринництва в формі субсидій на поголів'я і реалізоване м'ясо скота не враховує стимулюючий фактор щодо сільгосппідприємств [3, *9*].

З метою вдосконалення системи недержавної освіти в аграрній сфері пропонується механізм стимулювання розвитку регіональних закладів освіти.

Джерела

1. Клочко В. М. Значення вступу України до СОТ для агропромислового комплексу / В. М. Клочко// Економічний простір. — 2009. — № 22. — С. 13–21.
2. Кобута І. В. Аграрна політика підтримки сільського господарства — нові виклики у зв'язку із вступом України до СОТ/ І. В. Кобута// Облік і фінанси АПК. — 2008. — № 3. — С. 34–39.
3. Михасюк І. Глобалізація і регіоналізація: місце України / І. Михасюк // Регіональна економіка. — 2011. — № 4. — С. 7–13.

Ю. В. НЕГОДА
канд. екон. наук, доц. каф. фінансів, НУБіП України

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНИХ КОМПЛЕКСІВ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНОЇ ОСВІТИ

В аграрному секторі країни відбулися глибокі соціально-економічні перетворення, трансформувалися форми власності та організації виробництва, виникли нові види підприємств. З розвитком ринкових відносин набули поширення специфічні економічні категорії — бізнес, приватизація, конкуренція, банкрутство, інвестиції, інновації, дивіденди, маркетинг, лізинг, індикативне планування тощо. Складається новий механізм функціонування недержавної освіти, при якому змінюються відносини, підвищується зацікавленість та відповідальність суб'єктів ринку за майбутнє покоління. Розвиток продуктивних сил аграрного сектора, створення інтенсивних господарств у вирішальній мірі залежить від потреб господарської інтеграції та традицій общинного укладу життя сільського населення, що вже в сучасних умовах дозволяє судити про особливості та протиріччя організаційно-виробничої аграрної структури.

По-перше, це двосекторна економіка, яка представлена приватними та сімейними аграрними підприємствами. Практика останніх років показала, що дрібнотоварне виробництво в умовах нерегульованого ринку схильне руйнуватися більшою мірою, ніж відносно велике.

По-друге, це багатоукладна економіка, так як в господарську діяльність на землі виявилися втягнутими не тільки професійні працівники сільського господарства, а й різні соціальні групи сільського та міського населення, які безпосередньо не пов'язані з сільськогосподарським виробництвом.

В принципі, аграрний сектор радянського періоду завжди було багатоукладним. Тривалий час його представляли радгоспи, колгоспи, міжгосподарські підприємства, особисті підсобні господарства, діяльність яких ґрунтувалася на використанні різних форм власності.

З економічної точки зору, на нашу думку, інтерес представляє перш за все формування багатоукладного аграрного виробництва. Як відомо, під багатоукладною економікою розуміють організаційно-економічну структуру агропромислового виробництва, засновану на раціональному поєднанні різних форм власності та господарювання.

По-третє, це рекомбінована (змішана) економіка, елементи якої — вищеназвані сектори — і кожен господарський уклад знаходиться в суперечливій взаємодії. Це положення підтверджує аналіз сучасного стану розвитку аграрних відносин в країні, який показує, що сільські родини, які володіють фермерськими та особистими підсобними господарствами, одночасно є власниками земельних часток і майнових паїв в сільгосппідприємствах, беруть участь в діяльності сільськогосподарських підприємств як наймані працівники, володіють акціями переробних та обслуговуючих підприємств агропромислового комплексу.

Організація виробництва, яку б конкретну форму вона не приймала, тісним безпосереднім чином пов'язана з двома основними явищами в розвитку природного

виробництва — поділом праці та його усуспільненням. Виникнувши в первісному суспільстві на базі статевих і вікових відмінностей, поділ праці став невід'ємною складовою частиною будь-якого способу виробництва. Спонукальною причиною розвитку громадського поділу праці стала необхідність підвищення продуктивної сили праці. Продуктивність праці прямо і безпосередньо пов'язана з його поділом.

Різноманіття необхідних суспільству споживчих вартостей обумовлює і різноманіття якісно різних видів праці. К. Маркс з цього приводу писав "... відомо всім, що для відповідних різним масам потреб мас продуктів потрібні різні кількісно певні маси громадської сукупної праці. Очевидно само собою, що ця необхідність розподілу суспільної праці в певних пропорціях аж ніяк не може бути знищена певною формою суспільного виробництва, змінитися може лише форма її прояву. Закони природи взагалі не можуть бути знищені" [1, с. 752].

Єдність дії законів природи і в матеріальному, і в духовному світі знаходить втілення в правилі, згідно з яким розвиток організму — будь то соціального або природного — обумовлено поглиблюється поділом функцій між його різними частинами, з одного боку, і все більш тісним зв'язком між ними — з іншого. Кожна частина стає все менш і менш тією, що самозабезпечується, її добробут стає все більш і більш залежним від інших частин, внаслідок чого порушення однієї частини високорозвиненого організму позначиться також і на інших його частинах.

Науково-технічний прогрес у всіх сферах суспільного виробництва, включаючи АПК, викликає безперервний процес поділу праці, наслідком чого є неодмінне поглиблення спеціалізації, підвищення концентрації, розвиток кооперації та інтеграції виробництва. Кожному рівню розвитку продуктивних сил і виробничих відносин в аграрному комплексі відповідають характерні взаємопов'язані та взаємообумовлені особливості усуспільнення виробництва та праці.

Це зростаюче розділення функцій, диференціація, проявляє себе в агропромисловому комплексі в таких формах як поділ праці, розвиток спеціалізованих кваліфікацій, знань, машин, обладнання та будівель, тоді як інтеграція, тобто глибина, яка посилюється та міцність зв'язків між різними частинами виробничого організму, проявляється в таких формах як зростання надійності засобів та навичок взаємовідносин за допомогою інформації, фінансів, транспорту тощо.

Джерела

1. Маркс К. Генезис капиталистических фермеров / К. Маркс, Ф. Энельс. Соч. / М.: Полит. издат,1960. Т.23. — С. 752–754.

А. П. МИКОЛАЄЦЬ
канд. наук з держ. упр., викладач, НН ІМВСН МАУП

ВПЛИВ КОМЕРЦІЙНИХ І НЕПРИБУТКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА З ОРГАНАМИ ВЛАДИ У СФЕРІ ОСВІТИ

Особливе місце в сфері освіти щодо координації діяльності сторін соціального партнерства, а також вплив комерційних і неприбуткових організацій на процеси, що відбуваються в органах державної влади і прийняті рішення, займає інститут лобіювання та GR-менеджмент.

Лобіюванням називають процес впливу зацікавлених груп на прийняття рішень владними структурами. Воно включає в себе форми впливу на владу від непрямих до "силових", відмітною особливістю яких від впливу і тиску є об'єкт впливу влада, цілеспрямованість, а також законні рамки дій.

Лобістська діяльність може мати прямий і непрямий характер. Пряме лобіювання своїм змістом має методи безпосереднього впливу на осіб, що приймають рішення, яке здійснюється через представників організованих інтересів. Воно виражається в наступних формах: безпосередній контакт з особами, що приймають політичні рішення; надання їм інформації (проведення експертизи); приватні зустрічі; судові процеси. Формами непрямого лобіювання є: фінансування виборчих кампаній; лобіювання в рамках ідеології "grassjroots" (спосіб впливу, який втягує в процес лобіювання членів / прихильників "організованих інтересів"); інформаційні кампанії; освіту стратегічних союзів, побудова коаліцій [3, *18*].

Питання про лобіювання в Україні має досить насущний характер, в тому числі обговорюється і на законодавчому рівні. Законодавче закріплення лобістської діяльності є фактором, в значній мірі який визначає ефективність, прозорість і легальність взаємин між бізнесом і владою. Основною причиною неприйняття такого закону можна вважати недостатню ініціативність і зацікавленість самої бізнес спільноти в прийнятті цього; закону на тлі ігнорування владними органами потреби в офіційному закріпленні форм і процедур лобістської діяльності.

В даний час під українським лобіюванням, нажаль в більшості випадків розуміється: схема "кому, коли і скільки, потрібно дати, і при цьому ефективно". Однак це лише мала частина природного демократичного суспільства процесу лобіювання. При цьому лобіювати можна не тільки інтереси бізнесу, а й колективні інтереси території в вищих органах влади [2, *15*].

Управління взаємодією компанії з органами влади або; Government relations management — це одне з: напрямків, менеджменту, основною метою якого є вибудовування позитивних відносин компанії і громадських об'єднань з органами державної влади різного-рівня: для забезпечення сталого розвитку. Кінцевою метою GR-менеджменту, як усіх інших сфер: менеджменту виступає підвищення інтегральної прибутковості компанії та ефективності діяльності громадських об'єднань, як в короткостроковому так і в довгостроковій перспективі: Це досягається за рахунок забезпечення: найкращих конкурентних умов в мінливому зовнішньому середовищі шляхом: моніторингу діяльності органів державної влади; аналізу: наслідків дії дер-

жави для компанії і громадських об'єднань; впливу на діяльність органів державної влади.

В організаційному плані це завдання, як правило, вирішується на вищому ієрархічному рівні організації. У багатьох великих компаніях питаннями взаємодії; з органами влади займається спеціалізована структурна одиниця — GR-Департамент. У той же час не рідкість, що функціями займається; безпосередньо керівництво компанії в особі Президента, Генерального директора або їх заступники. Так само досить часто ці обов'язки бувають покладені на PR Департаменти; сформованими незалежно від функцій забезпечення громадських зв'язків займаються взаємодією з органами влади.

У західній практиці виділяється чотири основних групи функцій-GR-департаменту:

1) моніторинг дій органів влади;

2) аналітика дій органів влади їх впливу на громадські об'єднання;

3) внутрішня комунікація;

4) взаємодія з органами влади (лобіювання).

Моніторинг проводиться державної політики в сфері діяльності компанії є відправним пунктом для будь-якої GR-діяльності. Наприклад, моніторинг нормативно-правових актів у сфері діяльності компанії, моніторинг громадських дебатів і стану "ідей" в органах влади та тощо.

Після збору інформації слід її аналітична обробка. Мета аналітичної роботи — 1) визначити, наскільки діяльність компанії відповідає існуючому нормативно-правовому полю; 2) визначити, які ефекти на бізнес компанії нададуть прийняті рішення з боки органів державної влади, і як скоро це станеться. При цьому слід розглядати не тільки негайні ефекти, але і середньострокове і довгострокове вплив на бізнес.

Поширення і збір інформації або внутрішня комунікація з вищим керівництвом, власниками, функціональними підрозділами компанії виступає критичним моментом при здійсненні GR-менеджменту. Як правило, діяльність GR-Департаменту в компанії вимагає його щільної взаємодії з цілим рядом інших підрозділів компанії, таких як юридичний департамент, департамент по маркетингу, департамент з регіонального розвитку та ін. [1, *289*].

Джерела

1. Баштанник В. Владний характер діяльності політичних партій як фактор становлення громадянського суспільства // Вісн. УАДУ. — 2001. — № 1. — С. 285–295.
2. Борденюк В. Місцеве самоврядування в механізмі держави: конституційно-правовий аспект // Право України. — 2003. — № 4. — С. 12–17.
3. Граб В., Кампо В., Клебан С., Корнієнко М., Негода В., Пітцик М., Сибірцев В. Конституційна реформа: проблеми правових засад місцевого самоврядування // Віче. — 2003. — № 6. — С. 11–19.

ДОНОСО ВАРГАС ДІЄГО ХОСЕ
докт. наук в гал. держ. упр., докт. філос. в гал. політології,
проф., Центральний університет Еквадору

ФОРМУВАННЯ НОВОЇ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ЕКВАДОРІ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНЦІЙ ТІСНОГО ПІДХОДУ

Визнання кваліфікації в підготовці поліції в Еквадорі на технологічному та вищому рівнях в системі національної освіти мотивувало проведення важливих змін у системі освіти поліції; одна з них — створення програми "Ступінь в поліцейських науках і безпеці громадян", що належать до факультету юридичних і соціальних наук Центрального університету Еквадору, в якому формуються майбутні співробітники поліції, за підтримки нових принципів: цінності, інституційна політика, напрями досліджень, теоретико-філософська основа, що демонструє конституційну місію Національної поліції.

У контексті умов сьогодення професіоналізацію вважають безперервним процесом становлення особи як фахівця та подальшого розвитку її професійної компетентності (професіоналізму), що розпочинається з моменту вступу на службу та припиняється тоді, коли особа завершує трудову діяльність [5]. На думку Т. Ю. Дашо, професіоналізм відображає всі аспекти професійної культури та забезпечує ділову надійність, здатність успішно та безпомилково здійснювати правоохоронну діяльність як у звичайних умовах, так і в екстремальних нестандартних ситуаціях.

Згідно з позицією А. К. Маркової, професійною компетентністю є психічний стан, що надає можливість людині діяти самостійно та відповідально; це здатність і вміння виконувати певні трудові функції [3, с. 345].

Педагогічна модель підготовки співробітника поліції за компетенціями, що ґрунтується на політиці та керівництві Національного управління освіти національної поліції на основі гуманізму, розуміється як концепція компетентності, як сукупність знань, навичок, здібностей ставлення, яке повинно характеризувати поліцію, для досягнення успішного виконання нею своїх функцій [1].

Сучасний період розвитку України, як держави, характеризується змінами у різних сферах життя, зокрема, масштабними перетвореннями, які відбуваються в системі Міністерства внутрішніх справ України.

Метою реформування системи МВС є виховання "нових" поліцейських, діяльність яких спрямована на посилення захисту прав та свобод українських громадян, викорінення корупції в правоохоронних органах, підвищення авторитету поліцейських та рівня довіри з боку населення, гарантування громадського порядку та безпеки. Саме тому, особлива увага приділяється професійній підготовці поліцейських, як основних суб'єктів реалізації правоохоронної функції в державі.

Проблематиці професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ України присвячені наукові праці таких видатних науковців, як М. Ануфрієва, О. Бандурки, В. Бесчастного, І. Голосніченка, С. Гусарова, М. Іншина, А. Комзюка, Я. Кондратьєва, О. Кононова, Н. Матюхіної, В. Морозова, В. Пєткова, В. Плішкіна, В. Посмертного, О. Рябченко, О. Синявської, І. Совгіра, І. Шопіної, С. Ярмиша, С. Ярового та ін. Однак і на сьогоднішній день дослідження професійної підготовки

поліцейських в Україні є досить актуальним питанням, що потребує подальшої розробки.

Міжнародні організації, такі як ООН і ЮНЕСКО, починають погоджуватися, що освіта повинна бути організована відповідно до так званої "компетенції XXI століття" [2]. Це стосується і підготовки кадрів поліцейських.

Зважаючи на низьку професійну, ділову підготовку нових поколінь і через те, що рівень безробіття серед молоді збільшується в порівнянні з іншими віковими групами, необхідно зосередити зусилля на освіті, пов'язаної із компетенціями. Це найбільш прямий і ефективний спосіб підготовки молодих людей до майбутнього.

Згідно з позицією ЮНЕСКО, вся освіта повинна базуватися на компетенціях, оскільки: "вибір компетентності, як організуючого принципу навчальної програми, є способом передачі реального життя на заняття". Це означає, що освіта через компетенції є тим, що найкраще відповідає реальності суспільства в цифрову епоху [2].

Текстова позиція ЮНЕСКО у цьому відношенні полягає в наступному: "Концепція компетентності є основою розвитку навчальних програм і стимулом після процесу змін. Вона визначається як "розвиток комплексних здібностей, що дозволяють студентам мислити і діяти в різних галузях. Вона полягає в набутті знань через дію, в результаті міцної базової культури, яка може бути реалізована і використана для пояснення того, що відбувається" [5].

Отже, університет, як інститут створення та поширення знань, повинен реагувати, пропагуючи педагогіку освіти у цінностях, щоб протидіяти винятковим тенденціям глобалізації і включити в цей процес людський зміст; вона повинна адаптувати зміст і нові стратегії викладання-навчання і оцінки до вимог нових реалій в умовах невизначеності.

Нова освітня модель повинна включати педагогіку, що ґрунтується на компетенціях, тобто зосереджується на навчанні, що дозволяє здійснювати інтегральне та відповідне постійне навчання, побудоване за допомогою теорії та вирішення проблем, орієнтованих на практику професії [2].

Завдяки навчанню за компетентностями та педагогікою освіти у цінностях, професіонал буде наділений знаннями для успішної роботи в робочому середовищі, локально та глобально.

Основними завданнями професійної підготовки поліцейських в Україні і Еквадорі є:

- підготовка кваліфікованих фахівців правоохоронної діяльності, здатних на належному рівні забезпечувати охорону громадського порядку, проводити заходи по боротьбі зі злочинністю та захисту законних прав, свобод людини і громадянина, передбачених Конституціями країн;
- набуття працівниками цих органів знань і спеціальних навичок, необхідних для успішного виконання оперативно-службових завдань та постійне їх вдосконалення;
- удосконалення навичок керівного складу органів внутрішніх справ та навчання підлеглих, упровадження в практику оперативно-службової діяльності досягнень науки та техніки, передових форм та методів роботи, основ наукової організації праці;
- розвиток у працівників органів внутрішніх справ особистих моральних якостей, почуття відповідальності за власні дії, прагнення до постійного вдосконалення свого професійного та загальнокультурного рівня.

Доктрина еквадорської поліції — це гармонійний і цілісний набір етичних принципів, норм, цінностей і офіційно прийнятих інституційних традицій, які ґрунтують-

ся на роботі поліції, що формувалася в історичному минулому, і слугують основою нашої ідентичності [3].

Вони відображають зміст і покликання служіння, на яке спирається наша організаційна культура, і спрямовують дії на захист громадського порядку, безпеки громадян, їх прав і свобод.

Так само, вони є частиною поліцейської культури, місії та висловлювання, як елементи, які виражають те, що інституція є і хоче стати.

МІСІЯ "Забезпечити громадську безпеку і громадський порядок, а також захищати вільне здійснення прав і безпеку людей на національній території" [2].

Мається потреба прийняти стратегічні рішення, які необхідні для вирішення завдань завтрашнього дня. Внаслідок цього: "Національна поліція буде чесним інститутом, який поважатиме права людини, ефективно виконуватиме свою місію, що забезпечує якість послуг громадянам" [2].

Основні інституційні компетенції. Це — можливості, які проявляються в спостережуваній поведінці членів установи. Вони є однаковими для всіх без винятку рівнів працівників і узгоджуються з місією, баченням та інституційними цінностями.

Ці компетенції очевидні в області продуктивності, діяльності і є такі як: самоконтроль, дисципліна, гнучкість, соціальне лідерство, і соціальна орієнтація громади, орієнтація на досягнення, професіоналізм і робота в команді.

Інституційні загальні компетенції. Це є можливості, які простежуються у всіх технічних, процедурних і соціальних компонентах, які слугують основою в процесах підготовки та продовження освіти талантів міліції.

Конкретні компетенції інституцій. "Це можливості, які дають ідентичність академічній програмі освіти або навчання, враховуючи підсистеми профілактики та дослідження, які узгоджуються з базовими інституційними та загальними компетенціями" [2].

Таким чином ми можемо встановити подібність між моделлю підготовки фахівців поліції між Республікою Еквадор та Республікою Україна. Наша робота полягає у створенні нової моделі підготовки фахівців поліції на основі компетенцій та реагування на конституційні, інституційні та громадянські засади.

Джерела

1. Конституція Республіки Еквадор Ст. 163.
2. Національне управління освіти національної поліції — модель вищої освіти національної поліції 2016. Перше видання.
3. Швець, Д. В. Поняття, зміст та функції професійної підготовки поліцейського в Україні (2017).
4. Литвин, В. В. (2018). Формування та розвиток професійної компетентності патрульного поліцейського. Formation and Development of the Professional Competence of the Patrol Policeman.
5. Braslavsky, C., Jabif, L., і Acosta, F. (2004). Директори в дії: навчальні модулі з компетенцій для управління школами в контексті бідності. ІІПЕ-ЮНЕСКО, Регіональний штаб Буенос-Айреса.
6. Лапшина В. Л. Професіоналізація: сутність та структура поняття [Електронний ресурс] / В. Л. Лапшина. — Режим доступу: http://www.ukrsocium.org.ua/Arhiv/Stati/2-3.2005/54-58.pdf н. — Назва з екрана.
7. Дашо Т. Ю. Роль і місце органів внутрішніх справ України в умовах формування громадянського суспільства : монографія / Т. Ю. Дашо.

8. Гарасимів. — Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. — 212 с. 3. Маркова А. К. Основы профессионализма / А. К. Маркова. — М. : Знание, 1996. — 456 с.
9. Торічний О. В. Теорія і практика формування військово-спеціальної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі навчання / О. В. Торічний. — Хмельницький : Нац. акад. ДПСУ, 2012. — 535 с.
10. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти / В. В. Ягупов, В. І. Свистун // Наукові записки. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. — 2007. — Т. 71. — С. 3–8.
11. Приходько Ю. О. Психологічний словник-довідник : навч. посіб. / Ю. О. Приходько, В. І. Юрченко. — Київ : Каравела, 2012. — 328 с.
12. Danylenko, O. B. (2015). Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv pravookhoronnykh orhaniv u navchalnykh zakladakh providnykh krain NATO. Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Seriia: Pedahohika, 5.
13. Tron, T. (2018). Specifics of Future Border Protection Specialists' Training in the USA and Ukraine: Comparative Analysis. Comparative Professional Pedagogy, 8(2), 95–100.

L. ROSERO
Master of Management and Educational Leadership, professor, Central University of Ecuador

A. R. COBOS REINA
Master of Management and Educational Leadership, University Professor, Central University of Ecuador

C. R. CALAHORRANO
Master of Criminal Law and Criminology, General Command of the Police of Ecuador, Security and Development Division

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF TEACHERS AS COMPETITION RACE POLICE SCIENCES AND SAFETY OF QUITO IN THE PERIOD 2018–2020

According [one] Several authors mention; without the transformation of teachers, no real change will be achieved in the education system. Teachers are the major players in the different educational changes, especially in the training of students. Teacher leadership in the classroom should be encourage, competence essential to improve education which plays an important role in society, responding to the demands and needs. Therefore an increasingly better trained and competent teachers are required to do that work; which is why as[two], indicates that knowledge is essential to build a country that has the capacity to face the problems and challenges that may arise in the future. The roles currently played by teachers are lead, accompany, support and offer new strategies that allow them to change history and leave a legacy.

Teachers should encourage students achieve their goals by projecting to be professionals prepared to act in changing environments with attitude and determination to solve problems, being a competition that distinguishes a leader.

An educational approach focused on learning based on competencies will make major changes in university teaching and an evaluation to become an educational practice, as pointed out [3, p. 49] "Competence assessment provides an opportunity to transform the evaluation as a control, evaluation as an improvement, and view it as a another moment to learn".

Guedez (1995) [4] argues that in the field of education is expected that the educational leader possesses the knowledge, vision, habits of thought and action, willingness to investigate, question, problematize, creating healthy spaces work, where responsibility, respect, trust, and encouragement is practiced, cultivating learning communities that progress towards democracy, equality, diversity and social justice.

Perhaps we could say that much is expected of educational leader, added to this the development of other competencies inherent to teaching, which are necessary in these moments of haste and chaos. Let's take it as a challenge and intrapersonal development of the educational institution in which we work.

Competitions are integral actions of people to activities and problems of context with continuous improvement, ethics and suitability, as articulated knowledge (knowing how to be, how to live, how to know and how to do) with the management of external situations of context, assuming the changes and uncertainty with autonomy and creativity [5 p. 25].

It is important for the educational leader to discover his style, know it, debug it and understand it because it will affect students or followers, it will be the stimulus that will move each one in different circumstances.

Mentions Bernard Bass in his book: "Transformational Leadership" and defines this model as the behavior of certain managers who tends to turn their teachers as liders of the educational activity they are carrying out [6, p. 32]. This is achieved by motivating them through achievement, ie, by providing resources to get more than they expected to get, by awakening their awareness of the importance of the results obtained with their work; making them identify their own interests with the goals of the institution, and finally told them to have high expectations of their work, which raises the level of confidence in themselves.

In Police Sciences and Public Safety Career in a previous study aimed to identify the leadership styles in teaching, from the perception of students and a self-assessment by the teacher, using the Questionnaire Multifactor Leadership, designed and proposed by Bernard Bass and Bruce Avolio short version, characterizing the transformational leader from the idealized influence or charisma, inspirational motivation, intellectual stimulation and individualized consideration, aspects that teachers were evaluated through the questionnaire . It was applied to 380 students and 18 teachers seventh semester, yielding the following results:

78 % of teachers is considered a transformational leader because students feel proud to work with him, he is committed, working with enthusiasm for the accomplishments to be achieved, seeks different perspectives to solve the problems.

As perceived by students 74 % believe that the kind of leadership that have teachers is the Transformational Leadership, mention that they are proud to work with him, that instills the importance of working towards a collective mission and inspires them conveys enthusiasm teachers express the goals to be achieved and seeks new ways to solve problems.

The results obtained from the information provided by students and teachers self-assessment can infer that there is consistency in both information corroborating that most teachers transformational leadership exerts when directs its influence to enhance the students interest towards achievement, opening continuous learning and encourages them to transcend their self-interest with a view to the common good.

For the following study the same questions tookMultifactor Leadership Questionnaire by Bernard Bass and Bruce Avolio, to assess competencies that teachers in the classroom projects, from the student's perception and self-evaluation of teachers.

Analysis of results

The results of the evaluation on transformational leadership competence from the student's perspective are presented in the survey.

It evaluates the skills that manifest the characteristics of the personality and will of the teacher, know how to be and know how to live together, obtaining as a result: 56 % of the responses of students, in assessing the competition know how to be, have an always answer, when the teacher in the classroom talk about values, ethical and moral consequences of decisions, demonstrates confidence, instills pride in working with him and talks about the achievements to be achieved. What indicates that the teacher applies the know-how in his classroom. expressing his nature at all times of their teaching.

In assessing the competence of how to live, evidence that there is respect for the student, and treats him individually, but keeps his distance to avoid problems involved in them.

The know-how and knowledge competences are evaluated, which involves the practical execution of the teacher's knowledge and skills.

In the evaluation of the Know how to know competence, 57 % of students said that teachers know the required knowledge of the subject and on aspects related to their academic work.

The teacher knows perform their work (know how to do) properly, but unfortunately many of the problems are solved individually because they know about the topic related to their field.

The self-assessment of teachers, competition of transformational leadership applied in the classroom were obtained as results:

84% of teachers mentioned applying know how to be competition in the classroom, that is trying to convey to students the values, ethics and institutional identity.

Teachers say that respects the judgment and opinion of students and establish strategies to solve problems, but keeps his distance to avoid getting involved in the problems of students.

In assessing the competence of Know how to know 83 % of teachers said they have the knowledge to teach the subject and issues related to academics; performs feedback to ensure learning, treat students individually and not as a group.

The evaluation of know how to do, the teacher says he knows how to function in their work, and adapt processes applied in practice and design academic activities, but when it does solve problems alone and without consultation.

The questionnaire has allowed students and teachers to express their views to assess the competence of transformational leadership in the faculty of CCPYSC which resulted in having some competence, determining the good professional performance. It should further develop this and more possible for training in competence of students.

Transformational leader CCPYSC teacher puts its efforts to empower and motivate students to do more than what they themselves believe they can make, making changes occurring in them and the school.

Based on the analysis of the characteristics of transformational teaching skills it concludes that the CCPYSC teachers are able to generate and apply their knowledge and scientific methods to students so that they in relation to society, are competent professionals.

Most teachers have training police-type, possibly this is one of the reasons why the results of the survey indicate that they are teachers transformational leaders.

Reference

1. Torres, "Rol y características del liderazgo del docente en la educción superior a distancia en colombia," Universida de Zaragoza, Colombia, 2012.
2. P. Amaya, "Colombia un país por construir," Universidad Nacional de colombia, Bogotá, 2000.
3. R. Marin, A. Márquez y M. Peña, "Evaluación de comptencias Docentes en el Modelo DECA Anclajes teóricos," Formación Universitaria, pp. 41–54, 2013.
4. O. Gonzalez, "Liderazgo transformacional en el docente universitario," Multiciencias, vol. 8, pp. 30–47, enero 2008.
5. S. Tobón, Formación integral y competencias: pensamiento complejo, curriculo, didáctica y evaluación, Cuarta ed., Bogotá: ECOE, 2013.
6. G. Calla, "Estilo de liferazgo del Docente y desempeño, según percepción de los alumnos en un instituto superior de Callao," Lima . Oeru, 2010.
7. E. Martín, Gestión de instituciones eeducativas inteligentes, Madrid: Mc. Graw Hill, 2001.
8. R. Parra, "Liderazgo Transformacional del director y desempeño laboral de lso docentes," Revista científica Digital del centro de investigación y etudios gerenciales , pp. 54–72, 2011.
9. F. Molero y R. Saboya, "Liderazgo transformacional y liderazgo transaccional: un análisis de la estructura factorial del," Psicothema, pp. 495–501, 2010.
10. O. Gonzáles y O. González, "Percepciones de los estudiantes universitarios, frente al liderazgo del docente," Revista Mexicana de Orientación Educativa, pp. 37–43, 2008.
11. M. d. P. Jaime, "Estudio de liderazgo de docentes y directivos en programas técnicos . tecnológicos de la universidad cooperativa de colombia, de Bucramanga," Bucaramanga, 2015.
12. M. Zabalza, "Competencias docentes del profesorado universitario. Calidad y desarrollo profesional," 2003.
13. Bernard Bass y Bruce Avolio, Improving Organizational Effectives Though, Estados Unidos: Thousand, 1994.
14. J. Tejada, "Competençias Doçentes," Profesorado. Revista de Currículum y Formación de Profesorado, vol. 13, nº 2, Agosto 2009.

A. R. COBOS
Master of Management and Educational Leadership, University Professor, Central University of Ecuador

L. M. ROSERO
Master of Management and Educational Leadership, professor, Central University of Ecuador

TECHNOLOGY AS A FUNDAMENTAL TOOL IN THE FORMATION OF POLICE OFFICERS OF ECUADOR IN THE PERIOD 2018–2020

The objective that follows all educational process is to have an education of excellence, for which it is necessary to create a series of strategies that allow achieving the goals set, since an educated people becomes a cultured people, and in this way they can be architects and part of the institutional and country success. But to achieve this goal, it is necessary to invest in science and technology, but also make the necessary adjustments in the curricula by creating certain standards that allow them to be more competent and productive.

The Police Sciences and Citizen Security career, with the purpose of giving a quality education, has considered that technology is the fundamental base for the adequate management of the information, for which is necessary that both professors and students acquire the necessary competences for ICT management, being of vital importance for the effective development of their work. That is why it is important that professors and students of the Police career, adapt to the new teaching - learning methodologies by applying technology. The environment or context can change the way of teaching [1].

The objective of this article is to determine what competences would be necessary that professors and students should have for the adequate use of technology and its application in their daily tasks.

A literature review and analysis about the main competences was made, which professors and students must possess for their technology use and management.

Development of the article

[2] defines ICT (Information and Communication Technologies) as a set of technological advances, made possible by information technology, telecommunications and audiovisual technologies, all of which provide tools for processing and disseminating information in order to facilitate various communication channels.

Currently, ICTs are immersed in institutional microcurriculo and professors must be responsible for disseminating and applying them in their respective courses. One of the main advantages of the use of ICT in the training of National Police officers is the amount of information that is made available to professors and cadets. [3] states that to use new technologies, more and more critical and analytical readings are required, as well as the adequate selection of information, for this reason “professor will still have the function of teaching to use these new sources of information so that they are really useful and facilitate satisfactory learning processes” [3].

The traditional education of the cadets must be transformed using the various computer resources used by professors and the possible educational applications such as: Virtual classrooms, videoconferences, access to databases containing information related to the training

of new police officers, use of virtual libraries, computer programs that help in solving police problems, multimedia packages, videos, blogs, chats, wikis, games, avatars, etc.

Therefore, it stands out the study realized in the Catalan university system [4] which shows that, although there is a wide knowledge of the potential of ICT among university professors, they do not use it regularly in the teaching dynamics. For this reason, it is important to carry out the necessary training in order to achieve an adequate use of these technologies.

How to teach using ict

According to [5], internationalization of ICT improves the students' experience due to the fact that there are no geographical barriers or distances that impede both individual and collective learning. The question that is asked is whether the educational institutions are ready and prepared to create and share the information generated in the institution. [6] expresses that ICT is the necessary tool to access and manipulate digital data, and also explains three basic characteristics of ICT:

a) As a set of skills and competences, assessing ICT as a subject of study, trying to determine the knowledge and skills that promote.
b) As tool to improve the development of already established procedures.
c) As agents of change capable of generating new tools and techniques for the development of activities, creating new paradigms through the innovation of processes. According to several studies, the areas on which the teaching should be centered are in the Learning Processes and in the use of technology and its use in teaching - learning processes.

Competences necessary to use technology

In relation to the competences [7] of transformation and innovation of the curricula under a competency-based approach, for this purpose a series of strategies should be carried out to help to guide curricular academic work, through research, reflection and participation, all this in order to develop and strengthen the necessary skills that allow them to form human beings in all its dimensions: physical, emotional, moral, ethical, social and cognitive.

Professors

It is important that professors are trained and have the necessary skills that allow them to use technology, in addition to supporting meaningful learning and achieving an integral development of students through practices and the development of recreational activities related to the subject.

Table 1

Professor competencies

Competences	Aplication
1	2
Vocational and leadership skills	Must be a person with a vocation for teaching, innovative, creative in the use of computing resources that allow you to generate methodologies that help in the improvement of teaching-learning. As a leader, he must have the ability to form integral, ethical and values people, demonstrating with his example.
Psychoeducational skills	It must have the capacity to create contents of excellent quality and that are related to the problematic of the environment on which the cadets will develop. Likewise, it must have the necessary conditions that allow it to evaluate comprehensively the different jobs that will allow students to have a better learning
Ability to collaborate and cooperate	It is important to have the ability to communicate with fellow professors and students. Must be a collaborator in the use and management of ICT

1	2
Critical thinking	It is important that he has the ability to reason and make judgments in the different circumstances that arise in his teaching, and must have the ability to make decisions in the face of problems that arise.
ICT competences from the pedagogical dimension	**Design:** Design educational scenarios with the support of ICT, which will help in the meaningful and integral learning of the student
	Implementation: Implements significant learning experiences supported by ICT
	Evaluation and Design: Evaluates the effectiveness of the educational scenarios created that will allow meaningful student learning.

Source: Author

Students

The necessary competences training for students´ ICT management is important in this career with the purpose of achieving the learning and necessary skills for the educational process, since, besides preparing to be police officers, they must know techniques that allow them to manage information and know the different existing technologies. The necessary skills that must be mastered for the management of ICT are the following:

Table 1

Students competences

Competences	Aplication
1	2
Functioning and Concepts of ICT	Given that we are in a technological era, where the majority of students master the technology, it is simple that they have the skills to handle the different electronic devices existing in the market, such as tablets, cell phones, computers, etc. What must be reinforced is the use of software for multimedia and computer packages applied to the police function. In the case of the race, it is important to use an electronic sheet for statistical analysis such as Excel or Spss.
Research and Information Management	It is important to reinforce the way in which information is sought, since they often leave important data aside and dedicate themselves to taking data from unreliable sources. They must have a better criterion of analysis and synthesis. In the race the investigation and analysis of the information is fundamental for his daily work.
Communication and Collaboration	The communicative and collaborative part is very developed within the career, since through the use of electronic media the information is shared among all the students. Currently in the field of Applied Statistics has begun to use virtual classrooms, which have given good results and has born the interest in the use of technology.
Creativity and innovation	They are creative when using technology in virtual weapons and shooting laboratories, and when they are sent out for consultation and exhibitions. It is necessary to direct them in the innovation part, since they are content with the use of existing technology and do not think beyond what they see.

1	2
Critical Thinking, Problem Solving and Decision Making	Criticism is one of the skills that needs to be developed in the career, possibly because it is a hierarchical institution, many of the students are afraid to criticize any decision of their superiors. But there is a contrast when it comes to criticizing the work of their peers, where they demonstrate their great critical capacity. They have the ability to make decisions and solve problems, especially when working as a team.
Digital Citizenship	Because the students have a military-type education, their behavior in the use of the web is moderate, and this has been demonstrated in the use of virtual classrooms where there is respect for their peers and professors. Their participation is active in the activities entrusted, possibly this is due to the fact that for each task they receive a prize or incentive that allows them to improve their academic performance.

Source: Author

Use of ict in police function

The use of technology in police life is of the utmost importance due to the saving of time and effort in the analysis of the different activities that are carried out daily. Among the main ones are: social networks such as: Facebook, tweets, email, Skype, Messenger, through computers (PC), Tablet, smart phones, also to coordinate their work make use of radio communications. All this is used in criminal and criminal investigations, allowing to share information quickly with other institutions such as: Metropolitan Transit Agency, verification of stolen vehicles, and criminal records of people.

Something new within the career is the use of virtual classrooms in the subject of Applied Statistics, where good results have been obtained with the active participation of students, who meet the deadlines of the work and with the conditions given in each task. According to the teacher's analysis of the subject, this is possibly due to the fact that prizes or badges are given for each activity, and for a future student police officer it is important to have the highest number of medals.

Discussion

- Professors and cadets of the Police School must adapt to the new teaching - learning methodologies by applying technology. The medium or the context changes the way of teaching [1].
- The education goal is the cadets apprenticeship, since technology is a valuable resource that helps to better understand the subject syllabus, with the generation of contents according to the profile of the students of the school.
- The use of ICT allows a better evaluation of the learning of the cadets of the Police School, giving more confidence in the process used and with the transparency of the case

Bibliography

1. N. Postman, "The end of education: Redefining the value of school." Vintage Books, New York, 1996.
2. P. M. Graells, "Las TIC y sus aportaciones a la sociedad," ResearchGate, no. 35, p. 7, 2015.
3. M. Trenchs Parera, Nuevas tecnologías para el autoaprendizaje y la didáctica de lenguas. España: Editorial Milenio, 2001.

4. J. Duart, M. Gil, M. Pujol, and J. Castaño, “La universidad en la sociedad red: Usos de Internet en Educación Superior.” Ariel, Barcelona, 2008.
5. I. Dussel and L. Quevedo, “Educación y nuevas tecnologías: los desafíos pedagógicos ante el mundo digital,” Profesorado. Rev. Currículum y Form. Profr., vol. 19, no. 2, p. 5, 2015.
6. F. Ojeda Barceló, J. Gutiérrez Perez, and F. J. Perales, “¿Qué herramientas proporcionan las Tecnologías de la Información y la Comunicación a la educación ambiental?,” Rev. Eureka sobre enseñanza y Divulg. las ciencias, vol. 6, no. 3, pp. 318–344, 2009.
7. M. Durant and O. Naveda, Tranformación curricular por competencias en educación universitaria bajo el enfoque ecosistémico formativo. Valencia - Venezuela: FUNDACELAC, 2012.

М. Г. ГОРДІЄНКО
канд. політ. наук, доц., УДФС України

ПОЛІТИЧНА ОСВІТА ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

З часів Аристотеля людина рефлектується як політична істота, гармонійне буття якої можливе лише в соціальних координатах. За межами політично організованого суспільства індивід втрачає свої людські якості й вироджується до тваринної подоби чи набуває ознак божества. Отже, живучи в суспільстві людина мусить дбати про його оптимальний політичний устрій, матеріальний добробут, духовно-культурні параметри тощо. Будь-який соціум не має раз і назавжди визначених параметрів буття. Це пов'язано з тим, що люди ніколи не народжуються із заздалегідь заданими соціальними якостями, такими як, уміння налагоджувати комунікації, здійснювати управління, реалізовувати владу, проводити реформи тощо. Політичні навики і громадянські якості не успадковуються автоматично, а формуються кожним поколінням заново з урахуванням попереднього досвіду й нових реалій життя. **Апріорі ефективно удосконалювати середовище свого буття буде та соціальна спільнота, яка системно культивує політичну освіту, що спирається на свої національні традиції та історичний досвід.** За словами В. Липинського, "кожна суспільна група, що хоче будувати, організувати суспільство, мусить черпати свої сили сама з себе. Тільки її власна внутрішня сила, її удільна вага, рішає про її здатність притягання, про її вплив на ціле суспільство. Для того, крім спільного економічного інтересу, вона мусить мати спільну традицію, тобто певну суму історичного досвіду, здобутого її попередніми поколіннями в боротьбі за існування" [3, 70]. Виходячи з цього ми стверджуємо, що консервативний алгоритм має задавати вектор політичної освіти і соціалізації українських громадян та визначати стратегію національного державотворення.

У незрілих демократіях відсутність політичних знань часто компенсується фактором нелегітимної сили та брутальної поведінки, що спричиняє соціальний хаос. **Поведінка політичних дилетантів у більшості випадків далека від конструктивізму і спричиняє не консолідацію суспільства, а його фрагментацію.** Особливо актуальні політичні знання у турбулентному просторі постколоніальної України, де значна частина людей мислить патерналістськими категоріями і має атавістичний світогляд. До рудиментів комуністичної утопії нашого соціуму, які ще повністю не відійшли в історію, сьогодні активно долучається антиукраїнська пропаганда Кремля. Путінська агресія, що загрожує цілісності української держави та її суверенітету нагально потребує адекватної реакції як дипломатичними засобами, так і громадянськими зусиллями. Події зовнішньої агресії Московії були ключовим тестом на спроможність влади і суспільства адекватно діяти в екстремальних умовах. Наша псевдоеліта цей тест не склала. Натомість патріотична когорта української спільноти успішно пройшла це випробування і продемонструвала свою зрілість та жертовність. Саме свідомі верстви українських громадян, добровольці, волонтери стали на захист вітчизни і мужньо продовжують виконувати свою патріотичну місію.

Брак політичної освіти і громадянського сумління позбавляє українську націю створити єдиний антипутінський фронт у боротьби за свою свободу та ідентичність.

Коли в суспільстві домінує критична маса інертних і політично неосвічених людей, воно втрачає соціальну мобільність й перетворюється на об'єкт імперських зазіхань. Уникнути чергової асиміляції українського етносу москалями можна лише колективними зусиллями, згуртованою нацією, яка буде політично освіченою і не піддасться та кремлівську пропаганду. **Актуальним трендом політичної освіти в умовах війни є здійснення катарсису мислення, оновлення національної ідеї у відповідності до зовнішніх загроз та внутрішніх викликів.** Теоретик інтегрального націоналізму Д. Донцов у цьому контексті говорить так: "Коли Україна хоче вийти зі стану провінції, мусить витворити в собі, крім волі до влади, ту велику всеобіймаючу ідею, ідею опанування духовного, економічного і політичного нації. Без такої ідеї ми все лишимося нацією уярмленою, провінцією, народом, що живе роздвоєною душею, не в стані витворити збірної волі; народом "конвульсійних вибухів", народом без патосу, сателітом сильніших" [2, 406]. Для активізації духу українців потрібна модернізована національна ідея, що наповнює сучасне ірраціонально-корумповане буття новими сенсами благополуччя і миру. **Національна ідея повинна артикулювати високий аксіологічний статус народу, що виборює собі свободу й незалежність**. Сучасний зміст політичної освіти має визначатися новим форматом національної перспективи цілісної і Соборної України.

Гідною альтернативою засиллю епатажних та олігархічно заангажованих ЗМІ України є відкритий простір політичної освіти. У ньому проростають і зміцнюються паростки громадянського суспільства, демократичних цінностей, які несумісні із засиллям кримінально-олігархічного свавілля чинної влади. Треба наголосити, що відкрите суспільство формується не стільки зусиллями урядів, скільки потугами громадських активістів. Революційні події Майдану та гібридна агресія Росії спричинили масштабну й радикальну політичну активність українців, поглибили їх критичне мислення, загострили почуття справедливості. **Наразі існує соціальний запит на альтернативні діючій системі влади моделі політичного устрою, які передбачають зміну кримінально-олігархічного й корумпованого режиму на компетентну й національно свідому команду найманих менеджерів.** Головні принципи діяльності нової влади — відкритість, компетентність, професіоналізм, звітність і відповідальність. **Політична влада не повинна бути догмо, але мати дієві механізми для системного моніторингу своєї роботи і повноважень з боку громадянського суспільства.** При цьому високий рівень політичної освіти має бути притаманний як суб'єктам влади, так і громадянам, які мають належним чином здійснювати контроль владних структур.

Якщо спільнота хоче поліпшити рівень свого буття й зміцнити безпеку держави, вона неодмінно мусить самовдосконалюватися на основі поглиблення політичної освіти, залучення новітніх технології, створення належних умов для інвестування у вітчизняну економіку. Ми переконані, що саме **політична освіта є ключовим чинником мобілізації державотворчого потенціалу нації.** Цей підхід резонує з думкою відомого американського філософа й педагога Джона Д'юї, який вважає, що освіта має бути передусім демократичною. Її основне призначення — не тільки давати знання, а й формувати моральну та суспільну позицію людей. Вчений стверджує: "У людській природі закладено продовжувати своє життя через відтворювання в різних його виявах. Життя — це постійний процес відновлення. Тим, чим для фізіологічного життя є харчування і відновлення, для суспільного є освіта і виховання. Освіта в первісному значенні — це передавання досвіду засобами спілкування, тобто за допомогою обміну досвідом, допоки він не стане спільним набутком. Освіта впливає на зміни у внутрішній природі всіх учасників спілкування... Якщо суспільство роз-

вивається, ускладнюючи свою структуру, зростає потреба у формальній освіті" [1, с. 13]. Нинішній розвиток українського суспільства стикається з багатьма викликами. Адекватні відповіді на них спроможні дати політично освічені й національно свідомі люди. Тому для нас політична освіта має бути ключовим пріоритетом.

Ґрунтовна політична освіта дає можливість індивіду чітко орієнтуватися у соціальному просторі, розрізняти популістську риторику і автентичні смисли, прагматично оцінювати суб'єктів політичного процесу й перманентно впливати на його перебіг. Для виживання України в умовах неоімперської агресії Кремля потрібно не лише зміцнювати військовий потенціал держави і залучати на свій бік якомога більше союзників, а й дбати про власні ресурси опору підступному ворогові. В умовах гібридної війни український політичний простір піддається не лише мілітарному впливу Росії, але й шаленим інформаційним атакам путінської пропаганди. **Сучасні технології дають змогу тотально впливати на свідомість наших громадян фейковою інформацією з антиукраїнським контентом. Вона розрахована на політично неосвічених людей зі слабким соціальним імунітетом.** Свідомістю таких людей легко маніпулювати у потрібному напрямку. На жаль, українська держава та наші ЗМІ у своїй контрпропаганді діють не завжди оперативно і часто програють інформаційну війну. Тому просвітницька політика держави у військовий час має стати стратегічною зброєю для захисту національних інтересів українського суспільства.

Формулюючи висновок, треба наголосити, що в постіндустріальному світі успішним є той, хто володіє технологіями, контролює інформаційний простір і впливає на світоглядні регістри нації. Країна може мати великий інтелектуальний потенціал, родючі землі, розвинуту промисловість, але політично затуркані, інертні й байдужі народні маси ніколи не виведуть державу на орбіту сталого розвитку і європейських стандартів життя. Національно-демократичні перетворення починаються з освітньої площини. **Якісна політична освіта формує спектр активних людей, свідомих громадян що мають фаховий потенціал для державотворчої діяльності.** Політично грамотні індивіди спроможні аргументовано опонувати чинній владі й пропонувати кваліфіковану альтернативу. **Лише спираючись на субстрат національно свідомих й політично компетентних громадян Україна може вийти з орбіти пострадянського простору і долучитися до європейської спільноти** з її демократичними цінностями та відкритим суспільством.

Джерела

1. Д'юї Джон Демократія і освіта / Джон Д'юї. — Львів: Літопис, 2003. — 294 с.
2. Донцов Дмитро Твори. Том 1. Геополітичні та ідеологічні праці / Дмитро Донцов. — Львів: Кальварія, 2001. — 488 с.
3. Липинський В. Листи до братів-хліборобів про ідею і організацію українського монархізму / В. Липинський. — Київ; Філадельфія, 1995. — 470 с.

В. О. ТЬОРЛО
канд. екон. наук, ст. наук. співроб., доц., НН ІМЕФ МАУП

В. В. МІРОШНИЧЕНКО
канд. екон. наук, доц., НУ "Києво-Могилянська академія"

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У НЕДЕРЖАВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Для України екологічна модернізація економіки, у зв'язку із високим рівнем ресурсоємності господарства та значним забрудненням довкілля, має пріоритетне значення [7]. Важливими соціальними передумовами вирішення існуючих в нашій країні екологічних проблем є формування в суспільстві громадської думки щодо необхідності формування у населення екологічного мислення та підготовка фахівців необхідних спеціальностей. Головним завданням в досягненні цього є екологічна модернізація науково-освітнього комплексу України. Існуючі реалії життя поставили нагальне питання про зміну пріоритетів в системі навчання і виховання. Цей процес повинен охоплювати всі освітні ланки, починаючи з дошкільних навчальних закладів і закінчуючи підготовкою фахівців вищої кваліфікації для різних рівнів управління та галузей господарства країни.

Слід зазначити, що після проголошення декади ООН "Освіта в інтересах сталого розвитку"(ОСР) на 2005–2014 рр., даний напрям став пріоритетним у формуванні освітніх програм розвинутих країн світу. Цілком закономірною стала також розроблена і прийнята в 2005 р. Європейською Економічною комісією (ЄЕК) ООН Регіональна Стратегія з Освіти для сталого розвитку [1, 2, 3].

Програмні засади врахування принципів "зеленої економіки" в екологізації навчального процесу обгрунтовані в Десяти умовах переходу до "зеленої економіки", що були розроблені цільовою групою Міжнародної торговельної палати з питань "Зеленої Економіки" і які врахували екологічні, економічні та соціальні інновації. При цьому освіта визначена першорядним критерієм для сталого розвитку господарства і забезпечення засобів до існування [3]. Тому актуальними є викладання у вищих навчальних закладах всіх форм власності циклу екологічних навчальних дисциплін. Після відновлення Україною в 1991 р. незалежності значно зросла чисельність недержавних навчальних закладів. А тому їм в наш час належить все зростаюча роль у вказаному процесі.

Програмні засади екологічної підготовки фахівців економічних спеціальностей повинні базуватися на принципах раціонального природокористування, охорони навколишнього середовища та сталого розвитку економіки. При цьому екологічний підхід доцільно щоб був реалізований поряд з навчальним також у виховному процесі, про що наголошується в низці міжнародних з даного питання постанов [1, 2, 3, 4]. А тому він є основою всіх трансформаційних змін навчальних програм.

В цілому, виходячи з існуючих в нашій країні передумов, навчальні програми екологічних дисциплін повинні враховувати деструктивні зміни основних компонентів природного середовища, технологічну недосконалість переважної частини вироб-

ництв основних видів продукції, що виробляється в Україні, застарілість виробничої та соціальної інфраструктури, а також існуючі моделі екологічно збалансованої економіки та можливі засоби і зарубіжний досвід комплексного вирішення проблем сталого розвитку.

Державна політика з екологічної підготовки фахівців економічних спеціальностей повинна охоплювати розширення наукових досліджень щодо розвитку господарства зорієнтованого на перехід до інноваційної моделі національної економіки. Це в свою чергу передбачає створення рівноцінних умов функціонування для навчальних закладів різних форм власності з поетапним наближенням їх структури до університетів найбільш розвинутих країн світу.

При цьому формування екологічного світогляду майбутніх фахівців повинно відбуватися з врахуванням регіональних особливостей всього комплексу існуючих чинників, що впливають на економіку та стан довкілля.

В наш час соціально-економічний розвиток України відбувається за умов військового протистояння в Донбасі та анексії Криму, що змінило існуючу конфігурацію всього господарського комплексу країни, його ресурсозабезпечення, соціальні та економічні зв'язки між вітчизняними та іноземними суб'єктами господарювання і суттєво впливає на ефективність економіки.

Наукове обгрунтування соціально-економічного розвитку вказаних регіонів, що відповідає світовим стандартам екології, потребує комплексного дослідження деструктивних змін природного середовища, виділення ареалів різного ступеня порушень довкілля та розробки заходів щодо розв'язання існуючих екологічних проблем. Особливе значення в наш час має врахування необхідності відновлення, а, по суті, створення нової сучасної та соціальної інфраструктури територій, що була зруйнована під час військових дій на південному сході України. В зв'язку з цим спеціалізовані програми повинні враховувати вказані особливості при обгрунтуванні заходів з модернізації вітчизняної економіки.

Особливої уваги заслуговують питання запровадження сучасних методів викладання екологічних дисциплін з врахуванням зарубіжного досвіду та можливістю практичного застосування набутих знань у виробництві та бізнесі. Зокрема, в наш час, враховуючи, що поняття "інноваційні методики викладання" є полікомпонентним [5], доцільно ширше залучати поєднання контекстного, проблемного та імітаційного навчання.

Використання в навчальному процесі недержавних освітніх закладів різних рівнів інноваційної складової з екологічної підготовки фахівців буде сприяти формуванню у них сучасного світогляду щодо раціонального господарювання, що дозволить вирішити проблеми раціонального природокористування та сталого соціально-екологічного розвитку України.

Джерела

1. Навстречу "зелёной" экономике: пути к устойчивому развитию и искоренению бедности. Полный отчет/ Програма ООН по окружающей среде (ЮНЕП), 2011. — 739 с.
2. Стратегія ЄЕК ООН освіти для сталого розвитку : пер. з англ. — Одеса : Вид-во "Екологія", 2005. — 44 с.
3. Десять умов переходу до "Зеленої Економіки". [Електронний ресурс]. — Доступний з http://iccua.org/sites/default/files/10_conditions_green_ economy_ ukr. pdf.
4. Europe 2020: a European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. European Commission. [Електронний ресурс]. Brussels, 2010. — Режим доступу: http://europa.eu/press_room/pdf. — Назва з екрана.

5. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України / Ю. В. Бистрова // Право та інноваційне суспільство. — 2015. – № 1 (4). — С. 27–33.
6. Мірошниченко В. В. Екологізація навчального процесу у вищих навчальних закладах України / В. В. Мірошниченко // Теоретичні аспекти та практичні проблеми управління, економіки та природокористування в Україні: матер. міжнар. наук.-практ. конфер. / відп. ред. І. О. Петровська. — К.: Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського, 2017. — С. 141—143.
7. Мірошниченко В. В., Тьорло В. О. Проблеми становлення зеленої економіки в Україні // Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. К., 2018. Том 3. Випуск 1. — С. 83—88.

А. С. БЛИЗНЮК
канд. наук з держ. упр., докторант, МАУП

ЗАСТОСУВАННЯ В ОСВІТНІХ ПРОГРАМАХ МАРКЕТИНГОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ

Рекреаційний маркетинг визначається як систематична зміна й координація діяльності рекреаційних підприємств і фірм, а також приватної і державної політики в рекреаційній галузі, здійснювану у відповідності до регіональних, національних або міжнародних програмах. При цьому в освітніх програмах потрібно виділити три основні функції рекреаційного маркетингу, в саме: встановлення контактів з клієнтами; розвиток-проектування інновацій; контроль-аналіз результатів діяльності.

Маркетингова складова європейської моделі державного регулювання розвитку рекреаційної діяльності в Україні потребує розвитку для формування конкурентоспроможного національного рекреаційного продукту, створення позитивного іміджу, шляхом проведення оцінювання рекреаційної привабливості регіонів, виявлення найбільш перспективних територій країни для розвитку рекреаційної діяльності; підтримки та стимулювання з боку держави селективного розвитку рекреаційної сфери.

Для поступового розвитку рекреаційних зон пропонуємо застосовувати наступні нові маркетингові програми: створення єдиної бази даних об'єктів рекреаційної сфери, що дозволить потенційним клієнтам самостійно обирати спрямування турів, сортувати відповідно до певних характеристик; створення привабливих сайтів та їх просування; застосування інструментів маркетингу поколінь; розсилка email-бюлетенів.

Отже, використання сучасних маркетингових інструментів може стати дієвим антикризовим інструментом. В контексті розробки такого інструментарію фігурує поняття брендинг. В умовах кризи основними напрямами рекреаційного брендингу України можуть бути: впровадження бренд-протекціонізму для українських товарів та послуг; виявлення та позиціонування рекреаційних цінностей місцевих дестинацій; формування у свідомості потенційних рекреантів уявлень щодо культурного різноманіття та унікальності території; активізація внутрішнього попиту на рекреаційні послуги; розробка та впровадження інструментів контролю за сприйняттям запропонованих рекреаційних брендів, логотипів, слоганів цільовою аудиторією.

В. О. ПАРАНДІЙ
канд. іст. наук, доц. Хмельницький економіко-правовий коледж МАУП

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Історія — одна з небагатьох наук, що формують інтерес студентів до духовної й культурної спадщини Батьківщини, що залучають їх до загальнолюдських цінностей, до осмислення суті патріотизму. При цьому, в останні роки, з урахуванням соціально-політичних умов України, що змінилися, студент стає не тільки об'єктом педагогічного впливу, але й суб'єктом пошуку відповідей на складні питання історії й сучасності. Надати допомогу в цьому пошуку може історичний досвід, накопичений попередніми поколіннями.

Особливий інтерес викликають філософські й історичні дослідження, присвячені питанням формування патріотичної свідомості, а також навичок у проведенні виховних заходів патріотичної спрямованості у студентському середовищі. [1]

У численних дослідженнях, що узагальнюють вітчизняний досвід патріотичного виховання, як правило, відсутні критичні аспекти. Це — одна з характерних рис соціоцентричного підходу.

Навчання, виховання й розвиток молодої людини в складному контексті міжнаціональних відносин повинні бути орієнтовані на об'єктивне наукове розуміння всіх складових патріотизму, перейняті гуманістичною ідеєю, спрямованої на повагу до людей поза залежністю від їхньої етнічної приналежності й віросповідання. Історія надає для цього широкі можливості.

Досвід й уроки історії служать і цілям освоєння сьогодення й прогнозування майбутнього. Викладання історичних дисциплін дозволяє зробити історичний досвід надбанням молоді. Історія завжди моральна, тому що, осягаючи історичну подію, дію, ми робимо своєрідний моральний вирок з погляду сучасної моральності.

Історичне виховання носить двоєдиний характер. По-перше воно будить в душі молодої людини любов до історії, і в першу чергу вітчизняної. По-друге, домагається моральної орієнтації, може бути навіть неусвідомленим.

Сучасним суспільством формуються ціннісні відносини. Актуалізація тих або інших подій історії залежить від "соціального замовлення". Крім цього диференціація цінностей дуже велика: загальнолюдські, державні, етнічні, групові, особисті. Звідси виникає вибірковий інтерес до історичних фактів, подій, цілих епох.

У ході занять доцільно використати діалогічну й проблемну форми подачі матеріалу, що створюють умови для включення "протиріччя" у процесі навчання. Саме протиріччя спонукує людину до міркування, будить інтерес до пошуку відповіді. Проблемне навчання в ході викладання історії можна вважати не приватним дидактичним прийомом, а його органічною основою.

Включення реального діалогу можливо, але як свідчить власний досвід, лише в тому випадку, коли зміст навчального предмета пов'язаний з ходом суспільно-історичного процесу, з реальним станом взаємозалежних проблем — "патріотизм — націоналізм". Адже, все те, що відбувається з нами сьогодні, уже завтра стане історією [2].

Насущною проблемою в педагогічній практиці залишається гіперболізація вербальних засобів навчання й виховання. Більш активне використання засобів наоч-

ності, технології, самостійного наукового пошуку, діяльної участі дозволяє робити інтелектуальний й емоційний прорив у сферу створення нових уявлень у свідомості студентів. Саме ці аспекти створюють надійний сплав знання й внутрішньої переконаності.

Слід також зазначити бажання здобувачів вищої освіти знати особливості історичного розвитку своєї малої Батьківщини. За бажанням студентів і викладачів у ході факультативів та спецкурсів можна приділити більше уваги на вивченні історії свого регіону, області, міста, району.

Сама історія підказує, яким чином можна й потрібно будувати формування патріотичної особистості. Слід звернути увагу на те, що такі компоненти патріотизму як любов до своєї Батьківщини й народу, його культурі й традиціям, готовність до їхнього захисту складається, як правило несвідомо в процесі соціалізації дитини, підлітка, як почуття компліментарності до всього "свого", як побоювання втратити це знайоме, близьке, рідне. "Любов до власного блага породжує у нас любов до Батьківщини, — писав М. М. Карамзін, — а особисте самолюбство — гордість народну, котра служить опорою патріотизму".

З діяльності розвивається здатність критичного сприйняття вітчизняного буття. Але тут діяльність іншого порядку, вона припускає серйозну роботу духу, рефлексію, високий освітній і культурний рівень. Тільки тоді критика зі сфери негативних емоцій переходить у сферу свідомості й знаходить конструктивність.

Одна зі сторін загальності історичного досвіду полягає в тому, що все, що відбувається в природі й суспільстві, стає історією. І якщо це явище, подія має цінність і значення для людей — ним можна скористатися, актуалізувати історичне знання. Постановка людини на вершину піраміди цінностей, вимагає усвідомлення негативних сторін даного досвіду й нагромадження нового досвіду гуманістичної спрямованості.

У цілому, накопичений досвід патріотичного виховання є значною базою для реалізації принципу історизму у формуванні патріотичної свідомості молоді.

Вивчення історичного досвіду дозволяє також уникнути повторення помилок а методах формування патріотизму, виховувати у молодих патріотів, насамперед моральні якості, особисту переконаність, справжню любов до народу і Батьківщини.

Джерела

1. Попенко Я. Українська ментальність та патріотичне виховання молоді як чинники розбудови незалежної Української держави // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. — Львів, 2001. — Вип. 9. — С. 122–129.
2. Маркова С., Парандій В. Історія України: Навч.-метод. посіб. — К., 2007. — 266 с.: іл., [38] с. іл.

В. М. КОЛПАКОВ
канд. воен. наук, доц., УН ИМЭФ МАУП

ЧЕЛОВЕК В СИСТЕМЕ МОДЕРНИЗАЦИИ

1. Коренные процессы модернизации

В условиях глобального кризиса начала XXI в., свидетельствующего о глубоком цивилизационном сдвиге в развитии человечества, особую значимость приобретает одна из вечных фундаментальных проблем — проблема природы человека [2]. Понимание природы человека, осознание его места во Вселенной всегда выступали стержнем развития многообразных культур мира. Эта проблема просматривается в древнеегипетской и тибетской "Книгах мертвых", в индусской "Книге смерти", в трудах мыслителей античной Греции, средневековой Европы, нового времени вплоть до произведений И. Канта, Г. Гегеля. В III тысячелетии мы видим коренные изменения в развитии человечества: переход от индустриального общества к постиндустриальному, формирование новых представлений о мире и новых ценностей. В силу этого социальный и культурный миры постоянно трансформируются, что является источником увеличивающейся сложности и неопределенности жизнедеятельности самого человека, различных социальных групп и общества в целом. Процесс адаптации к рождающемуся в катаклизмах и перипетиях новому типу цивилизации сопровождается глубоким кризисом почти во всех основных сферах жизни общества. Все это свидетельствует о значимости человека в происходящих фундаментальных изменениях мирового сообщества цивилизаций. Именно его деятельность оказывает значительное воздействие на развитие человечества, что требует рассмотрения различных граней феномена человека.

2. Новейший этап модернизации

Когда заканчивалась 2-я мировая война многие, от великих мира сего до, так называемых, простых людей думали, что это безумие человечества последнее. Однако, для понимавших реальный мир и отслеживавших продолжающиеся тенденции, будущее виделось иным. К примеру, французский летчик, философ и писатель Антуан де Сент Экзюпери остро чувствовал, что этот трагический урок не приведет к освобождению человека, его души, его творческих сил. В одном из своих последних писем, перед последним вылетом он писал: "Всей душой ненавижу мою эпоху. Человек погибает в ней от жажды...на свете есть только одна проблема ... одна-единственная; вернуть людям духовный смысл, духовные заботы. Поймите, невозможно больше жить холодильниками, политикой, балансами и кроссвордами! Совершенно невозможно. Невозможно жить без поэзии, без красок, без любви... Есть лишь одна проблема, одна-единственная: вновь открыть, что существует жизнь духа — более возвышенная, чем жизнь разума, единственная жизнь, способная дать человеку удовлетворение. Современного человека держат в повиновении — в зависимости от среды... Нас удивительно ловко оскопили ... я ненавижу эту эпоху, в которой под гнетом всеобщего тоталитаризма человек становится тихим, выдрессированным и покорным животным. Куда идем мы сами в эту эпоху всеобщего бюрократизма? К человеку-роботу, к человеку-муравью, к человеку, мечущемуся между каторжным трудом на конвейере и игрой в карты. К человеку, оскопленному в его творческом могуществе ... К человеку, которого кормят поделками стандартной культуры, как

быка сеном... основная проблема нашего времени: вопрос о значении человека, на который никто не предлагает ответа, и, как мне кажется, что мы движемся к самым черным временам в истории [9, *333, 334*]. Антуан де Сент Экзюпери жил и защищал жизнь на территории Европы в центре западной цивилизации. Что за технологии используются и превращают человека в выдрессированное и покорное животное? Какова в этом процессе роль человека, общества?

В предисловии к одной из работ великого русского логика, социолога и философа А. А. Зиновьева и тоже летчика второй мировой, можно прочесть следующее: " Ничто не дается людям так тяжело, как правда о самих себе. В свое время люди были глубоко потрясены и возмущены открытием Коперника. Они не хотели допустить, что их Земля — центр мироздания, а его периферия, всего лишь одна из многих затерявшихся во Вселенной планет. Точно так же они реагировали на учение Дарвина. Утверждение, что человек произошел от обезьяны, они восприняли как недопустимое оскорбление. Социология Зиновьева поставила людей перед необходимостью признать еще одну неприятную правду — правду об обществе. В самом общем виде ее можно сформулировать так: все то, что люди громогласно отвергают как мерзость — эгоизм, ложь, бездушие, подсиживание, карьеризм и т.п., на самом деле является одной из норм их жизни в качестве социальных индивидов, естественным следствием законов социальности. Эту истину, которая полностью переворачивает все привычные представления об обществе и лишает человека последних иллюзий о себе, люди готовы принять еще меньше, чем истины Коперника и Дарвина. Она особенно раздражает своей очевидностью, И потому отрицается с порога" [6, *3*]. И вновь возникает вопрос: что за законы "социальности" определяю технологии управления человеком, что за общество в котором мы живем? Чем можно объяснить происходящее?

По мнению Г. Гурджиева современный человек спит... "мы фактически спим ... мы лишь воображаем, что бодрствуем. ... мы желаем пробудится, когда понимаем, что спим ...необходимо осознать, что во сне мы беспомощны" [11, *24, 25*]. Г. Гурджиев предлагал человеку, желающему пробудится развить свое сознание, самосознание, волю, мышление и т. д. но главное он должен самоопределится на саморазвитие т. е. человек должен начать собой управлять, должен овладеть технологиями управления и самоуправления. Он считает, что природа "развивала человека до определенной степени, после чего его дальнейшее развитие зависит от него самого". Это делает владение технологиями самоорганизации особо значимими.

Американский специалист по геоэкономике Д. Кортен складывающийся кризис, объясняет "экономической глобализацией", порождающей на каждом шагу "патологическое поведение: насилие, чрезмерную конкуренцию, самоубийства, наркоманию, алчность и разрушение окружающей среды... Чтобы убрать углубляющуюся дисфункцию общества, он рекомендует: "Изменить преобладающую систему взглядов, ценностей и институтов нашего общества — совершить экологическую революцию, соизмеримую с революцией Коперника..." (6, *234–235*). Им ставится вопрос о локализации экономики и глобализации сознания. Западное потребительское общество находится в тупике вследствие системного кризиса, вызванного ориентацией на "золотого тельца" и охватившего все сферы жизни [2]. Американский политолог С. Хантингтон в своей книге "Столкновение цивилизаций?" определил тупик потребительского общества как вполне опреленную фазу всемирного социокультурного цикла[12]. На Западе основные материальные проблемы человека действительно решены. "Однако фундаментальные проблемы существования человека, — подчеркивает американский физик Г. Сколимовский, — не исчерпываются удовлетворением материальных потребностей, они неразрывно связаны с постижением духовных

глубин человека, с пониманием того, кем является человек, в чем состоит его предназначение, каковы те глубинные ценности, за которые он готов пожертвовать собой и во имя которых стоит жить" [2]. Пренебрежение духовными ценностями привело к тупиковому развитию западного общества.

В современных западной и восточной культурах существуют разные концепции человека, пониманию его природы. Западная концепция человека в ее различных вариантах, господствующая на протяжении последних веков, исходит из того, что человека — поступательно развивающееся животное, которое рассматривает жизнь в обществе как конкурентную борьбу за выживание и верит в неограниченный материальный прогресс на основе экономического и технологического роста [2]. В восточной концепции человек является духовным существом, которое представляет собой результат эманации бога. Данное понимание природы человека, как биосоциального существа, имеет свои естественно-научные и социальные основания, связанные с концепцией линейного времени. Синергетическая парадигма мировидения доказывает, что человек, персонал организации, граждане государстыенной системы развиваются не по "линейным" законам. Воздействуя на управляющие параметры организационной системы (человека, общества, человеческой цивилизации) их можно "срывать" с выбранной ими траектории движения.

3. Подходы и пути модернизации

Сейчас обосновываются многими различные подходы модернизации человеческой цивилизации и человека в ней, прогнозируются риски будущего[7]. Основной из них базируется на самоорганизации человека, общества, человечества. Исходными являются разработки арабского ученого Ибн Халдуна в XIV веке, вскрывшимо феномен "асабия", в современную практику введены Турчиным П. В. [10], "Пульсирующий менеджмент" (Егоров А. Ю., Никулин Л. Ф.) [3], "русская модель управления", рассматриваемая Прохоровым А.П.[8], основания синергетики (Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов)[5], психотехнические подходы предлагаемые О. Г. Бахтияровым [1].

Джерела

1. Бахтияров, О. Г. Воля над Хаосом. — М.: Издательская группа "Традиция", 2019. — 184 с.
2. Волков Ю. Г., Поликарпов В. С. Человек: Энциклопедический словарь. — М.: Гардарики, 2000. — 520с.
3. Егоров А. Ю., Никулин Л. Ф. "Пульсирующий" менеджмент. — М.:Изд-во Рос.экон. акад.; Екатеренбург: Деловая книга. — 1998. — 236 с.
4. Зиновьев А. А. На пути к сверх обществу. — М.: ЗАО Изд-во Центрполиграф, 2000. — 634 с.
5. Князева Е. Н. Синергетика: Нелинейность времени и ландшафты коэволюции/ Е. Н. Князева, С. П. Кудрюмов. — М.: КомКниги, 2007. — 272 с.
6. Кортен Д. Когда корпорацииправят миром. — СПб.:ВиТ-принт, 2002. —328с.
7. Проекты и риски будущего: Концепции, модели, инструменты, прогнозы / Отв. ред. А. А. Акаев, А. В. Коротаев, Г. Г. Малинецкий, С. Ю. Малков. М.: КРАС АНД, 2011. — 432 с.
8. Прохоров А. П. Русская модель управления. М.: ЗАО "Журнал Эксперт", 2002. — 376 с.
9. Сент.-Экзюпери Антуан де. Ночной полет. Военный летчик. Письмо заложнику. Маленький принц. М.: Правда. 1979. — 335 с.
10. Турчин П. В. Историческая динамика. На пути к теоретической истории: Пер. с англ. / Под общ. ред. Г. Г. Малинецкого, А. В. Подлазова, С. А. Боринской. Предисл. Г. Г. Малинецкого. — М.: Издательство ЛКИ, 2007. — 368 с.
11. Успенский П. Д. Четвертый путь / П. Д. Успенский. — Пер. с анг. А .Гарькавого. — М.: ФАИР-ПРЕСС, 2001. — 640 с.
12. Хантингтон С. "Столкновение цивилизаций" М.: ООО Издательство АСТ, 2003. — 603 с.

Л. С. ДОРОШЕНКО
канд. екон. наук, НН ІМЕФ МАУП

М. Д. ГРАБОВСЬКА
магістрантка, НН ІМЕФ МАУП

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДОКУМЕНТАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Однією з важливих передумов ефективного функціонування будь-якої установи є організація діловодства.

На сьогоднішній день неможливо уявити навчальний процес без використання інформаційних технологій. Саме сучасні інформаційні технології зробили можливим доступ кожного фахівця до величезної кількості різних видів інформації. Але, щоб доступ до інформаційно-комп'ютерних ресурсів перетворився на володіння ними, фахівці повинні оволодіти такими знаннями, уміннями і навичками з інформаційних технологій, які б стали гарантом найповнішої реалізації здібностей особистості та професійно-значущих якостей, підготовки майбутнього фахівця до життєдіяльності у відкритому інформаційному суспільстві. Застосування інформаційних технологій у системі управління освітою є особливо необхідним, оскільки саме управлінські рішення спроможні змінити всю систему в цілому, а від їх достовірності та своєчасності залежить ефективність системи освіти. Одним із методів удосконалення системи управління освітою є впровадження новітніх інформаційних систем. Це дозволяє оптимізувати процес обміну інформацією, зменшити обсяг роботи адміністратора системи освіти та дозволяє йому приймати ефективні управлінські рішення.

База даних навчального закладу — це сукупність організованих програмних засобів, призначених для створення, обробки і збереження інформації по абітурієнтах, студентах, автоматизації документообігу учбового процесу, інформаційно-аналітичної підтримки всіх підрозділів закладу.

Дослідження показали, що в МАУП створена і функціонує система бази даних, яка забезпечує накопичення, обробку і зберігання інформації стосовно різних аспектів діяльності навчального закладу. В Академії створений програмно-технічний комплекс, який складається з багатьох підсистем, відповідно до затвердженої структури МАУП. На сьогоднішній день це: приймальна комісія, ректорат, бухгалтерія, деканат, дипломи, бібліотека, які дають можливість: вести облік, нарахування та контроль рахунків контрагентів по оплаті за навчання; контролювати, прогнозувати, робити аналіз на початок прийому абітурієнтів, проведення навчання студентів Академії протягом всього навчального процесу та, як підсумок, видачі відповідних дипломів на завершальному етапі навчання.

В Академії існує локальна мережа, до якої підключені комп'ютери користувачів. Оскільки база даних МАУП знаходиться на сервері, то всі співробітники, які мають доступ до мережі, можуть нею користуватися.

Разом з тим, робота сервера може бути нестабільною, що призведе до пошкодження самої бази даних, або ж електронних компонентів сервера і, як наслідок, призведе до повної або часткової неможливість отримувати інформацію та виконувати свою

роботу користувачами. Тому доцільно робити резервну копію бази даних, або навіть виділити окремий додатковий сервер.

Отже, у вище описаній універсальності бази є свої як позитивні, так і негативні сторони. З одногу боку, базою даних можуть користуватися користувачі різних підрозділів, розраховуючи на те, що отримана інформація завжди актуальна, а з іншого, якщо ця база вийде з ладу, то зупиниться робота всіх підрозділів.

Прикладом одного з елементів програмно-технічного комплексу бази МАУП може бути підсистема "Приймальна комісія", яка успішно працює в Президентському університеті, та в регіональних структурних підрозділах МАУП. Вона забезпечує: повну автоматизацію всіх етапів роботи починаючи з відбіркових комісій відокремлених структурних підрозділів Академії та завершуючи приймальною комісією навчального закладу (прийом документів, реєстрації даних про абітурієнтів, надання їм певного статусу на поточний момент, допуск до вступних іспитів, обробка результатів вступних іспитів, зарахування, ведення довідкової інформації про структуру Академії та формування і друк документів супроводження процесу роботи приймальної комісії Академії за визначеними формами).

Важливу роль в удосконаленні організації навчального процесу відіграє підсистема "Навчальна частина", яка є центральною складовою бази даних "Деканат". Вона допомагає працівникам деканатів в організації навчального процесу і призначена для автоматизації документообігу стосовно ведення навчальної документації.

Пройшла тестування та впроваджена ще одна підсистема "Дипломи". Це заключний етап, який базується на введеній інформації до всіх попередніх підсистем загально-академічної бази даних МАУП, починаючи з навчальних планів, даних приймальної комісії по абітурієнтах, результатів навчання та руху студентів Академії, контролю за своєчасною оплатою за навчання. Вона передбачає автоматизоване формування і друк академічних довідок та додатків до дипломів. Ця підсистема забезпечує: розгалуження доступу користувачів; ведення бази даних по замовленим, отриманим та виданим документам про освіту; облік та ведення звітності по результатах підсумкового контролю виданих дипломів; інтегрування з підсистемою "Ректорат".

Досвід використання інформаційних технологій показав значну їх ефективність, яка проявилась в прискоренні темпів обробки та переміщення інформації, вивільненні робочого часу фахівців, скороченні обсягів монотонної праці тощо.

Разом з тим, підвищення результативності інформаційних технологій в документаційному забезпеченні навчального закладу потребує подальшого удосконалення. Така робота має проводитись, зокрема, в напрямку оволодіння співробітниками необхідними уміннями та навичками; більш детального відпрацювання методичних та організаційних питань щодо розподілу та узгодження окремих аспектів роботи навчального закладу.

Джерела

1. Порядок оформлення документації з освітньої діяльності Академії, затверджено наказом від 10 жовтня 2017 року № 140-о. — К.: МАУП, 2017. — 153 с.
2. Бобылева М. П. Корпоративные информационные системы и технологии электронного документооборота: новый потенциал управленческой интеграции // Деньги и кредит (рус.). — 2007. — № 12. — С. 60–68.
3. Наумова Н. М. Інформатика і комп'ютерна техніка: Навч. посібн. для дистан. навч. — К.: Університет "Україна", 2004. — 404 с.
4. Палеха Ю. І., Леміш Н. О. Загальне документознавство. Навч. посібн. — К.: Ліра-К — 2009. — 434 с.

А. В. КАБАНЦЕВА
канд. психол. наук, Донецький інститут МАУП

ЄВРОПЕЙСЬКІ ВИКЛИКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Формування сталої траєкторії соціально-економічного розвитку країни, забезпечення міжнародної конкурентоспроможності, національної безпеки певним чином залежить від кадрового потенціалу держави, тому модернізація системи освіти повинна виступати пріоритетом в Україні. Саме пошук шляхів удосконалення змісту освіти, її форм і організації в залежності від потреб сьогодення постає нагальною потребою в сфері освіти.

Державна система освіти минулих часів не задовольняла в повному обсязі всі потреби суспільства, що викликало активний розвиток сектору недержавної освіти. Складовою цієї роботи є і діяльність Міжрегіональної Академії управління персоналом. За тридцять років своєї діяльності вона стала лідером у сфері недержавної освіти за кількістю підготовлених фахівців у рамках 20 спеціальностей, 101 спеціалізації у 10 галузях знань і 15 напрямків, а також найбільшим економіко-гуманітарним вищим навчальним закладом України.

Сьогодні пропозиції на ринку освітніх послуг мають велику колоритність, чим задовольняють запит кожної особистості і потреби економіки держави. Міністр освіти і науки України Лілія Гриневич, виступаючи у Європейському університеті, наголошувала, що "Міністерство освіти і науки підтримуватиме приватні вищі навчальні заклади, що надаватимуть якісну освіту та розширять вибір для вступників. Освіта не повинна бути заради освіти, а заради громадянина, який має скористатися всіма можливостями, щоб постійно розвиватися і здобувати все вищі рівні освіти" [3].

У приватних закладах вищої освіти, які пропонують дійсно якісну освіту, програми та методи навчання більш передові, сучасні, ніж у державних, бо ці заклади можуть дозволити інтенсивнішу динаміку надання освітніх послуг, через гнучкість і мобільність функціонування системи відносно змін. А тому повинні реагувати на запит часу, щоб задовольнити потребу ринку праці у відповідності до розвитку інфраструктури держави щодо європейських тенденцій. При цьому, завдання стоїть не стільки в експорті спеціалістів за межі України, скільки у підготовці спеціалістів за європейськими стандартними з розвитком нових підходів у організації різних галузей практичної діяльності.

Європейський освітній досвід може стати дуже корисним для покращення української системи забезпечення якості вищої освіти, бо він є вдалим прикладом успішного вирішення складних освітніх і кадрових проблем. Тим не менше, для застосування європейського досвіду важливо усвідомлювати історичний контекст, який пояснює, чому просте перенесення європейських практик може не принести Україні швидких очікуваних результатів: багато історичних рушійних процесів в Європі та Україні відбуваються в протилежних напрямках. Так, ЄС рухається шляхом об'єднання та уніфікації — від самостійності кожного університету до побудови міжнародних механізмів спільного розвитку освіти. Європа вибудовує формальні процедури на підґрунті неформальної мотивації до забезпечення якості освіти з боку усіх учасників. А в Україні навпаки — на тлі суцільної формалізації

процесів забезпечення якості немає прояву неформальної зацікавленості з боку учасників освітнього процесу [2].

Аналізуючи фахову підготовку психологів в Україні маємо, що її структура складається з наступного: на базі повної середньої освіти, позитивного проходження зовнішнього незалежного оцінювання знань за дисциплінами, встановленими вимогами вступної кампанії закладу вищої освіти, людина має право взяти участь у конкурсі абітурієнтів щодо вступу до навчання за напрямком "Психологія". Програма підготовки психологів передбачає на першому етапі отримання студентом після чотирьох років навчання ступеня "бакалавр психології", що забезпечує загальну психологічну освіту. На другому етапі, після закінчення магістратури, студент отримує ступінь "магістр психології" і має обіймати посади відповідно до державного класифікатора професій, серед яких [1]: психолог; науковий співробітник (з психології); консультант медико-психолого-педагогічної комісії; завідувач центру; головний консультант (керівник головного підрозділу); менеджер з персоналу; фахівець в галузі праці та зайнятості населення; фахівець з вирішення конфліктів у побутовій сфері; соціальний робітник, інспектор із соціальної допомоги; педагог-валеолог, методист-валеолог; викладач вищого навчального закладу; консультант із суспільно-політичних питань та інше.

Виходячи з вищеозначеного переліку, на даний час підготовлені психологи є спеціалістами-універсалами, які мають право обіймати посаду у будь-якій практичній галузі, де існує психологічний аспект діяльності. В свою чергу, додаткова освіта психологів носить фрагментарний характер, удосконалення професійної кваліфікації має також певні обмеження, а вузька спеціалізація, можна вважати, зовсім відсутня, бо остання не має системності і алгоритмізованості щодо організації.

У свою чергу підготовка психологів країн європейського союзу має суттєву різницю від підготовки в нашій країні (табл. 1). У кожній країні ЄС існують певні особливості та свої відмінності [4, 5], але можна визначити загальні підходи. По-перше, доступ до професії "психолога" в кранах ЄС (Австрія, Бельгія, Німеччина, Польща, Фінляндія та інші) регулюється певними Законами та законодавчими актами про психологів. По-друге, структура професійної психологічної освіти є багатокомпонентною, що дає певні права, як для продовження навчання, удосконалення професійної майстерності, так і при працевлаштуванні. Багатокомпонентість підготовки психологів складається з отримання загальної професійної освіти (на цьому етапі можна обіймати посаду, у рамках якої діяльність виконується під патронатом досвідченого фахівця), для самостійної професійної діяльності обов'язковим є отримання додаткової освіти, тобто спеціалізації і проходження акредитації. Спеціалізацію можна отримати тільки шляхом додаткового навчання, регламентованого Міністерством.

Таблиця 1

Підготовка спеціалістів-психологів в Україні і країнах ЄС

Показники	**Україна**	**Австрія, Німеччина, Фінляндія**	**Польща**
1	2	3	4
Законодавство професії "Психолог"	Відсутнє	Існує	Існує
Основна освіта для практичної діяльності	Бакалавр, магістр	Магістр	Магістр

Закінчення табл. 1

1	2	3	4
Урегулювання додаткової освіти (спеціалізації) на державному рівні	—	Для самостійної діяльності — є обов'язковою	Для самостійної діяльності — є обов'язковою
Ліцензування	Відсутнє	Для самостійної діяльності — є обов'язковою	Для самостійної діяльності — є обов'язковою
Професії відповідно до класифікатора професій	2445 Професіонали в галузі психології: 2445.1 Наукові співробітники (психологія); 2445.2 Психологи.	81614 Дуже складна діяльність Робота психолога; Когнітивний вчений; Психолог зв'язку; Психолог дорожнього руху; Бізнес-психолог. 81624 Дуже складна діяльність Судова експертиза; Психолог / психолог; Клінічний психолог; Реабілітаційний психолог; Шкільний психолог (у Фінляндії — як частина медичної служби); Соціальний психолог; Психолог-нарколог.	235908 Вчитель-психолог; 2634 Психологи та пов'язані з ними спеціалізації: 263401 Психолог; 263402 Бізнес-психолог; 263403 Клінічний психолог; 263404 Організаційний психолог; 263405 Спортивний психолог; 263406 Психолог освіти.

З таблиці 1 видно, що система підготовки кадрів в державах ЄС є більш структурованою і послідовною, ніж в Україні на даний час, а тому нам є над чим працювати, щоб наша освіта була конкурентноспроможньою на міжнародному ринку праці. У першу чергу, саме сектор недержавної освіти має великий потенціал щодо розбудови останнього.

Висновки. Ланка недержавної освіти є базисом реалізації європейських підходів з подальшою їх адаптацією до нашої держави. Зокрема, удосконалення фахової підготовки психологів надасть системність, різнорівневість, спеціалізованість, практичну зорієнтованість, сертифікованість даного процесу. У свою чергу, розробка законодавчих актів щодо професії "Психолог", а також впровадження спеціалізації і системи постійного професійного самовдосконалення матиме високу ефективність суттєвого підвищення якості освіти, конкурентноспроможності підготовлених фахівців, удосконалення функціонування психологічної служби в різних галузях економіки держави.

Джерела

1. Наказ Держспоживстандарту України від 28.07.2010 № 327 "Національний класифікатор України. Класифікатор професій ДК 003:2010" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10.

2. Забезпечення якості вищої освіти: європейські кращі практики для України. Упор. Добко Т. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/%D0%97%D0%B0%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf
3. Офіційна сторінка Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-novini-2016-10-19-1.
4. Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://psz.praca.gov.pl/documents/10240/54723/Klasyfikacja%20zawod%C3%B3w%20i%20specjalno%C5%9Bci%20na%20potrzeby%20rynku%20pracy%20-%202014.pdf/bca1e08c-6a33-494a-a75b-e2d7258ce796?t=1421667227000
5. Zestawienie międzynarodowych regulacji dotyczących zawodu psychologa opracowanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w 2014 roku. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ptp.org.pl/ustawa/ustawa/Psycholog_w_Europie_15_7_2014.pdf

А. І. ТКАЧУК
канд. іст. наук, доц., Херсонський інститут МАУП

Р. С. МКРТЧЯН
канд. юрид. наук, доц., Херсонський інститут МАУП

УКРАЇНСЬКА ІСТОРИЧНА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Зовнішня політика будь-якої держави має бути багатовекторною. Для України, з початку формування основ її зовнішньої політики, особливе значення отримав європейський напрям. Він відображає життєво важливі інтереси України, є наслідком попередньої історії українського народу, його ментальності, демократичних традицій. Європейський вибір зумовлений усвідомленням інтеграції як фактора сприяння державній незалежності, безпеці, політичній стабільності, економічному розвитку, інтелектуальному процесу, це рух до стандартів реальної, діючої демократії [6], усвідомлена модель суспільного розвитку, вибір способу життя людини, шлях до розширення її можливостей [4].

Важливим кроком у процесі євроінтеграції є вступ України до Болонської співдружності. Це засіб інтеграції та демократизації освіти, входження в освітній та науковий простір Європи та світу. На сьогодні першочерговим завданням української освіти є адаптація до єдиних європейських освітянських критеріїв і стандартів. Освітні трансформації — це передусім нова філософія освітньої діяльності, нові принципи організації навчального процесу, нові технології опанування знань [4].

Зважаючи на такі складні завдання, постає питання реалізації не лише гасел, а й поширення цінностей і стандартів. Нажаль, і про це зазначають деякі фахівці, в Україні існує проблема дискримінаційних обмежень щодо приватних вузів. В Україні існує розгалужена система державної вищої освіти, яка лишилася з минулого і кількісно незрівнянно перевершує приватну. При цьому така особливість не є характерною для більшості країн, недержавні вузи є досить поширені. Досить назвати відому британську групу "Рассел" з 24 кращих університетів Великобританії і американську "Лігу Плюща", в яку входять кращі університети Північного Сходу США, список можна продовжувати далі.

Все це недержавні вузи, і саме вони є лідерами в підготовці незмінно затребуваних кваліфікованих кадрів в різних сферах і в наукових досягненнях (останнє чітко видно за кількістю нобелівських лауреатів). Саме з числа їх випускників формується наукова, культурна та управлінська еліта розвинених країн, що підтверджує високу якість отриманої освіти. Диплом цих вузів гарантує успішну кар'єру в будь-який обраній сфері діяльності [7].

У цьому контексті актуальною є проблема диверсифікації методів навчання в системі освіти України. У сучасній практиці поширений метод, який фахівці характеризують, як ілюстративно-відтворюючий або репродуктивний метод викладу навчального матеріалу. Проте, наукові експерименти вказують на низьку його ефективність, демонструють низький відсоток залишкових знань у студентів. Тому існує необхідність використання творчого (креативного) методу, широко поширеного в Європі. Отже, в цілому перед вузівською освітою постає складне завдання,

використати досвід європейських колег й поєднати креативний та репродуктивний методи, знайти спільну базу, яка б адаптувала методику викладання до західних стандартів [1].

Болонський процес має багато досягнень, проте поряд існують й недоліки. Один з них, це формалізація форм контролю — тестування, що нівелює особистість, творчу природу мислення. Проблемою є й масовість набору в студенти, зникає стимул якісно навчатись, відбувається "розмивання" творчих основ особистості. Відзначають й втрату фундаментальних знань в галузі математики, фізики, хімії, зменшення світоглядного та наукового потенціалу студентів. У цілому західна освіта спрямована на те, щоб студент отримав комплекс позитивних якостей в галузі спеціалізації, і як кожен продукт виробництва мав попит на ринку праці. В Європі освіта використовувалась для згладжування соціальних конфліктів, протиріч, тому найголовнішим було забезпечення рівних умов, в той час в Україні пріоритетним було питання якості. Тому, в процесі реформування слід врахувати, що західна система освіти не орієнтована на створення творчих особистостей [1]. Натомість важливо зберегти й використати позитивні риси характерні національній системі вищої освіти.

Розглядаючи процес входження України у Болонську співдружність, окрему увагу слід надати такому актуальному й важливому завданню, як формування історичної свідомості. На сьогодні існують недоліки сучасної практики історичної освіти в Україні. Потрібна організаційна робота, спрямована на узагальнення й врахування спадщини тисячолітньої культурної традиції українського народу, необхідними є дослідження, зорієнтовані на поглиблення теоретичних підвалин історичної науки [3].

У розрізі даної проблеми не можна оминути й той факт, що історична освіта, в умовах Болонського процесу має бути зорієнтована на загальносвітові стандарти, вона не може зводитися до вивчення національної історії, нехтувати знанням світового історичного процесу. Тому невиправданим є виключення з навчальних планів університетів всесвітньої історії або історії сучасного світу, адже вони сприяють засвоєнню студентством динаміки глобальних світових процесів. Такі курси мають бути органічним компонентом загальної історичної освіченості [3]. Підкреслимо, що національна освіта в Україні — це українська освіта, невіддільна від української та зарубіжної історичної науки, від національної ідеї, від історичного покликання українців. Це — українське бачення не тільки своєї, але й світової історії, історії зарубіжних країн. Національна освіта своїм змістом не ізолює знання про етнічних українців від знань про неукраїнські етнічні групи [2].

За час свого існування український народ став органічною складовою європейської спільноти, котра, попри всю складність політичних та економічних взаємин, поділяла з ними культурну та суспільну спадщину. Тому прагнення незалежної України уникнути однобічної орієнтації у політичному, економічному і культурному розвитку, відновити штучно перерваний зв'язок із європейськими країнами — цілком природне явище. Отже, виклад історії України мусить здійснюватись у контексті загальноєвропейського процесу. У подальшому історія України як органічна частина європейської історії може розглядатися складовою частиною всесвітньої історії. Таким чином, національна, європейська та всесвітня історія взаємно доповнюються, є цілісною картиною значущих для українців історичних процесів [3].

При цьому слід ураховувати, що у загальноєвропейській практиці немає імперативних, наказових вказівок, як навчати історії в тій чи іншій країні, а лише загальні узгоджені рекомендації (наприклад, упроваджувати інтерактивні технології, багаторакурсність, формувати національну свідомість, загальноєвропейську полікультурність тощо). На підставі цих та інших узгоджених засад кожна держава обирає

власну модель історичної освіти, керуючись набутками як національної історичної школи, так і загальноєвропейськими тенденціями [5].

Тому до розвитку парадигми історичної освіти в Україні має бути залучене фахове середовище істориків та педагогів: академічні інститути, кафедри університетів, освітянські неурядові громадянські організації тощо [5]. Саме вони зможуть віднайти найоптимальнішу концепцію організації історичної освіти, змісту історичних дисциплін, поєднати національну складову та європейський контекст.

Отже, входження України у загальноєвропейський простір, в умовах поширення принципів та підходів висунутих Болонською співдружністю, має бути не лише адаптацією української освіти та зокрема української історичної освіти, а пошуком оптимальних шляхів університетської освіти з врахуванням європейського досвіду та національних здобутків й особливостей. Лише при дотриманні таких умов можливо досягнути найголовнішої мети — утворити високоефективну університетську освіту, яка спрямована на підготовку якісних конкурентних спеціалістів здатних до творчого підходу.

Джерела

1. Галазюк О. Д. Проблема диверсификации методов обучения в контексте участия Украины в Болонском процессе [Електронний ресурс]. — Режим доступа: http://iai.donetsk.ua/_u/iai/dtp/CONF/3_2004/articles/stat22.html
2. Калакура Ярослав Безперервність та наступність національної історичної освіти: українознавчий зміст // Українознавство. Електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс]. — Режим доступа: http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=611
3. Кравченко П. А. Інтеграція ментальності та історизму в практиці історичної освіти [Електронний ресурс]. — Режим доступа:http://sofy.kiev.ua/pf2/kravch2.htm
4. Лога Т. Законодавство України про освіту в контексті євроінтеграції // Освіта.ua 24.01.2006 [Електронний ресурс]. — Режим доступа: http://osvita.ua/school/theory/1042
5. Полянський Павло Яким має бути зміст сучасної історичної освіти в Україні: проблеми взаємодії академічної й дидактичної історії [Електронний ресурс]. — Режим доступа: http://centromonitor.com.ua/?p=79
6. Україна і Європейський Союз [Електронний ресурс]. — Режим доступа: http://www.3w.mk.ua/Site3W/00000126.htm
7. Вища школа України: час серйозних рішень [Електронний ресурс]. — Режим доступа: https://osvita.ua/vnz/reform/55114/

Н. І. КСЕНЖУК
канд. техн. наук, доц., Херсонський інститут МАУП

МЕРЕЖЕВЕ НАВЧАННЯ ТА КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД В НАЦІОНАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасному українському суспільстві в рамках модернізації відбувається реформування соціального інституту освіти. Змінюються не тільки форми, технології та інструменти навчання, але й підхід. В даному випадку компетентнісний підхід може бути відповіддю на підвищені вимоги суспільства до випускників ЗВО — молодих професіоналів. В основі компетентнісного підходу закладена не тільки передача теоретичного знання здобувачам, а й набуття ними практичних вмінь і навичок, що забезпечують їх затребуваність на ринку праці.

Компетенція (від лат. "competo" — шукати, відповідати) в загальному сенсі розглядається як особиста здатність фахівця вирішувати певне коло професійних завдань.

Згідно до Закону України "Про вищу освіту" "компетентність — це динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти" [3, *ст. 1*].

Фахівці по роботі з кадрами відзначають, що компетенцію можна розглядати як номінальну шкалу, що виявляє наявність необхідної складової для виконання певної роботи. Тому карта компетенцій виступить інструментом визначення професійно значущих знань, вмінь і навичок у претендентів, а найбільш придатною формою реалізації освітніх програм в рамках компетентнісного підходу є мережеве навчання.

У сучасному освітньому процесі в ЗВО необхідна участь якомога більшої кількості професіоналів-практиків. Включення в освітній процес професіоналів-практиків є можливим, якщо застосовувати концепцію мережевого навчання.

Завданнями мережевого навчання є:

- підготовка кадрів з унікальними компетенціями, які є актуальними на ринку праці пріоритетних секторів галузевої і регіональної економіки;
- підвищення якості освіти за рахунок інтеграції ресурсів організацій-партнерів за пріоритетними напрямами галузевого, міжгалузевого та регіонального розвитку відповідно до міжнародних стандартів;
- впровадження кращих зразків вітчизняних і зарубіжних практик в освітній процес для розвитку прикладних досліджень для потреб підприємств галузі та регіону.

М. Ріель та Л. Харасим, дослідники специфічних якостей мережевого навчання, запропонували розглядати мережеве навчання (network learning) наступним чином: 1) як форму спільного мережевого навчання (collaborative network learning) та 2) як інформаційний мережевий доступ (information network access) [5, *91*].

Мережеве навчання розглядається зарубіжними вченими як колективне і безперервне. В основі такого навчання закладені принципи мережевого зв'язку, рівних можливостей, спільного доступу і отримання інформації, взаємного обміну знаннями, вирішення спільних завдань і т. п. [4, *102*]. У концепції мережевого навчання

акцентується увага на взаємодіях учасників освітнього процесу, а при трактуванні мережевого навчання, як специфічного доступу, мається на увазі наявність інформаційного середовища, що містить достатню кількість матеріалів для задоволення освітніх потреб учасників навчання.

С. Азаренко зазначає, що освіта є і формування, і керівництво певним зразком. Перехід від незнання до знання завжди здійснювалося за допомогою іншої людини [1, *306*].

М. Фуко виділив наступні типи відносин між людьми, які необхідні для формування молодої людини: 1) наставляти прикладом: приклад великих людей і сила традиції формують модель поведінки, 2) наставляти знаннями: передача знань, манери поведінки і принципів, 3) наставляти в труднощах: майстерність виходу з важкої ситуації [2, *304*].

Мережеве навчання за умови залучення професіоналів — представників спеціалізованих галузей забезпечить створення і підтримку всіх типів відносин, зазначених Фуко: навчання прикладом (взаємодія і спостереження професійної діяльності лідерів галузі), навчання знаннями (отримання спеціальних знань), навчання в труднощах (розв'язання проблемних завдань, кейсів і т. п.).

Мережеве навчання забезпечить взаємодії учасників спільнот, які зможуть обмінюватися інформацією, ідеями, знаннями, працювати над спільним проектом, вступати в колективні дискусії, отримувати оцінку виконаних проектних робіт від роботодавця — представника професійного співтовариства. В свою чергу і викладачі отримають оперативну оцінку розроблених робочих програм, що дозволить своєчасно вносити корективи в поточному навчальному році [4, *43*]. Роботодавці та представники галузі зможуть ще на етапі навчання вибирати талановитих, здібних, старанних здобувачів, запрошуючи їх на практику, а можливо в подальшому запропонувавши їм працевлаштування.

Отже, підвищені вимоги ринку праці до випускників ЗВО вимагають переходу до компетентнісного підходу в навчанні. Саме мережева форма навчання в більшій мірі буде сприяти успішній реалізації компетентнісного підходу в навчанні, що дозволить здобувачам ЗВО досягти таких знань, вмінь і навичок, які будуть затребувані в професійній галузі за обраним напрямом підготовки, а також будуть сприяти встановленню взаємодії з професійною спільнотою.

Джерела

1. Азаренко С. А. Коммуникация // Социальная философия: Словарь М.: Академический проспект, 2003. — С. 548–552.
2. Визгин В. П. Мишель Фуко — теоретик цивилизации знания // Вопросы философии. — 1995. — № 4. — С. 116-126.
3. Закон України від 01.07.2014 №1556-VII "Про вищу освіту" (із змінами і доповненнями). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 12.01.2018)
4. Згуровський М. Інформаційні мережеві технології в науці та освіті [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу: http://gazeta.dt.ua /ECONOMICS/informatsiyni_merezhevi_tehnologiyi_v_nautsi_ta_osviti.html
5. Риэль М., Харасим Л. Перспективы исследования сетевого обучения // Машинное обучение, 1994. — Том. 4. — С. 91–113.

К. П. ЧОРНА
канд. юрид. наук, доц., НН ІП МАУП

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НА УКРАЇНСЬКИХ ТЕРЕНАХ ПІСЛЯ ЖОВТНЕВОГО ПЕРЕВОРОТУ ТА НАПЕРЕДОДНІ ЗАВЕРШЕННЯ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Навіть незалежно від революційних подій 1917 року у Росії управлінська неспроможність та безсилля центральних і місцевих урядових структур у підросійських землях була очевидною: заявлені столипінські реформи здійснювалися хаотично і деструктивно; політична поліція вбачала в українському та польському культурному освітньому та релігійному русі політичний підтекст, населення було деморалізоване воєнною розрухою та протистояннями. Популярні серед народу земства перестали діяти, і урядування повністю зосередилося у руках губернських канцелярій, чиновники яких були дезорганізовані протиріччями в інструкціях зверху , оскільки керуюче міністерство (Міністерство внутрішніх справ) зазнавало частих реорганізацій та впливу пануючих серед владної еліти тенденцій — від помірного лібералізму до впровадження жорстких тоталітарних методів управління. Таким чином, в українських губерніях сформувалися передумови для активізації діяльності громадських організацій та виникнення політичних партій, які шукали нові шляхи політичного та економічного розвитку. З лютневою революцією ця проблема частково вирішилася, оскільки монархічна влада була скасована. Проте всеросійський Тимчасовий уряд, який за короткий проміжок часу здійснив ряд демократичних реформ, що були актуальними і для українства (амністія політичних в'язнів, селянське земельне питання, лібералізація національної політики у галузі культури, освіти, релігії тощо) не прагнув надавати автономію колишнім прикордонним губерніях, і, всупереч волі петроградського Тимчасового революційного комітету, поспішив призначити губернських комісарів на українських територіях.

Отже, після Жовтневого перевороту в Росії та створення Тимчасового уряду, який з перших днів свого існування розпочав реорганізацію органів управління у губерніях та повітах колишньої імперії, урядування перейшло до губернських і повітових комісарів Тимчасового уряду; у волостях же замість волосних старшин створювалися виборні виконавчі комітети. Колишні представники місцевих канцелярій, земств, міських управ, біржових комітетів та громадських організацій утворювали виборні органи місцевої влади, і однією з перших таких рад були Київська губернська рада [1]. Через деякий час виникає Чернігівська рада, — в п'яти губерніях аналогічні органи запрацювали уже у перший місяць після повалення царського режиму. До врядування на місцях залучалися переважно колишні земські та губернські діячі, немалою була участь "дідичів" (поміщиків),- комісарами в українських губерніях призначалися ліберальні "представники поміркованих кругів громадянства. Почасти це була рекомендація Тимчасового уряду, але , втім, потенційний кадровий запас досвідчених урядовців був доволі бідним, число освіченої інтелігенції теж було невисоким; молоді ж серед них, на яку можна було б покласти нові завдання національного будівництва, практично не було [2].

Оскільки ці нові "губернатори" призначалися з числа колишніх царських чиновників, які відмовилися від еміграції, то є зрозумілими і їх намагання створити лояльні до Тимчасового уряду громадські ради і комітети у повітах й волостях: тобто, про будь-яке національне державне будівництво не йшлося, оскільки губернські комісари і паралельно створювані через півроку робітничо-селянські пробільшовицькі ради ні у перший місяць після перевороту, ні пізніше навіть не планували розглядати питання української автономії. Ця актуальна проблема стала на часі після зборів українських громадських організацій, скликаних Товариством українських поступовців: спільним рішенням делегатів була утворена Центральна Рада, яка складалася із представників різних класів і станів. ЦР поставила собі за мету скликати український парламент і сформувати український уряд, консолідувавши усі національні сили у курсі на державну автономію України [3].

Для початку урядові функції виконував Комітет Центральної Української Ради (Мала рада) — виконавчий орган Центральної Ради. Голова Центральної Ради М. Грушевський, незважаючи на постійні заклики до політичної (а не лише до культурної або релігійної) боротьби, об'єктивно оцінював національні політичні, військові, економічні ресурси і, опираючись на досвід тодішніх існуючих у європейському ареалі національних та територіальних автономій, вбачав подальший шлях в еволюції, у реформах та співпраці з демократичними і лояльними до України політичними силами нової Росії, на початковому етапі — з Тимчасовим урядом. Будучи прихильником федералізації, українське майбутнє він теж вбачав у широкій національно-територіальній автономії, заснованій на солідарності українського та неукраїнського громадянства, і ця політика послідовно здійснювалася аж до вторгнення більшовиків [4]. Уже через рік він не розглядатиме Росію як єдиний прихисток для української національної автономії, оскільки схилятиметься до думки, що більшовицькі методи компрометують саму конструктивну ідею мирної всесвітньої федералізації [5].

Прихильниками національно-територіальної автономії у складі оновленої Росії (до приходу більшовиків та прийняття четвертого Універсалу), запровадженій мирним еволюційним шляхом, окрім М. Грушевського, були Д. Дорошенко, С. Єфремов, П. Христюк, І. Стешенко, — українська інтелектуальна еліта , майбутні генеральні секретарі , які посіли найвищі пости в уряді УНР.

Відповідно до аргументованих суджень очевидців і документалістів української революції та згідно з висновками більшості вітчизняних і зарубіжних істориків значення цього досвіду у подальшому державному будівництві незаперечне: адже визвольні змагання переконливо свідчать, насамперед, що наш народ мав власну інтелектуальну еліту, що він загалом був готовий прийняти запропоновану демократію і навіть проявив активну участь у створенні власної держави на демократичних засадах. Принципи ж реальної роботи Малої ради та Генерального секретаріату, а також статус задекларованої в Конституції УНР Ради Народних Міністрів були переконливим доказом відмови від тоталітаризму, від етатизму в управлінні, — шляхом до загальної владної децентралізації та лібералізації усіх галузей суспільного життя.

Джерела

1. П. Христюк. Замітки і матеріяли до історії української революції. 191–1920 рр.: [у 4 т.] / П. Христюк ; Укр. соціол. ін-т. — Нью-Йорк: Вид-во Чарторийських, 1969. — (Українська революція. Розвідки і матеріали ; кн. 1). — Фототип. передрук. для студії Т. 1. 151 с.

2. Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле (1914–1918). Частина друга: З початків відродження української державності (доба Центральної Ради) (2) / Дорошенко Д. // Український історичний журнал. — 1993. — № 3. С. 104–114.
3. Українська Центральна Рада: документи і матеріали: У 2 т. / Нац. акад. наук України, Ін-т історії України / Верстюк В. Ф. — К. : Наукова думка, 1996. — Т. 1. 590 с.
4. М. Грушевський .Якої ми хочемо автономії і федерації / М. С. Грушевський Твори: у 50 т. / М. С. Грушевський; редкол.: П. Сохань (голов. ред.), Я. Дашкевич, І. Гирич та ін. — Львів: Видавництво "Світ". — 2007. Т. 4. С. 137–150.
5. Грушевський М. Україна окремішна. — Літературно-науковий вісник.. — 1919. — Кн. 1. Дзвін. — 1991. — № 4.

В. Д. КОЦЮК
канд. іст. наук, декан гуманіт.-екон. ф-ту, Хмельницький інститут імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України МАУП

Н. В. КОЦЮК
викладач, ХЕПК МАУП

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

Зі зростанням урбанізації та зростаючим темпом життя населення виникає необхідність створення умов для відновлення працездатності, фізичного і духовного здоров'я людини. В останні роки внаслідок зміни загальної соціально-економічної ситуації в Україні інтерес до питань розробки стратегій сталого розвитку регіонів, що володіють рекреаційними ресурсами, зріс.

Значення для населення регіону рекреації як базового елемента у відтворювальному процесі людського фактора випливає з аналізу даного поняття. У найбільш широкому трактуванні рекреація (від лат. recreatio — відновлення) — відпочинок, відновлення сил людини, витрачених в процесі праці, і задоволення естетичних і духовних потреб. Прив'язка даного поняття до територіального аспекту дозволяє вивести більш конкретне визначення: рекреація — це сукупність явищ і відносин, що виникають у процесі використання вільного часу для оздоровчої, пізнавальної, спортивної і культурно-розважальної діяльності людей на спеціалізованих територіях, що знаходяться поза межами населеного пункту, який є місцем їх постійного проживання. Поняття рекреації визначає сутність рекреаційної діяльності, т. е. діяльності, спрямованої на реалізацію рекреаційних потреб, відновлення і розвиток фізичних і духовних сил людини і характеризується цінністю не тільки результатів, але й самого процесу. Рекреаційної діяльності властиві як загальні для будь-яких видів людської діяльності риси, так і своя специфіка, яка визначає цінність процесу рекреації. Рекреаційна діяльність — це одна з обов'язкових сфер освоєння та пізнання людиною навколишнього світу і самого себе, що виступає в якості сфери дотику, взаємообміну загальнолюдської і національної, міської та сільської культур і природи [1, *71–72*].

Потреби населення урбанізованих територій відпочинку і відновлення, по ряду причин економічного, психологічного, фізіологічного характеру тощо, спрямовані в першу чергу на внутрішньо регіональні можливості рекреації, тобто на наявні в регіоні природні ресурси і об'єкти інфраструктури. Якщо сам регіон являє собою територіально-промисловий комплекс, то слід керуватися системним характером зв'язків людини і його потреб з формуванням можливостей задовольняти ці потреби з урахуванням потужності природних і суспільних складових, тобто представляти потенціал рекреації регіону з точки зору системи "суспільство — природне середовище". Відповідно, поняття рекреаційного потенціалу урбанізованих територій включає в себе сукупність усіх засобів і можливостей території (з урахуванням ресурсів суміжних територій) для задоволення потреб населення у відновленні сил організму і відпочинку [5, *110*].

Поєднання властивостей і якостей природних ресурсів та організації господарської діяльності визначає види і можливості використання і відновлення головної

природної продуктивної сили (людини) в територіальній прив'язці. Одночасно формується потреба створення господарської діяльності, що спеціалізується на виробництві послуг — рекреаційного господарства, як повноправною галузі народного господарства [5, *111*].

У свою чергу, базу рекреаційного потенціалу регіону визначають рекреаційні ресурси, представляють собою сукупність природних, природно-технічних, соціально-економічних, геологічних систем і їх елементів, які можуть бути використані при існуючих технічних і матеріальних можливостях для організації рекреаційного господарства. Розрізняють природні та соціально-економічні (або природні та культурно-історичні) рекреаційні ресурси [2, *78*].

Природні рекреаційні ресурси — це комплекс фізичних, біологічних та енергоінформаційних елементів і сил природи, які використовуються в процесі відновлення і розвитку фізичних і духовних сил людини, його працездатності і здоров'я. Практично всі природні ресурси об'єктивно володіють рекреаційним і туристичним потенціалом, але ступінь використання його різна і залежить від рекреаційного попиту і спеціалізації регіону, так як сам споживач (людина) — це частина природи, як біологічну істоту.

Соціально-економічні рекреаційні ресурси — це культурні об'єкти, пам'ятки історії, архітектури, етнографічні особливості території [2, *79*].

Територіальні рекреаційні системи (ТРС) як складові частини територіально-промислових комплексів (ТПК) відображають загальні та специфічні закономірності територіальної організації людей на основі використання природних благ.

Організація створення та розвитку рекреаційних зон, як і будь-який інший вид управління, це властивість складно організованої системи. Воно здійснюється комплексом засобів і включає безліч аспектів: організаційний (пов'язаний з формуванням системи державних і міських муніципальних органів управління рекреаційними зонами), науковий (пов'язаний з розробкою наукових підходів і рекомендацій з управління процесом створення та розвитку рекреаційних зон), політичний (визначає виконання соціально-політичних та інших завдань, як цілої держави, так і окремого муніципалітету по раціональному використанню рекреаційних ресурсів), правовий (сприяє раціональному використанню та охорони рекреаційних земель на підставі відповідних правових норм, закріплених у законодавстві). У зв'язку з цим управління процесом створення та розвитку рекреаційних зон являє собою результат певного поєднання об'єктивних і суб'єктивних (цілеспрямованої діяльності людини) факторів [3, *160*].

На урбанізованій території суб'єктом управління процесом рекреації виступають:

- спеціалізовані структури федерального, регіонального та місцевого рівнів;
- громадські об'єднання, зацікавлені в розвитку території;
- приватні підприємства, що залучаються до виконання певних функцій [3, *161–162*].

Об'єктом управління є рекреаційні ресурси, розглянуті раніше.

Інформаційне забезпечення управління процесом створення і розвитку урбанізованих рекреаційних зон має важливе значення, так як рішення перерахованих вище завдань здійснюється саме на основі використання конкретних даних про рекреаційних зонах. Основними вимогами до інформації, використаної в розглянутій управлінської діяльності, виступають своєчасність її подання, оптимальність, достовірність, зрозумілість, цінність, повнота.

Методичне забезпечення управління процесом створення та розвитку рекреаційних зон становлять документи організаційно-методичного, організаційно-розпо-

рядчого та іншого характеру, а також нормативно-довідкові матеріали, які містять методи, норми, правила та положення, що використовуються в даній управлінської діяльності та затверджені у встановленому відповідним законодавством порядку [4, *145*].

Кадрове забезпечення управління процесом створення та розвитку рекреаційних зон відрізняється особливою ступенем значущості, так як його здійснюють працівники, що професійно виконують функції відповідної спрямованості і приймають різні управлінські рішення. Специфіка кадрового забезпечення виражається в необхідності широкого діапазону загальних і спеціальних знань у працівників [4, *146–147*].

Таким чином, найважливішою складовою процесу створення та розвитку рекреаційних зон на урбанізованих територіях є організація ефективної системи управління, під яким розуміється особливий вид практичної діяльності керуючих органів, у першу чергу муніципальних. Цей вид діяльності спрямований на вирішення комплексу завдань, в тому числі: аналіз можливостей використання урбанізованих територій у рекреаційних цілях, проведення заходів по створенню будівельної, ремонтної і єдиної інформаційної баз, розвиток рекреаційної інфраструктури. Управління досліджуваним процесом має здійснюватися за допомогою організаційного, правового, інформаційного, методичного та кадрового забезпечення [3, *165*].

Джерела

1. Гладкий О. В. Особливості формування та розвитку міського туризму в Україні / О. В. Гладкий, О. А. Скляров // Географія та туризм: наук. зб. — К., 2017. — Вип. 38. — С. 71-81.
2. Смаль І. В. Основи географії рекреації і туризму. — Ніжин: Видавництво НДПУ імені Миколи Гоголя. — 2004. — 264 с.
3. Смирнов І. Г. Іміджмейкинг і брендинг туристичної дестинації (на прикладі міського туризму) / І. Г. Смирнов // Наукові записки СумДПУ ім. А. С. Макаренка. — Географічні науки. — 2017. — Випуск 8. — С. 154–174.
4. Топчієв О. Г. Планування територій [Текст] : навч. посіб. / О. Г. Топчієв, Д. С. Мальчикова. — Херсон : Грінь Д. С., 2014. — 268 с.
5. Туризм і місто: досвід, проблеми та перспективи: монографія / за заг. ред. І. М. Писаревського, Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. — Х.: ХНАМГ, 2011. — 284 с.

Н. ЮСЕФ
д-р наук в области междмента экономики, УН ИМОСН МАУП

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ УКРАИНОЙ И АРАБСКИМИ СТРАНАМИ

Развитие взаимовыгодных торгово-экономических и внешнеэкономических отношений Украины со странами Ближнего Востока соответствует стратегическим интересам страны, ее стремлению стать полноправным участником экономических процессов на Ближнем Востоке. Родство развития, реформирования внешней экономики и торговли, географическая близость, удобство морского сообщения, значительные потенциальные возможности для развития всестороннего сотрудничества обусловили развитие прогрессивных двусторонних отношений. Наиболее открытыми для сотрудничества странами ближневосточного региона можно считать Египет, Сирию, Объединенные Арабские Эмираты, Саудовскую Аравию, Иран и др. Данная статья раскрывает некоторые значимые тенденции развития экономического сотрудничества между Украиной и странами Арабского Мира.

С Арабской Республикой Египет (АРЕ) Украина имеет наиболее развитые отношения на Ближнем Востоке. Обе страны стали на путь либерализации экономики, причем Египет начал реформы еще в конце 80-х годов. Можно отметить, что АРЕ и Украина установили прочную правовую базу сотрудничества, однако положения имеющихся документов очень медленно реализуются, и наполнение их конкретным содержанием во многом зависит от украинской стороны.

Рассматривая экономическое сотрудничество Украины с Сирийской Арабской Республикой (САР) следует отметить, что одним из определяющих моментов сотрудничества стал тот факт, что Сирия не имела сугубо сырьевой ориентации экспорта. По своему импорту Сирия значительно больше напоминает другие арабские страны, поскольку импорт является типичным для развивающихся стран. Кроме того, Украина стала активным участником многочисленных международных выставочных мероприятий в Объединенных Арабских Эмиратах (ОАЭ), что позволяло представить возможности отечественной экономики и ее готовность к развитию сотрудничества с ОАЭ и другими государствами полуострова.

Ближневосточный кризис негативно отразился на украинско-арабских отношениях в целом, и специфически повлиял на характер отношений Украины с государствами арабского региона. Но, несмотря на сложность региона и фактор нестабильности дальнейшего развития торгового сотрудничества, Украина смогла выстроить собственную внешнеэкономическую линию равно удаленности от обеих сторон конфликта и наладить постоянные экономические отношения.

Ключевые слова: развитие экономического сотрудничества, арабские страны, Украина, Сирия, Египет, Ливан, ОАЕ, Иордан, Ирак, торгово-экономические и внешнеэкономические отношения, перспективы, взаимовыгодное партнерство.

Постановка проблемы при формировании внешнеэкономической стратегии развития экономики Украины и стран Ближнего Востока, крайне важно определить место и роль стран Арабского Мира на шкале внешнеэкономических приоритетов страны. Наиболее приоритетными для стратегии реализации ближневосточного

вектора сотрудничества были признаны Египет и страны ОПЕК. Развитие экономических отношений с другими арабскими странами зависит от экономической необходимости в этом. Однако, недостаточный уровень реализации проектов и принятых решений, нераскрытые возможности развития значительных перспектив экономического сотрудничества, а также ближневосточный кризис негативно отразились на украинско-арабских отношениях в целом, что специфически повлияло на характер отношений. Эти факторы приводят к тому, чтобы поставить на повестку дня вопрос о пересмотре существующих перспектив и тенденций развития экономического сотрудничества Украины со странами Ближнего Востока.

На основе анализа состояния качественных и количественных параметров экономических и гуманитарных отношений выделить перспективы и тенденции развития взаимовыгодного сотрудничества в экономической сфере Украины со стран Ближнего Востока.

В целом развитие украинско-арабских отношений со странами Ближнего Востока, несмотря на недостаточный уровень реализации проектов, и принятых решений можно охарактеризовать, как отношения, с одной стороны, нераскрытых возможностей, но с другой — значительных перспектив.

Как отмечали украинские ученые с первых лет независимости, при формировании внешнеэкономической стратегии Украины в данном регионе мира, крайне важно определить место и роль стран Ближнего Востока на шкале внешнеэкономических приоритетов страны.

Поэтому, в постановлении Верховной Рады Украины об "Основных направлениях внешней экономики Украины" стратегия реализации восточного вектора сформулирована весьма прагматично. Приоритетными в арабском мире были признаны Египет и страны ОПЕК. Развитие отношений с другими арабскими странами было поставлено в прямую зависимость от экономической целесообразности и экономической необходимости

С Арабской Республикой Египет (АРЕ) Украина имеет наиболее развитые отношения на Ближнем Востоке. Обе страны стали на путь либерализации экономики, причем Египет начал реформы в конце 80-х годов. В отличие от Украины, главным методом разгосударствления выступало постепенное акционирование, а идеологической основой — концепции, близкие к "народному капитализму". Так возникла смешанная, или гибридная, система экономики, которая включала монетарную, ценовую, банковскую реформы, либерализацию внешней торговли, проведение приватизации. Однако до создания открытой экономики и экспортно-ориентированной стратегии развития дело все еще не дошло. Родство развития, реформирования внешней экономики и торговли, географическая близость, удобство морского сообщения, значительные потенциальные возможности для развития всестороннего сотрудничества обусловили развитие прогрессивных двусторонних отношений.

За счет лучшей организации и координации количественных и качественных параметров экономических и гуманитарных отношений, перспективы взаимодействия экономики Украины с экономиками стран Ближнего Востока могут быть значительно выше. Двухсторонние экономические отношения Украины с арабскими странами четко демонстрируют возможности реализации как больших государственных проектов, так и интересов среднего и малого бизнеса. Для значительного улучшения многостороннего взаимовыгодного сотрудничества с большинством арабских государств, следует не только эффективно распространять информацию о потенциале Украины на Ближнем и Среднем Востоке, но и предоставлять экономическую поддержку усилий регионов Украины. В данном направлении существует очень много

новых аспектов для исследований. Особое внимание следует уделить неразработанной гуманитарной сфере, в частности, туризму, образованию студентов, научным контактам. Следовательно, перспективы последующих исследований являются достаточно широкими.

Джерела

1. Послання Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2002 році. — К.: Інформ.-вид. центр Держкомстату України, 2014. — 478 с.
2. Зленко А. М. Виступ Міністра закордонних справ України перед студентами Інституту міжнародних відносин та слухачами Дипломатичної академії в День Української дипломатії, 21 грудня 2011 р. / А. М. Зленко // Наук. вісн. Дипломат. акад. України. — К., 2011. — Вип. 7. — С. 4–11.
3. Кашаба М. А. Виступ на міжнародній науково-практичній конференції "Україна — Арабський світ. Реалії та перспективи" / М. А. Кашаба // Україна — Арабський світ. — К., 2014. — С. 170–179.
4. Коппель О., Кушнір Д., Петюр Р. Стратегічні пріоритети України в Близькосхідному регіоні / О. Коппель, Д. Кушнір, Р. Петюр // Акт. пробл. міжнар. відносин: зб. наук. пр. — К.: Київ. нац. ун-т імені Тараса
5. Глєбов В. В., Сєров Д. І. Про деякі аспекти південного напрямку зовнішньої політики України: оцінки та перспективи / В. В. Глєбов, Д. І. Сєров // Наук. вісн. Дипломат. акад. України. — К., 2008. — Вип. 7. —
6. Филоник А. О., Исаев В. А., Федорченко А. В. Финансовые структуры Ближнего Востока / А. О. Филоник, В. А. Исаев, А. В. Федорченко. — М., 2009. — С. 164.
7. Голиков А. П. Ближний и Средний Восток, Магриб и Машрик как историко-географические регионы / А. П. Голиков, Юсеф М. М. Бригит // Регион: стратегия і приоритеты, 2006. — № 4. — С. 92 — 98.
8. Макух В. В. Україна і країни Магрібу: реалії та перспективи. Актуальні питання двостороннього співробітництва: збірка статей / В. В. Макух. — Одеса : Фенікс, 2010. — 244 с.
9. Ас-Са'ид, Халиль. Украния. Кысса тарих уа хидара. — Доха: Дар Сафахат, 2012. — 103 с.
10. Галушко О. С. Нефтегазовый потенциал стран Африки и перспективы сотрудничества с Украиной. / VI Международная научно-практическая конференция "Наука в информационном пространстве" (16 — 17 сентября 2010 года) [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.confcontact.com/20100916/ek_galush.htm
11. Омар Исмаэль Омар. Украина и Ближний Восток: современное состояние экономического сотрудничества / Омар Исмаэль Омар // Бизнес Информ. –2011. — № 4. — С. 15–17.

О. В. ФЕДОРОВ
канд. пед. наук, Центральноукраїнський інститут МАУП

НЕДЕРЖАВНА ВИЩА ШКОЛА КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ І СХІДНОЇ ЄВРОПИ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНЕ НОВОУТВОРЕННЯ

Важливою складовою сучасної національної системи освіти в країнах Центральної і Східної Європи є недержавна вища школа (НВШ), виникнення якої обумовлено кількома чинниками: зміною політичної та соціально-економічної ситуації в країнах Центральної і Східної Європи; духовною, економічною і політичною свободою як передумовою ринкових відносин і конкуренції, відродження традицій громадської і недержавної ініціативи в освіті. Чинниками соціальної обумовленості появи і розвитку недержавних ВНЗ є наступні: скасування колишньої практики державного розподілу молодих фахівців і орієнтація на потреби регіональних ринків праці; потреби ринку праці в гостродефіцитних для економіки регіону фахівцях; наявність попиту на фахівців, яких готує недержавний заклад, засобів для функціонування навчального закладу, включно з матеріально-технічним, організаційним і кадровим забезпеченням навчального процесу; забезпечення переваг у конкуренції з державними навчальними закладами; створення кращих умов побуту і навчання в порівнянні з конкурентами; гнучке використання матеріальних стимулів для викладацького персоналу з метою залучення до недержавних ВНЗ кращих фахівців з підготовки кадрів.

1. Поява, становлення, особливості функціонування сучасної недержавної вищої школи країн Центральної і Східної Європи обумовлені соціально-економічними, політико-правовими, психолого-педагогічними, етноментальними чинниками перехідного періоду розвитку центрально- і східноєвропейських суспільств.

Недержавна вища школа — організація саморегульована (здатна самостійно й оперативно реагувати на зовнішні чинники), самофінансована (здатна задовольнити свої витрати доходами від реалізації освітніх послуг), підприємницька (діє на свій страх і ризик, виключно під свою відповідальність, піклуючись про результат — якість освітнього процесу і фінансові доходи). Ключовою позицією функціонування недержавної вищої школи є її здатність відповідати вимогам часу.

2. Недержавна вища школа є цілісною структурою, сукупністю взаємообумовлених складових і виступає щодо системи вищої освіти як вид вищої освіти; основними елементами НВШ визначені: мережа закладів освіти і науково-методичних установ, нормативно-правова база недержавної освіти, органи управління; мета, зміст, принципи, методи і засоби; діагностика досягнення мети; навчальна, наукова і позанавчальна діяльність студентів; моніторинг якості підготовки фахівців.

Головною метою НВШ визначені: забезпечення ефективної підготовки фахівців; зміцнення морально-психологічного потенціалу суспільства; вдосконалення нормативно-правової бази НВШ; підвищення якості управління освітою; оптимізація мережі навчальних закладів і науково-методичних установ; формування позитивного суспільного ставлення до недержавних ВНЗ. НВШ функціонує відповідно до властивих їй принципів і закономірностей, призначена для підготовки фахівців і ство-

рення матеріальних, інтелектуальних і духовних цінностей. Основними функціями НВШ є цілепокладальна, освітня, наукова, навчально-методична, управлінська, контрольна і коригуюча.

3. Потенціал НВШ (її інтелектуальні, матеріальні, інформаційні, соціально-культурні ресурси), сприяє модернізації і реформуванню національної системи вищої освіти, інтенсифікації наукових досліджень, впровадженню новітніх наукових і технологічних досягнень у практику підготовки фахівців, забезпеченню гармонійного розвитку особи фахівця і його творчої самореалізації, інноваційної освітньої діяльності, поглибленню співпраці і кооперації ВНЗ і наукових установ; переходу до випереджаючого розвитку педагогічної і психологічної наук, інтеграції недержавної освіти країн Центральної і Східної Європи в загальноєвропейський і світовий освітній простір.

4. Концептуальну основу соціально-педагогічного забезпечення розвитку недержавної вищої школи складають: 1) провідна ідея (місія ВНЗ); 2) сукупність загальних методологічних підходів і пов'язаних з ними педагогічних принципів (академічна і управлінська автономність, інноваційний характер освіти, формування підприємницької культури як невід'ємної складової корпоративної культури недержавного ВНЗ, органічність взаємодії з регіональним середовищем, комплексність інфраструктури ВНЗ); 3) характеристика соціально-педагогічних, соціально-економічних умов, нормативно-правового поля діяльності недержавного ВНЗ, що безпосередньо впливає на формування його потенціалу (інтелектуальних, матеріальних, інформаційних, соціально-культурних ресурсів) і обумовлюють активність, спрямовану на підготовку кадрів, апробацію знань і технологій, формування власного сегменту ринку освітніх послуг, інтеграцію в міжнародний освітній простір; 4) об'єктивний аналіз результатів діяльності ВНЗ, що забезпечує зворотний зв'язок і коригування теоретичних положень і навчально-методичного інструментарію.

Модель недержавного "підприємницького" вищого навчального закладу відповідає сукупності характеристик інноваційної економіки: гнучкість і нелінійність організаційних форм виробництва і соціальної сфери; опора на талант, креативність і підприємливість людини як найважливіші ресурси економічного і соціального розвитку; зміна основ соціального позиціонування — від матеріального капіталу і одноразово освоєної професії до соціального капіталу і здібності до адаптації. Модель недержавного "підприємницького" ВНЗ як відкритої соціально-педагогічної системи будується на принципах адаптивності, випередження (інноваційності), фундаментальності, регіоналізації.

5. Практична реалізація теоретичної моделі недержавного "підприємницького" ВНЗ в освітньому процесі здійснюється за допомогою розробки дидактичної моделі, яка будується на основі принципів гуманізму, цілісності, інтеграції, домінантності і включає науково-методичне забезпечення викладачів і навчально-методичне забезпечення студентів.

Недержавні навчальні заклади зробили вагомий внесок у подолання соціальної й економічної кризи в країні: створили тисячі нових робочих місць; підготували фахівців за гостродефіцитними напрямками (насамперед гуманітарного профілю), сприяли національній самоідентифікації, розвиткові національної культури, оволодінню цінностями світової культури, поглибили міжнародну співпрацю в науковій, освітній, культурній сферах. В той же час аналіз практики функціонування ПВШ свідчить про наявність істотних перешкод на шляху подальшого її розвитку, серед яких:

- дефіцит науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, менеджерів, здатних генерувати і сприймати необхідні інновації, обумовлений низьким престижем

(створюваним часто штучно) викладача недержавного ВНЗ, обмеженою мобільністю, критичним становищем системи підвищення кваліфікації;
- ускладнення в розвитку матеріальної навчально-наукової бази більшості ВНЗ, несформованість взаємодії з роботодавцями в спільному забезпеченні умов якісної виробничої практики;
- функціонування недержавного сектора системи вищої освіти в умовах системи безперервної освіти, що не сформувалася, наявність бар'єрів між її рівнями і ступенями;
- відставання на технологічному рівні, обмежене використання активних методів навчання, недостатня гнучкість освітніх програм, їх слабкий зв'язок з потребами ринку праці;
- неефективні інституційна структура і методи внутрішньовузівського управління, слабкий зв'язок з органами місцевого самоврядування, регіональними бізнес-структурами, недосконаліть і нестабільність умов функціонування ВНЗ;
- відсутність чіткої стратегії і тактики розвитку сектора недержавної вищої освіти, стабільної політики міністерств освіти, недостатнє врахування сигналів і реакцій ринку, спрямованих на підвищення якості навчання;
- невисокий рівень вузівських наукових досліджень, нерозвиненість власної інноваційної інфраструктури і, як наслідок, зниження наукового рівня навчального процесу, кваліфікації викладачів, підготовки студентів до наукової й інноваційної діяльності.

А. М. АХЕК'ЯН
канд. фіз.-мат. наук, проф. МКА, дир. Прикарпатського інституту ім. М. Грушевського МАУП

Ю. О. ШУЛЬЖИК
канд. техн. наук, заст. дир. з наук. роботи, Прикарпатський інститут ім. М. Грушевського МАУП

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ

Сьогодні в Україні висуваються нові вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців. Вища освіта змінюється за структурою і змістом, за новими моделями організації навчального процесу, новітніми освітніми технологіями, фінансуванням, матеріально-технічною базою. Сьогодні як ніколи, необхідно запроваджувати передові освітні технологій, які в кінцевому результаті покращать ефективність управління недержавними вищими навчальними закладами, підвищать якість надання освітніх послуг.

Вищі навчальні заклади, які засновані на приватній формі власності, утворюють недержавний сектор освіти, який є невід'ємною частиною єдиної системи освіти в Україні. Співіснування двох паралельних освітніх систем викликає конкуренцію, що є хорошим стимулом і конструктивно-спонукальним мотивом.

В Україні, на сьогоднішній день, існує проблема єдиного понятійного апарату в різних галузях. Винятком не є освітянська галузь. Не має єдиної точки зору й до трактування понять "недержавний навчальний заклад" та "недержавна освіта". Наприклад, в наукових джерелах поряд з терміном "недержавна освіта" зустрічаються: "приватна освіта", "вільна освіта", "альтернативна освіта" й інші [3, 5, 8].

Управлінські підходи до державних та недержавних ВНЗ суттєво різняться один від одного. Так, управління державними ВНЗ є більш масштабним і діє в єдинодержавницькому політичному середовищі, що вимагає запровадження методів управління під тиском чинників міністерств (КМУ), відомств та інших зовнішніх впливів. Ще одна відмінність полягає в оцінюванні результатів діяльності та у законодавчому середовищі. Є й інші характерні відмінності, але вони — другорядні (підбір персоналу, бухгалтерський облік, роль ЗМІ у створенні іміджу навчального закладу тощо).

В розвинених країнах світу на ринку надання освітянських послуг найбільш затребуваними є випускники саме недержавних ВНЗ та коледжів, оскільки в таких ВНЗ найсучасніша учбово-матеріальна база та висококваліфікований професорсько-викладацький склад. Отримання освіти в таких ВНЗ є престижною справою. Недержавним ВНЗ в Україні ще потрібно пройти шлях до зміцнення цих позицій.

Певна несправедливість існує і в системі оподаткування. Наприклад, щоб недержавному ВНЗ купити, скажімо, персональні комп'ютери, парти й інші матеріально-технічні засоби, він повинен заплатити здирницький ПДВ. Крім того, кошти громадян, витрачені на здобуття освіти в державних навчальних закладах, не оподатковуються, натомість для недержавних вузів ця норма не діє. Ще однією проблемою недофінансування недержавних ВНЗ є вартість навчання в них (вартість набагато нижча, ніж на аналогічних факультетах державних ВНЗ).

Проблемними є питання фінансування, які напряму пов'язані з загальною економічною, політичною та фіскальною ситуацією в державі. Досі не ліквідовано ряд дискримінаційних положень, не урівняно в правах вищі навчальні заклади державної та недержавної форм власності.

Важливою соціально-економічною проблемою сьогодні є працевлаштування випускників ВНЗ. Безробітних серед випускників недержавних вищих навчальних закладів практично немає, але не піддаються оцінці масштаби працевлаштування не за спеціальністю, на роботи з нижчими кваліфікаційними вимогами, відсоток самозайнятого фахівця тощо.

Ще однією проблемою є соціальний захист студентів, який значною мірою залежить від форми власності, рівня акредитації, типу навчального закладу та форми навчання студента. Крім того, окремі пільги мають обмежений, сезонний чи тимчасовий характер або поширені лише в певній місцевості.

Крім того, серйозне занепокоєння викликає стан комп'ютеризації навчального процесу. Мають місце недосконалі концепції або програми розвитку комп'ютерних технологій, плани поетапного запровадження їх у навчальний процес.

Інфраструктура навчального процесу у вищих навчальних закладів ще не повною мірою відповідають потребам і творчим запитам студентів щодо організації самостійної роботи. Незадовільно вирішуються проблеми студентської сім'ї, яка нині знаходиться у складних економічних, житлово-побутових та соціально-психологічних умовах. Поступово занепадає спортивна інфраструктура вузів, рідкістю є працюючі басейни, добре укомплектовані спортивні зали, бігові доріжки тощо.

У результаті наукового дослідження нами виявлено особливості вищих навчальних закладів України недержавної форми власності як специфічного об'єкту управління. Встановлено, що основними проблемами в управлінні такими закладами є: неврегульованість законодавчої та нормативно-правової бази,; проблеми поєднання державного, громадського та інших видів контролю; відсутність постійного моніторингу якості надання освітніх послуг; розробка нових ефективних моделей управління якістю освіти.

Крім того, визначено особливості функціонування недержавних ВНЗ в Україні:

- автономність в управлінні;
- постійне вдосконалення управлінських моделей;
- можливість вибору затребуваних спеціальностей і спеціалізацій (з подальшим їх ліцензуванням);
- систематична робота над створенням позитивного іміджу навчального закладу;
- в переважній більшості ВНЗ недержавної форми власності існують лише за рахунок контрактної форми навчання (без благодійних внесків);
- матеріально-технічна база є менш потужною, ніж у державних навчальних закладах.

Досліджено комплекс умов, які підвищують ефективність управління недержавним вищим навчальним закладом. Зокрема, в результаті опитування встановлено, що основними проблемами (окремих ВНЗ та їх регіональних підрозділів) є: труднощі у наборі студентів — 76,4 % та слабка матеріально-технічна база — 52,3 % (від загальної кількості респондентів). Оцінка результатів дослідження здійснювалась нами у відповідності з традиційними підходами з використанням методів (експериментального, статистичного, порівняння) та окремих базових методик. Виділено критерії та показники ефективності управління у недержавних ВНЗ, встановлено оптимальні умови професійного розвитку професорсько-викладацького складу та

управлінських кадрів, проаналізовано організаційно-педагогічні основи управління недержавним ВНЗ.

Держава поступово підсилює свій контроль над недержавними ВНЗ. Проходить поступове зменшення кількості недержавних ВНЗ. На нашу думку, слід встановити оптимальне співвідношення між державними і недержавними секторами освіти.

Необхідно розробити нову систему управління недержавним ВНЗ. Стратегічна мета нової системи управління недержавним ВНЗ повинна базуватись на створенні оптимальних умов забезпечення якісної підготовки фахівців на всіх рівнях державних стандартів.

За останні роки суттєво розширено і вдосконалено нормативно-правову базу. За інформацією міністерства освіти і науки України, укладено 38 міжурядових і 23 міжвідомчих угод про співпрацю у галузі освіти і науки із понад 50-ма країнами світу. На даний час розробляється нове "Положення про навчання іноземців в Україні", нова "Програма міжнародного співробітництва в галузі освіти". Діють міжнародні угоди щодо визнання документів про вищу освіту і вчені звання (з Угорщиною, Словаччиною. Вірменією, Туркменістаном, Молдовою, Республікою Білорусь та ін.). Розробляється ще понад 60 проектів міжурядових і міжвідомчих угод в галузі освіти і науки та 27 проектів про визнання і еквівалентність документів про освіту й наукові ступені.

Водночас у питаннях міжнародної співпраці недержавних ВНЗ є багато невирішених проблем, пов'язаних з інституційною негнучкістю системи освіти в Україні; неефективним використанням можливостей міжнародних благодійних організацій, фондів, програм, проектів, спонсорів; недостатньою рекламно-інформаційною, виставковою діяльності за кордоном про можливості недержавних ВНЗ України щодо надання освітніх і наукових послуг іноземним громадянам.

Зовнішньоекономічна діяльність недержавних ВНЗ в галузі освіти повинна бути спрямована на Захід. Пріоритетними в Європі є зв'язки з Німеччиною, Англією, Францією, а також світові — США, Канада, Японія та ін.).

Для забезпечення ефективного функціонування недержавний ВНЗ повинен мати чітку організаційну структуру, під якою ми розуміємо такий спосіб побудови апарату управління організацією, який передбачає форми спеціалізації ланок управління, їх кількість, підпорядкованість і взаємозв'язки. Аналіз досліджень дав нам змогу визначити основні принципи управління недержавними ВНЗ в Україні щодо побудови нової системи ефективного управління: науковості, перспективності, оперативності, адаптивності (гнучкості), партисипативності, демократизму.

Нове управлінське мислення передбачає необхідність зміни психології керівника, стилю його господарської поведінки. У свою чергу це потребує від управлінських кадрів постійного підвищення професійної компетенції на основі самоосвіти, самовдосконалення.

Визначено, що підвищення ефективності управління ВНЗ недержавної форми власності можливе, якщо впровадити ефективну модель системи управління вищим навчальним закладом. У ринкових умовах важливого значення набуває вивчення комунікацій освітнього закладу. Комунікації, що існують в освітніх організаціях, є важливим компонентом процесу управління розвитком недержавного ВНЗ. Комплекс комунікацій повинен включати в себе рекламу, особисті контакти, зв'язки з громадськістю й ін.

Виділено основні проблеми науки у сучасній вищій школі України які можна звести до наступних:

- Відсутність національної програми розвитку науки у ВНЗ.

- Відсутня державна підтримка виходу недержавних ВНЗ на міжнародний ринок освітніх послуг. Безсистемність і несталість наукових зв'язків недержавних ВНЗ із академічними науково-дослідними установами.
- Слабке (недостатнє) фінансування (обмежує наукові можливості).
- Відтік кращих науковців за кордон.
- Відсутність координації роботи науковців в міжгалузевих дослідженнях.
- Дублювання тематики досліджень.
- Розпорошеність досліджень по різних установах і центрах.
- Низька ефективність підготовки наукових кадрів.
- Відсутність пенсійного забезпечення науковців недержавних ВНЗ (в порівнянні до пенсійного забезпечення науковців державних ВНЗ).
- Неврегульованість питання взаємного визнання дипломів про вищу освіту (Україна не є суб'єктом ряду регіональних домовленостей в галузі освіти). // Міжнародна співпраця ускладнюється через невідповідності у термінах і способах викладання, методиці навчання та контролю якості, різницею в освітніх кваліфікаціях тощо.

Висновки. Майбутнє — за альтернативною системою освіти (за престижними, елітними недержавними ВНЗ та коледжами). Очевидність цього факту не підлягає сумніву (у всьому світі марка відомого ВНЗ чи коледжу є свідоцтвом високої якості надання освітніх послуг).

З'ясовано, що вищі навчальні заклади недержавної форми власності утворюють недержавний сектор, який має стати невід'ємною частиною єдиної системи освіти України.

Визначено особливості ВНЗ недержавної форми власності як компонент системи вищої освіти. Такі заклади знаходяться під постійним контролем держави та її органів. ВНЗ недержавної форми власності мають більш гнучкі можливості для вибору спеціальностей і спеціалізацій. Крім того, вони більш самостійні в ринкових умовах.

Виявлено та розкрито особливості функціонування недержавних ВНЗ в Україні. Встановлено, що мета управління недержавним ВНЗ — у створенні оптимальних умов для забезпечення якісної підготовки фахівців на рівні державних стандартів.

Виділено основні критерії та показники ефективного управління недержавним ВНЗ: якість організаційної структури недержавного ВНЗ, рівень управлінської діяльності, якість фінансового забезпечення, санітарно-гігієнічних умов діяльності, якість навчально-методичного забезпечення, якість професорсько-викладацького складу, рівень підготовки фахівців.

Вивчено та систематизовано основні умови, що заохочують викладачів недержавного ВНЗ до творчої (наукової) діяльності, професійного розвитку: а) соціально-економічні (дотримання законодавства щодо нормування праці, етика спілкування, правова захищеність, забезпечення соціального захисту, організація відпочинку; підвищення зарплати, матеріальне стимулювання наукової творчості й ін.); соціально-психологічні (клімат у колективі; вимоги адміністрації до кадрів; демократизм співпраці тощо).

Проведене нами дослідження не вирішує всіх проблем щодо удосконалення управління недержавним ВНЗ. Потребують спеціального вивчення шляхи підвищення ефективності форм, методів управління такими ВНЗ.

Джерела

1. Горбунова Л. С. Філософія трансформативної освіти для дорослих: університетські стратегії практики. Суми: Університетська книга, 2015. 710 с.

2. Денисенко М. П., Бреус С. В. Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи // Вчені записки університету “КРОК”. 2013. Вип. 33. С. 17–24.
3. Карапетян А. О. Вдосконалення механізмів управління системою вищої освіти України в умовах Болонського процесу : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Харків, 2015. 240 с.
4. М’які навички [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія. — Електронні дані. — URL: uk.wikipedia.org/wiki/M%27 Мякі_навички.
5. Ніколаєв Є., Длугопольський О. Реформа вищої освіти України: реалізація профільного закону в 2014–2016 рр. Київ, 2016. 23 с.
6. Soft Skills: “Мягкие навыки” твердого характера [Електронний ресурс] //DeutscheWelle. — Електронні дані. — URL:www.dw.com/ru/soft-skills-мягкие-навыки-твердого-характера/a-4837922.The secret of understanding soft skills [Електронний ресурс] //The Guardian. — Електронні дані. — URL: www.theguardian.com/money/2011/mar/05/secret-to-understanding-soft-skills.
7. Meet 10 of the Young Global Leaders creating a sustainable future [Електронний ресурс] // World Economic Forum. — Електронні дані. — URL: www.weforum.org/.
8. Які навички найпотрібніші для успішної кар’єри — дослідження IDC [Електронний ресурс] // Microsoft Daily. Новини зі світу технологій — Електронні дані. — URL: http://microsoftblog.com.ua/2013/10/22/yaki-navichki-najpotribnishi-dlya-uspishnoyi-kar-yeri-doslidzhennya-microsoft/.
9. The Seven Most Universal Job Skills [Електронний ресурс] // Журнал Forbs — Електронні дані. — URL: www.forbes.com/2010/02/18/most-imp.shtml .
10. Develop The Skills You Need For Life [Електронний ресурс] // Skills You Need — Електронні дані. — URL: www.skillsyouneed.com/

В. Г. ПУГАЧ
канд. політ. наук, доц., НН ІМВСН МАУП

ВИЩА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ "ПЛИННОЇ СУЧАСНОСТІ": З. БАУМАН ПРО КРИЗУ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Сучасний освітній дискурс формується під впливом глобалізаційних, інформаційних, інтеграційних процесів, котрі створюють якісно нове, порівняно з існуючими раніше, суспільство. Відомий польсько-британський соціолог та філософ З. Бауман таке новопостале суспільство визначає як "плинна сучасність" *("liquid modernity")* — "розплавлена", "текуча", розосереджена, розкидана та позбавлена державного регулювання версія сучасності" [1, с. 161]. Світ, в якому змушені жити люди "плинної сучасності", умови в яких вони вибудовують свої життєві стратегії, стимулюють розвиток такого різновиду навчання, до якого успадковані нами освітні установи, навіть не знають як підійти. "Нинішня криза у сфері освіти, — пише Бауман, — це перш за все криза успадкованих інститутів та філософій" [2, с. 161]. Створені для іншої реальності останні виявляють дедалі менше здібностей до засвоєння змін, що відбуваються, адаптації до них. Криза, констатує Бауман, вразила усі освітні інститути зверху донизу.

Особливу увагу в контексті кризової реальності сучасної освіти Бауман приділяє університетам, зважаючи на ту роль, яку вони відігравали впродовж сучасної історії. Університети — це те місце, де "створювалися цінності, необхідні для соціальної інтеграції, і де навчалися наставники, покликані поширювати їх та перетворювати у соціальні навички" [2, с. 162]. В сучасних умовах ситуація змінилася: і самостійність, і центральне місце університетів та освіченості як такої сьогодні під питанням. На думку Баумана, найсуттєвішими чинниками, що викликали цю кризу є "послаблення традиційних інституціональних основ та гарантій впливу університетів" [2, с. 162]. Йдеться про те, що, з одного боку, національні держави майже усунулися від виконання більшості інтеграційних функцій. "Вчинивши таким чином, — пише Бауман, — сучасні держави втратили інтерес до ідеологічної мобілізації, до культурної політики... В результаті виключне право наділяти авторитетом людей, котрі проявили себе у пошуку нового знання та його поширені, на право, колись дароване державою виключно університетам, претендують, і не без успіху, інші установи. Репутації дедалі частіше набуваються й втрачаються за межами університетських стін, а роль наукового університетського товариства, судження якого раніше мали важливе суспільне значення, зменшується" [2, с. 163]. В умовах "плинної сучасності" ієрархія впливу формується не засобом визнання наукових заслуг ("традиційні університетські стандарти"), а оцінкою засобів інформації, які спеціалізуються на управлінні, точніше маніпулюванні, громадською думкою та увагою. З іншого боку, в ситуації культурного плюралізму, центральна роль університетів у створенні й селекції цінностей зводиться нанівець. Університети занурюються у жорстку конкурентну боротьбу з іншими організаціями, які більш досвідчені у просуванні своїх ідей і значно краще знаються на бажаннях та острахах "сучасної клієнтури". З огляду на це, людям, котрі прагнуть набути навички та знання, не зрозуміло, чому варто звертатися по допомогу саме до університетів, а не до їх конкурентів. До того ж освітні установи втрачають "колись незаперечне право" визначати критерії професійних навичок та компетентності, а нестримний техноло-

гічний розвиток перетворює набуті знання з "блага на тягар". "За таких умов, — пише Бауман, — короткотермінова професійна підготовка, пройдена на робочому місці під керівництвом роботодавців...а також гнучкі курси та швидко оновлюванні набори матеріалів для самопідготовки, що пропонуються на ринку без посередництва університетів, стають більш привабливішими, аніж повноцінна університетська освіта, яка нездатна сьогодні обіцяти, не говорячи про те, щоб гарантувати пожиттєву кар'єру" [2, с. 162]. Про поступову втрату університетами функції професійної підготовки свідчить й скорочення державної підтримки. Нині університети більше скидаються на "тимчасовий притулок" для молодих людей, які живуть у суспільстві хронічного безробіття і які на кілька років можуть відтермінувати "момент істини, що негайно настає тоді, коли їм доводиться зіткнутися з жорсткими реаліями ринку праці" [2, с. 165]. На цьому тлі вища освіта втрачає вирішальну свою перевагу — загальнодоступність. Підвищення вартості за навчання, в умовах зростання вартості життя університетська освіта, на думку Баумана, у найближчій перспективі взагалі буде не в змозі "пропонувати той товар, який вартий суми, яка за нього сплачена, — і тим самим остаточно позбавитися конкурентоспроможності" [2, с. 165–166].

Отже, криза з якою зіткнулися університети змушує їх переглянути стратегічні задачі та шляхи їх вирішення, переосмислити й наново визначити свою роль у світі, який "не потребує більше традиційних послуг, встановлює нові правила гри у престижність та впливовість, а також з більшою підозрою дивиться на цінності, які відстоювали університети" [2, с. 170]. Вихід з кризи Бауман вбачає у різноманітності освітніх закладів вищої освіти. "Університетам пощастило, — зауважує філософ, — що їх так багато, що серед них не зустрінеш двох схожих і що всередині кожного з них існує вражаюча різноманітність відділів, коледжів, наукових шкіл, способів ведення дискусій... Університетам дуже пощастило, що незважаючи на усі зусилля самозваних рятівників, радників та доброзичливців довести зворотне, вони залишилися неспівставними, яких не можна виміряти однією міркою і — що найважливіше — які не говорять в унісон" [2, с. 173]. Саме таким освітнім закладам є що запропонувати сучасному світу, в якому ніхто не може передбачити, які знання і навички знадобляться завтра. Бауман переконаний, що необхідною та достатньою умовою для того, щоб вища освіта відповідала викликам "плинної сучасності" є наявність багатьох різноманітних шляхів здобуття вищої освіти.

Сучасна освіта зіткнулася з завданнями та викликами, не відомими їй раніше. Та все ж "вічним й незмінним" її завданням, наголошує Бауман, залишається "підготовка до життя", що в нинішніх умовах означає "розвиток здатності співіснувати в сучасному світі з невизначеністю й двозначністю, з різноманітністю точок зору... прищеплення терпимості до відмінностей і готовності поважати право бути різними; зміцнення критичних й самокритичних здібностей й мужності, необхідних для прийняття відповідальності за свій вибір та його наслідки" [2, с. 174]. Іншими словами, вища освіта має фокусуватися на процесі формування особи, який не зорієнтований на заздалегідь визначену конкретну мету, а постає як "моделювання без чіткого бачення моделі". Як вказує Бауман, остання лише в кінці може виникнути та окреслитися. Це повинен бути відкритий процес, для якого "перспектива завчасного "закриття" більш загрозлива, аніж перспектива назавжди залишитися незавершеним".

Джерела

1. Бауман З. Текучая современность / пер. с англ. под ред. Ю. В. Асочакова. Санкт-Петербург : Питер, 2008. 240 с.
2. Бауман З. Индивидуализированное общество / пер. с англ. под ред. В. Л. Иноземцева. Москва : Логос, 2005. 390 с.

І. С. ПОГОРЄЛОВА
канд. іст. наук, доц., КНЕУ

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ: ПРОЕКТНЕ НАВЧАННЯ

На Всесвітньому економічному форумі у Давосі була представлена таблиця з 10-ма актуальними і важливими навичками для побудови успішної кар'єри: а саме: комплексне розв'язання проблем, критичне мислення, креативність, управління людьми, координація дій з іншими, емоційний інтелект, складання суджень і ухвалення рішень, сервіс-орієнтування, взаємодія/ ведення перемовин, когнітивна гнучкість [1].

Проектне навчання (проект, творча проектна діяльність, навчальний проект, метод проектів) демонструє високу продуктивність і його можна активно використовувати для формування багатьох компетентностей з вищеперерахованого переліку, зокрема комплексного розв'язання проблем. Дослідженнями (теоретичними, практичними) методу проектів займаються як вітчизняні, так і зарубіжні науковці [2]. Є різні визначення цього поняття, але узагальнюючи можна сказати, що навчальні проекти — це самостійно розроблені та представлені результати роботи над проблемою (від ідеї до її реалізації), що мають суб'єктивну або об'єктивну новизну; виконані студентами з допомогою консультацій викладача. Так, на думку дослідниці Н. Матяш проектна діяльність є інтегративним видом діяльності, яка синтезує елементи ігрової, пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, перетворювальної, навчальної, комунікативної й творчої діяльності. Технологія навчального проектування є засобом прикладного застосування засвоєних знань і умінь та дозволяє стимулювати інтерес до знань, показуючи їх практичне застосування.

Перерахуємо деякі уміння, що формуються у процесі проектної діяльності: самостійно та критично мислити (обґрунтовувати ідеї проекту й висновки; приймати самостійні рішення), дослідницькі (самостійний пошук необхідного матеріалу, обробка різноманітних джерел та літератури, що несуть варіативні точки зору, вміння відділяти головну інформацію від другорядної тощо), презентаційні (представляти отриманий результат, яскраво презентувати свої знання і переконання; викликати інтерес до власної діяльності), комунікативні (працювати у команді, слухати і чути, дивитися і бачити, усвідомлювати і робити висновки), організаторські (моделювати і планувати свою діяльність, спрямовувати інтереси всіх учасників на реалізацію поставлених цілей).

Пропонується наступний алгоритм здійснення навчального проекту. І етап — підготовчий: поділ студентів на групи; виділення проблеми, яку необхідно вирішити; оголошення правил, критерій оцінювання, термінів роботи над проектом; консультування студентів викладачем щодо підготовки проекту. ІІ етап — самостійна робота творчих груп над проектуванням: створення ідеї проекту, розроблення карти проекту; розподіл функцій ролей у групах для підготовки презентації; самостійна дослідницька пошукова інформативна робота над проектом; оформлення проекту, підготовка презентації, формування висновків, консульту-

вання з викладачем (за потреби). III етап — апробація проекту: презентація роботи, спілкування з аудиторією, відповіді на запитання, адже після презентованих проектів відбувається дискусія їх результатів усіма студентами. IV етап — заключний: самостійне оцінювання груп своєї проектної роботи, оцінювання експертами й викладачем, прийняття спільного рішення; підведення підсумків та рефлексії; проведення тестування.

Виходячи з поставлених цілей особливу увагу слід приділити методам, що використовуються під час проектів (по-перше, це самостійна робота студентів та презентація роботи в аудиторії з використанням технічних засобів). Під час самої презентації можна використати комунікативну атаку (ефектна цитата, притча, цікаве запитання), з метою здивування, активізації аудиторії; працювати з аудиторією (запропонувати продовжити цитату, задати питання, бліцопитування тощо). Після презентації проекту відбувається його обговорення (дискусія) в аудиторії, з метою взаємозбагачення інформації і досягнення істини. Студенти проявляють більшу зацікавленість та ефективніше сприймають нові ідеї у процесі конструктивної дискусії. Самостійне оцінювання результатів роботи — група студентів виконує функцію експертів, оцінюючи презентацію. Наприкінці заняття проводиться вихідний контроль знань студентів — студенти отримують від викладача тестові завдання (як метод зворотного зв'язку). Резюме та рефлексія під час якої студенти висловлюють думку щодо результатів навчання. Акцентування на тому, як саме можна буде використовувати набуті знання у практиці. Щодо структури практичного заняття: привітання, презентація теми та мети заняття; презентація проектних робот груп студентів; закріплення матеріалу (питання, доповнення, дискусія в аудиторії); обговорення виступів обраними експертами; підведення підсумків заняття; рефлексія та самостійна робота.

Важливо ознайомити студентів до початку їх роботи з критеріями оцінювання проекту, оскільки це дає їм можливість зорієнтуватися у тих напрямках, які будуть оцінюватися. Оцінка виставляється журі й викладачем (середнє арифметичне) за наступними критеріями: якість дослідження (глибина, віддзеркалення різних наукових поглядів, об'єктивність, науковість і точність фактів); характер дослідницької роботи (самостійність, наявність власної позиції, злагоджена робота колективу, чітко визначені функції для всіх учасників, організованість етапів дослідження); творчий аспект проекту (оригінальні факти і цифри, підбір унікальних матеріалів, авторські розробки); дизайн проекту (наявність головного матеріалу дослідження, єдине стильове оформлення проекту, відповідність графіків, звуків і об'єктів представленої інформації); практична цінність проекту (відповідність запиту викладача, виконання цілей проекту, можливість його практичного використання); оформлення та захист проекту (усний супровід проекту, виступи кожного учасника чи представника групи, оригінальність, яскравість, виразність, грамотність подачі матеріалу); вміння аргументувати свої висновки та спілкуватися з аудиторією.

Використовуючи проектну діяльність на заняттях, студенти проходять різні етапи соціалізації, вчаться гармонійно поєднувати суспільні та особисті інтереси. За допомогою методу проектування студенти навчаються самостійно досягати поставлених цілей; формуються уміння аналізувати виробничі проблеми, знаходити творчі шляхи їх вирішення на всіх етапах навчання; формуються навички роботи з інформацією; самостійного аналізу матеріалу, критичного мислення; обґрунтування власних висновків; навички проведення досліджень та презентації отриманих знань; навички роботи у групі.

Джерела

1. 10 ключових навичок до 2020-го [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.eduget.com/news/10_klyuchovix_navichok_do_2020-go-907
2. Ващенко Л. Управління інноваційними процесами: монографія / Людмила Миколаївна Ващенко. — К.: ВПЦ "Тираж", 2005. — 379 с., Ковальчук В. Інноваційні підходи до організації навчального процесу / В.І. Ковальчук. — [2-е вид. доп. і перероб.]. — К. : Шк. світ, 2011. — 128 с.; Колодницька О. Теоретичний аналіз понять "Метод проектів" і "Проектування". Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://intkonf.org/kolod nitska-od-teoretichniy-analiz-ponyat-metod-proektiv-iproektuvannya; Матяш Н., Володина Ю. Методика оценки проектной компетентности студентов // Психологические исследования: электрон. науч. журн. 2011. № 3(17); Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати : практико зорієнтований збірник / [наук. ред. І. Єрмаков]. — К.: Департамент, 2003. — 500 с.; Нові педагогічні та інформаційні технології в системі освіти / Під ред. Є. Полат. — К.: Издат. Центр "Академия", 2000. — 357 с.; Освітні технології: Навч.- метод. посіб. /О. Пєхота, А.Кіктенко, О. Любарська та ін.; За ред. О.М. Пєхоти. К.: А.С.К., 2004. 256 с.

А. В. АВСІЄВИЧ
докт. філос. в гал. права, Хмельницький інститут імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України МАУП

ПЕРЕДУМОВИ ДОСТУПУ ДО ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

В усі часи освіта була і залишається однією з найважливіших і найскладніших передумов прогресивного розвитку суспільства, підготовки громадян до життя, їх соціалізації, залучення до духовних надбань. Останнім часом, у більшості високорозвинутих країн, освіта віднесена до найбільш пріоритетних сфер діяльності, оскільки забезпечує зростання продуктивності праці, підвищення ефективності виробництва. Інтелектуалізація економіки і суспільства, велика конкуренція на світовому ринку освітніх послуг, намагання України стати рівноправним партнером на ньому спонукає освітян України до пошуку ефективної моделі вищої освіти; потребує пізнання і врахування вітчизняною освітою перспективних тенденцій вдосконалення національних освітніх систем розвинених країн світу, уваги до того, як ці країни, чиї заклади вищої освіти входять до сотні найкращих, досягли такої високої якості. Вища освіта має стати інвестиційно привабливою, необхідно забезпечити ефективність діяльності закладів вищої освіти, незалежної оцінки якості знань.

Здійснюючи порівняльний аналіз систем вищої освіти Великобританії, Італії, Німеччини і Франції можна дійти висновку про те, що є багато відмінностей в освітніх системах цих країн на рівні вищої освіти, але є і спільне —для вступу до закладів вищої освіти з класичними чи професіоналізованими програмами спочатку необхідно здобути середню освіту. Для здобуття юридичної освіти вимоги до вступників та безпосередньо освітнього процесу збільшуються, адже за визначенням Організації Об'єднаних Націй "юрист — це відкрита та доступна для клієнта особа, яка на засадах здобутої кваліфікації та дотримання високих стандартів моральності і професійної етики здійснює діяльність, спрямовану на захист прав та законних інтересів клієнта з урахуванням публічного порядку держави" [1, 95].

У сучасній Німеччині діє двоступенева система вищої освіти, що передбачає отримання освітніх ступенів "бакалавра" і "магістра". Однак для юридичної спеціальності ця система застосовується як виняток і лише для підготовки юристів за спеціалізацією "Економічне право". Випускники з такою освітою отримують кваліфікацію юриста з економічно-правових відносин та не можуть бути суддею, адвокатом, нотаріусом або прокурором. Для того, щоб мати право працювати за переліченими спеціальностями, необхідно пройти повний курс навчання, в процесі якого набуває знань та навичок "універсальний юрист", здатний працювати в будь-якій галузі юриспруденції. Універсальність у підготовці юристів широкого профілю зумовлює відмову від Болонської системи [2, 98].

Єдність університетської юридичної освіти на території Німеччини забезпечується федеральним Законом "Про статус суддів" (далі — Закон) [3]. Навчання за програмою підготовки судді є запорукою можливості працювати і за іншими юридичними професіями (нотаріуса, адвоката, прокурора, юрисконсульта) [4, 76]. Суддею ж згідно із Законом можна стати лише за наявності вищої юридичної освіти. Зарахування на юридичний факультет відбувається без екзаменів, а відтак переду-

мовою отримання юридичної освіти є здобуття успішної "доуніверситетської" освіти. Процедура підготовки юристів у вищій школі Німеччини є двохетапною: власне навчання в університеті, тобто теоретична та практична підготовка, а потім — стажування. Термін навчання становить чотири роки. Період теоретичного здобуття знань та навичок майбутніми правниками умовно можна поділити на дві частини: вивчення основ права й поглиблена підготовка. В Німеччині вища юридична освіта будується за принципом "юрист широкого профілю", який означає, що під час першого періоду навчання (до шостого семестру включно) студенти опановують виключно базові юридичні дисципліни: цивільне право, кримінальне право і публічне право, з фундаментальних - вивчається історія і філософія права. І лише на старших курсах, у другій частині навчання, отримані знання поглиблюються, а також відбувається певна спеціалізація — зазвичай за вибором студента. Кожен університет пропонує свої варіанти спеціалізації: міжнародне, податкове, трудове право тощо [5, 3]. "Універсальний юрист" за твердженням німецьких вчених має бути здатним працювати у будь-якій сфері юриспруденції й займати будь-яку посаду.

У період навчання в університеті студенти повинні здати екзаменаційний мінімум: не менше трьох семестрових екзаменів з цивільного та публічного права, не менше двох — з кримінального права та загальнотеоретичних дисциплін. Оцінка не нижче "задовільно" дозволяє отримати відповідне свідоцтво про проходження початкового курсу. Три таких свідоцтва є умовою навчання на старших курсах. У разі отримання незадовільних оцінок студентам надається можливість зробити повторні спроби до кінця шостого семестру. За час навчання студенти мають також пройти два види практики: ознайомчу (як мінімум чотири тижні) та поглиблену (десять тижнів). Організаторами практики виступають органи юстиції, які заздалегідь повідомляють юридичні факультети про її зміст і цілі [6, 406].

Після закінчення курсу університетського навчання, випускники складають перший державний екзамен, який проводиться спеціальною екзаменаційною службою юстиції при Вищих судах кожної із федеральних земель. Ця служба підпорядкована президенту Вищого земельного суду. Члени екзаменаційної служби (президент суду та екзаменатори з числа практиків-юристів і професорів університету) призначаються на строк до трьох років, який може бути продовжений. Для участі в екзамені студент повинен направити в екзаменаційну службу відповідне подання не пізніше шести місяців з моменту закінчення останнього семестру. Заява також може бути прийнята в разі визнання причин пропуску цього строку поважними. До подання додаються необхідні документи (автобіографія, свідоцтва та ін).

Важливим на нашу думку, є те, що зовнішня екзаменаційна система оцінки майбутніх юристів у ФРН гарантує високий рівень юридичної освіти, справедливу процедуру отримання диплома, а також чесну конкуренцію між студентами усіх юридичних вузів країни. Також безперечним позитивним моментом, що відрізняє німецьку модель підготовки професіоналів у галузі права від української, є значна роль практики в навчанні. Так, у Німеччині співвідношення теоретичної та практичної частин у процесі оволодіння студентами-правниками юридичних знань та вмінь складає 66,9 % до 33,1 %, а в український —приблизно 90,0 % до 10,0 %. Професіоналізм випускника-юриста в Україні оцінюється з позиції оволодіння теоретичними знаннями й лише у незначній мірі — уміннями та навичками, в той час як в ФРН — навичками правозастосування й професійними компетенціями [7, 87].

На жаль, українське законодавство про вищу освіту не регламентує проведення практики взагалі, залишаючи це питання на розсуд вищого навчального закладу, та не передбачає обов'язкової практичної підготовки юристів у судових органах,

державних установах, прокуратурі, у нотаріусів та адвокатів,. З іншого боку, Закон України "Про судоустрій і статус суддів", а також інші нормативні акти, що визначають правові засади організації і діяльності адвокатури, прокуратури, нотаріату, не покладають на ці інституції обов'язку з допомоги в організації практичної підготовки майбутніх правників.

Отже, спираючись на позитивний досвід вищих юридичних закладів Німеччини, вважаємо за потрібне в Україні запровадити: дворівневу систему підготовки правників (теоретична університетська підготовка та дворічна підготовча служба —референдаріат, яка має носити некомерційний характер); два державних екзамени: перший після курсу теоретичної підготовки, а другий —після успішного проходження референдаріату; проведення державних екзаменів з фундаментальних правових дисциплін (в усній і письмовій формах), які оцінюватимуться незалежною державною експертною комісією.

З метою гарантування якості правничої освіти необхідно визначити відповідні державні стандарти та забезпечити відповідальність за їх порушення. Реформування потребує також удосконалення освітнього та галузевого законодавства, яке регулюватиме питання доступу до юридичної професії.

Джерела

1. Кононець В. П. Модернізація юридичної освіти в України з урахуванням європейського досвіду / В. П. Кононець // Сучасна юридична освіта : досвід минулого —погляд у майбутнє : збір. матер. міжнар. наук.-практ. конф., 21 жовтня 2016 р. — Одеса, 2016. — С. 95–97.
2. Олюха В. Г. Система высшего юридического образования в Германии / В. Г. Олюха // Сучасна юридична освіта : досвід минулого —погляд у майбутнє: збір. матер. міжнар. наук.-практ. конф., 21 жовтня 2016 р. —Одеса, 2016. — С. 97–101.
3. Deutsches Richtergesetz [Електронний ресурс]: Ausfertigungsdatum: 08.09.1961; Zuletzt geändert durch Art. 132 V v. 31.8.2015 I 1474 // Offitiel W-Seite Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz. —Режим доступу : https://www.gesetze-im-internet.de/drig/index.html.
4. Вершинин А. П. Юридическое образование в Федеративной Республике Германии : опыт организаций / А. П. Вершинин // Правоведение. –1992. — № 1. — С. 76–80.
5. Досманова Е. Ж. Немецкая система подготовки юристов: общая характеристика / Е. Ж. Досманова, М. Ш. Курмангали // Инновации в образовательной деятельности и вопросы повышения качества обучения. —2012. —Т. 2. —№ 1. — С. 1–8.
6. Матвіїшин Н. І. Міжнародний досвід юридичної освіти і його використання у професійній підготовці студентів-юристів / Н. І. Матвіїшин // Актуальні проблеми держави і права. — 2009. — № 46 —С. 400–408.
7. Парамонова О.С. система підготовки юристів у вищих навчальних закладах Німеччини / О. С. Парамонова // Вісник Черкаського університету. Вип. № 8. — 2017. — С. 83–89.

А. І. ТВЕРДОХЛІБ
аспірант, НН ІП МАУП

Ф. М. МЕДВІДЬ
докт. наук в гал. політології, канд. філос. наук, проф. МКА, НН ІП МАУП

Я. Б. МЕЛЬНИЧЕНКО
докт. філос. в гал. права, докторант, МАУП

М. Ф. ЧОРНА
докт. філос. в гал. права, докторант, МАУП

ПРАВОВА КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Правова культура в умовах модернізації освіти виступає як складова загальної культури суспільства, як особливий різновид культури, змістом якої є система духовних і матеріальних цінностей у сфері функціонування права. Найважливішими складовими правової культури є право, правосвідомість, правовідносини, правопорушення, правова діяльність. З іншої сторони правова політика включає цілеспрямовану систему заходів просвітницького та освітнього характеру, які формують повагу до права, цивілізованих способів вирішення спорів, профілактики правопорушень. Поняття правової культури багатоаспектне, тому фахівці нараховують близько 250 визначень цього феномену. Правова культура, на думку фахівців, відображає не тільки суб'єктивну сторону правової поведінки особи, а й матеріалізацію ідей, почуттів, уявлень як усвідомленої необхідності і внутрішньої потреби. У самому загальному вигляді правову культуру можна уявити як систему різних відносин, а також як процес виробництва і відтворення елементів, що складають її у різних поколіннях людей. Особливість правової культури полягає в тому, що вона являє не право чи його реалізацію, а комплекс уявлень тієї чи іншої спільноти людей про право, його реалізацію, про діяльність державних органів та посадових осіб [1, 13]. Правова культура пов'язана із правовою свідомістю, спирається на неї, однак вона є самостійною категорією, оскільки включає не тільки соціально-психологічні процеси, що фіксуються у відповідних нормах права, а й юридично значущу поведінку людей, правову діяльність у вигляді правотворчості і її результатів. У правову культуру входять ті елементи суспільної свідомості, які пов'язані з правовими інститутами і практикою їх функціонування, формування певних варіантів правової поведінки людей в суспільстві, у колективі. У той спосіб як загальнонаціональна культура надає цілісності й інтегрованості суспільному життю в цілому, правова культура диктує кожній особі принципи правової поведінки, а суспільству — систему правових цінностей, ідеалів, правових норм, що забезпечують єдність і взаємодію правових інститутів та організацій. Складовими елементами правової культури слід вважати правові переконання, настанови, що орієнтують на сприйняття правової системи суспільства. Г. І. Балюк включає до поняття правової культури особливості знання права, розуміння його сутності та принципів, ціннісних властивостей та якостей, а також повагу

до закону, впевненість у справедливості права та гуманності правосуддя, звичку дотримуватись правових приписів, права в цілому. Тобто правова культура особистості передбачає не тільки знання та розуміння права, а й правові судження. Отже, правова культура особистості виступає як її позитивна правова свідомість у діяльності. Правова культура зводиться до такої діяльності, яка відповідає прогресивним досягненням суспільства у правовій сфері та завдяки якій постійно проходить правове збагачення самої особистості. Є. В. Назаренко додає до поняття правової культури особистості його прогресивну діяльність, відмічаючи, що вона включає всі цінності, так чи інакше пов'язані з функціонуванням права, системи його норм та принципів [5, 17–22]. Такий погляд на розуміння правової культури визначає її рівень, стан, динаміку, розповсюдження в суспільстві та єдиному правовому просторі. В. Лисогор правову культуру визначає як систему правових цінностей, що відповідають рівню досягнутого суспільством правового прогресу і відображають у правовій формі стан свободи особи та інші найважливіші соціальні цінності. При такому визначенні показник правової культури —це міра активності суб'єкта права у правовій сфері, добровільності виконання правових норм, реальності прав і свобод громадянина. Рівень правової культури впливає на ефективність правового регулювання, характер законодавства, форми і засоби забезпечення прав громадян, ступінь визначення загальнолюдських цінностей та норм міжнародного права. О. Б. Венгеров правову культуру характеризує як рівень правосвідомості, включаючи ступінь права, на який спираються виконавча влада, посадові особи. Крім того, характеризується вона й інтенсивністю переконань у цінності права. Виходячи з викладеного вище, можна зробити висновки, що належать до змісту категорії "правова культура", на основі чого імплементувати всі ознаки категорії до визначення правової культури [2, 316–321; 4, 98–106]. Отже, правова культура виступає як структурно-складне цілісне утворення, яке включає в себе якісний стан правового життя суспільства, відображеного в досягнутому .рівні досконалості правових актів, правової та правозастосовної діяльності, правосвідомості та правового розвитку особистості, а також у ступені свободи її поведінки та взаємодії відповідальності держави та особистості, що позитивно впливає на суспільний розвиток та підтримання умов функціонування суспільства.

Продуктивним є, на наш погляд, підхід, коли правову культуру слід розглядати як характеристику якісного стану правового життя суспільства, що характеризується досягнутим рівнем розвитку правової системи — станом та рівнем правової свідомості, юридичної науки, системи законодавства, право застосовної практики, законності і правопорядку, правової освіти, а також ступенем гарантованості основних прав і свобод людини [3, с. 49–58].

Формування правової культури не є відокремленим процесом від розвитку інших видів культури —політичної, моральної, естетичної. Це комплексний процес створення морально-правового клімату в суспільстві, який би гарантував особі реальну свободу поведінки в поєднанні з відповідальністю перед суспільством, забезпечував її права, соціальну захищеність, повагу її гідності, тобто поставив би людину в центр економічних, соціальних, політичних, культурних процесів.

Правова культура відображає певні зрізи правової реальності (правової системи): структурно-функціональний; аксеологічний (оцінний). Структура правової культури суспільства включає: культуру правосвідомості —високий рівень правосвідомості, що містить оцінку закону з позицій справедливості, прав людини; культуру правової поведінки —правову активність громадян, яка виражається в правомірній поведінці; культуру юридичної практики —ефективну діяльність законодавчих, судових, правозастосовних, правоохоронних органів.

Основними функціями правової культури є: пізнавальна — засвоєння правової спадщини минулого і сьогодення — вітчизняної та іноземної; регулятивна — забезпечення ефективного функціонування всіх елементів правової системи і створення непохитного правопорядку; нормативно-аксеологічна — оцінка поведінки особи, рівня розвитку законодавства, стану законності і правопорядку відповідно до норм права держави і міжнародних стандартів.

Правова культура особи включає: знання законодавства (інтелектуальний аспект). Поінформованість була і залишається важливим каналом формування юридично зрілої особи; переконаність у необхідності і соціальній корисності законів і підзаконних актів (емоційно-психологічний аспект); уміння користуватися правовим інструментарієм — законами та іншими актами — у практичній діяльності (поведінковий аспект).

Отже, правова культура виступає якісним критерієм розвитку суспільства, як важлива складова правової і професійної культури юриста.

Джерела

1. Аграновская Е. В. Личность и правовая культура / Е. В. Аграновская // Советское государство и право. — 1982.
2. Загальна теорія держави і права: (основні поняття, категорії, прав.конструкції та наук. концепції): навч.посіб./ За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. —К.: Юрінком Інтер, 2008. — 400 с.
3. Медвідь Ф. М., Медвідь А. М. Правова культура як якісна характеристика стану правової системи // Ідентичності та політичні інститути: виклики для України. Мат. Всеукраїнської наукової конференції / За заг. ред. В. М. Циби. — Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015. — С. 49 —58.
4. Медвідь Ф. М., Курчина Т. О., Чорна М. Ф., Твердохліб А. І. Феномен правової культури: сучасні підходи // Збірник ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції “Розвиток Української держави в умовах активізації євроінтеграційних процесів”, м. Київ, 01 березня 2017. — К.: МАУП, 2017. — С. 98–106.
5. Назаренко Є. В. До поняття правової культури / Є. В. Назаренко // Правова культура і підприємництво. — 2014. — С. 17–22.

І. І. ЖУК
канд. екон. наук, НН ІМЕФ МАУП

ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ КРАЇН З РОЗВИНЕНОЮ РИНКОВОЮ ЕКОНОМІКОЮ В ОСНОВІ МОНІТОРИНГУ КАР'ЄРИ ВИПУСКНИКІВ

Інтеграція України в глобальний простір вищої освіти і науки, посилення конкуренції за інтелектуальні ресурси та ознаки глобальної академічної революції, потребують інноваційних теоретичних підходів, сучасних методів і практичних рішень в управлінні конкурентоспроможністю вищої освіти.

Серед головних індикаторів якості та економічної ефективності системи вищої освіти (СВО) країн з розвинутою економікою є рівень працевлаштування випускників. Саме реалізація компетентностей випускників закладів вищої освіти (ЗВО) у сфері професійної діяльності стає головним критерієм спроможності СВО формувати конкурентні освітні продукти.

Моніторинг працевлаштування та освоєння випускників проводять у країнах Африки, Азії, Америки, Європи зазвичай під загальною назвою "Дослідження кар'єри випускників" (Graduate Tracer Studies; Follow-up study (graduates); Graduate career tracking; Graduate Outcomes Survey), і, як зазначає один із методологів таких досліджень, автор спеціального посібника з їхньої організації Г. Шомбург (Harald Schomburg) [1]. Головними критеріями та завданнями дослідження є: розвиток ЗВО, зокрема, підвищення якості їхніх освітніх програм на підставі результатів опитування; оцінка відповідності результатів діяльності ЗВО з визначеними цілями; забезпечення обґрунтованості висновків під час акредитації ЗВО; інформування студентів, викладачів, менеджерів ЗВО про відгуки випускників [2]. Рівень працевлаштування випускників ЗВО використовують як критерій його ефективності та в розподілі бюджетних ресурсів у моделях фінансування семи європейських країнах [3; 4, с. 26]. Доцільно було б впровадити дану програму і в Україні та здійснювати моніторинг як державних так і приватних ЗВО, що ефективно б вплинуло на висвітлення реального попиту на освітній продукт та вказало на їх конкурентоздатність.

Уряд Австралії фінансує щорічні опитування випускників (Graduate Outcomes Survey (GOS)) і працедавців (Employer Satisfaction Survey (ESS)) задля аналізу задоволення випускників здобутим фахом, рівня їх працевлаштування, оцінок працедавцями загальних і професійних компетентностей випускників [5]. Результати опитувань за кожним ЗВО Австралії розміщені на спеціальному сайті і дають змогу не лише менеджменту СВО, а й іншим категоріям стейкхолдерів прийняти рішення щодо навчання чи інших форм співпраці з відповідним ЗВО. Національна Асоціація коледжів і працедавців США проводить щорічні опитування для оцінки та аналізу доходів випускників коледжів та університетів. Очевидно, що результати таких опитувань є індикатором конкурентоспроможності ЗВО та освітніх продуктів, які вони пропонують [6].

Наразі в Україні немає практики моніторингу працевлаштування випускників ЗВО як інструмента оцінки й аналізу конкурентоспроможності не лише здобувачів освіти, а й освітніх провайдерів. Винятком є проект "Перехід молоді від навчання до стабільної роботи", який реалізовували у рамках міжнародного дослідження

“School-to-work transition surveys” у 2013 і 2015 роках з ініціативи та фінансової підтримки Міжнародної організації праці [7]. В Україні такі дослідження не є регулярними та не репрезентативні за регіонами країни. Проблема ефективної зайнятості випускників приватних та державних закладів вищої (ПЗВО, ДЗВО) і професійно-технічної освіти (ПТО) особливо актуальна для усіх регіонів країни на що вказує високий рівень втрат людських ресурсів унаслідок освітньої і трудової міграції, що є негативним показником для країни і потребує нагального вивчення та кардинальних дій у напрямку вирішення даної проблеми.

Як показує досвід інших країн, формування бази даних про працевлаштування і доходи випускників в Україні може здійснюватися, до прикладу, за допомогою інтеграції адміністративних баз даних. Для реалізації зазначених цілей використовують такі бази в Україні: ЄДБО (Єдина державна електронна база освіти), бази даних Пенсійного фонду і Державної фіскальної служби України. Водночас інформаційних фондів двох останніх баз не містить відомості про професію і посаду платника податків і соціальних відрахувань у Пенсійний фонд, а відтак не може бути використаний для аналізу працевлаштування випускників ЗВО за фахом. Зважаючи на високий рівень нерегламентованої, тіньової зайнятості на ринку праці України, неоподатковувані доходи у сфері офіційної зайнятості, різні масштаби діяльності та типи ЗВО, тривалість траєкторії переходу від навчання до роботи [7, с. 77], вітчизняні науковці та менеджери СВО пропонують використовувати результати моніторингу працевлаштування випускників, насамперед, для цілей самоаналізу ЗВО в режимі обмеженого публічного доступу до даних, оцінювати працевлаштування випускників не раніше ніж після 5–6 місяців після завершення ЗВО.

До прикладу, на базі вищих навчальних (ВНЗ) і професійно-технічних закладів (ПТЗ), доцільно було б створити відділи працевлаштування студентів і випускників, як структурні підрозділи які б опікувалися саме питаннями створення умов для ефективної реалізації прав студентів і випускників на працю, підвищення їх конкурентоспроможності у бізнес-середовищі. Головна мета діяльності відділу — надання допомоги студентам і випускникам університету у плануванні професійної кар’єри та сприяння їх працевлаштуванню, а також в адаптації їх до практичної діяльності. Підтримання подальших зв’язків з випускниками університету, здійснення моніторингу їх кар’єри та соціальне партнерство з працедавцями. Основні завдання відділу: сприяння працевлаштуванню студентів та випускників вузу; проведення постійного аналізу попиту і пропозиції на ринку праці фахівців, підготовку яких здійснює вуз; забезпечення співпраці з державною службою зайнятості населення, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності, які можуть бути потенційними працедавцями для студентів і випускників; інформування студентів і випускників вузу про вакантні місця на підприємствах, в установах та організаціях, що відповідають їх фаховій підготовці (спеціальності) через офіційний сайт в мережі Інтернет та інше; здійснення моніторингу працевлаштування випускників; формування і розширення мережі баз практики; формування банку даних та пропонування резюме випускників вузу на ринку праці; надання консультацій майбутнім випускникам щодо питань працевлаштування та ін.

Завданнями вузу є не тільки надати освітні послуги й видати диплом про освіту, а також допомогти студенту адаптуватися у соціумі, допомогти випускнику у складанні стратегії пошуку роботи, надати консультації зі складання резюме, супровідного та рекомендаційного листів, підготувати до успішного проходження співбесіди з роботодавцем, запропонувати пробне професійне тестування, відвідування семіна-

рів-практикумів, тренінгів, щодо ефективного пошуку роботи та вміння застосування набутих знань у закладі.

В свою чергу і для роботодавців потрібно створити умови щодо вивчення запропонованих професійних кадрів, а саме здійснити: формування банку резюме студентів та випускників; оголошення вакансій та критеріїв підбору персоналу серед студентів; проведення презентацій компаній-роботодавців та проектів; організація зустрічей, круглих столів, семінарів тощо.

Забезпечення задовільного рівня зайнятості молоді на сьогодні виступає одним із пріоритетних завдань розвитку держави. Адже саме молодь є найактивнішою частиною працездатного населення. Лише з урахуванням динаміки рівня її зайнятості можна розробляти соціально-економічні прогнози розвитку країни на довготривалу перспективу.

Міністерству освіти і науки України разом з Міністерством фінансів доцільно було б запровадити моніторинг працевлаштування випускників та створити за допомогою вже існуючої основної бази документів про освіту, додаткову, яка б містила дані про навчальний заклад, його форму, рейтин, також рівень освіти випускника, його спеціальність, успішність, період навчання, працевлаштування, оплачуваність роботи та ін. Дані такої бази щорічно б актуалізували та оновлювали для подальшого аналізу. Дана база покращила б і прискорила роботодавцям процес набору відповідних затребуваних кадрів та відображала офіційну зайнятість і доходи випускників ВНЗ та ПТЗ на підставі відомостей як Пенсійного фонду, Фіскальної служби так і самого вузу. А показники зайнятості випускників враховували б у моніторингу ефективності ЗВО України.

Недосконаліть діючої системи підготовки спеціалістів з вищою освітою, неврахування системою потреб економіки і попиту на ринку праці, динаміки попиту та пропозиції на ринку освітніх послуг призводить до ускладнення працевлаштування випускників навчальних закладів, потребує комплексного, послідовного державного підходу до вирішення цієї проблеми. Реформування системи вищої освіти відповідно до ринкових умов передбачає необхідність: поточного моніторингу стану ринку освітніх послуг; прогнозування обсягів підготовки фахівців за напрямами і спеціальностями відповідно до потреб економіки та розвитку ринку праці; розробки механізму заохочення і стимулювання роботодавців до працевлаштування випускників шляхом проведення гнучкої податкової, фінансової і кредитної політики; забезпечення збалансованості між необхідністю підвищення освітнього потенціалу, конкурентними потребами економіки у фахівцях з вищою освітою і бюджетними можливостями держави; сприяння підвищенню якості підготовки фахівців до світового рівня [8]. Входження національної системи освіти в Болонський процес посилило конкуренцію між освітніми навчальними закладами, що обумовлює необхідність підвищення рівня конкурентності освітніх послуг, оновлення змісту освіти, запровадження освітніх інновацій, інформаційних технологій, а також можливість навчання за доступною ціною.

Джерела

1. Schomburg H. Handbook for Graduate Tracer Studies. — Kassel: University of Kassel, Centre for Research on Higher Education and Work, 2003. URL: http://www.unikassel.de/wz1/proj/edwork/mat/handbook_v2.pdf.
2. Schomburg H. Key Methodological Issues of Tracer Studies — Challenges for a Guide on Tracer Studies. Presentation at the Validation Seminar on Methodological Guides for Skills

Anticipation and Matching — Cedefop-ILO-ETF expert seminar. Prague, 2014, 6–7 March. URL: http://www.nvf.cz/assets/docs/ 521 ee55c2515f5533d2bb629ce8fa2f5d94/623-0/ shomburg-tracer.pdf.
3. Стадний Є. Концептуальна модель фінансування вищої освіти. URL: https://cedos.org.ua/uk/osvita/kontseptualna-model-derzhavnoho-finansuvannia-vnz-zarezultatamy-diialnosti.
4. Claeys-Kulik A.-L., Estermann T. Define Thematic Report: PerformanceBased Funding of Universities in Europe. Brussels: European University Association, 2015. URL: http://www.eua.be/Libraries/publications-homepage-list/define-thematicreport_-pbf_final-version.
5. The Quality Indicators for Learning and Teaching. QILT website. URL: https://www.qilt.edu.au/about-this-site.
6. Salary Survey: final starting salaries for class of 2016 new college graduates data reported by colleges and universities. NACE. 2017. — ESU. European Students‟ Union. URL: https://www.mcgill.ca/caps/files/caps/db_salary_summary.pdf.
7. Перехід на ринок праці молоді України. Результати міжнародного дослідження “School-to-work transition surveys” в Україні у 2013 та 2015 роках / Е. Лібанова, О. Цимбал, О. Ярош, Л. Лісогор. Женева: Міжнародне бюро праці, 2016. URL: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/ed_emp/documents/publication/ wcms_536293.pdf.
8. Л. С. Лісогор. Працевлаштування випускників в умовах економічної кризи. : https://dse.org.ua/arhcive/12/6.pdf

Ф. М. МЕДВІДЬ
докт. наук в гал. політології, канд. філос. наук, проф. МКА, НН ІП МАУП

Т. О. КУРЧИНА
докт. філос. в гал. політології, докторант, МАУП

Е. В. ЧОРНИЙ
здобувач, НН ІП МАУП

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ДОКТРИНА УКРАЇНИ ПРО НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ

Категорія "доктрина" (лат. doctrina — вчення, наука) — вчення, наукова або філософська теорія, система теоретично обґрунтованих поглядів на суттєво важливі соціально-політичні, правові, моральні, релігійні, воєнні та інші питання. Доктрина виступає найбільш концептуалізованою формою існування ідеології, яка безпосередньо орієнтована на практичну дію, втілення в життя, дотримання в політиці і повсякденній поведінці [8, 219–229]. На відміну від ідеології, доктрина часто може існувати у вигляді конкретного документа. Здебільшого категорію "доктрина" вживають для позначення концептуальних засад політичної філософії і практичної політики (зовнішньополітична доктрина, військова доктрина, доктрина інформаційної безпеки України, стратегія національної безпеки України, концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів та ін.). Доктриною також можна вважати певні сутнісні положення ідеологічної системи, за умов збереження яких вона зберігає свою самобутність і визначеність [9, 774–809].

Політична доктрина, як базова, на наш погляд, виступає основоположним принципом діяльності суб'єктів політичного процесу, заснованого на певній політичній ідеології. Вона відбиває бачення політичної системи, шляхів її розвитку функціонального призначення, засобів і методів розв'язання політичних проблем, вибору політичних пріоритетів. З її допомогою визначаються конкретні напрями здійснення політичної влади, змінюється характер політичних інститутів, ціннісні орієнтири і зміст політичних принципів, норм, фіксується зв'язок певних політичних ідей і політичних інтересів [6, 170–177; 7].

До характерних рис правової доктрини дослідники відносять: правова доктрина — це система уявлень (ідей) про право; Мета правової доктрини — забезпечення порядку у суспільних відносинах, вирішення юридичних казусів; суб'єктами, які створюють правову доктрину, виступають, як правило, вчені-юристи. У той же час доктрини, на відміну від наукових праць, можуть бути і не персоніфіковані. Вони можуть бути представлені школами, ідеями, але не особами У зв'язку із цим обґрунтованим є погляд на доктрину як на прийняту в науці думку; процес створення доктрини не підпорядкований будь-яким процесуальним нормам; наявність об'єктивної форми (письмове вираження); санкціонування правової доктрини державою (визнання обов'язковості правової доктрини державою, застосування правової доктрини судовими та іншими юрисдикційними органами, вказівка на правову доктрину в

законодавстві). Звідси правова доктрина може бути визначена як система уявлень (ідей) про право, що сформульована вченими-юристами з метою забезпечення порядку в суспільних відносинах і вирішення юридичних казусів, яка має письмове вираження і санкціонована державою [9, 774–887].

На авторитетну думку дослідників призначення правової доктрини виявляється: доктрина сприяє усуненню прогалин у праві, ліквідує суперечність правових норм; доктрина забезпечує тлумачення права відповідно до його букви і духу; правова доктрина як система уявлень і цінностей впливає на свідомість і волю всіх суб'єктів правової дійсності, починаючи з правотворців та осіб, які застосовують право, і закінчуючи суб'єктами правовідносин [4, 29]; правова доктрина, виступаючи частиною суспільної правосвідомості, відображає своєрідність національної правової культури і самобутність юридичного мислення [15, 8–11; 14, 262–294].

Дослідження сутності правової доктрини як джерела (форми) права в умовах проведення правової реформи в Україні обумовлено розвитком сучасної національної правової системи України [11, 40–66]. Закріплення на конституційному рівні положення про те, що Україна є правовою державою передбачає загальну орієнтацію, спрямування, прагнення Української держави встановити "панування" (верховенство) права в усіх сферах суспільного життя. Правова доктрина, уособлюючи правові ідеї, концепції та принципи, вдосконалює чинне законодавство. У процесі застосування норм права, зокрема під час прийняття відповідного рішення, положення вироблені правовою доктриною безумовно враховуються, тим самим набуваючи якості джерела (форми) права [5, 6–9].

У процесі здійснення правової реформи в Україні виникає проблема ефективності правового регулювання. В останні роки простежується тенденція визнання правової доктрини як форми права поряд із аналогічним значенням правових звичаїв, судової практики та нормативно-правових договорів. Питання про надання тим чи іншим джерелам права визначальної якості, вирішується на основі аналізу специфічних правотворчих властивостей кожного [9, 774–843].

На думку дослідників, "адміністративне право України сьогодні не в повній мірі відповідає стандартам громадянського, правового, демократичного суспільства в умовах постійного розвитку системи, завдань, функцій і змісту державного управління. Тому нове адміністративне право має базуватися на нинішніх, сучасних ідеях, а наукова доктрина розвитку адміністративного права має розглядатися як сукупність теоретичних ідей і поглядів на цілі, завдання, принципи, складові частини, головні напрями і шляхи розвитку адміністративного права як галузі права, його підгалузей і інститутів" [10, 167].

З метою успішного міжнародного співробітництва та поєднання цілей зовнішньої політики із завданнями внутрішньої політики необхідно, на думку фахівців, розробити Концепцію зовнішньої та внутрішньої політики України, що має виступати важливим засобом державно-правового будівництва, основою відповідних заходів, законодавчих актів, управлінських рішень [10, 208–209]. Підстави для розробки Концепції зовнішньої та внутрішньої політики випливають із Конституції України, Законів України "Про дію міжнародних договорів на території України" [1], Закон України "Про основи національної безпеки України" [2], Закон України "Про національну безпеку України" [3], ряду інших законів України, Постанови Верховної Ради України "Про основні напрями зовнішньої політики України" [12], Указів Президента України "Про програму інтеграції України в Європейський Союз" [16], "Про Стратегію національної безпеки України" [13]. Неодмінною умовою розбудови Української національної держави, як наголошується

у наведених документах, є її активне та повномасштабне входження до світового співтовариства, опираючись на власні національні інтереси, а саме: стратегічні і геополітичні, пов'язані з національною безпекою України та захистом її політичної незалежності, економічні; забезпечуючи інтегрування економіки України у світове господарство та регіональні, субрегіональні та локальні інтереси, створюючи гідні умови для життя населення [10, 209]. Виходячи з національних інтересів України в політичній, економічній, фінансовій, військовій, науковій, соціальній та культурній сферах, головні напрями Концепції мають бути спрямовані на: зміцнення незалежності і суверенності України; захист інтересів національної безпеки держави; зміцнення демократії і розбудови правової держави; захист прав і свобод людини і громадянина, законних інтересів суспільства і держави; досягнення миру, спокою і злагоди в суспільному житті; утвердження цінностей ринкової економіки; забезпечення політичної стабільності в регіоні, сприяння миру у всьому світі; створення умов для зростання економічного, духовного і культурного добробуту громадян; сприяння іноземним інвестиціям в економіку України; забезпечення вільного розвитку культури кожного етносу, що входять до Українського народу [3;10, 219].

Отже, адміністративно-правова доктрина України виступає значним чинником упорядкування суспільних відносин, оскільки усі її напрями відповідно до особливостей свого предмету є чутливими до реальних суспільних проблем.

Джерела

1. Про дію міжнародних договорів на території України [Текст]: Закон України // Відом. Верхов. Ради України. — 2004. — № 50. — С. 540.
2. Закон України "Про основи національної безпеки України" // Урядовий кур'єр. — 2003. — 30 липня.
3. Закон України "Про національну безпеку України" від 21 червня 2018 року № 2469-VIII.
4. Васильев А. А. Правовая доктрина как источник права: вопросы теории и истории [Текст]: монография / А. А. Васильев. — М.: Юрлитинформ, 2009. — 272 с.
5. Кармаліта М. Правова доктрина у романо-германській та англосаксонській правових сім'ях [Текст] /М.Кармаліта // Підприємництво, господарство і право. — 2010. — №2. — С. 6–9.
6. Медвідь Ф. М. Політико-правова доктрина Івана Франка // Політичний менеджмент. — 2006. — № 6(21). — С. 170–177.
7. Медвідь Ф.М. Пророк національного відродження. Політико-правова доктрина Тараса Шевченка // Юридичний Вісник України. Загальнонаціональна правова газета. — 2014. — № 9 (974). — 1–7 березня.
8. Недюха М.П. Правова ідеологія українського суспільства. Монографія /М.П. Недюха. — К.: "МП Леся", 2012. — 400 с.
9. Правова доктрина України : у 5 т. — Х. : Право, 2013 — Т. 1: Загальнотеоретична та історична юриспруденція / В. Я. Тацій, О. Д. Святоцький, С. І. Максимов та ін. ; за заг. ред. О. В. Петришина. — 976 с.
10. Правова доктрина України : у 5 т. — Х. : Право, 2013 — Т.2: Публічно-правова доктрина України / Ю. П. Битяк, Ю. Г. Барабаш, М. П. Кучерявенко та ін.; за заг.ред. Ю. П. Битяка. — 864 с.
11. Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. — Х.: Право, 2008. — Т. 1. Методологічні та історико-теоретичні проблеми функціонування і розвитку правової системи України / за заг. ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. — 728 с.
12. Постанова Верховної Ради України "Про Основні напрями зовнішньої політики України" від 02.07.1993 (ред. станом на 20.07.2010) № 3360-XII.

13. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року “Про Стратегію національної безпеки України”: Указ Президента України № 387/2015.
14. Рудакевич О. М. Національна політична культура: теорія, методологія, український досвід: Монографія. — Тернопіль: ТНЕУ, вид-во “Економічна думка”, 2010. — 456 с.
15. Сорокин В. В. Судебная практика или правовая доктрина [Текст] В. В.Сорокин // Арбитражный и гражданский процесс. — 2002. — № 8.
16. Указ Президента України “Про Програму інтеграції України в Європейський Союз” № 1072/2000 від 14 вересня 2000 р.

Л. С. ДОРОШЕНКО
канд. екон. наук, доц., НН ІМЕФ МАУП

РОЛЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ РИНКОВОЇ ТРАСФОРМАЦІЇ

Головною особливістю сучасного розвитку суспільства є те. що підвищення якості та безпеки життя, збереження гарантій виживання людства та запорука подальшого стійкого розвитку цілком залежить від ступеня використання новітніх знань.

Саме знання стають головним багатством, вони "нічим не обмежені, доступні кожному і не зменшуються при їх використанні" [6].

В зв'язку з цим освіта, зокрема, професійна все більшою мірою перетворюється на визначальний чинник економічного, соціального, культурного та політичного прогресу кожної нації. Саме освіта розглядається зараз як сфера людино творення, тобто, сфера, яка в цілісному вигляді формує професійні знання, культуру та світогляд особистості. Осмисленню ролі освіти в сучасних умовах сприяє розгляд цієї проблеми і в контексті зростання значимості людського чинника як на рівні окремого індивідуума, так і на національному та міжнародному рівнях.

Мета статті — визначити роль вищої освіти в умовах соціально-економічної ринкової трансформації.

Досвід багатьох розвинених країн показує, що система освіти весь час змінюється. Ці зміни, в першу чергу, обумовлюються так званими зовнішніми чинниками, які полягають в розвитку виробництва, трансформації культурного та соціального середовища, розширенні та поглибленні глобальних зв'язків. На думку фахівців, основними напрямками змін в системі освіти є:

- збільшення періоду початкового накопичення знань;
- посилення єдності освіти та продуктивної діяльності;
- розвиток безперервної освіти;
- трансформація методів та засобів отримання, накопиченя, переробки та передачі інформації [2].

Ринкові перетворення, що відбуваються в Україні, висувають як загальні, так і специфічні для країни вимоги до зміни системи освіти, зокрема, вищої. Необхідність таких змін, пов'язана, перш за все, з новими вимогами до сучасних керівників і фахівців, які повинні володіти достатньою ерудицією в багатьох галузях знань, розумінням сутності ринкових відносин, стратегічним мисленням, динамізмом та оперативністю дій.

Слід підкреслити також і значні масштаби необхідних перетворень, в сфері оновлення та реалізації потенціалу людських ресурсів, розширення їхніх знань та компетентностей [4]. За оцінками, для позитивних зрушень в економічному зростанні повинна бути сформована критична маса фахівців — "риночників" на рівні не менше 25 % управлінців.

Одним з важливих аспектів реформування системи вищої освіти є диверсифікація її фінансової забезпеченості. Досвід зарубіжних країн показує, що для вирішення національних завдань щодо забезпечення населенню доступу до одержання освіти, в тому числі, і вищої, враховуючи економічну ситуацію в країні, запроваджуються різні джерела фінансування закладів освіти, створюються заклади освіти недержавної

форми власності. Так, наприклад, в Китаї для більш повного задоволення потреб населення в здобутті вищої освіти в умовах обмежених можливостей держави відкрито понад тисячі закладів вищої освіти, створених за колективні та приватні кошти [3].

Згідно діючого законодавства, в Україні систему вищої освіти складають заклади вищої освіти усіх форм власності [1].

За даними статистики, на початок 2017/18 у 128 недержавних закладах вищої освіти різних рівнів акредитації навчалось 128,7 тис. студентів, що складає близько 10 відсотків загальної їх кількості [5].

Слід зазначити, що державні заклади освіти частково використовують контрактну форму навчання, залучаючи інвестиції населення. У цьому контексті особливої значущості набуває проблема підвищення рівня якості освіти та її ефективності.

Серед багатьох завдань, що мають вирішувати заклади вищої освіти, важливе місце належить формуванню у майбутніх фахівців здатності успішно адаптуватися до змін в процесі їхньої трудової діяльності. Динамічні ринкові соціально-економічні перетворення у суспільстві часто висувають перед працівниками необхідність змінювати місце роботи, професію, пристосовуватись до нових стандартів і норм праці.

Стратегічним напрямом діяльності закладів вищої освіти України є інтеграція їх в загальноєвропейський освітній простір, що передбачає, перш за все, удосконалення освітнього процесу і підвищення якості підготовки фахівців різних спеціальностей. Досвід роботи недержавних закладів вищої освіти показує, що їх колективи докладають значних зусиль для вирішення цих завдань.

У зв'язку з цим, особлива увага при підготовці майбутніх фахівців має бути сконцентрована на формуванні у них творчого потенціалу.

Так, завдяки розвитку у студента пізнавальних здібностей він зможе самостійно оволодівати технологічними новаціями, критично усвідомлювати суть конкретних виробничих ситуацій, виявити проблеми та визначати шляхи їх вирішення.

Не менш важливе значення має так звана перетворювально-предметна складова творчого потенціалу Саме набуття цієї якості дозволить працівникові творчо вирішувати певні завдання, самостійно висувати нові та приймати відповідні рішення.

Слід зауважити, що підвищення якості знань є проблемою комплексною і забезпечується різними шляхами. Одним з них є розширення активних форм навчання — ділових ігор, розв'язання ситуативних завдань. Такі форми дозволяють студентам відчути себе в ситуації, наближеній до реальної, виробничої, що спонукає їх шукати варіанти вирішення поставлених завдань.

Підвищенню ефективності навчання сприяє також активне застосування інноваційних освітніх технологій, таких як, наприклад, тренінгові та мультимедійні технології, програмне навчання.

Матеріальну основу проведення цих занять складають різноманітні технічні засоби і, в першу чергу, комп'ютерна техніка. Для більш ефективного проведення подібних занять висувається вимога до викладачів щодо підвищення професійного рівня та педагогічної майстерності.

Важливе значення для забезпечення з закладі вищої освіти якості освітньо-виховного процесу має підготовка та видавництво власної навчальної літератури — підручників, навчальних посібників, збірників практичних завдань, методичних вказівок щодо забезпечення самостійної роботи студентів, виконання контрольних та курсових робіт тощо. Перевагою таких видань є те, що вони тісно ув'язані з навчальними програмами і забезпечують ґрунтовніше засвоєння базових знань з конкретного предмета. Крім того, підготовка навчально-методичної літератури являє собою важливий напрямок підвищення професійної майстерності, оскільки вима-

гає творчого опрацювання та осмислення значних обсягів різноманітної інформації, свідомого вибору найдоцільніших сучасних прийомів подачі навчального матеріалу студентам.

Перспективною формою підвищення якості навчання і забезпечення високого кваліфікаційного рівня майбутнього фахівця є залучення студентів до наукової діяльності. Досвід такої роботи дозволяє зробити певні висновки.

По-перше, під час опрацювання певного матеріалу студент вчиться самостійно підбирати літературу і іншу інформацію, обробляти, аналізувати та узагальнювати її. Тим самим він розширює та поглиблює свої теоретичні знання і набуває практичних навичок щодо обґрунтування власної думки.

По-друге, важливе значення має долучення студентів до публічного оприлюднення результатів своєї роботи.

По-третє, для підвищення рівня наукової роботи студентів видається доцільним створення своєрідного наукового колективу, який займався б розробкою певної проблеми і кожен із студентів виступав би співвиконавцем теми в цілому, розробником конкретного питання.

Наприклад, формуванню високого фахового рівня майбутнього менеджера сприяє проведення студентських олімпіад, науково-практичних конференцій та круглих столів, присвячених окремим соціально-економічним проблемам сучасного розвитку. Такі заходи дозволяють залучити студентів різних інститутів для спільного поглибленого розгляду конкретних питань. Наприклад, засідання круглого столу за темою "Демографічні проблеми в сучасних умовах" було проведене за участю студентів різних курсів, спеціальностей та форм навчання.

Поряд з запланованими виступаючими в обговоренні порушених питань взяли участь і присутні. Участь в такого роду заходах формує у студентів почуття співучасті, впевненості в собі, а також здатність зорієнтуватись в ситуації, яка не була відома попередньо.

Перспективами видається проведення круглих столів за участю студентів різних інститутів.

Таким чином, можна зробити висновок, що реалізація вищевикладених заходів, на нашу думку, сприятиме більш успішній професійній адаптації молодих працівників в умовах мінливого соціально-економічного середовища.

Джерела

1. Закон України "Про вищу освіту" від 01.07.2014. №1556-VII.
2. Корсак К. Мировое образование: тенденции изменений и внешние факторы / Персонал. № 3, 1996.
3. Ленский П. Реформа вищої освіти в Китайській народній республіці : проблеми фінансування та управління / Освіта і управління. Т. 7. ч. 2, 2004.
4. Петрова І. П. Стратегічне управління людськими ресурсами. КНЕУ, К.: 2013. — 466 с.
5. Статистичний щорічник України за 2017 рік. К.: ТОВ "Август Трейд". 2018. — С. 126.
6. Щёкин Г. В. МАУП — некоторые итоги / Персонал. № 3. 2001.

В. В. ОЛІЙНИК
канд. пед. наук, доц., Хмельницький інститут
імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України МАУП

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ У ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОМУ КОЛЕДЖІ МАУП

Нині в глобалізаційних і євроінтеграційних умовах проблема національного виховання молоді є актуальною. Національне виховання в Українській державі спрямоване на формування світоглядної свідомості, ідей, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв.

У нормативних освітніх документах зазначено, що головною метою національного виховання є набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин.

На сучасному етапі у закладах вищої освіти значну увагу звернено на виховання громадянина як члена правового суспільства, демократичної держави, особистості, що відчуває й цінує ідеали свободи й рівності, усвідомлює цінність людської гідності, здатна сама визначати пріоритети власного життя, прагне встановлення справедливості і стабільності політичної системи й готова підтримувати її існування. Відродження України неможливе без пробудження національної свідомості українського народу.

Підкреслимо, що сучасна молодь має виявляти цікавість до традицій, звичаїв України, які передаються від покоління до покоління, пропагувати кращі здобутки у різних галузях діяльності — у науці, освіті, мистецтві, техніці, спорті тощо.

Виховання національної самосвідомості передбачає усвідомлення молоддю своєї етнічної спільності, національних цінностей (мови, території, культури), відчуття своєї причетності до розбудови національної державності.

У Хмельницькому економіко-правовому коледжі МАУП на заняттях української мови та літератури відбувається формування національної свідомості молоді. Тут прививається любов до українського слова і традицій. Зауважимо, що саме через мову у молодого покоління прищеплюється почуття національної єдності, бо саме мова ріднить людей, згуртовує їх в один народ.

У закладі вищої освіти освітній процес ґрунтується на національному, гуманістичному принципах. Головною метою національного виховання є передача молодому поколінню багатої духовної культури народу, його національної ментальності, формування особистісних рис громадянина України, які передбачають національну самосвідомість, розвинену духовність, моральну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і талантів.

Щороку на початку березня в закладі вищої освіти проводяться Шевченківські читання. Відбувається послідовна структурна підготовка до заходу: студентська молодь підбирає твори для декламування, вибирає вислови із творів Т. Шевченка для плакатів.

У конкурсі читців творів Т. Г. Шевченка (далі — Конкурс) беруть участь діти різних вікових категорій: учні 5–11 класів закладів загальної середньої освіти і студент-

ська молодь. Метою Конкурсу є популяризація творчості Т. Г. Шевченка, виявлення і підтримка творчих особистостей.

Зауважимо, що на території Хмельницького інституту красується Алея української духовності (відкрита у 2010 році на Покрову), де серед пам'ятників українських постатей є гарний пам'ятник Т. Шевченку. У ході проведення літературних заходів, присвячених видатному генію, студентська молодь покладає квіти до пам'ятника.

Підкреслимо, що вихованню національної свідомості молоді сприяють й інші свята, які проводяться у нашому закладі вищої освіти: до Дня державного прапора України, Дня незалежності України, Дня захисника України, Дня рідної мови, Конкурс української мови ім. П. Яцика, до Дня Збройних сил, Дня вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 рр., вшанування Героїв Крут, роковини подій на Майдані — Революції гідності, роковини до дня Соборності України, роковини пам'яті за героями "Небесної Сотні", героям Чорнобиля, до Дня пам'яті та примирення, до Дня перемоги в Другій світовій війні, Дня української вишиванки.

Система національно-патріотичного виховання, створена у закладі вищої освіти, допомагає керувати процесом виховання у молоді почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції.

Провідною метою занять української мови та літератури є виховання національно свідомого громадянина України, формування й утвердження гуманістичного світогляду особистості, національних і загальнолюдських цінностей. Система роботи з питань патріотичного виховання під час вивчення творів письменників рідного краю передбачає виховання любові до Батьківщини, рідної мови, історії та культури, почуття національної самосвідомості.

Отже, національно-патріотичне виховання на заняттях української мови та літератури сприяє збагаченню духовного світогляду молоді, формує усвідомлення себе як часточки українського народу з власною національною гідністю. На мовознавчих заняттях здійснюється виховання в студентської молоді національної самосвідомості, осмислення моральних та культурних цінностей, історії, системи вчинків, які мотивуються любов'ю, вірою, волею, усвідомленням відповідальності; виховання поваги та любові до державної мови. Адже знання рідної мови сприяє формуванню учня-громадянина, патріота України.

Основною метою педагогічного колективу є здійснення виховання молоді, яка буде не лише знати і розуміти свій народ, а і зможе зробити свій внесок у подальший розвиток та удосконалення своєї держави. Державу розбудовують, підтримують і зміцнюють громадяни-патріоти. Національне виховання — це душа етносу, кінцевою метою якого є відновлення українства, формування українця — носія й захисника національної ідеї. Для досягнення цієї мети треба спиратися на загальнолюдські цінності (людина, родина, Батьківщина, праця, земля, творчість), які споконвіку шанувалися нашими пращурами.

Джерела

1. Інноваційні технології виховання патріотизму дітей та учнівської молоді // Матеріали обласної науково-практичної інтернет-конференції / [Автор-упоряд.: Ю. М. Зоря]. — Черкаси : КНЗ "ЧОІППОПП ЧОР", 2016. — 182 с.
2. Олійник В. В. Організація та проведення Шевченківського свята в Хмельницькому інституті МАУП / В. В. Олійник // Українська мова і нація : зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. –Хмельницький : Вид-во Хмельниц. ін-ту МАУП, 2018. — Вип. 10. — С. 80–93.

А. М. ТРЕМБІЦЬКИЙ
канд. іст. наук, ст. наук. співроб., Хмельницький інститут імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України МАУП

ДО ІСТОРІЇ ТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В КАМ'ЯНЦІ-ПОДІЛЬСЬКОМУ (1919–1920 рр.)

В добу Української революції українські уряди поряд із процесами поширення початкової і середньої освіти, особливу увагу приділяли розвиткові вищої та позашкільної освіти, адже добре розуміли, що саме тут мала готуватись українська інтелектуальна еліта, така необхідна в період утворення і становлення Української держави. Поряд із тим, "Просвіти", кооперативи, культурно-просвітні комісії, Українські клуби та інші громадські організації займаючись проблемами масового поширення знань відкривали народні університети в Україні [10, с. 28], де велика кількість людей залишалася неосвіченою і національно малосвідомою [10, с. 28].

В січні 1919 р. національно свідома інтелігенція Кам'янця-Подільського з метою поширення освіти серед населення краю та координації освітньої діяльності усіх громадсько-просвітницьких, культурно-освітніх і професійних товариств, заснувала Український клуб [19, арк. 61]. Значні зусилля члени клубу приділяли освітній діяльності. Саме Рада старшин клубу, членами якої були Є. Приходько [8], Є. Сіцінський, К. Солуха, В. Чехівський та інші свідомі українці, на своєму засіданні 18 вересня 1919 р., заслухали доклади Є. Приходька "План діяльности Українського Клубу на кожний день тижня" та Л. Білецького і Є. Шмянкевича про заснування при Українському клубі народного університету [17], ініціювала відкриття в Кам'янці-Подільському науково-популярного закладу — українського народного університету, який мав "поширювати науково-популярні знання серед бажаючих молодих людей" та інших груп населення "в доступній формі українською мовою знання з усіх галузей науки" [18, арк. 32].

Рада старшин клубу звернулася до Міністерства освіти з проханням підтримати ідею створення науково-популярного закладу. Департамент позашкільної освіти та дошкільного виховання з розумінням поставився до цього, підготував законопроект про відкриття з 1 жовтня 1919 р. при Українському клубі в Кам'янці-Подільському українського народного університету і звернувся до Ради Міністрів з проханням схвалити розроблений законопроект та затвердити поданий "Статут", а також асигнувати на його відкриття 685 тис. гривень, з подальшим виділення з Державної скарбниці до кінця 1919 р. 990 тис. гривень, а, починаючи з 1920 р., щороку надавати згідно кошторису 1 млн. 380 тис. гривень [2; 13, с. 8; 19, арк. 61–63].

Керуючий Департаментом позашкільної освіти та дошкільного виховання М. Шугаєвський і товариш (*заступник — А. Т.*) міністра П. Холодний в пояснювальній записці від 30 жовтня 1919 р. до законопроекту про відкриття українського народного університету наголошували, що знання значної частини абітурієнтів, які вступають до Кам'янець-Подільського державного українського університету, не відповідають вимогам освітнього цензу і не можуть продовжити освіту. Саме тому Міносвіти йде назустріч Раді старшин клубу і відкриваючи заклад має надію, що майбутній університет сприятиме в доступній формі отримувати знання тим людям,

які за своїм освітнім цензом не мають змоги навчатись у державному українському університеті. А також дасть змогу усім бажаючим в "популярній формі проходити науки, що викладаються в нормальних університетах" [2; 18, арк. 61].

Восени 1919 р. члени Українського клубу, серед яких Володимир Чехівський, прийняли активну участь у підготовці до відкриття Кам'янець-Подільського українського народного університету, де на одному комбінованому факультеті планувалося викладати агрономію, ботаніку, географію, зоологію, економіку, історію і літературу. Проте при відкриті закладу було прийнято рішення про утворення двох факультетів: природничого і гуманітарного [6]. У жовтні український народний університет розпочав щоденний прийом заяв у канцелярії Українського клубу. Його слухачами мали змогу стати всі, хто подав прохання із зазначенням кафедри, на якій "бажає слухати лекції", мав освіту не нижче початкової школи, вік не менше 16 років, бажання вчитися і змогу сплатити 50 крб. за рік навчання, які йшли на спеціальні рахунки закладу [7; 18, арк. 34]. Деканом гуманітарного факультету, на який зарахували 67 слухачів, обрали П. Клепатського, а деканом природничого, до якого записалося 77 слухачів — С. Бачинського [9].

Хоча уряд УНР і не схвалив поданий законопроект, все ж 1 листопада 1919 р. відбулося урочисте відкриття українського народного університету в приміщенні міської вищої початкової школи, зал якої був гарно прибраний килимами та портретами Т. Шевченка. За столом, покритим червоним сукном, сиділи Голова ради лекторів (*ректор — А. Т.*) В. Чехівський, міністр народної освіти П. Холодний і декан природничого факультету С. Бачинський [3]. Володимир Чехівський від імені Ради лекторів об'явив український народний університет відкритим, привітав усіх студентів університету та всіх присутніх [4] і виступив із промовою "Про рух українського народу до освіти" [14], в якій "коротко накреслив історію боротьби українського народу за свою рідну культуру і освіту" та закликав "студентів нового університету і всіх присутніх до дальшої боротьби не тільки за свою рідну освіту, але й за самостійне державне існування нашої республіки". На закінчення свого виступу він закликав присутніх до боротьби за освіту всіх, хто проживав на українській землі [5], а також звернув увагу присутніх на те, що: "Наші великі пророки і проводарі народу українського клали в цій боротьбі усе своє життя, виявляли надзвичайно велику титанічну силу, енергію і віру", й тому "скоро надійде час, коли наша батьківщина буде визволена і вся зацвіте культурно-просвітнім та державним життям" [4].

Декан С. Бачинський виступив із доповіддю "Природознавство в народних університетах Південної Америки", в якій розкрив питанням роботи американських народних університетів. Декан гуманітарного факультету П. Клепатський з піднесенням виголосив промову "Ідея української державності в історичнім огляді", присвячену історії розвитку української національної ідеї [3; 5]. Тим самим керівництвом молодого навчального закладу було чітко окреслено характер майбутньої праці українського народного університету для задоволення запитів дорослого населення [16].

В провінційному Кам'янці-Подільському не було достатньої бази для роботи новоствореного університетського закладу, досить гостро стояло питання з викладацькими кадрами і навіть була певна загроза в тому, що український народний університет не зможе розпочати роботу через відсутність потрібної кількості викладачів. На допомогу прийшов ректор Кам'янець-Подільського державного українського університету І. Огієнко, який без вагань дозволив частині професорів і доцентів університету, читати за сумісництвом лекції в українському народному університеті [5; 15, с. 252; 19, арк. 61].

У лютому 1920 р. на гуманітарному факультеті було вже 80 слухачів, а на природничому — 78 [16]. Загалом планувалося, що навчання в українському народному університеті, який існував переважно на громадські кошти, мало тривати три роки і з 1 січня 1920 р. будуть функціонувати 16 кафедр [12]. Академічний рік мав складатися з двох семестрів, які б тривали з 15 вересня по 15 грудня та з 15 січня по 15 квітня [18, арк. 32]. Лекції планувалося читати щовечора в приміщенні народного університету [5], починаючи з 1 листопада 1919 р. [7]. В листопаді 1919 р. після вступу на Поділля польських військ, В. Чехівський залишив керівництво народним університетом і переїхав до Вінниці, його наступником обрали приват-доцента П. Клепатського, а під час літніх канікул 1920 р. його обов'язки виконував І. Шиманович [16].

20 листопада 1920 р. у Кам'янці-Подільському встановилася радянська влада і більшовики взяли курс на заснування "рухомого" народного університету, який би провадив їхню ідеологію, закривши в лютому 1921 р. український народний університет [11; 16].

Джерела

1. Бурко Д. Професор Володимир Чехівський. Українська Автокефальна Православна Церква — вічне джерело життя. Бавнд-Брук, 1988. С. 333–344.
2. В Українському клубі. Робітнича газета. 1919. 19 вересня.
3. Відкриття Кам'янець-Подільського народного університету. Народна Воля. 1919. 4 (21) листопада.
4. Відкриття Кам'янець-Подільського українського народного університету. Шлях. 1919. Ч. 63. 6 листопада.
5. Відкриття Кам'янець-Подільського українського народного університету. Україна. 1919. Ч. 69 (81). 4 (22) листопада.
6. Відкриття Українського народного Університету в м. Кам'янці. Новини. 1919. 4 листопада.
7. Відкриття Українського Народнього Університету. Україна. 1919. Ч. 59. 23 (10) жовтня.
8. З життя Українського Клубу. Україна. 1919. Ч. 39. 27 (14) вересня. С. 4.
9. З життя українського клюбу. Україна. 1919. Ч. 67. 2 листопада. С. 4.
10. Мельник Е. Кам'янець-Подільський український народний університет (листопад 1919 — початок 1921 рр.). Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2006. Т. 7. С. 28–35.
11. На засіданню управи Народного Університету в Кам'янці. Подільський край. 1920. 9 листопада.
12. Народний університет у м. Кам'янці. Україна. 1919. 13 жовтня.
13. Пижик А. М. Культурно-просвітня діяльність уряду УНР в період Директорії. К.: Четверта хвиля, 1998. 35 с.
14. Про рух українського народу до освіти. Промова Володимира Чехівського на відкритті Кам'янець-Подільського народного українського університету. Україна. 1919. 4 (22) листопада.
15. Сохацька Є. І. Кам'янець-Подільський — державний український університет — осередок національної культури. Матеріали IX-ої Подільської історико-краєзнавчої конференції. Кам'янець-Подільський, 1995. С. 252–255.
16. Український народний університет в Кам'янці (огляд діяльності за академічний рік 1919/20). Слово. 1920. 14 листопада.
17. Хроніка. Україна. 1919. Ч. 31. 18 вересня. С. 4.
18. Центральний державний архів вищих органів влади України (далі — ЦДАВО), ф. 2582, оп. 1. спр. 173, арк. 32–34.
19. ЦДАВО, ф. 2582, оп. 1, спр. 13, арк. 61–63.

Л. О. КАРБОВСЬКА
канд. екон. наук, доц., НН ІМЕФ МАУП

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОПИТУ РИНКУ ПРАЦІ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

В сучасному світі технологія та організація виробництва розвиваються та змінюється так інтенсивно, що освіта не встигає адекватно відреагувати на потреби економіки та забезпечувати її робочою силою. Внаслідок цього частина випускників коледжів і університетів вимушена проходити перепідготовку в спеціальних навчальних центрах, що збільшує витрати на підготовку фахівця вдвічі. Економіка починає активно диктувати умови інституту освіти. В більшості країн механізм державного регулювання сприяє забезпеченню відповідності структури підготовки кваліфікованих кадрів змінам кон'юнктури на фаховому ринку праці.

Сучасні системи освіти країн Європи дуже різноманітні, що викликано як особливостями історичного розвитку, так підґрунтям, на якому вони вибудовувалися. Також різними є форми, методи й інструменти державного впливу на систему освіти.

У *Німеччині* вирішення проблеми з працевлаштуванням закладено в самій системі отримання вищої професійної освіти (дуальна система вищої професійної освіти). Більшість учнів в останні три роки навчання проходять практику на виробництві, відвідуючи професійні училища сфери обслуговування або технічні школи. Після закінчення освітньої установи випускники, крім атестату, отримують свідоцтво з оцінкою щодо проходження трудової практики. Це дає їм право вступу у вищий навчальний заклад і створює передумови для більш свідомого вибору професії. Для претендентів на вступ у вищий навчальний заклад за дуальною програмою обов'язковим є укладання договору про навчання з підприємством, на якому студент проходитиме практичне навчання, партнером цього закладу освіти, що дозволяє спланувати кількість фахівців необхідних для потреб ринку праці (у ВНЗ зараховують на основі договору по співбесіді).

Перевагами дуальної системи освіти є: практична орієнтація навчального процесу, чергування теорії і практики у навчальному процесі — теоретична підготовка у стінах навчальних закладів доповнюється професійно-практичними фазами на підприємствах; паралельне оволодіння "прикладною" професією під час отримання вищої освіти; співпраця академії або вищого навчального закладу з підприємством; співфінансування навчання майбутнього фахівця підприємством, з яким укладено угоду.

Система фінансування вищої освіти Німеччини багатоканальна і побудована таким чином, що з федерального бюджету фінансується 50 % видатки на наукові дослідженні та капітальні витрати, 65 % — фінансова підтримка студентів; з бюджетів земель — 50 % видатків на наукові дослідженні та капітальні витрати, 35 % — фінансова підтримка студентів; оплата праці викладачів, утримання ВНЗ. При цьому застосовується метод підсумкового фінансування — вищі навчальні заклади, які не гарантують реального працевлаштування і закріплення на робочих місцях не менше 70 % своїх випускників, не можуть розраховувати на державну фінансову підтримку [2].

В *Швейцарії* після закінчення І ступеня середньої школи (9 років) лише 20 % учнів продовжують навчання в класичних гімназіях або школах, що завершується іспитом на атестат зрілості потрібний для вступу до університету чи фахової вищої школи. Інші 80 % отримують професійну освіту: або на виробництві за системою учнівства (2/3 учнів), або в професійній школі. У професійних школах, крім набуття професії, можна підготуватися до складання екзамену на атестат зрілості.

Центральним органом управління в системі вищої професійної освіти є Федеральне управління з питань професійної освіти і технологій, на місцях функції управління здійснюють відповідні органи в кантонах (відбір учнів на навчання та їх підготовка) та агенція з праці (укладання з учнями контрактів на навчання, фінансування).

Разом з тим, розвинута система професійної перепідготовки та перекваліфікації, що фінансується агенцією з праці, пенсійним фондом та проводиться: на виробництві — виробнича перекваліфікація; в професійних фахових школах — шкільна перекваліфікація; у виробничих майстернях або на фірмах — перекваліфікація за межами підприємства.

Подібна система вищої професійної підготовки існує й у *Швеції* — 90 % школярів переходять до школи вищого рівня, де навчаються два роки, включаючи професійну орієнтацію та підготовку за широким спектром професій. При цьому враховуються потреби в працівниках даного регіону, яку визначають органи місцевої влади.

Для *Великобританії* характерна розвинена система учнівства (1–2 роки), яку організовано для випускників середньої школи за державною програмою професійної підготовки молоді, розрахованої на випускників у віці 16–17 років. Випускники атестуються за чотирма показниками: відповідність вимогам вузької спеціалізації та кваліфікаційним вимогам професії, вміння застосовувати знання в нових умовах, ділові якості.

В основі механізму розподілу фінансових ресурсів на систему вищої освіти Великобританії лежить: спрямованість на певну національну мету — на сучасному етапі кошти спрямовуються на розвиток природничо-наукових та інженерно-технічних напрямів підготовки; багатоканальність потоків фінансових ресурсів де 60,8 % усіх фінансових ресурсів системи вищої освіти країни надходить з державних джерел, 27,4 % — з приватних, 11,8 % — з міжнародних джерел — плата за навчання іноземних студентів; врахування результатів діяльності освітніх закладів (наукові дослідження, працевлаштування випускників).

Щодо державного фінансування, то вищі навчальні заклади Великобританії отримують лише 15,0 % у вигляді прямих державних асигнувань, 13,2 % складають дослідницькі гранти і контракти на конкурсній основі, розміри яких встановлюються залежно від виконання поставлених державою завдань; 63,5 % — освітні ґранти та ваучери, які приносять в освітні заклади студенти. Тобто фінансова забезпеченість ВНЗ залежить від кількості прийнятих студентів, що сприяє конкуренції за студентів між вищими навчальними закладами (табл. 1).

Таблиця 1

Структура джерел та інструментів фінансування вищої освіти у Великобританії, %

Фінансові інструменти	Державні джерела	Приватні джерела	Міжнародні джерела
1	2	3	4
Фінансові гранти	63,5	0,0	0,0
Плата за навчання та освітні гранти	15,0	26,8	65,4

Закінчення таблиця 1

1	2	3	4
Дослідницькі гранти і контракти	13,2	21,5	18,3
Інші послуги	3,4	10,0	8,3
Інші доходи	4,9	36,5	7,9
Пожертвування та проценти	0,0	5,1	0,0

Джерело [2, 3]

Отже, незважаючи на різний підхід до організації механізму державного регулювання освіти сприяє в розвинутих країнах Європи він сприяє забезпеченню відповідності структури підготовки кваліфікованих кадрів змінам кон'юнктури на фаховому ринку праці. Позитивний досвід цих країн можна використовувати з метою його адаптації до сучасних умов України, але *автоматичне перенесення моделі організаційно-економічного механізму державного регулювання* освіти, навіть дуже результативної, на український ґрунт *не може привести до бажаних результатів*, необхідно створювати та реалізовувати власну модель.

Джерела

1. Др. Брюс Джонстоун, Прити Шрофф-Мета. Финансирование и доступность высшего образования: международное сравнительное исследование оплаты обучения и мер финансовой поддержки /Др. Брюс Джонстоун, Прити Шрофф-Мета // Университетское управление. 2001, № 2(17). С. 17–32.
2. Морган Э. В. Диверсификация источников финансирования в системе высшего образования: сравнительный обзор / Э. В. Морган // Университетское управление: практика и анализ. — 2004. — № 2(31). С. 81–90.
3. Келли У., Маклин Д., Макнико Й. Роль высших учебных заведений в экономическом развитии Великобритании. / Келли У., Маклин Д., Макнико Й. //Экономика образования — 2006, № 5 -С.80-83.
4. Salmi Jamil. Scenarios for Financial Stability of Tertiary Education./ Jamil Salmi //Higher Education to 2030 — Volume 2: Globalisation. www.sourceoecd.org

Ф. К. БИСЕНБАЕВ
канд. филос. наук, доц. НН ИМОСН МАУП

ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ: ПОИСКИ СМЫСЛА И ВЕРНОСТЬ ТРАДИЦИИ

В чем подлинная ценность высшего образования? Какую роль оно играет в жизни человека? Какие жизненно важные потребности государства и гражданского общества оно призвано удовлетворить? От ответа на эти вопросы зависит отношение общества и власти к образованию вообще, к его модернизации и развитию. Причем, не имеет значения, государственное это образование или негосударственное. Второе отличается от первого лишь организационно-правовой формой собственности и вытекающими из этого особенностями в управлении, а именно — самофинансирующееся, самоуправляемое, саморазвивающееся в рамках государственных законов и основных общественных идеалов.

Традиционно различают два диаметрально-противоположных взгляда на природу и сущность образования. Одни исповедуют чисто утилитарный подход к высшему образованию, рассматривают его как простое отражение и реализацию текущей социально-экономической и политической жизни. В качестве социально и индивидуально полезного рассматривается лишь узкопрофессиональное, рыночно котирующееся в текущий момент образование. Вузы должны давать студентам готовые знания, необходимые навыки или компетенции, чтобы они могли квалифицированно выполнять определенный вид работы. Соответственно, при формировании содержании образования исходят из приоритета пользы определенного знания. Поэтому учебные программы наполняются преимущественно утилитарным содержанием, а мировоззренческие дисциплины, направленные на формирование личностного, критического подхода к знанию и жизни в целом, либо сокращаются в объеме, либо вытесняются как бесполезные.

При акценте на компетенции, выступающем как ориентир, как нормативная модель выпускника, сущность образования оказывается редуцированной к подготовке человека как инструмента в технологическом процессе. Высшее учебное заведение, в соответствии с базовыми рыночными механизмами, претворяется в фабрику по производству кадров, “конкурентоспособных на рынке труда”. Несомненно, крайний утилитаризм деструктивен для образования как социального института в силу его нацеленности на сиюминутную выгоду и ситуационный успех. К сожалению, ориентация на утилитаризм в содержании обучения прослеживается сегодня в образовательных реформах практически всех стран.

Утилитаризму противостоит неогуманистический подход, сторонники которого видят в образовании высшую ценность, первопричину всех общественных перемен и творческого развития личности. Теоретики этого подхода не только осуждают коммерциализацию образования (в соответствии с афоризмом “то, что имеет цену, не имеет ценности”), но и призывают уйти от узкого специализма, от технократического характера образования, в котором человек превращается из цели в средство удовлетворения целей других людей. Истинное образование сохраняет свою родовую сущность до тех пор, пока оно является целостным, общим, универсальным, университетским. Именно такое всеобщее образование, содержащее синтез научных

знаний, ценностей культуры, многообразных видов профессиональной деятельности способствует всестороннему развитию личности, а также наделяет каждого члена общества возможностью свободно менять свою профессию в течение всей своей жизни. В этой парадигме в качестве "идеала высшего образования" выступает постоянно саморазвивающаяся духовно-творческая личность.

В противостоянии утилитарного и гуманистического подходов к образованию трудно, без оговорок, согласиться с какой-либо одной из противоборствующих сторон. Видимо, это тот самый случай, когда истина не принадлежит ни одной из сторон, а лежит где-то посредине. В самом деле, образование по большому счету — это не только социальный институт, род деятельности, социальная ценность, но и реальный исторический процесс, вплетённый в реальную социально-экономическую и политическую ситуацию, которая, несомненно, оказывает влияние и на выбор стратегии развития образования.

Современным вузам невозможно игнорировать тенденции всеобщей коммерциализации высшего образования и ориентации образовательного процесса на нужды рынка труда. В тоже время, вузам жизненно важно не забывать о высокой социальной миссии и базовых ценностях высшего университетского образования, сформулированных В. Гумбольдтом еще в начале XIX века. Кстати, описанное выше двойственное, утилитарно - ценностное отношение к высшему образованию демонстрируют и большинство граждан Украины, о чем свидетельствуют неоднократно проводившиеся социологические опросы. С одной стороны, граждане высоко оценивают престиж высшего образования с прагматических позиций, видят в нем важнейший ресурс, резко повышающий социальную мобильность гражданина и его конкурентоспособность на рынке труда. Вместе с тем, чисто утилитарный, меркантильный подход к высшему образованию ими вовсе не приветствуется. Они не в меньшей степени склонны акцентировать внимание и на духовных ценностях и потенциале личности, развивающихся при получении высшего образования.

Сегодня вопросы, касающиеся фундаментальных принципов деятельности высшей школы, теоретического фундамента миссии университета в современных условиях неожиданно приобрели особую актуальность. Этому, как ни парадоксально может показаться, способствовали потребности самого рынка. Так, например, проблема необходимости творчества, а не простого исполнительства в работе, стало важнейшим фактором, определяющим современные требования рынка к образованию. Творческий подход к делу стал необходим из-за изменившихся условий производства. В силу того, что сегодня знания быстро устаревают, а технологии легко копируются, в конкурентной борьбе побеждает лишь тот, кто лучше других использует творческий потенциал сотрудников. Для того чтобы выжить, сотрудникам необходимы смелость, эмоции, самостоятельное мышление, вдохновение, творческий поиск и интуиция. Откуда они могут у них взяться? Утилитарный подход к образованию, ставший доминирующей формой обучения, вовсе не способствует раскрытию творческого потенциала личности.

При поиске образовательной модели, способной стимулировать и актуализировать креативные и творческие потенции личности не зазорно было бы обратить свой взор на традицию, а точнее, на классическую идеальную модель университета, разработанную немецкими философами в XIX веке. Принципы этой модели воплотились в конкретные образцы, прежде всего, в Берлинском университете, основанном В. Гумбольдтом. Классическая модель университета задумывалась как конкретное воплощение, детализация просвещенческого проекта гражданского общества, получившего концептуальное оформление в философии И.Канта. В этом проекте

речь шла о создании такой модели общественного устройства, которая не только гарантировала бы безопасность частной сферы, но и в максимальной степени способствовала бы раскрепощению потенциала человеческого сознания, его творческих возможностей. Центральная роль в деле раскрепощения сознания отводилась Кантом Университету, как базовому институту гражданского общества. В этих целях В. Гумбольдтом и другими немецкими философами были переосмыслены и в определенной мере заново сконструированы цели, задачи Университета и лежащие в их основе ценности.

В классической модели функция университета вовсе не исчерпывалась подготовкой ученых и специалистов. Главная задача Университета виделась в созданий условий, способствующих зарождению определенного типа людей — свободных, творческих, полноценных. Эти люди, в свою очередь, должны были развивать все институты гражданского общества, а именно, продвигать вперед науку, производство, бизнес, культуру. Возможно ли решение этой задачи в практической плоскости? В концепции университета, разработанной В.Гумбольдтом, акцент делался на таких принципах как институциональная автономия, академическая свобода, единство обучения и научных исследований. Особое значение придавалось академической свободе, которая являлась обязательным элементом взаимоотношений государства и университета. Академическая свобода имела два ракурса. С одной стороны, она выступала как необходимое условие поиска и распространения объективной научной истины в качестве самостоятельной ценности, свободной от внешних предписаний. С другой стороны, академическая свобода предполагала научную свободу во взаимодействии профессоров и студентов. Преподаватели конкурировали между собой, предлагая авторские курсы, а студенты пользовались правом выбора их посещения. Таким образом, принцип академической свободы реализовывался в свободе преподавания и исследования, свободе духа, мысли и слова, свободном развитии науки, выборе предметов, научной свободе взаимодействия профессоров и студентов, который стал экзистенциальной почвой университета как такового.

В. Гумбольдт и его единомышленники не только основали Университет и сформулировали его миссию, они также превратили Университет в головную инстанцию интеллектуальной деятельности. Это удалось сделать благодаря тому, что все формы деятельности Университета были организованы в соответствии с единой регулирующей идеей, каким стало кантовское понятие разума. Именно И. Кант неустанно повторял: только разум как ratio всех наук может обеспечить универсальность Университета. Поскольку у разума есть своя собственная дисциплина — философия, то именно философский факультет в качестве объединяющего мировоззренческого подразделения Университета может способствовать каждому конкретному исследованию, каждой дисциплине развиваться путем прояснения своих собственных оснований. Универсальная, плодотворная роль философии, в поиске объективной научной истины как идеала Университета, как показало время, оказалась ничем незаместимой.

Первый, ощутимый удар по идеалам классического Университета был нанесен в эпоху Бисмарка, когда идея национальной идентичности и национальной культуры стала вытеснять кантовское понятие универсального разума в качестве жизненного принципа Университета. Университет, по Бисмарку, должен был стать “клеем”, скрепляющим молодое немецкое национальное государство. Возложив на Университет опосредующую, культурную функцию, государство одновременно подчинило себе Университет, активно вмешиваясь в его институциональные структуры, а также контролируя университетские исследования и преподавание. Ответственность за

формирование национальной идентичности стала возлагаться не на философию, а на литературу и историю. Кафедра национальной литературы заменила философский факультет в качестве объединяющего мировоззренческого подразделения университета. Цели университета сместились, и учебное заведение стало обслуживать идею национального государства вместо того, чтобы следовать поиску истины, согласно идеалу университета Гумбольдта. Поскольку центральной дисциплиной Университета стала национальная литература и национальная история, то овладение традицией национальной литературы становится доминирующим способом обучения студентов тому, что такое национальная идентичность, и что значит быть немцем, а не французом или англичанином. Кризис классической модели Университета растянулся на многие годы и десятилетия, пути выхода из нее наметились лишь тогда, когда Университету удалось освободиться от влияния национального государства и обратить взор к своим исконным идеалам.

О. М. ТЮРІНА
канд. політ. наук, доц., НН ІМВСН МАУП

О. Л. БОРИНСЬКА
канд. політ. наук, доц., НН ІМВСН МАУП

ВПЛИВ ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ОСВІТИ В УКРАЇНІ

З розвитком Інтернету та супутникового зв'язку інформаційне поле стає глобальним — його не обмежують ні відстані, ні державні кордони. Завдяки формуванню єдиного глобального комунікативного поля і розвитку сектору інформаційних і комунікаційних технологій процес освіти набуває форм інтерактивної освіти: дистанційне навчання, онлайн конференції і спілкування в режимі реального часу, доступ до мережевих бібліотек та банкам даних. Все це надає додатковий імпульс до розвитку інноваційної освіти та прискоренні розповсюдження знань в глобальній комунікативній мережі.

Розуміння глобалізації освіти, яка за своєю суттю є замовленим проектом, привнесене із Заходу і означає, на думку Дж. Тамлінсона, що "глобалізація є продовженням тривалого історичного процесу західної експансії і являє собою модель глобальної гегемонії, що розвивається" [1, с. 174]. Але таке уявлення про глобалізацію є занадто однобічним. "Проект, що виник на Заході, давно став справою усього світового співтовариства, культурні цінності Заходу підпадають під вплив інших культур, відбувається процес гібридизації культур. Тому культурний обмін поступово трансформується в глобальний процес взаємодії культур" [2, с. 6].

Глобалізація в галузі освіти сприяє стандартизації навчання під впливом сучасних соціальних технологій, появі глобальних досліджуваних мереж, а головним фактором, що вплинув на освіту, є економічна ідеологія глобалізації, що підкреслює першорядне значення ринку, приватизації і зменшення ролі державного сектора. "З одного боку, — пише доктор філософських наук В. Воронкова, економічна глобалізація підкреслює імперативи ринкової конкуренції і глобального капіталу в сприянні конвергенції інституціональних структур провідних країн, зокрема їх освітніх систем. З іншого боку, глобальна раціоналізація, хоч і пов'язана з економічними імперативами, підкреслює ідею унітарної культурної системи. Не варто вважати, що всі країни рухаються у бік всесвітньої монолітної структури освіти, хоча через посилення глобальної раціоналізації освітньої системи багато в чому набудуть схожих форм" [3, с. 10].

Глобалізація має об'єктивний характер і є результатом економічних, політичних, інституціональних і соціальних змін, зумовлених радикальними перетвореннями, що пов'язані з переходом України до ринкових відносин. "Впровадження ринку у сферу освіти призводить до того, що визначальними для її розвитку стають такі поняття, як "вибір", "конкуренція", "стандарти" і "свобода" [3, с. 10]. І не випадково британський соціолог Ф. Браун підкреслює, що "освітній добір усе більше залежить не від індивідуальних здібностей і зусиль учнів, а від добробуту і розуміння батьків. Таким чином, на зміну колишній формулі "здатності + зусилля = заслужена оцінка" приходить нова — "засоби + переваги = вибір" [4, с. 643].

Технічний процес, що торкнувся всіх країн світу, сприяє глобалізації освіти, тому що людський ресурс став новим параметром конкурентоспроможності підприємств. Посилення конкуренції в умовах зростаючої глобалізації висуває системі освіти щоразу серйозніші вимоги: 1) забезпечення безперервної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів; 2) рентабельне використання її у постійно змінюваних умовах ринкової економіки; 3) необхідність дати майбутньому працівнику широку освіту, включаючи знання у сфері підприємництва, щодо вирішення кризових ситуацій, маневреності у виборі напряму розвитку виробництва, складання стратегічних планів і відповідного конструювання трудових колективів; 4) навчання кадрів навичкам сприйняття нових знань, що будуть потрібні для виконання конкретної роботи в умовах жорсткої конкурентної боротьби.

Важливу роль в розвитку інноваційних процесів відіграє розвиток мережевих форм організації, тому що саме мережа виступає провідником інформації, знань, компетенцій, а також є невід'ємним елементом інституційної середи інноваційного розвитку. Таким чином можемо виділити, що світові тенденції в галузі розвитку освіти, науки, інноваційної діяльності можливо охарактеризувати наступним чином:

1. "Болонський процес": введення подвійної циклової структури вищої освіти, а після Берлінської конференції — трьохциклової: баклавр-магістр-доктор.
2. "Копенгагенський процес": введення єдиних вимог до професійної освіти середньої ступені.
3. Абсолютний та відносний ріст кількості студентів.
4. Глобалізація, інтернаціоналізація та відкритість освіти.
5. Розвиток дистанційної освіти.
6. Ріст віку студентів і перетворення освіти в постійний процес на протязі всього життя.
7. Мобільність знань, інновацій та їх носіїв.
8. Поява "корпоративних університетів".
9. Поглиблення спеціалізації ланок комплексу наука-освіта-інновації.

Таким чином, завдяки впливу процесу глобалізації процес інноваційного розвитку не є більше закритим внутрішнім процесом ні для компанії, ні для регіональних інноваційних систем, ні для регіональних систем освіти. Але наряду з впливом глобалізаційних процесів має місце процес регіоналізації освіти. Незважаючи на зусилля в побудові інноваційної освіти на сучасному етапі освіта в Україні не може мати світову конкурентоздатність. Перед сучасною освітньою політикою стоїть задача створити такі умови для розвитку освітніх систем, які би активізували можливості інтеграції в світовий освітній простір, а також стимулював ріст якості освіти за рахунок введення інноваційних систем.

Джерела

1. Castells M., Hall P. technophiles of the Word. — London; New York, 1994.
2. Бондаренко В. Михаил Згуровский: "Финансируя интеллект, мы тем самым вкладываем деньги в свое будущее" // Зеркало недели. — 2002. — № 48 (423). — 14 декабря. — С. 13.
3. Воронкова В. Г. Глобализация образования в XX веке // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. — Запоріжжя: ЗДІА, 2002. — Вип. 9.- С. 6-17.
4. Brown Ph. The globalization of positional competition Sociology. — Cambridge, 2000. — Vol. 34. — № 4. — P. 633–653.

Л. О. САВЧУК
канд. пед. наук, доц., Хмельницький інститут
імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України МАУП

ІННОВАЦІЙНИЙ ХАРАКТЕР ІНФОРМАТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Актуальність проблеми формування інформатичної складової фахової підготовки майбутніх економістів та дослідження її інноваційного характеру обумовлена інтенсивним розвитком технологій, створенням безмежного інформаційного простору, можливостями оволодіння сучасними компетенціями в професійній діяльності.

Пріоритетним напрямом національної системи вищої освіти є підготовка нової генерації кваліфікованих кадрів, які мають достатній рівень знань, готові до постійного професійного росту, соціальної мобільності на рівні світових стандартів та спроможні ефективно застосовувати сучасні технології в умовах ринкової конкуренції. На сьогоднішній день у світі відбувається глобальна інформаційна війна ідей та знань, яка дуже впливає на становлення економіки. В умовах товарних відносин інформація також виступає як специфічний товар. Виникає проблема адаптації до умов життя в інформаційному суспільстві, де вирішальну роль відіграють наукові знання та інформація. Поняття "інформаційного суспільства" вводить А.Я. Фридланд: "інформаційне суспільство — суспільство, особливість якого полягає в тому, що домінуючим видом діяльності в сфері суспільного виробництва стає збір, накопичення, продукування, обробка, зберігання, передача і використання даних, які здійснюються на основі сучасних засобів комп'ютерної техніки, а також різноманітних засобів обміну даними (телекомунікацій)" [5].

Аналіз праць науковців показав досить суперечливий сучасний стан економічної освіти. З одного боку, є надлишок фахівців-економістів, а з іншого — брак компетентних економістів, які можуть успішно застосовувати сучасні технології для ефективного функціонування ринкової системи.

Питання формування умінь з інформаційних технологій знайшли відображення в працях О. Кареліної, В. Пономаренка та інших. Формування інформатичної компетентності у сфері професійної підготовки фахівців вивчали Ю. Дорошенко, О. Гончарова, М. Жалдак, В. Клочко, Є. Машбіц.

Комп'ютеризація навчальної діяльності майбутніх фахівців надзвичайно важлива, незалежно від області, в якій вони в майбутньому будуть працювати. А підвищення рівня майстерності фахівців з вищою економічною освітою прямо залежить від розвитку інформатики та оснащення її сучасними технічними засобами. Україна за темпами інноваційного розвитку інформаційного суспільства значно відстає від європейських країн. За рахунок використання наукового потенціалу можна забезпечити достатній конкурентний рівень економіки та інтеграції в глобальний економічний простір. Тому потрібні докорінні зміни інноваційного характеру, орієнтовані на здобуття нових знань, розробку нових технологій, комерціалізацію інновацій і технологічну реструктуризацію всієї економіки [3, 146].

Формування інформатичної складової фахової підготовки майбутніх економістів на наш погляд має нести інноваційний характер в сучасну економічну освіту.

Моніторинг думок роботодавців дозволив нам зробити висновки про інноваційний характер фахової підготовки економістів: необхідним компонентом професійної підготовки студентів економічним спеціальностям є інформатична складова; досягнення конкурентоспроможності на ринку праці випускників вищих навчальних закладів на сьогоднішній день можливі при сформованості інформаційно-технологічних компетенцій (рис. 1).

Під інформатичною складовою розуміємо сформованість знань, умінь та навичок збирання, опрацювання, використання, передачі інформації на основі активних методів та засобів інформаційних технологій за принципом ієрархії, кваліфікованого виконання виробничих функцій (аналітичної, планової, організаційної, обліково-статистичної, контрольної, інформаційної); розвитку професійних здібностей фахівця (здатність до роботи з інформаційними потоками в умовах дефіциту часу, комп'ютерна компетентність); подолання перешкод ефективної професійної діяльності (відсутність аналітичних здібностей, недбалість, імпульсивність, швидка втомлюваність під час роботи з комп'ютером) [4, 168]. З метою формування інформатичної складової фахової підготовки майбутніх економістів використовуємо: активні методи навчання, сучасні програмно-апаратні комплекси, інформаційні освітні сервіси.

Конкурентоспроможність випускників значною мірою залежить від якості оволодіння сучасними економічними знаннями, рівня інформаційної культури, уміння мислити й діяти в системі ринкової економіки. Ефективна організаційна система навчання засобами програмно-апаратних та телекомунікаційних навчальних комплексів покликана сформувати в молодих фахівців економічне мислення на основі глибокого розуміння явищ, процесів, відношень в ринковому суспільстві, а також способів і засобів вирішення економічних проблем, володіючи сучасними інформаційно-технологічними компетенціями.

Інформаційно-технологічна компетенція проявляється у прагненні, здатності і готовності до ефективного застосування сучасних засобів інформаційно-комунікаційних технологій для розв'язання завдань професійної діяльності, продуктивного використання інтелектуальних та технологічних умінь у освоєнні інформаційного простору.

Інформаційно-технологічні компетенції умовно поділяємо на три блоки: компетенції, що забезпечують діяльність програмування; компетенції, пов'язані з інформатично-інтуїтивним компонентом використання комп'ютера; інструментальне застосування комп'ютерних засобів. Зазначимо фактори, що впливають на сформованість інформаційно-технологічних компетенцій у великій множині ситуацій. До них належать:

- соціальні (ставлення великих і малих соціальних груп до інформаційно-технологічних компетенцій як соціокультурної цінності; матеріально-фінансове, науково-методичне, інформаційне забезпечення);
- педагогічні (наявність суб'єкта управління, організаційне і методичне забезпечення навчального процесу, реалізація основних педагогічних принципів, стимулювання пізнавальної діяльності студентів);
- психологічні (сформовані пізнавальні потреби, мотиви, інтереси; свідомість, активність, цілеспрямованість; здатність до саморегуляції, самоконтролю; індивідуальний досвід діяльності);
- інформаційно-комунікаційні (якість інфраструктури, урядове використання інформаційно-комунікаційних технологій, телефонні комунікації, мобільний зв'язок, оснащеність комп'ютерами, інтернет-зв'язок, телебачення).

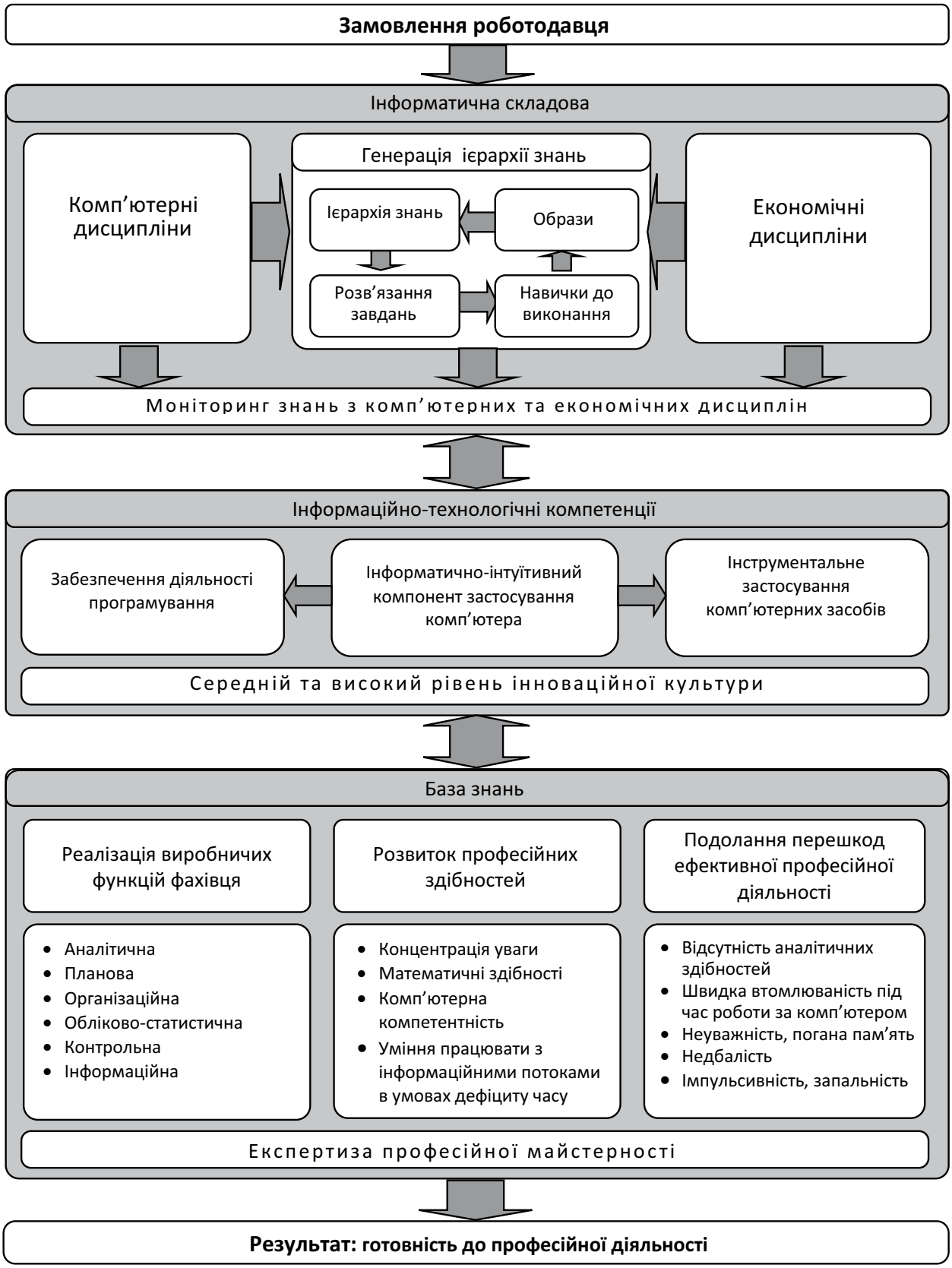

Рис. 1. **Структурна схема професійного становлення майбутніх економістів**

Інноваційний характер інформатичної складової економічно освіченої людини передбачає уміння використовувати нові знання для вдосконалення та розвитку технічного, технологічного, фінансового, соціально-економічного, правового та інформатичного забезпечення організаційно-економічних і управлінських процесів;

розвиток особистісного і колективного потенціалу економічної діяльності на засадах соціального партнерства і соціальної відповідальності. Інноваційна діяльність є головним джерелом суспільного прогресу, чинником економічного, соціального і культурного розвитку, основою інноваційної стратегії розвитку економіки і забезпечення її конкурентоспроможності.

Найхарактерніша особливість сучасного етапу економічного зростання перехід до інноваційної моделі розвитку економіки. Здійснюючи підготовку майбутніх фахівців економіки важливо приділяти увагу вивченню питань свого інноваційного потенціалу, систематично працювати над вдосконаленням власної інноваційної культури.

Джерела

1. Головань М. С. Інформатична компетентність: сутність, структура та становлення / М. С. Головань // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. Науково-методичний журнал. — 2007. — № 4. — С. 62-69.
2. Закон України "Про інформаційний простір" [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12. — Назва з титул. екрану.
3. Савченко Є. О. Державне регулювання інноваційної діяльності. Наукові праці МАУП, 2016, вип. 51(4), с. 146–150.
4. Савчук Л. О. Формування інформатичної складової фахової підготовки майбутніх економістів. Монографія. / Савчук Л. О. — Тернопіль: ВД "Крок", 2014. — 200 с. ISBN 978-617-692-200-1.
5. Фридланд А. Я. Информатика: процессы, системы, ресурсы. / А. Я. Фриндланд — М. : БИНОМ. Лаборатория знаний, 2003.

Л. О. ЗГАЛАТ-ЛОЗИНСЬКА
канд. екон. наук, проф. МКА, НН ІМЕФ МАУП

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЯК ФАКТОР ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Натепер в Україні якість робочої сили у більшості випадків не відповідає сучасним вимогам щодо її професійно-освітньої підготовки потребам роботодавців, мобільності та економічної активності в цілому. Вже в 2019 році потреба промисловості у кваліфікованій робочій силі в більшості регіонів України буде задоволена не більше, ніж на 40 %. Існуюча система підготовки робітничих кадрів в Україні має бути приведена у більш сучасну та ефективну відповідність до потреб економіки країни та потреб у робочій силі у всіх професійних сферах, що обумовлює актуальність даної теми дослідження.

Досягнення високих стандартів виконання будівельно-монтажних робіт забезпечується комплексом заходів організаційно-управлінської діяльності, основним з яких запровадження нових сучасних технологій виконання робіт, методів будівництва, застосуванням новітніх екоефективних будівельних матеріалів та конструкцій, інноваційна діяльність. За сучасних умов реалізація інноваційної діяльності будівельного підприємства значною мірою залежить від професійного складу виробничого персоналу, в основі якого є навчання як в професійно-технічних, вищих навчальних закладах I–II та III–IV рівнів акредитації, так і на виробництві.

Аналізуючи питання падіння рівня інтелектуального капіталу будівельних підприємств, необхідно визначити першопричину цього процесу, що, на нашу думку, обумовлено в першу чергу погіршенням підготовки фахівців та робітників у галузі будівництва.

Серед основних видів професійного навчання будівельників слід відзначити: професійну підготовку, професійне удосконалення, що має форму підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів, а також післядипломну професійну освіту. Професійне навчання працівників в нових умовах господарювання повинно носити безперервний характер і проводитися протягом всієї трудової діяльності. Визначальним залишається принцип випереджувальної підготовки кадрів, прогнозування розвитку галузей виробництва, введення суттєвих змін до змісту професійного навчання.

Опитування керівників будівельних організацій свідчать, що якщо раніше первинна професійна підготовка працівників проводилася для осіб, які зараховані на роботу на підприємство учнями та раніше не мали професії, то на теперішній час така підготовка охоплює практично усіх працівників, що отримали роботу одразу після професійно-технічних закладів. Таке професійне навчання забезпечує рівень професійної кваліфікації нових працівників, потрібний для продуктивної професійної діяльності.

Якість навчання залежить від кваліфікації педагогів, майстрів виробничого навчання, стану навчально-виробничої бази, забезпеченості навчального процесу навчально-методичною літературою, академічної успішності та мотивацій студентів, їх рівня підготовки в школі.

Для дослідження даного питання нами була проаналізована освітня діяльність ДПТНЗ “Фастівський ЦПТО”, яка спрямована на підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації населення м. Фастова та району.

ДПТНЗ “Фастівський ЦПТО” для здійснення навчального процесу за визначеними професіями повністю укомплектований педагогічними працівниками. Аналіз якісного складу педпрацівників наведено на рис. 1.

Рис. 1. **Кваліфікаційні категорії педагогічних працівників**

Якісний склад викладачів повністю відповідає всім вимогам. Всі викладачі мають вищу базову освіту, яка відповідає дисципліні, що викладається, та достатній досвід роботи у навчальному закладі, пройшли відповідні курси підвищення кваліфікації. Для визначення відповідності педагогічного працівника центру займаній посаді, рівня його кваліфікації проводиться атестація. Рішення атестаційної комісії є підставою для встановлення педагогічному працівникові відповідної категорії, присвоєння педагогічного звання або звільнення його з роботи в порядку, передбаченому законодавством України.

Виробниче навчання здійснюють досвідченні майстри з високими робітничими розрядами і з вищою та середньо-спеціальною освітою.

Робочі навчальні плани та програми розробляються на основі Державного стандарту професійно-технічної освіти, погоджуються і затверджуються в установленому порядку.

Оцінювання рівня якості навчання в ДПТНЗ “Фастівський ЦПТО” здійснювався за критеріями оцінювання діяльності [1].

Орієнтовні критерії структуровані за чотирма блоками критеріїв:

I. Рівень забезпечення обов’язкових умов діяльності ПТНЗ.

II. Рівень можливості здійснення ПТНЗ навчально-виробничої діяльності.

III. Рівень результативності здійснення ПТНЗ навчально-виробничої діяльності.

IV. Рівень управлінської, фінансово-господарської та комерційно-виробничої діяльності ПТНЗ.

Здійснена оцінка відповідності діяльності ДПТНЗ “Фастівський ЦПТО” критеріям ефективної діяльності ПТНЗ дозволила зробити висновки, що основними напрямками удосконалення діяльності ДПТНЗ “Фастівський ЦПТО” є: підвищення кваліфікації викладачів закладу, зокрема збільшення кількості спеціалістів вищої та I категорій. Для цього необхідно активізувати роботу педпрацівників, які не

мають повної вищої освіти, адже таких у ЦПТО практично половина. Це суттєвим чином підвищить "оцінку за критерієм "Ефективність використання ПТНЗ педагогічного потенціалу", адже згідно Умови та порядку присвоєння кваліфікаційних категорій педагогічні працівники, які не мають повної вищої освіти й працюють на посадах педагогічних працівників, після отримання відповідної повної вищої освіти атестуються на присвоєння кваліфікаційної категорії "спеціаліст другої категорії" за наявності стажу роботи на педагогічній посаді не менше двох років; "спеціаліст першої категорії" — не менше п'яти років; "спеціаліст вищої категорії" — не менше восьми років. Водночас незначна диференціація у рівні заробітної плати спеціалісті вищої, I та II категорій не спонукає викладачів до підвищення рівня освіти. Це може бути досягнуто лише адміністративними заходами, що і має місце в ДПТНЗ "Фастівський ЦПТО".

Слід відзначити, що низький рівень заробітної плати не сприяє залученню молодих фахівців, внаслідок чого чисельність пенсіонерів у навчальному закладі становить 32 особи (30 % працівників), з них — 25 (28 %) — за віком.

Оцінка за критерієм "Стан матеріально-технічної бази" може бути поліпшена за рахунок забезпечення розвитку матеріально-технічної бази і об'єктів соціальної сфери.

Широке впровадження наукоємних виробничих технологій, постійне оновлення змісту підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, зростання обсягу інформації, яку потрібно засвоїти в умовах навчальних закладів вищої професійної та професійно-технічної освіти, потребують інтенсифікації навчального процесу та підвищення якості підготовки фахівців.

Якість підготовки учнів, слухачів може бути поліпшена на основі підвищення вимог до якісного рівня абітурієнтів, запровадження нових методів активізації процесу навчання, спрощення засвоєння знань. Так, зокрема викладання дисципліни "Зварні конструкції" супроводжується великою кількістю розрахункових задач зварних з'єднань та типових зварних конструкцій (практичні роботи) і виконанням курсового проекту, пропонується використовувати програмне забезпечення AutoCAD for Mac и Windows та КОМПАС — Графік при виконанні практичних робіт та розрахунку курсового проекту. Крім того на кожній випускаючій кафедрі повинні бути створені допоміжні робочі місця для організації та забезпечення самостійної роботи студентів з наявним програмним забезпеченням у період курсового та дипломного проектування.

Також необхідно активно залучати викладачів і майстрів виробничого навчання до розробки та використання презентацій при поясненні нового матеріалу, повторенні пройденого матеріалу, організації поточного контролю знань (презентації-опитування).

Процес роботи учнів в електронному середовищі під керівництвом педагога може здійснюватися таким чином. Після отримання теми практичної роботи учні знаходять в мережі Інтернет аналогічні професійні майстер-класи, вивчають та порівнюють декілька методик, і на основі аналізу обирають оптимальну технологію для власної роботи.

В практиці навчання доцільно логічно поєднувати: уроки засвоєння нових знань; уроки осмислення нових знань, формування умінь і навичок на основі знань, або уроки закріплення вивченого; уроки повторення, узагальнення і систематизації вивченого; уроки перевірки та коригування знань, умінь і навичок, проблемні уроки.

Найбільше ефективною формою освіти є особистісно орієнтовне навчання. Така форма навчання допомагає учням удосконалити та систематизувати власні знан-

ня та фахові навички, активізувати власний досвід, розвинути мислення, пам'ять, увагу та уяву, виробити позитивне ставлення до навчального процесу, сформувати найкращі особистісні якості. При такому підході викладачі та майстри виробничого навчання постійно приймають рішення, співпрацюють з роботодавцями та учнями у створенні розвивального середовища, поважають право вибору, допомагають учням розвивати навички. Для цього необхідно мати досвід активного особистісно-орієнтованого навчання.

Джерела

1. Наказ Міністерства освіти і науки від 17.06.2013 року № 772 "Орієнтовні критерії оцінювання діяльності професійно-технічних навчальних закладів".

Л. О. ЗГАЛАТ-ЛОЗИНСЬКА
канд. екон. наук, проф. МКА, НН ІМЕФ МАУП

О. В. МАРТИНЕНКО
магістрант

ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ НА ВИРОБНИЦТВІ ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ КАР'ЄРОЮ

При високому рівні конкуренції на ринку, вирішальну роль для успішної діяльності підприємства відіграє висококваліфікований персонал, який повинен мати найсучасніші професійні знання. Водночас внаслідок того, що підприємства часто працюють на вузькоспеціалізованих ринках, мають специфічні товари, тому і фахові компетентності у працівників нерідко є унікальними.

Відповідно забезпечення таких компетентностей може бути забезпечено формуванням власної навчальної бази, яка здійснює підготовку, підвищення кваліфікації по індивідуальним програмам. В комерційних організаціях, що мають справу з продажем обладнання до професійного навчання на підприємстві має залучатись компетентний виробничий менеджер.

Доцільним, на нашу думку, є залучення в процесі аналізу та формування переліку компетентностей персоналу технічного (або виробничого) директора, який аналізує та реєструє подані заявки (пропозиції) на навчання. А вже керівник відділу кадрів визначає форми, методи навчання персоналу, оформлює для затвердження генеральним директором підприємства план підготовки та підвищення кваліфікації персоналу на поточний рік. Якщо фінансування професійного навчання персоналу здійснюється за рахунок коштів підприємства, до планування навчальної діяльності залучається фінансовий менеджер.

На вітчизняних підприємствах основними напрямками, що дозволяють забезпечити високий кваліфікаційний рівень службовців є набір фахівців, які мають певний досвід з даної спеціалізації, а отже такі люди не потребують навчання одразу. При відборі спеціалістів з продажу обладнання, товариство орієнтується на молодих, енергійних, ініціативних людей, що мали практичний досвід роботи з лабораторним або промисловим обладнанням. В більшості випадків — це наукові співробітники, інженери науково-дослідних установ, що внаслідок кризи вимушені були шукати сфери прикладання праці на комерційних підприємствах. В рамках створення кадрового резерву, щорічно надається 1–2 робочі місця студентам КНТУ "КПІ", які пройшли практику та закінчують навчання з середнім балом атестату "добре".

Відбір спеціалістів з продажу промислового обладнання доцільно проводити в 2 етапи:

1 етап. Претендент проходить інтерв'ю, засноване на професійних компетенціях. В ході інтерв'ю з'ясовуються наступні моменти: рівень знань; орієнтування на стандарти і якість роботи; бажання працювати за кордоном, по гнучкому графіку (неповний робочий день).

2 етап. З претендентами, що пройшли первинний відбір проводиться групове інтерв'ю, на якому з'ясовуються здібності претендентів до презентації (пропонується на вибір презентувати 10 найменувань обладнання) і їх комунікативні навички [1, с. 49].

Безперечними позитивними моментами такої технології відбору є її дешевизна і ефективність. Після проведення процедур відбору, знов прийняті співробітники проходять підготовку, а потім закріплюються за наставником.

Етапи роботи з новими співробітниками: забезпечення умов адаптації (регламентовано положенням про адаптацію), навчання, просування.

Перш ніж приступати до навчання навикам, необхідно сформувати відношення у спеціалістів з продажу обладнання, що саме клієнт регулярно приносить зарплату продавцям. Коли сформовано правильне відношення до самих покупців, необхідно визначити яким навикам їх слід навчати, а для цього потрібно відповісти на деякі питання: Яка продукція у нас представлена? Чи є вимоги брендів по її продажах? Який купівельний сегмент, є нашими постійними клієнтами? Середня вартість представленої продукції і так далі. Маючи відповіді на ці і інші питання можна приступати до розробки спеціальної тренінгової програми. Стандартна програма передбачає навчання наступним навикам: уміння визначити те, що хоче клієнт; емоційна презентація продукції з урахуванням вимог компанії виробника; навики завершення продажів або "підведення" клієнта до оформлення контракту; навики пропозиції супутньої продукції, а також уміння працювати із запереченнями, які виникають в процесі продажу.

Навчання нових спеціалістів з продажу проходить по двох напрямах:

1 напрям. Вивчення асортименту:

- вивчення найменувань продукції (лабораторного або промислового обладнання, сервісних послуг);
- вивчання брендів, їх історії, напрямків діяльності, особливостей продукції (проводиться паралельно із стажуванням).

2 напрям. Навчання власне продажам:

- 5 кроковий тренінг продажів;
- лекції з сертифікації;
- заняття по маркетингу ринку лабораторного/промислового обладнання, розмитнення.

Навчання нових співробітників по доцільно проводити по власній методиці: тренерами є співробітники компанії, зовнішні тренери запрошуються тільки для навчання технічних службовців та робітників, що працюють в товаристві понад 1 рік.

Програма складається з двох блоків:

І блок. Професійне навчання, також на цьому етапі проводиться навчання основам розмитнення товарів, маркетингу. Знов прийнятий співробітник підписує учнівський договір, по якому передбачається повна оплата навчання у разі звільнення співробітника протягом першого місяця, і часткова оплата у разі звільнення протягом 3-х місяців.

ІІ блок. Цей блок навчання починається через місяць після початку роботи нового співробітника.

Система стажувань має доповнити навчальну діяльність та допомогти спеціалістам та фахівцям швидше освоїться на новому місці, отримати бракуючі (а деколи і зовсім відсутні) знання і навики, необхідні для виконання професійних обов'язків. Адже саме через їх відсутність у новачків дуже часто розвивається боязнь невдачі, особливо, якщо з нього відразу починають вимагати план продажу, аналогічний плану досвідченого співробітника.

Відбувається ознайомлення зі всіма документами, ознайомлення зі всіма соціальними пільгами, регламентуючими документами і так далі. Оплата праці на період стажування виглядає таким чином:

- перші три місяці (період стажування) — 80 % зарплати;
- 3-6 місяців — 90 % зарплати;
- через 6 місяців — 100 % зарплати + інфляційний пакет [2, с. 116].

На період стажування необхідно, щоб новачок прикріплявся до наставника, який отримує доплату за наставництво. Наставник пояснює правила телефонних та особистих розмов, ділових зустрічей, вимоги до зовнішнього вигляду співробітника, надає інформацію про контактні дані з діловими партнерами. Премії з продажів першого тижня стажистів йдуть наставникам. Навчання ведеться по 3 напрямам:

- по асортименту, навчання проводить менеджер, що займається товарними групами;
- по продажах, навчання проводять наставники;
- навчання по заявлених темах.

Зрозуміло, що людина, яку організація навчає, повинна в цілому відповідати всім вимогам керівництва, мати розвинений потенціал, але йому чогось може не вистачати — ось це щось і повинно дати йому навчання. Водночас якщо співробітник просить директора відправити його на курси, директору варто запитати: "Скільки той готовий заплатити за них сам?" Якщо співробітник відповість: "Нічого", — то це навчання йому не потрібне, воно не дасть своїх плодів. Хай за навчання платить компанія, але сам співробітник теоретично має бути готовий викласти власні кошти за тренінг або курси. Для цього з співробітників, яких товариство планує направити на навчання, необхідно зібрати не дуже велику грошову суму, не зіставлювану з реальною вартістю цих курсів, — гривень 200. Це дозволить перевірити, для кого навчання — це просто важкий обов'язок, а хто дійсно сам прагне професійно зростання.

Оцінка спеціалістів з продажу обладнання передбачає : поточний контроль (готовність нового спеціалісту з продажу обладнання до професійної діяльності оцінюють декілька старших колег — наставник та технічний директор), контроль після навчання, метод "таємничого покупця".

Оцінка проводиться по двох параметрах:

- кількісна оцінка — об'єм особистих продажів;
- якісна оцінка — теоретичні знання про торгові марки, моделі, тенденції і так далі а також знання правових основ торгівлі.

Принципом роботи стає постійний розвиток і вдосконалення. Особливість роботи з розвитку персоналу організації полягає в тому, що всі вакансії, за винятком продавців, закриваються за рахунок внутрішньофірмового ринку праці. Таким чином, на перший план в організації виходить робота з кадровим резервом.

Джерела

1. Садєков А. А. Мотивація персоналу торговельних підприємств [Текст]: монографія / А. А. Садєков, Д. М. Прусс ; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. — Донецьк : ДонНУЕТ, 2010. — 251 с.
2. Слиньков В. Н. Мотивация, стимулирование и оплата труда: Практические рокемендации. — К.: Дакор, КНТ, 2008. — 336 с.

А. О. КАПЛОНЮК
аспірант, ст. викл., НН ІМВСН МАУП

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД У ПІДГОТОВЦІ ПРОФЕСІЙНИХ КАДРІВ ЯК ЗАПОРУКА РОЗБУДОВИ УСПІШНОЇ ДЕРЖАВИ

Одним із основних чинників розвитку бідь-якого суспільства та фактором державотворення і культури є безумовно освіта. На сьогоднішній день високорозвинені держави визначають одним із основних векторів своєї діяльності та спрямування ресурсів саме на вдосконалення навчально–виховного процесу і розбудову мережі навчальних закладів. Важливою частиною системи освіти являється професійна освіта тому що, підготовлення висококваліфікованих та конкурентноспроможних фахівців являється основою кадрового потенціалу держави.

Одночасно не можна не погодитись з Дригуля Н. М. яка вказує, що кадрова політика сучасного європейського зразка повинна бути особистісно-орієнтована, тобто формуватися через модель індивідуального підходу до кадрової одиниці. Саме такий кадровий менеджмент є дієвим у розвинених країнах Європейського Союзу. Зростає роль особи посадовця, його знань, умінь та навичок у процесі реалізації політики держави. Така організація, як державна служба, потребує нового погляду і, як наслідок — поглибленого наукового дослідження [6].

Разом з тим, в ході проведення будь-якої реформи першочергово потрібно провести аналіз зарубіжного досвіду реформування у даній сфері, що в свою чергу надасть можливість уникнути непотрібних ризиків, повязаних в першу чергу з ефективністю впровадження реформи.

Розглядаючи досвід навчання та підвищення кваліфікації державними службовцями у Польщі, яка являється членом ЄЄ і при цьому застосовує стандарти останнього, які є обов'язковими для країн-членів цієї організації. Потрібно зазначити що, в ході проходження державної служби Польща організовує професійне навчання для державних службовців орієнтуючись на такі предмети: прозорість державного управління, європейські мови, нормативно-правова база ЄС.

Систему професійного навчання Польщі складає централізоване професійне навчання, яке розробляється на тому рівні, на якому воно організовується (встановлюється щорічно головою державної служби) та для цільової групи державних службовців; воно використовується для надання знань та поліпшення навичок, які відзначені серед пріоритетних для державних службовців [7].

Таким чином, для покращення якості державної служби, з метою пристосування до стандартів встановлених ЄС, в Польщі були встановлені пріоритети для розвитку професійного навчання, зокрема:

- гарні знання іноземних мов;
- навички відкритого спілкування та роботи з інформацією в електронному форматі;
- командна робота в державній службі;
- навички роботи в мережі Інтернет;
- високий рівень професійної етики;
- гарні знання польського законодавства та законодавчої бази ЄС [7].

Варто також зазначити, що державні службовці Польщі, які працюють на посадах вищого рівня, проходять тренінги з лідерства, прозорості державного управління, державних фінансів та здійснення державних закупівель, нормативно-правової бази ЄС, кадрового менеджменту та вивчення іноземних мов [5].

В розрізі нашого дослідження обов'язково потрібно згадати про досвід Великобританії, щодо підготовки кадрів державної служби. Відразу варто зазначити, що централізованої програми підготовки державних службовців у Великобританії не існує, що являється їхньою особливістю зважаючи на те, що підготовка кадрів державної служби має пріоритетне значення. Критична маса службовців середньої та вищої ланки здійснюють навчання в Коледжі державної служби. Метою цього навчання є надання державним службовцям додаткових адміністративних навичок та вмінь, необхідних на посадах, які вони займатимуть у майбутньому. У період навчання вивчаються такі предмети, як конституція та закони, взаємовідносини між міністрами та державними службовцями, складаються проекти відповідей на парламентські запити та проводияться брифінги для міністрів перед парламентськими дебатами та виступами перед спеціальними комітетами парламету [1, с. 100]. Отже, навчання державних службовців проходять відповідно до програм підготовки майбутніх керівникі, у разі успішного засвоєння якого ти просуваєшся по карєрній драбині. Разом з тим фахівці, які займають вищі керівні посади 1–2 класу, здійснюють відвідування спеціально розроблених для них "майстер-класів", які присвячені тим проектам, якими вони займаються на даний час.

Крім того, існує система семінарських занять, конференці та навчальних курсів, навчальних курсів, організованих різними міністерствами та відомствами. Всі відомства розробляють власні програми професійної підготовки враховуючи при цьому потреби у навчанні. Зміст навчання, а разом з тим і програми професійного розвитку державних службовців складаються з врахуванням специфіки посади державного службовця та виконуваних функцій. У всіх програмах можна віднайти основні компоненти, які являються не змінними за своєю суттю. Сюди, зокрема, можна віднести роботу над проектом, теоретичну підготовку у навчальних закладах, а також відрядження з метою отримання практичного досвіду. Отже, можна прослідкувати пряму залежність просування по службі і результатами навчання у Великобританії, що в свою чергу являється мотиваційною стороною до професійного вдосконалення державних службовців та підвищення ефективності їх діяльності.

Особливої уваги заслуговує досвід Сполучених Штатів Америки у сфері упавління професійним розвитком кадрів державної служби. Особливістю підготовки державних службовців є те, що у США не існує жорсткої цільової привязки фахової підготовки до призначення на посаду, відповідним фахівцями достатньо насичується ринок праці, звідки вони на конкурентно-конкурсних засадах добираються і призначаються на посади [4, с. 206].

Так, на сьогодні США здійснює підвищення кваліфікації державних службовців з періодичністю кожні 3,5 роки. Методичним та організаційним управлінням підготовки та підвищенням кваліфікації кадрів державного апарату здійснюється Управлінням кадрів при Президентові США, до того ж курси підвищення кваліфікації створені в усіх міністерствах і відомствах. Значна увага приділяється професійній перепідготовці керівного складу, при цьому широко використовуються можливості і досвід приватних фірм [3, с. 44]. Освітні технології у вищих навчальних закладах та навчальних центрах США орієнтовані на досягнення головної мети навчального процесу для керівників — приведення знань управлінського персоналу відповідно до сучасних вимог ринкових відносин [2, с. 123].

Аналізуючи наше дослідження, можна дійти до наступних висовків:

а) В досвіді зарубіжних країн можна виокремети багато позитивних моментів, які було б доцільно впровадити в Україні;

б) Впровадження зарубіжного досвіду не можна робити бездумно. В першу чергу потрібно врахувати безліч факторів, зокрема соціально-економічних, політичних та культурних перш ніж імплементувати досягнення зарубіжних колег;

в) Перед адаптуванням та впровадженням зарубіжного досвіду у сфері професійної підготовки кадрів державної служби в Україні, доцільно переглянути відношення пересічних державних службовців до самого професійного навчання. Адже на даний час, більшість державних службовців скептично відносяться до самопідготовки та національних програм, які нажаль не приносять позитивних результатів, а мають тільки формальний характер.

Отже, в будь-якому разі нас чекає ще довга та терниста дорога перед досягненням нового рівня якості професійної освіти державних службовців в Україні. Яка передбачає системність змін, які не тільки підвищать професійний рівень державних службовців, а й змінять саме відношення до професійної підготовки.

Джерела

1. Атаманчук С.Г. Государственная служба: кадроый потенциал / С. Атаманчук, В. Матирко. — М. : Дело, 2001. — 216 с.
2. Зарубежный опыт государственности / [Е. Н. Блинникова, В. Ю. Сасютин, Н. В. Ефанова, Н. Б. Павленко]; под.ред. Ю. С. Васютина. — Орел: ОРГС, 2003. — 220 с.
3. Литвинцева Е. А. Государственная служба в зарубежных странах / Е. А. Литвинцева. — М. : РАГС, 2003. — 129 с. Слюсаренко О. М. Про професійний добір і фахове навчання в системах кар'єрного розвитку державних службовців країн Північної Америки та Європи / О. М. Слюсаренко // Вісн. НАДУ. — 2004. — С. 202–210.
4. Bernays E. L. The later years. Public relations insights, 1956–1986. — Rhinebeck [Text] / E. L. Bernays - N. Y., 1986. — 322 p.
5. Дригуля Н. М. Професіоналізація державних службовців в умовах євроінтеграції, університецькі службові записки, 2017, № 64, с. 85–95. — URL: http://univer.km.ua/visnyk/1622.pdf.
6. Herma Kuperus, Anita Rode (2008). Top Public Managers in Europe. Management and Working Conditions of the Senior Civil Servants in European Union Member States / European Institute of Public Administration. — URL: http://www.eupan.eu/files/repository/Study_on_Senior_Civil_Service2.pdf.
7. Stanisława Borkowska, Bogusława Urbaniak (2005). The civil service training system in Poland / Stanisława Borkowska, Bogusława Urbaniak, University of Łódź. — URL: http://unpan1. un.org /intradoc/ groups/ public/ documents/ nispacee/ unpan 023465.pdf.

Б. В. КРУГЛИК
аспірант, ст. викл., НН ІМВСН МАУП

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ТА ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЕПОХУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

На сьогодні Президент, Уряд і Парламент України здійснюють системні та обережні кроки щодо реформування вітчизняної системи місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування нині є важливим фактором демократизації суспільного життя, децентралізації управління та необхідною передумовою становлення громадянського суспільства. В Україні закладено конституційні засади місцевого самоврядування, ратифіковано Європейську хартію місцевого самоврядування [1], ухвалено низку базових нормативно-правових актів, які регулюють діяльність органів місцевого самоврядування. Проведення реформи місцевого самоврядування потребуватиме ефективного кадрового забезпечення, нового покоління державних службовців орієнтованих на діджиталізацію управління. Перед службовцями постають нові проблемні питання, на які необхідно знайти належну та компетентну відповідь. Усе це передбачає здобуття нових знань та підвищення рівня професійної обізнаності не тільки в сфері публічного управління і менеджменту, а й у сфері інформаційних технологій, інновацій, лігал теку. Тому актуалізується проблема формування та реалізації дієвої кадрової політики; удосконалення системи підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації посадових осіб, службовців органів місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад; запровадження професійних програм підготовки та обміну для органів місцевого самоврядування тощо.

Національна система підготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування в Україні теоретично утворена й функціонує з метою задоволення потреби центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інших органів та організацій, на які поширюється дія Законів України “Про державну службу” [2] та “Про службу в органах місцевого самоврядування” [3], у високопрофесійних і висококультурних працівниках, здатних компетентно й відповідально виконувати управлінські функції, впроваджувати новітні соціальні технології, сприяти інноваційним процесам реформування системи державного управління та місцевого самоврядування, проте на практиці ми бачимо зовсім інше. Нині відбувається процес реформування та формування нової системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації службовців органів місцевого самоврядування з широким застосуванням нових технологій муніципального менеджменту. Законодавчими актами визначаються професійні компетентності особи в межах визначених за посадою повноважень такі як — застосовувати спеціальні знання, уміння та навички, виявляти відповідні моральні й ділові якості для належного виконання встановлених завдань та обов’язків, навчання, професійного й особистісного розвитку. Водночас професійне навчання визначено як набуття та вдосконалення професійних знань, умінь і навичок, що забезпечує відповідний рівень професійної кваліфікації державного

службовця для його професійної діяльності. Варто також зауважити, що відповідно до вимог нового законодавства про державну службу підвищення кваліфікації всіх державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування є обов'язковим раз на три роки, а інноваційне суспільство прогресивно розвивається щодня та впроваджуються нові практики в сфері публічного управління в зв'язку з цим виникає дилема.

Визначальним чинником модернізації системи місцевого самоврядування є ефективна кадрова політика в широкому розумінні, яка включає: відтворення кадрового потенціалу, правове врегулювання трудових відносин, організаційних механізмів і процедур відбору, мотивацію, оцінку, удосконалення, просування, переміщення кадрів, формування в них високої корпоративної культури, запровадження міжнародних обмінів, впровадження новітніх діджитал інструментів. Одночасно актуальність реформування державної кадрової політики визначається послідовною реалізацією в Україні курсу демократичних реформ, які вимагають оновлення всіх управлінських ланок, формування нового молодого кадрового корпусу управлінців, здатних вирішувати складні соціально-економічні проблеми перехідного періоду використовуючи при цьому передові технологій. У цих умовах необхідними є: глибокий аналіз нових кадрових процесів і відносин; підвищення наукової обґрунтованості роботи з персоналом; вибір ефективних кадрових технологій; розроблення та використання дієвих механізмів формування й реалізації державної кадрової політики в регіонах, підвищення обізнаності в сфері інновацій. На кадрові процеси впливають як зовнішні фактори (потреби держави, її стратегія, розвиток соціально-економічних основ суспільства, соціально-демографічних процесів тощо), так і внутрішні ресурси та фактори розвитку суб'єктів соціально-економічної системи (організації, підприємства, власники, керівники, наймані працівники та службовці). Необхідність диверсифікації кадрових процесів зумовлена такими факторами: зміна якісних і кількісних характеристик корпусу службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування; розширення й ускладнення завдань, які виникають у сфері матеріального виробництва; виникнення нових потреб у певному професійному досвіді, , розвиток технологій тощо. Варто також зауважити, що на сьогодні в Україні актуалізується суспільна потреба в кадрах, які уособлюють чотири основні якості (професіоналізм, порядність, патріотизм, та здатність впровадження інновацій), що є основою для формування нової корпоративної культури в умовах реформування місцевого самоврядування. Реформування сучасної державної кадрової політики є досить складним і багатогранним процесом, який передбачає послідовне здійснення законодавчих, організаційно-управлінських, науково-дослідних та інших заходів при оптимальному співвідношенні новацій і спадкоємності, перспективності та прагматизму. Методологічною основою сучасної кадрової політики є Стратегія державної кадрової політики на 2012—2020 роки, схвалена Указом Президента України від 1 лютого 2012 р. № 45/2012 [4], яка враховує особливості й перспективи розвитку українського суспільства, світові тенденції, спрямовані на формування системної політики в цій сфері.

У контексті реалізації реформи місцевого самоврядування необхідно забезпечити перехід від класичної консервативної моделі муніципального управління до нової моделі, більш креативної та інноваційної, яка була б орієнтована на надання якісних послуг громадянам і забезпечення сталого місцевого розвитку у вирішенні цих питань допоможуть он-лайн сервіси надання адміністративних послух. Досягнути цих цілей можна шляхом: впровадження нових інноваційних інструментів реформування місцевого самоврядування, підготовки та підвищення кваліфікації службовців і

посадових осіб органів місцевого самоврядування для роботи в нових умовах; підвищення рівня наукового забезпечення модернізації системи управління шляхом прогнозування, аналізу, оцінювання, оперативного вивчення та впровадження елементів передового зарубіжного досвіду.

Джерела

1. Європейська хартія місцевого самоврядування — Страсбург: Рада Європи, 1985. — № 122. — С. 246–255.
2. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII — URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws /show/ 889-19
3. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 року № 2493-III — URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14
4. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 роки : Указ Президента України від 1 лютого 2012 року № 45/2012. — URL: https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/45/2012

М. Ф. ЧОРНА
докт. філос. в гал. права, докторант МАУП

Т. О. КУРЧИНА
докт. філос. в гал. політології, докторант МАУП

Я. Б. МЕЛЬНИЧЕНКО
аспірант, Науково-дослідного інституту права ім. Володимира Великого МАУП

СИСТЕМА ЦІННОСТЕЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПОСТТОТАЛІТАРНОЇ УКРАЇНИ

Категорія "цінності" увійшла до українського простору публічних дискусій як найбільш обговорювана тема у великій кількості електронних та паперових видань на суспільно-політичну тематику в той момент коли стало зрозуміло, що національні цінності, світогляд та стратегія розвитку не відповідають сучасним реаліям та потребують кардинальних змін. Кульмінацією цього дискурсу став Євромайдан, котрий не випадково відомий зараз як Революції Гідності або революція цінностей.

Цінності найчастіше розглядаються як думки, переконання або вірування людей стосовно того, що є бажаним, прийнятним, хорошим чи поганим. В цьому ключі цінностями виступають бажані цілі та прийнятні способи, засоби або умови досягнення цих цілей, які виступають як зразки та норми та спрямовують вибір або оцінювання форм поведінки, подій, людей, їхніх станів, відносин, соціальних спільнот. Цінностями такого роду можуть слугувати бажані стани характеристик об'єднань громадян будь-якого рівня складності та масштабу — від малих груп та стосунків між їхніми членами до суспільства в цілому та його відносин з іншими суспільствами.

Однією з таких цінностей, яка безумовно, є однією з найважливіших складових держави та характеризує державу як повноцінного гаранта прав та свобод громадян є суверенітет держави. Суверенітет — полісемантичне поняття, яке у літературі в основному застосовується для позначення політичної незалежності держави від інших держав. І саме в цьому значенні суверенітет досліджується як загальнонаціональна цінність. При цьому нація розглядається переважно не як етнічна спільнота (етнос), а, фактично, як політична спільнота усіх громадян певної держави. Відповідно, загальнонаціональні цінності досліджуються як загальносуспільні, мірою загальності яких можна вважати ступінь поширеності відповідних політичних орієнтацій серед дорослого населення країни [5, 130–132].

Як суверенна демократична держава Україна проводить свою зовнішньополітичну діяльність на основі принципів, закладених традиційною (Вестфальською) системою міжнародних відносин. Пріоритетними в її зовнішній політиці є принципи гарантування національної безпеки та невтручання у внутрішні справи інших держав. В політичній науці державний суверенітет розглядається переважно у правовому аспекті. Його визначають як політичну та правову характеристику державної влади, яка полягає у винятковому праві держави самостійно вирішувати свої внутрішні та зовнішні проблеми, здійснювати внутрішню і зовнішню політичну діяльність.

Суверенітет є правом здійснювати верховну владу у певній державі. Володіючи суверенітетом, державна влада самостійно видає загальнообов'язкові для усіх членів

суспільства правила поведінки, визначає і забезпечує єдиний правопорядок, права і обов'язки громадян, посадових осіб, державних, партійних, громадських органів та організацій. У ширшому розумінні суверенітет виступає необхідною політико-правовою характеристикою держави і є важливою політичною та юридичною умовою її існування як територіальної цілісності.

У вимірі зовнішньополітичної діяльності суверенітет розглядається як основний принцип міжнародних правовідносин та істотна ознака держави у міжнародному праві, а також визначається як "повнота влади", незалежність держави від інших акторів міжнародних відносин. Іншими словами, державний суверенітет трактується як верховенство держави на своїй території і її незалежність у міжнародних відносинах. Так, верховенство держави означає, що в межах чітко визначеної території діє тільки одна публічна влада, якій підпорядковується все населення і яка визначає повноваження усіх державних органів і посадових осіб [3, 9–34].

Незалежність держави в міжнародних відносинах — це її непідпорядкованість будь-якій зовнішній владі, владі інших держав, що виявляється у праві вільно проводити свою внутрішню і зовнішню політику. Утім можна констатувати, що повністю незалежних держав не існує. Цю ознаку державного суверенітету необхідно розуміти як можливість приймати самостійні рішення, передусім в політико-правовій сфері. Отже, поняття суверенітету відображає якісні ознаки держави. Водночас воно прямо пов'язане з властивостями державної влади, тобто суверенітет — це вияв самої природи влади. Таким є традиційне визначення державного суверенітету, тобто суверенітету, який притаманний національним державам і був важливим елементом Вестфальської системи. Важливо зазначити, що традиційний державний суверенітет має за основу територіальний чинник. Для того, щоб уряд здійснював виключну владу над певною територією, події мають відбуватися у межах окремого територіального простору, а юрисдикції різних держав — бути розмежованими, чітко визначеними і визнаними кордонами, які держава у змозі захистити та контролювати [4, 109–112].

Однією зі складових суверенітету як такого є інформаційний суверенітет, який на думку дослідників, виступає володінням і розпорядженням національними інформаційними ресурсами, які включають усю належну державі інформаційну інфраструктуру, інформацію — незалежно від змісту, форми, часу і місця її створення, і забезпечується виключним правом держави на формування і здійснення національної інформаційної політики, власності на інформаційні ресурси, сформовані за державний кошт, створенням національних систем інформації, встановленням режиму доступу інших держав до інформаційних ресурсів України [6, 10].

В українському законодавстві поняття "інформаційний суверенітет" вперше з'являється в Законі України "Про інформацію" від 02 жовтня 1992 року. Ст. 53 вказує, що "основою інформаційного суверенітету України є національні інформаційні ресурси. До інформаційних ресурсів України входить вся належна їй інформація, незалежно від змісту, форм, часу і місця створення. Україна самостійно формує інформаційні ресурси на своїй території і вільно розпоряджається ними, за винятком випадків, передбачених законами і міжнародними договорами". Ст. 54 ("Гарантії інформаційного суверенітету") зазначає, що "інформаційний суверенітет України забезпечується: виключним правом власності України на інформаційні ресурси, що формуються за рахунок коштів державного бюджету; створенням національних систем інформації; встановленням режиму доступу інших держав до інформаційних ресурсів України; використанням інформаційних ресурсів на основі рівноправного співробітництва з іншими державами". Змінами, внесеними до цього закону 09.05.2011 р. ці статті були виключені.

В Законі України "Про Національну програму інформатизації" (від 1998 р.) дано визначення поняття "інформаційний суверенітет держави". Законодавець визначив його як "здатність держави контролювати і регулювати потоки інформації з-поза меж держави з метою додержання законів України, прав і свобод громадян, гарантування національної безпеки держави". Можна поставити питання до формулювання та його доцільності у згаданому документі. Перш за все вищевказане поняття надалі в цьому законі не зазначене, окрім частини, що містить визначення. Крім того навіть в такому вигляді, як воно виявилось закріпленим, воно не виглядає як таке, що може бути реально забезпечене. Постає також питання про те чому визначення інформаційного суверенітету зафіксоване саме в Законі України "Про національну програму інформатизації", який впливає на дуже специфічну та обмежену сферу державної політики.

Закон України "Про інформацію" визначає "інформаційний суверенітет України", а Закон України "Про національну програму інформатизації" закріплює визначення саме "інформаційного суверенітету держави", хоч співставлення ознак визначень, що закріплені в цих законами доводить їх принципову відмінність.

Варто також зазначити що "інформаційний суверенітет" є складним і комплексним явищем (як і суверенітет держави в загальному розумінні). Окремі його положення вже частково закріплені у чинному законодавстві. Відповідно непростим завданням є створення нового Закону України, який по-перше не буде створювати правових колізій і по-друге зможе його повноцінно працювати для здійснення безпосередньо інформаційного суверенітету. Тим більше, що крім окремих Законів України, вже спрямованих на досягнення елементів "інформаційного суверенітету", є державні цільові програми та науково-дослідні роботи, які виконуються в полі інформаційної безпеки протягом тривалого часу [1, 17–20].

Окрім того, державна політика щодо забезпечення "інформаційного суверенітету" має бути визначена не стільки на рівні окремого Закону України, скільки визначена в положеннях стратегії, яка би могла узагальнити ключові напрями діяльності держави в цьому напрямку (зокрема, діяльність державних цільових програм чи національних проектів) та виявити показники, які мають бути досягнуті в результаті здійснення відповідної стратегії.

Ефективна реалізація стратегічних пріоритетів, основних принципів і завдань державної політики інформаційної безпеки потребує вдосконалення правових та організаційних механізмів управління інформаційною безпекою, його відповідного забезпечення, зокрема, вдосконалення законодавства з питань національної безпеки, насамперед, шляхом розвитку правових засад управління національною безпекою через розробку відповідних законів, концепцій, доктрин, стратегій і програм, зокрема, антикорупційного законодавства, Національної програми протидії тероризму та екстремізму, Концепції розвитку Воєнної організації держави, Національної стратегії формування інформаційного суспільства, Доктрини інноваційного та науково-технологічного розвитку тощо [2, 7–11].

Отже, в умовах становлення стратегії національної безпеки України як важливою і невід'ємною складовою реформування сектору безпеки є інформаційна безпека держави, що виступає інструментом захисту національних інтересів в інформаційній сфері та важливим елементом системи цінностей.

Джерела

1. Ліпкан В. А. Державний суверенітет у контексті формування системи міжнародної безпеки / В. А. Ліпкан, О. В. Тюріна // Університетські наукові записки. — 2005. — № 3 (15). — С. 17–23.

2. Медвідь Ф. М., Курчина Т. О., Чорна М. Ф. Інформаційна безпека України в нових умовах господарювання // International Scientific Conference Modernization of socio-ekonomic systems: Conference Proceedings, Part I, September 28, 2016. Kielce, Poland: Baltija Publisbing. — С. 7–11.
3. Національний суверенітет країни в умовах глобалізації: Національна доповідь. — К.: Парламентське вид-во, 2011. — 112 с.
4. Оль П. А. Политико-правовая сущность суверенитета / П. А. Оль // Весник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. — Серия "Право". — 2003. — № 2. — С. 109–113.
5. Троян І. Державний суверенітет як політологічна категорія: сутність, характеристики, особливості трансформації / І. Троян // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. — Львів, 2010. — Вип. 22. — С. 130–136.
6. Чорна М. Ф. Політико-правові засади концепції забезпечення інформаційної безпеки України. Автореферат дис.. доктора філософії в галузі права. — К.: МАУП, 2016. — 23 с.

М. Г. ГОРДІЄНКО
канд. політ. наук, доц., Університет державної фіскальної служби України

Ф. М. МЕДВІДЬ
докт. наук в гал. політ., канд. філос. наук, НН ІП МАУП

ІННОВАЦІЙНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ВИМОГА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Ключові засади нинішнього етапу існування людської цивілізації базуються на широкому використанні наукових знань, інноваційних технологій, креативних ідей, інтелектуальних ресурсів. За їх допомогою здійснюються системні трансформації оточуючого світу з метою створення комфортних умов буття. Знання в структурі інформаційного суспільства стають основним виробничим ресурсом, що забезпечує динаміку цивілізаційного поступу. Розумовий потенціал, людський інтелект, інноваційний пошук є вічним рушієм прогресу. Раціональна креативність, сучасні інформаційно-комунікативні та виробничі технології визначають утвердження інноваційного типу розвитку, що детермінує соціально-економічне зростання, демократичні трансформації і забезпечує конкурентоспроможність держави. Досягнути високих стандартів життя, утвердити ефективну модель врядування і знайти адекватні відповіді на виклики часу спроможна та спільнота, яка взяла на озброєння інноваційні моделі розвитку. Формування та реалізація інноваційної структури суспільства має починатися із глибокого і всебічного осмислення й професійного аналізу сучасних запитів соціуму. У зв'язку з цим метою цього дослідження є з'ясування ролі та значення інноваційного мислення та новітніх технологій в контексті вирішення кризових явищ та забезпечення динамічного поступу суспільства.

Сьогодні Україна переживає найтяжчу кризу часів незалежності. Головне її підґрунтя корініться у відсутності докорінних реформ та інноваційного прориву. Звідси випливає закономірний алгоритм подолання української стагнації: розробка інфраструктури для підтримки інноваційної політики держави як національної стратегії розвитку, яка за пріоритетністю має бути нарівні з військово-оборонним компресом. Тоді можна сподіватися на успішне вирішення соціально-економічної кризи, підвищення якості життя і безпеки громадян, зміцнення демократії, відновлення територіальної цілісності держави та формування соціальної бази для інтеграції до європейської спільноти [3, 178–184].

За допомогою інноваційного мислення, творчих потуг громадян, наявності ідеологічного плюралізму суспільство робить крок уперед, зміцнює демократичний формат політичної системи. Інноваційні перетворення здійснюються творчою, інтелектуальною силою людини, яка виступає головною умовою й креативним ресурсом соціальних трансформацій у відкритому суспільстві. Автор терміну "інновація" Й. Шумпетер акцентує увагу на досконалості людського ресурсу в умовах демократії. Вчений стверджую, що "якість людського матеріалу надзвичайно важлива для успіху демократичної форми правління. Це неправда, що в демократичній країні люди завжди мають ту форму і тієї якості державне правління, яких хочуть і заслуговують. Існує чимало способів забезпечити країну доволі здібними політиками.

Проте дотеперішній досвід, здається, наводить на думку, що єдина гарантія такого забезпечення — це наявність соціальної верстви, теж наслідку соціального відбору, з природним потягом до політики. Якщо ця верства не буде ні надто замкненою, ні надто доступною для сторонніх і матиме в собі доволі сили для асиміляції більшості поглинутих елементів, то вона не тільки поповнить шеренги політиків людьми, які витримали численні випробування в інших галузях..., а й зробить цих людей придатнішими для політичної кар'єри, прилучивши їх до втіленого у традиціях досвіду, професійного кодексу та певної системи поглядів" [5, 360]. Отже, демократичні засади політичного устрою апріорі передбачають поряд з широким використанням інноваційного мислення вести просвітницьку діяльність. Якщо людина адекватно осмислює інноваційні процеси і діє у відповідності до вимог часу, тоді вона має шанс стати суб'єктом політичних змін.

В постіндустріальну добу традиційні цінності поступаються місцем інноваціям, технологічному прогресу, ринку, що стають головними атрибутами розвитку соціуму. Наукова чи соціально-політична інновація передбачає здобуття знання, якого не було раніше в просторовому континуумі та світоглядних координатах певної спільноти. Пошукові парадигми інновацій передбачають не просто констатацію знань, а продукування нових сенсів. Людська дія чи вчинок починається із свідомості, думки, ідеї. Жодне нововведення не з'являється на порожньому місці, а продукується досвідом та інтелектом багатьох поколінь людей. Появі сучасних технологій та соціальних проектів передує інноваційне (креативне) мислення, яке продукується індивідами, здатними до творчості й стратегічного бачення явищ та процесів. Це елітна когорта пасіонаріїв, що здатна критично осмислювати й конструктивно аналізувати існуючі теорії, усталені істини, правила і норми поведінки в культурі, політиці, освіті тощо. На основі елітної парадигми формуються нові форми соціальної динаміки.

Нинішній етап буття людства здійснюється у просторі глобалізації. Під її впливом радикально змінюються традиційні постулати капіталістичних відносин і формуються концептуальні засади нового суспільства. Феномен глобалізації детермінується інтелектуальними потугами творчих особистостей, які прагнуть свої креативні здобутки та інноваційні проекти реалізувати у практичній площині. Щоб мати цілісне уявлення про об'єкт дослідження, необхідно дати чітку наукову характеристику інновації як рушія соціальних перетворень. Для цього ми скористаємося аргументами відомого філософа сучасності В. Кременя, який слушно зазначає, що "поняття інновації неоднозначне. Під нею розуміють упровадження нових ідей, технологій у виробництво, управління галуззю, підприємством; в іншому аспекті інновація — це нововведення, яке ще недостатньо поширене в суспільній діяльності чи виробництві. Інновацією також вважається кінцевий результат упровадження науково-технічного прогресу з метою здобуття соціального, політичного, економічного, науково-технічного або іншого результату. Без сумніву, нове застосування наукових, культурних, технічних знань, які забезпечують економічний, політичний, адміністративний успіх, також завжди є інновацією. У методологічному плані інновація — це ідея (ідеї), пропозиції, наукові розробки, які можуть і стають основою створення нових стратегій розвитку, нових видів продукції, значно поліпшують споживчі характеристики (економічні, культурні, освітні, технічні тощо) явищ і процесів, товарів, створення нових об'єктів матеріального та ідеального буття. Все, що може вдосконалити якість життя і процес розвитку людства, є інновацією" [4, 223]. Виходячи з цього, треба зауважити, що за допомогою критичного аналізу та креативного способу мислення, притаманного людині, генеруються прогресивні імпульси, здійснюється постійне оновлення соціальних реалій. Ефективний і якісний формат існування соціальної

спільноти визначається інноваційною складовою та конструктивною критикою. Завдяки інноваційній діяльності відбувається удосконалення засобів і методів пізнання навколишнього світу, створюються умови для змін і переходу до нової якості політичного, соціокультурного, економічного буття суспільства.

Звернення сучасної цивілізації до продуктивної та інноваційної сили науки пов'язане із чисельними викликами і загрозами. В межах даного дослідження ми звернемо увагу лише на очевидні постгуманні наслідки генної інженерії. В епоху технологічного світу гуманістичні цінності релятивізуються і замінюються штучним інтелектом, що спрямовує людство до постгуманної цивілізації. Німецький соціолог У. Бек у цьому контексті зауважує: "Замість того, щоб спробувати пригальмувати небезпечні темпи розвитку нових ризикованих технологій, загострити сприйняття пов'язаних з ними загроз і побічних наслідків, заохочувати широкомасштабний пошук технологічних альтернатив і надавати суспільству більше можливостей участі в ухваленні технолого-політичних рішень, політичне оперування небезпеками й ризиками, пов'язаними з новими технологіями, також приноситься в жертву конкурентоздатності на міжнародній арені і сподіванням на нові робочі місця. Цим самим державна політика, пристосовуючись до неоліберальних пріоритетів світового ринку, тисне на педаль газу, а не на гальма, реалізуючи ризиковані технологічні лінії. А це щонайменше обернеться проти неї тоді, коли вочевидь неосяжні наслідки і небезпеки, що потрапили у поле зору громадськості, перетворяться на джерело економічної і політичної турбулентності" [1, 190]. Із цих роздумів робимо висновок про те, що інноваційна політика держави повинна збалансовуватися консервативними традиціями національного субстрату.

Аксіологічне значення інноваційних процесів полягає в тому, що вони репрезентують інструментарій перетворення різних сфер соціальної дійсності. Методологічне підґрунтя для здійснення радикального оновлення різних галузей суспільства забезпечує окрема наука — інноватика. Вона визначає механізми формування технологій, моделей діяльності та поведінки нових суб'єктів соціального життя, пропонує алгоритми для пошуку альтернативних моделей розвитку суспільства, особливо тоді, коли воно знаходиться в умовах тотальної кризи. Щоб подолати посткомуністичний занепад української державності, треба неодмінно робити інноваційні прориви у соціально-економічному, духовно-культурному й військово-стратегічному напрямках. Відправною точкою формування інноваційного мислення є оновлення патерналістської свідомості та рабської психології українських громадян. Сьогодні нам треба долати не тільки зовнішню агресію неоімперської Росії, а й внутрішні комплекси меншовартості. "Основними напрямками формування сучасної інноваційної культури в Україні є: посилення ролі національних засобів масової інформації у справі формування інноваційної культури суспільства, пропагування цінностей творчої праці та вільного підприємництва; спрямування освітньо-інформаційних програм на впровадження інновацій на всіх рівнях суспільної діяльності; розвиток управлінської та правової культури службовців і спеціалістів, підвищення рівня економічної, юридичної та інформаційної освіченості громадян; державна підтримка науково-популярних публікацій, програм і видань; ушанування провідних учених України, пропагування сучасних досягнень науки та їхнього значення для майбутнього українського суспільства" [2, 4–6]. Виховання нових світоглядно-ментальних переконань української молоді, як основного ресурсу модернізації суспільства треба здійснювати шляхом інноваційного засвоєнням вітчизняної історичної, культурної, духовної спадщини, національних традицій свого народу. Це пріоритетні завдання нинішнього порядку денного українського політоґенезу.

Виходячи з вищесказаного, можна сформулювати узагальнюючі судження. Соціальні процеси сучасної цивілізації набули такої стрімкої динаміки, що вимагають відповідного формату інноваційного мислення, яке буде спроможне адекватно реагувати на соціальні запити громадян й задовольняти їх політичну активність. Об'єктивно рефлектувати й оперативно задовольнити соціальні потреби людей в системі координат інноваційного мислення означає створення максимально сприятливих умов для реалізації творчого потенціалу індивіда. Інноваційна людина — це особа нової якості, яка озброєна необхідним арсеналом знань, інтелекту, досвіду, креативності та професіоналізму, щоб бути успішною. Критична маса таких індивідів, спираючись на власний потенціал і маючи змогу вільно робити альтернативний вибір, формує громадянське суспільство й визначає демократичний устрій держави.

Джерела

1. Бек Ульрих Влада і контрвлада у добу глобалізації. Нова світова політична економія / Ульрих Бек; пер. з нім. О. Юдіна. — К.: Ніка-Центр, 2011. — 408 с.
2. Геєць В. Інноваційна модернізація національного господарства: інститути, обмеження, ресурси / В. Геєць, М. Згуровський, М. Присяжнюк, В. Семеноженко // Економіст. — 2011. — № 3. — С. 4–6.
3. Медвідь Ф. М., Юхимчик М. В. Інноваційна діяльність в Україні: політико-правові аспекти // Наукові праці МАУП /Редкол.: А. М. Подоляка (гол.ред.) [та ін.]. –К.: МАУП, 2001. — Вип. 4(27). — К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2010. — С. 178–184.
4. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору / авт. В. Г. Кремень. — К.: Педагогічна думка. — 2008. — 520 с.
5. Шумпетер Йозеф А. Капіталізм, соціалізм і демократія / Йозеф А. Шумпетер // Пер. з англ. В. Ружицького та П. Таращука. — К.: Основи, 1995. — 528 с.

С. І. ПРИКАЗКА
канд. екон. наук, дир. Чернівецького інституту МАУП

О. В. МИРОНЮК
канд. екон. наук, доц., викл., Чернівецький інститут МАУП

І. І. АНТОНЮК
заст. директор, викл., Чернівецький інститут МАУП

ІННОВАЦІЇ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ — ОСНОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується проведенням соціально-економічних і політичних ліберальних реформ, спрямованих на формування і розвиток цивілізованих ринкових відносин, в яких особливе місце займає сфера освіти, що активно модернізується. В умовах сьогодення в усьому світі активний розвиток держави залежить від його можливості вводити і досліджувати прогресивні технологічні процеси, нові ринки, формувати нові знання і людський капітал. В умовах глобалізації не можна здійснити "науковий, технологічний, інформаційний прорив" і при цьому залишитися в стороні від цих процесів.

Згідно Закону України "Про інноваційну діяльність", інноваційна діяльність — діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [1].

Інноваційна діяльність у сфері господарювання — діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя [2].

У 2006 р. на Міжпарламентській асамблеї держав — учасниць СНД був прийнятий Модельний закон про інноваційну діяльність, де інноваційна діяльність — діяльність, що забезпечує створення й реалізацію (уведення в цивільний оборот) новацій (нововведень) і одержання на їхній основі практичного результату (нововведення) у вигляді нової продукції, нового способу проведення (технології), а також реалізованих на практиці заходів організаційного, виробничо-технічного, соціально-економічного й іншого характеру, що виявляють позитивний вплив на сферу проведення, суспільні відносини й сферу керування суспільством [3].

Інноваційна діяльність — вид діяльності, пов'язаний із трансформацією ідей у технологічно нові або вдосконалені продукти або послуги, впроваджені на ринку, у нові вдосконалені технологічні процеси або способи проведення (передачі) послуг, використані в практичній діяльності. Інноваційна діяльність припускає цілий комплекс наукових, технологічних, організаційних, фінансових і комерційних заходів, і саме у своїй сукупності вони призводять до інновацій [4].

Таким чином, інновація — це не будь-яка новизна, а тільки та, яка максимально збільшує продуктивність діючої системи. Новизна інновацій оцінюється за технологічними параметрами, а також з ринкових позицій.

Зростання конкуренції на ринку освітніх послуг вимагає впровадження інновацій в діяльності закладів вищої освіти, особливо недержавної форми власності, які знаходяться на самозабезпеченні.

Інноваційна спроможність ЗВО — це його можливість створювати нові знання; вести наукові розробки; організувати виробництво; здійснювати інноваційне випереджаюче навчання студентів; постійна орієнтація на розробки складної науково-технічної продукції відповідно до потреб економіки.

Відповідно метою закладу вищої освіти будь-якої форми власності як суб'єкта економічної системи з одного боку є збереження культурного та освітнього потенціалу країни, з іншого — він виступає найважливішим суб'єктом економіки — товаровиробником інтелектуальної продукції та освітніх послуг.

На сьогоднішній день зростання попиту і пропозиції на ринку освітніх послуг — результат не просто загострення конкуренції, це потреба в новому, динамічному кадровому потенціалі, що стимулює вузи до вдосконалення і перетворення своєї діяльності. Недержавні ЗВО повинні бути орієнтовані не тільки на інновації, але в процесі своєї освітньої, наукової, дослідницької діяльності виділяти інноваційну складову. Цього можна досягти за допомогою розвитку інноваційної діяльності, яка включає в себе всі ці види діяльності (освітню, наукову, дослідницьку), має різноманітний і багатоаспектний характер. Інноваційна діяльність вищого навчального закладу спрямована на вирішення наступних завдань:

- створення і організацію виробництва нової або з новими споживчими властивостями продукції (товарів, робіт, послуг);
- створення і застосування нових або модернізацію існуючих способів (технологій) її виробництва, поширення і використання;
- застосування структурних, фінансово-економічних, кадрових, інформаційних та інших інновацій (нововведень) при випуску та збуті продукції (товарів, робіт, послуг), що забезпечують економію витрат або створюють умови для такої економії;
- розвиток і вдосконалення національної та регіональної інноваційної системи;
- ефективне і раціональне використання інтелектуальних ресурсів вузу;
- формування стійкого інтелектуального потенціалу, здатного ініціювати та реалізовувати інноваційні проекти різної складності і спрямованості;
- комерціалізацію науково-дослідних ідей, оригінальних інноваційних проектів;
- розширення спектра робочих місць і баз практики для студентів, магістрантів і аспірантів на основі створення фірм і спільних підприємств, в тому числі з вузами інших країн;
- підвищення рівня підприємницької культури і підготовка висококваліфікованих кадрів у сфері малого і середнього бізнесу.

Інноваційна діяльність недержавних закладів вищої освіти повинна включати в себе також створення власної інноваційної інфраструктури та здійснювати активну діяльність стосовно формування регіональної інноваційної інфраструктури. В галузі інноваційної діяльності вищої школи простежуються наступні основні тенденції:

- безперервний інноваційний цикл від фундаментальних, пошукових і прикладних досліджень до реалізації в промисловості наукомісткої продукції і технологій;

- спрямованість на комерціалізацію результатів досліджень; підготовка, перепідготовка та підвищення рівня кваліфікації кадрів, які працюють в умовах інноваційної економіки;
- підтримка інноваційних проектів і досліджень позабюджетними джерелами фінансування;
- створення і підтримка інноваційних інфраструктур у закладах вищої освіти, регіонах і ін.

Так, впровадження інноваційних процесів в ЗВО направлено на розвиток особистісного потенціалу, орієнтованого на успішне застосування своїх можливостей в різних сферах економіки, що є способом забезпечення модернізації всієї системи вищої освіти, підвищення його якості, ефективності та доступності.

Успішна інноваційна діяльність ЗВО — результат ефективної роботи інноваційної інфраструктури (технопарків, бізнес-інкубаторів, інноваційних технологічних центрів, центрів трансферу технологій, служб по захисту інтелектуальної власності, сертифікації та ін.), що забезпечить послідовну реалізацію етапів інноваційного циклу по створенню та просуванню нових продуктів і технологій на ринок.

Таким чином, ефективність інноваційної діяльності ЗВО сприятиме зміцненню його конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг і технологій, а також матеріально-технічної бази освітнього процесу і наукових досліджень, підвищенню якості навчання, збереженню кадрового потенціалу та підтримці наукових шкіл і напрямків.

Джерела

1. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 04.07.2002 р. № 40-IV (з чинними змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV (з чинними змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua
3. Модельный закон об инновационной деятельности. Принят на двадцать седьмом пленарном заседании Межпарламентской ассамблеи государств — участников СНГ: Постановление № 27–16 от 16 ноября 2006 г. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua
4. Гордієнко С. Г. Інноваційна діяльність: проблеми, сутність, змістовні складові та напрями удосконалення / С.Г. Гордієнко // Часопис Академії адвокатури України. — 2014. — Т. 7. — № 2. — С. 15–32.

Є. Ю. ГОНЧАРЕНКО
докт. філос. в гал. освіти, НН ІМВСН МАУП

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ ДІЛОВОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У НЕДЕРЖАВНОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

В останні роки зріс попит на викладання професійно орієнтованої мови (мови за фахом). Це стосується як англійської, так і німецької мови. Потрібно враховувати зростання попиту і в наступні роки. Це можливо пояснити тим, що в усьому світі скорочується кількість слухачів, які вивчають іноземну мову задля загальної, неділової та непрофесійної комунікації. Як міністерства освіти, так і дорослі слухачі все частіше приходять до висновку про доцільність практичного викладання та вивчення іноземної мови. Таким чином, збільшення годин професійно орієнтованої іноземної мови, тобто за фахом є потребою часу. Така орієнтація передбачає, однак, як позитивні, так і негативні моменти. Позитивним є той факт, що це приводить до збільшення числа зацікавлених слухачів і відповідно кількості годин викладання. З іншого боку, це породжує відповідну проблематику: професійно орієнтована іноземна мова повинна відповідати цілям усіх кіл слухачів — учнів загальноосвітніх та спеціалізованих шкіл, студентів технічних, гуманітарних, медичних, економічних вузів. Цільовою групою можуть бути слухачі, що планують свою освіту за кордоном, наукові працівники, котрі працюють за кордоном, і т. д. [3]. Виходячи з даних обставин та багатогранності вимог, ситуація, в якій опиняється викладач, є такою:

- Викладач здебільшого не є спеціалістом у галузі, проблеми якої він повинен розглядати в процесі викладання професійно орієнтованої іноземної мови. Він не ставить своєю метою викладання, наприклад, економічних дисциплін німецькою, англійською, французькою мовою, а викладання іноземної мови для фахівців, у нашому випадку — для економістів.
- Викладач при спробі зрозуміти суть проблеми часто стикається з лінгвістичними, методологічними та дидактичними труднощами, пов'язаними з особливістю перекладу не завжди зрозумілого для нього тексту, внаслідок поповнення професійною термінологією.
- Викладач може потрапити в ситуацію, коли він повинен викладати курс іноземної мови за фахом при недостатній кількості матеріалу чи при наявності такого, що не може його задовольнити.

В чому ж зміст базової концепції викладання іноземної мови за фахом? Зміст і мета такого викладання полягає у тому, щоб активізувати діяльність слухача, в конкретному випадку студента, виробити у нього необхідні здібності для засвоєння мови. Під такими здібностями ми повинні розуміти спроможність студента під час занять сприймати та розуміти необхідну інформацію згідно з поставленою метою та задачею. Це розуміння означає, що студент може одержати максимум інформації за допомогою тих мовних засобів, якими він володіє. До цього потрібно віднести також використання усіляких стратегій для роботи з текстами [3]. Правильне сприйняття інформації означає, що студент повинен знаходитися на такому освітньому рівні, тобто мати такий рівень фахових знань, щоб чітко та точно диференціювати окремі поняття.

Комунікація під час викладання виходить зі спеціалізованих текстів і збігається з елементами та структурами мислення, якими володіють слухачі відповідної спеціальності [1].

Ступінь спеціалізації відбивається на появі різноманітних видів і типів текстів. При цьому завдається вплив на морфологічно-синтаксичний склад, тому що різні види та типи текстів можуть мати різні морфологічні й синтаксичні склади.

Ступінь спеціалізації впливає на виникнення різних видів текстів, а також на їх структуру, тобто допомагає виникненню конвенціоналізованої кількості текстових сегментів, які слугують для передачі їх змісту [2].

При перекладі професійно орієнтованих текстів необхідно запам'ятати, наприклад, еквіваленти прийменників в іноземній мові.

Безприйменниковий переклад німецьких прийменників українською мовою зумовлений також тим, що німецьким словам властиве таке явище, як керування, тобто прийменники виражають відношення між іменником та дієсловом, виступаючи зв'язковою ланкою між ними. В українській мові це компенсується ширшою парадигмою відмінків (7 відмінків на противагу 4 німецької мови), наприклад: sich beschrdnken auf (Akk.) — обмежуватися чимось; sich begnьgen mit (Dat.) — задовольнятися чимось.

Von Zeit zu Zeit, in gleichen Intervallen, trat der Bahnhofsvorstand aus seinem Amtszimmer heraus. (Час від часу, через рівномірні проміжки часу, зі своєї службової кімнати показувався начальник станції). Трапляються випадки, коли німецький або англійський прийменник не знаходять свого прийменникового еквівалента в українській мові [4].

При перекладі з української мови англійською або німецькою треба враховувати і те, що в реченнях на іноземній мові існує прямий порядок слів, усі члени речення можуть бути виражені різними частинами мови і повинні займати свої місця в реченні. Наприклад, в українському реченні можна змінювати порядок слів: "З цією компанією ми підписали контракт. Контракт ми підписали з цією компанією. Підписали ми контракт з цією компанією". В англійській і німецькій мовах використовується лише прямий порядок слів: We have signed the contract with this company. Wir haben den Vertrag mit dieser Firma abgeschlossen. Однією характерною синтаксичною трудністю при перекладі є відображення заперечення у реченні.[3]. В англійському реченні заперечення може бути передане часткою *not* перед присудком, вживанням одного з заперечних займенників *no* — ніякий (nobody), *no one* — ніхто, *nothing* — ніщо, заперечних прислівників *never* — ніколи, *nowhere* — ніде, нікуди та заперечного сполучника *neither... nor* — ні...ні.

Таким чином, дуже важливо приділяти увагу розбіжностям в правилах рідної та іноземних мов, бо навіть відсутність або наявність маленької коми може призвести до викривлення змісту в професійно орієнтованому перекладі.

Особливості перекладу німецької ділової документації. У процесі перекладу необхідно зрозуміти текст оригіналу, знайти відповідні засоби передачі у мові перекладу, перевірити наступні аспекти перекладу: ступінь формальної відповідності, ступінь смислового навантаження та прийнятності для цільової аудиторії.

Першим етапом процесу перекладу є сприйняття тексту, що являє собою складний процес розумової діяльності, процес аналізу та синтезу інформації. Це не тільки повне розуміння оригінального тексту, а й відчуття його образного та емоціонального впливу.

Другим етапом є відтворення тексту іншою мовою, що є також складним процесом аналізу та синтезу, який відбувається у свідомості перекладача. Після сприйняття семантичної та експресивно-емоційної інформації перекладач відтворює, переко-

дує її у формі матеріальних одиниць мови перекладу; завершальною стадією даного етапу є процес ідентифікації перекладу.

При перекладі документів необхідно передати і зміст оригіналу, і його стиль, при цьому важливого значення набуває форма тексту, яка має бути збережена. Перекладач має максимально чітко передати зміст оригіналу, а отже максимально зберегти граматичні форми, синтаксичні конструкції і лексичне наповнення речень оригіналу. Будь-який переклад — це відтворення конкретного повідомлення, що виражене однією мовою, способами іншої мови або ж "перекодування".

Відтворення реквізитів документа — це сукупність встановлених законом обов'язкових, формальних елементів у складі офіційного документа, відсутність яких позбавляє документ юридичної сили. Сукупність реквізитів, певним чином розміщених у документі, складають його обов'язкову форму — формуляр (нім. Vordruck, Formular). У цьому зв'язку головне правило перекладу офіційних документів звучить так: Переклад документів повинен бути дзеркальним відображенням оригіналу.

Ще однією лексичною складністю для перекладача виступає багатозначність та варіативність термінів. Особливу увагу слід звернути на переклад заголовків, які є техніко-юридичним прийомом нормативних документів і засобом вираження змісту певної групи юридичних норм. Заголовки відіграють важливу роль під час тлумачення актів. Наприклад, первинність правозастосування залежить від ієрархії документа, а ієрархія визначається за заголовком (рішення апеляційного суду ієрархічно вище за рішення місцевого або районного суду тощо). Тому переклад заголовків вимагає не лише точності, але й відповідного коментування та надання оригінальної назви. Так на приклад слово *Antrag* може означати укр. пропозиція, вимога, заява, оферт, та у словосполученні *Antrag auf Sozialhilfe* воно означає *Заява* на отримання соціальної допомоги. Так само слово *Klage* окрім значення скарга, наклеп в українській мові може означати позов, а слово *Auftrag* саме у цьому контексті означає не контракт, чи наказ, а завдання [6].

Граматичні трансформації або граматичні заміни — це спосіб перекладу, при якому граматична одиниця в оригіналі перетвориться в одиницю мови перекладу з іншим граматичним значенням. Заміні може піддаватися граматична одиниця мови оригіналу будь-якого рівня: словоформа, частина мови, член речення, речення певного типу. Зрозуміло, що при перекладі завжди відбувається заміна форм мови оригіналу на форми мови перекладу. Граматична заміна, як особливий спосіб перекладу, має на меті не просто вживання в перекладі форм мови перекладу, а відмову від використання форм мови перекладу, аналогічних формам мови оригінала, заміну таких форм на інші, відмінні від них за граматичним значенням [4]. Під час перекладу ділової документації можуть використовуватися наступні види граматичних трансформацій: перестановка, заміна (або субституція), додавання, вилучення та комплексна трансформація.

Висновки. Особливістю професійно орієнтованого іншомовного навчання є врахування потреб студентів у вивченні іноземної мови, що зумовлюються специфікою майбутньої професії. Тому професійно орієнтоване навчання є ефективним засобом отримання додаткових знань з обраної спеціальності та одним із шляхів використання набутих знань у професійній діяльності.

Джерела

1. Доможирова М. А. Деловая игра в обучении профессионально-ориентированному общению на иностранном языке студентов неязыковых вузов : Дис. канд. пед. наук / http://www.lib.ua-ru.net/disser/ru/code-13.00.08.html

2. Окопна Я. В. Засоби навчання діалогічного мовлення майбутніх працівників сфери обслуговування в процесі вивчення німецької мови після англійської / Я. В. Окопна / Вісник Київ. нац. лінгв. унСту. — К.: Вид. центр КНЛУ, 2009. — Вип. 16. — С. 109–116. — (Серія: Педагогіка та психологія).
3. Рамкова Програма з німецької мови для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України. — Кол. авторів: Амеліна С. М., Аззоліні Л. С. та ін. — К.: Ленвіт, 2006 — 90с.
4. Becker N., Braunert J. Deutsch als Fremdsprache // Dialog Beruf Starter // Lehrer- und Arbeitsbьcher: Max Hueber Verlag, 1999. — 162 S., 94 S., 142 S.
5. Алимов В. В. Теория перевода. Перевод в сфере профессиональной коммуникации. — М.: Ком. Книга, 2005. — 232 с.
6. Шаблій О. А. Переклад офіційних документів — трансфер між німецькою та української правовими культурами [Електронний ресурс]. http://ahrens.kiev.ua/files/jelena_schabli-urkundenuebersetzung.pdf

В. В. КОБРЖИЦЬКИЙ
докт. філос. в гал. екон., проф. МКА, НН ІМЕФ МАУП

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ СТУДЕНТАМИ — МАЙБУТНІМИ МЕНЕДЖЕРАМИ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЇХНЬОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА РИНКУ ПРАЦІ

Конкуренція в господарському житті сучасного суспільства відіграє глибоку й багатогранну роль. Сприяючи зростанню найбільш ефективних виробництв і долаючи неефективні господарські ланки, вона виступає як регулятор народногосподарських пропорцій.

У ринковій економіці XXI сторіччя зусилля підприємців концентруються здебільшого не на "цінових війнах" і усуненні конкурентів, а на виявленні споживчих переваг і пошуку можливостей для адекватного задоволення попиту шляхом пропозиції нових товарів, послуг, робіт.

Сучасна сфера послуг відрізняється великою різноманітністю. Виробництвом послуг займаються як урядові та некомерційні організації, так і суб'єкти господарювання. Тут діє значна частина комерційного сектора: авіакомпанії, банки, комп'ютерні бюро, страхові, юридичні, консалтингові фірми, медичні установи та компанії по торгівлі нерухомістю, навчальні заклади й туристичні фірми.

Види послуг надзвичайно різноманітні: вони можуть мати промисловий характер або задовольняти особисті потреби, можуть бути такими, що надаються некваліфікованими чи низько кваліфікованими працівниками або вимагати дуже високого рівня кваліфікації виконавців. Одні види послуг пов'язані з величезними капіталовкладеннями, наприклад авіаперевезення, інші можуть обійтися невеликим початковим капіталом, але зате відрізняються високим рівнем професіоналізму працівників, як-от: юридичні консультації, медичне обслуговування, послуги навчальних закладів тощо [1, *25*].

Ринок туристичних послуг має ряд специфічних ознак, що обумовлюють особливий підхід до підприємницької діяльності.

Основні відмінності цієї сфери послуг:

- високий ступінь невизначеності туристичних послуг ставить покупця в невигідне становище, так як часто надання послуг вимагає особливих, спеціальних знань і майстерності, які покупцеві важко оцінити;
- неможливість порівняння двох конкуруючих пропозицій через одночасність процесу виробництва і споживання туристичної послуги. Можна порівняти тільки очікувані та одержані вигоди;
- інерція покупця — головний фактор у забезпеченні повторення покупки послуги;
- висока чутливість до змін ринкової кон'юнктури. Вона обумовленанеможливістю зберігання і транспортування туристичної послуги. Ця властивість послуг створює труднощі у підприємницькій діяльності, так як обумовлює підвищені вимоги до точності аналізу і прогнозу попиту на послуги;
- специфіка організації виробництва туристичних послуг. Виробниками послуг є в основному малі та середні підприємства різного профілю. Володіючи біль-

шою порівняно з крупними підприємствами мобільністю, вони мають кращі можливості для гнучкого реагування на зміни ринкової кон'юнктури і через це є більш ефективними в умовах локального ринку;
- специфіка процесу надання туристичної послуги, котра зумовлена обов'язковим особистим контактом туроператора і покупця, що збільшує вимоги до професійних якостей, етики та культури виробника.

У даний час туристичні послуги є однією з найбільш перспективних і динамічних галузей економіки. Для підприємницької діяльності у туризмі в більшості випадків характерна висока конкуренція. Для успішної роботи у цій сервісній галузі, де значною є частка міжнародних подорожей, слід мати й використовувати переваги високоякісної професійної підготовки персоналу.

Саме тут особливу роль можуть відіграти приватні заклади освіти, що мають більш гнучко використовувати можливості регулювання співвідношень навчальних дисциплін у навчальних програмах і планах.

Підготовка майбутніх менеджерів міжнародного туризму повинна відзначатися не тільки практичною творчою та пізнавальною активністю, а й відповідною комунікативною активністю, яка визначається формами і ступенем участі майбутніх менеджерів у спілкуванні з іншими людьми.

Передавати інформацію можна тільки за допомогою знаків, а точніше -знакових систем. У міжособистісному спілкуванні як знакової системи, вербальна комунікація використовує людську вимову, природну звукову мову, тобто систему фонетичних звуків, яка включає лексичний і синтаксичний принципи. Сукупність певних заходів, спрямованих на підвищення ефективності мовного впливу є "переконуючою комунікацією" [5, *180*].

Професіонал, який спирається на визнані суспільством моральні й етичні норми, культурна людина відрізняється не тільки хорошим знанням предмета своєї діяльності, а й толерантним ставленням до колег і клієнтів. Це допомагає йому швидше знайти з ними спільну мову і підібрати кожному споживачеві той особливий варіант туристичної поїздки, який надовго запам'ятається туристу і буде довго викликати у нього радісні спогади й позитивні емоції.

Серед викладачів нерідко можна почути думку про необхідність майбутньому менеджеру міжнародного туризму володіти англійською мовою і комп'ютером. Почасти це вірно, але не зовсім. Незважаючи на те, що сьогодні англійська мова однозначно є мовою міжнародного спілкування, у багатьох країнах світу, навіть тих, де іноземний туризм є провідною галуззю національної економіки, англійською володіють виключно в місцях компактного проживання іноземців або в місцях їх ситуативного скупчення.

Через це майбутнім менеджерам туристичних фірм слід вивчати й інші мови, а не лише англійську. Тоді вони зможуть супроводжувати групи своїх туристів у різні куточки світу, де крім місцевої мови можуть спілкуватися іспанською, французькою, португальською, арабською тощо. Знання певної іноземної мови співробітниками фірми-туроператора може бути вирішальним фактором для вибору нових туристичних напрямків або конкретних дестинацій зважаючи на апріорі полегшене спілкування з новими іноземними колегами та іншими представниками туристичної індустрії іноземної держави.

Досвід країн, що активно розвивають міжнародний (в'їзний) туризм свідчить про значну увагу навчальних закладів до вивчення іноземних мов майбутніми фахівцями галузі [2, *23*]. Володіння іноземною мовою сприяє не лише безпосередньому контакту й порозумінню з іноземними туристами чи партнерами, але й кращому вивченню

зарубіжної готельної бази, котра використовується закордонними партнерами для розміщення вітчизняних туристів, які їздять у зарубіжні подорожі.

До найважливіших завдань вищої школи у підготовці туристичних менеджерів слід віднести забезпечення їх глибокими науковими знаннями, професійними вміннями й навичками, тобто всебічну підготовку до практичної самостійної діяльності. Такі високі завдання можна втілити в життя лише за наявності здібностей і бажання студентів та їхньої праці, коли весь навчально-виховний процес у вищій школі концентрується і розвивається заради досягнення такого результату.

До таких безумовних переваг слід віднести знання іноземних мов, звичаїв і культурних традицій інших народів, що має спиратися на ґрунтовну підготовку з іноземних мов. Знання однієї іноземної мови для сучасного менеджера туристичного підприємства недостатньо. Він повинен добре володіти двома-трьома іноземними мовами. Можливо, ще однією чи двома — на дещо нижчому рівні, розмовному. Оскільки в наших навчальних планах, програмах підготовки неможливо передбачити вивчення значної кількості іноземних мов, слід обмежитися хоча б двома, але рівень їх знань має бути високим. А ще хоча б одну, третю мову — вивчати в якості факультативу з кінцевим дещо нижчим рівнем володіння [3, *145*].

Зовсім не обов'язково готувати туристичних менеджерів із другою професійною кваліфікацією лінгвіста, але хороше знання кількох іноземних мов для таких фахівців є необхідним. При цьому методологічні аспекти викладання іноземних мов для спеціальних цілей повинні ґрунтуватися на принципі комунікативної спрямованості та відповідності обраній студентом спеціалізації [4, *95*].

Формування у майбутнього менеджера міжнародного туризму такої комунікативної компетентності, котра спирається на добре знання кількох іноземних мов, має відігравати пріоритетну роль не тільки в процесі його професійної підготовки, а й в контексті формування цілісної та всебічно розвиненої особистості. Цьому може максимально сприяти добре зважений процес його морально-естетичного виховання як студента і самовдосконалення молодого фахівця на шляху до пізнання секретів своєї цікавої і важливої для сучасного суспільства спеціальності.

Джерела

1. Кобржицький В. В. Проблеми формування професійної культури майбутніх менеджерів міжнародного туризму / В. В. Кобржицький / "Сучасна гуманітаристика" збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 17 травня 2018 р. — Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.), 2018. — Вип. 8. — 198 с. С. 33–37. Режим доступу: http://humanitarium.online.
2. Кобржицький В. В. Проблеми поглиблення вивчення іноземних мов майбутніми менеджерами міжнародного туризму / Сучасна гуманітаристика: збірник матеріалів IX Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 13 жовтня 2018 р. — Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.), 2018. — Вип. 9. — 166 с. — С. 22–24. Режим доступу: http://humanitarium.online
3. Кобржицький В. В. Формування наукової та професійної культури майбутніх менеджерів міжнародного туризму / Проблеми модернізації України: [зб. наук. пр.]. — Вип. 6: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. "Проблеми культури наукової роботи та академічної доброчесності у сучасному світі", 29 березня 2018 р./ редкол.: М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — К.: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2018. — 158 с. — С. 144–146.
4. Хмель В. Методологічні аспекти викладання іноземної мови для спеціальних цілей на нефілологічних факультетах університетів / В. В. Хмель // Вища школа. — 2015. — № 4–5 (130). — С. 87–98.

5. Чернуха Н. М. Формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців в сучасних соціокультурних умовах / Н. М.Чернуха, В. Г. Муромець // Сучасні педагогічні технології і освітні системи XXI століття: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції 1 жовтня 2010 р. Відп. ред. О. М. Барно. — Кіровоград: Вид-во КІРоЛ "Україна", 2010. — 360 с.

В. О. ТЬОРЛО
канд. екон. наук, доц., ст. наук. співроб., НН ІМЕФ МАУП

О. С. ВДОВЕНКО
магістрант, НН ІМЕФ МАУП

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТРАНСПОРТУВАННЯ ВАНТАЖІВ І ПОШТОВИХ ВІДПРАВЛЕНЬ КОМПАНІЯМИ УКРАЇНИ ТА ЗНАЧЕННЯ НЕДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ У ЇХ ВИРІШЕННІ

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин виникає потреба прискореного розвитку логістичних і поштових підприємств, що забезпечить надійне транспортування вантажів та кореспонденцій. Наразі їх доставка автомобільним транспортом є одним з найефективніших видів перевезень у близьких сполученнях.

Що стосується поштових перевезень, то даний вид зв'язку є тією основою, що забезпечує своєчасне надання послуг традиційної пошти, фінансових та інших відправлень,які необхідні для повноцінного розвитку громадянського суспільства. До недавнього часу ринок послуг поштового зв'язку в Україні був повністю монополізований національним оператором поштового зв'язку УДППЗ "Укрпошта", а тому споживачі не мали альтернативи при отриманні послуг поштового зв'язку, тобто ринок цих послуг був "ринком одного продавця".

На сьогоднішній день на ринку послуг поштового зв'язку крім національного оператора поштового зв'язку діють кілька операторів поштового зв'язку, яким Національною комісією з регулювання зв'язку (НКРЗ) видані відповідні ліцензії щодо надання послуг з пересилання поштових відправлень і поштових переказів.

Одним із лідерів серед українських підприємств у сфері вантажних та поштових перевезень є ТОВ "Нова Пошта". Це компанія, що надає клієнтам (як представникам бізнесу, так і приватним особам) повний спектр логістичних і пов'язаних з ними послуг.

Удосконалення державного регулювання має важливе значення для формування ефективної державної політики у вирішенні проблем раціоналізації автомобільних перевезень та забезпечення потреб зовнішньоекономічної діяльності. Держава має бути зацікавлена в ефективному регулюванні не тільки внутрішніх автомобільних перевезень, а й міжнародних. Особливістю правового регулювання у сфері міжнародних перевезень є те, що основні питання перевезень вирішуються міжнародними угодами, в яких визначаються умови міжнародних перевезень вантажів. На сьогоднішні день Україна є учасником основних транспортних конвенцій з вказаного питання.

Основними причинами, що стримують розвиток міжнародних поштових перевезень автомобільним транспортом у сфері зовнішньоекономічної діяльності України, є такі: невпорядкованість системи державного регулювання щодо контролю на кордоні та справляння зборів; висока вартість послуг, що надаються митними брокерами, контрольними службами й транспортними терміналами; численні бюрократичні перепони при оформлені міжнародних перевезень; недостатність, а по окремих питаннях відсутність необхідних нормативно-правових актів, що регулюють міжна-

родні перевезення та їх обслуговування. Також в наш час існує нагальна необхідність у розробці нормативних документів, що забезпечили б спрощення всього комплексу процедур планування та організації автомобільних поштових перевезень на території України.

Для стимулювання надходження іноземного капіталу для потреб удосконалення транспортування вантажів та поштових відправлень автомобільним транспортом Україні потрібно здійснити поетапну інтеграцію до загальноєвропейської та світової системи міжнародних транспортних коридорів. Це прискорить розвиток і вдосконалення транспортних технологій, а також сприятиме загальному поліпшенню національної транспортної інфраструктури.

Проте слід зауважити, що загальнодержавні проблеми обумовлюють труднощі в ефективній діяльності підприємств, що функціонують у сфері вантажних і поштових перевезень логістичних компаній. Лише окремим з них вдається розвиватися успішно попри існуючі галузеві проблеми. Так, ТОВ "Нова Пошта" з часу свого заснування впровадила значну кількість заходів щодо модернізації своєї діяльності у сфері відправлення вантажів та кореспонденції. Наразі в компанії існує окремий відділ, що займається розробкою та впровадженням "пілотних проектів", які запускаються у певних районах адресної доставки та тестуються на початку функціонування. Після цього вихідні данні аналізуються та приймається рішення про доцільність їх повноцінного впровадження.

Але при цьому необхідно зважати на ту обставину, що конкуренція не дозволяє тестувати нові проекти тривалий час, а тому необхідно забезпечити їх швидке впровадження та внести в організацію діяльності відповідних відділень необхідні зміни. Це призводить до того, що після впровадження у практичну діяльність недостатньо обґрунтованих та протестованих проектів логістична компанія втрачає значні кошти, що обчислюються сотнями, а інколи і мільйонами гривень. В результаті цього керівництво компанії з метою компенсацій отриманих збитків приймає рішення, по-перше, скоротити витрати на фонд заробітної плати, що веде до невдоволення працівників і, по-друге, вимушене підвищувати вартість надання послуг. Остання дія призводить до втрати підрозділом частини своїх клієнтів. Зрозуміло, що на підвищення цін на послуги впливає багато чинників, зокрема ціни на оренду приміщень та пальне, проте виключити неефективні проекти компанії цілком можливо за рахунок досконалішого їх обґрунтування та залучення більш кваліфікованого персоналу.

Вирішення проблем залучення висококваліфікованих фахівців значною мірою можливе в наш час за рахунок покращення їх фахової підготовки у навчальних закладах України. Поки що відсутні на загальнодержавному рівні замовлення на професійну підготовку необхідної кількості відповідних фахівців. Вказаний недолік вимагає свого вирішення. За існуючих обставин дослідження даної проблематики в НН ІМЕФ МАУП заслуговує позитивної оцінки та поширення. Також доцільним є формування програм спеціальних дисциплін, що забезпечить необхідний рівень підготовки фахівців вказаного напряму.

Для подальшого розвитку та удосконалення організаційної діяльності ТОВ "Нова Пошта" доцільно запропонувати розробку більш розширених, порівняно з існуючими, програм лояльності до клієнтів. Це б допомогло втримати значну їх частину за умов зростаючих цін на послуги. Наразі існуючою в компанії програмою лояльності можуть скористатися клієнти лише у відділеннях компанії, але надзвичайно важливим є запровадження програм лояльності на рівні адресного обслуговування.

Програми розвитку лояльності клієнтів є одним з найбільш ефективних напрямів удосконалення роботи поштових компаній. Водночас вони є досить перспективними

довгостроковими проектами, що вимагають детального попереднього опрацювання та чіткого обґрунтування планових термінів їх запровадження і повинні відзначатися можливостями їх коректування при виявленні недоліків, що буде запорукою досягнення максимальної ефективності в діяльності відповідних структурних підрозділів та компаній в цілому.

Джерела

1. Маселко Т. Є. Проблеми управління транспортно-логістичними системами України та перспективи розвитку в контексті європейської інтеграції // Т. Є. Маселко, С. Г. Шевченко. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/17_2/301_Maselko_17_2.pdf
2. Мережа міжнародних транспортних коридорів на території України. [Електронний ресурс] / Міністерство інфраструктури України. — Режим доступу : http://www.mtu.gov.ua/uk/show/transports.html
3. Панчук О. В. Удосконалення системи управління якості транспортних послуг / Глобальні та національні проблеми економіки. — 2017. — № 19. — С. 626–630.

В. О. ТЬОРЛО
канд. екон. наук, доц., ст. наук. співроб., НН ІМЕФ МАУП

О. Г. ТЕРЕЩЕНКО
магістрант, НН ІМЕФ МАУП

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ МОДЕРНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ІМПОРТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЙ НА РИНКУ ЕЛЕКТРОННИХ КОМПОНЕНТІВ В НН ІМЕФ МАУП

За сучасних умов становлення ринкової економіки в Україні важливого значення набуває дослідження шляхів модернізації управління імпортною діяльністю суб'єктів господарювання на ринку електронних компонентів. Це обумовлено тим, що електроніка застосовується в галузях промисловості, життєво важливих для економіки країни в цілому і, зокрема, у військовій промисловості, системах безпеки, що контролюють доступ до інформації, а також у видобутку газу і нафти. В цілому даний напрям сприяє становленню в Україні високотехнологічних виробництв.

Електроніка не тільки міцно ввійшла в наш побут, а й проникла майже у всі сфери виробництва. Частотні перетворювачі для керування роботою асинхронних двигунів стали важливим етапом модернізації технологічного обладнання. При цьому підвищення його продуктивності як правило вимагає модифікації на основі впровадження новітніх наукових досягнень. Потрібно також враховувати ту особливість, що заміна несправних компонентів на нові, більш продуктивні комплектуючі, сприяє скороченню витрат часу і підвищенню прибутків підприємств. В зв'язку з цим, за сучасних умов для підприємств різних галузей господарства України є нагальна потреба в електронних компонентах.

Інтеграція України до світового економічного простору та зростаюча господарська самостійність суб'єктів господарювання створюють в наш час сприятливі умови для розвитку ефективної зовнішньоекономічної діяльності. Спеціалізація підприємств на наукоємних виробництвах та раціональне управління імпортом забезпечить не тільки підвищення конкурентоздатності українських компаній, але й сприятиме поліпшенню їх фінансового стану та іміджу на закордонних ринках.

Тому на сьогоднішній день підвищення ефективності управління імпортною діяльностю суб'єктів господарювання на ринку електронних компонентів є актуальним.

В сегменті виробництва компонентної бази для електроніки України вітчизняна промисловість поки що відстає від провідних американських, європейських та азіатських фірм. У той же час рівень наукових досліджень та розробки електронних приладів в нашій країні досить високий. В Україну час від часу навідуються представники провідних світових виробників електронних компонентів, таких як STMicroelectronics, Texas Instruments, Analog Devices для просування новітніх рішень та обміну досвідом. За період з 2016 по 2018 рр. іноземні розробники радіоелементів розширили номенклатуру інженерної мікроелектроніки на 15 %, що на 5 % більше, ніж у період з 2013 по 2015 рр.

Імпорт сучасних радіо компонентів є надзвичайно важливим для виробництва електронної продукції і сприяє розвитку ринку електронних компонентів в Україні.

В майбутньому подальший розвиток даного напряму потребує генерації нових ідей та ефективних управлінців, що можливе лише за умов організації підготовки висококваліфікованих фахівців в закладах освіти різних рівнів та форм власності, в тому числі недержавних вузів. В реалізації вказаного напряму активну участь в процесі дипломних досліджень приймають кафедри відповідної спеціалізації НН ІМЕФ МАУП. Проте для його поглиблення доцільно створити відповідні навчальні дисципліни, що враховували б зарубіжний досвід з цих питань.

В наш час українське виробництво електроніки переорієнтовано на стандарти НАТО та ЄС, тому імпортна діяльність українських постачальників повинна виходити на новий загальноприйнятий в світі рівень ринкових трансформацій. Але зважаючи на те, що продукція оптових постачальників на ринку електронних компонентів України, зокрема, радіодеталей, використовується вітчизняними компаніями-розробниками приладів і заводами по серійному їх випуску, важливе значення має запровадження ефективної системи управління процесами імпорту електронних компонентів. Це дозволить підвищити рівень прибутковості як окремих суб'єктів господарювання, так і галузі в цілому.

Компанія ТОВ "КП "Техпрогрес" займається поставкою в Україну електронних компонентів та комутації безпосередньо від провідних світових виробників. Такі їх види як: роз'єми, комутації, корпуси, кнопки, тумблери, мікроперемикачі, перехідники, клеми, клемники, кабельна продукція, кріпильні деталі, інструмент, кросове обладнання, шлейфи, термоусадочні трубки, штирьові з'єднувачі є в достатній кількості, доступні за ціною і можуть постачатися зі складу в Києві на замовлення українських споживачів. Переважна їх частина в наш час (до 80 % всього асортименту) завозиться з країн Європи та США.

Аналіз перерахованих вище особливостей та недоліків, дає підстави запропонувати такі заходи з модернізації управління імпортною діяльністю суб'єктів господарювання України на ринку електронних компонентів. Для підвищення конкурентоздатності вітчизняних постачальників електронних компонентів необхідно удосконалити стратегію зовнішньоекономічної діяльності щодо трансферу цієї продукції з врахуванням внутрішніх можливостей за умов становлення ринкових відносин. Важливе значення має зміна вектору закупівель основних радіокомпонентів, а саме — з Тайваню і Гонконгу та перехід за існуючих умов з авіа- на морське транспортування, що знизить коефіцієнт вартості постачання на 30–35 %, в результаті чого відповідно знизиться вхідна ціна імпортованої продукції. Активне застосування заходів щодо стимулювання збуту продукції буде найефективнішим при поєднанні їх з вузькопрофільною рекламою. Потрібно також оновити відповідно до сучасних вимог офіційний сайт компанії, створити відповідно до європейських стандартів нову мережеву програму управління товариством, дослідити можливості венчурного інвестування та створення спеціалізованого бізнес-інкубатора. Це може стати для компанії джерелами додаткового фінансування. Доцільно на регулярній основі приймати участь у міжнародних виставках-ярмарках та здійснювати аналіз світового ринку виробників електронних компонентів з метою розширення асортименту їх імпорту, що забезпечить збільшення обсягів закупівель та диверсифікацію замовників.

З економічної точки зору важливо також оптимізувати витрати на постачання своєї продукції та задіяти вивільнені кошти для стимулювання збуту продукції. Підвищення рівня конкурентоздатності продукції, що реалізує компанія, створить мож-

ливість результативної участі у тендерах державних закупівель, де якість, терміни постачання та ціна відіграють вирішальну роль.

Реалізація вказаних заходів буде сприяти стабілізації товариства на ринку електронних компонентів та формування позитивного іміджу на внутрішньому ринку і за кордоном, підвищить рівень його конкурентоспроможності.

Джерела

1. Новини світу електронних компонентів // “Chip News Україна інженерна мікроелектроніка”-вид. № 8 (178), 2018 р. — С. 6–9.
2. Електромеханічні компоненти / авт. кол.: Торстен Розін, Олександр Скірта та ін. // “Chip News Україна інженерна мікроелектроніка”-вид. №7 (177), 2018 р. — С. 4–9.
3. Коваль Ю. А., Лупич К. Ю., Салахов Е. А. Новини компаній виробників електроніки// “Радіокомпоненти”-вид. № 1–2 (79), 2018 р. — С. 5–6.
4. Poole, J. P. Knowledge Transfers from Multinational to Domestic Firms: Evidence from Worker Mobility//Review of Economics and Statistics. — 2013. — С. 393–406.

О. В. ОХМАН
канд. юрид. наук, Хмельницький інститут
імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України МАУП

ВИЩА ОСВІТА ДЛЯ ОСІБ, ЯКІ ВІДБУВАЮТЬ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД

Право на освіту — це набуте конституційне право громадян України на отримання необхідних знань, досягнення певного рівня моральності, стабільності і цивілізованості в суспільстві. Ст. 53 Конституції України гарантує кожному громадянину доступність і безоплатність повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах [1].

У національному законодавстві право людини на освіту також закріплено в ст. 3 Закону України "Про освіту" [2], ст. 4 Закону України "Про вищу освіту" [3] та інших нормативних актах. Положення законодавства поширюються на всіх без винятку осіб, незалежно від їхньої статті, раси, національності, стану здоров'я, майнового стану чи ставлення до релігії. Ці норми також стосуються осіб, які відбувають покарання за злочини, оскільки згідно із ч. 2 ст. 7 Кримінально-виконавчого кодексу України, "Засуджені користуються всіма правами людини та громадянина, передбаченими Конституцією України, за винятком обмежень, визначених цим Кодексом, законами України і встановлених вироком суду", відповідно до ч. 1 ст. 107 Кримінально-виконавчого кодексу України, "засуджені, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, мають право одержувати освіту відповідно до законодавства про освіту", також згідно зі ст. ст. 125–126 Кримінально-виконавчого кодексу України у колоніях для засуджених забезпечується доступність і безоплатність здобуття повної загальної середньої освіти у тому числі професійно-технічного навчання на виробництві [4].

Створення в місцях позбавлення волі умов для навчання засуджених дозволяє їм реалізувати конституційне право кожного громадянина України на освіту та відповідає міжнародним стандартам поводження із в'язнями [5, 71]. Зокрема, Мінімальні стандартні правила ООН, Європейські в'язничні правила встановлюють, що в кожній установі повинні здійснюватися всеосяжні програми освіти, які мають на меті розширення перспектив успішної соціальної реінтеграції в'язнів, поліпшення їх поведінки, підвищення почуття особистої гідності та перевиховання засуджених.

Мінімальні стандартні правила ООН акцентують увагу щодо необхідності створення умов, які б дозволили засудженим мати повноцінну освіту, а особливо неповнолітні засуджені.

Здобути вищу освіту в Україні засуджені можуть за допомогою дистанційної форми навчання, положення про яку затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 року "Про затвердження Положення про дистанційне навчання" [6].

Дистанційне навчання — це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі. Основною формою організації навчального процесу за дистанційною формою є самостійна робота.

Адміністрація установ виконання покарань всебічно сприяє загальноосвітньому, професійно-технічному та дистанційному навчанню засуджених, у разі потреби надає їм допомогу в отриманні консультацій, придбанні підручників та посібників. Для вирішення цього питання заклади пенітенціарної системи впровадили надання освітніх послуг вищими навчальними закладами системи освіти України за дистанційною формою навчання. Між Українським центром оцінювання якості освіти та Державною пенітенціарною службою України було укладено угоду, де визначено принципи співробітництва на всіх етапах підготовки і проведення зовнішнього тестування засуджених та осіб, які перебувають під вартою і мають бажання вступати до вишів.

Виходячи з твердження О. Д. Шевченка, за результатами анкетування в Україні з'ясувалося, що 87,8 % засуджених, які мають середню освіту, бажають отримати вищу освіту, з них 46,5 % можуть вчитися на платній основі. Родичі засуджених готові здійснювати оплату за навчання, а це у свою чергу дозволить більш раціонально використовувати технічну базу і знизити матеріальні витрати на технічне оснащення нечисленних пунктів дистанційного навчання. При цьому, як зазначає автор, для забезпечення можливості отримання засудженими до позбавлення волі вищої освіти передумовою може послужити консолідація потенційних студентів з числа засуджених в одній установі виконання покарань [7, 34].

О. В. Гальцова зазначає, що навіть за допомогою дистанційної форми навчання здобувають освіту у вищих навчальних закладах лише 25 осіб, які тримаються в місцях позбавлення волі, серед них: 2 особи засуджені до довічного позбавлення волі; 6 осіб навчаються у вищих навчальних закладах на бюджетній основі; 19 осіб — на контрактній основі [8, 251].

На нашу думку, така невелика кількість осіб, що отримують дистанційно вищу освіту спричинена тим, що в чинному законодавстві нормативно не визначений чіткий порядок та механізм її здобуття, з врахуванням того, що особа перебуває в умовах ізоляції від суспільства. Також необхідно істотно покращити матеріально-технічну базу для здобуття вищої освіти засудженими в установах виконання покарань.

Для засуджених до позбавлення волі потрібно відкрити двері вузів, щоб вони могли отримати вищу освіту, зрозуміло, через дистанційне навчання, а після звільнення від відбування покарання, вони зараховуватимуться до академічних груп вузу. За твердженням персоналу установ виконання покарань, студенти-засуджені становляться більш дисциплінованими і менш конфліктними, у них розширюється коло інтересів, тобто відбувається процес виправлення та ресоціалізації засуджених.

Отже, вища освіта є потужним засобом виправлення та ресоціалізації засуджених, а також допоможе їм адаптуватися до суспільного життя після відбування покарання. Набута освіта дає можливість раніше засудженим у подальшому реалізувати свої професійні знання і навички на практиці, що у свою чергу дозволяє забезпечити себе матеріально і, як правило, не повертатися на шлях злочинної діяльності.

Необхідно розробити та закріпити в чинному законодавстві порядок та дієвий механізм здобуття вищої освіти засудженими, вищі навчальні заклади мають зазначати в правилах вступу умови здобуття вищої освіти особами, які відбувають кримінальне покарання; законодавчо визначити спеціально уповноважених осіб, які можуть бути посередниками між вищим навчальним закладом і засудженим; зобов'язати установи виконання покарань створити належну матеріально-технічну базу, яка забезпечить більшу можливість здобути вищу освіту засудженими.

Необхідним етапом є поглиблення підготовки персоналу органів і установ виконання покарань, посилення їхнього співробітництва з навчальними закладами,

неурядовими організаціями для підтримки мотивації засуджених активно брати участь у різних освітніх програмах, формувати певні навички. Особливу увагу варто приділяти навчанню засуджених, у яких виникли найбільші труднощі, а надто тих, хто відбуває тривалі строки покарання.

Перелічені заходи з боку держави, безумовно, сприятимуть наданню засудженим більшої можливості здобуття вищої освіти, яка не тільки підвищить освітній і культурний рівень засуджених, але й дасть можливість після звільнення полегшити питання працевлаштування.

Процес здобуття вищої освіти особами, які позбавлені волі, хоча й повільно, але набуває розвитку. Труднощі цього процесу передусім пов'язані не з суспільними стереотипами про "закритість" пенітенціарних закладів і не з відсутністю у вищих навчальних закладів бажання навчати засуджених, а з недостатньою розробленістю правових, організаційних і науково-методичних засад щодо надання такого виду вищої освіти.

Джерела

1. Конституція України: прийнята від 28 червня 1996 року. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 30.09.2016 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 19.01.2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19.
3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. Дата оновлення: 19.01.2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.
4. Кримінально-виконавчого кодексу України: Кодекс України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. Дата оновлення: 04.11.2018 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15.
5. Боняк В. О. Конституційне право людини і громадянина на освіту в Україні: монографія. Дніпропетровськ: Ліра ЛТД, 2008. 180 с.
6. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ МОН України від 25.04.2013 р. № 466. Дата оновлення: 21.08.2015 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13.
7. Шевченко О. Д. Взаємодія пенітенціарної, освітньої та державно-правової системи з питань, що стосуються забезпечення права на здобуття освіти засудженими до позбавлення волі. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки, 2016. Випуск 2. Том 3. С. 33–35.
8. Гальцова О. В. Щодо питання права на освіту засуджених до позбавлення волі. Порівняльно-аналітичне право. № 1. 2018. С. 249–251.

В. А. БОРТНИК
канд. юрид. наук, доц., НН ІП МАУП

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ОСОБИ ЯК ОБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ

Структура будь-якого теоретико-методологічного дослідження повинна включати такі елементи як: стан наукової розробки досліджуваного питання у вітчизняній та зарубіжній юридичній літературі та методологічні засади дослідження.

Методологічне забезпечення теоретичних питань кримінально-правової науки, більш глибоке розуміння взаємодії методів дослідження зазначеного питання, їх вплив на розвиток різних сфер суспільного життя дають ґрунтовні орієнтири на шляху удосконалення кримінального законодавства та практики його застосування.

У доктрині кримінального права існують різні точки зору щодо розуміння методології наукового дослідження. Найбільш прийнятною, на наш погляд, є позиція щодо розуміння її як системної єдності прийомів, методів та засобів наукового мислення, яка у такій якості становить комплекс історично складених раціональних шляхів, засобів і форм руху мислення від незнання до знання, від явища до сутності, від припущення до істини [1; 2].

Не існує єдиної позиції щодо виділення основних методів дослідження кримінально-правових норм Особливої частини кримінального права. Але , враховуючи специфіку самого предмета дослідження, в нашому випадку, кримінально-правову характеристику честі та гідності особи як об'єкта злочину, необхідність такої робити очевидна. Тому методологію цього дослідження в цілому склала система загальнонаукових та спеціально-наукових методів, що забезпечили об'єктивний аналіз досліджуваного предмета. У нашому дослідженні ми дотримуємося позиції В. В. Кузнецова [3] та М. І. Панова [4] щодо виділення таких основних методів як: діалектичний, системно-структурного аналізу, формально-логічний (догматичний), соціологічний, історичний та порівняльно-правовий.

Історико-правовий метод (історичний) передбачає врахування минулого при з'ясуванні передумов виникнення досліджуваного явища, його розвитку та існування.

Зазначений методвиділяє тенденції розвитку досліджуваної кримінально-правової заборони, а також висвітлює основні позиції розвитку законодавства щодо охорони цих суспільних відносин. Це, в свою чергу, дозволює знайти шляхи удосконалення чинного кримінального законодавства на сучасному етапі щодо досліджуваного питання.

Компаративістський метод дозволяє всебічно здійснювати аналіз будь-якого явища чи процесу кримінально-правової дійсності об'єктивно з пізнавальною цінністю наукової роботи [5]. Крім того, за допомогою цього методу у кримінальному праві виявляють найбільш досконалі правові формули та знаходять найкращі можливості реалізації принципів кримінального права [6]. Слушну точку зору, на наш погляд, висловлює А.В. Савченко, що саме компаративістський метод у сучасному кримінальному праві України стає одним із провідних й універсальних у системі методологічної бази наукових досліджень, даючи змогу адекватно зіставляти систему міжнародного кримінального права із системою національного кримінального права конкретної держави, краще виявляти соціальну та правову природу українського кримінального пра-

ва, а також пропонувати напрямки використання зарубіжного досвіду правотворення для вдосконалення вітчизняного кримінального законодавства [7].

Цілком обґрунтованими та доречними є погляди М. І. Хавронюка та М. І. Бажанова, що цей метод дає можливість оцінити ті чи інші норми кримінального права країн зарубіжжя на предмет їх використання в нашому законодавстві. Звичайно, не йдеться про повне перенесення іноземного права на наш ґрунт, що неприпустимо, але окремі його положення може бути сприйнято [8].

Це дійсно так, оскільки саме цей метод використовувався при виявленні загального, схожого, відмінного та унікального у кримінальному законодавстві України та іноземних держав, а також в положеннях їх доктрини щодо честі та гідності особи як об'єкта злочину.

Діалектичний метод дозволяє висвітлити предмет дослідження, враховуючи важливі та суттєві етапи від абстрактного до конкретного, а потім — від конкретного до абстрактного. За допомогою цього методу можна розглянути честь та гідність особи як об'єкта злочину та окремого явища, а потім перейти до утворення складних абстрактних понять досліджуваної кримінально-правової заборони.

Догматичний метод (формально-юридичний, формально-догматичний, формально-логічний, логіко-юридичний тощо) полягає в аналізі чинного законодавства та практики його застосування, у виявле 'нні очевидних аспектів правових явищ без проникнення у внутрішні сутнісні сторони і зв'язки. Він здійснюється за допомогою формально–логічних прийомів: аналізу і синтезу, індукції та дедукції, абстракції та інших і дозволяє виробити поняття, описати, узагальнити, класифікувати, систематизувати, передати отримане знання ясним, цілком визначеним чином [9].

Соціологічний метод забезпечує проведення анкетування практичних працівників органів внутрішніх справ (ОВС) України щодо ефективності застосування кримінально-правової норм, де об'єктом злочинів є честь та гідність особи, а також стосовно кваліфікації під час розслідування кримінальних справ при вивченні судової та слідчої практики.

Системно-структурний метод дозволяє зрозуміти особливості конструювання складів злочинів, передбачених статтями, в яких об'єктом злочинів є честь та гідність, та проаналізувати його конкретні елементи й ознаки, з'ясувати їх роль і значення, а також взаємозв'язок з іншими кримінально-правовими категоріями та поняттями. Зазначений метод включає в себе методи аналізу та синтезу. Він дозволяє конкретизувати місце досліджуваної кримінально-правової заборони у системі Особливої частини кримінального законодавства.

Специфіка системного методу визначається тим, що він орієнтує дослідження на розкриття цілісності об'єкта та механізмів, які її забезпечують, на виявлення різноманітних типів зв'язків складного об'єкта і зведення їх в єдину теоретичну картину [10]. Це дає змогу конкретизувати типові факти, одиничне, особливе і загальне у кримінально-правовій нормі.

Метод моделювання є неодмінним атрибутом будь-якого наукового дослідження Особливої частини кримінального права, адже склад злочину є образним, абстрактним відображенням злочинів, їх моделлю [11].

Статистичний метод застосований при встановленні статистичних даних про кількість учинених злочинів, передбачених статтями, які досліджуються, а також при дослідженні її кількісних та якісних параметрів.

Статистичний метод використаний паралельно із *математичним,* хоча деякі вчені їх ототожнюють [12]. За допомогою останнього здійснені підрахунки емпіричних досліджень та зведення статистичних даних.

Окрім вищезазначених можуть застосовуватися також і такі методи як: 1) *аксіоматичний* — при визначенні в дослідженні об'єкта злочину (концепція об'єкта злочину — суспільні відносини), при використанні основних принципів, які покладені в основу теорії кримінального права та кваліфікації злочинів тощо[12]; 2) *кібернетичний* — при використанні можливостей сучасних інноваційних комп'ютерних технологій для обробки та аналізу інформації стосовно честі та гідності особи як об'єкта злочину.

Викладені положення дозволяють стверджувати що дотримання у нашому дослідженні як методологічних засад необхідних для визначення його науково-теоретичної спрямованості та обґрунтованості, так і процедур установлених у сфері застосування прикладних методик дозволяє розглядати результати отримані у ході емпіричного вивчення, як такі, що відповідають загальнонауковим вимогам об'єктивності, репрезентативності та валідності.

Джерела

1. Алексеев С. С. Философия права / С. С. Алексеев. — М. : Изд-во НОРМА, 1999. — 336 с.
2. Гуторова Н. О. П. Проблеми кримінально-правової охорони державних фінансів України: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.08 "Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право" / Гуторова Наталія Олександрівна. — Х., 2001. — 459 с.
3. Кузнецов В. В. Кримінально-правова охорона громадського порядку та моральності в українському вимірі : монографія / В. В. Кузнецов. — К. : ТОВ НВП "Інтерсервіс", 2012. — 908 с.
4. Вибрані наукові праці з проблем правознавства / М. І. Панов; передм. В. П. Тихого. — К. : Ін Юре, 2012. — 812 с.
5. Малиновский А. А. Сравнительное уголовное право: понятие и основные задачи / А. А. Малиновский // Уголовное право: стратегия развития в XXI веке: материалы 4-й Международной научно-практической конференции. — М. : ТК ВЕЛБИ, Изд-во Проспект, 2007. — С. 30–33.
6. Уголовное право Российской Федерации: учебн. / под ред. В. П. Кашепова. — М. : Былина, 2001. — 560 с.
7. Савченко А. В. Порівняльний аналіз кримінального законодавства України та федеративного кримінального законодавства Сполучених Штатів Америки : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.08 "Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право" / Савченко Андрій Володимирович. — К., 2007. — 616 с.
8. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : дис. ... доктора. юрид. наук : 12.00.08 "Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право" / Хавронюк Микола Іванович. – К., 2007. — 557 с.
9. Кримінальне право України: Загальна частина: підруч. / [М. І. Бажанов , Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.]; ра ред. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — [2-ге вид.]. — К. : Юрінком Інтер, 2004. — 480 с.
10. Баскаков А. Я. Методология научного исследования : учеб. пособие / А. Я. Баскаков, Н. В. Туленков. — К. : МАУП, 2004. — 216 с.
12. Хилюк С. В. Розвиток науки кримінального права України після відновлення її державної незалежності (питання особливої частини) : дис. кандидата юрид. наук : 12.00.08 "Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право" / Хилюк Світлана Володимирівна. — К., 2007. – 304 с.
13. Кузнецов В. В. Кримінально-правова охорона громадського порядку та моральності в українському вимірі : монографія / В. В. Кузнецов. — К. : ТОВ НВП "Інтерсервіс", 2012. — 908 с.

О. М. МІХАТУЛІНА
докт. філос. в гал. прва, проф. каф. госп., трудового права та цивільно-правовиих дисциплін, НН ІП МАУП

А. В. КОВАЛЬОВ
доц. каф. госп., трудового права та цивільно-правових дисциплін, НН ІП МАУП

ІПОТЕКА ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ЗАСТАВИ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

За останнє десятиліття XX ст. Україна пройшла початкові етапи земельної реформи, складовою якої став процес формування вітчизняного законодавства про іпотеку. На сьогодні правове регулювання іпотечних відносин здійснюється відповідно до Міжнародної конвенції про морські застави та іпотеки [188, 11], Закону України "Про приєднання України до Міжнародної конвенції про морські застави та іпотеки" [25], Цивільного

кодексу України [3], Господарського та Земельного кодексів [5, 2], Закону України "Про іпотеку" [21], інших нормативно-правових актів.

Прийняття Закону України "Про іпотеку"[21] було здійснено з метою впровадження ефективного правового механізму функціонування іпотеки як особливої форми забезпечення нерухомим майном виконання зобов'язань, сприяння подальшому розвитку кредитних відносин в Україні та встановлення юридичних гарантій захисту прав кредиторів при здійсненні іпотечного кредитування.

Необхідність прийняття цього закону була зумовлена недосконалістю існуючої правової бази у сфері іпотеки, її невідповідністю міжнародним стандартам, відсутністю в Україні прозорих правил та належних фінансових інструментів, що дозволяли б швидко й ефективно ввести до господарського обороту нерухоме майно для збільшення обсягів і строків кредитування, зниження вартості кредитних ресурсів та підвищення на цій основі темпів економічного зростання в цілому [106, 61].

Іпотека стала комплексним інститутом цивільного, земельного, банківського, господарського права, що містить низку спеціальних складових, інститут іпотеки має чітко визначену систему характерних правових форм та пріоритетів. До структури іпотеки належать також поняття, що визначають її як самостійний інститут права і передбачають ряд процедур, за якими відповідні правовідносини виникають, існують і припиняються.

З досвіду застосування іпотеки землі європейськими країнами вбачається її функціональність і корисність для держав з ринковою економікою. Завдяки такій функціональності вона мала бути одним з важелів земельної реформи в Україні, також і невід'ємною частиною національної земельної політики в пі дому [66, 4–6].

На сьогодні у правовому й організаційному механізмах забезпечення іпотеки склалася досить складна ситуація. Протягом майже чотирьох останніх тюків прийнято низку важливих нормативно-правових актів, таких як Закони України: "Про іпотеку" від 5 червня 2003 року [21], "Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю" від 19 червня 2003 року [22], "Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати" від 19 червня 2003 року [23], "Про забезпечення вимог

кредиторів та реєстрацію обмежень" від 18 листопада 2003 р. [24]. Внесено зміни й доповнення до Законів: "Про заставу" від 16 січня 1992 року [11], "Про цінні папери і фондову біржу" від 18 червня 1991 р. (втратив чинність) [49]; "Про нотаріат" від 2 вересня 1993 р. [13]. Набули чинності Цивільний [3] і Господарський кодекси України [5]. 31 березня 2004 р. постановою Кабінету Міністрів України затверджено Тимчасовий порядок державної реєстрації іпотек від 4 вересня 2003 р. [43], а 10 серпня 2004р. розпорядженням Кабінету Міністрів України схвалено Концепцію створення національної системи іпотечного кредитування [45]. Державна комісія з цінних паперів ухвалила Рішення "Про стандартну (типову) форму бланку заставної" [46]. За таких умов можна вважати, що фундамент правової регламентації іпотечних відносин в Україні закладено [163, 4–5].

Але що саме представляє сьогодні собою іпотека: вид способу виконання забезпечення зобов'язання чи вид застави?

Незабаром іпотека була оголошена як така, що має застосовуватись до всіх зобов'язань, оскільки, забезпечуючи виконання зобов'язання кредитору, вона не залишала можливості боржнику діставати доходи із заставного майна.

Щодо розвитку іпотеки в нашій країні, то як правовий інститут вона втратила своє значення після того, як у 1917 р. була ліквідована приватна власність на землю, засоби виробництва, скасовано правовий поділ майна на рухоме і нерухоме, і своїм зародженням зобов'язана Закону України "Про заставу" від 2 жовтня 1992 р. (далі — Закон про заставу).

Згідно із Цивільним кодексом України іпотекою є різновид застави нерухомості, що залишається у володінні заставодавця або третьої особи [3]. Вона є найбільш ефективним способом забезпечення виконання зобов'язання з огляду на відносну стабільність у використанні землі, будівель та споруд, а також прав на нерухоме майно.

Оскільки в ринкових умовах потенційний покупець ніколи не сплачує за одним разом повну вартість придбаної у власність земельної ділянки чи розташованих на ній об'єктів нерухомого майна (будівлі, споруди, цілісні майнові комплекси тощо). Отже, іпотека — вид застави за Цивільним кодексом України.

За Законом України "Про іпотеку" від 05.06.03 р., зі змінами та доповненнями (далі — Закон про іпотеку), іпотекою називається вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, що залишається у володінні і користуванні іпотекодавця, згідно з яким іпотекодержатель має право в разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами цього боржника в порядку, установленому законом [11]. Отже, за Законом про іпотеку іпотека — це вид забезпечення виконання зобов'язання.

Говорячи про іпотеку, слід звернути увагу на те, що за законом вона розглядається як вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, іпотека, як і застава, виникає на підставі договору, закону або рішення суду. Нею може бути забезпечення виконання дійсного зобов'язання або задоволення вимоги, що може виникнути в майбутньому на підставі договору, що набув — пості. У разі порушення боржником основного зобов'язання відповідно до іпотеки іпотекодержатель має право задовольнити забезпечені нею вимоги за рахунок предмета іпотеки. До договору іпотеки передбачена державна реєстрація. У разі недотримання цієї умови іпотечний договір є дійсним, але вимога іпотекодержателя не набуває пріоритету щодо зареєстрованих прав чи вимог інших осіб на передане в іпотеку нерухоме майно.

Якщо брати до уваги предмет іпотеки, то ним може бути один або декілька об'єктів нерухомого майна, об'єкт незавершеного будівництва або інше нерухоме майно,

яке стане власністю іпотекодавця після укладання договору, частина об'єкта нерухомого майна (лише після виділення її в натурі і реєстрації права власності на неї як на окремий об'єкт нерухомості).

У зв'язку з тим, що поняття нерухомого майна із часом стало ширше, предмет іпотеки також збільшився. Ми вважаємо, що це ще один довід на користь того, що іпотека повинна бути самостійним способом забезпечення виконання зобов'язання.

Підсумовуючи, зазначимо, що іпотека — це самостійний вид забезпечення виконання зобов'язання. Оскільки за Законом про іпотеку встановлено, що іпотекою вважається вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном. Причому твердження, що іпотека — це вид застави, буде теж правомірним, адже Цивільний кодекс України чітко встановлює, що іпотека — це вид застави. Як відомо, кодифікований нормативний акт має більшу силу, ніж закон, і немає значення, що він був прийнятий раніше за закон. Вважаємо, що виділення іпотеки як окремого виду способу забезпечення виконання зобов'язання в Цивільному кодексі лише питання часу, оскільки іпотека давно сформувалася як окремий правовий інститут та надійний спосіб забезпечення виконання зобов'язань. Тому пропонуємо внести зміни до Цивільного кодексу України та виділити іпотеку як самостійний вид способу виконання зобов'язання.

І. А. КАБАНОВА
докт. філос. в гал. права, НН ІП МАУП

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВІТЧИЗНЯНОГО ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

В умовах розвитку сучасної ринкової економіки України та процесів євроінтеграції нашої держави виникає потреба перегляду особливостей функціонування податкової системи України. Хоча на сьогоднішній день проведено багато реформ, однак все ж виникають проблеми щодо ефективності функціонування сучасної податкової системи України, зумовлені недосконалістю законодавства України та неактуальними підходами стосовно справляння податків.

В сучасному суспільстві податки і збори — це не тільки і не стільки джерело доходів держави, необхідні їй для виконання покладених на неї завдань і функцій. Сьогодні податки в умовах глобальної політики невтручання держави в ринкові процеси виступають ефективним інструментом державного регулювання як економіки в цілому, так і окремих її секторів, зокрема і фінансового-правового. Об'єктивно, податки — основне джерело державних доходів, а з позиції суспільства — обов'язкові індивідуальні витрати. Держава за допомогою системи податків і зборів імперативно встановлює макроекономічні та мікроекономічні пропорції поточного, а також майбутнього розподілу і перерозподілу економічних благ в суспільстві.

Однозначного розуміння змісту і сутності феномену податкового регулювання на сьогоднішній день не існує. Так, А. В. Красюков [1] та ін. тісно пов'язують податкове регулювання з державним нормативним регулюванням податкових відносин. Науковці, досліджуючи податкове регулювання, завжди оперують такими категоріями, як: "податкова політика", "податковий механізм", "податкове адміністрування", "планування" і "прогнозування", "податковий менеджмент", "податкова стратегія", "податковий контроль" і ін. На наш погляд, всі дані категорії входять до змісту податкового регулювання. Проте, не маючи термінологічно розробленого і усталеного апарату дослідження, ми вважаємо, що слід етимологічно розкрити феномен податкового регулювання за допомогою визначення категорій, та його безпосередніх складових, а саме регулювання і податок. Проведений аналіз показав, що саме поняття "податкове регулювання" включає в себе неоднозначні і складні поняття (категорії).

Словники дають різні визначення терміну "регулювання". Спочатку під регулюванням (від лат. Regulo — влаштовую, привожу в порядок, норма, правило, англ. Regulation; нім. Regulierung) малося на увазі:

- приведення чогось в належний порядок, "упорядкування" [2];
- досягнення рівномірності в роботі машин або в дії будь-яких приладів або як синонім регламентації [3];
- приведення в порядок [4];
- приведення в відомий порядок, прирівняння [5];
- регулювання, стабілізація, управління, впорядкування;
- поправка, вивірка, установка, налагодження; регламентування, координування, налагодження[6];
- комплекс оперативних впливів на об'єкт управління, орієнтований на локалізацію виявлення в ньому відхилень від деякого бажаного (планового) стану [7].

Існують і багатовимірні підходи до визначення сутності регулювання. Так, словник "Antinazi. Енциклопедія соціології" [8] визначає регулювання одночасно як:

1) приведення в порядок, впорядкування (механізму, діяльності і т. і.);
2) управління рухом, напрямом, діями, відносинами і т. п.;
3) сукупність приписів, які виділяються органами влади або управління і мають на меті внести відомий порядок в ту або іншу сферу життя;
4) форму цілеспрямованого управлінського впливу, орієнтованого на підтримку рівноваги в об'єкті управління і на його розвиток за допомогою введення в нього регуляторів (норм, правил, цілей, зв'язків).

На державному рівні фінансово-правове регулювання економіки являє собою "систему типових заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру, які здійснюють правомочні органи і надають державні установи і громадські організації з метою стабілізації і пристосування існуючої соціально-економічної системи до умов, які швидко змінюються" [9, с. 45].

Виходячи з представлених визначень, можна виокремити основні характеристики регулювання:

1) регулювання — це процес, тобто дія, що має початок і кінець у часі;
2) це не просто дія, а цілеспрямована дія суб'єкта регулювання на об'єкт регулювання, тобто вплив на цей об'єкт з метою досягнення цілком певних цілей;
3) оскільки це управлінський вплив суб'єкта на об'єкт, то у суб'єкта існує уявлення про ідеальний стан об'єкта регулювання, на досягнення якого і спрямований управлінський вплив;
4) ідеальний стан об'єкта впливу (регулювання) може характеризуватися різними властивостями: приведення в порядок, стабільність і рівномірність роботи (функціонування), локалізація і нівелювання відхилень в його роботі (функціонуванні), досягнення рівноважного положення об'єкта;
5) ступінь досягнення об'єктом ідеального стану визначається регуляторами, показниками, коефіцієнтами тощо.

Крім того, на нашу думку, варто виділити наступні наслідки виділених особливостей регулювання:

1) в залежності від об'єкта регулювання можуть виникати зворотні зв'язки і відповідні реакції, які зумовлюють необхідність їх регламентування, прогнозування і планування, моніторингу та контролю;
2) основна мета регулювання задається стратегічною метою (ключовою характеристикою ідеального стану об'єкта регулювання), а регулятори використовуються відповідно до тактичних цілей регулювання, які підпорядковуються стратегічній меті;
3) у суб'єкта й об'єкта регулювання виникають як витрати, так і вигоди (логічно припустити, що витрати кожен прагне мінімізувати, а вигоди — максимізувати);
4) результативність регулювання вимірюється ступенем досягнення об'єктом регулювання ідеального стану в зіставленні з виникаючими у суб'єкта та об'єкта витратами і вигодами.

Специфіку змісту, інструментів і форм податкового регулювання економіки задає податкова дефініція. Природа податку складна, суперечлива, його роль і функції в економічному розвитку суспільства неоднозначні і багато в чому визначаються позицією держави. Як справедливо зауважує Н. Н. Тюпакова, чим складніше будь-яке явище, тим воно важче піддається більш-менш точному визначенню [10, с. 13].

Неоднозначність розуміння дослідниками категорії "податки" підтверджується тим, що до цього часу дослідники ведуть суперечку стосовно змісту податку, його

функцій, змісту цих функцій. Дискусії стосуються кількості функцій податків, їх найменувань, їх співвідношення між собою, складу функцій в термінології і їх змісту (трактування).

Своєрідне узагальнення в суперечці про кількість і підпорядкованість функцій податків ставить І. А. Майбуров [11], який стверджує, що ця суперечка має штучний характер, оскільки функції податків не задаються апріорі, а змінюються в залежності від пріоритетності цілей податкової політики держави в просторі і часі. У свою чергу мета податкової політики на різних етапах соціально-економічного розвитку суспільства різна. Зазначені складності в однозначному розумінні податку є наслідком його еклектичної природи, оскільки податок — це одночасно і правове (політико-правове в термінології Н. Н. Тюпакової [11, с. 13]) і економічне явище. З еволюцією місця і ролі податків у суспільстві та економіці змінювалися підходи до сутності податків. Найбільш близькі за змістом позиції дослідників можна умовно розділити на групи податкових теорій (загальні і приватні).

Загальні теорії направлені на системне дослідження місця і ролі податків у суспільстві, їх природи і сутності, в той час як приватні теорії спрямовані на вирішення конкретного питання, яке стосується певної характеристики податку (наприклад, розміру ставки — рівна, пропорційна, прогресивна чи регресивна, співвідношення прямих і непрямих податків, проблеми перекладання податків та ін.).

Сучасних дослідників природи податків можна умовно розділити на групи: ті, хто орієнтується на економічну природу податку; ті, хто орієнтується на правову природу податку; ті, хто намагається пов'язати в одному понятті економічну і правову природу податку. Перші визначають податок як фінансово-економічну категорію — специфічний дохід держави (або джерело специфічних доходів, що, по суті, дуже близько) і специфічні витрати платника податків (Наприклад, Л. В. Дуканич [12]). Інші дають законодавче визначення податку в суворій відповідності з Податковим кодексом України. Інші дослідники намагаються найбільш об'єктивно розкрити зміст податків, з різним ступенем враховуючи переплетення в природі податків економічних і правових засад (Н. Н. Тюпакова також враховує філософську та політичну природу податків на додаток до фінансової (економічної); В. В. Коровкін відмічає філософську, економічну і правову природу податку [13]).

Ситуація ускладнюється тим, що представники однієї і тієї ж групи можуть дотримуватися як схожих, так і різних підходів до теорій податку.

З дослідження теорій податку можна зробити висновок про те, що економічна природа податку полягає в тому, що в будь-якому випадку податок (як ціна, плата, кредит суспільства державі) — це специфічний вид витрат платників податків і в той же час — специфічний вид доходів держави. Специфіка податку як витрат платників податків полягає в директивному введенні і встановленні державою, в обов'язковому і примусовому характері сплати та стягування податку, а також в тому, що платники податків в будь-якому випадку чекають зворотної соціально-економічної віддачі від держави. Специфіка податку як доходу держави полягає в необхідності забезпечувати, по-перше, соціально-економічну рентабельність діючої податкової системи (дохід від введення, встановлення, стягування, управління і контроль за податками як мінімум повинен покривати пов'язані з цими процесами витрати держави, а як максимум — покривати і інші витрати держави), а по-друге, забезпечувати збалансованість та стійкість бюджетної системи країни. Таким чином, податки є одночасно категорією державних і приватних фінансів.

Правова природа податку безпосередньо виникає з неминучої необхідності нормативного закріплення "правил гри" для податкових відносин між платниками по-

датків і державою. Діюча податкова система повинна вписуватися в норми національного права.

В ст. 6 Податкового Кодексу України [14] визначено, що податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до цього Кодексу, а також, що сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що справляються в установленому цим Кодексом порядку, становить податкову систему України.

Економіко-правова природа податків проявляється в тому, наскільки діюча система податків і зборів об'єднує в собі економічну і правову природу податків. В результаті через податки реалізуються інтереси держави і платників податків (всіх або окремих груп платників податків).

Джерела

1. Красюков А. В. Производные налоговые обязательства // Вестник Воронеж. гос. ун-та. Серия: Право. 2012. № 1. С. 337–349.
2. Словник іншомовних слів за ред. О. С. Мельничука. — 2-е видання, випр. і доп. Київ: Головна редакція "Українська радянська енциклопедія" (УРЕ), 1985 — 966 с.
3. Словар чужих слів: 12000 слів чужого походження в українській мові / Зібр. З. Кузеля, М. Чайковський; Ред. З. Кузеля, — Чернівці, 1910. — 368 с.
4. Словник чужих слів, що вживаються в українській мові / Уклад. З. Пиптенко. — К.: Поступ, 1918. — 256 с.
5. Доманицъкий В. Словарик: Пояснення чужих та не дуже зрозумілих слів, — К.: Тип. С. Борисова, 1906. — 128 с.
6. Словник іншомовних слів/ Уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. — Київ: Наукова думка, 2000. — 680 с.
7. Нечволод Л. І. Сучасний словник іншомовних слів [Текст] / Л. І. Нечволод. — Х. : ПП "Торсінг плюс", 2007. — 768 с.
8. Antinazi. Енциклопедия социологии, 2009 // Словари и энциклопедии на Академике. URL: http: //www.dic.academic.ru/dic.nsf/socio/3417.
9. Ходов Л. Г. Основы государственной экономической политики: Учебник / Л. Г. Ходов. — М.: Изд-во БЭК, 2007. — 332 с.
10. Тюпакова Н. Н. Формирование налогового механизма распределения добавленной стоимости: теория, методология, практика: автореф. дис. ... д-ра экон. Наук / Н. Н. Тюпакова. — Краснодар: КубГАУ, 2011. — 46 с.
11. Майбуров І. А. Теорія і практика податкових реформ: звіряємо позиції / І. А. Майбуров, Ю. Б. Іванов // Фінанси України. — 2010. — № 9. — С. 61–70. — Режим доступу: http:// nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2010_9_7.
12. Дуканич Л. В. Налоги и налогообложение: Учебник / Л. В. Дуканич. — Ростов-на-Дону: Изд-во Феникс, 2001. — 416 с.
13. Коровкин В. В. Основы теории налогообложения: Учеб. пособие — М.: Экономистъ, 2006. — С. 154.
14. Податковий кодекс України: чинне законодавство зі змінами і доповненнями — К.: Алерта; ЦУЛ, 2018. — 480 с.

С. Л. СЄРОВ
здобувач каф. госп., трудового права та цивільно-правових дисциплін, НН ІП МАУП

ЩОДО ЗМІСТОВНОГО НАПОВНЕННЯ ПОНЯТЬ "ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД" І "КОНТРОЛЬ" ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Аналіз нормативних джерел свідчить, що поняття "державний нагляд" і "контроль" стосовно господарської діяльності використовуються, перш за все, у Господарському кодексі України (ст. 19 "Державний контроль та нагляд за господарською діяльністю") у спеціальному Законі України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" від 05.04.2007 року, Законі України від 18 травня 2017 року "Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин" та у низці інших нормативно-правових актів, які можна віднести до господарського законодавства.

Дослідження свідчать, що наявні недоліки — недостатньо чітка визначеність поняття, сутності контролю за господарською діяльністю (в сфері господарської діяльності) зумовлюються недосконалістю нормативно-правової бази. Наприклад, як випливає з формулювання назви статті 19 ГКУ, законодавець розрізняє контроль та нагляд. В той же час у спеціальному Законі України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" від 05.04.2007 року, ці поняття законодавцем ідентифікуються. Крім того, у ГКУ мова йде про державний контроль за господарською діяльністю, в той час як вищезазначений закон регламентує цей контроль "в сфері господарської діяльності". Це по перше. По друге. Виходячи з назви зазначених нормативних актів, можна зробити висновок про те, що регламентовано контроль тільки з боку держави. Контролююча діяльність інших органів (наприклад, громадських) відносно господарської діяльності не регулюється. По третє. З аналізу ст. 19 ГКУ, зокрема, п. 3, випливає, що перелік сфер, в яких держава здійснює контроль і нагляд за господарською діяльністю суб'єктів господарювання, є чітко визначеним (держава здійснює контроль і нагляд за господарською діяльністю суб'єктів господарювання у таких сферах:...), тобто, обмеженим. Крім того, у відповідних нормативних актах йдеться про заходи контролю, що здійснюються органами Державної фіскальної служби, державного нагляду у сфері господарської діяльності з надання фінансових послуг, державного нагляду за провадженням діяльності з джерелами іонізуючого випромінювання, за дотриманням вимог ядерної та радіаційної безпеки, державний нагляд та контроль за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення, державний нагляд (контроль) в галузі цивільної авіації та ін. Це також митний контроль на кордоні, державний архітектурно-будівельний контроль (нагляд) тощо.

Щодо визначення та сутності понять. У Господарському кодексі України визначення контролю та нагляду відсутні. Закон України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності", який регламентує "відносини, пов'язані зі здійсненням державного нагляду (контролю) у сфері

господарської діяльності" (ст. 2 "Сфера дії цього Закону"), містить визначення термінів "державний нагляд", "контроль", ідентифікуючи ці поняття. Так, згідно ст. 1 "Визначення термінів" Закону, державний нагляд (контроль) — це діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема, належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища. Надано визначення категорії "заходи державного нагляду (контролю)". Це планові та позапланові заходи, які здійснюються у формі перевірок, ревізій, оглядів, обстежень та в інших формах, визначених законом. Ця ж стаття вводить поняття "спосіб здійснення державного нагляду (контролю)" під яким розуміється процедура здійснення державного нагляду (контролю), визначена законом (ч. 1 ст. 1 Закону).

В Законі "Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин" в ст. 1 значиться "9) державний контроль - діяльність компетентного органу, його територіальних органів, державних інспекторів, державних ветеринарних інспекторів, помічників державного ветеринарного інспектора та уповноважених осіб, що здійснюється з метою перевірки відповідності діяльності операторів ринку вимогам законодавства про харчові продукти, корми, здоров'я та благополуччя тварин, а також усунення наслідків невідповідності та притягнення до відповідальності за порушення відповідних вимог. Державний контроль включає також діяльність з перевірки відповідності законодавству про побічні продукти тваринного походження під час ввезення (пересилання) таких продуктів на митну територію України; 10) державний моніторинг — здійснення в межах заходів державного контролю послідовних спостережень та/або вимірювань відповідно до плану державного моніторингу з наступним їх аналізом та узагальненням з метою отримання загального уявлення про стан справ щодо дотримання законодавства про харчові продукти, корми, здоров'я та благополуччя тварин.

У науковій літературі поняття "контроль" розглядається в широкому і вузькому аспектах. У першому випадку — як сукупність політичних, економічних та ідеологічних процесів і методів, яким належить забезпечити стабільність суспільства та державного ладу, дотримання соціального порядку, вплив на масову та індивідуальну свідомість, тобто соціальний контроль. У вузькому — як перевірка підконтрольних об'єктів. Залежно від того, на якому рівні та стосовно чого він розглядається, контроль може бути охарактеризований як гарантія, спосіб забезпечення дисципліни та законності, принцип, вид діяльності, управлінська функція, умова ефективної діяльності тощо [1]. Під контролем у державному управлінні науковці, як правило, розуміють: одну з найважливіших функцій, яка дає змогу порівняти фактичний стан у тій чи іншій галузі з вимогами, які поставлені перед нею; виявити недоліки та помилки в роботі та попередити їх; оцінити відповідність здійснення інших функцій управління завданням, що поставлені перед ним [2]. Контроль у державному управлінні — здійснювана усіма органами державної влади та їх посадовими (службовими) особами діяльність із перевірки дотримання законності та дисципліни в державі, суб'єкти якої можуть втручатися в господарську діяльність підконтрольного об'єкта [3].

Джерела

1. Демократичні засади державного управління та адміністративне право : монографія / за ред. В. Б. Авер'янова. — К. : Юрид. думка, 2010. — С. 238.
2. Державне управління : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко ; за ред. А. Ф. Мельник. — К. : Знання-Прес, 2003. — 343 с
3. Ромасько В. О. Правове забезпечення державного контролю в сфері будівництва // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. — 2009. — Вип. 45. — С. 159166. 22

О. П. ЛІТВІНОВ
д-р іст. наук, проф., канд. техн. наук, ДВНЗ
Приазовський Державний Технічний Університет

Ю. В. ЛОГВІНОВ
канд. техн. наук, доц., Маріупольський Інститут МАУП

ТРАНСПОРТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Транспортний менеджмент та логістика як досить нового наукового напрямку і виду бізнесу в даний час викликає інтерес питання інформаційної технології.

Транспортна логістика — это система по організації доставки, а саме по переміщенню яких-небудь матеріальних предметів, речовин з однієї точки в іншу по оптимальному маршруту. Один із засадничих напрямів науки про управління інформаційними матеріаль-ними потоками в процесі руху товарів. Оптимальним вважається маршрут, по якому можливо доставити об'єкт найкоротші терміни (чи обумовлені терміни) з мінімальними шкодою для об'єкту доставки.

Інформаційна логістика — напрям логістики, що управляє потоками інформації на підприємстві. Її завдання виражається у зборі, обробці, зберіганні і розподілі інформаційних потоків в компанії. Правильна організація інформаційних потоків робити забезпечити оперативність роботи компанії за рахунок оперативної взаємодії усіх її підрозділів. Цей вид логістики став особливо затребуваним на підприємствах з великим документообігом.

Логістика — наука про організацію, планування, контроль і регулювання руху матеріальних, а також інформаційних потоків у просторі і в часі від їх первинного до кінцевого споживача [1–2].

Для кожного з видів логістики застосовуються умови, які встановлюють обов'язки сторін — учасників за договором купівлі-продажу, пов'язані з доставкою товару від продавця до покупця, а також встановлюють момент переходу права власності і ризику випадкової загибелі або псування товару від продавця до покупця, які називаються базисними умовами поставки товарів.

Ставиться завдання розробки нового напрямку: транспортного менеджменту та інформаційні технології. При цьому необхідно узгодження і синхронізація різних інформаційних і фінансових потоків, їх складових з різними видами транспорту, при цьому повинно бути якісне рішення з мінімальними простоями, з постійною завантаженням ресурсів.

В роботі представлена логістична централізація матеріальних та інформаційні технології потоків, теорія і методологія логістичних розподільчих центрів, основи транспортного менеджменту, з урахуванням міжнародної та Української нормативної бази та базисних умов поставки товарів.

Піонерськими дослідженнями [2–3] щодо вирішення питань транспортного менеджмента та інформаційних і фінансових потоків, зокрема формулювання, терміни. Вагомий внесок у вирішення цієї проблеми внесли праці Ишвана С., Себастиа З., Бенсон Д., Уайхед Дж., а також вітчизняних дослідників Анікіна Б. А., Губенко В. К., Щокіна Г. В., Дмитриченко М. Ф., Левковець П. Р., Щокіна Р. В. та ін.

На сьогодні важливим елементом практично будь-якого бізнесу є грамотно побудована його логістична складова. Іноді значний відсоток від ціни будь-якого товару складається виходячи з витрат на складування і транспортування вантажу. Тому чим грамотней і оперативней буде організована логістика підприємства, тим вартість товару буде привабливіша для потенційного споживача.

Інформаційна складова транспортного менеджмента та в логістиці це:

$\forall$ IL $\subseteq$ { PT, CH, RG, YG, SD }, (1)

- переміщення і транспортування товарів PT;
- складування і зберігання вантажу CH;
- чіткий розподіл наявного вантажу RG;
- упаковка вантажу в товарний вид YG;
- своєчасна доставка продукції до споживача SD.

Усі ці складові неминучим чином є присутніми в процесі виробництва, а логістика дозволяє об'єднати цикли в єдине ціле. Щоб мати повне розуміння і уявлення про те, де і скільки товару має компанія, а також як і куди необхідно його доставити, існує ряд інформаційних систем, які виконують функцію відстежування товару.

Основним критерієм при організації інформаційних систем є те, що усі елементи системи повинні працювати як єдине ціле, в єдиному інформаційному просторі. Обробка і отримання інформації повинні відбуватися за єдиною технологією, яка повинна мати сумісність з усіма складовими системи. Процес управління матеріальними і інформаційними потоками повинен відбуватися як централізований, так і мати можливість коригування на конкретному складі або транспортній ділянці. Між тим доступ до інформації повинні мати тільки ті особи, які безпосередньо мають право на виконання певних операцій в системі. Від несанкціонованого проникнення в інформаційну систему повинна захищати складна організація безпеки даних. Інформаційна система повинна мати можливість гнучкого налаштування і регулювання параметрів в міру необхідності.

По функціоналу будь-яка інформаційна система, вживана в логістиці підприємства повинна забезпечувати імпортування і експортування необхідних даних, гнучке і швидке налаштування параметрів, а також мати можливість підбудови під будь-яку структуру організації. Окрім цього більшість сучасних систем мають модульну основу, яка дозволяє управляти окремими напрямами і структурі логістики.

Для транспортної логістики важливо чітко і грамотно здійснювати переміщення потрібної кількості вантажу в певне місце на карті за необхідну кількість часу, причому шляхи дотримання і маршрут пересування повинен мати оптимальну за матеріальними витратами траєкторію.

Важнійший елемент інформаційної технології це супровід вантажу массу документів, сертифікатів, накладних конкретно це:

$\forall$ D $\subseteq$ {SK, TN, OS, KT, LP, ST}, (2)

- сертифікат якості від виготівника з усіх характеристиками матеріалами — (SK);
- товарно-транспортна накладна (форма CMR) — (TN,);
- радиоционный сертифікат — (OS);
- карта акредитации в митници — (KT);
- ліцензія на право виконання перевезень вантажу — (LP);
- сертифікат видповідності транспортного засобу, та книжку МДП "Карта-TIP" — (ST).

Інформаційна технологія дуже потребна при накопиченні судової партії до 80 % на складах порта, а 20% прямим варіантом к борту судна.

З точки зору інформаційного забезпечення судно 10000 тонн берет вантажу і на кожне місце і вантаж необхідно надати множина (2), і його складових близько 40000 і більше документів не рахуючи суднових документів, коносамент, маніфести, карно-плани завантаження трюму і судна.

Тому розробка інформаційних технологій в транспортном менеджменті створення програмного і математичного забезпечення, спеціальних баз данних (БД) і систем управління баз даных (СУБД) є актуальним і постояного дослідження.

Важнійший елемент інформаційної технології це використання штрих коду (уся інформація з вантажу (2)), для спрощення документообігу, значно зменшити час виходу із зони виробництва або переміщення вантажу з терміналу на вхід порт. Пропоновані технології позволют значно економити час, формує БД, роблять оперативно формування усіх документів по судновій партії, мгновенно мати оперативні дані по вантаженню, що вирішує основні завданя транспортного менеджменту та логістики при ухваленні рішення. Також неможливо спотворювати інформації і крадійства. На рис. 1. показано збільшене пред-ставлення інформаційних технологій в порту.

Рис. 1. **Укрупнене представлення інформаційних технологій в порту**

Транспортна логістика — це складний процес, який повинен управлятися автоматично за допомогою інформаційних систем.

Іноді транспортуванням вантажів займається не сама компанія-виробник товару, а її партнери у сфері послуг з вантажоперевезень. У систему транспортної логістики зазвичай входять безліч ланок, таких як експедитори, митні представники, страхові агенти, одержувачі вантажів і інші. В цьому випадку у декількох організацій є своя транспортна логістика. Інформаційні системи і технології, вживані на підприємствах повинні мати можливість інтеграції один в одного, щоб був повний і зрозумілий діалог між ними.

Програмне забезпечення інформаційної системи повинне забезпечувати наступні обов'язкові функції:

- можливість швидкого вибору транспорту для перевезення вантажу;
- можливість вибору перевізника з представленого переліку;
- прийом і оцінка пропозицій від грузоперевозчиков;
- здійснення і аналіз заявок від клієнтської бази;
- вибір оптимального рейсового маршруту;
- розрахунок вартості доставки товару в ту або іншу точку.

Окрім цього система повинна мати можливість здійснення контролю і розподілу вантажу на складах, а також вести облік і випуск необхідної документації.

Поняття, яке включає CRM логістика, складається з декількох складових тих, що забезпечують правильне взаєморозуміння між замовником і підприємством постачальників послуг або товарів. В цілому така логістика в організації здійснює аналіз і консолідацію наявних контактів з клієнтами: телефонні дзвінки, спілкування за допомогою електронної пошти, а також відвідування офісу компанії. Такий аналіз дозволяє грамотно збудувати модель поведінки з потенційним замовником і вчасно запропонувати йому потрібний в даний момент товар або послугу.

Висновки:

1. Представлені дослідження в даній статті дозволяють на математичному рівні провести:

- систематизацію і формалізацію всіх змінних, що беруть участь у розвитку транспортного менеджменту інформаційних технологій так і в договорі купівлі-продажу з урахуванням базисних умов поставки товарів;
- визначити роль і цілі цих змінних з укрупненом представленні інформаційних технологій в пору при цьому врахувати всі інноваційні технології (інформаційних даних з штрих коду, ведення баз данних БД, СУБД, банка данних, CRM), то основних завдань з транспортному менеджменту по принятью правільних обґрунтованих рішень.

2. Запропоновано практичне вирішення питань щодо представлення інформаційних технологій в пору представлено на рис. 1.

Джерела

1. Губенко В. К. Логистическая централизация материальных потоков: теория и методо-логия логистических распределительных центров: Монография / В. К. Губенко. — Донецк: Институт экономики и промышленности, 2007. — 495 с.
2. Дмитриченко М. Ф., Левковець П. Р.,Ткаченко А. М., Ігнатенко О. С., Зайончик Л. Г., Статник І. М. Транспортні технології в системах логістики. Підручник. — Київ: ІНФОРМАВТОДОР, 2007. — 676 с.
3. Менеджмент: Навч.посіб. для студ. вищ. навч. закл./За ред. Г. В.Щокіна, М. В.Головатого, О. В.Антонюка, В. П.Сладкевича. — К.:МАУП. 2007. — 816 с.
4. Бенсон Д., Уайхед Дж. Транспорт и доставка грузов: Пер.с анг. — М.:Транспорт.1990. — 279 с.

М. О. КРАВЦОВ
ст. викл. каф. правознавства, аспірант, Сєвєродонецький інститут МАУП

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ГРОМАДЯН НА ІНФОРМАЦІЮ

Надзвичайної актуальності в сучасних умовах розвитку країни набула проблематика становлення та розвитку доктрини забезпечення доступу громадян до інформації, яка перебуває у володінні органів державної влади, набуває особливого значення.

Потрібно відзначити, що розвиток сучасної концепції інституту свободи інформації відбувається в міжнародному демократичному просторі з другої половини XX сторіччя. Зокрема, загальні концептуальні положення були сформульовані в рамках Організації Об'єднаних Націй та інших міжнародних організацій і полягають у визначенні загальновизнаних моделей щодо свободи інформації, основних принципів, законодавчих основ, ролі інституту інформаційних відносин та значенні його в системі демократичного розвитку сучасного суспільства. Розкриття та теоретичне осмислення даної проблеми дозволить вирішити важливе науково-прикладне завдання створення механізмів забезпечення конституційних прав громадян на інформацію, що є особливо актуальним для демократизації державотворчих процесів в Україні.

З 2011 року в Україні порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації та інформації, що становить суспільний інтерес встановлюється Законом України "Про доступ до публічної інформації" [1].

Цим законодавчим актом, який на той час було визнано одним з найбільш прогресивних у світі в сфері інформаційних відносин, введено в ужиток визначення дефініції "публічна інформація" — це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом.

Л. Олексюк публічною називає таку інформацію, яка є в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи будь-якій іншій матеріальній формі, вироблена або отримана органами державної влади і пов'язана з будь-якою державною або адміністративною функцією, у тому числі делегованою, що може мати суспільний інтерес, за винятком документів, які перебувають на стадії підготовки [2, с. 41].

Визначальним для публічної інформації є те, що вона заздалегідь зафіксована будь-якими засобами та на будь-яких носіях і знаходилась у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації. Законодавство встановлює, що не є інформаційним запитом звернення, для відповіді на яке необхідно створювати нову інформацію.

Варто зазначити, що з прийняттям Закону України "Про доступ до публічної інформації" відбулася трансформація всієї системи інформаційних відносин у вітчизняній системі державно-управлінських відносин. Зокрема, цим актом було встановлено, що право на доступ до публічної інформації гарантується:

1) обов'язком розпорядників інформації надавати та оприлюднювати інформацію, крім випадків, передбачених законом;
2) визначенням розпорядником інформації спеціальних структурних підрозділів або посадових осіб, які організовують доступ до публічної інформації, якою він володіє;
3) максимальним спрощенням процедури подання запиту та отримання інформації;
4) доступом до засідань колегіальних суб'єктів владних повноважень, крім випадків, передбачених законодавством;
5) здійсненням парламентського, громадського та державного контролю за дотриманням прав на доступ до публічної інформації;
6) юридичною відповідальністю за порушення законодавства про доступ до публічної інформації.

Потрібно звернути увагу, що розробники законодавства про доступ до публічної інформації не врахували деякі особливості розвитку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Зокрема, передбачивши плату за копіювання та друк, вони залишили поза увагою можливості сканування документів, фотографування чи збереження на інших носіях. Безперечно, що вітчизняне законодавство про доступ до публічної інформації на час прийняття було визнано достатньо прогресивним і демократичним.

Як зазначив О. Бухтатий, в процесах демократичного розвитку українського суспільства виникає потреба в удосконаленні існуючого механізму реалізації конституційного права громадян на звернення. Базовий законодавчий акт у цій сфері — Закон України "Про звернення громадян" — не відповідає сучасному рівню розвитку інформаційних технологій. Необхідно деталізувати окремі положення Закону України "Про звернення громадян" головним чином в частині надання додаткового інструменту гарантування та реалізації конституційного права громадян на участь в управлінні державними справами та звернення до органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій [3, с. 159].

Зокрема, окремим аспектом є проблема щодо отримання відповіді на електронні звернення громадян, адже за сучасних умов розвитку інформаційно-комунікаційних технологій встановлений місячний строк розгляду звернення, а в низці випадків — 45 діб, вже не може задовольнити динамічні процеси суспільно-політичних змін та потреби індивіда щодо отримання інформації та його участі в управлінні державними справами, де ключову роль відіграє саме можливість доступу до інформації, яка знаходиться у володіння органів державної влади.

Як свідчить зарубіжна практика, з налагодженням діяльності із забезпечення доступу до публічної інформації в органах публічної влади з часом зменшується кількість звернень про доступ до такої інформації. При цьому зацікавленість нею не знижується — просто громадяни, журналісти, окремі організації починають отримувати необхідну інформацію з джерел, що стають дедалі доступнішими.

Слід зазначити, що українське законодавство встановлює низку обмежень щодо доступу до публічної інформації. Насамперед, Законом України "Про доступ до публічної інформації" визначається, що інформацією з обмеженим доступом є:

1) конфіденційна інформація;
2) таємна інформація;
3) службова інформація.

Варто зазначити, що законодавство обмежує доступ до інформації, а не до документу. Це передбачає можливість надання запитувачу доступу до документу, який

містить інформацію з обмеженим доступом, за умови, якщо цю інформацію буде "видалено" або "унеможливлено читання".

Таким чином, проаналізувавши стан та проблеми забезпечення доступу громадян до публічної інформації в Україні, можна погодитися з професором Ю. Нестеряком в тому, що поліпшення практичного застосування конституційного права на доступ до інформації вимагає розробки та запровадження відповідних механізмами їх реалізації, зокрема: створенням єдиної бази офіційної інформації, включаючи акти органів місцевого самоврядування та місцевих органів державної виконавчої влади, які є суспільно значимими; використанням сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій, веб-порталів, забезпечуючи гарантії одержання інформації шляхом самостійного пошуку в поточних архівах та інформаційних системах суб'єктів владних повноважень; посиленням використання новітніх медіа-платформ, зокрема соціальних мереж та блогосфери; підвищенням медіа-грамотності громадян, особливо старшого віку та віддалених регіонів, тощо [4, с. 96].

Вбачається, що проведене дослідження надає підстави для твердження, що розвиток інституту свободи інформації відбувається в рамках міжнародно-правового регулювання захисту прав людини і основних свобод, зокрема це питання включає в себе й проблему доступу до публічної інформації, яка знаходиться у володінні органів державної влади.

Важливим аспектом для розвитку інформаційних відносин виступає стан міжнародно-правового регулювання інституту свободи інформації, на який впливає розвиток інформаційно-комунікаційних технологій і зміст поширюваної інформації.

Джерела

1. Про доступ до публічної інформації : закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 32 (12.08.2011). ст. 314.
2. Олексюк Л. В. Розвиток понятійно-категоріального апарату електронного доступу до публічної інформації та відкритих даних. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія : Державне управління. 2016. № 2. С. 36–43.
3. Бухтатий О. Публічні комунікації демократичної держави : монографія. Київ : Вид-во ВАДНДУ, 2017. 294 с.
4. Гонцяж Я., Гнидюк Н. Свобода інформації та виконавча гілка влади: Правові норми. Інституції. Процедури. Київ : Міленіум, 2002. 240 с.

С. І. ПЕЧЕНЮК
магістрант, НН ІМВСН МАУП
наук. керівник — Ю. А. Мєлков, д-р філос. наук, НН ІМВСН МАУП

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ПІДГОТОВКА ЖІНОК-ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У сучасних умовах спостерігається тенденція щодо збільшення загальної чисельності жінок, які обирають своєю професією військову службу в лавах Збройних сил України (ЗС України). Ускладнення умов виконання завдань під час військової служби потребує удосконалення процесу підготовки жінок-курсантів вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) для сприяння успішному оволодінню ними військовою професією, підвищенню рівня їхньої фізичної підготовленості, функціональної готовності та збереження репродуктивного здоров'я.

Нормативно-правова база щодо гендерної рівності в армії зазнала значних змін протягом декількох останніх років. Так, у 2018 р. після тривалих обговорень жінкам-військовослужбовцям відкрили доступ до всіх посад, крім тих, роботи на яких пов'язані із використанням вибухових, отруйних речовин, водолазними роботами, роботами, пов'язаними із безпосереднім гасінням пожеж; посад на підводних човнах та надводних кораблях (крім посад медичного та морально-психологічного забезпечення); окремих посад у підрозділах спеціального призначення [3]. У вересні того ж року Верховна Рада України ухвалила закон, норми якого гарантують особам обох статей рівні можливості щодо укладення контракту на проходження військової служби [4].

На навчання до ВВНЗ сьогодні приймаються особи незалежно від статі з числа цивільної молоді віком від 17 до 21 року, військовослужбовці, резервісти та військовозобов'язані, які мають повну, загальну, середню освіту — віком до 23 років, та військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом віком до 30 років. Згідно з правилами прийому особи жіночої статі приймаються на рівних правах з особами чоловічої статі за спеціальностями, за якими вони в подальшому зможуть проходити військову службу.

Підготовка фахівців для проходження служби у військових формуваннях має низку особливостей, що підтверджується даними низки досліджень [1; 5; 7]. Досліджуючи проблему психологічної адаптації різних категорій курсантів до умов навчання у вищих військових навчальних закладах дослідники зробили висновок, що для таких колективів притаманні домінування чоловічого гендерного стереотипу та намагання жінок-військовослужбовців примірювати чоловічу гендерну роль у процесі службової діяльності [7]. Крім того, дослідники визначили дезадаптаційні вияви (високу тривожність та ригідність) у процесі адаптації жінок-курсантів до умов навчання у ВВНЗ.

Незважаючи на те, що жінки проходять підготовку у ВВНЗ понад 20 років, досі зберігається актуальність проблеми професійної та особистісної самовизначеності жінок-курсантів. Для вирішення цієї проблеми є необхідним формування у кур-

сантів мотивації до навчання без зовнішнього примусу. Для створення домінантної установки-мотивації на самовиховання потрібна організація трьох груп умов, а саме: усвідомлення особою цілей, завдань і можливостей свого розвитку і саморозвитку; участь особи в самостійній і творчій діяльності, певний досвід успіху і тренінг досягнень; адекватні стиль та методи зовнішніх дій (умов навчання, виховання та життєдіяльності) [6, *62*].

Певні відмінності при підготовці у ВВНЗ курсантів різних статей має програма з фізичної підготовки. Так, вже на етапі відбору на навчання програма перевірки з фізичної підготовки для осіб жіночої статі включає замість бігу на 3 км біг на 1 км, а замість підтягування на перекладині — комплексну силову вправу, що складається з двох частин — згинання та розгинання тулуба та згинання та розгинання рук в упорі лежачи, біг на 100 м здають особи обох статей [2].

Вивчаючи чинні програми фізичної підготовки жінок-курсантів у ВВНЗ [5] та вищих навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України [1], дослідники виявили низку недоліків, таких як відсутність взаємозв'язку фізичної підготовки з іншими засобами навчання; відсутність розроблених принципів співвідношення й динаміки напруженості занять із загальної та спеціальної фізичної підготовки на різних етапах навчання; зміст фізичної підготовки неповною мірою забезпечує розвиток мотивації до занять прикладними фізичними вправами тощо. На думку дослідників, це призводить до того, що під час інтенсивної роботи курсанти жіночої статі зазнають значного нервово-емоційного та фізичного навантаження. При організації навчальних, тренувальних, а також самостійних занять фізичною підготовкою мають враховуватись особливості жіночого організму, повинні бути виключені випадки форсування тренування відповідних вмінь і навичок з метою швидкого досягнення високих результатів. Підбір фізичних вправ, їх характер і інтенсивність повинні відповідати фізичній підготовленості, віку і індивідуальним можливостям жінок-курсантів.

З вищезазначеного можемо зробити висновок, що гендерні трансформації в українському суспільстві протягом останніх десятиліть наклали свій відбиток і на військове будівництво — жінки отримали можливість проходити службу у військових формуваннях на рівні з чоловіками. Сьогодні ефективне функціонування збройних сил та підготовка особового складу потребує врахування як фізіологічних, так і психологічних відмінностей між чоловіками та жінками. Гендерний фактор стимулював низку досліджень, що дозволили визначити ключові проблеми та намітити напрями для подальших досліджень, зокрема фізичної підготовки особового складу.

Джерела

1. Боровик М. О. Шляхи підвищення силових показників жінок-курсантів під час навчання у ВНЗ МВС України [Електронний ресурс] // Харківський національний університет внутрішніх справ. — URL: http://univd.edu.ua/science-issue/issue/480 (дата звернення: 22.02.2019).
2. Вимоги до рівня фізичної підготовленості кандидатів на навчання для вступу за освітнім ступенем бакалавр [Електронний ресурс] // Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації. — URL: http://www.viti.edu.ua/files/admission/Додаток%208%20Вимоги%20до%20рівня%20фізичної%202019.pdf (дата звернення: 22.02.2019).
3. Для жінок у Збройних Силах України доступні у тому числі так звані "бойові" спеціальності [Електронний ресурс] // Міністерство оборони України: офіційний веб-сайт. — URL: http://www.mil.gov.ua/news/2018/03/07/dlya-zhinok-u-zbrojnih-silah-ukraini-dostupni-u-tomu-chisli-tak-zvani-bojovi-speczialnosti/ (дата звернення: 22.02.2019).

4. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях: Закон України від 6 вересня 2018 року № 2523-VIII // База даних "Законодавство України" / Верховна Рада України. — URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2523-viii (дата звернення: 18.02.2019).
5. Романчук С. Стан проблеми фізичної підготовки курсантів-жінок вищих військових навчальних закладів та інноваційні шляхи її вирішення // Фізична активність, здоров'я і спорт / С. Романчук, В. Добровольський. — 2017. — № 2 (28). — С. 35-42
6. Сальнікова О. Ф. Аналіз особистісного становлення жінок-військовослужбовців у вищих військових навчальних закладах України // Вісник Національного університету оборони України / О. Ф. Сальнікова. — 2012. — № 2 (27). — С. 59–62.
7. Тюріна Ю. До проблеми емпіричного дослідження гендерних особливостей адаптації курсантів-жінок до навчання у вищому військовому навчальному закладі // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України: Серія: Психологічні науки / Ю. Тюріна. — 2017. — №2(8). — С. 214–227.

А. О. ПОНОМАРЕНКО
магістрант, НН ІМВСН МАУП
наук. керівник — Т. С. Яровой, канд. наук з держ. упр., доц., НН ІМВСН МАУП

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Розбудова інформаційного суспільства в Україні, як і в інших країнах, являє собою забезпечення вільного доступу громадян до інформації та сучасних інформаційно-комунікативних технологій, це надасть змогу кожній людині в повній мірі забезпечити свої потреби інформаційній сфері, підвищити якість особистого життя та покращить загальний рівень розвитку суспільства в цілому. Інформаційне суспільство має будуватися з урахуванням пріоритетності інтересів людини, що передбачає гарантування права на інформацію, надання їй широкого спектру можливостей для створення й накопичення знань та інформації, вільного доступу, користування, розповсюдження та обміну інформацією, у здійсненні інших дій з інформацією та даними, які визначені вітчизняним та міжнародним законодавством, прописані у ряді декларацій та конвенцій.

Електронне урядування та інформаційні технології як форми організації державного управління є інструментами розвитку інформаційного суспільства, що забезпечує підвищення ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування [1], дієвість яких підтверджується позитивним досвідом країн-лідерів із реалізації механізмів електронного урядування. Такий спосіб організації державного управління дозволяє громадянам, юридичним особам та неурядовим організаціям звертатися до органів державної влади у віддалений спосіб та в режимі реального часу, у цьому випадку цей процес спрощує комунікації суб'єктів та об'єктів державного управління. Спрощення комунікації досягається, зокрема, шляхом використання глобальної та локальних інформаційних мереж, що забезпечує відносну доступність та оперативність спілкування з органами державної влади. Розвиток електронного урядування та інформаційних технологій сприяє формуванню держави сучасного типу, яка орієнтована на забезпечення вільної реалізації прав та свобод своїх громадян [2].

Громадяни України дедалі активніше освоюють сучасні інформаційно-комунікативні технології, використовують їх в особистому, громадському та професійному житті, впроваджують у бізнес-процеси, що дозволяє оптимізувати часові та матеріальні витрати, збільшити їх ефективність. Поступово відбувається знайомство громадян із механізмами та інструментами електронного урядування на теренах України, що разом із вивченням закордонного досвіду в цій сфері підвищує бажання повноцінного впровадження та реалізації концепції електронного урядування в нашій державі [3].

Державні службовці сучасного рівня повинні вміти аналізувати державну політику та розробляти заходи для її реалізації, мати навички управління проектами, стратегічного та тактичного планування, розробки державно-управлінських рішень. Водночас, враховуючи прагнення суспільства до демократичних суспільних тран-

сформацій, в державних установах повинні працювати фахівці, які володіють навичками ведення діалогу з громадськістю, пошуку шляхів налагодження ефективної комунікації з громадянами та засобами масової інформації. В органах державної влади та місцевого самоврядування повинні бути спеціалісти, які здатні координувати впровадження механізмів та комплексної системи електронного урядування в органах державної влади, а також вести постійний супровід цієї системи, що потребує якісної спеціальної та професійно-галузевої підготовки кадрів для державної служби.

Значну роль в системі електронного урядування та інформаційних технологій відіграє реалізація адміністративних та інформаційних послуг в онлайн-режимі [4].

Якісна реалізація адміністративних та інформаційних послуг в онлайн-режимі потребує залучення цілої низки спеціалістів, зокрема:

1) фахівців, які спроможні спроектувати подібні сервіси, враховуючи всі їх можливі функції та нюанси;
2) фахівців, здатних здійснити технічну та програмну розробку цього проекту, а також подальший технічний супровід, включаючи надійний захист інформації в системі та забезпечення її безвідмовної роботи;
3) спеціалістів, які "вдихатимуть життя» в цю систему, тобто будуть відповідати на звернення громадян або перенаправляти їх запити до осіб, які мають на них реагувати, вчасно оновлювати інформацію на веб-ресурсі, здійснювати підтримку зовнішніх користувачів системи, модерувати форуми та виконувати будь-які інші функції, які не реалізовуються в автоматичному режимі та потребують певних дій державного службовця [4].

Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що країна з багатомільйонним населенням, яка взяла курс на розбудову інформаційного суспільства, потребує великої кількості фахівців у галузі електронного урядування як з метою забезпечення потреб органів державної влади, державних установ, підприємств та організацій, так і для імплементації та розвитку електронного урядування в приватних комерційних та некомерційних структурах. На сьогоднішній день наша країна відчуває гострий дефіцит у фахівцях даного профілю, що негативно впливає на розвиток електронного урядування в регіонах та в межах усієї країни.

Джерела

1. Закон України "Про Національну програму інформатизації» — URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80
2. Довідник Е-урядування для місцевих органів влади України: практичні вказівки і кращі практики місцевого Е-врядування / Х. Асток, Л. Хянні, Є. Крєнєва, М. Лєкіч та ін.. — Київ. Академія електронного управління, 2014. — 66 с.
3. Сіленко А. Електронна Україна [Електронний ресурс] / Алла Сіленко // Політичний менеджмент. — 2003. — №3. — URL: http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=17&c=151
4. Гонюкова Л. В. Основні напрями співпраці влади та громади і необхідні для цього умови // Державне управління: удосконалення та розвиток. — № 3. — 2015. — URL: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=819

МАЙСАРА АЛКУМ
аспирант, Межрегиональная Академия управления персоналом (г. Киев, Украина)

ПРАКТИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ МОНИТОРИНГА И ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ГОСУДАРСТВА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА

В современных условиях существует возможность проанализировать количественные данные ряда исследований, проведенных различными исследовательскими или общественными институтами. Это позволяет оценить потенциал взаимодействия государства и гражданского общества как в странах Европейского Союза так и в Украине. Важным есть анализ европейского измерения потенциала взаимодействия государства и гражданского общества для понимания общих тенденций, присущих странам Европейского Союза, поскольку европейская концепция партнерства призвана стать ориентиром для органов государственной власти, органов местного самоуправления, неправительственных организаций и бизнеса в поиске решений по вопросам укрепления взаимодействия между институтами гражданского общества и государством, механизмом общественного развития государства. Европейской концепцией партнерства формулируются цели и задачи, а также система принципов, приоритетов и мер, по решению вопросов данной сферы, направляемой на усиление демократических процессов и признание роли институтов граждаского общества. Задачей Концепции есть также обеспечение дальнейшего развития и совершенствования взаимоотношений органов государственной власти, органов местного самоуправления, неправительственных организаций и бизнеса, на привлечение граждан, общественных организаций к государственному управлению и реализации государственной политики.

В разных странах применяются очень различные практические методы мониторинга и оценки эффективности взаимодействия государства и гражданского общества, и то, что хорошо работает в одной стране, в другой может оказаться неэффективным. Например, некоторые страны при оценке подотчетности за государственное финансирование в большей степени уделяют внимание ответу на вопрос “достигли ли мы того уровня, на который рассчитывали?”, в то время как другие страны главным образом уделяют внимание ответу на вопрос “использовали ли мы финансовые ресурсы в соответствии к запланированному бюджету?”. Эти аспекты — два важных фактора в оценке подотчетности. Однако каждый из них нуждается в разного рода наборе индикаторов и инструментов мониторинга. В разных странах, вероятнее всего, будет применен тот или др. подход, однако не оба вместе (не менее из соображений экономии средств). Аналогично, с высоким уровнем доверия во взаимоотношениях правительства и организаций гражданского общества, необходимость в разработке детализированных индикаторов для обеспечения “объективности” будет меньше, ведь результаты оценки данных можно будет легче согласовать.

Странами применяется широкий перечень различных практических методов мониторинга с целью измерения или оценки состояния гражданского общества. Чаще всего мониторинг проводится не как подробно спланированное и тщательно выполненное мероприятие, а скорее как серия мероприятий различных исполнителей,

выполняемых с целью оценки прогресса в достижении поставленных целей. Хотя страны назначают определенные структуры ответственными за мониторинг государственной политики, и хотя в большинстве политических или рабочих документов прямо отмечается важность мониторинговых исследований, лишь в некоторых случаях это сопровождается разработкой специальной структуры мониторингового исследования, инструментов и детализированных индикаторов. Но даже в этом случае, разработка инструментов достаточно часто происходит для мониторинга какой-то конкретной сферы [1].

Мониторинг и оценка — это разные вещи. Цель мониторинга — наблюдение за реализацией определенной политики. Достижения целевых изменений в индикаторах не обязательно означает, что оценка полученных результатов будет положительной. Это связывают со сложностью этой сферы. В качестве примера можно привести тот факт, что большинство стран пользуются формальными индикаторами измерения привлечения гражданского потенциала в политических процессах (например, сотрудничество представителей гражданских организаций с правительством в вопросах разработки законодательных документов), но они не предоставляют информации о качестве такого участия (например, имели ли возможность организации гражданского общества сделать реальные взносы и рассматривались ли их рассуждения в данном процессе). Еще один пример — это случаи с получением нежелательных результатов, как это было в Венгрии и Хорватии, когда несколько лет исследования механизмов поддержки национального гражданского общества показали высокий уровень зависимости поддерживаемых организаций гражданского общества от этого механизма. Различные подходы к мониторингу мы можем наблюдать в европейских странах, таких как — Великобритания, Хорватия, Эстония, Венгрия, Польша, Дания, Чехия [2].

Литература

1. Romanenko E. Theoretical and methodological foundations subsystem brand management at the enterprise / E. Romanenko I. Chaplay // Науковий вісник Полісся. — 2017. — №2 (2017). — С. 156–163.
2. Балаш Сатор. Державна політика розвитку громадянського суспільства: моніторинг ефективності. Європейський досвід. Київ: ПРООН, 2011. 101 с.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 8

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 30-річчю МАУП

"Актуальні проблеми модернізації недержавного сектору освіти в Україні у контексті світових тенденцій і національної практики"

м. Київ, МАУП, 11 квітня 2019 р.

Комп'ютерне верстання *А. П. Нечипорук*
Художнє оформлення *О. О. Стеценко*

Підп. до друку 28 .03.19. Формат 70×100 1/16.
Ум. друк. арк. 37,40. Обл.-вид. арк. 31,40. Наклад 200 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

Видавець і виготовлювач
ДП "Видавничий дім "Персонал"
03039, Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.